

Raport z ewaluacji ex ante wraz ze streszczeniem

Ewaluacja *ex-ante* Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020

Raport końcowy

PROGRAM REGIONALNY
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Podlaskie

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

Badanie ewaluacyjne finansowane przez Unię Europejską z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013

Zamawiający: Instytucja Zarządzająca Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013

Wykonawca: ECORYS Polska Sp. z o.o.; Wrocławska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A. oraz GEOPROFIT Wojciech Dziemianowicz

Skład zespołu:

Nina Baczyńska, Jan Charkiewicz, Ewa Dzielnicka, Wojciech Dziemianowicz, Cezary Gołębiowski, Paweł Kretowicz, Marta Mackiewicz, Zbigniew Mogiła, Agata Niedolisteck, Paulina Nowicka, Małgorzata Rybacka, Adam Rybkowski, Katarzyna Szmigiel-Rawska, Janusz Zaleski

PROGRAM REGIONALNY
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

Spis treści

CZĘŚĆ I. WPROWADZENIE	18
I.1 PRZEDMIOT I CEL BADANIA	18
I.2 METODOLOGIA BADANIA	18
I.3 PYTANIA BADAWCZE	21
I.4 OPIS ETAPÓW PROWADZONEJ EWALUACJI I WSPÓŁPRACY Z INSTYTUCJĄ ZARZĄDZAJĄCĄ	21
CZĘŚĆ II. RAPORT Z EWALUACJI EX-ANTE – OPIS WYNIKÓW BADANIA	23
II.1 OGÓLNA OCENA PROJEKTU PROGRAMU	23
II.2 OCENA DIAGNOZY	24
II.2.1 <i>Ogólna ocena diagnozy</i>	24
II.2.1.1 <i>Mocne strony diagnozy</i>	25
II.2.1.2 <i>Słabe strony diagnozy</i>	26
II.2.2 <i>Ocena diagnozy w odniesieniu do logiki interwencji w ramach Programu</i>	29
II.3 SPÓJNOŚĆ ZEWNĘTRZNA	30
II.4 LOGIKA INTERWENCJI I SPÓJNOŚĆ WEWNĘTRZNA	40
II.4.1 <i>Logika interwencji</i>	40
OŚ PRIORYTETOWA II: <i>PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ I AKTYWNOŚĆ ZAWODOWA</i>	47
OŚ PRIORYTETOWA III: <i>KOMPETENCJE I KWALIFIKACJE</i>	51
OŚ PRIORYTETOWA IV: <i>POPRAWA DOSTĘPNOŚCI TRANSPORTOWEJ</i>	57
OŚ PRIORYTETOWA V: <i>GOSPODARKA NISKOEMISYJNA</i>	64
OŚ PRIORYTETOWA VII: <i>POPRAWA SPÓJNOŚCI SPOŁECZNEJ</i>	74
OŚ PRIORYTETOWA VIII: <i>INFRASTRUKTURA DLA USŁUG UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ</i>	80
OŚ PRIORYTETOWA <i>POMOC TECHNICZNA</i>	89
II.4.2 <i>Ocena alternatywnych sposobów osiągnięcia celów</i>	91
II.4.3 <i>Ocena proponowanych form wsparcia</i>	92
II.4.4 <i>Ocena oczekiwanego wpływu proponowanych działań na osiągnięcie celów oraz na sytuację społeczno-ekonomiczną regionu</i>	96
II.4.5 <i>Ocena spójności alokacji budżetowej z celami</i>	101
II.4.6 <i>Ocena sposobu uwzględnienia wymiaru terytorialnego interwencji</i>	112
II.4.7 <i>Ocena spójności wewnętrznej</i>	114
II.5 OCENA SYSTEMU MONITORINGU I EWALUACJI PROGRAMU	118
II.5.1 <i>Ocena wskaźników</i>	119
II.5.2 <i>Wartości docelowe wskaźników</i>	121
II.5.3 <i>Źródła i metody generowania danych oraz sposoby służące zapewnieniu wysokiej jakości pozyskiwanych danych</i>	121
II.5.4 <i>Potrzeby w zakresie dostępu do danych niezbędnych do skutecznej realizacji procesu ewaluacji</i>	122
II.5.5 <i>Zasoby ludzkie oraz potencjał instytucjonalny, system monitorowania i ewaluacji</i>	122
II.6 OCENA PLANOWANYCH WARUNKÓW REALIZACJI PROGRAMU	123
II.6.1 <i>Ocena adekwatności potencjału ludzkiego i zdolności administracyjnych</i>	123
II.6.2 <i>Ocena struktur i rozwiązań administracyjnych</i>	125
II.6.3 <i>Obszary ryzyka i bariery dla skutecznej i efektywnej realizacji Programu</i>	126
II.6.4 <i>Ocena sposobu redukcji obciążeń administracyjnych dla beneficjentów</i>	129

II.6.5 Ocena stanu spełnienia warunkowości ex-ante	130
II.7 OCENA POLITYK HORYZONTALNYCH.....	134
II.7.1 Ocena uwzględnienia zasad promowania równych szans i zapobiegania dyskryminacji.....	135
II.7.2 Ocena uwzględnienia zasady równości płci.....	136
II.7.3 Ocena uwzględnienia zasady promowania zrównoważonego rozwoju	137
II.7.4 Sposób uwzględnienia zasad horyzontalnych w procesie wdrażania, monitorowania i ewaluacji programu.....	139
III. WNIOSKI I REKOMENDACJE	141
ZAŁĄCZNIKI	154
ZAŁĄCZNIK 1: OPIS ZAKRESU I SPOSOBU UWZGLĘDNIENIA W PROGRAMIE OPERACYJNYM WNIOSKÓW I REKOMENDACJI	155
ZAŁĄCZNIK 2: RAPORT METODOLOGICZNY	169
ZAŁĄCZNIK 3: SYNTEZA WYNIKÓW PROGNOZY ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO.....	169
ZAŁĄCZNIK 4: INDEKS ODNIESIEN DO WYMAGAŃ KOMISJI EUROPEJSKIEJ DOTYCZĄCYCH ZAKRESU EWALUACJI EX-ANTE WSKAZANYCH W ART. 55	170
ZAŁĄCZNIK 5: KONCEPCJA PROCESU EWALUACJI PROGRAMU OPERACYJNEGO	171
<i>Lista tematów badań ewaluacyjnych</i>	<i>171</i>
<i>Plan szkoleń.....</i>	<i>185</i>
<i>Sposoby upowszechniania wyników ewaluacji.....</i>	<i>187</i>
<i>Sposoby zapewnienia dostarczenia odpowiedniego zakresu danych na użytek ewaluacji</i>	<i>189</i>
ZAŁĄCZNIK 6: DIAGRAMY SPÓJNOŚCI ZEWNĘTRZNEJ	191
ZAŁĄCZNIK 7: PROPOZYCJE NAZW CELÓW SZCZEGÓŁOWYCH DLA DZIAŁAŃ RPOWP 2014-2020	205
ZAŁĄCZNIK 8: LITERATURA.....	210
ZAŁĄCZNIK 9: WARTOŚCI DOCELOWE WSKAŹNIKÓW	216

Indeks skrótów

BAEL	Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności
BGK	Bank Gospodarstwa Krajowego
CATI	Wspomagany komputerowo wywiad telefoniczny
CAWI	Wywiad prowadzony poprzez internet
CO2	Dwutlenek węgla
CPR	Rozporządzenie Ogólne (Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dn. 17.12.2013)
CT	Cel tematyczny
DZ RPO	Departament Zarządzania RPO
EBOR	Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju
EFMR	Europejski Fundusz Morski i Rybacki
EFRR	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
EFRROW	Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich
EFS	Europejski Fundusz Społeczny
ERTMS	Europejski System Zarządzania Ruchem Kolejowym
ESPO	European Observation Network for Territorial Development and Cohesion
EU	European Union – Unia Europejska
EUR	Euro
FGI	Zogniskowany wywiad grupowy
GDDKiA	Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad
GOW	Gospodarka oparta na wiedzy
GUS	Główny Urząd Statystyczny
GWh	Gigawatogodzina
ICT	Teleinformatyka (ang. Information and Communication Technologies)
IDI	Indywidualne Wywiady Pogłębione
IGPiZ	Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania
IOB	Instytucje otoczenia biznesu
IP2	Instytucja Pośrednicząca II Stopnia
ITS	Intelligent Transportation Systems (Inteligentne Systemy Transportowe)
IZ	Instytucja Zarządzająca
JE	Jednostka Ewaluacyjna
JST	Jednostki Samorządu Terytorialnego
KE	Komisja Europejska
KJE	Krajowa Jednostka Ewaluacyjna
KOT	Krajowa Organizacja Turystyczna
KPR	Krajowy Program Reform. Aktualizacja 2013/2014
KPZK	Koncepcja Zagospodarowania Przestrzennego Kraju 2030
KSI	Krajowy System Informatyczny
KSRR	Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie
LSI	Lokalny System Informatyczny

MAiC	Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji
MIR	Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju
MK	Ministerstwo Kultury
MOF	Miejski Obszar Funkcjonalny
MPiPS	Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej
MRR	Ministerstwo Rozwoju Regionalnego
MRiRW	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi
MŚP	Małe i średnie przedsiębiorstwa
NFOŚiGW	Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
NSRO	Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia
OF	obszar funkcjonalny
OFB	Obszar Funkcjonalny Białegostoku
OOŚ	Ocena Oddziaływania na Środowisko
OP	Oś priorytetowa
OSI	Obszary strategicznej interwencji
OZE	Odnawialne źródła energii
PAN	Polska Akademia Nauk
PI	Priorytet inwestycyjny
PKB	Produkt krajowy brutto
PM10	particulate matter 10 (cząstka elementarna)
PM2	particulate matter 2 (cząstka elementarna)
PO KL	Program Operacyjny Kapitał Ludzki
POPW	Program Operacyjny Polska Wschodnia 2014-2020
PRP	Program Rozwoju Przedsiębiorstw
RFT	Regionalne Forum Terytorialne
RLKS	Rozwój lokalny kierowany przez społeczność (ang. CLLD)
RLM	Równoważna Liczba Mieszkańców
ROT	Regionalne Obserwatorium Terytorialne
RPOWP 2014-2020	Regionalny Program Operacyjny Województwa Podlaskiego 2014-2020
RSI	Regionalna Strategia Innowacji
SEA	Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko
SI 2014	System informatyczny
SIEG	Strategia innowacyjności i efektywności gospodarki. Dynamiczna Polska 2020
SO2	Dwutlenek siarki
SPO WKP	Sektorowy Program Operacyjny Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw
SBEŚ	Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko perspektywa do 2020 roku
SRK	Strategia Rozwoju Kraju
SRKL	Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020
SRKS	Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020
SRSBN	Strategia Rozwoju Systemu Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej 2022
SRT	Strategia Rozwoju Transportu do 2020 roku (z perspektywą do 2030 roku)
SRWP	Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020
SSP	Strategia Sprawne Państwo 2020
SUE RMB	Strategia UE dla regionu Morza Bałtyckiego
SWOT	Mocne strony, Słabe strony, Szanse, Zagrożenia (ang. Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats)

SZOP	Szczegółowy Opis Priorytetów
SZRWRR	Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybołówstwa na lata 2012-2020
TEN-T	Trans-European Transport Networks
TIK	Technologie informacyjno-komunikacyjne
UE	Unia Europejska
UP	Umowa Partnerstwa
WE	Wspólnota Europejska
WLWK	Wspólna Lista Wskaźników Kluczowych
WMDT	Wskaźnik międzygałęziowej dostępności transportowej
WRS	Wspólne Ramy Strategiczne
WSO	Wojewódzki System Odpadowy
WUP	Wojewódzki Urząd Pracy
ZIT	Zintegrowane Inwestycje Terytorialne

STRESZCZENIE

Głównym celem badania „Ewaluacja *ex-ante* Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020” była ocena logiki interwencji przyjętej w ramach projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego 2014-2020.

Przedmiotem ewaluacji *ex-ante* był projekt Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego 2014-2020 z 8 listopada 2013 r. opracowany przez Instytucję Zarządzającą – Zarząd Województwa Podlaskiego.

W ramach ewaluacji, oprócz analizy danych zastanych, przeprowadzono szereg badań terenowych, dzięki czemu możliwe było uwzględnienie opinii kluczowych interesariuszy realizacji RPOWP 2014-2020. Ewaluator miał też możliwość uczestniczenia w konsultacjach społecznych, co służyło lepszemu zrozumieniu kontekstu programowania.

Ocena trafności RPOWP 2014-2020 pod kątem wyzwań i potrzeb regionu

Trafność programu warunkowana jest przeprowadzeniem rzetelnej diagnozy społeczno-gospodarczej, co było pierwszym elementem oceny w ramach ewaluacji *ex-ante*. Diagnoza została oceniona zgodnie z układem treści zaproponowanym w dokumencie, czyli według celów tematycznych.

Na szczególnie pozytywną ocenę zasługuje ilość informacji wykorzystanych do opracowania diagnozy. Odwołano się do bardzo wielu różnorodnych danych, które umożliwiają kompleksowy opis gospodarki regionalnej. Dzięki temu możliwe było trafne i precyzyjne sformułowanie problemów rozwoju społeczno-gospodarczego województwa. Na szczególną uwagę, ze względu na wieloaspektowy opis i jasno zarysowane problemy, zasługują części diagnozy przyporządkowane tematycznie do drugiej, trzeciej i czwartej osi priorytetowych.

W diagnozie odniesiono się do problemów województwa, co do których podjęcie interwencji publicznej jest uzasadnione. Wybrano problemy najważniejsze, a wyzwania i potrzeby społeczno-ekonomiczne zostały poprawnie skonstruowane.

Wśród rekomendacji ewaluatora dotyczących części diagnostycznej dokumentu należy wymienić: umieszczenie podsumowań w opisie poszczególnych celów tematycznych zawierających zdefiniowane problemy, uzupełnienie źródeł danych, dodanie bardziej aktualnych danych w tych wypadkach, gdzie szeregi czasowe kończą się na 2009 i 2010 roku, a istnieją bardziej aktualne dane.

W większości przypadków informacje uzasadniające wybór poszczególnych priorytetów inwestycyjnych znalazły się w diagnozie, czasami są one jednak rozproszone w różnych częściach opracowania. Wątpliwości budzi opis interwencji i jej priorytetyzacja w celu tematycznym 3 oraz sposób sformułowania problemów w opisie diagnostycznym celu tematycznego 10.

Ocena logiki interwencji RPOWP

Dobór działań do założonych celów rozwojowych jest poprawny, istnieją bowiem związki przyczynowo-skutkowe pomiędzy zidentyfikowanymi problemami społeczno-gospodarczymi a zaproponowanymi typami interwencji. Zostały one zweryfikowane w oparciu o literaturę, dokumenty strategiczne oraz dotychczasowe badania ewaluacyjne. Choć logika interwencji odnajduje uzasadnienie w literaturze, wynikach badań naukowych i ewaluacyjnych, ekspertyzach, oraz

wynikach badań przeprowadzonych na potrzeby niniejszej ewaluacji *ex-ante*, to można zastanowić się nad większą koncentracją działań, a w konsekwencji – również środków.

Uwzględniając zdolności absorpcyjne, determinowane potencjałem regionu oraz warunki brzegowe wskazane przez Komisję Europejską i transponowane przez rząd do Umowy Partnerstwa (m.in. poziomy *ring fencingów*), wzrost koncentracji mógłby przykładowo nastąpić poprzez przesunięcie części nakładów przewidzianych na *Gospodarkę niskoemisyjną* (przede wszystkim z PI o charakterze nieprodukcyjnym: 4.3 i 4.5) na wydatki w ramach osi priorytetowej *Poprawa dostępności transportowej*. Należy zdecydowanie podkreślić, iż wspomniana realokacja dotyczyłaby wyłącznie tych przedsięwzięć infrastrukturalnych, które generowałyby zasadnicze efekty w zakresie rozwoju społeczno-gospodarczego województwa podlaskiego, a więc szlaków komunikacyjnych o charakterze regionalnym oraz tych o znaczeniu ponadlokalnym, które zapewnią konieczne połączenie z siecią dróg ekspresowych, obszarami przeznaczonymi pod działalność przemysłowo-usługową lub uzupełnią luki w połączeniach transgranicznych. Rozbudowa, modyfikacja, usprawnienie elementów infrastruktury transportowej stanowią warunek *sine qua non* rozwoju regionu. Równoległym rozwiązaniem – poprzedzonym analizą zdolności absorpcyjnych – w zakresie realokacji środków finansowych mogłoby być przesunięcie funduszy z osi priorytetowej *Gospodarka niskoemisyjna* do osi priorytetowej *Wzmocnienie potencjału i konkurencyjności gospodarki regionu* (w szczególności do działań: 1.1 oraz 1.2) zorientowanej na rozwój innowacyjności i gospodarki opartej na wiedzy. Wzrost rzeczywistej koncentracji zasobów finansowych na projektach pro-innowacyjnych będzie generował – przy założeniu efektywności tych przedsięwzięć – większe profity niż w przypadku alokacji zaprezentowanej w projekcie RPOWP 2014-2020. Wyniki symulacji HERMIN wskazują, że przy wzroście koncentracji środków finansowych w ramach RPOWP 2014-2020 na *Infrastrukturę transportową* oraz projekty pro-innowacyjne wpływ Programu na PKB *per capita* regionu mógłby wzrosnąć z 25,5% do 28,4%. Rozwijająca się stabilnie gospodarka województwa pozwoli w przyszłości na wzrost finansowania gospodarki niskoemisyjnej, a także innych obszarów, bez konieczności poszukiwania zewnętrznych źródeł kapitału.

Warto podkreślić, iż nie każda realokacja środków finansowych mająca na celu wzrost ich koncentracji może generować wyższe wymierne efekty w zakresie oddziaływania Programu na gospodarkę. Za przykład mogą posłużyć tu wyniki symulacji makroekonomicznej, w przypadku której część funduszy z obszarów: poprawa dostępności transportowej, ochrona środowiska i racjonalne gospodarowanie zasobami oraz infrastruktura edukacyjna i szkoleniowa została przesunięta do obszaru infrastruktury społecznej. Skumulowany długookresowy wpływ RPOWP 2014-2020 na PKB *per capita* szacowany jest tu na poziomie 24,8% – czyli o 0,67 pkt. proc. niższym niż w przypadku tematycznego podziału środków zawartego w projekcie Programu (25,5%). Niezmiernie istotne w procesie finalnego ukształtowania alokacji finansowych jest wyważenie ilościowych kwantyfikowalnych efektów gospodarczych z jakościowymi zmianami wpływającymi na standard życia mieszkańców, ale w ograniczonym stopniu przekładającymi się na akumulację kapitału i wzrost bogactwa regionu. Powyższe kierunki przesunięcia środków finansowych mają jedynie charakter przykładowy. Główną intencją ewaluatora jest podkreślenie roli koncentracji funduszy na obszarach produkcyjnych umożliwiających długookresową akumulację kapitału i tym samym oparcie procesów rozwojowych w coraz większym stopniu na endogennych potencjałach regionu. Ma to kluczowe znaczenie w sytuacji, w której z dużym prawdopodobieństwem perspektywa UE 2014-2020 może być ostatnią charakteryzującą się znaczącym wsparciem finansowym.

Próby stworzenia alternatywnej architektury celów są znacznie utrudnione przez odgórne wytyczne dotyczące jednofunduszowości i dążenia do przypisania jednego celu osi. Biorąc pod uwagę wspomniane uwarunkowania, można stwierdzić, że pod względem tematycznym architektura celów

oraz dobór priorytetów inwestycyjnych są właściwe. Odnoszą się bowiem do najważniejszych problemów wynikających z diagnozy. Należy pozytywnie ocenić relatywnie niewielką liczbę osi priorytetowych, co stanowi jeden z wyznaczników koncentracji tematycznej i zmniejsza ryzyko rozproszenia działań na zbyt dużą ilość obszarów wsparcia. Z kolei w ramach poszczególnych priorytetów inwestycyjnych analiza alternatywnych działań jest znacznie ograniczona przez wytyczne ogólnokrajowe zawarte w tzw. linii demarkacyjnej, która w istotny sposób zawęża spektrum typów interwencji, jakie mogą być podejmowane na poziomie regionalnym.

Spójność wewnętrzna celów i działań została zachowana. Pomiędzy poszczególnymi osiami często zachodzą związki o charakterze synergicznym, a działania dostarczają kompleksowego wsparcia dla obszarów problemowych rozpoznanych w regionie.

Ocena spójności zewnętrznej RPOWP 2014-2020

Analiza powiązań celów i założeń programu z kluczowymi dokumentami dla programowania środków pomocowych UE wskazuje na wysoki stopień spójności zewnętrznej RPOWP 2014-2020. Założenia i cele programu są spójne ze *Strategią Europa 2020*, *WRS*, *Umową Partnerstwa* oraz najważniejszymi celami strategii krajowych i regionalnych.

Oceniany projekt RPOWP 2014-2020 jest spójny ze *Strategią Europa 2020*, powinien zatem przyczynić się do realizacji wszystkich trzech priorytetów UE, tj. rozwoju inteligentnego, rozwoju zrównoważonego i rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu. Działania i przypisane im cele szczegółowe należy uznać za spójne z dokumentami strategicznymi poziomu krajowego. Zaplanowana interwencja będzie potencjalnie przyczyniała się do realizacji celów *Strategii Rozwoju Kraju 2020* oraz *Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010-2020*. Wszystkie działania RPOWP 2014-2020 są spójne z co najmniej jednym z celów rozwojowych SRK lub kierunkiem działań KSRR. Co więcej, przedsięwzięcia przewidywane do realizacji w ramach działań RPOWP 2014-2020, są zaprogramowane w taki sposób, że ponad połowa z nich jest spójna z więcej niż jednym celem rozwojowym SRK (po 10 z dwoma i trzema lub więcej celami rozwojowymi) i kierunkiem działań KSRR (7 z 30 z dwoma kierunkami, 16 z trzema i więcej). Działania przewidziane do realizacji w ramach Programu są zgodne z celami określonymi w *Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020* (SRWP). Nie zidentyfikowano działań, które w żadnym stopniu nie wpisywałyby się w logikę dokumentu strategicznego. Oznacza to, że wsparcie finansowe oferowane w ramach RPOWP 2014-2020 powinno w znacznym stopniu przyczynić się do realizacji celów zakładanych w SRWP.

Ocena systemu realizacji RPOWP 2014-2020

Potencjał ludzki realizacji RPOWP 2014-2020 został oceniony jako adekwatny do istniejących potrzeb. Instytucje, które będą zaangażowane w realizację Programu, dysponują wysoko wykwalifikowaną kadrą z bogatym doświadczeniem z zakresu wdrażania funduszy unijnych. Rekomendowane jest jednak rozważenie zatrudnienia większej liczby osób, w szczególności zajmujących się EFS, lub zlecenie części zadań Instytucji Pośredniczącej.

Struktury i rozwiązania administracyjne przewidziane w ramach realizacji RPOWP 2014-2020 wydają się adekwatne. Przy ich projektowaniu IZ mogła w dużym stopniu bazować na doświadczeniach wyniesionych z poprzedniego okresu programowania. Jak można wnioskować z przeprowadzonych dotychczas badań ewaluacyjnych, rozwiązania wprowadzone w ramach realizacji RPOWP 2007-2013 zapewniały jego skuteczną i efektywną realizację. Proponowane przez ewaluatora rekomendacje

dotyczą usprawnień w zakresie komunikacji wewnętrznej (pomiędzy pracownikami zaangażowanymi w realizację Programu), jak i komunikacji zewnętrznej (pomiędzy instytucjami zaangażowanymi w realizację Programu a beneficjentami/potencjalnymi beneficjentami).

Ocena zastosowania zasad horyzontalnych w RPOWP 2014-2020

Realizacja zasad horyzontalnych w Programie jest dwuwymiarowa – poprzez uwzględnienie zasady w ramach realizowanej interwencji (np. równe traktowanie różnych grup społecznych) oraz poprzez podejmowanie interwencji na rzecz eliminacji czynników wpływających na istnienie negatywnych zjawisk w zakresie problematyki definiowanej przez zasady. Podejście to należy uznać za trafne i cechujące się wysoką skutecznością.

Pozytywnie oceniono stopień uwzględnienia zasad promowania równych szans i zapobiegania dyskryminacji. Mając na uwadze sposób uwzględnienia zasady równości szans i przeciwdziałania dyskryminacji, zastosowane mechanizmy i instrumenty, w tym uwzględnienie zasady w kryteriach wyboru projektów, można założyć, że Program będzie miał pozytywny wpływ na realizację zasady równości szans i przeciwdziałania marginalizacji. Kluczową kwestią dla zapewnienia skuteczności uwzględnienia tej zasady na etapie wdrażania, monitorowania i ewaluacji będzie jednak wprowadzenie w życie ogólnych zapisów przyjętych w Programie.

Pozytywnie oceniono uwzględnienie zasady równości płci w projekcie RPOWP 2014-2020. Stosowne zapisy w tym zakresie zostały przedstawione w sekcji 11.3. *Równość płci*. Zasada równości płci została bezpośrednio uwzględniona w osi priorytetowej II *Przedsiębiorczość i aktywność zawodowa*, w ramach której zaplanowano działanie 2.2. *Działania na rzecz work-life balance*, realizujące priorytet inwestycyjny 8.8. *Równouprawnienie płci oraz godzenie życia zawodowego i prywatnego*. Przedsięwzięcia planowane w ramach tego działania mają przyczynić się do podniesienia poziomu aktywności zawodowej oraz ułatwienia godzenia życia zawodowego i prywatnego. Również inne osie priorytetowe przyczyniają się do realizacji zasady równości płci, stwarzając warunki dla eliminacji nierówności między kobietami a mężczyznami.

Pozytywnie oceniono także uwzględnienie zasady zrównoważonego rozwoju. Specyfika województwa podlaskiego, jego zasoby wewnętrzne, powoduje, że realizacja tej zasady ma szczególne znaczenie. Horyzontalny charakter zasady zrównoważonego rozwoju przejawia się we wszystkich celach Programu. Zasada ta została uwzględniona w formie instrumentów wsparcia i preferencji dla konkretnych rozwiązań, jak również w formie zapisów w zakresie kryteriów wyboru projektów. Zakres przedsięwzięć planowany w Programie realizuje zasadę zrównoważonego rozwoju poprzez zastosowanie zróżnicowanych instrumentów wsparcia, obejmujących zarówno działania miękkie, jak i twarde w różnych sferach życia. Tym samym w sposób kompleksowy przyczynia się do realizacji zasady zrównoważonego rozwoju.

Ocena systemu monitorowania i ewaluacji RPOWP 2014-2020

System monitorowania będzie wymagał prawdopodobnie jeszcze pewnych zmian i uzupełnień. Dzięki wprowadzeniu Wspólnej Listy Wskaźników Kluczowych większość wskaźników spełnia kryteria przejrzystości, wiarygodności statystycznej, agregowalności, dostępności i solidności. Ogólnie – zaprojektowany system umożliwi ocenę postępów wdrażania.

Słabą stroną systemu monitoringu była zbyt duża liczba wskaźników produktu i rezultatu bezpośredniego, nierzadko powielających informacje dostarczane przez inne wskaźniki. Wychodząc z

założenia, że wskaźniki powinny być tak dobrane, aby były miernikiem adekwatnym do większości interwencji podejmowanych w ramach danego PI, ewaluator zaproponował zmiany prowadzące do ograniczenia nadmiernej liczby wskaźników.

Opis systemu ewaluacji na obecnym etapie programowania jest dość ogólny, jednak jest to uzasadnione stanem prac na poziomie kraju. Krajowa Jednostka Ewaluacyjna jest aktualnie na etapie opracowywania zaleceń odnoszących się do planowania procesu ewaluacji programów operacyjnych. Przyjęcie wytycznych przez Ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego jest planowane na I kwartał 2014 roku.

SUMMARY

The main objective of the study entitled 'Ex-ante evaluation of the Regional Operational Programme for Podlaskie Voivodeship for years 2014-2020' was to assess the intervention logic adopted in the draft Regional Operational Programme for Podlaskie Voivodeship 2014-2020.

The draft Regional Operational Programme for Podlaskie Voivodeship 2014-2020 (ROPPV 2014-2020), adopted on 8 November 2013 by the Managing Authority – the Council of Podlaskie Voivodeship, was evaluated ex-ante.

As a part of the evaluation, not only the desk research but also a number of field researches were conducted, which enabled to take into account opinions of key stakeholders who would be involved in the implementation of ROPPV 2014-2020. The evaluator also had an opportunity to participate in the public consultation of the programme, which contributed to a better understanding of the programming context.

ROPPV 2014-2020 relevance assessment in terms of the regional challenges and needs

The programme relevance is determined by performing a reliable diagnosis of the socio-economic situation, which was the first part of the assessment carried out during the ex-ante evaluation. The diagnosis was evaluated according to the arrangement of contents by thematic objectives presented in the document.

In particular, the scope of information used to develop the diagnosis should be positively evaluated. In the diagnosis there are references to a very wide variety of data that enables a comprehensive description of the regional economy. As a result, it was possible to formulate problems of the socio-economic development of the voivodeship accurately and precisely. Parts of the diagnosis that are assigned thematically to the second, third and fourth priority axes deserve special attention due to their multi-faceted description and clearly outlined issues.

The region's problems, in case of which undertaking public intervention is justified, are presented in the diagnosis. Key issues are selected and challenges and socio-economic needs are properly constructed.

Evaluator's recommendations concerning the diagnostic part of the document are as follows: summarizing the description of each thematic objective which comprises defined problems, completing data sources, adding more recent data where the time series end in 2009 and 2010, and if there is more recent data.

Information justifying the selection of particular investment priorities in most cases was presented in the diagnosis. However, facts are sometimes scattered in different parts of the diagnosis. The intervention description and its prioritization in the thematic objective 3 and the way of formulating problems in the diagnostic depiction of the thematic objective 10 raise doubts.

ROPPV 2014-2020 intervention logic assessment

The selection of actions in relation to the established development objectives is correct because there are cause-effect relationships between identified socio-economic problems and suggested types of interventions. They were verified on the basis of literature, strategic documents and previous evaluation studies. Although the intervention logic is confirmed in the literature, the results of researches and evaluations, expertise, and outcomes of analyses carried out for this ex-ante evaluation, it is recommended to consider a greater concentration of measures, and as a consequence – also financial means.

Taking into account the absorption capacity determined by the regional potential and boundary conditions (inter alia the level of ring fencing) indicated by the European Commission and implemented in the Partnership Agreement by the Polish government, an increase in the concentration of funds can derive for example from shifting the part of expenditures planned for *The low-carbon economy* (mainly from investment priorities of non-productive character: 4.3 or 4.5) to expenses foreseen in the priority axis *Improving transport accessibility*. It is strongly emphasized that this reallocation of funds would apply only to those infrastructural undertakings that would generate fundamental effects to the socio-economic development of Podlaskie voivodeship such as: regional transport routes and those routes of a translocal character, which would provide a necessary connection with a network of express roads, areas earmarked for the industrial and service activities or would supplement gaps in transborder connections. Extension, modification, improvement of transport infrastructure is a sine qua non condition for the development of the region. A parallel solution of reallocating funds could be a transfer of funds from the priority axis *The low-carbon economy* to the priority axis *Strengthening the potential and competitiveness of the regional economy* (particularly to investment priorities 1.1 and 1.2), which is oriented to the development of innovativeness and knowledge-based economy, though this solution should be preceded by an analysis of the absorption capacity. A greater real concentration of financial resources for pro - innovative projects (assuming the effectiveness of these projects) would generate higher profits than in the case of the allocations presented in the draft ROPPV 2014-2020. The results of the HERMIN-based simulation indicate that impact of the evaluated programme on regional GDP per capita would increase from 25.5% to 28.4% if the financial resources within ROPPV 2014-2020 concentrated on the transport infrastructure projects and pro-innovative projects increased. In the future the stable growing economy will allow to increase the financing of the low-carbon economy and other areas without the obligation to seek external capital sources.

It is worth underlying that not every reallocation of funds intended to increase their concentration can generate higher measurable results with regard to the programme impact on the economy. HERMIN-based macroeconomic simulation results, where part of funds from areas related to: improving transport accessibility, environmental protection and rational management of resources, educational and training infrastructure was shifted to the area of social infrastructure, can be an example of the above mentioned situation. The cumulative long-term impact of ROPPV 2014-2020 on GDP per capita was estimated at the level of 24.8%, this means a decrease of 0.67 percentage point in comparison to the thematic allocation of resources presented in the draft Programme (25.5%). The balance of quantitative and quantified economic effects and qualitative changes which influence the standard of living of inhabitants, but to a limited extent bring results such as capital accumulation and the growth of regional wealth, is extremely important in the process of establishing the final financial allocation. The above-mentioned trends of shifting funds are merely exemplary. The evaluator's main intention is to highlight the role of funding concentration in the areas of production which enables long-term capital accumulation and thus it supports the development processes based increasingly on endogenous potentials of the region. This is crucial in a situation when the European Union financial perspective 2014-2020 is likely to be the last perspective of such a significant financial support.

The attempts to create an alternative architecture of objectives are significantly impeded by top-down guidance on the single-fund priority axes and trends to attribute one thematic objective to the priority axis. Taking these conditions into account, the evaluator concludes that the architecture of objectives and selection of investment priorities are thematically

appropriate. The objectives and investment priorities refer to the most important problems arising from the diagnosis. A relatively small number of priority axes shall be assessed positively and this is one of the determinants of thematic concentration and it reduces the risk of fragmentation of actions into too many support areas. An analysis of alternative activities within investment priorities is limited because of national guidelines presented in the document called *the demarcation line* which significantly restricts the scope of intervention types that can be undertaken at the regional level.

An internal consistency of objectives and actions is preserved. Synergetic links often exist among particular priority axes, measures provide a comprehensive support for problematic areas identified for the region.

ROPPV 2014-2020 external consistency assessment

The analysis of relationships among objectives and assumptions of the programme and key documents for programming the EU assistance funds indicates a high degree of external consistency of ROPPV 2014-2020. The assumptions and objectives of the programme are consistent with *the Europe 2020 Strategy, the Common Strategic Framework, Partnership Agreement*, and the most important objectives of the national and regional strategies.

The assessed draft ROPPV 2014-2020 is coherent with the *Europe 2020 Strategy*, therefore it should contribute to implement all three priorities of the European Union ie. smart growth, sustainable development and inclusive growth. Measures and specific objectives assigned to them are consistent with strategic documents at the national level. The planned intervention will potentially contribute to the objectives of *the National Development Strategy 2020* and *the National Strategy for Regional Development 2010-2020*. All measures of ROPPV 2014-2020 are coherent with at least one of the development objectives of *the National Development Strategy 2020* or directions of actions of *the National Strategy for Regional Development 2010-2020*. Furthermore, undertakings to be implemented under actions of ROPPV 2014-2020, are programmed in a way that more than half of them is consistent with more than one development objective of *the National Development Strategy 2020* (each 10 investment priorities are consistent with two and three or more development objectives) and the directions of *the National Strategy for Regional Development 2010-2020* (7 investment priorities are coherent with two directions, 16 investment priorities with three or more directions). Actions to be implemented under the Programme are consistent with the objectives set out in the *Podlaskie Voivodeship Development Strategy 2020 (PVDS)*. Measures of ROPPV 2014-2020 that are not coherent with the logic of the regional strategy were not identified, hence the financial support offered under the programme should contribute significantly to the implementation of the objectives established in PVDS.

ROPPV 2014-2020 implementation system assessment

Human potential for implementing ROPPV 2014-2020 was evaluated as adequate to existing needs. The institutions that will be involved in the programme execution, have highly qualified personnel with extensive experience in implementing European funds. However, it is recommended to consider employing more people, particularly those ones experienced in implementing ESF funds, or delegate some tasks to the Intermediate body.

Administrative structures and arrangements envisaged in the framework of ROPPV 2014-2020 seem to be adequate. The Managing Authority to a large extent based on lessons drawn from the previous programming period during designing the programme implementation system. As it can be concluded from so far carried out evaluation studies, the solutions introduced

in the implementation of the ROPPV 2007-2013 assured its effective and efficient fulfilment. Recommendations proposed by the evaluator concern improvements in internal communication (among employees involved in the programme implementation) and external communication (among the institutions involved in the programme implementation and the beneficiaries /potential beneficiaries).

Assessment of horizontal rules used in ROPPV 2014-2020

Implementation of horizontal rules in the programme is two-dimensional – by taking into account horizontal rules in the intervention implementation (for example: different social groups are equally treated) and by undertaking actions to eliminate factors which influence the existence of negative phenomena in issues defined by the rules. This approach shall be considered accurate and highly efficient.

The degree to which principles of promoting equal opportunities and anti-discrimination are taken into account in the programme was positively assessed. Taking into consideration the way how the rule of equal opportunities and anti-discrimination is applied, applicable mechanisms and instruments, including this rule application in the project selection criteria, it is assumed that ROPPV 2014-2020 will have a positive impact on implementing the principle of equal opportunities and anti-discrimination. The key issue of assuring the effectiveness of this rule at the level of implementation, monitoring and evaluation will be to implement general provisions adopted in the programme.

The presentation of the gender equality principle in the draft ROPPV 2014-2020 was positively assessed. Suitable provisions are depicted in the Section 11.3. *Gender equality*. The gender equality rule was directly included in the priority axis II *Entrepreneurship and economic activity* where the measure 2.2 *Work-life balance actions* implements the investment priority 8.8. *Equality between men and women in all areas, including in access to employment, career progression, reconciliation of work and private life and promotion of equal pay for equal work*. Projects planned under this measure shall contribute to an increase in the economic activity level and facilitate the reconciliation of work and private life. What is more, other priority axes also contribute to the implementation of the gender equality principle by creating conditions for the elimination of inequalities between women and men.

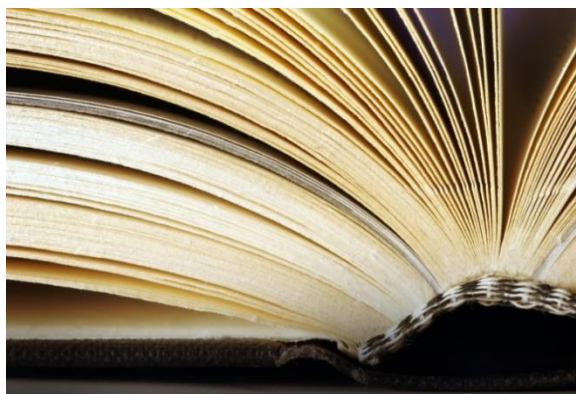
The sustainable development principle depicted in the programme was approvingly assessed. The characteristic of the Podlaskie voivodeship, its internal resources cause that the implementation of this principle is of particular importance. The horizontal nature of the sustainable development principle is expressed in all objectives of the Programme. This principle is reflected in the form of support instruments and preferences for particular solutions as well as in provisions of project selection criteria. The sustainable development principle is applied in undertakings planned in the programme through the use of various support mechanisms, including both soft and hard measures in various life spheres, thus the programme in a comprehensive manner contributes to the implementation of the sustainable development principle.

ROPPV 2014-2020 monitoring and evaluation system assessment

The monitoring system will probably still require some changes and additions. Most of the indicators meet the criteria of transparency, the statistical reliability, aggregation, availability and reliability as a result of introducing the Common Key Indicator List. The designed system generally enables the assessment of the programme implementation progress.

A large number of output and direct result indicators, which often duplicate information provided by other indicators, was the weakness of the monitoring system. Assuming that indicators should be chosen in a way to be adequate measures for most interventions planned under each investment priority, the evaluator recommended changes to reduce the excessive number of indicators.

The evaluation system description at this stage of programming is quite general. However, it is justified by the status of work at the national level. The National Evaluation Unit has been currently preparing recommendations related to the planning process of operational programmes' evaluation. The adoption of the guidelines by the Minister responsible for regional development is planned for the first quarter of 2014.

Część I. Wprowadzenie

Niniejszy raport został opracowany przez konsorcjum firm Ecorys Polska, Wrocławska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A. oraz Geoprofit Wojciech Dziemianowicz dla Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podlaskiego w ramach realizacji projektu „Ewaluacja ex-ante Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020”. W jego ramach zespół ewaluatorów podjął próbę odpowiedzi na pytania, czy interwencje publiczne planowane do realizacji znajdują uzasadnienie społeczno-ekonomiczne oraz czy ich realizacja przyczyni się do osiągnięcia pożądanych celów rozwojowych, zaspokojenia i rozwiązania zdiagnozowanych potrzeb i problemów społeczno-ekonomicznych.

I.1 Przedmiot i cel badania

Głównym celem badania „Ewaluacja ex-ante Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020” była **ocena logiki interwencji przyjętej w ramach projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego 2014-2020**.

Przedmiotem ewaluacji ex-ante jest projekt **Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego 2014-2020** z 8 listopada 2013 r. opracowany przez Instytucję Zarządzającą – Zarząd Województwa Podlaskiego.

Zakres badania zgodny jest z art. 55 Rozporządzenia ogólnego¹.

I.2 Metodologia badania

W ramach ewaluacji ex-ante Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego 2014-2020 zastosowano następujące metody badawcze służące zbieraniu danych.

Desk research

¹ ROZPORZĄDZENIE PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY (UE) NR 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006.

Technika desk research polegała na wykorzystaniu w badaniu dostępnych danych wtórnych, takich jak publikacje, raporty, biuletyny, bazy danych, katalogi, informacje dostępne na stronach internetowych. W przypadku niektórych modułów badawczych technika ta miała zasadnicze znaczenie i stanowiła główne źródło informacji. Szczegółowy wykaz materiałów źródłowych wykorzystanych w ramach analizy danych znajduje się w załączniku 9 – *Literatura*.

IDI – Eksperti dziedzinowi, przedstawiciele MIR, instytucje finansowe

Wywiady pogłębione przeprowadzone zostały z regionalnymi ekspertami z dziedzin związanych z rozwojem społeczno-gospodarczym regionu, m.in. konkurencyjnością gospodarki, infrastrukturą, rynkiem pracy, edukacją, integracją społeczną. Opinie ekspertów dziedzinowych były pomocne głównie w weryfikacji logiki interwencji, a także w ocenie potrzeb oraz działań, które powinny być podejmowane w odpowiedzi na te potrzeby.

W ramach ewaluacji przeprowadzone zostały również wywiady z przedstawicielami Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju (departamentów zajmujących się planowaniem i wdrażaniem programów unijnych). Przeprowadzono także wywiady z przedstawicielami regionalnych instytucji pośredniczących w udzielaniu pozadotacyjnych instrumentów wsparcia kapitałowego. Uzyskane informacje posłużyły ocenie możliwości wykorzystania zwrotnych instrumentów finansowych w okresie programowania 2014-2020. Wywiady przeprowadzono z przedstawicielami:

- funduszu pożyczkowego – Podlaskiej Fundacji Rozwoju Regionalnego,
- Podlaskiego Funduszu Poręczeniowego Sp. z o.o.

CATI – Partnerzy społeczno-gospodarczy

W ramach badania przeprowadzono 250 wywiadów telefonicznych z partnerami społeczno-gospodarczymi z regionu, do których należały:

- jednostki samorządu terytorialnego,
- organizacje pozarządowe,
- przedstawiciele sektora B+R,
- instytucje będące wnioskodawcami w konkursach RPOWP 2007-2013,
- przedstawiciele izb gospodarczych, porozumień pracodawców, itd.

Wywiady z partnerami społeczno-gospodarczymi i potencjalnymi beneficjentami pozwoliły ocenić założenia RPOWP 2014-2020 od strony „popytowej”, głównie w odniesieniu do trafności zastosowanych form wsparcia. W ramach badania ocenie poddano: trafność diagnozy oraz celowość zastosowania poszczególnych form wsparcia, system wdrażania, w tym obciążenia administracyjne i sposoby ich redukcji oraz kontekst prawny uwarunkowań europejskich i krajowych.

Warsztaty – Instytucja Zarządzająca i instytucje wdrażające w województwie podlaskim

W ramach badania zorganizowano 3 warsztaty z przedstawicielami instytucji odpowiedzialnych za planowanie, wdrażanie i monitorowanie realizacji PO w województwie podlaskim. Tematykę oraz grupę uczestników poszczególnych warsztatów przedstawia poniższa tabela.

Tabela 1. Opis warsztatów przeprowadzonych na potrzeby ewaluacji RPOWP 2014-2020

Lp.	Obszar problemowy	Uczestnicy
-----	-------------------	------------

1	Odtworzenie logiki interwencji osi 1, 2, 3, 7, 8 Omówiono kwestię spójności wewnętrznej projektu RPOWP 2014-2020. Zaprezentowano diagramy obrazujące główne problemy wskazane w diagnozie, a także odpowiadające im działania i wskaźniki.	Członkowie Zespołu do spraw Programowania perspektywy finansowej 2014-2020 oraz Grupy roboczej ds. wsparcia przygotowania RPOWP 2014-2020.
2	Odtworzenie logiki interwencji osi 4, 5 i 6 Omówiono kwestię spójności wewnętrznej projektu RPOWP 2014-2020. Zaprezentowano diagramy obrazujące główne problemy wskazane w diagnozie, a także odpowiadające im działania i wskaźniki.	Członkowie Zespołu do spraw Programowania perspektywy finansowej 2014-2020 oraz Grupy roboczej ds. wsparcia przygotowania RPOWP 2014-2020.
3	System monitoringu i ewaluacji oraz system wdrażania Dyskusji poddano zaplanowany system wdrażania RPOWP 2014-2020. Wskazane zostały podstawowe uwarunkowania administracyjne oraz bariery mogące wywrzeć istotny wpływ na proces wdrażania poszczególnych działań. Dokonano analizy źródeł obciążeń administracyjnych dla beneficjentów i przedyskutowano możliwości wprowadzenia działań redukujących te obciążenia.	Przedstawiciele Instytucji Zarządzającej RPOWP

Źródło: opracowanie własne.

Badanie delfickie

Badanie delfickie wykorzystano na etapie analizy diagnozy i logiki interwencji Programu, w tym oceny wpływu realizacji Programu na rozwój regionu i kraju, a także czynników zewnętrznych mogących mieć wpływ na RPOWP 2014-2020. W badaniu delfickim udział wzięli krajowi i regionalni eksperci z dziedzin związanych z rozwojem społeczno-gospodarczym regionu, odpowiadających priorytetom działań planowanych do podjęcia w ramach RPOWP 2014-2020.

W badaniu zastosowano także szereg technik analitycznych, w tym: analizę porównawczą, kontrolę krzyżową, mapę oddziaływania, analizę optymalizacji, benchmarking. Zastosowano również modelowanie ekonometryczne. **Model HERMIN gospodarki województwa podlaskiego** posłużył do oszacowania wpływu interwencji przewidywanych w projekcie RPOWP 2014-2020 na gospodarkę i sferę społeczną regionu oraz do oceny realności oszacowania wartości pośrednich i docelowych wskaźników monitorowania Programu.

W raporcie zamieszczono wartości oszacowania wpływu RPOWP 2014-2020 na sytuację społeczno-gospodarczą województwa przez pryzmat poziomu PKB per capita. Wpływ ten liczony jest jako różnica pomiędzy wartościami wskaźnika otrzymanymi w ramach dwóch symulacji makroekonomicznych (rozdział II. 4.5). W pierwszej z nich uwzględniono działanie środków wydatkowanych w ramach RPOWP 2014-2020 (scenariusz z funduszami), natomiast w przypadku drugiej symulacji założono brak wspomnianej interwencji (scenariusz bez funduszy).

Szczegółowy opis technik badawczych oraz metod analizy danych znajduje się w *Załączniku nr 2*.

I.3 Pytania badawcze

Ewaluacja *ex-ante* projektu RPOWP 2014-2020 ma na celu dostarczenie wyczerpujących i wiarygodnych odpowiedzi na następujące pytania badawcze (pełen zakres znajduje się w *Załączniku nr 2*):

1. **Pytanie badawcze A.** Czy interwencja publiczna w postaci Programu operacyjnego trafnie odpowiada na wyzwania i potrzeby społeczno-ekonomiczne?
2. **Pytanie badawcze B.** Czy zaproponowana w ramach Programu logika interwencji umożliwi realizację założonych celów rozwojowych?
3. **Pytanie badawcze C.** Czy założenia i cele Programu są spójne z najważniejszymi politykami i strategiami na poziomie unijnym, krajowym i regionalnym, w tym w szczególności ze strategią Europa 2020, Wspólnymi Ramami Strategicznymi oraz Umową Partnerstwa?
4. **Pytanie badawcze D.** Czy i w jakim zakresie Program operacyjny uwzględni i przyczynia się do realizacji celów polityk horyzontalnych (realizacja zasad równości kobiet i mężczyzn, niedyskryminacji oraz zrównoważonego rozwoju)?
5. **Pytanie badawcze E.** Czy i w jakim zakresie istniejący układ instytucjonalny, w tym zasoby ludzkie, jest wystarczający do realizacji założeń i celów Programu operacyjnego?
6. **Pytanie badawcze F.** Czy założenia Programu operacyjnego umożliwiają skuteczną i efektywną realizację procesów monitorowania i ewaluacji?

I.4 Opis etapów prowadzonej ewaluacji i współpracy z Instytucją Zarządzającą

Zarząd Województwa Podlaskiego zdecydował o przeprowadzeniu ewaluacji *ex-ante* w modelu partycypacyjnym, rozumianym jako równoległe prowadzenie procesu programowania i ewaluacji. Prace nad RPOWP 2014-2020 były już mocno zaawansowane, kiedy została podpisana umowa z ewaluatorem. Projekt Programu operacyjnego został przekazany do ewaluacji 12 listopada, po przyjęciu go przez Zarząd Województwa Podlaskiego. Przed przekazaniem projektu RPOWP 2014-2020 ewaluator miał możliwość uczestniczenia w posiedzeniu Komitetu Sterującego SRWP, na którym Program został zaprezentowany szerokiemu gronu partnerów reprezentujących instytucje i środowiska ważne dla rozwoju regionu. Podczas tej prezentacji przedstawiciele Instytucji Zarządzającej (IZ) wyjaśniali genezę wielu zapisów Programu, dzięki czemu ewaluator miał możliwość zapoznania się z kontekstem podjętych decyzji, m.in. dotyczących wyboru priorytetów inwestycyjnych (PI).

Wkrótce po rozpoczęciu ewaluacji projekt RPOWP 2014-2020 został poddany konsultacjom społecznym. Przedstawiciele ewaluatora uczestniczyli w spotkaniach konsultacyjnych w: Białymstoku, Łomży, Suwałkach i Bielsku Podlaskim. Ewaluator miał możliwość zaobserwowania, jakie problemy rozwojowe regionu są ważne dla różnych środowisk, jakie potrzeby są artykułowane i jak decyzje dotyczące wyboru priorytetów inwestycyjnych i alokacji są odbierane przez różne środowiska.

Równoległe toczyły się prace nad opracowaniem raportu metodologicznego, który został zaprezentowany IZ na spotkaniu, a następnie przedyskutowany. W wyniku spotkania w raporcie wprowadzono liczne zmiany i uzupełnienia.

W ramach ewaluacji zostały przeprowadzone warsztaty, podczas których omówiono logikę interwencji dla wszystkich osi priorytetowych, przedyskutowano system wdrażania, monitoringu i ewaluacji pod kątem słabych stron i ryzyk, które mogą wpłynąć na realizację Programu. Oprócz opisu systemu monitoringu i ewaluacji, który znalazł się w Programie, omawiana była koncepcja procesu ewaluacji RPOWP 2014-2020.

Równolegle zbierane były opinie eksperckie, prowadzone były wywiady, analizowane były kolejne części RPOWP 2014-2020. Wyniki tych analiz zebrane zostały we wstępnej wersji raportu końcowego w celu przedyskutowania ich z IZ RPOWP i wprowadzenia ewentualnych zmian w RPOWP 2014-2020, które pozwolą na poprawę efektywności, skuteczności i trafności działań podejmowanych przez IZ RPOWP w latach 2014-2020. W trakcie prac nad raportem końcowym ewaluatorzy uczestniczyli w pracach nad listą wskaźników monitoringowych.

Należy też wspomnieć, że choć przedmiotem ewaluacji był projekt RPOWP 2014-2020 z 8 listopada 2013, to współpraca pomiędzy IZ RPOWP i ewaluatorem dotyczyła także zmian wprowadzanych w Programie, który ulegał modyfikacjom wynikającym z pojawiania się dokumentów będących podstawą programowania oraz wytycznych krajowych a także z przeprowadzonych konsultacji społecznych.

Część II. Raport z ewaluacji *ex-ante* – opis wyników badania

II.1 Ogólna ocena projektu Programu

Projekt RPOWP 2014-2020 oceniamy pozytywnie ze względu na jego trafność w odniesieniu do potrzeb regionu, spójność wewnętrzną, dobrze skonstruowaną logikę interwencji, pozwalającą na prześledzenie związków pomiędzy interwencją a oczekiwanymi rezultatami oraz zgodność z europejskimi, krajowymi i regionalnymi dokumentami strategicznymi, a także z zasadami horyzontalnymi. W kilku obszarach ewaluatorzy widzą jeszcze możliwość dalszego udoskonalenia dokumentu programowego, co zostało szczegółowo omówione w kolejnych rozdziałach raportu. Poniżej przedstawiamy krótkie podsumowanie przeprowadzonej oceny projektu programu.

1. Największą zaletą projektu RPOWP 2014-2020 jest to, że trafnie odpowiada na wyzwania i potrzeby społeczno-ekonomiczne regionu. Przyczynia się do tego trafność diagnozy, w której odwołano się do bardzo wielu różnorodnych danych, które umożliwiają kompleksowy opis istotnych dziedzin systemu społeczno-gospodarczego regionu. W oparciu o te podstawy precyzyjnie sformułowano problemy rozwojowe województwa. Słabą stroną diagnozy jest aktualność analiz, wynikająca z momentu rozpoczęcia pracy nad Programem oraz długiego czasu potrzebnego na wykonanie wielowymiarowych analiz społeczno-gospodarczych. Pomimo tego mankamentu, przedstawiona w dokumencie synteza analiz diagnostycznych województwa trafnie definiuje najważniejsze problemy i wyzwania rozwojowe. Najważniejsze elementy, które wymagają ponownego rozważenia, to: układ treści diagnozy, w wymiarze merytorycznym (schemat prowadzenia wywodu) i technicznym (śródtytuły, akapity), aktualność danych (przywołanie niektórych danych za lata 2011 i 2012) oraz określenie źródeł danych.
2. Analiza logiki interwencji wskazuje na istnienie związków przyczynowo-skutkowych pomiędzy działaniami zaplanowanymi w ramach projektu RPOWP 2014-2020 i ich produktami a oczekiwanymi rezultatami. Zaproponowane w projekcie RPOWP 2014-2020 działania wynikają z problemów i wyzwań przedstawionych w części diagnostycznej, a potrzeba ich realizacji posiada odpowiednie uzasadnienie.
3. Strukturę tematyczną celów i priorytetów zawartych w projekcie RPOWP 2014-2020 należy uznać za poprawną. Wybrane obszary wsparcia niewątpliwie wymagają podjęcia odpowiednio sprofilowanych działań finansowanych ze źródeł publicznych.
4. Spójność wewnętrzną celów i działań została zachowana. Jak wynika z matrycy spójności wewnętrznej, pomiędzy osiami zachodzącej będą związki synergiczne, gdyż działania w nich przewidziane w wielu miejscach wspomagają się wzajemnie.

5. Projekt PROWP 2014-2020 wykazuje również wysoką spójność zewnętrzną, założenia i cele Programu są spójne z najważniejszymi politykami i strategiami na poziomie unijnym, krajowym i regionalnym, w tym w szczególności ze strategią Europa 2020, Wspólnymi Ramami Strategicznymi oraz Umową Partnerstwa. Zdecydowana większość działań programu wpisuje się bezpośrednio w realizację SRWP 2020.
6. Formy wsparcia na obecnym etapie nie zostały jeszcze określone. Przyjęto bowiem słusznie, że ich wybór zostanie dokonany po przeprowadzeniu analizy *ex-ante* dla instrumentów finansowych, wynikającej z art. 37 Rozporządzenia ogólnego. Na obecnym etapie w większości działań planowane jest wsparcie bezzwrotne, co jest słusznym założeniem.
7. Ocena adekwatności alokacji do potrzeb i realizowanych celów prowadzi do wniosku, że przy obecnym kształcie programu rozproszenie funduszy rodzi ryzyko nieosiągnięcia masy krytycznej wsparcia. Zdaniem ewaluatora, warto rozważyć skoncentrowanie funduszy na węższej grupie priorytetów kosztem mniejszego zaangażowania w niektórych istotnych obszarach interwencji.
8. System monitoringu i ewaluacji został opisany w sposób ogólny, uwzględnia jednak najważniejsze elementy. Najslabszym elementem projektu RPOWP 2014-2020 w ewaluowanej wersji z listopada 2013 r. jest system wskaźników monitoringowych. Zdaniem ewaluatora, liczba wskaźników, które będą służyć do pomiaru stopnia realizacji celów, powinna ulec redukcji. Zostało to w dużej mierze dokonane w trakcie konsultacji w ramach modelu partycypacyjnego ewaluacji.
9. System wdrażania bazuje na wcześniej stworzonych strukturach i mechanizmach. Jak można wnioskować z przeprowadzonych badań ewaluacyjnych, rozwiązania wprowadzone w latach 2007-2013 zapewniały jego skuteczną i efektywną realizację. Również potencjał ludzki realizacji RPOWP 2014-2020 oceniamy jako adekwatny. Instytucje, które będą zaangażowane w realizację Programu dysponują wysoko wykwalifikowaną kadrą z bogatym doświadczeniem z zakresu wdrażania funduszy unijnych wyniesionym z poprzedniego okresu programowania.
10. W projekcie programu zapewniono wysoki stopień zgodności z zasadami horyzontalnymi. Mając na uwadze sposób uwzględnienia zasady równości szans, przeciwdziałania dyskryminacji i zrównoważonego rozwoju, zastosowane mechanizmy i instrumenty, w tym uwzględnienie zasad w kryteriach wyboru projektów, można założyć, że Program będzie miał pozytywny wpływ na ich realizację.

II.2 Ocena diagnozy

II.2.1 Ogólna ocena diagnozy

Diagnoza została oceniona zgodnie z układem treści zaproponowanym w dokumencie, czyli według celów tematycznych. Następnie – zarówno w odniesieniu do kwestii ogólnych opisanych w tym podrozdziale, jak i kwestii bardziej szczegółowych zawartych w następnym podrozdziale – umieszczono w tekście podsumowanie najistotniejszych elementów tej oceny.

Warunkiem ogólnym, który należy mieć na uwadze, jest to, że ocenie podlega jedynie synteza prac diagnostycznych podjętych w regionie, a nie cały proces prowadzenia tych działań, co sprawia, że wiele uwag odnosi się do formalnej strony tekstu diagnozy oraz sposobu wyboru informacji zawartych w tekście.

Zgodnie z logiką ewaluacji wskazano zarówno pozytywne, jak i negatywne elementy diagnozy. W niniejszej ocenie skupiono się jednak przede wszystkim na aspektach, które wymagają uzupełnienia lub przeformułowania.

II.2.1.1 Mocne strony diagnozy

Diagnozę charakteryzuje różnorodność analiz społeczno-gospodarczych, ale niektóre jej elementy zasługują na szczególnie pozytywną ocenę:

- ilość wykorzystanych informacji: w diagnozie odwołano się do bardzo wielu, różnorodnych danych, które umożliwiają kompleksowy opis istotnych dziedzin systemu społeczno-gospodarczego regionu;
- trafne i w większości precyzyjne sformułowanie problemów rozwoju społeczno-gospodarczego województwa;
- kompleksowe opisy sytuacji regionu pod kątem celów tematycznych 1, 3 i 4. Dotykają one najważniejszych zagadnień i choć można dokonać w nich jeszcze pewnych ulepszeń (o czym poniżej), to jednak ta część diagnozy precyzyjnie definiuje problemy województwa, a przedstawiony opis jest trafny, logiczny i wielowymiarowy. Znajduje się w nim odniesienie zarówno do problemów ogólnoregionalnych, jak i do najważniejszych problemów wybranych części województwa. Problemy opisane są zarówno w odniesieniu do aspektów organizacyjnych, jak i społecznych. Znajduje się w nim także odwołanie do trendów zewnętrznych w stosunku do regionu oraz nowoczesnych rozwiązań zdiagnozowanych problemów. W tej części zwrócono uwagę na zagadnienia, które znajdują się również w centrum zainteresowania ogólnoeuropejskiej polityki regionalnej;
- jednoznaczne zdefiniowanie problemów województwa i ich wieloaspektowy opis w ramach pierwszego celu tematycznego oraz w ramach części dotyczącej ochrony środowiska w ramach szóstego celu tematycznego;
- wieloaspektowy opis zagadnień, z wykorzystaniem różnorodnych źródeł informacji w celu tematycznym siódmym. Znajduje się w nim odniesienie do różnych rodzajów transportu, do sposobów sieciowania tych rodzajów oraz zarówno do dostępności zewnętrznej, jak i wewnętrznej województwa. Jasno zdefiniowane są problemy, które powinny stać się przedmiotem interwencji Programu.

Zagadnieniem dyskusyjnym w ocenie diagnozy jest układ jej treści według celów tematycznych, a nie – według później określonych osi priorytetowych RPOWP 2014-2020. **Przeformułowanie diagnozy w ten sposób ułatwiłoby ocenę zasadności przyjętej logiki interwencji** dla rozwoju społeczno-gospodarczego województwa. Z drugiej strony, ten układ treści z pewnością ułatwia komunikację z Komisją Europejską oraz z Ministerstwem Infrastruktury i Rozwoju, gdyż wyraźnie wskazuje na powiązanie Programu z dokumentami zewnętrznymi, co w przyszłości ułatwi również ocenę stopnia realizacji zakładanych celów.

II.2.1.2 Słabe strony diagnozy

W układzie treści diagnozy brakuje opisu uwarunkowań województwa dotyczących piątego celu tematycznego UE. Kwestia ta potraktowana jest w całym Programie horyzontalnie i w części prospektywnej odwołanie do zagadnień zmian klimatycznych znajduje się w większości osi priorytetowych. Odrębna analiza ułatwiłaby uargumentowanie horyzontalnego podejścia do kwestii klimatycznych, a także podkreśliłaby ich rolę w polityce regionu i wskazała najważniejsze problemy oraz oczekiwane rezultaty tej polityki dla województwa podlaskiego. W związku z tym rekomenduje się rozważenie usunięcia/modyfikacji zapisu ze str. 24 projektu RPOWP 2014-2020. Mając na uwadze fakt, że ujęcie w części programowej powyższych działań mogłoby rodzić ryzyko zbyt dużego rozproszenia środków finansowych asygnowanych na RPOWP 2014-2020.

W celu lepszej percepcji diagnozy **rekomenduje się ustrukturalizowanie dla każdego celu tematycznego według jednego schematu**. Wprowadzenie schematu powinno, po pierwsze, opierać się na sprawdzeniu, czy logika wyводу poprowadzona jest od ogółu do szczegółu (od uwarunkowań ogólnoeuropejskich i krajowych do sytuacji w województwie). Obecny układ, w którym czytelnik „przeskakuje” od informacji ogólnych do szczegółowych i znowu do ogólnych, sprawia, że czasem trudno jest zrozumieć, czy opis dotyczy specyficznych cech województwa czy cech charakterystycznych dla kraju lub Europy.

Drugim elementem wspólnego schematu opisu celów tematycznych jest opis sytuacji w województwie od wyraźnego zdefiniowania najważniejszego problemu lub problemów do prezentacji pożądanych zmian (rezultatów strategicznych). W obecnej formie te dwa rodzaje opisu są wymieszane, co często skutkuje trudnością w zrozumieniu tego, jak zdefiniowano problemy. Zdefiniowanie problemów jest natomiast najważniejszą funkcją diagnozy. Dobrym odniesieniem do przeformułowania zapisów w tym kierunku jest tabela nr 1, podsumowująca diagnozę, w której problemy zdefiniowano dużo precyzyjniej. Tym niemniej, również w tabeli kolumna „uzasadnienie wyboru” **wymaga ujednoczenia poziomu szczegółowości analizy**, np. w jednym miejscu problem zdefiniowany jest wielowymiarowo, ale precyzyjnie, jako *niewystarczające dla potrzeb budowania nowoczesnej gospodarki opartej na wiedzy zaplecze badawczo-rozwojowe*, natomiast w innym problem opisany jest przez przywołanie wskaźników – przy informatyzacji przedsiębiorstw, ochronie środowiska czy procesach starzenia się – ale brakuje podsumowania i jasnego zdefiniowania problemu. **Rekomenduje się umieszczenie podsumowań w opisie poszczególnych celów tematycznych zawierających zdefiniowane problemy**. W podsumowaniach mogą zostać wykorzystane efekty pracy ewaluatorów odnoszące się do opisu logiki interwencji przyjętej w Programie.

W części przedstawiającej pożądane rezultaty **rekomenduje się umieszczenie tych treści, które opisują, jaki jest oczekiwany efekt planowanej interwencji**. W tej części Programu nie ma jednak miejsca na opis narzędzi, za pomocą których te cele będą realizowane, i ten rodzaj informacji powinien być z diagnozy wyłączony, gdyż niepotrzebnie utrudnia zrozumienie treści.

W diagnozie zrezygnowano z wykorzystania tabel, wykresów i map. Sprawia to, że tekst jest bardziej spójny pod względem formy i objętościowo krótszy, ale przy analizie danych statystycznych czy zróżnicowania przestrzennego – mało czytelny. Diagnoza nie będzie integralną częścią dokumentu RPOWP 2014-2020, ale jego załącznikiem, dlatego jej objętość nie będzie miała zasadniczego wpływu na objętość głównego dokumentu.

Elementem organizującym treść w ramach opisu celów tematycznych **powinny stać się śródtytuły**. Najlepiej, aby odnosiły się one do poszczególnych priorytetów inwestycyjnych wybranych jako element interwencji RPOWP 2014-2020. Ponadto **sugeruje się ujednoczenie oznaczenia odrębności**

akapitów poprzez wcięcie pierwszego wiersza i brak odstępu lub poprzez wyraźny odstęp pomiędzy akapitami.

Najważniejszą merytorycznie słabą stroną diagnozy jest aktualność niektórych analiz. W dalszej części opisano przykłady wnioskowania opartego na nieaktualnych danych w stosunku do poszczególnych celów tematycznych. Jest to jednak problem diagnozy o charakterze ogólnym, wiele analiz kończy się w roku 2011, znaczna część w latach 2009 i 2010. Uzasadnieniem tego stanu rzeczy jest moment rozpoczęcia pracy nad Programem oraz długi czas potrzebny na wykonanie precyzyjnych i wielowymiarowych analiz społeczno-gospodarczych. Mankament ten jest więc całościowo nie do wyeliminowania, rekomenduje się jednak uaktualnienie analiz opartych na danych statystycznych ze statystyki publicznej oraz bazach danych będących w posiadaniu administracji publicznej. Zwłaszcza rekomenduje się uzupełnić te informacje, które mają istotne znaczenie dla wnioskowania, których trend jest szczególnie negatywny dla województwa i ma znaczenie dla interwencji.

Drugą ważną słabością diagnozy jest niewystarczająco dopracowana warstwa bibliograficzna (dotyczy zarówno oficjalnych dokumentów, jak i raportów). Sprawia to, że przywołane dane pozbawione są kontekstu. **Rekomenduje się ujednoczenie stosowania przypisów bibliograficznych i uzupełnienie informacji bibliograficznych do ogólnie przyjętego zakresu** (autor, rok publikacji, tytuł, wydawnictwo, ew. zlecający badanie, miejsce publikacji), jeżeli formuła Programu pozwoli na dołączanie tego rodzaju informacji.

Istotnym uchybieniem jest niepodawanie źródła danych statystycznych (które często uzależnione są od organizacji, która zbiera dane, i od przyjętej metodologii). Brak źródła uniemożliwia odwołanie się do wiedzy czytelnika na temat procesów społeczno-gospodarczych, a tym samym – ocenę i zrozumienie treści. Dobrym przykładem są tu dane o aktywności zawodowej, bezrobociu, przedsiębiorczości czy inwestycjach zagranicznych. Brak tej informacji utrudnia również ocenę aktualności przywoływanych danych, gdyż czytelnik nie ma możliwości ocenić, czy dane zbierane są w cyklu rocznym czy wieloletnim. Co więcej, brak źródeł przywoływanych danych nakłada na autora opisu każdorazowe udowodnienie ich słuszności czy poprawności, co przy podaniu źródła informacji spoczywa na autorze danych.

W diagnozie i dalszej części Programu częste jest **odwołanie do inteligentnych specjalizacji regionu**. Ponieważ specjalizacje województwa nie są jeszcze w pełni określone, sugeruje się, by we wstępie dokumentu (bądź przy pierwszej wzmiance o inteligentnych specjalizacjach) **umieścić informację, że zostaną one określone w dokumencie wdrożeniowym do SRWP 2020** wraz z ew. ogólnym opisem specjalizacji – bazując na obecnych zapisach SRWP 2020. Odwołania do inteligentnych specjalizacji w RPOWP 2014-2020 bez takiej informacji i bez ich określenia utrudniają odbiór dokumentu.

W poszczególnych osiach tematycznych zauważono bardziej szczegółowe słabości diagnozy, które odnoszą się do sposobu prowadzenia analiz (trafności analizy trendów społeczno-ekonomicznych), a nie do ich zasadności w kontekście interwencji. W odniesieniu do poszczególnych celów tematycznych wyróżniono również niektóre przykłady opisanych powyżej słabych stron o charakterze ogólnym:

- Cel tematyczny 1. Większość analiz kończy się w 2010, a część – w 2008 roku (niektóre dane GUS dotyczące innowacyjności przedsiębiorstw dostępne są już za rok 2011, a część za rok 2012). Poziom zmienności zjawisk jest dość istotny, poza tym w opisie nie uwzględniono analizy dynamicznej, co tym bardziej uwypukla kwestię aktualności danych. **Należy więc albo przywołać dane najświeższe albo, co wydaje się rozwiązaniem bardziej użytecznym, odwołać się do analizy dynamicznej tych danych.**

W opisie pojawia się komentarz na temat zaleceń, co do narzędzi i kierunków dofinansowywania prac badawczych w jednostkach naukowych, nie pojawia się tego typu komentarz w odniesieniu do stymulowania prywatnych inwestycji w B+R oraz sposobów stymulowania sieci na rzecz

rozwoju badań. **Należy te informacje uzgodnić – zalecenia tego rodzaju powinny zostać usunięte lub uzupełnione dla wszystkich problemów.**

W tym celu zapisano, że istotnym problemem jest brak środków na działalność naukowo-badawczą i można wnioskować, że chodzi o mniejszy dostęp do tych środków przez podlaskie uczelnie i inne jednostki naukowo-badawcze niż pozostałych tego typu jednostek w kraju. Wniosek wydaje się nieuzasadniony, gdyż te środki dystrybuowane są centralnie i dostęp do nich nie jest ograniczony ze względu na położenie w określonym regionie. Być może autorom chodzi o inny rodzaj zasobów finansowych lub określony rodzaj barier, ale **problem ten zdefiniowano bardzo nieprecyzyjnie.**

- Cel tematyczny 3. Jest dobrze opisany i zamieszczone poniżej uwagi nie zmieniają użyteczności przeprowadzonych analiz i trafności sformułowanych wniosków. Ocena poziomu nakładów inwestycyjnych – słusznie – odniesiona jest do struktury gospodarki regionu, ale dane przywołane dla zobrazowania tego zjawiska pokazują aktywność przedsiębiorstw w poszczególnych sektorach gospodarki regionu na tle kraju, a nie strukturę gospodarczą województwa.

Za miarę konkurencyjności przedsiębiorstw przyjęto udział w rynku, ale dane przyjęte do opisu tych wielkości – średni przychód – nie opisują udziału w rynku. Lepszym wykorzystaniem tych danych byłoby obliczenie współczynnika lokalizacji lub porównanie udziału liczby przedsiębiorstw województwa w liczbie przedsiębiorstw w kraju oraz wartości przychodów przedsiębiorstw województwa z wartością przychodów przedsiębiorstw w kraju.

- Cel tematyczny 7. Szczegółowo i trafnie opisany, **rekomenduje się uporządkowanie treści** według schematu: dostępność zewnętrzna regionu, dostępność wewnętrzna oraz stan techniczny.
- Cele tematyczne 8 i 9. **Rekomenduje się ponowny podział treści pomiędzy opisy tych dwóch celów.** Obecnie informacje są wymieszane i nie zawsze właściwie przypisane. **Rekomenduje się również przejście opisów pod kątem zawarcia w nich informacji zbyt ogólnych i nieopartych danymi czy wynikami badań.** Duża część analiz w tych opisach kończy się na roku 2010, co nie ma uzasadnienia w dostępności danych o rynku pracy, danych dotyczących korzystania z opieki społecznej czy danych dotyczących organizacji społecznych. **Rekomendowane jest uzupełnienie tych informacji w szczególności w odniesieniu do informacji o rynku pracy.**

W diagnozie brakuje odniesienia do trendów zewnętrznych w opisie zjawisk demograficznych. W ogóle to zagadnienie wymaga uporządkowania. Po pierwsze, te kwestie powinny być odniesione do uwarunkowań ogólnoeuropejskich, na przykład w oparciu o ogólnodostępne analizy ESPON, po drugie problem starzenia się społeczeństwa powinien być doprecyzowany, a następnie w ten sam sposób przywoływany w różnych częściach dokumentu. W opisie z jednej strony mamy odwołania do województwa, jako do regionu „młodego”, z drugiej zaś podkreślane są problemy związane ze starzeniem się społeczeństwa. Jest to zgodne ze stanem faktycznym, jednak na tyle złożone, że powinno zostać wyraźnie opisane poprzez odpowiedź na pytania, czy województwo ma problem ze starzeniem się społeczeństwa, czy będzie się z nim borykało dopiero w przyszłości. Jaki jest oczekiwany negatywny wpływ na gospodarkę i społeczeństwo wynikający z tego trendu? Czy są jakieś pozytywne strony tego trendu dla województwa? Jak pod tym względem, w kontekście konkurencyjności, województwo różni się od innych regionów? Użyteczne dla uporządkowania tych informacji może być odniesienie do zjawiska obciążenia demograficznego oraz do zamiany trendów z obciążenia demograficznego osobami w wieku przedprodukcyjnym na rzecz obciążenia osobami w wieku poprodukcyjnym.

W tekście podkreślana jest różnica w zakresie wykluczenia pomiędzy obszarami wiejskimi i miejskimi, ale tej **różnicy nie zdefiniowano.**

Zdaniem włączonych w badanie ewaluacyjne ekspertów dziedzinowych, co jest zarazem propozycją ewaluatora, należy również zastanowić się nad **przeniesieniem akcentu (również w zakresie wartości dofinansowania) z walki z bezrobociem na rzecz wspierania przedsiębiorczości**, co powinno być skuteczniejszym podejściem do problemu – np. z priorytetu 8.5. *Zapewnianie dostępu do zatrudnienia osobom poszukującym pracy i nieaktywnym...* (EFS) do 8.7. *Samozatrudnienie, przedsiębiorczość...* (EFS).

- Cel tematyczny 10. Opis oparto na wielu źródłach i aktualnych danych. Na podstawie opisu trudno jest jednak jednoznacznie wywnioskować, jakie są najważniejsze problemy województwa dla tego celu tematycznego. **Opis wymaga przeredagowania ze względu na język oraz kolejność treści, a także rodzaj umieszczonych w nim informacji.**

Najważniejsze elementy, które wymagają ponownego rozważenia, to: układ treści diagnozy, w wymiarze merytorycznym (schemat prowadzenia wyводу) i technicznym (śródtytuły, akapity), aktualność danych (przywołanie niektórych danych za lata 2011 i 2012), źródła danych, trafność wybranych analiz. Ogólny wniosek jest również taki, że przedstawiona w dokumencie **synteza analiz diagnostycznych województwa trafnie definiuje najważniejsze problemy rozwoju społeczno-gospodarczego.**

II.2.2 Ocena diagnozy w odniesieniu do logiki interwencji w ramach Programu

W diagnozie odniesiono się do problemów województwa, co do których podjęcie interwencji publicznej jest uzasadnione. **Wybrano problemy najważniejsze, a wyzwania i potrzeby społeczno-ekonomiczne zostały poprawnie skonstruowane.**

Uwagi i rekomendacje odnoszą się do zagadnień szczegółowych, których uwzględnienie ułatwi percepcję celów polityki regionalnej samorządu województwa oraz doprecyzuje argumentację na rzecz przyjętych rozwiązań:

- Cel tematyczny 2. W opisie brakuje **odniesienia do zagadnień objętych priorytetem inwestycyjnym 2.3** dotyczących wzmocnienia wykorzystania TIK przez sektor publiczny.
- Cel tematyczny 3. W Programie zrezygnowano z planowania interwencji w ramach priorytetu inwestycyjnego 3.2 – uogólniając – odnoszącego się do umiędzynaradawiania gospodarki² oraz 3.4 odnoszącego się do wsparcia działań organizacji otoczenia biznesu. Wobec zdiagnozowania niskiego poziomu eksportu jako jednego z najważniejszych problemów województwa, położenia województwa oraz problemu z poziomem zorganizowania w regionie³ **rekomenduje się uszczegółowienie diagnozy o elementy wyjaśniające przyjęty sposób priorytetyzacji zagadnień w obrębie celu tematycznego 3.**

W tej części diagnozy brakuje odniesień do aktywności organizacji wspierających przedsiębiorczość, samorządu gospodarczego oraz sieci gospodarczych (w tym klastrów). Kwestie te nie są również przedmiotem opisu w innych częściach diagnozy, a w poprzednich perspektywach finansowych były przedmiotem finansowej interwencji publicznej. Ze względu na istotność instrumentów wspierania przedsiębiorczości dla rozwoju gospodarczego na poziomie diagnozy **warto opisać wyżej zagadnienia przynajmniej zasygnalizować.**

- Cel tematyczny 6. Diagnoza jest precyzyjna i trafnie sformułowana, **nie odnosi się jednak do zagadnienia świadomości ekologicznej** podnoszonego przez ekspertów biorących udział w

² Obejmujący województwo podlaskie Program Operacyjny Polska Wschodnia 2014-2020 (POPW) będzie realizował priorytet inwestycyjny 3.2, koncentrując się jednak na specjalizacjach ponadregionalnych. POPW zakłada ponadto, że na poziomie regionalnym (poprzez RPO) będzie realizowane wsparcie komplementarne, stymulujące internacjonalizację gospodarki regionu.

³ Szczegółowo na ten temat: zob. rozdział II.4.4.

badaniu ewaluacyjnym. Jest to tym bardziej istotne, że działania zaplanowane w ramach priorytetu inwestycyjnego 6.4 odnoszą się do edukacji ekologicznej.

- Cel tematyczny 8. W opisie celu brakuje bezpośredniego odniesienia do zagadnień objętych priorytetem inwestycyjnym 8.2 realizowanych działaniem 1.6., a także PI 8.8 realizowanych działaniem 2.2. **Rekomenduje się preredagowanie i uzupełnienie zapisów opisu tego celu zgodnie z priorytetami inwestycyjnymi realizowanymi w województwie.**
- Cel tematyczny 9. W opisie celu brakuje bezpośredniego odniesienia do zagadnień objętych priorytetem inwestycyjnym 9.2 realizowanych działaniem 8.5.
- Cel tematyczny 10. Zdaniem ekspertów dziedzinowych biorących udział w procesie ewaluacyjnym, **większy nacisk przy formułowaniu problemów powinien zostać położony na relację systemu edukacji z rynkiem pracy.** Ekspertki zwracają uwagę na problem wpływu na kształcenie instytucji edukacyjnych oraz przedsiębiorstw (formułują potrzebę zorganizowania dualnego systemu nauczania, w którym udział mają również przedsiębiorstwa, jak ma to miejsce w Republice Niemieckiej) oraz ewolucję postaw w stronę kształtowania różnorodnych umiejętności.

W większości przypadków informacje uzasadniające wybór poszczególnych priorytetów inwestycyjnych znalazły się w diagnozie, czasami są one jednak rozproszone w różnych częściach opracowania. Kwestie te zostały zestawione w RPOWP 2014-2020 w tabeli 1, wymagają jednak stosownych wyjaśnień w tekście. Wątpliwości budzi opis interwencji i jej priorytetyzacja w celu tematycznym 3 oraz sposób sformułowania problemów w opisie diagnostycznym CT 10.

II.3 Spójność zewnętrzna⁴

Analiza spójności zewnętrznej projektu RPOWP 2014-2020 odbyła się na trzech poziomach:

- **unijnym** – badanie objęło następujące dokumenty:
 - *Strategia Europa 2020* określająca priorytety i cele rozwoju Unii Europejskiej w perspektywie do roku 2020,
 - *Wspólne Ramy Strategiczne (WRS)*, które stanowią uszczegółowienie Strategii Europa 2020, wyznaczając tzw. cele tematyczne (CT) stanowiące podstawę wydatkowania funduszy europejskich. Na poziomie państw członkowskich WRS doprecyzowane są w Umowie Partnerstwa, z tego względu oba dokumenty analizowane były wspólnie;
- **krajowym** – badanie objęło:
 - *Strategię Rozwoju Kraju 2020 (SRK)* będącą najważniejszym średniookresowym dokumentem strategicznym, o perspektywie pokrywającej się z perspektywą projektu RPOWP 2014-2020,
 - *Koncepcję Zagospodarowania Przestrzennego Kraju 2030 (KPZK)*,
 - strategie zintegrowane:
 - *Krajową Strategię Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie (KSRR)*,
 - *Strategię Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko perspektywa do 2020 roku (SREŚ)*,
 - *Strategię innowacyjności i efektywności gospodarki. Dynamiczna Polska 2020 (SIEG)*,
 - *Strategię Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020 (SRKL)*,
 - *Strategię Rozwoju Kapitału Społecznego 2020 (SRKS)*,

⁴ Opisu dokonano na podstawie przygotowanych matryc spójności zewnętrznej zamieszczonych w Załączniku nr 7.

- Strategię Rozwoju Systemu Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej 2022 (SRSBN),
- *Strategię Rozwoju Transportu do 2020 roku (z perspektywą do 2030 roku) (SRT)*,
- *Strategię Sprawne Państwo 2020 (SSP)*,
- Strategię zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybołówstwa na lata 2012-2020 (SZRWRR),
- Krajowy Program Reform. Aktualizacja 2013/2014 (KPR);
- **regionalnym** – badanie objęło *Strategię Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020*, która określa cele i kierunki rozwoju regionu. Docelowo RPOWP 2014-2020 stanowić powinien jedno ze źródeł finansowania zawartych w niej kierunków działań.
- W RPOWP 2014-2020 znajdują się również odniesienia do dwóch innych ponadregionalnych dokumentów: Strategii UE dla regionu Morza Bałtyckiego (SUE RMB) oraz Strategii Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020. Spójność RPOWP 2014-2020 z tymi strategiami jest udokumentowana w sekcji 4. RPOWP 2014-2020, zaś odniesienia do tych zagadnień w niniejszym raporcie znajdują się w rozdziale II.4.6.
- Analiza relacji między RPOWP 2014-2020 a wskazanymi wyżej kluczowymi dokumentami wykazuje dużą spójność. Relacje te w sposób syntetyczny ujęto w poniższej tabeli, natomiast szczegółowe zestawienie znajduje się w załączniku do niniejszego raportu (diagramy spójności zewnętrznej).

Tabela 2 Spójność RPOWP 2014-2020 z kluczowymi dokumentami na poziomach: unijnym, krajowym i regionalnym

OŚ PRIORYTETOWA I	Charakterystyka
WZMOCNIENIE POTENCJAŁU I KONKURENCYJNOŚCI GOSPODARKI REGIONU	Przewiduje się wspieranie rozwoju działalności badawczo-rozwojowej poprzez wzmocnienie infrastruktury, również w przedsiębiorstwach w szczególności w powiązaniu z regionalnymi inteligentnymi specjalizacjami. Oś ukierunkowana jest jednocześnie na budowanie współpracy między środowiskiem naukowym i firmami, transfer technologii, wzmacnianie zdolności innowacyjnych przedsiębiorstw m.in. dzięki instrumentom finansowym. Promuje projekty związane z rozwiązaniami w sferze efektywności energetycznej, racjonalnego gospodarowania zasobami (oszczędność wody, surowców).
Spójność Osi I RPOWP 2014-2020 z dokumentami:	
Strategia Europa 2020	Oś zgodna jest z priorytetem rozwoju gospodarki opartej na wiedzy i innowacji (rozwój inteligentny) - zaplanowano w niej działania wpisujące się przede wszystkim w realizację projektu przewodniego „Unia Innowacji”. Pośrednio działania związane z rozpowszechnianiem i promowaniem technologii informacyjno-komunikacyjnych wiążą się z projektem przewodnim „Europejska Agenda Cyfrowa”. Oś I przyczynia się do realizacji projektu przewodniego „Polityka przemysłowa w erze globalizacji” poprzez poprawę warunków rozwoju przedsiębiorstw, a także projektu „Europa efektywnie korzystająca z zasobów” poprzez wsparcie rozwoju technologii informacyjno-komunikacyjnych pozwalających na ograniczenie energo- i materiałochłonności produkcji. Dla efektywności realizacji celów tej Osi korzystne byłoby wprowadzenie do RPOWP 2014-2020 wsparcia obejmującego internacjonalizację działalności podlaskich przedsiębiorstw. Jeśli przewidziano inne źródło finansowania tego rodzaju pomocy to wartościowe byłoby jego wskazanie w treści RPOWP 2014-2020.
WRS i UP	Oś I RPOWP 2014-2020 spójna jest z czterema celami tematycznymi. Zaplanowane w projekcie RPOWP 2014-2020 działania wpływają na poprawę jakości i wzmocnienie aplikacyjnego charakteru badań oraz wzrost ich wykorzystania na potrzeby rozwoju gospodarczego (CT 1), przyczyniają się do zwiększenia zastosowania technologii informacyjno-komunikacyjnych w gospodarce i społeczeństwie (CT 2), sprzyjają wzrostowi konkurencyjności przedsiębiorstw (CT 3) oraz zapewniają bardziej efektywne wykorzystanie zasobów na rynku pracy (CT 8). Ponadto, działania zaplanowane w Osi I, w sposób pośredni, wpłyną również na realizację CT 6. <i>Zachowanie i ochrona środowiska naturalnego oraz wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami</i> przez promowanie rozwiązań przyczyniających się do efektywnego korzystania z zasobów

	(w tym efektywności energetycznej, oszczędności materiałów, surowców, wody).
SRK	Oś I jest zgodna z czterema celami rozwojowymi SRK. Wspiera wzrost wydajności gospodarki np. dzięki środkom na inwestycje w nowoczesne maszyny i sprzęt produkcyjny (cel II.2 SRK). Poprzez wsparcie rozwoju sektora B+R oraz działania na rzecz rozwoju innowacyjnego przedsiębiorstw, oś sprzyja zwiększaniu innowacyjności gospodarki (cel II.3 SRK). Dzięki promowaniu rozwiązań w zakresie efektywności energetycznej częściowo przyczynia się do wspierania budowy bezpieczeństwa energetycznego i szeroko rozumianej ochrony środowiska i klimatu (cel II.6 SRK). Odpowiednie ukierunkowanie terytorialne działań można uznać za spójne z wzmocnieniem równoważenia rozwoju w wymiarze terytorialnym oraz integrowaniem przestrzeni w celu rozwijania i efektywnego wykorzystania lokalnych i regionalnych potencjałów rozwojowych (cel III.3 SRK).
KPZK	Horizontalnie Oś I jest zgodna z celem pierwszym KPZK, tj. <i>Podwyższenie konkurencyjności głównych ośrodków miejskich Polski w przestrzeni europejskiej poprzez ich integrację funkcjonalną przy zachowaniu policentrycznej struktury systemu osadniczego sprzyjającej spójności.</i>
KSRR	Oś I RPOWP 2014-2020 jest spójna z pięcioma kierunkami działań KSRR. Działania w ramach tej osi powinny przyczynić się do podnoszenia konkurencyjności województwa podlaskiego w oparciu o innowacyjność i rozwój sektora B+R (kierunek 1.3 KSRR). Częściowo wspierają rozwój funkcji metropolitalnych (w szczególności gospodarczych i naukowych) (realizując kierunek 1.1 KSRR). Wspomagają ponadto rozprzestrzenianie się impulsów rozwojowych na obszar całego województwa (dzięki odpowiednio ukierunkowanej interwencji terytorialnej) (kierunek 1.2 KSRR), wpływając w ten sposób na budowanie spójności i integracji w wymiarze terytorialnym (kierunki 2.1 oraz 2.2 KSRR).
SBEŚ	Zastosowane w RPOWP 2014-2020 preferencje w postaci promowania wykorzystania technologii pozwalających dodatkowo na oszczędności w zużyciu energii, wody i surowców wspierają realizację kierunku interwencji 3.5 SBEŚ, tj. <i>promowanie zachowań ekologicznych oraz tworzenie warunków do powstawania zielonych miejsc pracy.</i> Ponadto działanie 1.3 RPOWP 2014-2020 zorientowane jest m.in. na promowanie postaw i działań sprzyjających efektywności wykorzystania zasobów naturalnych oraz ograniczenie energo- i materiałochłonności.
SIEG	Oś I jest spójna z celem 2. SIEG, tj. <i>Stymulowanie innowacyjności poprzez wzrost efektywności wiedzy i pracy.</i> Oś I RPOWP 2014-2020 wpłynie na podniesienie poziomu i efektywności nauki w regionie, wzmocnienie jej powiązań z gospodarką (kierunek 2.1 SIEG). Częściowo oddziałuje na budowanie ram dla prowadzenia efektywnej polityki innowacyjności (kierunek 2.2 SIEG). Przyczynia się do wspierania współpracy w tworzeniu i wdrażaniu innowacji (kierunek 2.3 SIEG) oraz do rozwoju gospodarki elektronicznej (kierunek 2.6 SIEG).
SRKL	Nie dotyczy.
SRKS	Działanie 1.2 RPOWP 2014-2020 przyczyni się pośrednio do budowania kapitału społecznego w regionie.
SRSBN	Nie dotyczy.
SRT	Nie dotyczy.
SSP	Nie dotyczy.
SZRWR	Wsparcie na rzecz gospodarki opartej na wiedzy oraz wspieranie transferu wiedzy, innowacji, technologii i komercjalizacji (działanie 1.1 i 1.2 RPOWP 2014-2020) wpłyną na modernizację i wzrost innowacyjności sektora rolno-spożywczego (działanie 4.1 SZRWR) oraz kreowanie oraz transfer wiedzy i technologii służącej zrównoważonemu rozwojowi sektora rolno-spożywczego (działanie 4.2 SZRWR).
KPR	Wsparcie przedsiębiorczości i zatrudnienia w gminach, w których rozwój warunkowany jest siecią Natura 2000 (działanie 1.6 RPOWP 2014-2020), jak i inne działania związane z aktywnością zawodową i samozatrudnieniem (PI 8.7) oraz promocją przedsiębiorczości (PI 3.1) wpływają na wzrost wskaźnika zatrudnienia. Wsparcie na rzecz gospodarki opartej na wiedzy (działanie 1.1 RPOWP 2014-2020), wspieranie transferu, innowacji i technologii oddziałują na wskaźnik nakładów na działalność B+R.
SRWP	Oś 1 jest spójna z celem strategicznym 1. <i>Konkurencyjna gospodarka</i> oraz w mniejszym stopniu również celem 2. <i>Powiązania krajowe i międzynarodowe.</i> Zaplanowane działania wpierają przede wszystkim wzrost innowacyjności podlaskich przedsiębiorstw (cel operacyjny 1.2 SRWP). Ponadto częściowo będą realizowały cele rozwoju przedsiębiorczości (cel operacyjny 1.1), efektywnego wykorzystania zasobów (cel operacyjny 1.5), wspierania rozwoju infrastruktury sieciowej (cel operacyjny 1.6). Mogą przyczynić się do zwiększania aktywności firm na rynkach międzynarodowych (cel operacyjny 2.1) i podnoszenia atrakcyjności inwestycyjnej regionu (cel operacyjny 2.2).
OŚ PRIORYTETOWA II	Charakterystyka

PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ I AKTYWNOŚĆ ZAWODOWA	Oś II koncentruje się na wspieraniu aktywizacji zawodowej i rozwoju przedsiębiorczości, wspieraniu podnoszenia kwalifikacji osób poszukujących pracy i zatrudnionych oraz wydłużaniu okresu aktywności zawodowej m.in. poprzez szkolenia z różnych zakresów, rozwój postaw przedsiębiorczych i innowacyjnych, staże i praktyki oraz programy zdrowotne i promowanie zdrowego stylu życia.
Spójność Osi II RPOWP 2014-2020 z dokumentami:	
Strategia Europa 2020	Oś II jest zgodna z priorytetem <i>rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu</i> , którego celem jest wspieranie gospodarki charakteryzującej się wysokim poziomem zatrudnienia i zapewniającej spójność gospodarczą, społeczną i terytorialną. Działania wyznaczone w ramach Osi II RPOWP 2014-2020 są spójne z projektem przewodnim „Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia”.
WRS i UP	Oś II jest spójna z CT 8. <i>Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników</i> . Zaplanowane przedsięwzięcia mają zagwarantować bardziej efektywne gospodarowanie zasobami na rynku pracy. W mniejszym stopniu można również wskazać na powiązania osi II z: CT 1 – np. szkolenia z zakresu innowacyjności dla osób zainteresowanych rozpoczęciem własnej działalności gospodarczej; CT 9 – dzięki zwróceniu szczególnej uwagi na potrzeby osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, np. niepełnosprawnych, starszych, mieszkańców obszarów wiejskich; CT 10 – poprzez szereg przedsięwzięć związanych z podnoszeniem kwalifikacji osób zatrudnionych czy poszukujących pracy wpisujących się w ideę kształcenia ustawicznego.
SRK	Działania drugiej osi priorytetowej RPOWP 2014-2020 wypełniają sześć celów rozwojowych SRK. Wzmacniają aktywność zawodową mieszkańców oraz sprzyjają rozwojowi kapitału ludzkiego – podnoszeniu kwalifikacji i umiejętności zawodowych (cel II.4 SRK). Wpisują się również w rozwijanie kapitału społecznego dzięki wspieraniu przedsięwzięć mających na celu pobudzenie współpracy między różnymi podmiotami życia społeczno-gospodarczego (cel I.3 SRK). Ukierunkowanie części działań na osoby zagrożone wykluczeniem (np. niepełnosprawne, starsze, bezrobotne) pozwala na zwiększanie integracji społecznej (cel III.1 SRK). Częściowo obejmuje również działania przyczyniające się do rozwoju i wykorzystania technologii cyfrowych (cel II.5 SRK), co może wpływać na realizację celów zakładających wzrost wydajności (cel II.2) i innowacyjności gospodarki (cel II.3).
KPZK	Oś II przyczynia się do realizacji celu drugiego KPZK, tj. <i>poprawa spójności wewnętrznej i terytorialne równoważenie rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów</i> .
KSRR	W największym stopniu oś II, przyczyniając się podniesienia konkurencyjności województwa podlaskiego w obszarze rozwoju przedsiębiorczości, jest spójna z kierunkiem 1.2 i 1.3 KSRR. Oś wspiera ponadto budowanie spójności terytorialnej przez realizację przedsięwzięć m.in. na obszarach wiejskich (2.1 i 2.2 KSRR). Działania stanowią uzupełnienie interwencji na obszarach zdegradowanych i tracących funkcje gospodarcze oraz wymagających rewitalizacji (2.3 KSRR) oraz częściowo dają szansę na rozwój kapitału ludzkiego i społecznego również na obszarach przygranicznych co umożliwiła przewyżczenie niedogodności związanych z ich położeniem (2.4 KSRR).
SBEŚ	Nie dotyczy.
SIEG	Nie dotyczy.
SRKL	Oś II wpisuje się przede wszystkim w cele szczegółowe SRKL nr 2, tj. <i>Wydłużenie okresu aktywności zawodowej i zapewnienie lepszej jakości funkcjonowania osób starszych</i> oraz nr 1, tj. <i>Wzrost zatrudnienia</i> . Omawiana oś realizować będzie również cel 5. SRKL, tj. <i>Podniesienie poziomu kompetencji oraz kwalifikacji obywateli</i> .
SRKS	Nie dotyczy.
SRSBN	Nie dotyczy.
SRT	Nie dotyczy.
SSP	Nie dotyczy.
SZRWR	Adaptacja pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian wpłynie na podnoszenie umiejętności, poziomu wykształcenia oraz wzrost mobilności zawodowej mieszkańców obszarów wiejskich (działanie 1.1 SZRWR). Zaplanowane w ramach osi II RPOWP 2014-2020 wspieranie powstawania i rozwoju podmiotów gospodarczych jest spójne z działaniem na rzecz rozwoju przedsiębiorczości i pozarolniczych miejsc pracy z wykorzystaniem potencjału endogenicznego obszarów wiejskich (1.3 SZRWR).
KPR	Wspieranie powstawania i rozwoju podmiotów gospodarczych (działanie 2.3 RPOWP 2014-2020) oraz przedłużenie okresu aktywności zawodowej poprzez poprawę stanu zdrowia uczestników rynku pracy (działanie 2.5 RPOWP 2014-2020) wpłyną na wzrost wskaźnika zatrudnienia.

SRWP	Oś II RPOWP 2014-2020 jest zgodna z dwoma celami strategicznymi SRWP: 1. <i>Konkurencyjna gospodarka</i> i 2. <i>Powiązania krajowe i międzynarodowe</i> . W największym wymiarze działania zaplanowane w omawianej osi będą przyczyniały się do realizacji celu zakładającego rozwój kompetencji oraz wspieranie aktywności zawodowej mieszkańców (1.3 SRWP). Zakładają również rozwój przedsiębiorczości (1.1 SRWP). Częściowo można znaleźć również elementy pozwalające na wykazanie spójności z działaniami SRWP związanymi z budowaniem relacji współpracy między podmiotami w regionie i poza nim.
OŚ PRIORYTETOWA III	Charakterystyka
KOMPETENCJE I KWALIFIKACJE	W ramach osi III planuje się wspierać rozwój edukacji przedszkolnej i ogólnej. W celu rozwoju kompetencji kadr regionu interwencja w ramach osi III obejmuje również kwestie szkolnictwa zawodowego, kształcenia ustawicznego i doskonalenia zawodowego.
Spójność Osi III RPOWP 2014-2020 z dokumentami:	
Strategia Europa 2020	Oś III jest spójna z priorytetem <i>rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu</i> , którego celem jest wspieranie gospodarki charakteryzującej się wysokim poziomem zatrudnienia i zapewniającej spójność gospodarczą, społeczną i terytorialną. Wpisuje się też w realizację założeń projektu przewodniego „Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia”.
WRS i UP	Oś III jest spójna z CT 10 – przyczynia się do budowania lepszych kompetencji kadr dla gospodarki. Szczególny nacisk położony został na opiekę przedszkolną, która ma znaczenie m.in. dla aktywizacji zawodowej osób wychowujących dzieci. Drugim ważnym kierunkiem jest szkolnictwo zawodowe, które przy odpowiednim zaplanowaniu będzie wpływać pozytywnie na konkurencyjność regionu. W RPOWP 2014-2020 zaprojektowano również działania na rzecz wspierania innowacyjności, przedsiębiorczości czy kreatywności, które powiązane są pośrednio z CT 1. i CT 2.
SRK	Interwencja RPOWP 2014-2020 w obszarze podnoszenia kompetencji i kształcenia w województwie podlaskim jest spójna z celem <i>podnoszenie jakości kapitału ludzkiego</i> (II.4 SRK), co sprzyja podnoszeniu innowacyjności gospodarki (II.3 SRK). Planowane wyposażanie placówek edukacyjnych oraz podnoszenie kompetencji osób dorosłych w zakresie TIK jest natomiast elementem sprzyjającym podnoszeniu kompetencji cyfrowych i rozwoju społeczeństwa informacyjnego (II.5 SRK). Ponadto zaproponowane przedsięwzięcia wiążą się z budowaniem współpracy stanowiącej podstawę kapitału społecznego (I.3 SRK).
KPZK	Oś III przyczynia się do realizacji celu 2. KPZK, tj. <i>poprawa spójności wewnętrznej i terytorialne równoważenie rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów</i> .
KSRR	Zakładane w Osi III podnoszenie jakości kapitału ludzkiego w regionie przekładać się będzie na budowanie konkurencyjności regionalnej (cel 1.3 KSRR). Oś III wpisuje się w zamierzenie budowania spójności terytorialnej i przeciwdziałania marginalizacji na obszarach problemowych poprzez zwrócenie uwagi na szczególną sytuację obszarów wiejskich (cele 2.1 oraz 2.2 KSRR). Interwencja na całym obszarze województwa podlaskiego będzie umożliwiała efektywniejsze rozprzestrzenianie się procesów rozwojowych (cel 1.2 KSRR).
SBEŚ	Nie dotyczy.
SIEG	Zakładane kształtowanie i rozwój kompetencji kadr regionu będzie przekładać się na rozwój kadr dla innowacyjnej i efektywnej gospodarki (2.5 SIEG).
SRKL	Oś III w szeroki sposób realizuje zamierzenia zapisane w SRKL. Oś III wpisuje się w cel szczegółowy 5 SRKL, tj. <i>Podniesienie poziomu kompetencji oraz kwalifikacji obywateli</i> , m.in. poprzez wsparcie wczesnej edukacji czy szkolnictwa zawodowego oraz w cel szczegółowy 1 SRKL, tj. <i>Wzrost zatrudnienia</i> , ponieważ podniesienie kompetencji i kwalifikacji będzie ukierunkowane na dostosowanie kwalifikacji do potrzeb pracodawców.
SRKS	Poprzez kształcenie i edukację (działanie 3.1. RPOWP 2014-2020) Oś III oddziałuje na realizację celu szczegółowego SRKS: kształtowanie postaw sprzyjających kooperacji, kreatywności oraz komunikacji.
SRSBN	Nie dotyczy.
SRT	Oś III jest spójna z SRT w zakresie podnoszenia kwalifikacji oraz wiedzy pracowników i przedsiębiorców (cel 2 SRT).
SSP	Nie dotyczy.
SZRWR	Nie dotyczy.
KPR	Oś III odpowiada na wyzwania postawione przed Polską w zakresie edukacji, zwracając m.in. uwagę na zapewnienie równego dostępu do wysokiej jakości edukacji przedszkolnej, kształcenia podstawowego i ponadpodstawowego, a także na podniesienie atrakcyjności i jakości oferty kształcenia ustawicznego, dostosowanego do potrzeb rynku pracy. Interwencja zaplanowana w ramach trzeciej osi RPOWP 2014-2020 wpływać będzie również pośrednio na zwiększenie

	zatrudnialności wśród kobiet (z jednej strony poprzez dostosowanie kwalifikacji kobiet do potrzeb rynku pracy, a z drugiej strony poprzez zwiększenie dostępu do miejsc w przedszkolach, co ułatwi rodzicom, w szczególności kobietom powrót na rynek pracy).
SRWP	Oś III skoncentrowana na wsparciu działań związanych z rozwojem kapitału ludzkiego realizować będzie cel operacyjny 1.3 SRWP.
OŚ PRIORYTETOWA IV	Charakterystyka
POPRAWA DOSTĘPNOŚCI TRANSPORTOWEJ	W ramach osi IV planowane są działania związane z zwiększaniem mobilności regionalnej przez łączenie sieci transportowej z infrastrukturą TEN-T oraz rozwojem transportu kolejowego. Jednocześnie nacisk kładziony będzie na minimalizowanie negatywnego oddziaływania transportu na środowisko poprzez ukierunkowanie na transport zbiorowy, multimodalność, ograniczanie hałasu, wprowadzanie ITS.
	Spójność Osi IV RPOWP 2014-2020 z dokumentami:
Strategia Europa 2020	Oś IV jest spójna z priorytetem <i>zrównoważony rozwój</i> . Oś wspiera rozwój gospodarki efektywnie korzystającej z zasobów, przyjaznej środowisku i jednocześnie konkurencyjnej – tym samym wpisuje się w realizację projektu przewodniego „Europa efektywnie korzystająca z zasobów”.
WRS i UP	Oś IV jest zgodna z CT 7. <i>Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszej infrastruktury sieciowej</i> . Przy czym, zgodnie z celami szczegółowymi UP, RPOWP 2014-2020 realizuje tylko część związaną z poprawą jakości i funkcjonowania oferty systemu transportowego oraz zwiększenia transportowej dostępności kraju w układzie europejskim i krajowym, pomijając (zgodnie z linią demarkacyjną) kwestie zwiększenia stabilności dostaw energii elektrycznej i gazu ziemnego (cel ten wraz z przypisanym mu PI przewidywany jest do realizacji wyłącznie na poziomie krajowym). Ze względu na promowane rozwiązania Oś IV RPOWP 2014-2020 pośrednio wpisuje się również w realizację CT 4. <i>Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach</i> (np. systemy ITS, czy wsparcie dla transportu zbiorowego).
SRK	Działania czwartej osi priorytetowej RPOWP 2014-2020 są w najwyższym stopniu spójne z celem II.7 SRK, dotyczącym zwiększania efektywności transportu. Planowane w ramach czwartej osi inwestycje w zakresie dostępności transportowej, zwłaszcza poprawy jakości infrastruktury drogowej i kolejowej mają istotne znaczenie dla budowania spójności terytorialnej (cel II.3 SRK) oraz umożliwiają dostęp do usług publicznych, w tym usług wyższego rzędu (II.2 SRK). Częściowo również oś wpisuje się w budowanie bezpieczeństwa publicznego (I.3 SRK).
KPZK	Oś jest zgodna z celem trzecim KPZK., tj. <i>Poprawa dostępności terytorialnej kraju w różnych skalach przestrzennych poprzez rozwijanie infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej</i> .
KSRR	Oś spójna jest z kilkoma kierunkami interwencji. Zaplanowano przedsięwzięcia zwiększające dostępność transportową do ośrodka wojewódzkiego (2.5 KSRR). Inwestycje sprzyjające zwiększania mobilności regionalnej przyczyniają się do podnoszenia konkurencyjności regionalnej (1.3 KSRR) – zapewnienie sprawnego o wysokiej jakości systemu komunikacyjnego jest jednym z czynników lokalizacji przedsiębiorstw, oddziałuje zatem na atrakcyjność inwestycyjną województwa podlaskiego. Ponadto działania osi IV mogą umożliwiać przezwyciężanie niedogodności związanych z przygranicznym położeniem gmin (2.4 KSRR). Wpłyną też na zwiększanie dostępności dóbr i usług dla mieszkańców (2.2 KSRR). Spójna i wydajna sieć drogową i kolejową sprzyja rozprzestrzenianiu procesów rozwojowych na cały obszar województwa (1.2 KSRR) oraz wzmacnia funkcje metropolitalne ośrodków wojewódzkich i zapewnia integrację z obszarami funkcjonalnymi (1.1 KSRR).
SBEŚ	Nie dotyczy.
SIEG	Nie dotyczy.
SRKL	Nie dotyczy.
SRKS	Nie dotyczy.
SRSBN	Nie dotyczy.
SRT	Zgodność z celem 2 SRT w zakresie tworzenia spójnej sieci transportowej oraz bezpieczeństwa ruchu.
SSP	Nie dotyczy.
SZRWR	Wsparcie na rzecz mobilności regionalnej (działanie 4.1 RPOWP 2014-2020) oraz infrastruktury kolejowej (działanie 4.3 RPOWP 2014-2020) przyczyni się do rozwoju infrastruktury transportowej gwarantującej dostępność transportową obszarów wiejskich (2.2 SZRWR).
KPR	Nie dotyczy.
SRWP	Oś IV jest spójna z drugim celem strategicznym SRWP - <i>Powiązania krajowe i międzynarodowe w wymiarze poprawiania zewnętrznej i wewnętrznej dostępności transportowej</i> (cel operacyjny 2.5 SRWP).

OŚ PRIORYTETOWA V	Charakterystyka
GOSPODARKA NISKOEMISYJNA	Rozwój gospodarki niskoemisyjnej polegać ma m.in. na dywersyfikacji źródeł energii dzięki zwiększaniu wykorzystania OZE i poprawie efektywności energetycznej w sektorze gospodarczym, ale również publicznym i mieszkaniowym. Ponadto przewidziano również działania wspierające dla transportu niskoemisyjnego (przyjaznego środowisku).
Spójność Osi V RPOWP 2014-2020 z dokumentami:	
Strategia Europa 2020	Oś V RPOWP 2014-2020 jest spójna z priorytetem <i>zrównoważony rozwój</i> Strategii Europa 2020. Oś wspiera rozwój gospodarki efektywnie korzystającej z zasobów, przyjaznej środowisku i jednocześnie konkurencyjnej. Wpisuje się w realizację projektu przewodniego „Europa efektywnie korzystająca z zasobów”.
WRS i UP	Zaplanowane w ramach osi V RPOWP 2014-2020 działania wpisują się w realizację CT 4 <i>Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach</i> . Uzupełniająco oś będzie realizowana w powiązaniu z CT 3 <i>Wzmacnianie konkurencyjności MŚP, sektora rolnego (w odniesieniu do EFRROW) oraz sektora rybołówstwa i akwakultury (w odniesieniu do EFMR)</i> , przyczyniając się do wzrostu konkurencyjności przedsiębiorstw powiązanych z branżą energetyki odnawialnej. Wpływ osi V będzie dotyczył przedsiębiorstw dzięki działaniom pozwalającym na zmniejszanie strat energii, ciepła, wody ograniczając w ten sposób koszty prowadzenia działalności i uwalniając w perspektywie długookresowej dodatkowe środki na rozwój firm.
SRK	Rozwój gospodarki niskoemisyjnej przewidywany w piątej osi RPOWP 2014-2020 wpisuje się w zapewnianie bezpieczeństwa energetycznego przy minimalizacji negatywnego oddziaływania na środowisko (m.in. przez podnoszenie efektywności energetycznej, dywersyfikację źródeł dostaw energii, w szczególności w oparciu o odnawialne źródła energii) (II.6 w SRK). Pośrednio związane jest również z efektywnym wykorzystaniem zasobów naturalnych.
KPZK	Oś V jest zgodna z kierunkiem działań 5.1 KPZK, tj. <i>przeciwdziałanie zagrożeniu utraty bezpieczeństwa energetycznego i odpowiednie reagowanie na to zagrożenie</i> .
KSRR	Oś V spójna jest z działaniem 1.3.5 KSRR, zakładającym dywersyfikację źródeł i efektywne wykorzystanie energii, które stanowi jeden z elementów budowania konkurencyjności regionów.
SBEŚ	Zgodność w zakresie poprawy efektywności energetycznej (2.2 w SBEŚ) oraz adaptacji do zmian klimatu (6.1 SBEŚ).
SIEG	Oś V spójna jest z działaniami ukierunkowanymi na transformację systemu społeczno-gospodarczego na tzw. „bardziej zieloną ścieżkę”, w szczególności ograniczanie energo- i materiałochłonności gospodarki (3.1 SIEG).
SRKL	Nie dotyczy.
SRKS	Nie dotyczy.
SRSBN	Nie dotyczy
SRT	Cel: „Ograniczanie negatywnego wpływu transportu na środowisko” (SRT) będzie realizowany poprzez implementację strategii niskoemisyjnych (w ramach piątej osi RPOWP 2014-2020).
SSP	Nie dotyczy.
SZRWR	Działania planowane w ramach osi V wpływają na adaptację rolnictwa i rybactwa do zmian klimatu oraz ich udział w przeciwdziałaniu tym zmianom (5.1 SZRWR). Wsparcie energetyki opartej na odnawialnych źródłach energii jest spójne z działaniami na rzecz zwiększenia wykorzystania odnawialnych źródeł energii na obszarach wiejskich (5.5 SZRWR).
KPR	KPR w zakresie celów energetycznych jest realizowane poprzez przedsięwzięcia w ramach osi V RPOWP 2014-2020, w ramach której wspierane będzie wykorzystanie odnawialnych źródeł energii i poprawiana będzie efektywność energetyczna.
SRWP	Oś V jest spójna z celami zakładającymi poprawę efektywności korzystania z zasobów (cel operacyjny 1.5 SRWP) oraz rozwoju nowoczesnej infrastruktury sieciowej (1.6 SRWP). Tym samym omawiana oś przyczyni się do budowania konkurencyjności regionalnej gospodarki. Oś realizuje działania związane z ochroną środowiska i racjonalnym gospodarowaniem jego zasobami (zakres celu operacyjnego 3.4 SRWP) przez co sprzyja wzrostowi jakości życia mieszkańców.
OŚ PRIORYTETOWA VI	Charakterystyka
OCHRONA ŚRODOWISKA I RACJONALNE GOSPODAROWANIE JEGO ZASOBAMI	Oś VI RPOWP 2014-2020 przewiduje działania w zakresie ochrony zasobów przyrodniczych regionu w tym wód, gleb i powietrza – obejmujące rozwój gospodarki wodno-ściekowej, gospodarki odpadami oraz ochrony bio-, georóżnorodności i walorów krajobrazowych.
Spójność Osi VI RPOWP 2014-2020 z dokumentami:	
Strategia Europa 2020	Oś VI jest spójna z priorytetem <i>zrównoważony rozwój</i> . Oś wspiera rozwój gospodarki efektywnie korzystającej z zasobów, przyjaznej środowisku i jednocześnie konkurencyjnej – wpisuje się w

	realizację projektu przewodniego „Europa efektywnie korzystająca z zasobów”.
WRS i UP	Oś VI, jak i oś VIII (w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego), jest spójna z CT 6. <i>Zachowanie i ochrona środowiska naturalnego oraz wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami.</i> Zaplanowane działania sprzyjać będą zwiększeniu efektywności wykorzystania zasobów naturalnych i kulturowych.
SRK	Działania przewidziane w ramach osi VI, ze względu na inwestycje w zakresie infrastruktury ochrony środowiska, są spójne z celem zapewnienia dostępu do odpowiedniej jakości usług publicznych (III.2 SRK). Ponadto oś będzie miała znaczenie dla poprawy stanu środowiska poprzez ograniczanie negatywnego wpływu działalności człowieka (II.6 SRK).
KPZK	Oś VI wpisuje się w realizację celu czwartego KPZK, w tym w zakresie zabezpieczenia możliwości dalszego rozwoju społeczno-gospodarczego w oparciu o zachowane w dobrym stanie zasoby naturalne, kulturowe i lokalne walory środowiska, a także zapewnienia racjonalnego powiązania rozwoju społeczno-gospodarczego z ochroną zasobów wodnych i ich dostępnością,
KSRR	Interwencja w obszarze ochrony środowiska i racjonalnego gospodarowania zasobami w projekcie RPOWP 2014-2020 jest zgodna z modelem rozwoju zrównoważonego promowanym na wszystkich poziomach od europejskiego po regionalny. Wpisuje się w kierunku zwiększania dostępności do usług publicznych (wodociągi, kanalizacja) (2.2 KSRR). Działania w ramach osi VI wiążą się z działaniami restrukturyzacyjnymi i rewitalizacyjnymi (2.3 w KSRR); zapewniają ochronę i efektywne wykorzystanie zasobów przyrodniczych, również na obszarach przygranicznych (2.4 KSRR).
SBEŚ	Spójność w zakresie zrównoważonego gospodarowania zasobami środowiska w kontekście zasobów wody (1.2 SBEŚ) i bioróżnorodności (1.3 SBEŚ), a także w zakresie poprawy stanu środowiska w kontekście zasobów wody (3.1 SBEŚ), gospodarowania odpadami (3.2 SBEŚ), powietrza (3.3 SBEŚ).
SIEG	Nie dotyczy.
SRKL	Nie dotyczy.
SRKS	Nie dotyczy.
SRSBN	Nie dotyczy.
SRT	Oś VI RPOWP 2014-2020 wpisuje się w cel szczegółowy SRT dotyczący ograniczenia negatywnego wpływu transportu na środowisko.
SSP	Nie dotyczy.
SZRWR	Ochrona wody i gleby (działanie 6.1 RPOWP 2014-2020) oraz ochrona zasobów bio- i georóżnorodności oraz krajobrazu (działanie 6.4 RPOWP 2014-2020) są zgodne z zamierzeniami SZRWR, do których należy ochrona środowiska naturalnego w sektorze rolniczym i dbałość o różnorodność biologiczną na obszarach wiejskich (5.1 SZRWR).
KPR	Oś VI wspiera realizację celów szczegółowych KPR: <i>zrównoważone gospodarowanie zasobami środowiska oraz poprawa stanu środowiska.</i>
SRWP	Oś VI zgodna jest z celem operacyjnym 3.4. SRWP – <i>Ochrona środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami</i> sprzyjając wzrostowi jakości życia mieszkańców województwa podlaskiego.
OŚ PRIORYTETOWA VII	Charakterystyka
POPRAWA SPÓJNOŚCI SPOŁECZNEJ	Zaplanowano działania dotyczące związane z aktywizacją zawodową, budowaniem dialogu społecznego (przy szczególnym uwzględnieniu osób zagrożonych wykluczeniem), jak i skierowane na rozwój usług społecznych i walkę z ubóstwem oraz z wyłączeniem społecznym (np. przedsięwzięcia na rzecz aktywizacji i wsparcia instytucjonalnego osób niepełnosprawnych, uzależnionych, starszych). Ponadto przewidziano interwencję zmierzającą do rozwoju sektora ekonomii społecznej i budowania kapitału społecznego.
	Spójność Osi VII RPOWP 2014-2020 z dokumentami:
Strategia Europa 2020	Oś VII koncentruje się wokół zagadnień związanych z rozwojem sprzyjającym włączeniu społecznemu. Łączy w sobie zagadnienia, które powinny przyczynić się do realizacji założeń obu wyznaczonych w Strategii Europa 2020 projektów przewodnich: „Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia” i „Europejski program walki z ubóstwem”.
WRS i UP	Oś jest spójna z CT 9. <i>Promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją.</i> Zaplanowane działania będą sprzyjały walce z ubóstwem poprzez inicjatywy w zakresie aktywizacji osób zagrożonych wykluczeniem oraz dzięki wsparciu instytucjonalnego rozwoju usług społecznych. Ze względu na zawarcie w osi VII RPOWP 2014-2020 kwestii aktywizacji zawodowej, interwencję można uznać za komplementarną wobec CT 8. <i>Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników.</i>
SRK	Oś jest spójna z pięcioma celami rozwojowymi SRK. W największym stopniu zgodna jest z

	zamierzeniami w zakresie integracji społecznej (III.1 SRK). Zawiera działania w zakresie budowania jakości kapitału społecznego (II.4 SRK). Przewiduje się również przedsięwzięcia przyczyniające się do zwiększenia kompetencji administracji samorządowej (I.1 SRK). Uwzględnia interwencję w obszarze usług społecznych (III.2 SRK) oraz w niektórych aspektach zwraca uwagę na szczególną sytuację obszarów wiejskich (III.3 SRK).
KPZK	Oś VII wpływa na realizację celu drugiego KPZK, tj. <i>poprawa spójności wewnętrznej i terytorialne równowagę rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju, wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów.</i>
KSRR	Oś jest spójna z kierunkiem zakładającym zwiększanie dostępu do jakości usług publicznych (2.2 KSRR). Zapewnia zwiększenie spójności w wymiarze terytorialnym (2.1 KSRR). Poprzez działania związane z budowaniem kapitału społecznego (3.4 KSRR) przyczynia się do budowania konkurencyjności województwa (1.3 KSRR).
SBEŚ	Nie dotyczy
SIEG	Nie dotyczy
SRKL	Oś VII bezpośrednio oddziałuje na realizację celu 3. SRKL (Poprawa sytuacji osób wykluczonych) i celu 4. SRKL (Poprawa zdrowia). Pośrednio oś VII wpływa na realizację celu związanego ze wzrostem zatrudnienia (cel 1 SRKL) i celu 5 SRKL (w zakresie podnoszenia poziomu kompetencji oraz kwalifikacji obywateli).
SRKS	Rewitalizacja społeczna i kształtowanie kapitału społecznego (działanie 7.4 RPOWP 2014-2020) wpisuje się w działania związane ze wspieraniem mechanizmów współpracy instytucji publicznych z obywatelami (2.1 SRKS), z rozwojem i wzmocnieniem zorganizowanych form aktywności obywatelskiej (2.2 SRKS), z wzmocnieniem integracji i solidarności społecznej (2.3 SRKS), a także w działania mające na celu wspieranie edukacji innej niż formalna ukierunkowanej na kooperację, kreatywność i komunikację społeczną (1.2 SRKS).
SRSBN	Nie dotyczy.
SRT	Nie dotyczy.
SSP	Nie dotyczy.
SZRWR	Rozwój instrumentów aktywnej integracji i umożliwianie dostępu do nich osobom wykluczonym i zagrożonym wykluczeniem społecznym (działanie 7.1 RPOWP 2014-2020) wpływa na zapobieganie i ograniczanie wykluczenia społecznego i aktywizacja mieszkańców obszarów wiejskich.
KPR	Oś VII RPOWP 2014-2020 obejmuje działania na rzecz realizacji wskaźnika zagrożenia ubóstwem lub wykluczeniem społecznym (poprzez rozwój działań aktywnej integracji).
SRWP	Zaplanowane w ramach osi VII RPOWP 2014-2020 działania są spójne z celem rozwijania jakości kadr dla gospodarki oraz aktywizacji zawodowej mieszkańców (cel operacyjny 1.3 SRWP), uwzględnia rozwój kapitału społecznego (1.4 SRWP), które wpływają na podnoszenie konkurencyjności regionu. Ponadto działania te realizują zamierzenia SRWP w zakresie zmniejszenia negatywnych skutków problemów demograficznych i budowania spójności społecznej prowadząc do podnoszenia jakości życia mieszkańców województwa podlaskiego.
OŚ PRIORYTETOWA VIII	Charakterystyka
INFRASTRUKTURA DLA USŁUG UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ	Działania RPOWP 2014-2020 w ramach osi VIII obejmują m.in. przedsięwzięcia dotyczące wprowadzania i upowszechniania e-usług w sektorze publicznym, dbanie o zachowanie dziedzictwa kulturowego regionu poprzez konserwację obiektów zabytkowych, wsparcie dla instytucji kulturalnych, digitalizacji zasobów kultury. Zaplanowano również inwestycje w infrastrukturę zdrowotną oraz edukacyjną i szkoleniową, a także rewitalizację fizyczną i społeczną.
	Spójność Osi VIII RPOWP 2014-2020 z dokumentami:
Strategia Europa 2020	Oś VIII RPOWP 2014-2020 łączy zagadnienia wpisujące się w realizację wszystkich trzech priorytetów Strategia Europa 2020. W ramach priorytetu <i>inteligentny rozwój</i> oś jest spójna z założeniami projektu przewodniego „Europejska agenda cyfrowa”. Poprzez inwestycje w infrastrukturę edukacyjną oraz szkoleniową przyczynia się również do realizacji założeń projektu przewodniego „Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia” w ramach priorytetu <i>rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu</i> . Działania ukierunkowane na wsparcie rozwoju infrastruktury usług zdrowotnych można ponadto uznać za zgodne z założeniami drugiego z projektów przewodnich „Europejski program walki z ubóstwem” (priorytet <i>rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu</i>). Priorytet <i>zrównoważonego rozwoju</i> realizowany jest w RPOWP 2014-2020 dzięki działaniom sprzyjającym wykorzystaniu zasobów kulturowych regionu oraz przedsięwzięciom związanym z promowaniem zielonej infrastruktury, racjonalnym zagospodarowaniem przestrzennym oraz rewitalizacją fizyczną obszarów zdegradowanych.
WRS i UP	Oś VIII, ze względu na szeroki zakres podejmowanych zamierzeń, sprzyja realizacji aż czterech celów tematycznych: CT 2 (w zakresie wykorzystania TIK w usługach), CT 6 (w zakresie ochrony i

	wykorzystania zasobów kultury), CT 9 (w zakresie rozwoju infrastruktury społecznej) oraz CT 10 (ze względu na docelową poprawę infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej).
SRK	Oś VIII odnosi się do wielu zagadnień wskazanych w SRK. Łączy interwencję w zakresie wykorzystania i upowszechniania technologii informacyjno-komunikacyjnych w sektorze publicznym (I.1, II.5 w SRK) sprzyjające poprawie dostępności i jakości usług publicznych (III.2 SRK) oraz inwestycje w obszarze infrastruktury edukacyjnej, szkoleniowej i zdrowotnej oddziałując na rozwój kapitału ludzkiego i społecznego (II.4 SRK). Zaplanowane przedsięwzięcia wpływają ponadto na wzmacnianie integracji społecznej (III.1 SRK). Ze względu na fakt, że część działań ma być skierowana do obszaru funkcjonalnego Białegostoku, oś wpisuje się w realizację celu wzmacniania ośrodków wojewódzkich (III.3 SRK).
KPZK	Oś VIII wpływa na realizację celu drugiego KPZK: <i>Poprawa spójności wewnętrznej i terytorialne równowagę rozwoju kraju, promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju, wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów</i> , a także celu pierwszego KPZK: <i>Podwyższenie konkurencyjności głównych ośrodków miejskich Polski w przestrzeni europejskiej poprzez ich integrację funkcjonalną...</i>
KSRR	Oś VIII wyznacza wsparcie rozwoju infrastruktury usług użyteczności publicznej wpływa na realizację celu podnoszenia ich konkurencyjności i atrakcyjności (1.3 KSRR). Poprzez działania rewitalizacyjne, oś wspiera również budowanie spójności terytorialnej i wzmacniania integracji społecznej. Dzięki zastosowaniu TIK w administracji poprawiona zostanie dostępność oraz jakość usług również na terenach przygranicznych (2.4 KSRR). Wspierane rodzaje usług mogą decydować również o wzmacnianiu funkcji metropolitalnych (1.1 KSRR) oraz wzroście znaczenia miast subregionalnych jako ośrodków usługowych (1.2 KSRR).
SBEŚ	Nie dotyczy.
SIEG	Nie dotyczy.
SRKL	Oś VIII jest spójna z czwartym celem szczegółowym SRKL – <i>Poprawa zdrowia obywateli oraz efektywności systemu opieki zdrowotnej</i> , a także częściowo z celem drugim dotyczącym wydłużenia okresu aktywności zawodowej i zapewnienia lepszej jakości funkcjonowania osób starszych w zakresie opieki zdrowotnej.
SRKS	Rozwój usług publicznych świadczonych drogą elektroniczną (działanie 8.1 RPOWP 2014-2020) wpisuje się częściowo w działania na rzecz zwiększenia dostępności informacji i poprawy jakości komunikacji w sferze publicznej (3.1 SRKS).
SRSBN	Nie dotyczy.
SRT	Nie dotyczy.
SSP	Rozwój usług publicznych świadczonych drogą elektroniczną (działanie 8.1 RPOWP 2014-2020) wpływa na efektywność i funkcjonalność urzędów administracji publicznej (2.3 SSP), w tym na efektywne wykorzystanie technologii cyfrowych. Dzięki działaniom na rzecz rozwoju e-zdrowia (działanie 8.1 RPOWP 2014-2020) będzie wspierana efektywność systemu ochrony zdrowia (5.1 SSP).
SZRWR	Oś VIII odzwierciedla priorytet 2.4. SZRWR w zakresie rozwoju infrastruktury społecznej zapewniającej mieszkańcom obszarów wiejskich dostęp do dóbr i usług publicznych.
KPR	Nie dotyczy.
SRWP	W ramach podnoszenia konkurencyjności regionu oś VIII obejmuje kwestie rozwoju kapitału ludzkiego (cel operacyjny 1.3 SRWP) i społecznego (cel operacyjny 1.4 SRWP). Wzrost jakości życia mieszkańców województwa wspierany będzie ramach osi VIII poprzez działania w zakresie poprawy stanu zdrowia oraz bezpieczeństwa publicznego (cel operacyjny 3.3 SRWP).

Źródło: opracowanie własne.

Pomimo wysokiego poziomu spójności, szczególnie z SRWP, należy zwrócić uwagę na kontekst międzynarodowy, który jest wyraźnie artykułowany w SRWP w postaci celu strategicznego 2. (Powiązania krajowe i międzynarodowe). Cel ten zakłada m.in. rozwój przedsiębiorstw w skali ponadregionalnej, w tym w skali międzynarodowej. W projekcie RPOWP 2014-2020 zagadnienie internacjonalizacji działalności podlaskich firm zostało jedynie zasygnalizowane w Działaniu 1.4. *Promocja przedsiębiorczości oraz podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej województwa*, w ramach którego przewiduje się promocję terenów inwestycyjnych. Zrezygnowano natomiast z realizacji priorytetu inwestycyjnego do CT 3 bezpośrednio przypisanego wsparciu tego rodzaju działań

(opracowywanie i wdrażanie nowych modeli biznesowych dla MŚP, w szczególności w celu umiędzynarodowienia⁵). „Linia demarkacyjna” przewiduje realizację następujących form wsparcia w tym priorytecie na poziomie regionalnym: Projekty konkursowe dla przedsiębiorstw w zakresie (powiązane z rozwiązaniami systemowymi organizowanymi na poziomie krajowym):

- wsparcie działalności przedsiębiorstw nastawionych na wzrost eksportu i zdobywanie nowych rynków zbytu;
- wsparcie międzynarodowej współpracy gospodarczej przedsiębiorstw (w tym producentów rolno-spożywczych);
- promocja przedsiębiorstw na rynkach międzynarodowych (m.in. branży rolno-spożywczej);
- promocja gospodarcza i turystyczna regionu (w wymiarze zarówno krajowym, jak i międzynarodowym).

Jeżeli wyłączenie tego priorytetu z realizacji wśród zadań RPOWP 2014-2020 znajduje silne uzasadnienie w uwarunkowaniach polityki regionalnej w województwie, **rekomenduje się zamieszczenie w RPOWP 2014-2020 informacji na temat konieczności realizacji działań komplementarnych finansowanych z Programu Operacyjnego Polska Wschodnia 2014-2020 (POPW)**. Zaplanowanie tego rodzaju interwencji jest warunkiem utrzymania spójności interwencji polityki spójności UE z zapisami SRWP. Zgodnie z linią demarkacyjną w ramach POPW mogą być realizowane następujące formy wsparcia:

- Wsparcie internacjonalizacji działalności MŚP poprzez kompleksowe indywidualne doradztwo, w tym udział w międzynarodowych targach branżowych (krajowych i zagranicznych);
- Internacjonalizacja klastrów w zakresie B+R+I.

II.4 Logika interwencji i spójność wewnętrzna

II.4.1 Logika interwencji

W tej części raportu odnosimy się do zagadnień ujętych w drugim głównym pytaniu badawczym. Logika interwencji została odtworzona dla każdej osi w celu zobrazowania, w jaki sposób planowana interwencja przyczyni się do realizacji założonych celów.

OŚ PRIORYTETOWA I: WZMOCNIENIE POTENCJAŁU I KONKURENCYJNOŚCI GOSPODARKI REGIONU

1. W myśl diagnozy, najważniejsze problemy społeczno-ekonomiczne regionu to:

A. Niska wartość nakładów na B+R, w tym w sektorze przemysłu

⁵ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1301/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i przepisów szczególnych dotyczących celu „Inwestycje na rzecz wzrostu i zatrudnienia” oraz w sprawie uchylenia rozporządzenia (WE) nr 1080/2006, art. 5.

Ogółem, nakłady na B+R w województwie podlaskim wyniosły w 2012 r. 139,0 mln zł, co uplasowało województwo na 13 miejscu w kraju. Pozycja regionu w międzyregionalnych porównaniach jest względnie stała, od 2007 roku oscyluje wokół 13-14 miejsca (np. w 2011 r., z nakładami wynoszącymi 139,5 mln zł Podlaskie było 14, w 2010 r., z nakładami wynoszącymi 103,9 mln zł – również 14, zaś w 2007 r. mimo o wiele mniejszej wartości nakładów w kategoriach bezwzględnych – 55,4 mln zł – województwo sytuowało się na 13 miejscu w rankingu). Pod względem nakładów na B+R na 1 mieszkańca regionu, Podlasie zajęło w 2013 r. 13 pozycję w kraju i, podobnie jak dla nakładów B+R ogółem, pozycja ta była względnie stała w kilku ostatnich latach.

Poza stosunkowo niską wartością nakładów na B+R zwraca również uwagę ich rozkład ze względu na typy podmiotów, w których poniesione zostały nakłady na B+R, niezależnie od źródła pochodzenia środków. W 2012 r. w Podlaskim nakłady w sektorze przedsiębiorstw wyniosły 32,4 mln zł, zaś w sektorze szkolnictwa wyższego – 92,8 mln zł. Poza ogólnym, niskim poziomem tych wartości, zwraca uwagę znacząco (prawie 3-krotnie) wyższa wartość nakładów w sektorze szkolnictwa wyższego w porównaniu do przedsiębiorstw.

Kwestia niskich nakładów na B+R jest ważnym problemem województwa, ponieważ wysoki poziom badań naukowych oraz związanych z nimi powstających innowacji jest warunkiem koniecznym do podniesienia konkurencyjności regionu czy też wdrożenia nowoczesnych technologii informacyjnych i komunikacyjnych. O istnieniu przytoczonych zależności między nakładami na badania i rozwój a wzrostem innowacyjności oraz – między poziomem innowacyjności a międzynarodową konkurencyjnością świadczą wyniki licznych badań empirycznych, prowadzonych zarówno w odniesieniu do poziomu mikro- oraz makroekonomicznego⁶.

Na podstawie opinii ekspertów dziedzinowych **sugeruje się szersze ujęcie problemu jako niskie nakłady na B+R w sektorze prywatnym, a nie tylko w sektorze przemysłu**. Innowacyjność w usługach jest istotnym czynnikiem oddziałującym na konkurencyjność współczesnych gospodarek, a jej osiągnięcie jest łatwiejsze ze względu na niższą kosztocłonność.

B. Niski poziom transferu i komercjalizacji wiedzy w gospodarce

W 2012 r. w Podlaskim w przedsiębiorstwach przemysłowych udział przychodów netto ze sprzedaży produktów innowacyjnych w przychodach netto ze sprzedaży ogółem wyniósł 5,3%, co dawało 13 miejsce w kraju (w 2007 r. – 8,2% i odpowiednio 9 miejsce w Polsce). Udział produkcji sprzedanej wyrobów nowych lub istotnie ulepszonych w prywatnych przedsiębiorstwach przemysłowych w wartości sprzedaży wyrobów ogółem osiągnął w tym samym roku wartość 6,2%, co dawało 13 miejsce w kraju (w 2007 r. – 9% i 11 miejsce), a zatrudnienie w B+R w sektorze przemysłu sięgało 268 osób. W 2012 r. udzielono podlaskim przedsiębiorstwom 21 patentów oraz 16 praw ochronnych dla wzorów użytkowych.

W dokumencie Strategia „Europa 2020” położono szczególny nacisk na kwestie rozwoju gospodarki opartej na wiedzy i innowacjach jako głównych determinant wzrostu i rozwoju społeczno-ekonomicznego⁷. Ponadto, zwiększenie innowacyjności gospodarki stanowi jeden z najważniejszych czynników determinujących międzynarodową konkurencyjność⁸.

⁶ Zob. np. raporty *World Economic Forum* 2010, 2011, 2012.

⁷ Zob. m.in. Fagerberg J., Srholec M., 2008, *National innovation systems, capabilities and economic development*, *Research policy* 37, Elsevier; Porter M.E., 2000, *Location, competition, and economic development: Local clusters in a global economy*, *Economic development quarterly*; Youtie J., Shapira P., 2008, *Building an innovation hub: A case study of the transformation of university roles in regional technological and economic development*, *Research policy* 37, No.8, Elsevier.

⁸ Zob. m.in. Schwab K., Sala-i-Martin X., Blanke J., 2009, *The global competitiveness report 2009-2010*, Geneva; Schwab K., 2011, *The global competitiveness report 2010-2011*, Geneva.

Zdaniem ekspertów dziedzinowych, kluczowe znaczenie dla powodzenia w niwelowaniu tego problemu ma przyjęcie dwuwymiarowej strategii. Z jednej strony finansowanie inwestycji w przedsiębiorstwach na rzecz budowy zaplecza badawczo-rozwojowego oraz tworzenia infrastruktury wykorzystywania różnego rodzaju innowacji (nowych lub „tylko” przyjmowanych). Z drugiej strony działania miękkie wobec sektora nauki. W szczególności umożliwienie (dzięki finansowaniu) zmian organizacyjnych w nauce, takich jak opracowywanie standardów relacji biznes – pracownicy nauki oraz identyfikacji potencjału pracowników nauki dla potrzeb społecznych i ekonomicznych regionu. Rekomendują oni również umieszczenie wśród beneficjentów szerszej kategorii organizacji otoczenia biznesu. Z punktu widzenia ewaluatora rekomendacje ekspertów dziedzinowych – choć artykułują z pewnością ważne, odczuwane przez nich potrzeby – w bardzo ograniczonym zakresie mogą zostać uwzględnione w programowaniu RPOWP 2014-2020. Po pierwsze, wynika to z faktu, iż linia demarkacyjna uniemożliwia realizację na poziomie regionalnym wielu działań ujmowanych jako „działania miękkie wobec sektora nauki”. Ponadto, w regionie aktualne „obciążenie” IOB jest względnie niskie. Wydaje się więc, iż jedynie rekomendacje rozbudowy zaplecza badawczo-rozwojowego oraz tworzenia infrastruktury wykorzystywania różnego rodzaju innowacji są z punktu widzenia ewaluatora, w kontekście RPOWP 2014-2020, uzasadnione.

C. Mała liczba przedsiębiorstw (zwłaszcza wykorzystujących inteligentne technologie) i mały udział przedsiębiorstw Podlaskiego w rynku krajowym

W 2012 r. na Podlasiu było 790 podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności (14 miejsce w kraju; w 2007 r. – 743 podmioty i 14 miejsce), zaś osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym w 2012 r. było 9,7 (13 miejsce; w 2007 r. to samo miejsce z liczbą 9,5 przedsiębiorstwa). W znacznej mierze przeważały mikro i małe/średnie przedsiębiorstwa, co jednak jest tendencją krajową, a nie tylko specyfiką województwa podlaskiego.

D. Potrzeby przedsiębiorstw w zakresie obniżania kosztów działalności oraz kształtowania przewag konkurencyjnych (zgodnych ze specyfiką regionu)

Zyski przedsiębiorstw są uzależnione od przychodów i od kosztów działalności. Niskie koszty są również źródłem przewag konkurencyjnych. Wyzwaniem rozwojowym jest więc wykorzystywanie już istniejących oraz kształtowanie nowych przewag konkurencyjnych, zgodnych ze specyfiką regionu⁹.

W zakresie wzmacniania międzynarodowej konkurencyjności przedsiębiorstw Podlaskiego eksperci dziedzinowi **rekomendują wzmocnienie w Programie działań na rzecz finansowania zakupu specjalistycznych usług biznesowych, edukacyjnych i naukowych**. Zdaniem ewaluatora, przynajmniej część z nich będzie wdrażana w RPOWP 2014-2020 w obrębie Osi Priorytetowej II, dlatego zalecenie to można uznać za znajdujące wyraz w programie, choć w ograniczonym zakresie (należy jednak mieć na uwadze, iż owe ograniczenie wynika m.in. z wymogów linii demarkacyjnej). Zdecydowanie negowane przez ekspertów dziedzinowych są w tym przypadku takie działania jak szkolenia, których efektywność oceniana jest jako niska na rzecz spersonalizowanego doradztwa oraz finansowania edukacji oferowanej przez międzynarodowe wyspecjalizowane organizacje. Eksperti dziedzinowi rekomendują takie działania jak finansowanie udziału w międzynarodowych sympozjach, zakup usług specjalistycznych, takich jak doradztwo prawne lub inwestycyjne (w tym zagraniczne) oraz zakup ekspertyz i opracowań

⁹ Zob. np. Pierścionek Z., 2003, *Strategie konkurencji i rozwoju przedsiębiorstwa*, PWN, Warszawa, s. 263; Kotler, P. i in., 1999, *Marketing narodów: strategiczne podejście do budowania bogactwa narodowego*, Wydawnictwo Profesjonalnej Szkoły Biznesu, Kraków.

ukierunkowanych na konkretne potrzeby przedsiębiorstwa w zakresie specjalistycznej wiedzy technologicznej i biznesowej.

E. Niski dostęp do finansowania dla nowo powstałych przedsiębiorstw oraz do specjalistycznej wiedzy i doradztwa dla osób planujących rozpocząć prowadzenie działalności gospodarczej

Wiarygodność kredytowa nowo powstałych firm, w związku z krótką historią kredytową oraz, co częste, brakiem stosownego własnego zabezpieczenia przedsiębiorcy, jest dla banków zbyt niska, aby zdecydowały się udzielić takim podmiotom pożyczki czy kredytu¹⁰. Powstaje luka finansowa, której przynajmniej część świadczy o niewykorzystanym potencjale gospodarczym.

Należy pamiętać, iż problem ten jest obserwowany również w kontekście nieujmowanego w ramach Osi Priorytetowej I, Priorytetu Inwestycyjnego 8.7., gdzie będzie wspierane uruchomienie działalności gospodarczej.

F. Potrzeba rozwoju terenów inwestycyjnych

W 2012 r. na terenie województwa podlaskiego znajdowało się 2698 ha terenów zdewastowanych oraz 109 ha obszarów zdegradowanych. Ich rekultywacja i przygotowanie pod tereny inwestycyjne jest ważnym przedsięwzięciem na styku gospodarki (promowanie przedsiębiorczości) i ochrony środowiska (ochrona gleb)¹¹.

Eksperti dziedzinowi **rekomendują położenie większego nacisku w Programie na działania miękkie** (zwłaszcza identyfikacja i zainteresowanie konkretnych inwestorów z branż, których nie zniechęci położenie województwa, a mogą być zachęczone walorami środowiska naturalnego), a nie tylko na działania inwestycyjne oraz **nadanie priorytetu rozwojowi terenów inwestycyjnych o znaczeniu regionalnym**. Z punktu widzenia ewaluatora, działania miękkie są w znacznej mierze wtórne w stosunku do rozwoju terenów inwestycyjnych. Wydaje się, iż w RPOWP 2014-2020 trafnie zidentyfikowano problem i przedstawiono przekonujący sposób jego rozwiązania.

G. Niski poziom informatyzacji podlaskich przedsiębiorstw

W 2012 r. 94,9% podlaskich przedsiębiorstw wykorzystywało w swojej działalności komputery (w 2008 r. – 93,9%), a 92,3% posiadało dostęp do Internetu (w 2012 r. – 91,0%). Jednakże własną stroną internetową posiadało już tylko 61,2% przedsiębiorstw (w 2008 r. – 59,9%). Jeszcze niższe wskaźniki można było zaobserwować dla składania/przyjmowania zamówień przez Internet oraz wykorzystywania Intranetu czy systemów zarządzania zamówieniami i zasobami ludzkimi firmy.

Tymczasem wysoki poziom wdrożenia oraz wykorzystania technologii informacyjnych i komunikacyjnych w gospodarce oraz administracji państwowej, może się przyczynić m.in. do podniesienia konkurencyjności regionu oraz podniesienia jakości życia jego mieszkańców. O istnieniu przytoczonych zależności między poziomem wdrożenia

¹⁰ Zob. m.in. Kurkowska M., 2007, *Innowacje a konkurencyjność małych i średnich przedsiębiorstw*. [w:] Uwarunkowania rynkowe rozwoju mikro i małych przedsiębiorstw, Wydawnictwo Uniwersytet Szczeciński, Szczecin; Skowronek-Mielczarek A., 2007, *Małe i średnie przedsiębiorstwa - źródła finansowania*, C.H. Beck, Warszawa; Popławski W., 2003, *Jak i skąd pozyskać pieniądze dla małych i średnich przedsiębiorstw*, Oficyna Wydawnicza Włocławskiego Towarzystwa Naukowego, Włocławek.

¹¹ O tym, że potrzeba rozwoju terenów inwestycyjnych jest rzeczywistym wyzwaniem, mogą świadczyć m.in. wyniki badania ewaluacyjnego dotyczącego wsparcia w ramach działania 5.6 Kompleksowe uzbrojenie terenów pod inwestycje V Osi priorytetowej RPO WK-P 2007 – 2014 na przedsięwzięcia polegające na przygotowaniu terenów inwestycyjnych. Autorzy badania podkreślają potencjał tkwiący w tego typu interwencjach, wskazują jednak również trudności z nimi związane: odroczone efekty w czasie, trudność w przewidzeniu wartości powiązanych z nimi wskaźników i ich silne uzależnienie od koniunktury gospodarczej w kraju i na świecie (*Analiza udzielonego wsparcia ze środków EFRR w ramach działania 5.6 Kompleksowe uzbrojenie terenów pod inwestycje RPO WK-P na lata 2007-2013*, s. 42 – 43).

i wykorzystania TIK w sektorze prywatnym, państwowym oraz przez osoby indywidualne (por. także Oś Priorytetowa 8, Działanie 8.1.) a wzrostem innowacyjności, konkurencyjności, dynamizacją aktywności gospodarczej świadczą wyniki licznych badań empirycznych, prowadzonych zarówno w odniesieniu do poziomu mikro- oraz makroekonomicznego¹². Wykazano, że istnieje silnie dodatni i statystycznie istotny związek między poziomem wdrożenia TIK w gospodarce a poziomem PKB per capita, który znajduje realne odzwierciedlenie w poziomie i jakości życia mieszkańców¹³.

H. Potrzeba rozwoju potencjałów endogenicznych (Natura 2000)

W 2012 r. obszary specjalnej ochrony ptaków stanowiły 28,7% powierzchni województwa podlaskiego, zaś obszary specjalnej ochrony siedlisk – 26,9%. Tereny wyróżnione ze względu na szczególne walory przyrodnicze są atrakcyjnym obszarem dla turystyki czy edukacji ekologicznej. Jednocześnie jednak działalność gospodarcza na nich prowadzona musi spełniać szereg wymogów prawnych związanych ze szczególnym charakterem takich obszarów (patrz kolejny punkt).

I. Słaba atrakcyjność inwestycyjna gmin objętych ochroną w ramach Natura 2000 (trudności inwestycyjne na obszarach chronionych)

Walory przyrodnicze Podlaskiego są często podkreślane jako wyjątkowy zasób regionu. Wiąże się z tym jednak również liczne ograniczenia. Choć inwestycje na obszarach objętych ochroną w ramach Natura 2000 są możliwe, to jednak są o wiele trudniejsze niż w przypadku zwykłych terenów, a warunkujące je przepisy prawne o wiele bardziej restrykcyjne. Tym samym cenny zasób środowiskowy Podlaskiego jest sporym utrudnieniem dla jego gospodarki. Wykluczone są bowiem wszelkie działania mogące prowadzić do pogorszenia stanu siedlisk, negatywnych skutków dla gatunków czy też pogorszenie stanu integralności sieci ekologicznej Natura 2000 z innymi obszarami. Dodatkowo inwestycje te muszą być poprzedzone oceną oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko. Jedyny wyjątek od tej zasady stanowią sytuacje, kiedy inwestycja jest uzasadniona nieodzownymi wymogami o charakterze społecznym i gospodarczym, nie ma rozwiązań alternatywnych, a także zapewnione zostanie wykonanie kompensacji przyrodniczej niezbędne dla zapewnienia spójności i właściwego funkcjonowania sieci Natura 2000¹⁴.

2. Ogólna uwaga, dotycząca systemu wskaźników dla całej osi priorytetowej, odnosi się do **zbyt dużej liczby wskaźników oraz znacznego rozdrobnienia**. Wskaźniki nie spełniają zalecenia odpowiadania na większość przewidzianych interwencji; w RPOWP 2014-2020 ujęto takie mierniki, które są adekwatne np. dla jednego typu działania i to wyłącznie w sposób pośredni. Ewaluator zdecydował się zarekomendować **znaczące ograniczenie liczby wskaźników**.
3. Wskaźniki produktu dla Działania 1.1. uznano za trafnie dobrane. Zdecydowano się natomiast zaproponować ograniczenie wskaźników rezultatu bezpośredniego do miar: „Liczba projektów B+R realizowanych przy wykorzystaniu wspartej infrastruktury B+R [szt]”, „Liczba naukowców pracujących w ulepszonych obiektach infrastruktury badawczej” oraz „Przychód z komercjalizacji wyników prac B+R prowadzonych przez jednostkę naukową [PLN]”. Uznano, że są one najbardziej kompleksowe, a jednocześnie pozwalają najpełniej monitorować dokonywanie się planowanych przemian w gospodarce. Za wyborem tym stoi przekonanie, że komercjalizacja wyników badań nie jest celem samym w sobie, lecz ma służyć poprawie sytuacji gospodarczej, zaś od liczby przedsięwzięć realizujących projekty z zakresu B+R

¹² Zob. m.in. raporty: *Electronic and Mobile Commerce*, 2013, OECD; *Ensuring the Global Participation in the Internet Economy for Development*, 2013, OECD; *Information and Communication Technologies and Productivity Growth*, 2012, OECD.

¹³ *Information and Communication Technologies and Productivity Growth*, 2012, OECD.

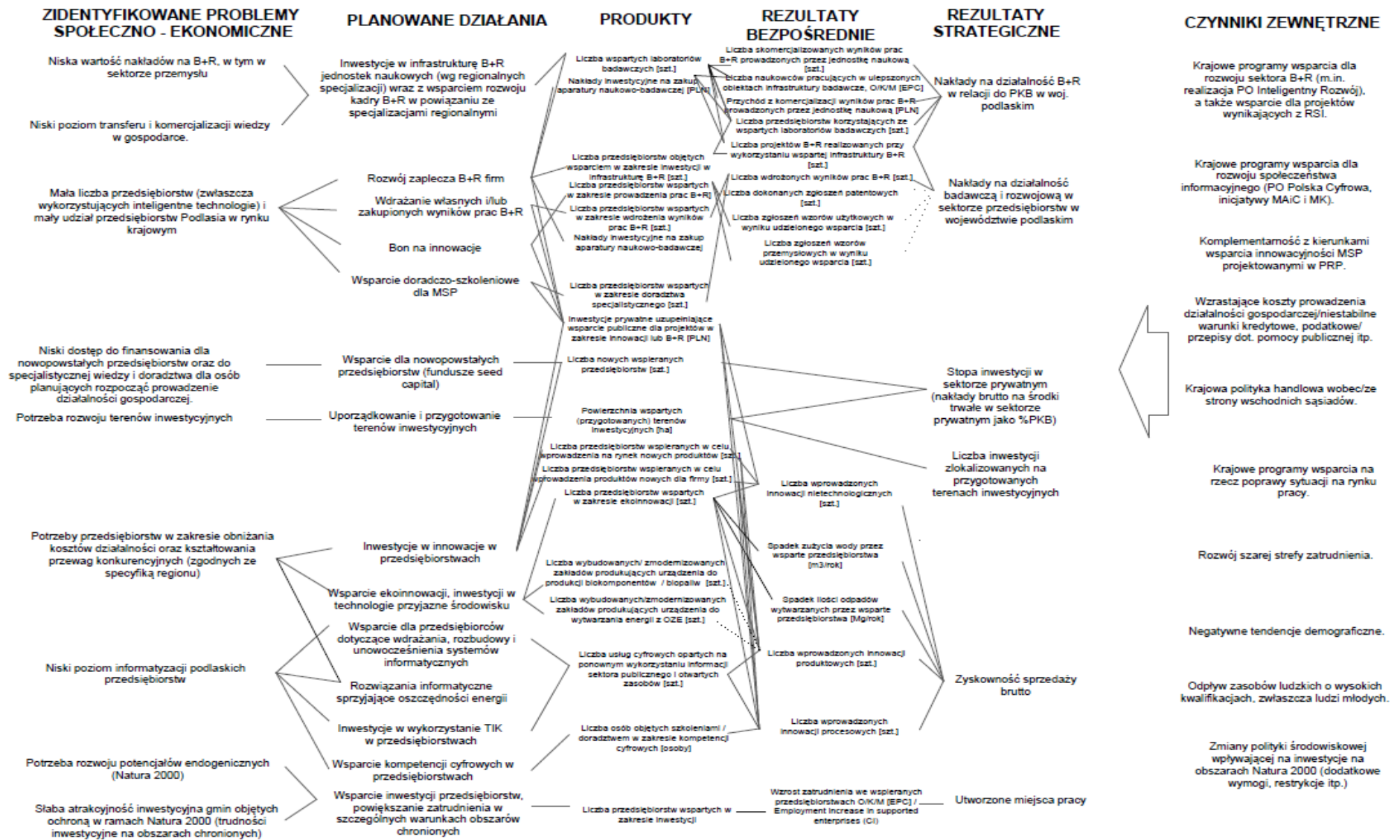
¹⁴ Art. 34 ust. 1 Ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody.

ważniejsza jest sama liczba projektów (gdyż pierwszy ze wskaźników niejako pomija fakt, że aktywne badawczo przedsiębiorstwa mogą realizować wiele projektów, zaś będą liczone podobnie jak podmioty przeprowadzające wyłącznie jeden typ interwencji w tym zakresie). Wskaźnik rezultatu strategicznego pozostawiono bez zmian. Niemniej, oceniamy, że w obecnej postaci system wskaźników również jest adekwatny, zmiany nie są więc konieczne.

4. Wskaźniki produktu dla Działania 1.2. uznano za trafnie dobrane, a ich liczba wydaje się w pełni uzasadniona. W zakresie wskaźników rezultatu bezpośredniego rekomenduje się usunięcie miernika „Liczba przedsiębiorstw korzystających ze wspartych laboratoriów badawczych [szt.]”, ponieważ bardziej stosowne od niego wydają się miary koncentrujące się nie na samych podmiotach prowadzących badania, ale na projektach badawczych (por. uwaga w punkcie powyżej). Podobnie jednak jak dla Działania 1.1., zmiana nie jest kluczowa z punktu widzenia monitoringu. Wskaźnik rezultatu strategicznego pozostawiono bez zmian.
5. Wskaźniki produktu, rezultaty bezpośrednie, jak i rezultat strategiczny dla Działania 1.3. uznano za właściwie dobrane.
6. Wskaźniki produktu dla Działania 1.4. uznano za trafnie dobrane. Proponujemy jednak, aby jeden ze wskaźników ujętych w RPOWP 2014-2020 jako wskaźnik rezultatu strategicznego (tzn. „Liczba inwestycji zlokalizowanych na przygotowanych terenach inwestycyjnych”), ustanowić wskaźnikiem rezultatu bezpośredniego. Wynika to po pierwsze z faktu, że jako taki wskaźnik ten funkcjonują w WLWK, a po drugie – z braku podobnego miernika w RPOWP 2014 – 2020.
7. Wskaźniki produktu dla Działania 1.5. uznano za trafnie dobrane, a ich liczba nie wzbudziła zastrzeżeń.
8. Wskaźniki produktu, rezultatu bezpośredniego i rezultatu strategicznego dla Działania 1.6. uznano za trafnie dobrane, a ich liczba nie wzbudziła zastrzeżeń.
9. Do czynników zewnętrznych ważnych w kontekście analizowanego obszaru zaliczyć można m.in.:
 - krajowe programy wsparcia dla rozwoju sektora B+R (m.in. realizacja PO Inteligentny Rozwój);
 - wsparcie dla projektów wynikających z RSI;
 - krajowe programy wsparcia dla rozwoju społeczeństwa informacyjnego (PO Polska Cyfrowa, inicjatywy MAiC i MK);
 - komplementarność z kierunkami wsparcia innowacyjności MSP projektowanymi w Programie Rozwoju Przedsiębiorczości (PRP);
 - krajowe programy wsparcia na rzecz poprawy sytuacji na rynku pracy;
 - wzrastające koszty prowadzenia działalności gospodarczej/niestabilne warunki kredytowe, podatkowe/ przepisy dotyczące pomocy publicznej itp.;
 - krajową politykę handlową wobec/ze strony wschodnich sąsiadów;
 - rozwój szarej strefy zatrudnienia;
 - negatywne tendencje demograficzne;
 - odpływ zasobów ludzkich o wysokich kwalifikacjach, zwłaszcza ludzi młodych;
 - zmiany polityki środowiskowej wpływającej na inwestycje na obszarach Natura 2000 (dodatkowe wymogi, restrykcje itp.).

Realizacja krajowych programów powinna wpływać pozytywnie na osiągnięcie celów programu, natomiast pozostałe kwestie można uznać za czynniki ryzyka.

Rysunek 1 Diagram logiki interwencji dla Osi Priorytetowej I

Badanie ewaluacyjne finansowane przez Unię Europejską z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013

OŚ PRIORYTETOWA II: PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ I AKTYWNOŚĆ ZAWODOWA

1. Diagnoza wyzwań, potrzeb i potencjałów obszarów/sektorów objętych programem identyfikuje następujące główne problemy społeczno-ekonomiczne regionu:

A. Migracja mieszkańców poza region i duża grupa osób mało mobilnych na rynku pracy

Odptyw zasobów pracy, zwłaszcza osób dobrze wykształconych do ościennych województw (m.in. mazowieckiego) i za granicę Polski oraz duża liczba osób o ograniczonej mobilności na rynku pracy.

B. Wysoki odsetek osób biernych zawodowo, w tym kobiet, oraz utrudniony dostęp do usług społecznych opieki nad małym dzieckiem

Wysoki odsetek osób biernych zawodowo i malejąca liczba pracujących w regionie. Przyczyną bierności zawodowej często są obowiązki rodzinne i opieka nad osobą zależną. Integrację zawodową znacznie utrudnia niewystarczający dostęp do usług społecznych, zwłaszcza związanych z opieką nad małym dzieckiem (do lat 3). O potrzebie interwencji świadczy także wskaźnik zatrudnienia kobiet, który jest w województwie podlaskim znacznie niższy niż wskaźnik zatrudnienia mężczyzn.

C. Słabo rozwinięty rynek pracy województwa, wysoki udział zatrudnionych w rolnictwie i niski poziom przedsiębiorczości

Rynek pracy województwa jest słabo rozwinięty, co wynika z wysokiego udziału osób zatrudnionych w rolnictwie oraz niskiego poziomu przedsiębiorczości.

D. Konieczność wspierania adaptacji przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian gospodarczych, w tym w zakresie narzędzi teleinformatycznych

Procesy adaptacyjne i elastyczne reagowanie kadr zarządzających przedsiębiorstw na przemiany gospodarcze zachodzące pod wpływem konkurencji globalnej utrudnione są przez fakt, że przedsiębiorcy i pracownicy z województwa w niedostatecznym stopniu potrafią posługiwać się narzędziami teleinformatycznymi w pracy zawodowej, a przedsiębiorstwa są stosunkowo słabo zinformatywowane.

E. Zjawisko starzenia się społeczeństwa, wysoki wskaźnik obciążenia demograficznego

Postępujące i rozprzestrzeniające się w województwie zjawisko starzenia się społeczeństwa obrazowane wysokim wskaźnikiem obciążenia demograficznego.

2. Wskazane powyżej problemy posiadają uzasadnienie w licznych analizach i badaniach. Głównym wyzwaniem jest zwiększenie liczby wysoko wykwalifikowanych aktywnych zawodowo osób oraz zwiększenie atrakcyjności regionalnego rynku pracy. Słabość gospodarcza regionu, niekorzystna sytuacja na rynku pracy oraz odptyw wykwalifikowanych kadr do bardziej rozwiniętych gospodarczo regionów i krajów to zespół niekorzystnych, wzmacniających się wzajemnie zjawisk, których zatrzymanie wymaga podjęcia zróżnicowanych interwencji w ramach osi II. Słabo rozwinięta gospodarka powoduje, że pracodawcy z województwa podlaskiego nie wykazują gotowości do zatrudniania w przyszłości pracowników – tylko 16% deklaruje taką gotowość. Niekorzystnym zjawiskiem jest również fakt, że województwo podlaskie jest jednym z nielicznych, w których zarejestrowano spadek deklarowanej gotowości zatrudnienia nowych

pracowników w latach 2010-2012 i jednocześnie wystąpiły relatywnie duże wahania zapotrzebowania na pracowników¹⁵. Sytuację na podlaskim rynku pracy kształtuje również pesymizm pracodawców co do stanu przyszłego i bieżącego zatrudnienia¹⁶. Struktura podaży i popytu na pracę w regionie są niedopasowane. Podlaski rynek pracy charakteryzuje się dominacją zapotrzebowania na robotników (głównie wykwalifikowanych). Natomiast podaż na rynku pracy zdominowana jest przez zawody z grupy usługowych¹⁷. Wskazuje to na strukturalne podłoże bezrobocia w regionie oraz zjawisko odpływu zasobów pracy do bardziej innowacyjnych regionów i za granicę¹⁸. Podlaski rynek pracy jest mało chłonny – pokrycie zapotrzebowania na miejsca pracy w postaci ofert pracy jest jednym z najniższych w Polsce. Znajduje to potwierdzenie w subiektywnych odczuciach mieszkańców, ponieważ bezrobotni z Podlaskiego należą do najczęściej uskarżających się na brak ofert pracy – 95% z nich uważa, że jest to bariera uniemożliwiająca im podjęcie zatrudnienia¹⁹. W regionie występuje problem bierności zawodowej dotyczącej w największym stopniu przedstawicieli grup w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy. Absolwenci (osoby poniżej 30 roku życia, które zakończyły edukację w ciągu ostatnich 5 lat) z województwa podlaskiego są w najgorszej sytuacji, w porównaniu z absolwentami z innych regionów, ponieważ stopa bezrobocia w tej grupie sięgała ponad 40%, a wskaźnik zatrudnienia nie przekraczał 50%²⁰. Poziom bezrobocia wśród osób wychowujących co najmniej jedno dziecko do 18 roku życia wzrósł w województwie podlaskim w 2012 r. o 4,3%²¹. W całej Polsce bezrobotne kobiety zdecydowanie przeważają wśród osób samotnie wychowujących co najmniej jedno dziecko do 18 roku życia (oraz po zakończeniu realizacji kontraktu socjalnego, bez doświadczenia zawodowego oraz wśród długotrwale bezrobotnych)²². Wskazuje to, że na mobilność zawodową głównie kobiet, opiekujących się osobami zależnymi, pozytywnie wpłynie zwiększenie dostępu do usług opiekuńczych. Należy zwrócić uwagę również na fakt, że w województwie podlaskim jest najwyższy w Polsce odsetek osób, które będąc zarejestrowane jako bezrobotni jednocześnie w ciągu ostatniego roku pracowały bez formalnej umowy – 25%, podczas gdy średnia dla Polski wynosi 10%²³, oraz że osoby pracujące z województwa podlaskiego najczęściej szukają nowej pracy – 12% pracujących na Podlasiu chce zmienić pracę (średnia dla kraju wynosi 8%)²⁴. Okoliczności te pokazują, że potrzeby pracowników w zakresie mobilności zawodowej są niezaspokojone, a przedsiębiorstwa mają trudności z adaptowaniem się do zmian gospodarczych i reagowaniem na nie. Jeżeli kondycja i konkurencyjność przedsiębiorstw pogorszą się wskutek nieradzenia sobie z przemianami gospodarczymi, sytuacja na rynku pracy pogorszy się dodatkowo, ponieważ przedsiębiorstwa nie tylko nie będą w stanie absorbować nadmiaru siły roboczej, ale nastąpi napływ do bezrobocia osób aktualnie zatrudnionych.

3. Wszystkie zdiagnozowane problemy znalazły swoje rozwiązanie w zaproponowanych priorytetach inwestycyjnych.

¹⁵ Kocór M., Strzebońska A., Dawid-Sawicka M., 2012, *Pracodawcy o rynku pracy, Raport z badania pracodawców i ofert pracy realizowanych w 2012 roku w ramach III edycji projektu Bilans Kapitału Ludzkiego*, PARP, s. 23-24.

¹⁶ tamże, s. 32.

¹⁷ *Młodość czy doświadczenie? Kapitał ludzki w Polsce Raport podsumowujący III edycję badań BKL z 2012 roku* pod redakcją Jarosława Górniaka, PARP 2013, s. 32.

¹⁸ *Młodość czy doświadczenie? Kapitał ludzki w Polsce Raport podsumowujący III edycję badań BKL z 2012 roku*, 2013, PARP, s. 33.

¹⁹ *Wykształcenie, praca, Przedsiębiorczość Polaków, Na podstawie badań zrealizowanych w 2012 roku w ramach III edycji projektu Bilans Kapitału Ludzkiego*, 2012, PARP, s. 105.

²⁰ tamże, s. 68.

²¹ *Sytuacja na rynku pracy w województwie podlaskim w 2012 roku*, 2013, WUP w Białymstoku, s. 85.

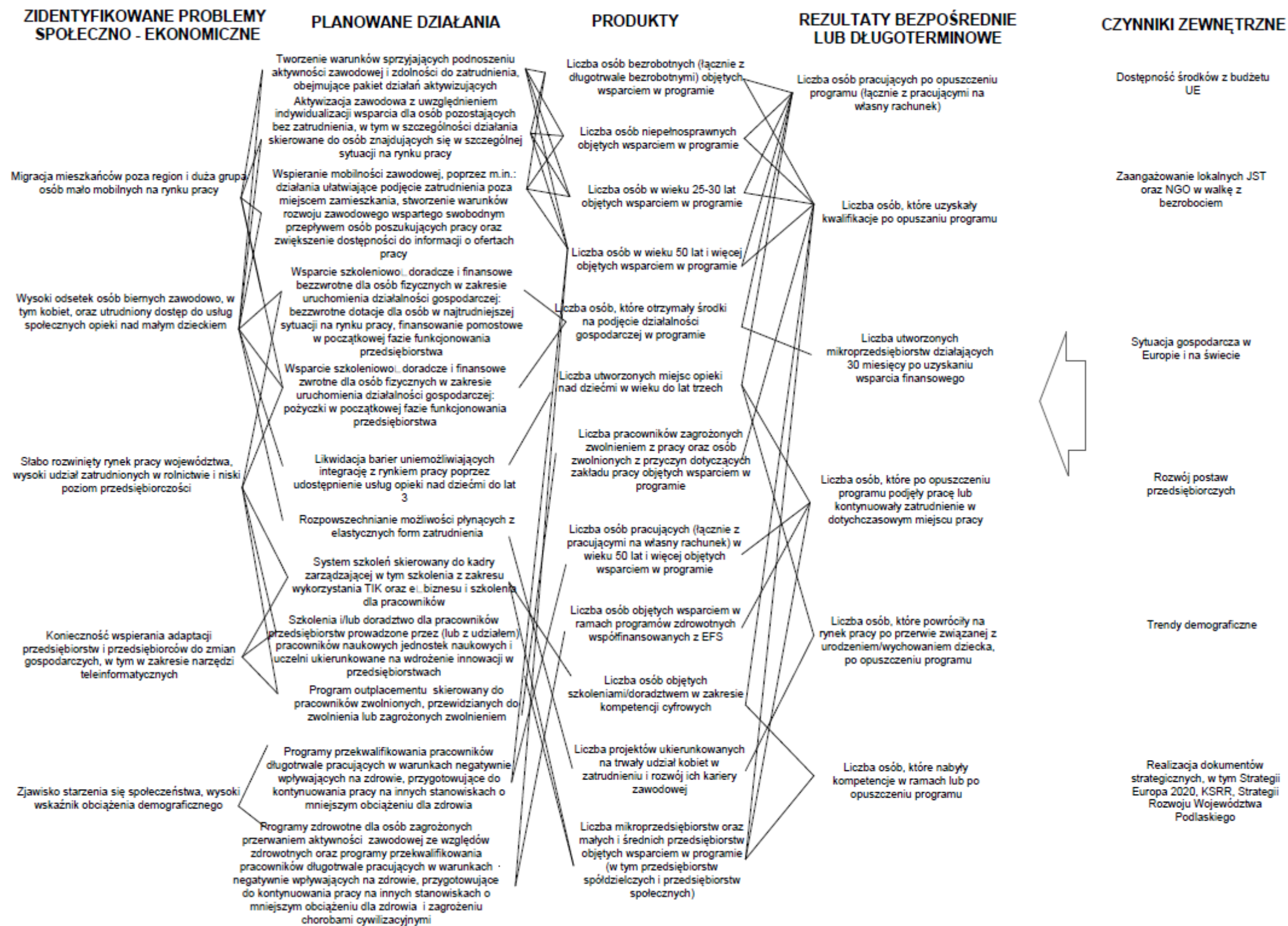
²² *Sytuacja kobiet i mężczyzn na rynku pracy w 2012 roku*, MPiPS, s. 3.

²³ *Wykształcenie, praca, Przedsiębiorczość Polaków, Na podstawie badań zrealizowanych w 2012 roku w ramach III edycji projektu Bilans Kapitału Ludzkiego*, 2012, PARP, s. 15.

²⁴ tamże, s. 111.

4. Wskaźniki produktu wskazane w Programie są zgodne z obowiązkową listą wskaźników, tzw. *common indicators*, jednakże rekomenduje się ograniczenie ich liczby z 16 do 8, gdyż część wskaźników liczy te same produkty. Ograniczenie liczby wskaźników jest zgodne z wytycznymi KE.
5. Podobnie jak w przypadku wskaźników produktu należy zdecydowanie ograniczyć liczbę wskaźników rezultatu z 7 do 4, tak aby ich nadmierna liczba nie zakłóciła systemu monitorowania oraz nie powodowała nadmiernego obciążenia systemu realizacji.
6. Wśród czynników zewnętrznych wskazać można dostępność środków z budżetu UE, zaangażowanie lokalnych JST oraz organizacji pozarządowych w walkę z bezrobociem, sytuację gospodarczą w Europie i na świecie, rozwój postaw przedsiębiorczych, trendy demograficzne, realizację dokumentów strategicznych, w tym Strategii Europa 2020, KSRR, Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego. Czynniki te wpływają zarówno pozytywnie, jak i negatywnie na osiągnięcie celów osi.

Rysunek 2. Diagram logiki interwencji dla Osi Priorytetowej II

ÓŚ PRIORYTETOWA III: KOMPETENCJE I KWALIFIKACJE

1. Diagnoza wyzwań, potrzeb i potencjałów obszarów/sektorów objętych Programem identyfikuje główne problemy społeczno-ekonomiczne regionu, które mają uzasadnienie empiryczne w licznych analizach i badaniach poziomu krajowego i regionalnego, w tym realizowanych na potrzeby przygotowania *Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020*. Tym niemniej, diagnoza wymaga pewnych uzupełnień, co zostało wskazane powyżej.

A. 11 gmin tzw. „białych plam”, w których występuje wysokie zapotrzebowanie na stworzenie miejsc wychowania przedszkolnego

Edukacja przedszkolna odgrywa znaczącą rolę w późniejszym procesie edukacyjnym mieszkańców. Polska na tle UE osiąga niskie wskaźniki upowszechnienia edukacji przedszkolnej, znaczące są także różnice sytuacji w tym zakresie pomiędzy terenami miejskimi a wiejskimi. Sytuacja w obszarze opieki przedszkolnej w regionie znacznie się poprawiła w stosunku do roku 2003. Odsetek dzieci w wieku 3-4 lat objętych opieką przedszkolną w podlaskim w 2003 roku wynosił 23,7%, podczas gdy w kraju wskaźnik ten kształtował się na poziomie 30,9%. W 2012 roku wskaźnik ten wynosił dla regionu i kraju odpowiednio 56,7% i 59,2% co oznacza, że region osiągnął poziom średni w kraju (ale wciąż niedostateczny, biorąc pod uwagę wspólnotowe cele)²⁵. Sytuacja w tym zakresie jest trudna, biorąc pod uwagę miasta i wsie. Omawiany wskaźnik w miastach województwa podlaskiego liczony dla przedszkoli bez przedszkoli specjalnych oraz bez oddziałów przedszkolnych przy szkołach podstawowych osiągnął w 2012 roku poziom 73% i był wyższy niż średni dla Polski. Znacznie gorzej sytuacja kształtuje się, biorąc pod uwagę odsetek dzieci (3-4 lat) objętych opieką przedszkolną na wsiach. Dla podlaskiego wskaźnik ten liczony dla przedszkoli bez przedszkoli specjalnych oraz bez oddziałów przedszkolnych przy szkołach podstawowych w 2012 roku ukształtował się na poziomie znacznie poniżej średniej dla Polski (27%) i wyniósł 9%²⁶.

B. Zła sytuacja finansowa części gmin wiejskich czy miejsko-wiejskich rzutująca na finansowanie zajęć poza podstawą programową

Zgodnie ze znowelizowaną ustawą o systemie oświaty opłata za każdą dodatkową godzinę opieki przedszkolnej – powyżej pięciu godzin bezpłatnych – wynosi od 1 września 2013 r. nie więcej niż jeden złoty. Obniżeniu opłat towarzyszy zakaz organizowania w czasie zajęć przedszkolnych dodatkowych płatnych zajęć dla dzieci. Sytuacja taka prowadzi do zróżnicowania ofert przedszkoli zależnie od zasobności danej gminy, jest to poważny problem, któremu działania proponowane w RPOWP 2014-2020 mają szansę skutecznie przeciwdziałać.

C. Uczniowie, którzy kończą szkoły na obszarach wiejskich, mają gorszy start edukacyjny na dalszych etapach edukacji, co tym samym może skutkować przedwczesnym wypadnięciem tych osób z systemu oświaty. Średnie wyniki osiągnięte przez uczniów wskazują na znaczne dysproporcje pod kątem obszaru, z jakiego jest szkoła, tj. wieś, miasto do 20 tys. mieszkańców, miasta od 20 do 100 tys. oraz miasta powyżej 100 tys. mieszkańców. Identyczne różnice są również zauważalne w odniesieniu do analizy średnich wyników osiągniętych przez uczniów na sprawdzianie po VI klasie szkoły podstawowej

²⁵ STRATEG

²⁶ Dane wyliczone na podstawie BDL

Jakość systemu edukacji określają w najlepszym stopniu wyniki sprawdzianów szóstoklasistów, egzaminów gimnazjalnych oraz maturalnych, które w województwie podlaskim w ostatnich latach zbieżne są ze średnimi wynikami w Polsce. Podlascy uczniowie szkół podstawowych uzyskali w 2013 roku najwyższe wyniki za rozwiązanie zadań sprawdzających umiejętność czytania, dobrze poradzili sobie z pisaniem, a nieco słabiej – z zadaniami wymagającymi wykorzystywania wiedzy w praktyce. Uplasowali się nieco poniżej średniej krajowej, która wyniosła w tym roku 24 pkt. – zdobyli średnio 23,9 pkt. Jak co roku, gorsze wyniki osiągnęli uczniowie ze szkół wiejskich. We wsiach średnia liczba punktów wynosiła 22,4, w mieście do 20 tys. – 23,1, a w miastach do 100 tys. – 24,6. W Białymstoku (miasto powyżej 100 tys. mieszkańców) średni wynik był najwyższy – 26,4 pkt. Z języka polskiego średnia ogólnopolska wyniosła 62 proc., w podlaskim było to 61,3, z historii średnia krajowa wynosi 58 proc., w województwie podlaskim mniej o 0,3 proc. Z przedmiotów przyrodniczych podlaski średni wynik to 59,8 proc. i jest lepszy od średniej krajowej o 0,8 proc. Z matematyki podlascy uczniowie uzyskali średnio 49 procent – to wynik lepszy o cały punkt procentowy od średniej ogólnopolskiej. Lepiej także wypadł egzamin z języka angielskiego na obu poziomach (64,7 proc. – podstawowy i 45,9 proc. – rozszerzony przy średniej w Polsce odpowiednio 63 proc. i 45 proc.) i z rosyjskiego – w 2013 roku średnia uzyskana przez półtora tysiąca zdających na Podlasiu to ponad 71 proc. przy ogólnokrajowej – 64 proc.²⁷.

D. Wysokie zróżnicowanie zdawalności egzaminów maturalnych, w kontekście poszczególnych powiatów województwa podlaskiego. Procent ten oscyluje między 38 a 88

Do egzaminu maturalnego w maju i czerwcu 2013 roku przystąpiły 13 574 osoby ubiegające się o świadectwo dojrzałości. Tegorocznymi absolwenci stanowili 88% wszystkich zdających. Pozostali to absolwenci z lat ubiegłych. W 2013 roku świadectwo dojrzałości otrzymało 82% zdających z województwa podlaskiego. Wyniki egzaminu maturalnego pokazują utrzymywanie się różnic pomiędzy zdawalnością egzaminu w różnych typach szkół. Najwyższy wskaźnik zdawalności (wyższy niż w kraju) osiągnęli absolwenci liceów ogólnokształcących, a najniższy – absolwenci liceów uzupełniających i techników uzupełniających. Dyplom potwierdzający kwalifikacje zawodowe na poziomie zasadniczej szkoły zawodowej otrzymało 78,1% absolwentów spośród tych, którzy przystąpili do obu etapów egzaminu. W odniesieniu do wyników egzaminu w 2012 roku procent absolwentów zasadniczych szkół zawodowych na terenie województwa podlaskiego, którzy uzyskali dyplomy, spadł o 0,8 punktu procentowego. Dyplom potwierdzający kwalifikacje zawodowe otrzymało 66% absolwentów techników, techników uzupełniających i szkół policealnych w województwie podlaskim²⁸.

E. Niewielki udział laureatów olimpiad do ogółu zdających, którzy w 2013 roku na podstawie zaświadczenia stwierdzającego uzyskanie odpowiednio tytułu laureata lub finalisty olimpiady przedmiotowej zostali zwolnieni z egzaminu maturalnego z odpowiedniego przedmiotu (98 zdających)

W województwie był zdecydowanie niewielki udział laureatów olimpiad do ogółu zdających, którzy w 2013 roku na podstawie zaświadczenia stwierdzającego uzyskanie odpowiednio tytułu laureata lub finalisty olimpiady przedmiotowej zostali zwolnieni z egzaminu maturalnego z odpowiedniego przedmiotu (98 zdających). W ramach tej liczby najwięcej laureatów było z Olimpiady Języka Polskiego oraz Języka Białoruskiego, odpowiednio 15 i 13. Niemniej

²⁷ Sprawozdanie z egzaminu VI-klasisty w 2013 roku w województwie podlaskim i warmińsko-mazurskim, Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Łomży.

²⁸ Sprawozdanie z egzaminu maturalnego przeprowadzonego w 2013 roku w województwie podlaskim i warmińsko-mazurskim oraz Sprawozdanie z egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe przeprowadzonego w sesji letniej w 2013 roku w województwie podlaskim i warmińsko-mazurskim, Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Łomży.

niepokojąca jest liczba laureatów w ramach przedmiotów ścisłych, takich jak matematyka – 1 laureat, fizyka – 1, biologia – 2; chemia – 4. W związku z powyższym należy również kontynuować systemy stypendialne dla najzdolniejszych, które posłużą między innymi do podwyższania kompetencji uczniów w dziedzinie, w której są wybitnie uzdolnieni.

F. Brak bogatej oferty zajęć odpowiadających na zindywidualizowane potrzeby uczniów, brak wsparcia szkół i placówek na obszarach defaworyzowanych (szczególnie obszary wiejskie), małe wykorzystanie TIK w prowadzeniu zajęć przez nauczycieli

Ważnym elementem procesu nauczania są technologie informatyczne i multimedialne. Rozwijanie kompetencji cyfrowych jest niezwykle istotne, aby mieszkańcy – niezależnie od wieku – mogli korzystać z zasobów sieci i Internetu. W szkołach nie ma wystarczającego wykorzystania przez nauczycieli technologii informacyjno-komunikacyjnych w pracy z uczniem np. podczas prowadzenia zajęć. Aby zmniejszyć ryzyko przedwczesnego kończenia nauki przez uczniów, działania powinny się skupić na interwencji w kierunku zwiększenia atrakcyjności kształcenia na wszystkich szczeblach edukacji, poczynając od edukacji przedszkolnej. Poprzez zapewnienie bogatej oferty zajęć odpowiadających na zindywidualizowane potrzeby uczniów, wsparcie szkół i placówek na obszarach defaworyzowanych (szczególnie obszary wiejskie), zwiększenie wykorzystania TIK w prowadzeniu zajęć przez nauczycieli, co wpłynie na atrakcyjność nauczania i jakość przekazywania wiedzy²⁹.

G. Szkolnictwo zawodowe boryka się z licznymi problemami, m.in. są to niska zdawalność egzaminów zawodowych, nadal niedostateczna świadomość społeczeństwa odnośnie do znaczenia szkolnictwa zawodowego, niska atrakcyjność oraz niedostateczne dostosowanie kształcenia zawodowego do rzeczywistych potrzeb regionalnego rynku pracy

Dyplom potwierdzający kwalifikacje zawodowe na poziomie zasadniczej szkoły zawodowej otrzymało 78,1% absolwentów spośród tych, którzy przystąpili do obu etapów egzaminu. W odniesieniu do wyników egzaminu w 2012 roku, procent absolwentów zasadniczych szkół zawodowych na terenie województwa podlaskiego, którzy uzyskali dyplomy, spadł o 0,8 punktu procentowego. Dyplom potwierdzający kwalifikacje zawodowe otrzymało 66% absolwentów techników, techników uzupełniających i szkół policealnych w województwie podlaskim³⁰.

Badania dowodzą również, że wiele osób ubogich pracujących ma wykształcenie zasadnicze oraz średnie zawodowe, a nie pracuje w wyuczonym zawodzie. Jest to zjawisko niepokojące, zarówno z punktu widzenia systemu edukacji, jak i z punktu widzenia instytucji zajmujących się obsługą rynku pracy. Szkoły, których głównym zadaniem jest wykształcenie ucznia w pewnym zawodzie, nie spełniają swojego zadania. Dlatego też być może jednym z elementów, który prowadziłby do ograniczenia liczby pracujących ubogich byłoby profilowanie szkół zawodowych tak, by odpowiadały one oczekiwaniom pracodawców³¹. O braku dostosowania Programów nauczania do potrzeb rynku pracy przekonują także autorzy badania „Postawy i opinie uczniów białostockich szkół zawodowych wobec zawodu, edukacji zawodowej i przyszłości zawodowej”. W opinii biorących w nim udział uczniów szkół zawodowych, główny akcent jest położony na przekaz wiedzy teoretycznej, podczas gdy umiejętności praktyczne są przekazywane w stopniu niewystarczającym. Dużym problemem jest także dostęp do poradnictwa zawodowego, którego brak przyczynia się do podejmowania przez uczniów błędnych decyzji w sprawie wyboru zawodu. To z kolei powoduje, że znacząca część uczniów nie tylko nie jest usatysfakcjonowana

²⁹ Szkolenia w Polsce – Badanie dotyczące potrzeb szkoleniowych, 2006, IPSOS – DEMOSKOP.

³⁰ Sprawozdanie z egzaminu maturalnego przeprowadzonego w 2013 roku w województwie podlaskim i warmińsko-mazurskim oraz Sprawozdanie z egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe przeprowadzonego w sesji letniej w 2013 roku w województwie podlaskim i warmińsko-mazurskim, Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Łomży.

³¹ Zagrożenie ubóstwem wśród osób pracujących w województwie podlaskim, 2013, Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku, Białystok.

wybrany zawodem, ale nawet nie chce w przyszłości w tym zawodzie pracować. Szkolnictwo zawodowe jest tym elementem systemu edukacji, który w ostatnich latach został najbardziej zaniedbany. Przeprowadzone reformy oświaty koncentrowały się przede wszystkim na kształceniu ogólnym, które również stało się dużo modniejsze wśród młodzieży aspirującej do uzyskania wyższego wykształcenia. Przebiegający równolegle proces transformacji gospodarczej i wzrost bezrobocia spowodowały jednocześnie gwałtowny spadek popytu na zawody tradycyjnie oferowane w ramach szkolnictwa zawodowego. To z kolei zaowocowało spadkiem liczby uczniów i likwidacją części szkół (w szczególności zasadniczych szkół zawodowych).³²

H. Na przełomie ostatnich trzech lat udział osób dorosłych (25-64 lata) uczestniczących w kształceniu i szkoleniu w województwie podlaskim uległ nieznacznemu zmniejszeniu w roku 2010 – 5,1%, w 2011 – 4,6 z kolei w 2012 – 4,1%

Kształcenie ustawiczne stało się jednym z najistotniejszych elementów strategii rozwoju współczesnych gospodarek. Wysokie i stale uzupełniane kwalifikacje przyczyniają się do większej produktywności pracy i konkurencyjności gospodarki oraz umożliwiają elastyczne dopasowanie do ciągle zmieniających się potrzeb rynku pracy³³. Rozwój edukacji ustawicznej jest więc narzędziem do przeciwdziałania bezrobociu, ubóstwu oraz wykluczeniu społecznemu. W sferze osobistej kształcenie ustawiczne pozwala na wykorzystanie posiadanych i zdobycie nowych umiejętności oraz dostęp do wiedzy i technologii. Ciągłe podnoszenie kwalifikacji zawodowych jest niezbędne ze względu na rozwój nowoczesnych technologii i zmieniającą się strukturę popytu na pracę. Osoby o wyższym poziomie wiedzy znacznie częściej niż pozostałe są aktywne zawodowo. Lepsze, wszechstronne wykształcenie wiąże się zwykle z wyższymi dochodami pozwalającymi na podniesienie standardu życia, a także większy udział jednostki w życiu społecznym i politycznym kraju³⁴. Badania te znajdują odzwierciedlenie w proponowanej logice interwencji RPOWP 2014-2020.

Przeprowadzone badania potwierdzają znane prawidłowości: w kształceniu pozaszkolnym biorą częściej udział osoby młodsze, lepiej wykształcone, pracujące, lepiej sytuowane, mieszkające raczej w mieście niż na wsi. Osoby te – dysponujące różnego rodzaju zasobami na wejściu – łatwiej jest zachęcić do kształcenia się i rozwoju. Znacznie trudniej jest zainteresować doksztalaniem osoby, które nie są do tego wystarczająco zmotywowane (np. osoby nieaktywne zawodowo, starsze, długotrwale bezrobotne) lub takie, które nie dostrzegają potrzeby rozwoju (np. pracownicy zatrudnieni w firmach niewymagających od nich podnoszenia kwalifikacji, nieoferujących im ścieżki rozwoju kariery zawodowej) czy też osoby, które napotykają na różnego rodzaju bariery: czy to finansowe, czy związane z brakiem czasu (osoby łączące intensywną pracę zawodową z obowiązkami rodzinnymi) czy z brakiem dostępu do odpowiednich usług (mieszkańcy terenów wiejskich)³⁵. Analizy te znajdują odzwierciedlenie w proponowanej logice interwencji RPOWP 2014-2020 w zakresie zarówno rozwoju edukacji, jak i kształtowania i rozwoju kompetencji kadr regionu. Zaplanowane działania w pełni rozwiązują zdiagnozowane problemy, znajdując swoje uzasadnienie w literaturze i ekspertyzach dziedzinowych oraz wskazują poprawne wskaźniki mierzące ich wykonanie.

I. Duży spadek liczby słuchaczy na studiach podyplomowych

³² *Diagnoza stanu kształcenia zawodowego i potrzeb w zakresie modernizacji oferty kształcenia dotyczących efektywności i adekwatności kształcenia przez szkoły zawodowe w kontekście potrzeb regionalnego rynku pracy*, 2011, PSDB Sp. z o. o., Białostocka Fundacja Kształcenia Kadr, Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku, Białystok.

³³ Góralska R., *Biała Księga Komisji Europejskiej: Nauczanie i uczenie się. Na drodze do uczącego się społeczeństwa*, [w]: *Kształcenie ustawiczne – idee i doświadczenia*.

³⁴ *Uczenie się dorosłych. Przegląd tematyczny. Raport źródłowy*, 2005, Ministerstwo Gospodarki i Pracy, Warszawa.

³⁵ *Szkolenia w Polsce – Badanie dotyczące potrzeb szkoleniowych*, 2006, IPSOS – DEMOSKOP.

Potencjał edukacyjny mieszkańców wzrasta, zgodnie z tendencją ogólnokrajową. W przeciągu niespełna 10 lat odsetek mieszkańców legitymujących się wyższym poziomem wykształcenia wzrósł o 8 punktów procentowych i osiągnął poziom równy ze średnią krajową (17%). „Województwo podlaskie charakteryzuje się jednak też najwyższym odsetkiem osób z najniższymi kwalifikacjami (41% w 2002 r. i 32% w 2011 r. osób bez żadnego wykształcenia lub z wykształceniem co najwyżej gimnazjalnym). Odnotowuje ono co prawda wysoki spadek tej grupy osób, ale w dalszym ciągu jest to odsetek najwyższy w kraju”³⁶.

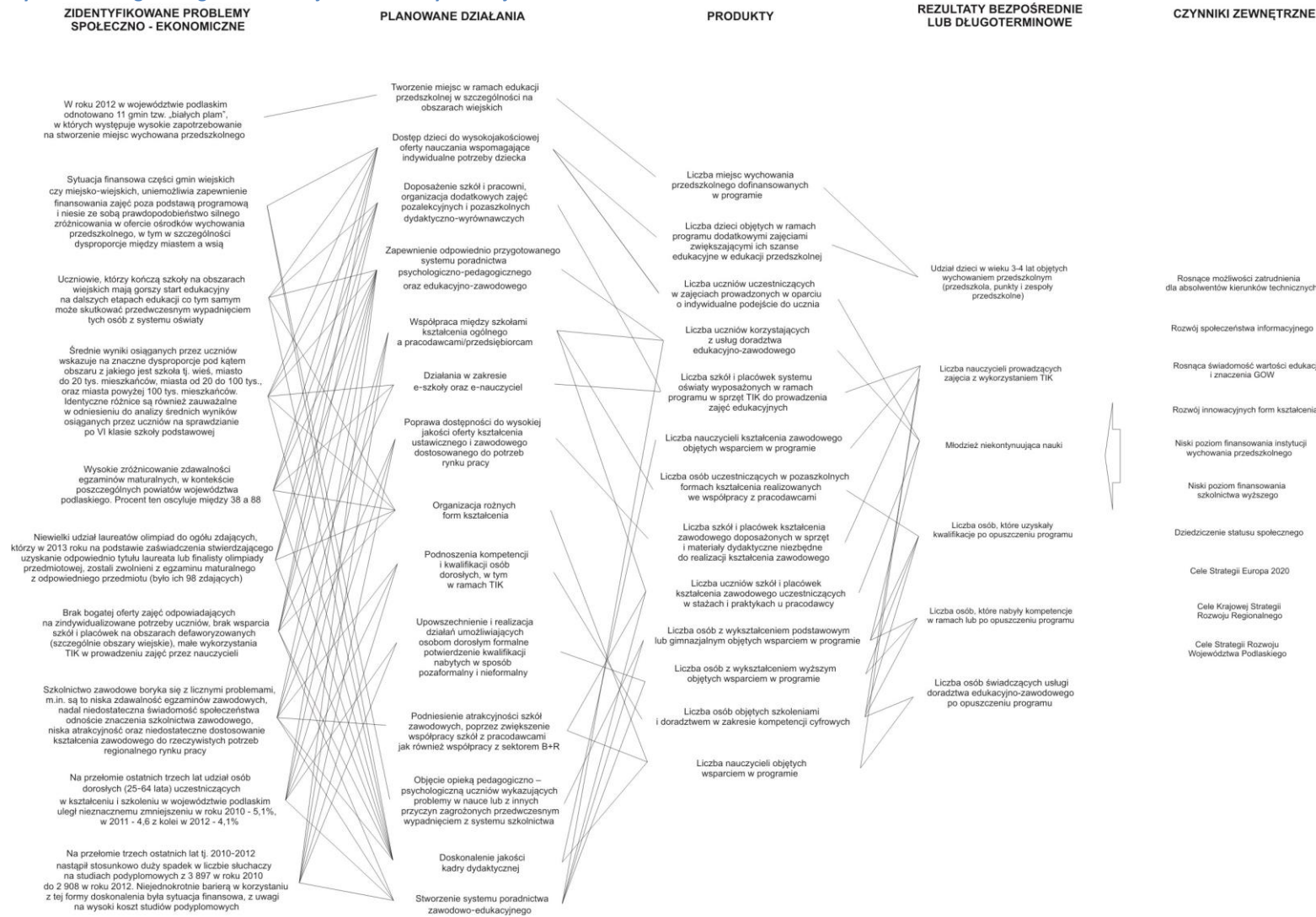
Na przełomie trzech ostatnich lat tj. 2010-2012 nastąpił stosunkowo duży spadek w liczbie słuchaczy na studiach podyplomowych z 3 897 w roku 2010 do 2 908 w roku 2012. Niejednokrotnie barierą w korzystaniu z tej właśnie formy doskonalenia była sytuacja finansowa, z uwagi na wysoki koszt studiów podyplomowych³⁷.

2. Wskaźniki produktu wskazane w Programie są zgodne z obowiązkową listą wskaźników, tzw. *common indicators*, warto rozważyć ograniczenie listy wskaźników produktu z proponowanych 18 do 14.
3. Wskaźniki rezultatu wskazane w Programie są zgodne z obowiązkową listą wskaźników i trafnie określają planowane do realizacji poprzez Program efekty.
4. Wśród czynników zewnętrznych wskazać można elementy stymulujące rozwój edukacji pozytywnie, jak: rosnące możliwości zatrudnienia dla absolwentów kierunków technicznych, rosnąca świadomość wartości edukacji i znaczenia GOW, rozwój innowacyjnych form kształcenia oraz negatywne czynniki mogące zagrozić realizacji założonych w Programie celów: niski poziom finansowania instytucji wychowania przedszkolnego. Ponadto należy również mieć na uwadze wpływ, jaki na realizację RPOWP 2014-2020 wywierają będą dokumenty takie jak *Strategia Europa 2020* oraz cele *Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego*.

³⁶ Dziemianowicz W., Nowicka P., Peszat K., 2013, *Diagnoza strategiczna województwa podlaskiego*. Aneks nr 2 do projektu *Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020*, Białystok.

³⁷ Mamica Ł., 2001, *Kapitał ludzki jako podstawowy element konkurencyjności regionów*, [w:] *Zeszyty Naukowe Akademii Ekonomicznej w Krakowie, Prace z zakresu gospodarki i administracji publicznej*, nr 580, Kraków.

Rysunek 3. Diagram logiki interwencji dla Osi Priorytetowej III

OSŃ PRIORYTETOWA IV: POPRAWA DOSTĘPNOŚCI TRANSPORTOWEJ

1. Warto zwrócić uwagę, że autorzy Programu w części diagnozy dotyczącej celu tematycznego 7 przedstawili również główne problemy rozwojowe wymagające interwencji na poziomie krajowym (np. brak autostrad i dróg szybkiego ruchu). W części diagnostycznej Programu dało się odnaleźć 11 głównych problemów związanych z systemem transportu w województwie podlaskim. Były to:

A. Niska dostępność transportowa województwa mierzona wskaźnikiem MDT

Zgodnie z opracowaniem wykonanym przez Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania PAN na zlecenie Ministerstwa Rozwoju Regionalnego³⁸ wskaźnik Międzygałęziowej Dostępności Transportowej (MDT) dla regionu wyniósł w 2011 r. - 0,2454, co stanowiło 73,3% średniej krajowej i stawiało województwo na przedostatnim miejscu w Polsce przed województwem zachodniopomorskim. Wskaźnik ten oddaje bardzo niską dostępność największych miast regionu do nowoczesnej infrastruktury transportowej. Co więcej, przeprowadzona w dokumencie MRR symulacja zmiany wartości MDT po realizacji prowadzonych inwestycji w autostrady i drogi ekspresowe spowoduje obniżenie wskaźnika w relacji do średniej krajowej do 72,3%, a po uwzględnieniu inwestycji realizowanych przez GDDKiA wskaźnik wzrośnie do 0,292 i będzie wynosił 75,8% średniej krajowej. Mimo że w ujęciu porównawczym do innych województw dostępność transportowa województwa podlaskiego nie będzie znacząco rosła, interwencja publiczna przyczyni się do ograniczenia marginalizacji województwa pod tym względem i przyczyni się do wzrostu bezwzględnej wartości wskaźnika. Szczególnie istotna jest w tym kontekście poprawa dostępności wewnętrznej, a zwłaszcza skomunikowanie obszaru metropolitalnego z pozostałą częścią województwa.

B. Niska dostępność zewnętrzna stolicy województwa

Niską dostępność zewnętrzną Białegostoku potwierdza wysoki średni czas dojazdu samochodem do innych miast wojewódzkich, który w 2011 r. wynosił 319 minut, co było najgorszym wynikiem wśród wszystkich województw w Polsce z wyjątkiem stolicy województwa zachodniopomorskiego (340 minut)³⁹. Rozwiązanie tego problemu jest w większym stopniu uwarunkowane interwencją na poziomie krajowym (drogi ekspresowe i autostrady, drogi krajowe). Konieczność skrócenia czasu przejazdu z Białegostoku do sąsiednich województw wskazana jest w aktualnej Strategii Rozwoju Województwa⁴⁰, gdzie już wizja rozwoju w perspektywie do 2020 r. prezentuje województwo jako dostępne, w którym zasadniczo zostaje skrócony czas podróży z regionu do sąsiednich województw oraz zwiększa się dostępność Białegostoku ze wszystkich ośrodków powiatowych.

C. Słaby stan techniczny dróg

Informacje w Programie odnośnie do stanu infrastruktury drogowej zostały przedstawione w sposób przejrzysty i syntetyczny. Odsetek dróg krajowych, których stan wymaga natychmiastowych remontów wzrósł bardzo gwałtownie w latach: 2009-2011 i jest obecnie na poziomie około 21%, co znacznie przekracza średnią krajową (17%). Jakość dróg w regionie jest obecnie zła, jedynie 48% dróg publicznych stanowią drogi o nawierzchni twardej, co daje mu

³⁸ Dostępność transportowa w Polsce Wschodniej, Ekspertyza wykonana na zlecenie Ministerstwa Rozwoju Regionalnego na potrzeby aktualizacji Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020, 2011, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego.

³⁹ Tamże.

⁴⁰ Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020, 2013, Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego.

ostatnią pozycję wśród województw w 2011 r. Najniższy był także udział dróg o nawierzchni twardej ulepszonej, który wynosił w województwie podlaskim jedynie 43%. W zależności od powiatu udział dróg gruntowych waha się od niespełna 10% w Białymstoku do ponad 70% w powiecie kolneńskim i augustowskim. W tym ostatnim stanowią one ponad 3/4 wszystkich dróg publicznych. Tylko w 4 z 14 powiatów ziemskich drogi o nawierzchni twardej stanowią więcej niż połowę wszystkich dróg gminnych i powiatowych.

D. Duże natężenie ruchu pojazdów ciężarowych

Warto w części diagnostycznej wymienić miejsca o szczególnie uciążliwym ruchu pojazdów ciężarowych. Można w tym celu skorzystać z wyników Generalnego Pomiaru Ruchu 2010 na drogach krajowych i wojewódzkich (dla pojazdów ciężarowych) lub podać przykłady miejsc uciążliwego ruchu samochodów ciężarowych na podstawie petycji składanych przez mieszkańców lub stowarzyszenia lokalne.

E. Brak portu lotniczego i niska dostępność drogowa oraz czasowa do portów lotniczych

Dostępność drogowa i czasowa do portów lotniczych z województwa podlaskiego jest tożsama z dostępnością do miast wojewódzkich regionów sąsiadujących, w których zlokalizowane są porty lotnicze (Lublin, Warszawa). Białystok znajduje się poza izochroną 2h dojazdu do najbliższego portu lotniczego. Zdaniem ewaluatora, nie można w części diagnostycznej sugerować budowy portu lotniczego, gdyż sąsiednie województwa taki port posiadają. Autorzy Programu słusznie zauważają, że decyzja o budowie portu powinna być poparta istniejącymi potrzebami i możliwościami regionu.

F. Niska dostępność wewnętrzna stolicy województwa – peryferyjność obszarów

*Strategia Rozwoju Transportu do 2020 roku*⁴¹ wskazuje na zwarte obszary o wyraźnie upośledzonej dostępności regionalnej, wśród których jeden dotyczy pogranicza województw podlaskiego i warmińsko-mazurskiego. Województwo podlaskie należy do regionów o najbardziej rozproszonym osadnictwie i niskiej średniej wielkości wsi, w konsekwencji wykluczenie komunikacyjne grozi wielu obszarom położonym peryferyjnie⁴². Także *Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030*⁴³ wskazuje, że cała południowa część województwa oraz powiaty sejnieński i część gmin powiatu augustowskiego znajdują się w zasięgu powyżej 40 min dojazdu do najbliższej siedziby powiatu grodzkiego oraz powyżej 60 min dojazdu do miasta wojewódzkiego. Niektóre gminy w powiecie białostockim, sokólskim i augustowskim znajdują się w zasięgu powyżej 40 min dojazdu do miast powiatowych, przy czym ze wschodniej części powiatu białostockiego czas ten przekracza 50 min. Wiele obszarów województwa znajduje się poza zasięgiem izochrony 90 minut dostępu do stolicy województwa. Są to głównie najbardziej oddalone obszary powiatu suwalskiego i sejnieńskiego, ale także południowej części powiatu siemiatyckiego. Dojazd do Białegostoku z najbardziej na północ wysuniętych części województwa zajmuje ponad 2 godziny.

G. Niedostateczna integracja połączeń kolejowych z siecią dróg krajowych i lokalnych

Należy przeformułować problem zawarty w projekcie RPOWP 2014-2020 pn. „Niedostateczna integracja połączeń kolejowych z siecią dróg krajowych i lokalnych” na „niedostateczna

⁴¹ *Strategia Rozwoju Transportu do 2020 roku (z perspektywą do 2030 roku)*, 2011, Ministerstwo Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej, Warszawa.

⁴² Chaberko T., Kretowicz P., 2011, *Ustawa o publicznym transporcie zbiorowym a popyt na przewozy użyteczności publicznej, Transport Miejski i Regionalny*, 10, Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Komunikacji RP, s. 28-34.

⁴³ *Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (KPZK 2030)*, 2011, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego.

integracja transportu kolejowego z samochodowym” lub „niedostateczna liczba połączeń intermodalnych związana z brakiem powiązania transportu kolejowego z samochodowym”.

H. Brak terminali intermodalnych i niski stan istniejących terminali przeładunkowych oraz brak większych centrów logistycznych

Zgodnie ze Strategią Rozwoju Transportu do 2020 roku⁴⁴ najważniejszymi elementami inteligentnego i zintegrowanego systemu logistycznego są porty i terminale intermodalne. Nowoczesny system transportu towarowego stanie się rzeczywistością dzięki wprowadzeniu otwartych standardów i norm dla nowej infrastruktury i pojazdów oraz inne niezbędne urządzenia i wyposażenie. Taka infrastruktura zgodnie z *Koncepcją Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030* lokalizowana ma być przede wszystkim między obszarami metropolitalnymi, przejściami granicznymi, portami morskimi, a także pozostałymi kluczowymi ośrodkami gospodarczymi. W województwie ważniejsze węzły przeładunkowe zlokalizowane są w Białymstoku oraz przy przejściach granicznych w Kuźnicy (z Białorusią) i Trakiszkach (z Litwą). W transporcie towarowym preferowane jest prowadzenie głównie przewozów intermodalnych oraz masowych. Stąd potrzeba budowy dużych terminali i centrów logistycznych w województwie podlaskim jest zgodna z celami postawionymi w najważniejszych dokumentach strategicznych i planistycznych odnoszących się do tematyki transportowej. W *Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego* zwrócono ponadto uwagę na to, że żaden z węzłów multimodalnych znajdujących się na terenie województwa nie jest uwzględniony w ramach tzw. platform multimodalnych Transeuropejskiej Sieci Transportowej TEN-T⁴⁵.

I. Niska gęstość i zły stan infrastruktury kolejowej

W 2012 r. w województwie podlaskim było 11 linii kolejowych o łącznej długości 731 km, z czego przewozy pasażerskie wykonywane były na 6 odcinkach o długości 432 km. Nieeksploatowanych było 5 odcinków na 6 liniach kolejowych (łącznie 120 km), natomiast 3 odcinki były nieczynne (91 km). W dokumencie dotyczącym planu transportowego województwa⁴⁶ wskazano, że sieć kolejowa w całości w obszarze województwa podlaskiego nie jest wyposażona w Europejski System Zarządzania Ruchem Kolejowym (ERTMS), zaledwie 222 km to linie zelektryfikowane (około 30% sieci), a gęstość sieci kolejowej jest najniższa w kraju – 3,6 km na 100 km² (Polska – ok. 6,5 km na 100 km²). Mimo tego, według *Strategii Rozwoju Województwa* w latach 2004-2011 nastąpił wzrost liczby użytkowanych kilometrów sieci kolejowej o 13%.

J. Brak rozwiązań z zakresu integracji w publicznym transporcie zbiorowym

Jednym z priorytetów *Strategii Rozwoju Transportu do 2020 r.* jest rozwijanie intermodalności pasażerskiej oraz integracja transportu bliskiego (lokalnego) z transportem dalekobieżnym. Zapisy te zostały przeniesione do *Strategii Rozwoju Województwa*⁴⁷, gdzie postuluje się integrowanie transportu drogowego, kolejowego i powietrznego oraz tworzenie warunków do komplementarności różnych rodzajów transportu. Plan transportowy województwa podkreśla konieczność integracji transportu publicznego, obejmującej transport miejski i transport regionalny przede wszystkim w zakresie taryfowo-biletowym, koordynacji rozkładów jazdy, informacji o usługach. Niemniej istotnym elementem integracji przestrzennej na poziomie regionalnym są zintegrowane węzły przesiadkowe. Plan transportowy wymienia osiem punktów mogących pełnić funkcję zintegrowanych węzłów przesiadkowych (Suwałki, Augustów, Sokółka,

⁴⁴ Tamże.

⁴⁵ Tamże.

⁴⁶ *Plan Zrównoważonego Rozwoju Publicznego Transportu Zbiorowego Dla Województwa Podlaskiego*, 2013, Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego.

⁴⁷ Tamże.

Białystok, Łapy, Szepietowo, Mońki, Grajewo). Elementem uzupełniającym system są rozwiązania integrujące transport drogowy z kolejowym np. instalowanie stojaków na rowery na dworcach, budowa parkingów przy dworcach i przystankach kolejowych (w tym w ramach systemu Park&Ride), budowa nowych przystanków kolejowych. Kwestie integracji różnych rodzajów transportu są podejmowane w programie w zakresie osi V (PI 4.5).

K. Niska liczba połączeń kolejowych z miastami wojewódzkimi i ośrodkami subregionalnymi

Średni czas przejazdu między Białymstokiem a innymi miastami wojewódzkimi koleją wynosi 339 minut, co daje miastu 12 miejsce wśród miast wojewódzkich przed Olsztynem, Szczecinem Gdańskiem i Rzeszowem. Według planu transportowego⁴⁸ województwa, PKP Intercity prowadzi w województwie w dzień roboczy 20 kursów na czterech połączeniach (8 relacji), najwięcej (7 par pociągów/dobę) uruchamianych zostaje na połączeniu Białystok – Warszawa. W pozostałych przypadkach liczba połączeń jest bardzo niska wynosząca poniżej 6-7 par dziennie, co uznawane jest za minimum dla sprawnie funkcjonującej kolei regionalnej, która mogłaby pełnić istotną funkcję w dojazdach mieszkańców do pracy i szkół. Koleje Mazowieckie obsługują jedno połączenie Siedlce – Czeremcha (3 pary pociągów), a Przewozy Regionalne – 26 par pociągów na 12 połączeniach kolejowych.

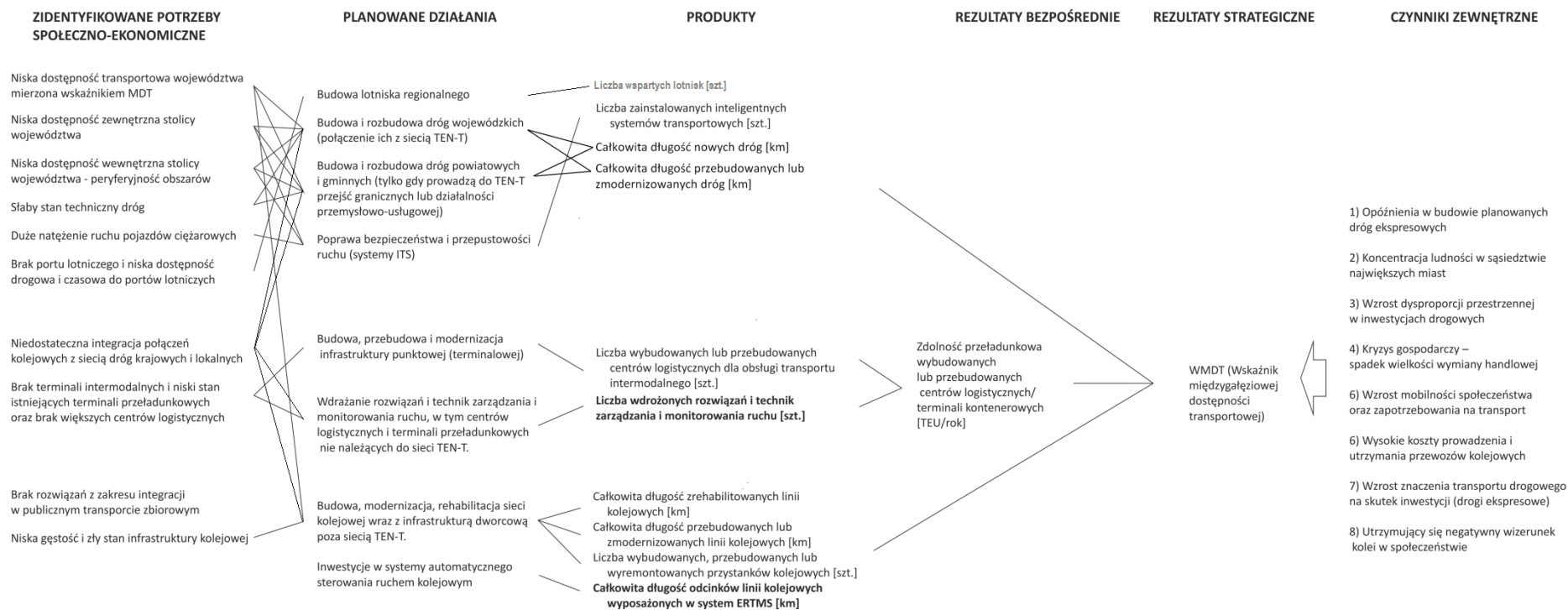
2. Zaproponowane w Programie działania odpowiadające priorytetom inwestycyjnym 7.2., 7.3., 7.4. zostały przywołane w części *Opis przedsięwzięć planowanych w ramach priorytetu inwestycyjnego*. Uwagi ewaluatora:
 - I. Zaproponowane przez autorów Programu działania na rzecz poprawy bezpieczeństwa i przepustowości ruchu na drogach wojewódzkich nie znajdują odzwierciedlenia w diagnozie społeczno-gospodarczej, która jako problem wskazuje jedynie duże natężenie ruchu pojazdów ciężarowych. **Sugeruje się uwzględnienie w części diagnostycznej informacji zarówno o zatłoczeniu ulic i występowaniu tzw. „wąskich gardeł”, jak i miejscach o szczególnie uciążliwym tranzytowym ruchu pojazdów ciężarowych.**
 - II. W części dotyczącej planowanych przedsięwzięć **należy rozwinąć skrót ITS**, akcentując ich użyteczność dla poprawy przepustowości, bezpieczeństwa oraz zmniejszenia czasu i kosztu podróży. **Należy również wskazać dużą liczbę wypadków jako element problemu niskiego stopnia bezpieczeństwa na drogach** (obecnie Program sugeruje, że przyczyną dużej wypadkowości jest zły stan dróg – pytanie: czy po modernizacji i poprawie parametrów dróg – zwiększeniu prędkości – liczba wypadków się zmniejszy?). Warto dodać, że *Strategia Rozwoju Transportu do 2020 r.* sugeruje, że skoordynowane stosowanie rozwiązań ITS jest zasadniczym czynnikiem prowadzącym do integracji systemu transportowego.
 - III. Do działań odpowiadających na problem braku portu lotniczego i niskiej dostępności drogowej oraz czasowej do portów lotniczych **sugeruje się dodanie innych działań alternatywnych wobec budowy nowego portu lotniczego**. Do nich zaliczyć można adaptację lotnisk wojskowych lub cywilnych lub uruchamianie ekspresowych połączeń komunikacyjnych do istniejących portów lotniczych zaspokajając potrzeby mieszkańców województwa w tym zakresie (w przypadku, gdy istniejące potrzeby nie uzasadniałyby budowy nowego portu lotniczego).
 - IV. Działanie polegające na przebudowie i modernizacji infrastruktury oraz wdrażaniu rozwiązań i technik zarządzania i monitorowania ruchu, w tym centrów logistycznych i terminali przeładunkowych nienależących do sieci TEN-T nie do końca odpowiada na problem związany z brakiem terminali intermodalnych i niskim stanem istniejących

⁴⁸ Tamże.

- terminali przeładunkowych. Wymieniając takie działania, należy w części diagnostycznej sprecyzować problem „niskiego stanu istniejących terminali przeładunkowych”, tj. uzasadnić, dlaczego potrzebują one przebudowy i modernizacji oraz nowych technik zarządzania i monitorowania ruchu.
- V. W części dotyczącej planowanych przedsięwzięć brakuje działań odpowiadających na problem braku rozwiązań z zakresu integracji w publicznym transporcie zbiorowym.
- VI. Można rozważyć połączenie dwóch celów szczegółowych – „Poprawa dostępności zewnętrznej i wewnętrznej regionu” oraz „Poprawa spójności przestrzennej” wymienionych jako cele Priorytetu Inwestycyjnego 7.2. Poprawa spójności przestrzennej jest pojęciem szerszym i zawierającym poprawę dostępności zewnętrznej i wewnętrznej. Można sformułować jeden cel szczegółowy w postaci: „Wzmocnienie spójności terytorialnej poprzez wspieranie wewnętrznej i zewnętrznej dostępności transportowej” (podobnie jak w PI 7.4.). W PI 7.4. należy przeformułować cel szczegółowy „Niedostateczna integracja połączeń kolejowych z siecią dróg krajowych i lokalnych” na „Niedostateczna integracja transportu kolejowego z samochodowym” lub „Niedostateczna liczba połączeń intermodalnych związana z brakiem powiązania transportu kolejowego z samochodowym”.
- VII. Działanie związane z inwestycjami w systemy automatycznego sterowania ruchem kolejowym w celu poprawy bezpieczeństwa ruchu, umożliwiające zwiększenie średniej prędkości pociągów oraz podnoszące bezpieczeństwo i zmniejszające awaryjność systemu wymaga uwzględnienia w części diagnostycznej odpowiednich problemów – niskiej średniej prędkości handlowej na liniach, problemów w zakresie bezpieczeństwa np. na przejazdach kolejowych itp.
- VIII. Działanie uwzględniające budowę i modernizację infrastruktury dworcowej (w tym wymienioną w Programie przebudowę i zmianę sposobu użytkowania budynków dworcowych) wymaga dodania w części diagnostycznej krótkiej oceny stanu technicznego stacji i przystanków kolejowych w województwie (tj. wskazania, że ich stan jest zły i wymaga poprawy).
3. Dla trzech Priorytetów Inwestycyjnych w ramach osi priorytetowej IV przyjęto łącznie 14 wskaźników produktu, które są zgodne z obowiązkową *Wspólną Listą Wskaźników Kluczowych*. Według ewaluatora, ich liczba jest zbyt duża, szczególnie dla priorytetu 7.2. Dlatego sugeruje się redukcję dwóch wskaźników: „Całkowita długość nowych dróg [km]” i „Całkowita długość przebudowanych lub zmodernizowanych dróg [km]”, które dublują/zawierają pozostałe wskaźniki dot. dróg wojewódzkich, powiatowych i gminnych. Dodatkowo należy rozważyć działania związane z drogami gminnymi – w obecnej perspektywie istnieje ryzyko, że tego typu inwestycje nie uzyskają wsparcia – stąd istotne wskazanie w Programie, że wsparcie otrzymają tylko przedsięwzięcia, które zapewnią połączenie z siecią dróg ekspresowych, obszarami przeznaczonymi pod działalność przemysłowo-usługową lub uzupełnią luki w połączeniach transgranicznych.
4. W Programie w ramach osi priorytetowej IV dla Priorytetu Inwestycyjnego 7.3. proponuje się tylko jeden wskaźnik produktu. Biorąc pod uwagę działanie polegające nie tylko na budowie, przebudowie i modernizacji infrastruktury punktowej (terminalowej), w tym centrów logistycznych i terminali przeładunkowych, lecz także wdrażanie rozwiązań z zakresu zarządzania i monitorowania ruchu, ewaluator proponuje dodanie następującego wskaźnika produktu: „Liczba wdrożonych rozwiązań i technik zarządzania i monitorowania ruchu [szt.]” jako wskaźnika dodatkowego spoza WLWK.
5. Ponieważ w Programie wskazano działanie mające na celu inwestycje w systemy automatycznego sterowania ruchem kolejowym ewaluator proponuje dodanie wskaźnika produktu: „Całkowita długość odcinków linii kolejowych wyposażonych w system ERTMS [km]”.

6. Dobór wskaźnika zdolności przeładunkowej wybudowanych lub przebudowanych centrów logistycznych/terminali kontenerowych [TEU/rok] jest trafny i wystarczający, lecz dotyczy tylko rezultatów działań prowadzonych w ramach PI 7.3. ewaluator sugeruje dodanie dwóch wskaźników rezultatu bezpośredniego odpowiednio dla PI 7.2 i PI 7.4 lub przyjąć jako wskaźnik, który będzie mierzył rezultat bezpośredni oraz strategicznych interwencji związanej z PI 7.2. i PI 7.4 - WMDT (Wskaźnik międzygałęziowej dostępności transportowej).
7. Wskaźnik rezultatu strategicznego dla priorytetów inwestycyjnych 7.2., 7.3. 7.4. według ewaluatora jest **trafny i wystarczający**.
8. Do czynników zewnętrznych zaliczyć można m.in. opóźnienia w budowie planowanych dróg ekspresowych, wzrost dysproporcji przestrzennej w inwestycjach drogowych czy wzrost mobilności społeczeństwa oraz zapotrzebowania na transport. Pełna lista czynników zewnętrznych znajduje się na poniższym diagramie.

Rysunek 4. Diagram logiki interwencji dla Osi Priorytetowej IV

OSĆ PRIORYTETOWA V: GOSPODARKA NISKOEMISYJNA

1. Zasadność interwencji realizowanych w ramach analizowanej osi priorytetowej wynika z potrzeby rozwoju gospodarki niskoemisyjnej, do której należy zaliczyć nie tylko ograniczenie emisji do atmosfery niebezpiecznych dla zdrowia i życia substancji, lecz także poprawę efektywności energetycznej, m.in. w budynkach⁴⁹. Znaczenie interwencji podkreśla również fakt, że Polska jako kraj członkowski UE musi spełniać zobowiązania odnośnie do poprawy efektywności energetycznej. Zgodnie z zapisami dyrektywy 2006/32/WE do 2016 roku w skali kraju należy osiągnąć oszczędności energii o 9% w stosunku do średniego zużycia energii finalnej z lat 2001-2005 (tj. o 53 452 GWh).
2. W układzie celów tematycznych przedstawiono główne problemy województwa podlaskiego, w tym również podstawowe problemy z obszaru energetyki i gospodarki niskoemisyjnej. W przypadku priorytetów inwestycyjnych 4.3 i 4.5 ewaluator zaproponował **nieco odmienne od przedstawionych w rozdziale definicje problemów**. Cztery główne problemy, którym odpowiadają cztery działania osi priorytetowej przedstawiono na diagramie logiki interwencji. Są to:

A. Potrzeba zwiększenia bezpieczeństwa energetycznego

Zwiększenie wykorzystania źródeł odnawialnych niesie za sobą większy stopień uniezależnienia się od dostaw energii z zewnątrz oraz zwiększenie bezpieczeństwa energetycznego. Jednocześnie podjęcie różnego typu działań na rzecz promowania strategii niskoemisyjnych znajduje odzwierciedlenie w Strategii Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko perspektywa do 2020 r.⁵⁰.

B. Rosnące zapotrzebowanie na energię, zmiany sytuacji na rynku paliw oraz zły stan techniczny sieci energetycznych wymuszające zwiększenie udziału OZE

Mimo rzeczywistej poprawy efektywności energetycznej gospodarki, Polska nadal charakteryzuje się nadmiernym, ponad dwukrotnie wyższym niż w innych krajach Unii Europejskiej wykorzystaniem surowców, materiałów i energii w tworzeniu dochodu narodowego brutto⁵¹. Województwo podlaskie posiada duży potencjał produkcji energii ze źródeł odnawialnych. Mimo tego, udział regionu w krajowym rynku produkcji energii elektrycznej z OZE nie jest znaczący, a jednocześnie konsumpcja energii w regionie przewyższa kilkakrotnie jej produkcję.

C. Racjonalizacja zużycia energii, ciepła i wody

Podobnie jak w innych regionach Polski, efektywność energetyczna gospodarki Podlaskiego jest znacznie niższa niż średnia efektywność w regionach UE. Przewidywany wzrost zapotrzebowania na energię w sektorze MŚP, a jednocześnie niewykorzystany potencjał możliwości oszczędzania energii, uzasadnia podjęcie działań na rzecz poprawy efektywności w tym zakresie. Plan na rzecz efektywności energetycznej UE z 2011⁵² roku, wskazuje, że największy potencjał w zakresie poprawy efektywności energetycznej tkwi w budynkach i proponuje, aby skoncentrować się na instrumentach mających doprowadzić do uruchomienia

⁴⁹ Polityka Energetyczna Polski do 2030 roku. Ministerstwo Gospodarki i Pracy. Dokument przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 10 listopada 2009 roku.

⁵⁰ Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko perspektywa do 2020r. PROJEKT z dnia 25 listopada 2013 r.

⁵¹ Według Eurostatu w 2011 roku zużycie energii na jednostkę PKB wynosiło w Polsce 318 kgoe/1000 euro, natomiast w UE-27: 144 kgoe/1000 euro (kgoe – kilogram ekwiwalentu ropy). Źródło: ec.europa.eu/eurostat.

⁵² Plan na rzecz efektywności energetycznej z 2011 r. Bruksela 08.03.2011, COM (2011)109.

procesu renowacji budynków publicznych i prywatnych oraz do poprawy energooszczędności stosowanych w nich elementów składowych i używanych w nich urządzeń. Podobnie, sektor budownictwa (w tym budownictwa publicznego) jest jednym z obszarów poprawy efektywności energetycznej. Zmniejszanie rachunków nie jest jedynym powodem, dla którego warto zwiększać efektywność energetyczną. Używanie nowocześniejszych urządzeń i rozwiązań technologicznych, które mogą być lepiej kontrolowane, prowadzi do poprawy jakości końcowego produktu. Zwiększenie kontroli (zużycia energii) ogrzewania w budynku prowadzi do zwiększenia komfortu lokatora i zwiększenia produktywności przy jednoczesnym zmniejszaniu wysokości rachunków za energię⁵³.

D. Jakość powietrza w miastach i konieczność ograniczenia emisji CO₂

W województwie podlaskim stwierdzono także konieczność redukcji emisji gazów cieplarnianych w celu poprawy jakości życia, przede wszystkim w miastach. Duży potencjał możliwości ograniczenia emisji CO₂ zidentyfikowano w transporcie publicznym; jak wskazują badania, redukcja emisji ma bezpośredni związek z poprawą efektywności energetycznej transportu⁵⁴.

3. Dla 4 działań w ramach osi priorytetowej V wskazano łącznie 38 wskaźników produktu. Są one zgodne z WLWK, jednakże część z nich, zgodnie z tą listą, jest wskaźnikami rezultatu bezpośredniego (6 wskaźników).

Zdaniem ewaluatora, liczba wskaźników jest zbyt duża i dlatego sugeruje się jej redukcję. Zgodnie z diagramem prezentującym logikę interwencji w ramach osi priorytetowej V dla działania 5.1 *Energetyka oparta na odnawialnych źródłach energii* proponuje się 6 wskaźników produktu, dla działania 5.2 *Efektywność energetyczna w przedsiębiorstwach* – 8 wskaźników, dla działania 5.3 *Efektywność energetyczna w sektorze mieszkaniowym i budynkach użyteczności publicznej* – 1 wskaźnik, natomiast dla ostatniego z działań – 5.4 *Strategie niskoemisyjne* proponuje się redukcję liczby wskaźników do 9. Łącznie proponuje się zastosowanie 18 różnych wskaźników produktu (cztery wskaźniki są takie same dla dwóch działań). Zmniejszenie liczby wskaźników powinno ułatwić monitorowanie projektów, a jednocześnie umożliwić wystarczającą kontrolę.

4. W działaniu 5.4 proponuje się rezygnację z następujących wskaźników rezultatu bezpośredniego: spadek emisji dwutlenku siarki, spadek emisji tlenków azotu i spadek emisji pyłów. Zastosowany wskaźnik (*common indicator*) „Szacowany spadek emisji gazów cieplarnianych [tony ekwiwalentu CO₂]” umożliwia określenie wpływu emisji gazów pochodzących z różnych źródeł na jakość powietrza, jak również ma wpływ na wartość wskaźnika rezultatu strategicznego „Emisja gazów cieplarnianych”.
5. Wskaźniki rezultatu strategicznego dla działań 5.3 i 5.4 według ewaluatora są trafne i wystarczające. W przypadku działania 5.1 *Energetyka oparta na odnawialnych źródłach energii* nazwa wskaźnika zgodnie z Umową Partnerstwa (wersja: styczeń 2014) brzmi: *Udział energii ze źródeł odnawialnych w końcowym zużyciu energii brutto* i taką nazwę ewaluator sugeruje przyjąć w Programie. W przypadku działania 5.2 *Efektywność energetyczna w przedsiębiorstwach* nie widzimy konieczności zastosowania dwóch wskaźników rezultatu strategicznego i dlatego sugerujemy zrezygnowanie ze wskaźnika *Spadek zużycia energii elektrycznej przez wsparte przedsiębiorstwa*.

⁵³ *Efektywność energetyczna w Polsce. Przegląd 2012, 2013*, Instytut Ekonomii Środowiska, Kraków.

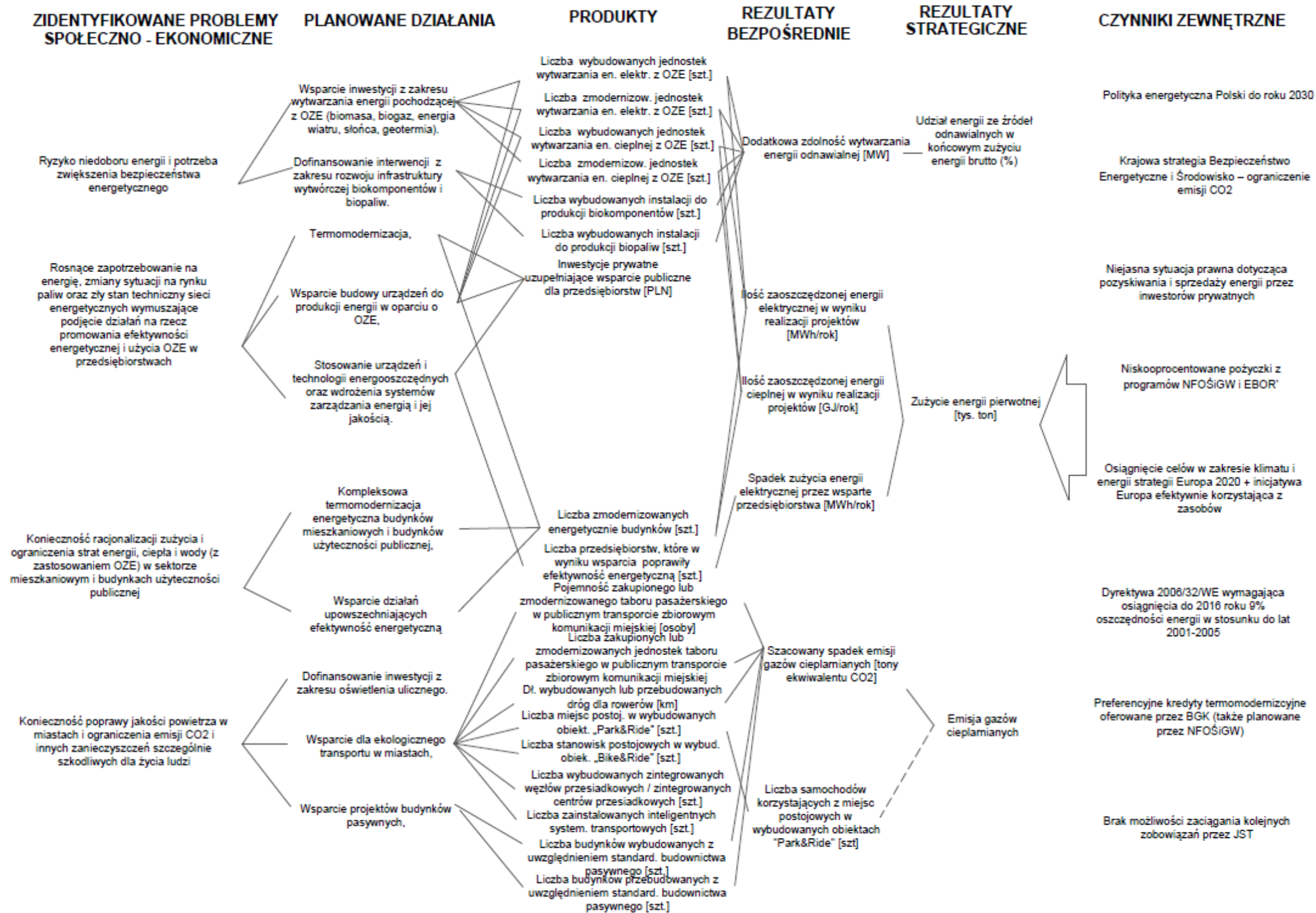
⁵⁴ *Ocena Potencjału Redukcji Gazów Cieplarnianych w Polsce do roku 2030, 2009*, McKinsey&Company, Warszawa; *Transformacja w kierunku gospodarki niskoemisyjnej w Polsce, 2011*, Bank Światowy.

6. Wśród czynników zewnętrznych mogących negatywnie wpływać na realizację projektów V osi priorytetowej wymienić należy m.in. niejasną sytuację prawną dotyczącą pozyskiwania i sprzedaży energii przez inwestorów prywatnych (tzw. duży trójpak energetyczny), niskooprocentowane pożyczki z Programów NFOŚiGW oraz EBOR na realizację działań związanych z efektywnością energetyczną w przedsiębiorstwach, preferencyjne kredyty termomodernizacyjne oferowane przez BGK czy brak możliwości zaciągania kolejnych zobowiązań finansowych przez JST.

Do czynników zewnętrznych pozytywnie oddziałujących na realizację projektów osi należą obowiązujące już dokumenty i regulacje, takie jak: *Strategia Europa 2020*, *Dyrektywa 2006/32/WE dotycząca oszczędności energii*, *Polityka energetyczna Polski do 2030*, *Krajowa strategia bezpieczeństwa energetyczne i środowisko*, *Założenia do Programu energetyki odnawialnej w oparciu o surowce odnawialne energii, wody i wiatru*.

Pełna lista czynników zewnętrznych znajduje się na poniższym diagramie.

Rysunek 5. Diagram logiki interwencji dla osi priorytetowej V

OŚ PRIORYTETOWA VI: OCHRONA ŚRODOWISKA I RACJONALNE GOSPODAROWANIE JEGO ZASOBAMI

1. Działania przewidziane w ramach osi priorytetowej VI realizują cel tematyczny 6 *Ochrona środowiska naturalnego i wspieranie efektywności wykorzystania zasobów*. W rozdziale *Uzasadnienie wyboru celów tematycznych w świetle diagnozy sytuacji społeczno-gospodarczej z uwzględnieniem analizy wyzwań, potrzeb i potencjałów* w układzie celów tematycznych przedstawiono główne problemy województwa podlaskiego, w tym również z obszaru środowiska. 12 głównych problemów społeczno-ekonomicznych przedstawiono na diagramie logiki interwencji dla osi priorytetowej *Ochrona środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami*.

A. Niewystarczająca długość sieci wodociągowej i niski względem innych regionów odsetek osób korzystających z sieci wodociągowej oraz zróżnicowanie przestrzenne w dostępie do sieci kanalizacyjnej (szczególnie niekorzystna sytuacja na terenach wiejskich)

Województwo podlaskie pod względem dostępu do sieci wodociągowej i kanalizacyjnej zajmuje odległe miejsca⁵⁵. 88,0% ludności w 2012 r. korzystało z sieci wodociągowej (11 miejsce w kraju). Natomiast z sieci kanalizacyjnej w 2012 r. korzystało 61,5 % ludności województwa podlaskiego (10 miejsce w kraju), z czego zaledwie ok. 18,3% zamieszkiwało wsie⁵⁶, co potwierdza znaczne zróżnicowanie w dostępie do sieci kanalizacyjnej pomiędzy miastem a wsią.

B. Słaby dostęp mieszkańców regionu do oczyszczalni ścieków

Głównym źródłem zanieczyszczeń wód w województwie jest nieprawidłowa gospodarka ściekowa. Istotny problem stanowią również ścieki bytowe z gospodarstw rolnych oraz z hodowli, także zagospodarowanie gnojowicy, która nie trafia zazwyczaj do oczyszczalni ścieków i jest najczęściej rozlewana w lasach i na polach. Podejrzewa się, że główne zagrożenie dla jakości wód w małych zlewniach rzek oraz w zlewniach jeziornych stanowi działalność rolnicza i gospodarka ściekowa na obszarach wiejskich. Wskaźnik ludności wiejskiej korzystającej z oczyszczalni ścieków jest nadal mały i konieczna jest kontynuacja kanalizowania szczególnie obszarów wiejskich, a tam, gdzie to nieuzasadnione – dofinansowywania przydomowych oczyszczalni⁵⁷. Według danych GUS region zajmuje obecnie 12 miejsce pod względem odsetka ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków (65,5%).

C. Zły stan techniczny urządzeń do spalania, niska jakość paliw oraz zróżnicowana przestrzennie wielkość emisji zanieczyszczeń do powietrza

Emisja zanieczyszczeń powietrza w województwie jest zróżnicowana przestrzennie⁵⁸. Głównym źródłem emisji do powietrza na terenie województwa podlaskiego są ciepłownie miejskie (w Białymstoku, Łomży, Augustowie, Suwałkach i Grajewie), przemysłowe, rozproszone źródła z sektora komunalno-bytowego i zanieczyszczenia komunikacyjne. Pomimo obserwowanego zmniejszenia emisji dwutlenku siarki, tlenu azotu, węglowodorów i amoniaku oraz działań podejmowanych na rzecz redukcji pyłu drobnego w powietrzu, przekroczenia norm dla pyłu PM10 i PM2,5 pozostają najistotniejszym problemem jakości powietrza w regionie. Pod względem odsetka zanieczyszczeń zatrzymanych lub zneutralizowanych w urządzeniach do

⁵⁵ <http://www.stat.gov.pl>

⁵⁶ <http://www.stat.gov.pl>

⁵⁷ *Program Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego na lata 2011-2014*, 2011, Zarząd Województwa Podlaskiego, Białystok.

⁵⁸ *Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Strategii Rozwoju Województwa podlaskiego do roku 2020*, 2013, Instytut Zrównoważonego Rozwoju, Białystok.

redukcji zanieczyszczeń województwo zajmuje odpowiednio 14 (zanieczyszczenia pyłowe) i 15 (zanieczyszczenia gazowe) miejsce w kraju. Pomimo spadku znaczenia emisji punktowej w bilansie emisji całkowitej, udział emisji powierzchniowej spowodowanej stosowaniem paliw gorszej jakości, czy coraz bardziej powszechnym spalaniem odpadów znacznie wzrósł w ostatnich latach.

D. Znaczna ilość wytwarzanych odpadów komunalnych oraz najniższy wskaźnik zebranych odpadów wynikający z najniższego odsetka osób objętych zorganizowaną zbiórką odpadów komunalnych

W 2012 roku w województwie podlaskim wytworzono łącznie 1467,5 tys. ton odpadów komunalnych (5 miejsce w kraju). Zgodnie z zapisami Planu gospodarki odpadami województwa podlaskiego w 2010 r. w WSO zarejestrowano zebranie i odebranie jedynie ok. 60% odpadów (78% wg GUS). Zbieranie selektywne odpadów prowadzone było jedynie w 53,4% gmin województwa i objętych nim było 61,5% mieszkańców (na podstawie ankietyzacji gmin)., przy czym część przedsiębiorców zbierających odpady na terenie województwa podlaskiego nie przekazała danych do WSO oraz nie wszyscy mieszkańcy województwa objęci byli zorganizowanym zbieraniem odpadów (79,8% mieszkańców).

Pomimo tego, że procesom biologicznego przekształcania poddano w 2010 r. 16,8 tys. Mg odpadów komunalnych, to uzyskano w wyniku tych procesów jedynie 1,6 tys. Mg kompostu (9,5% masy odpadów poddanych przetwarzaniu metodami biologicznymi, resztę unieszkodliwiono na składowiskach). Należy jednak pamiętać, że nie wszystkie WSO przekazały dane (w konsekwencji – trudno dokonać oceny sytuacji). W 2010 r. praca 11 sortowni pozwoliła na pokrycie tylko 57,6% potrzeb w tym zakresie (przy pracy jednozmianowej). W obszarze ZZO Czerwony Bór brak było sortowni odpadów.

Istniejące w 2010 r. na terenie województwa podlaskiego instalacje zagospodarowania odpadów ulegających biodegradacji pozwalają zagospodarować jedynie ok. 32% potrzeb w tym zakresie dla roku 2020.

E. Przekształcanie, degradacja i fragmentacja siedlisk flory i fauny oraz zmiana użytkowania terenu

Jak wskazano w Prognozie oddziaływania na środowisko *Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020*⁵⁹ środowisko przyrodnicze w regionie podlega bardzo różnorodnym oddziaływaniom człowieka, powodującym także skutki w organizmach żywych. Obecnie największym zagrożeniem dla roślin i zwierząt jest zmniejszanie przestrzeni życiowej, czyli korzystnych dla nich siedlisk. Odbywa się to przede wszystkim w wyniku zainwestowania przestrzeni, w tym szczególnie liniowej infrastruktury komunikacyjnej, która prowadzi do fragmentacji siedlisk i populacji poszczególnych gatunków, ale także np. poprzez miejscowo nadmierną eksploatację turystyczną i rekreacyjną obszarów o wyjątkowej atrakcyjności, w tym rozwijającą się zabudową lotniskową (np. nad brzegami jezior).

F. Nadmierna eksploatacja zasobów naturalnych

Problemy w tym zakresie znajdują potwierdzenie w zapisach *Programu Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego na lata 2011-2014*: „Wydobycie kopalin na ogół powoduje niekorzystny wpływ na środowisko, w szczególności na wody podziemne oraz degradację terenów. Należy zatem prowadzić działania monitorujące i prowadzące do zrównoważonego

⁵⁹ Aneks nr 6 do projektu *Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020* z dnia 9 września 2013 r. Prognoza oddziaływania na środowisko *Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020*.

rozwoju poprzez racjonalne wydobycie i użytkowanie kopalin.” oraz *Prognozy oddziaływania na środowisko Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020* z 03.09.2013: „Brak jest również dostatecznej ochrony samych złóż przed ich nadmiernym wykorzystaniem.”

G. Zanieczyszczenia środowiska przyrodniczego

Jak wskazano w *Programie Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego na lata 2011- 2014*⁶⁰ do głównych zanieczyszczeń środowiska zalicza się:

- zanieczyszczenia powietrza, w tym przekroczenia dopuszczalnych poziomów pyłu zawieszonego PM10 (miasto Łomża) oraz przekroczenia poziomów celów długoterminowych określonych dla ozonu w powietrzu (obszar całego województwa),
- zanieczyszczenia wód, w tym niewystarczający stopień skanalizowania i niewystarczająco dobry stan wód,
- zanieczyszczenia gleb, w tym zanieczyszczenie gleb i gruntów metalami ciężkimi oraz innymi substancjami pochodzenia antropogenicznego (depozycja mokra i sucha), jak również nadmierne zakwaszenie gleb.

H. Rozprzestrzenianie się gatunków inwazyjnych

Program Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego na lata 2011-2014 podkreśla, że obecnie problemem traktowanym marginalnie, który w przyszłości może nabrać większego znaczenia jest ekspansja gatunków obcego pochodzenia, wypierających gatunki rodzime.

2. Unia Europejska aktywnie interesuje się ochroną środowiska i racjonalnym korzystaniem z zasobów z uwagi na ich istotne znaczenie w dążeniu do wzrostu konkurencyjności oraz wzmacniania potencjału w zakresie przedsiębiorczości i zatrudnienia – jednym z głównych celów Strategii Europa 2020 jest rozwój zrównoważony: wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej. Literatura przedmiotu pozwala stwierdzić, że rozwój zrównoważony oraz profilaktyka mogą skutkować zwiększeniem efektywności ekonomicznej, a co za tym idzie – zysku. Zmniejszenie zanieczyszczenia może także nastąpić dzięki bardziej racjonalnemu zużyciu materiałów w procesie produkcji, czyli redukcji zużycia surowców i wzrostowi wydajności ich wykorzystania, powtórnemu użyciu odpadów z jednego procesu produkcji w procesie następnym, nawet jako surowca podstawowego. Co więcej, taniej jest przeprowadzić modernizację technologiczną, niż usuwać skutki powstałych zanieczyszczeń, ponadto czystsze środowisko pracy wpływa pozytywnie na efektywność i zdrowie pracowników. Należy mieć również na uwadze, że przyroda dostarcza wielu cennych z ekonomicznego punktu widzenia korzyści, tj.: regulacja klimatu i składu atmosfery, tworzenie się gleby, kontrola erozji, usuwanie zanieczyszczeń, zapylenie kwiatów, kontrolowanie szkodników i rozprzestrzeniania się chorób, produkcja surowców, rekreacja czy regulacja obiegu wody. Aby wykonanie tych działań przez przyrodę było możliwe, ekosystemy muszą być zdrowe, odporne na kataklizmy, do czego właśnie przyczynia się bioróżnorodność. Według raportu Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska o stanie rzek decydują głównie odprowadzone i niewłaściwie oczyszczone ścieki komunalne i przemysłowe. W kontekście powyższego uzasadnione są przedsięwzięcia planowane do realizacji w ramach osi priorytetowej VI, tj.: modernizacja systemów zaopatrzenia w wodę, ujęć i stacji uzdatniania wody; budowa oczyszczalni lub poprawa funkcjonowania zakładów już istniejących; inwestycje mające na celu ograniczenie emisji zanieczyszczeń powietrza (instalacja reduktorów i drenów pyłowych i gazowych); inwestycje polegające na rekultywacji i remediacji; wdrożenie technologii

⁶⁰ *Program Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego na lata 2011-2014*, 2011, Zarząd Województwa Podlaskiego, Białystok.

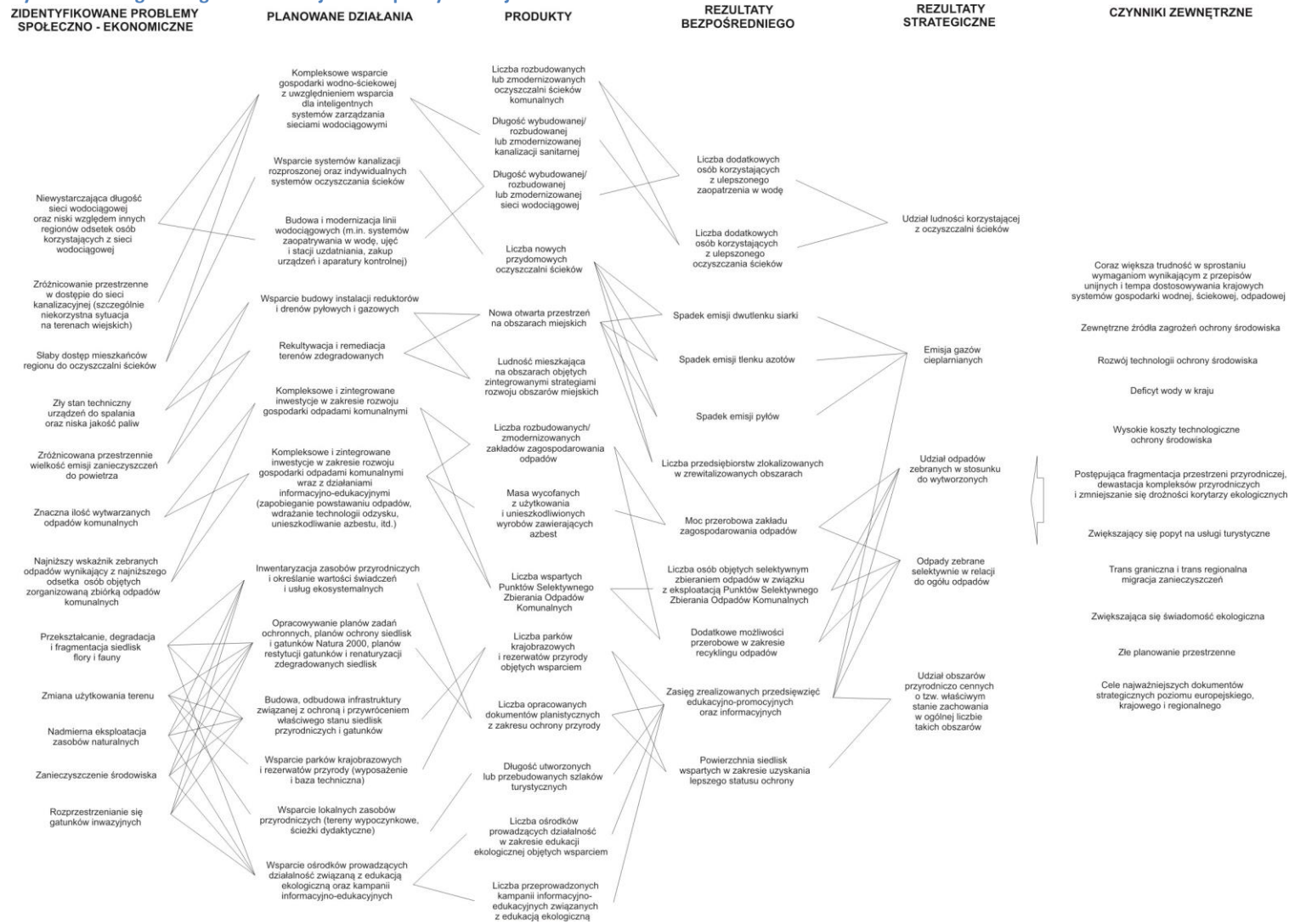
odzysku, w tym recyklingu i unieszkodliwienie; projekty dotyczące budowy i odbudowy infrastruktury związanej z ochroną i przywróceniem właściwego stanu siedlisk przyrodniczych i gatunków; projekty polegające na utworzeniu centrów ochrony różnorodności biologicznej w oparciu o rodzime gatunki (banki genowe, ogrody botaniczne, ekoparki itp.)

W kontekście realizacji priorytetu 6.3 *Ochrona, promocja i rozwój dziedzictwa kulturowego i naturalnego* kluczowe znaczenie w ramach działań związanych z realizacją przedsięwzięć wynikających z osi priorytetowej VI ma koncentracja uwagi na obszarze związanym z szeroko pojętą edukacją ekologiczną dotyczącą budowania świadomości potrzeby ochrony przyrody. Z ankiety przeprowadzonej metodą CATI oraz z badań wykonanych metodą wywiadów telefonicznych przez Instytut Gallupa wśród państw członkowskich Unii Europejskiej wynika, że co 5 badany chciałby dowiedzieć się więcej na temat znaczenia ochrony przyrody i dotrzeć do źródeł wiedzy na ten temat. W związku z powyższym uzasadnione są następujące działania: realizacja projektów edukacji ekologicznej; dążenie do zwiększania liczby osób korzystających z centrów edukacji ekologicznej (infrastruktury edukacyjnej); wprowadzanie unikatowej oferty tematycznej w tworzących się centrach edukacji ekologicznej; gromadzenie i wymiana doświadczeń pomiędzy jednostkami zajmującymi się edukacją.

3. Dla typów interwencji wskazanych w Programie przyjęto łącznie 24 wskaźniki produktu, które są zgodne z obowiązkową Wspólną Listą Wskaźników Kluczowych. Według ewaluatora liczba ta jest zbyt duża, dlatego sugeruje się jej redukcję. Zgodnie z diagramem prezentującym logikę interwencji w ramach osi priorytetowej VI dla działania Ochrona wody i gleby proponuje się 4 wskaźników produktu, dla działania Ochrona powietrza – 2 wskaźniki, dla działania Efektywny system gospodarowania odpadami – 3 wskaźniki, natomiast dla ostatniego z działań ewaluator proponuje redukcję wskaźników do 5. Łącznie propozycja zawiera 14 wskaźników produktów.
4. Ewaluator proponuje uwzględnienie następujących wskaźników rezultatu bezpośredniego, które powinny zostać uwzględnione w SZOP:
 - a. Liczba dodatkowych osób korzystających z ulepszonego zaopatrzenia w wodę (osoba),
 - b. Liczba dodatkowych osób korzystających z ulepszonego oczyszczania ścieków (osoba),
 - c. Liczba przedsiębiorstw zlokalizowanych w zrewitalizowanych obszarach (szt.),
 - d. Moc przerobowa zakładu zagospodarowania odpadów (Mg/rok),
 - e. Dodatkowe możliwości przerobowe w zakresie recyklingu odpadów (tony/rok),
 - f. Liczba osób objętych selektywnym zbieraniem odpadów w związku z eksploatacją Punktów Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych (osoby),
 - g. Zasięg zrealizowanych przedsięwzięć edukacyjno-promocyjnych oraz informacyjnych (osoby)
 - h. Spadek emisji dwutlenku siarki (tony/rok),
 - i. Spadek emisji tlenu azotu (tony/rok),
 - j. Spadek emisji pyłów (tony/rok),
 - k. Powierzchnia siedlisk wspartych w zakresie uzyskania lepszego statusu ochrony (ha).
5. Wskaźniki rezultatu strategicznego zaproponowane dla poszczególnych działań według ewaluatora są trafne i wystarczające.
6. Do czynników zewnętrznych mogących negatywnie oddziaływać na realizację projektów w ramach osi zaliczyć można m.in. transgraniczną i transregionalną migrację zanieczyszczeń,

znaczne trudności w sprostaniu wymaganiom wynikającym z przepisów unijnych i tempa dostosowywania krajowych systemów gospodarki wodnej, ściekowej, odpadowej, złe planowanie przestrzenne czy wysokie koszty infrastrukturalne ochrony środowiska. Pełna lista czynników zewnętrznych znajduje się na poniższym diagramie.

Rysunek 6. Diagram logiki interwencji dla osi priorytetowej VI

ÓŚ PRIORYTETOWA VII: POPRAWA SPÓJNOŚCI SPOŁECZNEJ

1. Diagnoza wyzwań, potrzeb i potencjałów obszarów/sektorów objętych Programem identyfikuje główne problemy społeczno-ekonomiczne regionu, które posiadają uzasadnienie empiryczne w licznych analizach i badaniach poziomu krajowego: jak diagnozy i ekspertyzy opracowane na potrzeby *Narodowej Strategii Integracji Społecznej* i *Strategii Spójności Społecznej* oraz regionalnego: przede wszystkim na potrzeby *Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020*. Do głównych problemów zaliczono:

A. Procent osób w gospodarstwach domowych, które przekroczyły granicę ubóstwa skrajnego⁶¹, w województwie podlaskim jest wyższy niż w kraju (odpowiednio: 8,9% i 5,7%).

Odsetek osób w gospodarstwach domowych o wydatkach poniżej granicy ubóstwa skrajnego (tzn. poniżej poziomu minimum egzystencji) wynosił w 2012 roku 10,8%. Pomimo tego, że w 2012 r. ogólne wskaźniki zagrożenia ubóstwem ekonomicznym były na zbliżonym poziomie, jak w roku poprzednim, to odnotowano jednak pewne zmiany w przypadku niektórych grup ludności. Do najbardziej zauważalnych należy zaliczyć (zaobserwowany niezależnie od przyjętej granicy ubóstwa) wzrost zagrożenia ubóstwem wśród rodzin z co najmniej 4 dzieci oraz wśród rodzin niepełnych, a także w gospodarstwach domowych z dziećmi niepełnosprawnymi oraz spadek zagrożenia ubóstwem w gospodarstwach rolników. Niezmiennie jednak zagrożone ubóstwem skrajnym pozostają gospodarstwa domowe z osobami bezrobotnymi (szczególnie wtedy, gdy osoba odniesienia miała niski poziom wykształcenia) oraz rodziny wielodzietne. Czynnikiem silnie różnicującym zagrożenie ubóstwem jest poziom wykształcenia. Jeśli osoba odniesienia w gospodarstwie domowym ma wyższe wykształcenie, to osoby w tym gospodarstwie w praktyce nie są zagrożone ubóstwem skrajnym, natomiast w gospodarstwach domowych o niskim poziomie wykształcenia (co najwyżej gimnazjalne) co 6 osoba jest zagrożona ubóstwem skrajnym. Grupą silnie zagrożoną ubóstwem pozostają dzieci i młodzież⁶².

B. Z pomocy społecznej korzysta 7% ogółu mieszkańców, ponad 52% tych osób korzysta z pomocy długotrwale. W stosunku do lat 2010-2011 liczba beneficjentów pomocy społecznej wzrosła o 6%.

Głównym problemem społecznym jest wsparcie rodzin w ramach systemu pomocy społecznej i świadczeń rodzinnych. Polska należy do krajów, w których dzieci są najbardziej narażoną na ubóstwo kategorią społeczną, a jednocześnie transfery socjalne nie wpływają znacząco na zmniejszenie zagrożenia ubóstwem. System świadczeń rodzinnych skierowany jest głównie do rodzin ubogich – w Polsce 35% dzieci korzystających ze świadczeń rodzinnych to dzieci zaliczane do ubogich, podczas gdy średnio w UE-25 to tylko 18 %⁶³. Większe znaczenie dla polskich rodzin mają świadczenia z pomocy społecznej niż system świadczeń rodzinnych⁶⁴. Ubóstwo i wykluczenie społeczne utrudniają dzieciom właściwy start w przyszłość.

C. Stopa bezrobocia na koniec 2012 r. wyniosła 14,6% i miała tendencję wzrostową, przewyższała uśrednioną stopę bezrobocia w Polsce (13,4%) oraz w UE (10,7%). Liczba osób biernych zawodowo w 2010 r. wyniosła 45,6%. Charakterystycznym

⁶¹ tzw. minimum egzystencji wyznaczające poziom zaspokojenia potrzeb, poniżej którego występuje biologiczne zagrożenie życia oraz rozwoju psychofizycznego człowieka.

⁶² *Ubóstwo w Polsce w 2012 r. (na podstawie badań budżetów gospodarstw domowych)*, 2013, GUS.

⁶³ *Child Poverty and Well-Being in the EU. Current status and way forward*, European Commission, 2008, Directorate-General for Employment, Social Affairs and Equal Opportunities, European Communities, Luxembourg.

⁶⁴ Kołaczek B., 2009, *Warunki życia rodzin z dziećmi. Tendencje pierwszych lat XXI wieku*, [w:] *Polityka Społeczna*, nr 9.

elementem podlaskiego rynku pracy jest utrzymywanie się wysokiego odsetka osób długotrwale bezrobotnych na poziomie przekraczającym 50% ogółu bezrobotnych (a w 2011 r. nawet 55%).

Stopień zagrożenia ubóstwem województwa podlaskiego jest zróżnicowany terytorialnie i zmienia się w czasie. Liczba powiatów zagrożonych ubóstwem w bardzo wysokim stopniu utrzymuje się na stałym poziomie. W porównaniu do lat poprzednich znacznie wzrosła liczba powiatów o najniższym stopniu zagrożenia ubóstwem⁶⁵. Kolejną ważną przyczyną powodującą wykluczenie społeczne jest bezrobocie. W województwie podlaskim w roku 2012 pomimo pewnych pozytywnych aspektów zmian na rynku pracy zwiększyła się liczba osób pozostających bez pracy. W szczególności trzeba zwrócić uwagę na wciąż rosnący odsetek osób długotrwale bezrobotnych, który w 2012 roku wynosił 55,6% i wzrósł w stosunku do poprzedniego roku rozliczeniowego o 0,2 punktu procentowego⁶⁶. Kolejnym ważnym aspektem zjawiska bezrobocia jest jego stały aspekt terytorialny. Na terenie województwa podlaskiego wskazać można gminy, które od lat znajdują się w czołówce terenów zagrożonych bezrobociem długotrwałym czy wręcz ubóstwem. Wśród takich obszarów wymienić można tereny gminy sejneńskiej, augustowskiej, sokólskiej czy zambrowskiej⁶⁷.

D. Słabo zaludniona i rozproszona sieć osadnicza województwa skutkuje ograniczoną dostępnością mieszkańców do wielu usług publicznych

Słabo zaludniona i rozproszona sieć osadnicza województwa skutkuje większymi problemami i kosztami budowy infrastruktury społecznej, a poprzez to ogranicza dostępność mieszkańców do wielu usług publicznych, które świadczone są w ośrodkach wyższego rzędu (powiatowych lub wojewódzkim). RPOWP 2014-2020 w ramach proponowanej logiki interwencji prawidłowo i zgodnie z ekspertyzami odpowiada na potrzeby wynikające z rewitalizacji. Nowym paradygmatem staje się nie tylko kategoria przestrzeni, ale przede wszystkim ludzie, rozumiani jako grupa, społeczność, która wspólnie zamieszkuje i tworzy dane terytorium. Taka perspektywa „inwestowania w ludzi” charakterystyczna jest dla programów aktywizacji i rozwoju społeczności lokalnych, które w praktyce coraz częściej określane są mianem animacji społecznej, będącej polskim odpowiednikiem międzynarodowych terminów: *community work*, *community capacity building*, *community development*⁶⁸.

E. Wśród ogółu osób niepełnosprawnych aż 84,5 % stanowiły osoby utrzymujące się z niezarobkowych źródeł utrzymania, przede wszystkim ze świadczeń. Z analizy danych wynika, że osoby niepełnosprawne posiadają niższe wykształcenie w stosunku do osób sprawnych

Problem wykluczenia społecznego dotyka również osób niepełnosprawnych, dla których problemy zaczynają się już na etapie szkolnictwa, w tym podstawowego. Problemem jest także dowóz osób niepełnosprawnych do szkół i opieka asystenta. Jest to podstawowa bariera występująca na wsiach i w małych miejscowościach. Natomiast po ukończeniu edukacji osoby niepełnosprawne, pomimo wykształcenia, nie szukają pracy, lecz starają się o rentę. Dostęp do pracy zarobkowej stanowi poważny obszar marginalizacji i wykluczenia osób niepełnosprawnych. Podobnie jak dla osób pełnosprawnych, praca zawodowa stanowi dla osób niepełnosprawnych źródło utrzymania oraz stwarza warunki do samorealizacji. Dla wielu z nich może ona być podstawowym celem i sensem życia. Jak wskazują statystyki, udział osób

⁶⁵ Wielowymiarowa analiza poziomu ubóstwa w województwie podlaskim, 2010, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Białymstoku Obserwatorium Integracji Społecznej, Białystok.

⁶⁶ Zagrożenie ubóstwem wśród osób pracujących w województwie podlaskim, Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku, Białystok 2013.

⁶⁷ Tamże.

⁶⁸ Tamże.

pracujących wśród niepełnosprawnych w wieku 15 lat i więcej w 2012 roku wynosił 14,5%, wśród osób w wieku produkcyjnym – 21,9%. Aktywność zawodowa osób niepełnosprawnych stopniowo zwiększa się, nadal jednak jest ok. 4-krotnie mniejsza niż aktywność zawodowa osób sprawnych. Poziom aktywności jest ściśle związany ze stopniem niepełnosprawności i poziomem wykształcenia; im wyższe wykształcenie, tym większa aktywność. W województwie podlaskim mamy również do czynienia z trudną sytuacją osób niepełnosprawnych ludności wiejskiej nie związanej z gospodarstwem rolnym (65%). Do wielu czynników, które mogą przyczynić się do wykluczenia społecznego dorosłych, należy zaliczyć takie, jak: wykluczenie strukturalne – miejsce zamieszkania (wieś), niskie wykształcenie własne i ojca i skorelowany z nimi niski dochód; wykluczenie fizyczne – podeszły wiek, niepełnosprawność; wykluczenie normatywne – uzależnienie od alkoholu lub narkotyków, konflikt z prawem, samotność i bycie ofiarą dyskryminacji; wykluczenie materialne⁶⁹.

F. Istotną przyczyną wykluczenia społecznego w województwie podlaskim są uzależnienia

Problemy uzależnień zajmują szczególne miejsce wśród problemów społecznych i społeczno-zdrowotnych. Uzależnienia, a zwłaszcza od alkoholu i innych środków psychoaktywnych, to jedno z najważniejszych problemów w naszym kraju. Uzależnienie występuje z innymi problemami, takimi jak bezrobocie, przemoc w rodzinie, ubóstwo. Na szczególną uwagę zasługuje problem zażywania środków odurzających przez dzieci i młodzież. Wyniki badania przeprowadzonego przez Zespół Obserwatorium Integracji Społecznej Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Białymstoku pokazują, że omawiany problem zajmuje szczególnie ważne miejsce wśród problemów społecznych i nie należy bagatelizować skutków jego rozprzestrzeniania. Średni wiek sięgania po napoje alkoholowe w województwie podlaskim szacuje się na 12-13 lat. Średni wiek sięgania po narkotyki w województwie podlaskim oszacowano na 14-15 lat⁷⁰. Aby zapobiegać oraz minimalizować skutki występowania problemu uzależnień, niezbędna jest współpraca różnych jednostek. Tworzenie oraz upowszechnianie działań profilaktycznych nie zlikwiduje problemu uzależnień we współczesnym świecie, jednak w znacznym stopniu może ten problem ograniczyć i zminimalizować skutki, jakie niesie za sobą używanie alkoholu, papierosów czy narkotyków.

G. Niska partycypacja społeczna, co przejawia się m.in. niskim odsetkiem organizacji społecznych na tle Polski

W województwie podlaskim działa 2 300 aktywnych organizacji społecznych, stowarzyszeń, fundacji i innych organizacji (wśród nich 700 stanowi Ochotnicza Straż Pożarna), co stanowi jedynie 3,1% tego typu organizacji w całej Polsce i jest to jedna z najniższych liczb w kraju (14 miejsce). Z punktu widzenia prowadzonej działalności aż 84% organizacji pozarządowych prowadzi wyłącznie działalność nieodpłatną (dominują one na podlaskich wsiach). Według danych REGON w 2010 roku na terenie województwa podlaskiego funkcjonowało 3611 podmiotów spełniających kryteria organizacji pozarządowej, co stanowiło 0,003 organizacji na 10 tys. mieszkańców. Jest to jeden z najniższych wskaźników zorganizowania w całej Polsce, choć można obserwować niewielki coroczny wzrost.

⁶⁹ Kubicki P., *Social activity of the elderly in Poland*, publikacja pokonferencyjna (ESA Research Network on Ageing in Europe at the European Sociological Association Conference, Torun, Poland, September 9-12, 2005), www.ageing-in-europe.de.

⁷⁰ *Problematyka uzależnień wśród dzieci i młodzieży – skala zjawiska w województwie podlaskim*, 2011, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Białymstoku, Obserwatorium Integracji Społecznej, Białystok.

H. Wysoki poziom bezrobocia, w konsekwencji którego mnożą się inne problemy, takie jak: ubóstwo, alkoholizm, przemoc w rodzinach, szeroko pojęty marazm społeczny i wiele innych

Bieda kojarzona jest z szerokim zestawem czynników, często prowadzących do wykluczenia społecznego, takich jak: bezrobocie, zależność od pomocy społecznej, uzależnienia, niepełnosprawność, bezradność życiowa⁷¹. Analiza literatury przedmiotu na temat ubogich pracujących wskazuje, że zjawisko to współwystępuje z tzw. „trudnymi” rynkami pracy. Sytuacja pracowników na tych rynkach determinowana jest przez szereg czynników, które wskazują grupy o najgorszej sytuacji zawodowej: płeć (kobiety), wiek (osoby młode, które wchodzi na rynek pracy oraz osoby 50+), wykształcenie (niższe niż średnie), miejsce zamieszkania (osoby zamieszkujące obszary wiejskie)⁷². Zjawisko występowania grupy ubogich pracujących, w świetle literatury przedmiotu, warunkowane jest także następującymi czynnikami: zatrudnienie na tzw. umowach śmieciowych, praca na stanowiskach niskiego szczebla, brak możliwości awansu, brak budowania ścieżki rozwoju zawodowego. Czynnikiem wpływającym na ubóstwo osób pracujących są również: liczba osób w gospodarstwie domowym pozostających na utrzymaniu pracownika, obecność w nim dzieci, osób niepełnosprawnych i starszych wymagających stałej opieki, a nawet leków czy specjalistycznej rehabilitacji.

I. Wzmocnienie inicjatyw lokalnych, szczególnie na terenach wiejskich, których celem będzie rozwój kapitału społecznego oraz kształtowanie więzi lokalnych.

Według danych REGON z 2010 roku na terenie województwa podlaskiego funkcjonowało 3611 podmiotów spełniających kryteria organizacji pozarządowej, co stanowiło 0,003 organizacji na 10 tys. mieszkańców (1 207 107 mieszkańców). Jest to jeden z najniższych wskaźników zorganizowania w całej Polsce, ale systematycznie wzrasta. Wskaźnik wzrostu liczby organizacji i potrzeb integracyjnych oraz aktywizacji społeczności wiejskich ukazał realizowany w latach 2007-2010 wśród 28 gmin Poakcesyjny Program Wsparcia Obszarów Wiejskich. W trakcie programu powstało 36 nowych organizacji pozarządowych i 99 grup nieformalnych. Pokazuje to jednoznacznie na model społeczności Podlasia kierującej się raczej nie brakiem struktur, ale chęcią do aktywności i działań lokalnych. Nowo powstałe aktywności społeczne podczas PPWOW w gminach to: zespołowa praca nad dokumentami strategicznymi/projektami, szkolenia animatorów w sołectwach, szkolenia rodziców dysfunkcyjnych, reaktywowanie grup ludowych i nieformalnych, partnerstwa międzygminne/między instytucjami w celu wspólnej realizacji projektów, wspólne tematyczne wyjazdy studyjne, centra i grupy wolontariatu młodzieżowego/osób dorosłych, warsztaty redakcyjne dla młodzieży, wydawanie gazetek, rozdawanie żywności potrzebującym, spotkania wielopokoleniowe; zespoły interdyscyplinarne rozwiązujące problemy rodzin/grup w małych środowiskach, liczne kółka zainteresowań⁷³.

2. Wszystkie zdiagnozowane problemy znalazły swoje rozwiązanie w zaproponowanych priorytetach inwestycyjnych.
3. Wskaźniki produktu wskazane w Programie są zgodne z obowiązkową listą wskaźników, jednakże ewaluator rekomenduje ograniczenie ich liczby z 9 do 6. Ograniczenie liczby wskaźników jest zgodne z wytycznymi KE, równocześnie część wskaźników liczy dokładnie te same produkty.

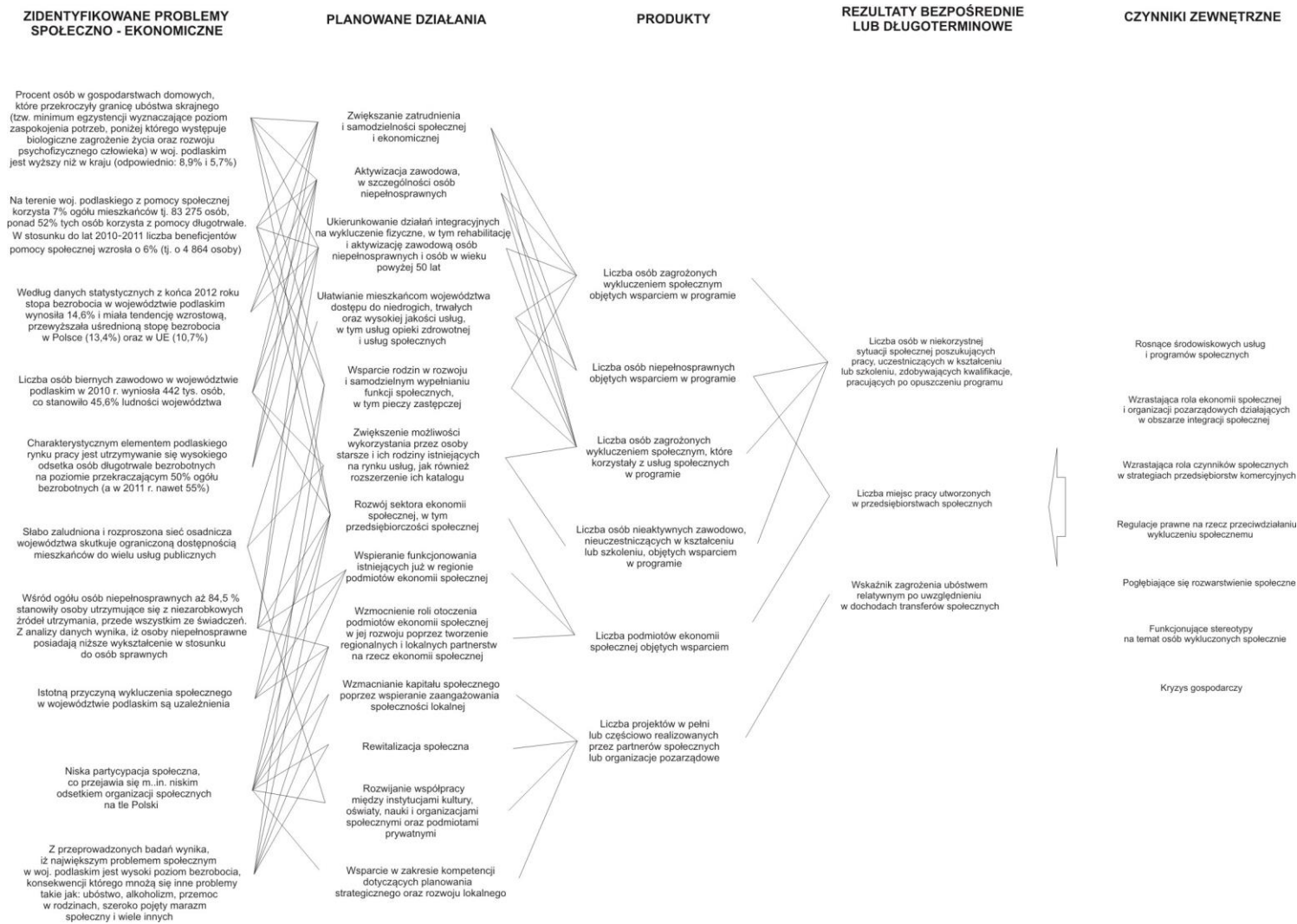
⁷¹ Skóra M., 2011, *Transformacja jako czynnik konstytuujący nowe grupy zagrożone ubóstwem w kontekście tzw. „trudnych” rynków pracy*, [w:] *Oblicza biedy we współczesnej Polsce*, Gdańsk, s. 20.

⁷² Tamże.

⁷³ Ewa Gliwicka, Podsumowanie PIS PPWOW w latach 2007-2010, MPIPS 2011.

4. Podobnie jak w przypadku wskaźników produktu, należy zdecydowanie ograniczyć liczbę wskaźników rezultatu, tak aby ich nadmierna liczba nie zakłóciła systemu monitorowania oraz nie powodowała nadmiernego obciążenia systemu realizacji.
5. Wśród czynników zewnętrznych mogących pozytywnie wpłynąć na realizację projektów wskazać można rozwój środowiskowych usług i programów społecznych, wzrastającą rolę ekonomii społecznej i organizacji pozarządowych działających w obszarze integracji społecznej, regulacje prawne na rzecz przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu oraz czynniki, które mają negatywny wpływ na realizację projektów jak pogłębiające się rozwarstwienie społeczne, funkcjonujące stereotypy na temat osób wykluczonych społecznie, a przede wszystkim kryzys gospodarczy.

Rysunek 7. Diagram logiki interwencji dla osi priorytetowej VII

OŚ PRIORYTETOWA VIII: INFRASTRUKTURA DLA USŁUG UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ

1. W ramach osi priorytetowej VIII zidentyfikowano następujące problemy:

A. Niedostatecznie rozwinięty zakres usług publicznych świadczonych drogą elektroniczną szczególnie istotny w kontekście słabo zaludnionej i rozproszonej sieci osadniczej regionu, utrudniającej dostęp do usług publicznych.

W województwie podlaskim wskaźnik gospodarstw posiadających dostęp do Internetu wynosił (w 2012 roku) 59,4, podczas gdy wartość dla kraju wyniosła 64,7. Należy podkreślić, że wskaźnik ten w regionie w 2003 roku osiągał wartość 15,3 (przy wartości 12,8 dla Polski). Oznacza to, że sytuacja w podlaskim w zakresie odsetka gospodarstw domowych z dostępem do Internetu uległa znaczącej poprawie, jednakże tempo poprawy jest relatywnie niskie na tle krajowym. Rozpowszechnianie technik informacyjno-komunikacyjnych (przede wszystkim już na wczesnych etapach edukacji) jest zatem istotnym wyzwaniem wymagającym podjęcia działań w ramach programu. Nabiera to szczególnego znaczenia, biorąc pod uwagę relatywnie niski stopień gęstości zaludnienia w regionie – 59 os/km² przy średniej dla Polski w 2012 r. wynoszącej 123 os/km². Oprócz niskiego stopnia gęstości zaludnienia do negatywnych zjawisk w regionie zaliczyć można również procesy zmiany gęstości zaludnienia, które przejawiają się z jednej strony spadkiem liczby miejscowości, a z drugiej – powiększaniem się przeciętnej ich wielkości. Słabo zaludniona i rozproszona sieć osadnicza województwa ogranicza dostępność mieszkańców do usług publicznych. W tym kontekście niezwykle istotne są zakres i jakość usług świadczonych drogą elektroniczną, jak i wspieranie rozwoju umiejętności mieszkańców korzystania z usług świadczonych tą drogą.

B. Niedostatecznie rozwinięta infrastruktura i niski poziom wyposażenia techniczno-dydaktycznego placówek kształcenia zawodowego i ustawicznego, nieodpowiadające potrzebom kształcenia i nieustannego dostosowywania oferty i szkoleń do zmieniającej się sytuacji na rynku pracy.

W 2013 roku po zasadniczej szkole zawodowej największą popularnością cieszyły się takie zawody, jak: kucharz małej gastronomii (393 wydane dyplomy); sprzedawca (450); mechanik pojazdów samochodowych (152); technolog robót wykończeniowych (69); mechanik – operator pojazdów i maszyn rolniczych (52); cukiernik (50); elektromechanik pojazdów samochodowych (45). Natomiast w ramach egzaminów zawodowych zdawanych m.in. po technikum najczęściej wybieranymi zawodami były: technik rolnik (372); technik informatyk (310); technik usług fryzjerskich (279); technik hotelarstwa (251); technik usług kosmetycznych (250); technik ekonomista (210). Co ważne, popularne wśród absolwentów zawody charakteryzowały się znaczącym odsetkiem zarejestrowanych bezrobotnych, co potwierdza rozdźwięk między popytem a podażą na rynku pracy. W części diagnostycznej RPOWP 2014-2020 zwraca się szczególną uwagę na niedostosowanie kompetencji posiadanych przez realne zasoby pracy do oczekiwań pracodawców. Procesy dostosowania do potrzeb rynku pracy wymagają rozwoju oferty kształcenia zawodowego oraz szkoleń, co wymaga w pierwszej kolejności inwestycji w infrastrukturę niezbędną do prowadzenia tego rodzaju edukacji. Zasoby i jakość infrastruktury i wyposażenia w znaczący sposób wpływają na sposób i jakość kształcenia.

Udział osób dorosłych (25-64 lata) uczestniczących w kształceniu i szkoleniu, które pozwalają zwiększyć szanse na doskonalenie swoich kwalifikacji oraz możliwość dostosowania ich do oczekiwań pracodawców w regionie, jest na zbliżonym poziomie do średniej krajowej. Niemniej w odniesieniu do roku 2010 w roku 2012 udział ten uległ nieznacznemu zmniejszeniu z 5,1% do 4,1%.

C. Niedostatecznie rozwinięta infrastruktura wpływająca na niekorzystną sytuację osób niepełnosprawnych w regionie.

Jak podkreślono w części diagnostycznej RPOWP 2014-2020, jedną z przyczyn wykluczenia społecznego jest niepełnosprawność. W 2011 r. na terenie woj. podlaskiego mieszkało 131,8 tys. osób niepełnosprawnych (11% ogółu ludności; średni odsetek osób niepełnosprawnych w Polsce wynosił 12,2%), z czego – zgodnie z danymi GUS – aż 84,5 % stanowiły osoby utrzymujące się z niezarobkowych źródeł utrzymania (głównie ze świadczeń). Polityka społeczna ukierunkowana na włączenie społeczne powinna stworzyć system zapewniający każdemu obywatelowi dostęp do usług, które pozwolą zmniejszyć deficyty uniemożliwiające życie w społeczeństwie i podjęcie pracy.

D. Deficyty w zakresie infrastruktury przedszkolnej i edukacyjnej przede wszystkim na obszarach wiejskich i miejsko-wiejskich, niski odsetek dzieci objętych opieką przedszkolną i opieką nad małymi dziećmi, utrudnione powroty kobiet na rynek pracy przekładające się na niski wskaźnik zatrudnienia wśród kobiet w szczególności w odniesieniu do UE.

Odsetek dzieci w wieku 3-5 lat objętych opieką przedszkolną w podlaskim w 2003 roku wynosił 27,9%, podczas gdy w kraju wskaźnik ten kształtował się na poziomie 36,2%. W 2012 roku wskaźnik ten wynosił dla regionu i kraju odpowiednio 67,2% i 69,7% co oznacza, że region osiągnął poziom średni w kraju (ale wciąż niedostateczny, biorąc pod uwagę strategiczne cele wspólnotowe).

Odsetek dzieci (3-5 lat) objętych opieką przedszkolną na wsiach w województwie podlaskim w 2012 roku ukształtował się na poziomie znacznie poniżej średniej dla Polski (50,8%) i wyniósł 40,5%. Oznacza to, że deficyt w zakresie infrastruktury opieki nad dziećmi dotyczy bardziej obszarów wiejskich niż miejskich, co zostało trafnie wskazane w opisie do priorytetu inwestycyjnego 8.2.

W 2012 r. wskaźnik zatrudnienia kobiet w województwie podlaskim kształtował się na poziomie 55,5%, podczas gdy wartość dla analogicznego wskaźnika dla UE-28 wyniosła w tym roku 69,6%.

E. Zachowywanie dziedzictwa kulturowego dla przyszłych pokoleń

Zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju prawem przyszłych pokoleń jest dostęp do dóbr kulturalnych i historycznych. Region zawiera bogate zasoby historyczne i kulturowe o wielokulturowej i wielonarodowościowej specyfice obejmujące zespół muzeów, klasztorów, cerkwi, synagog i innego typu obiektów kultury, w tym zabytków ruchomych i nieruchomych. Istotnym elementem są także produkty i tradycje regionalne.

F. Konieczność rozwoju infrastruktury dostosowanej do rosnącego zapotrzebowania na usługi dla osób starszych, wynikającego z negatywnych trendów demograficznych

Zgodnie z prognozami GUS liczba osób w wieku 65+ wzrośnie z 175400 w 2011 r. do 256482 w 2030 r. (czyli o 46%).

G. Wymagająca poprawy dostępność do wysokiej jakości specjalistycznych usług zdrowotnych, niska świadomość mieszkańców w zakresie potrzeb w zakresie profilaktyki zdrowotnej. Deficyty w wyposażeniu podmiotów lecznictwa oraz konieczność podnoszenia standardu oferowanych usług

Problemy te znajdują uzasadnienie w *Wojewódzkiej Strategii Polityki Społecznej na lata 2010-2018*, gdzie zidentyfikowano następujące problemy: niedofinansowanie opieki zdrowotnej; niedostateczne zaopatrzenie w nowoczesny sprzęt medyczny i rehabilitacyjny w placówkach ochrony zdrowia; emigracja wykształconej kadry medycznej (lekarzy i pielęgniarek).

Z uwagi na omówiony już niski wskaźnik zaludnienia w regionie oraz cele ustalone na szczeblu UE, województwo wymaga szeregu inwestycji w zakresie rozwoju dostępu do usług publicznych, w tym rozwój e-zdrowia. Ważnym problemem są deficyty infrastruktury i wyposażenia w sprzęt służący świadczeniu usług zdrowotnych. Problem niedoposażenia w sprzęt, jak i niski stopień informatyzacji jest uniwersalnym problemem polskich szpitali.

H. Występowanie obszarów o wysokim nagromadzeniu negatywnych zjawisk społecznych, grup zagrożonych marginalizacją, narastanie dysproporcji w rozwoju społeczno-gospodarczym w regionie.

W oparciu o opracowanie GUS *Ubóstwo w Polsce w 2012 r.* można stwierdzić, że województwo podlaskie jest jednym z tych, w którym mieszkańcy w największym stopniu (powyżej 10%) zagrożeni byli w roku 2012 ubóstwem skrajnym. Problemy te znajdują uzasadnienie w *Wojewódzkiej Strategii Polityki Społecznej na lata 2010-2018*, gdzie zidentyfikowano następujące problemy: brak reakcji na picie alkoholu, zachowania pod wpływem alkoholu, zakup alkoholu przez niepełnoletnich; wysoki poziom tolerancji społecznej, a nawet akceptacji w stosunku do zachowań patologicznych prowadzących do uzależnień.

Stopa bezrobocia wg BAEL rośnie – z 9,2% w 2011r. do 9,3% w 2012 r. Relacja bezrobotnych w wieku 55-64 lat pozostający bez pracy przez okres dłuższy niż 1 rok w bezrobotnych w wieku 55-64 lat ogółem rośnie – w 2011 r. wskaźnik wynosił 53,7% (w Polsce 46,7%), w 2012 r. – 53,9% (w Polsce 46,0%).

Interwencje zaplanowane w ramach osi są trafnie zidentyfikowane i w pełni odpowiadają potrzebom i specyfice regionu. Warto podkreślić, że Autorzy nie koncentrują się jedynie na ogólnych zagadnieniach, ale uwzględniają aspekt przestrzenny. Zaplanowane działania biorą także pod uwagę czynniki zewnętrzne, jak również uwzględniają kwestie kosztu, który będzie ponoszony w przyszłości jak np. kosztu utrzymania stworzonej infrastruktury użyteczności publicznej.

2. Proces rozwoju gospodarczego jest w dużej mierze oparty na budowaniu kapitału materialnego. Zaplecze infrastrukturalne kapitału materialnego rozpatruje się m.in. w aspekcie infrastruktury społecznej⁷⁴, która wpływa na poprawę warunków życia mieszkańców regionu, co z kolei może przyczyniać się do decyzji lokacyjnych inwestorów⁷⁵. Działania podejmowane w ramach osi 8 są uzasadnione z racji ich przyczyniania się do wzmacniania spójności społecznej i rozwoju gospodarczego w dłuższym okresie czasu oraz podyktowane są celami rozwoju ustalonymi na szczeblach wspólnotowych. Jednym z głównych założeń Strategii Europa 2020 jest dążenie do gospodarki zapewniającej spójność społeczną. Jednym z elementów osiągnięcia tego celu jest podnoszenie dostępności do wysokiej jakości usług użyteczności publicznej. Konieczność podjęcia interwencji publicznej wynika z istoty usług użyteczności publicznej (w tym usług świadczonych w ogólnym interesie gospodarczym), zgodnie z którą istnieje konieczność świadczenia tych usług nawet wtedy, gdy na rynku nie ma dostatecznej koniunktury w ich zakresie.

⁷⁴ Infrastruktura społeczna obejmuje obiekty ochrony zdrowia, kultury, rekreacji i wypoczynku oraz inne tworzące kapitał materialny regionu.

⁷⁵ Churski P., 2008, *Czynniki rozwoju regionalnego i polityka regionalna w Polsce w okresie integracji z Unią Europejską*, Wydawnictwo UAM, Poznań.

3. Promocja ochrony zdrowia jest integralną częścią *Strategii Europa 2020* z uwagi na jej istotność jako czynnika inteligentnego i spójnego rozwoju. Zachowanie zdrowia oraz aktywności mieszkańców przekłada się na produktywność oraz konkurencyjność krajów. Wprowadzanie innowacyjnych technologii w obszarze zdrowia prowadzi do rozwoju poziomu wiedzy w tym obszarze. Sektor zdrowia ponadto pełni ważną funkcję w podnoszeniu kwalifikacji oraz tworzeniu wysoko wykwalifikowanych miejsc pracy. Z uwagi na rosnącą liczbę ludności w wieku powyżej 65 lat finansowanie rozwoju opieki zdrowotnej, która przyczyni się do utrzymania niezależności i dobrej kondycji zdrowotnej starszej ludności, może w przyszłości skutkować obniżeniem kosztów utrzymania opieki zdrowotnej. Jedną z wiodących polityk Unii Europejskiej jest *e-health*, która odwołuje się do narzędzi oraz usług wykorzystujących techniki informacyjno-komunikacyjne przyczyniające się do poprawy profilaktyki, diagnostyki, leczenia i zarządzania w opiece zdrowotnej. Głównym celem polityki jest poprawa wydajności sektora zdrowia oraz dostępu do opieki zdrowotnej dla mieszkańców. Cel ten, biorąc pod uwagę pozycję rozwojową Polski i jej regionów, w pierwszym rządzie wymaga podniesienia standardów infrastrukturalnych oraz poziomu wyposażenia w aparaturę i sprzęt medyczny. W tym kontekście uzasadnione są interwencje założone w ramach:
- a. działania 8.4 *Infrastruktura ochrony zdrowia*, w tym przede wszystkim uzupełnianie deficytów infrastrukturalnych poprzez inwestycje w poszczególnych obszarach ochrony zdrowia i poprawę wyposażenia podmiotów leczniczych w nowoczesny sprzęt medyczny⁷⁶;
 - b. działania 8.1 *Rozwój usług publicznych świadczonych drogą elektroniczną*, do których zaliczyć należy: rozwój e-zdrowia poprzez stworzenie infrastruktury i wdrożenie narzędzi TIK (tworzenie elektronicznej dokumentacji, rozwiązań informatycznych, telemedycyny i teleopieki oraz telediagnostyki w regionie⁷⁷).

Adekwatne wydają się wskaźniki produktu: „Liczba uruchomionych systemów teleinformatycznych w instytucjach publicznych [szt]”, „Liczba wspartych podmiotów leczniczych [szt]”, „Liczba urządzeń aparatury medycznej/sprzętu medycznego zakupionych w Programie [szt]”. Wymienione wskaźniki produktu pozwalają na monitorowanie zwiększania dostępności usług opieki zdrowotnej w regionie. Odpowiednie są również wskaźniki rezultatu strategicznego: „Zgony według przyczyn (choroby cywilizacyjne): nowotwory, choroby układu krążenia” oraz „Odsetek spraw załatwianych drogą elektroniczną”. Jako wskaźniki rezultatu bezpośredniego proponuje się zastosować wskaźnik: „Oczekiwana liczba osób korzystających z ulepszonych usług opieki zdrowotnej”, a także wskaźnik: „Liczba usług publicznych udostępnionych *on-line*”.

4. Elementem budowania kapitału społecznego jest wzmacnianie więzi opartych na wspólnej tożsamości warunkowane znajomością własnej tradycji, kultury, historii. Zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju prawem przyszłych pokoleń jest dostęp do dóbr kulturalnych i historycznych. Do pełnej realizacji tego celu niezbędne jest zachowanie dziedzictwa

⁷⁶ Jedną z 4 głównych inicjatyw powiązanych z EU 2020 jest „Unia Innowacyjna” – projekt, którego celem jest stworzenie z Europy światowego lidera w zakresie rozwoju innowacyjnych form promocji aktywnego i zdrowego starzenia się poprzez poprawę efektywności i dostępności systemu zdrowotnego oraz jego konkurencyjność wskutek rozwoju oferowanych standardów usług. Kierunki interwencji założone w ramach działania 8.4 wpisują się w założenia omawianego dokumentu;

⁷⁷ Interwencje te wprost wpisują się w inicjatywę towarzyszącą Europa 2020 pn. „Europejska Agenda Cyfrowa”. Dokument ten skupia się na wprowadzaniu nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych w obszary społeczne celem poprawy jakości opieki, redukcji kosztów opieki zdrowotnej i społecznej świadczonej osobom chorym i niepełnosprawnym. Zgodnie z założeniami tej inicjatywy, państwa członkowskie zobowiązane są propagować stosowanie i korzystanie z nowoczesnych usług *on-line* (takich jak e-administracja, e-zdrowie, inteligentny dom, umiejętności informatyczne, bezpieczeństwo). Główne działania w obszarze e-zdrowia to dostarczenie mieszkańcom otwartego dostępu internetowego do ich dokumentacji zdrowotnej, rozwój telemedycyny i systemów informatycznych usług opieki zdrowotnej społecznej. Inicjatywa ta wpisuje się w politykę zdrowotną UE pn. „*e-health*”.
http://ec.europa.eu/health/ehealth/policy/index_en.htm

kulturowego, co możliwe jest dzięki digitalizacji publicznych zasobów kultury i dziedzictwa kulturowego oraz tworzeniu otwartego dostępu do wyżej wymienionych. Te działania zawierają się w kierunkach wsparcia stanowiących element działania 8.1 Programu. Innym aspektem zachowania dziedzictwa kulturowego jest jego utrzymanie dzięki pracom konserwatorskim, restauratorskim, a także odbudowie lub przebudowie obiektów zabytkowych (w tym tworzenie infrastruktury towarzyszącej, dostosowanej do osób niepełnosprawnych). Niewątpliwie rozwój kultury jest wzmacniany przez rozwój zasobów kultury i jej instytucji, dzięki budowie, przebudowie i renowacji zabytków kultury, zakup wyposażenia i dostosowanie tych obiektów do potrzeb osób niepełnosprawnych. Wymienione kierunki wsparcia zostały trafnie założone w ramach działania 8.3 Programu.

5. Znaczenie edukacji dla losów zawodowych uczestników rynku pracy jest niepodważalne. Poziom edukacji i umiejętności mieszkańców regionu jest jednym z pierwszych wyznaczników zdolności obszaru do przyjęcia i rozpowszechnienia innowacji, co przekłada się na jego rozwojowy potencjał⁷⁸. Konieczne jest bieżące dostosowywanie standardów edukacyjnych do zmieniających się warunków. Umiejętność posługiwania się nowoczesnymi technikami informatycznymi jest niezwykle istotna w procesie zdobywania umiejętności⁷⁹. Nowoczesne technologie informacyjno-komunikacyjne pozwalają jednocześnie na innowacyjne formy edukacji i kształcenia⁸⁰. Współcześnie, nowe miejsca pracy wymagają wyższych i innych niż dotychczas kwalifikacji a coraz większą rolę odgrywa intelekt pracownika⁸¹. Konkurencja, procesy globalizacji i rozwój nowych technologii wymuszają konieczność edukacji przez całe życie, jako kluczowego czynnika świadczącego o rozwoju osobistym i sukcesie zawodowym, jak i potencjale społeczeństwa dla stabilnego rozwoju gospodarki opartej na wiedzy. W ramach inicjatywy towarzyszącej *Strategii Europa 2020* pn. „Młodzież w drodze” kraje członkowskie mają poprawić rezultaty procesu kształcenia, stosując zintegrowane podejście w każdym segmencie systemu (kształcenie przedszkolne, podstawowe, średnie, zawodowe i wyższe), uwzględniając kluczowe kompetencje i dążąc do ograniczenia liczby osób przedwcześnie kończących naukę szkolną, zwiększyć otwartość i znaczenie systemów kształcenia poprzez utworzenie krajowej struktury kwalifikacji i lepsze łączenie rezultatów procesu kształcenia z potrzebami rynku pracy, a także ułatwić młodzieży wchodzenie na rynek pracy poprzez zintegrowane działania obejmujące m.in. udzielanie informacji, doradztwo i staże⁸². RPOWP 2014-2020 wpisuje się w powyższe wytyczne dzięki kierunkom wsparcia zaplanowanym w ramach:

- a. działania 8.1, polegającego na wsparciu e-edukacji i *e-learningu* poprzez m.in. rozwój platform edukacyjnych, wyposażenie placówek edukacyjnych w infrastrukturę TIK i urządzenia multimedialne, nowoczesne pomoce dydaktyczne i e-materiały dydaktyczne dla uczniów, integrowanie systemów informacyjnych w e-edukacji na poziomie regionalnym;
- b. działania 8.2 Programu, w tym przede wszystkim tworzenie infrastruktury w obszarze kształcenia zawodowego i szkoleń poprzez: rozbudowę, przebudowę i funkcjonalne dostosowanie bazy lokalowej i techniczno-dydaktycznej placówek kształcenia zawodowego, tworzenie i modernizacja pracowni/warsztatów/laboratoriów do praktycznej nauki zawodu, inwestycje w infrastrukturę wyższych szkół zawodowych w odniesieniu do kierunków/działań wynikających ze specjalizacji regionalnych,

⁷⁸ Crescenzi R., Rodriguez-Pose A., 2011, *Innovation and Regional Growth in the European Union*, Springer-Verlag, Berlin Heidelberg.

⁷⁹ Kuźmińska-Sołśnia B., 2006, *Znaczenie edukacji informatycznej na konkurencyjnym rynku pracy*, (w:) Walat W., (red. nauk.) *Technika – informatyka-edukacja. Teoretyczne i praktyczne problemy edukacji informatycznej*, Tom VI, Rzeszów, s. 40-42.

⁸⁰ Kuźmińska-Sołśnia B., *Nowoczesne technologie w procesie nauczania i kształcenia nauczycieli*, [w:] Walat W., *op. cit.* s. 160.

⁸¹ Dreła K., 2004, *Wpływ informacji na rynek pracy*, [w:] Szewczyk A., *Informacja dobra lub zła nowina*, Szczecin, s. 21

⁸² *Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu*, Bruksela 2010.

wyposażenie parku maszynowego i wyposażenie techniczno-dydaktyczne placówek kształcenia zawodowego.

Istotnym aspektem jest również edukacja przedszkolna, która odgrywa znaczącą rolę w późniejszym procesie edukacyjnym mieszkańców. Polska na tle UE osiąga niskie wskaźniki upowszechnienia edukacji przedszkolnej, znaczące są także różnice sytuacji w tym zakresie pomiędzy terenami miejskimi i wiejskimi. Odsetek dzieci w wieku 3-4 lat objętych opieką przedszkolną (bez przedszkoli specjalnych oraz bez oddziałów przedszkolnych przy szkołach podstawowych) w miastach województwa podlaskiego osiągnął w 2012 roku poziom 73% i był nieznacznie wyższy niż średni dla Polski (72,5%). Znacznie gorzej sytuacja kształtuje się, biorąc pod uwagę odsetek dzieci (3-4 lat) objętych opieką przedszkolną na wsiach. Dla podlaskiego wskaźnik ten liczony dla przedszkoli (bez przedszkoli specjalnych oraz bez oddziałów przedszkolnych przy szkołach podstawowych) w 2012 roku ukształtował się na poziomie znacznie poniżej średniej dla Polski (27%) i wyniósł blisko 9%⁸³. Unia Europejska od wielu lat promuje idee rozwijania instytucjonalnej opieki i wczesnej edukacji dla dzieci poniżej obowiązkowego wieku szkolnego. Głównym powodem jest dążenie do wyrównania szans kobiet i mężczyzn na rynku pracy⁸⁴. W ramach inicjatywy towarzyszącej *Strategii Europa 2020* pn. „Młodzież w drodze” kraje członkowskie mają zapewnić odpowiedni poziom inwestycji w systemy kształcenia i szkolenia na wszystkich poziomach (od przedszkolnego do wyższego) oraz poprawić rezultaty procesu kształcenia, stosując zintegrowane podejście w każdym segmencie systemu (wliczając kształcenie przedszkolne)⁸⁵. W RPOWP 2014-2020 wyrazem tego są kierunki wsparcia założone w ramach działania 8.2 zorientowane na tworzenie i wsparcie istniejących miejsc wychowania przedszkolnego poprzez adaptację, rozbudowę i modernizację obiektów, dostosowując je do potrzeb dzieci w wieku przedszkolnym, wyposażenia placówek w nowoczesny sprzęt, pomoce naukowe. Poprzez tego typu wsparcie zwiększy się dostępność infrastruktury przedszkolnej, co doprowadzi do zwiększenia liczby dzieci objętej wychowaniem przedszkolnym.

6. W województwie podlaskim wskaźnik gospodarstw posiadających dostęp do Internetu wynosił (w 2012 roku) 59,4, podczas gdy wartość dla kraju wyniosła 64,7. Należy podkreślić, że wskaźnik ten w regionie w 2003 roku osiągał wartość 15,3 (przy wartości 12,8 dla Polski). Oznacza to, że sytuacja uległa znaczącej poprawie, jednakże tempo poprawy jest gorsze w porównaniu do średniego tempa poprawy w Polsce. Rozpowszechnianie technik informacyjno-komunikacyjnych (przede wszystkim w szkołach) jest istotnym elementem Programu. Nabiera ono szczególnego znaczenia, gdy pod uwagę weźmiemy relatywnie niski stopień gęstości zaludnienia w regionie, co zostało trafnie podkreślone w opisie osi 8. Niewątpliwie popularyzacja technologii internetowych, w tym rozwój usług publicznych świadczonych drogą elektroniczną w regionie, jest niezwykle istotnym (i dostrzeżonym przez Autorów) aspektem rozwoju, czego wyrazem jest sformułowanie działania 8.1 Programu, w którym zakładane jest wsparcie na rzecz rozwoju usług publicznych świadczonych drogą elektroniczną. Tego typu wsparciu towarzyszyć powinny czynności z zakresu szkoleń obsługi komputera i Internetu, aby zapewnić możliwie wysoką efektywność podejmowanych działań.
7. Współczesne, dynamiczne procesy rozwojowe powodują występowanie obok siebie obszarów o wysokim poziomie rozwoju społeczno-gospodarczym i obszarów depresji gospodarczej, na których następuje kumulacja negatywnych zjawisk społecznych. Rozwój społeczno-gospodarczy powinien obejmować również tych, którzy mieszkają poza obszarami aktywności gospodarczej. Wyzwaniem dla samorządów jest wspieranie procesów rozwojowych w regionie

⁸³ Szacunki na podstawie BDL.

⁸⁴ Sobotka A., 2011, *Edukacja przedszkolna w wybranych krajach europejskich*, Uniwersytet Warszawski, Warszawa.

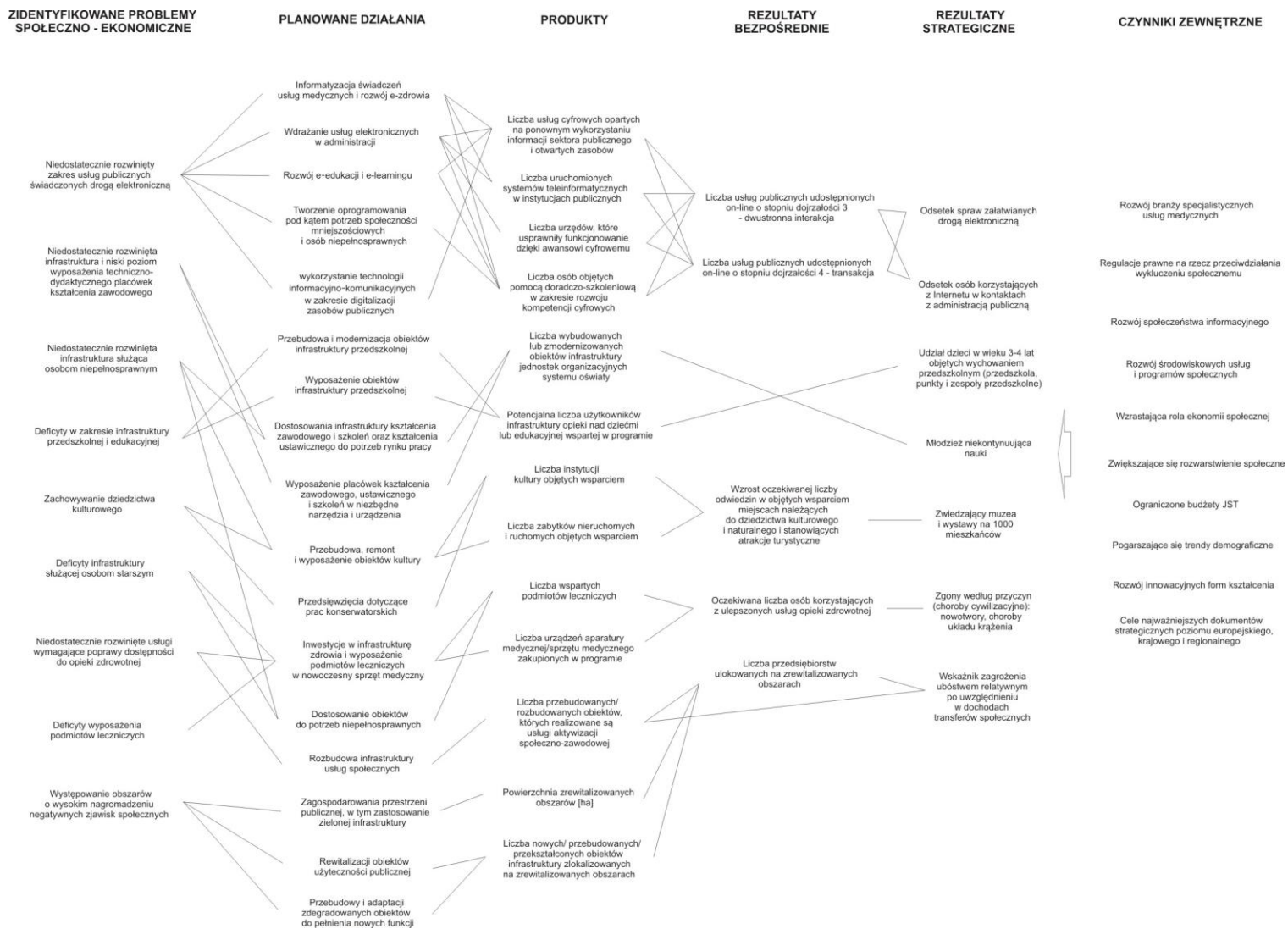
⁸⁵ *Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu*, Bruksela 2010.

przy jednoczesnym wyrównywaniu standardów życia na całym jego obszarze⁸⁶. Niewątpliwie jednym z elementów przyczyniających się do podnoszenia jakości życia i pobudzających ożywienie gospodarcze są działania inwestycyjne (8.5) polegające na uporządkowaniu i zagospodarowaniu przestrzeni publicznej, tworzeniu stref bezpieczeństwa, zagospodarowaniu zdegradowanych przestrzeni w tkance urbanistycznej, w tym poprzez zastosowanie infrastruktury zielonej. Także wsparcie skierowane na adaptację i przebudowę zdegradowanych obiektów do pełnienia nowych funkcji np. kulturalnych, społecznych znajduje swoje uzasadnienie. Podejmowanie działań z zakresu rewitalizacji jest także istotne, biorąc pod uwagę łagodzenie wad rynku w kontekście zrównoważonego rozwoju. Wiele z inwestycji mających miejsce w ramach działań rewitalizacyjnych nigdy nie miałyby miejsca poza interwencją publiczną, a odpowiednio przygotowana infrastruktura na obszarach zrewitalizowanych może stać się istotnym czynnikiem rozwoju.

8. Autorzy Programu, bardzo słusznie, zaznaczają, że działania inwestycyjne w osi 8 koncentrują się na infrastrukturze w obszarach spójności społecznej i stanowią uzupełnienie interwencji podejmowanych w obszarze edukacji i włączenia społecznego finansowanych z Europejskiego Funduszu Społecznego, tym samym bardzo istotny jest charakter komplementarności tych działań.
9. Należy podkreślić, że zidentyfikowane i podjęte obszary interwencji w obszarze infrastruktury użyteczności publicznej są kompletne i trafnie zidentyfikowane. Autorzy Programu trafnie je adresują oraz dostrzec można odpowiednio zaznaczone akcenty, dzięki czemu opis do osi 8 w dosyć klarowny sposób przedstawia zakres i kierunek działań, które mają być podjęte w ramach Programu.
10. Sugeruje się zredukować liczbę wskaźników produktu do następujących:
 - a. W działaniu 8.1: Rozwój usług publicznych świadczonych drogą elektroniczną: „Liczba uruchomionych systemów teleinformatycznych w instytucjach publicznych [szt.]”; „Liczba urzędów, które usprawniły funkcjonowanie dzięki awansowi cyfrowemu [szt.]”; „Liczba osób objętych pomocą doradczo-szkoleniową w zakresie rozwoju kompetencji cyfrowych [osoby]”; „Liczba usług cyfrowych opartych na ponownym wykorzystaniu informacji sektora publicznego o otwartych zasobach”
 - b. W działaniu 8.2: *Uzupełnienie deficytów w zakresie infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej*: „Liczba wybudowanych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury jednostek organizacyjnych systemu oświaty”; „Potencjalna liczba użytkowników infrastruktury opieki nad dziećmi lub edukacyjnej wspartej w Programie (C)”;
 - c. W działaniu 8.3: *Efektywne wykorzystanie potencjału kulturowego*: „Liczba instytucji kultury objętych wsparciem [szt.]”; „Liczba zabytków nieruchomości i ruchomych objętych wsparciem”
 - d. W działaniu 8.4: *Infrastruktura ochrony zdrowia*: „Liczba wspartych podmiotów leczniczych [szt.]”; „Liczba przebudowanych/rozbudowanych obiektów, których realizowane są usługi aktywizacji społeczno-zawodowej [szt.]”; „Liczba urządzeń aparatury medycznej/sprzętu medycznego zakupionych w Programie [szt.]”
 - e. W działaniu 8.5: *Rewitalizacja*: „Powierzchnia zrewitalizowanych obszarów (ha)”; „Liczba nowych/przebudowanych/przekształconych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na zrewitalizowanych obszarach”
11. Proponuje się zastosowanie następujących wskaźników rezultatu bezpośredniego:

⁸⁶ Noworól A., *Rewitalizacja jak wyzwanie polityki rozwoju*, [w:] *O budowie metod rewitalizacji w Polsce – aspekty wybrane*, 2010, Instytut Spraw Publicznych UJ, Kraków, s. 29 – 46.

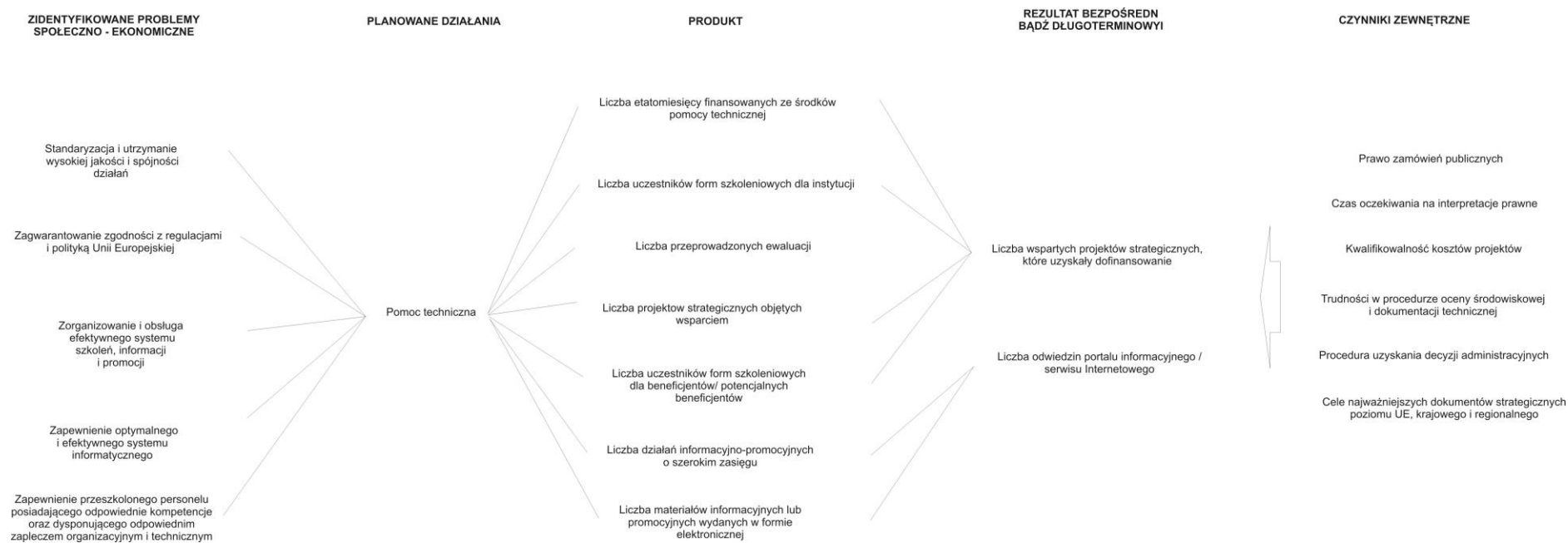
- a. W działaniu 8.1 *Rozwój usług publicznych świadczonych drogą elektroniczną*: „Liczba usług publicznych udostępnionych *on-line* o stopniu dojrzałości 3 - dwustronna interakcja [szt.]”; „Liczba usług publicznych udostępnionych *on-line* o stopniu dojrzałości co najmniej 4 - transakcja [szt.]”;
 - b. W działaniu 8.3 *Efektywne wykorzystanie potencjału kulturowego* „Wzrost oczekiwanej liczby odwiedzin w objętych wsparciem miejscach należących do dziedzictwa kulturowego i naturalnego i stanowiących atrakcje turystyczne”.
 - c. W działaniu 8.4 *Infrastruktura ochrony zdrowia*: „Oczekiwana liczba osób korzystających z ulepszonych usług opieki zdrowotnej”;
 - d. W działaniu 8.5 *Rewitalizacja*: „Liczba przedsiębiorstw ulokowanych na zrewitalizowanych obszarach” z racji, że jednym z efektów rewitalizacji obszarów jest wzrost ich atrakcyjności inwestycyjnej skutkujące ożywieniem gospodarczym.
12. Podane na str. 160 dane dotyczące odsetka dzieci w wieku 3-5 lat objętych opieką przedszkolną na wsiach dotyczą roku 2011 a nie 2012, jak wynika z treści opisu. Proponuje się poprawić podane wskaźniki na dane za rok 2012.

OŚ PRIORYTETOWA POMOC TECHNICZNA

1. W ramach obszaru Pomoc Techniczna ewaluator zidentyfikował następujące główne funkcje pomocy technicznej:
 - Standaryzacja i utrzymanie jakości i spójności działań;
 - Zagwarantowanie zgodności z regulacjami i polityką Unii Europejskiej;
 - Zorganizowanie i obsługa efektywnego systemu szkoleń, informacji i promocji;
 - Zapewnienie optymalnego i efektywnego systemu informatycznego;
 - Zorganizowanie przeszkolonego personelu posiadającego odpowiednie kompetencje oraz dysponującego odpowiednim zapleczem organizacyjnym i technicznym.
2. Wszystkie wskazane funkcje zostały odpowiednio zaadresowane poprzez rozwiązania zaproponowane w priorytecie inwestycyjnym.
3. Wskazane w Programie wskaźniki produktu są zgodne z obowiązującą listą wskaźników. Określone wskaźniki są również trafne z punktu widzenia planowanych w ramach priorytetu inwestycyjnego działań. Wskaźniki rezultatu bezpośredniego wskazane w Programie są także zgodne z obowiązkową listą wskaźników.
4. Wśród czynników zewnętrznych mogących mieć negatywny wpływ na realizację założonych w Programie celów Ewaluator wskazał:
 - prawo dotyczące zamówień publicznych,
 - czas oczekiwania na interpretacje prawne,
 - kwalifikowalność kosztów projektów,
 - trudności w procedurze oceny środowiskowej i dokumentacji technicznej,
 - procedura uzyskania decyzji administracyjnych.

Rysunek 9. Diagram logiki interwencji dla osi priorytetowej Pomoc Techniczna

II.4.2 Ocena alternatywnych sposobów osiągnięcia celów

Ramy merytoryczno-formalne w tworzeniu regionalnych programów operacyjnych m.in. w postaci listy priorytetów inwestycyjnych oraz wymogów dotyczących alokacji finansowych (tzw. *ring-fencing*) sprawiają, że możliwości programowania wsparcia w ramach RPOWP 2014-2020 są ograniczone. Poniższa matryca stanowi zestawienie działań planowanych w ramach osi priorytetowych RPOWP 2014-2020 z celami tematycznymi UE.

Tabela 3. Zestawienie działań planowanych w ramach osi priorytetowych RPOWP 2014-2020 z celami tematycznymi UE

Numery osi i działań	Planowane działania w ramach osi priorytetowych	Cele tematyczne UE									
		Cel tematyczny 1	Cel tematyczny 2	Cel tematyczny 3	Cel tematyczny 4	Cel tematyczny 5	Cel tematyczny 6	Cel tematyczny 7	Cel tematyczny 8	Cel tematyczny 9	Cel tematyczny 10
I 1.1	Wsparcie na rzecz gospodarki opartej na wiedzy	■									
1.2	Wspieranie transferu wiedzy, innowacji, technologii i komercjalizacji wyników B+R oraz rozwój działalności B+R w przedsiębiorstwach										
1.3	Wspieranie inwestycji w przedsiębiorstwach			■							
1.4	Promocja przedsiębiorczości oraz podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej województwa			■							
1.5	Wspieranie rozwoju i implementacji technologii informacyjno-komunikacyjnych w działalności przedsiębiorstw (e-biznes)		■								
1.6	Wspieranie przedsiębiorczości i zatrudnienia w gminach, których rozwój uwarunkowany jest siecią Natura 2000								■		
II 2.1	Zwiększenie zdolności zatrudnieniowej osób pozostających bez zatrudnienia oraz osób poszukujących pracy, w tym osób odchodzących z rolnictwa przy wykorzystaniu aktywnej polityki rynku pracy oraz wspieranie mobilności zasobów pracy										
2.2	Działania na rzecz <i>work-life balance</i>								■		
2.3	Wspieranie powstawania i rozwoju podmiotów gospodarczych										
2.4	Adaptacja pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian										
2.5	Przedłużanie okresu aktywności zawodowej										
III 3.1	Kształcenie i edukacja										■
3.2	Kształcenie i rozwój kompetencji kadr regionu										■
IV 4.1	Mobilność regionalna								■		
4.2	Tworzenie warunków dla rozwoju transportu kombinowanego i budowy centrów logistycznych								■		
4.3	Infrastruktura kolejowa								■		
V 5.1	Energetyka oparta na odnawialnych źródłach energii				■						
5.2	Efektywność energetyczna w przedsiębiorstwach				■						
5.3	Efektywność energetyczna w sektorze mieszkaniowym i budynkach użyteczności publicznej				■						
5.4	Strategie niskoemisyjne				■						
VI 6.1	Ochrona wody i gleb							■			
6.2	Ochrona powietrza							■			
6.3	Efektywny system gospodarowania odpadami							■			
6.4	Ochrona zasobów bio- i georóżnorodności oraz krajobrazu							■			
VII 7.1	Rozwój działań aktywnej integracji										■
7.2	Rozwój usług społecznych										■
7.3	Wzmocnienie roli ekonomii społecznej w rozwoju społeczno-gospodarczym województwa podlaskiego										■
7.4	Rewitalizacja społeczna i kształtowanie kapitału społecznego										■
VIII 8.1	Rozwój usług publicznych świadczonych drogą elektroniczną		■								
8.2	Uzupełnienie deficytów w zakresie infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej										■
8.3	Efektywne wykorzystanie potencjału kulturowego							■			
8.4	Infrastruktura ochrony zdrowia										■
8.5	Rewitalizacja										■

Analizując powyższe zestawienie, a także biorąc pod uwagę fakt, że wszystkie osie priorytetowe powinny być jednofunduszowe i najlepiej jednotematyczne (co ogranicza możliwość zmian), należy stwierdzić, że przedstawiona **architektura osi priorytetowych i priorytetów inwestycyjnych wydaje się odpowiednia**. Warto jednakże **rozważyć rezygnację z realizacji działania 6.2 (PI 6.5)**, nie ze względu na brak jego słuszności, ale przez wzgląd na znaczące pokrywanie się tego obszaru interwencji z zakresem merytorycznym działania 5.4 (Strategie niskoemisyjne – PI 4.5). Ponadto należy stwierdzić, iż propozycje modyfikacji logiki interwencji na poziomie niższym niż działania (priorytety inwestycyjne) zostały ujęte w części niniejszego raportu poświęconej poszczególnym osiom priorytetowym. Należy pozytywnie ocenić relatywnie niewielką liczbę osi priorytetowych, co może sprzyjać koncentracji tematycznej. Dobrym przykładem jest rozdzielenie działań 1.5 oraz 8.1 pomiędzy osie priorytetowe I oraz VIII. Pozwoli to efektywniej orientować rozwój technologii informacyjnych i komunikacyjnych na realizację konkretnych celów, jakimi są rozwój przedsiębiorczości oraz wzrost dostępności do usług publicznych. Często praktyką jest przypisywanie celowi tematycznemu 2 odrębnej osi priorytetowej, co może stwarzać wrażenie, że rozwój TIK (ICT) jest celem samym w sobie.

II.4.3 Ocena proponowanych form wsparcia

W ramach projektowanej interwencji planuje się realizację 33 priorytetów inwestycyjnych. W przypadku zaledwie 7 priorytetów rozważa się zastosowanie instrumentów zwrotnych w zakresie, jaki zostanie wskazany po przeprowadzeniu analizy *ex-ante* dla instrumentów finansowych wynikającej z art. 37 rozporządzenia ogólnego.

Biorąc po uwagę, że dla większości priorytetów inwestycyjnych nie wskazano formy wsparcia, trudno w ewaluacji *ex-ante* ocenić trafność jej zastosowania. Zakładając, że domyślną formą wsparcia jest dotacja, tam, gdzie nie zaznaczono inaczej, w poniższej tabeli zamieszczono wstępną opinię na temat potencjalnego rozszerzenia zastosowania instrumentów zwrotnych, a tam, gdzie nie wskazano formy wsparcia, odniesiono się do dotacji.

Tabela 4. Zakładane formy wsparcia według priorytetów inwestycyjnych

Lp.	Nazwa priorytetu inwestycyjnego	Forma wsparcia	Ocena zastosowania formy wsparcia / propozycja ewaluatorów
1	1.1. wzmacnianie infrastruktury badań i innowacji i podnoszenie zdolności do tworzenia doskonałości w zakresie badań i innowacji oraz wspieranie ośrodków kompetencji, w szczególności tych o znaczeniu europejskim	Nie określono	Domyślnie przyjęto dotacje, które są najbardziej odpowiednią formą, można też rozważyć instrumenty finansowe, jednak z kilkoma zastrzeżeniami
2	1.2. promowanie inwestycji przedsiębiorstw w badania i innowacje, budowanie sieci współpracy pomiędzy firmami, ośrodkami naukowo-badawczymi (...)	Nie określono	Można rozważyć zastosowanie instrumentów zwrotnych, po przeprowadzeniu analizy <i>ex-ante</i>
3	2.2. Rozwój produktów i usług opartych na TIK, handlu elektronicznego oraz zwiększenie zapotrzebowania na TIK	Nie określono	Należy rozważyć zastosowanie instrumentów zwrotnych
4	2.3. wzmacnianie zastosowania technologii komunikacyjno-informacyjnych dla e-administracji, e-learningu, e-integracji, e-kultury i e-zdrowia	Nie określono	Brak uwag – domyślnie przyjęto dotacje, które są najbardziej odpowiednią formą
5	3.1. promowanie przedsiębiorczości, w szczególności poprzez ułatwianie gospodarczego wykorzystywania nowych pomysłów oraz wspieranie tworzenia nowych firm, z uwzględnieniem inkubatorów przedsiębiorczości	Rozważane, po przeprowadzeniu analizy <i>ex-ante</i>	Można rozważyć zastosowanie instrumentów zwrotnych, po potwierdzeniu zasadności po przeprowadzeniu analizy <i>ex-ante</i>
6	3.3 Wspieranie tworzenia i rozszerzani zaawansowanych zdolności w zakresie rozwoju produktów i usług	Rozważane, po przeprowadzeniu analizy <i>ex-ante</i>	Zastosowanie instrumentów zwrotnych wydaje się uzasadnione
7	4.1. promowanie produkcji i dystrybucji odnawialnych źródeł energii	Rozważane, po przeprowadzeniu analizy <i>ex-ante</i>	Zastosowanie instrumentów zwrotnych wydaje się uzasadnione, analiza <i>ex-ante</i> powinna potwierdzić słuszność zastosowania tej formy

Lp.	Nazwa priorytetu inwestycyjnego	Forma wsparcia	Ocena zastosowania formy wsparcia / propozycja ewaluatorów
8	4.2. Promowanie efektywności energetycznej i wykorzystania OZE przez MSP / przez przedsiębiorstwa	Rozważane, po przeprowadzeniu analizy <i>ex-ante</i>	Zastosowanie instrumentów zwrotnych wydaje się uzasadnione
9	4.3. wspieranie efektywności energetycznej i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii w budynkach publicznych i sektorze mieszkaniowym	Nie określono	Należy rozważyć zastosowanie instrumentów zwrotnych
10	4.5. promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich typów obszarów, w szczególności na obszarach miejskich, w tym wspieranie zrównoważonego transportu miejskiego oraz podejmowania odpowiednich działań adaptacyjnych i mitygujących	Rozważane, po przeprowadzeniu analizy <i>ex-ante</i>	Zalecamy rozważenie, czy nie zrezygnować ze stosowania instrumentów finansowych – analiza <i>ex-ante</i> powinna skupić się na możliwości zastosowania instrumentów zwrotnych w tym priorytecie
11	6.1. zaspokojenie znaczących potrzeb w zakresie inwestycji w sektorze gospodarki odpadami, tak aby wypełnić zobowiązania wynikające z prawa unijnego	Rozważane, po przeprowadzeniu analizy <i>ex-ante</i>	Zalecamy rozważenie, czy nie zrezygnować ze stosowania instrumentów finansowych – analiza <i>ex-ante</i> powinna skupić się na możliwości zastosowania instrumentów zwrotnych w tym priorytecie
12	6.2. zaspokojenie znaczących potrzeb w zakresie inwestycji w sektorze gospodarki wodnej, tak aby wypełnić zobowiązania wynikające z prawa unijnego	Nie określono	Brak uwag – domyślnie przyjęto dotacje, które są najbardziej odpowiednią formą
13	6.3. Ochrona, promocja i rozwój dziedzictwa kulturowego i naturalnego	Nie określono	Brak uwag – domyślnie przyjęto dotacje, które są najbardziej odpowiednią formą
14	6.4 Ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej, ochrona i rekultywacja gleby oraz promowanie usług ekosystemowych, w tym Natura 2000 oraz zielonej infrastruktury	Nie określono	Brak uwag – domyślnie przyjęto dotacje, które są najbardziej odpowiednią formą
15	6.5 Działania mające na celu poprawę stanu środowiska miejskiego, w tym rekultywacja terenów przemysłowych i redukcja zanieczyszczenia powietrza	Nie określono	Brak uwag – domyślnie przyjęto dotacje, które są najbardziej odpowiednią formą
16	7.2. zwiększanie mobilności regionalnej poprzez łączenie węzłów drugorzędnych i trzeciorzędnych z infrastrukturą TEN-T	Nie określono	Brak uwag – domyślnie przyjęto dotacje, które są najbardziej odpowiednią formą
17	7.3 Rozwój przyjaznych dla środowiska i niskoemisyjnych systemów transportu, włączając transport śródlądowy, morski, porty i połączenia multimodalne	Nie określono	Brak uwag – domyślnie przyjęto dotacje, które są najbardziej odpowiednią formą
18	7.4 Rozwój i rehabilitacja kompleksowego, nowoczesnego i interoperacyjnego systemu transportu kolejowego	Nie określono	Brak uwag – domyślnie przyjęto dotacje, które są najbardziej odpowiednią formą
19	8.2 Wspieranie rozwoju przyjaznego dla zatrudnienia poprzez rozwój potencjałów endogenicznych jako elementu strategii terytorialnej dla obszarów ze specyficznymi potrzebami, łącznie z przekształceniem upadających regionów przemysłowych oraz działaniami na rzecz zwiększenia dostępności i rozwoju zasobów naturalnych i kulturowy	Nie określono	Brak uwag – domyślnie przyjęto dotacje, które są najbardziej odpowiednią formą
20	8.5. zapewnianie dostępu do zatrudnienia osobom poszukującym pracy i nieaktywnym zawodowo, w tym podejmowanie lokalnych inicjatyw na rzecz zatrudnienia oraz wspieranie mobilności pracowników	Nie określono	Brak uwag – domyślnie przyjęto dotacje, które są najbardziej odpowiednią formą
21	8.7. samozatrudnienie, przedsiębiorczość oraz tworzenie nowych miejsc pracy	Rozważane, po przeprowadzeniu analizy <i>ex-ante</i>	Zastosowanie instrumentów zwrotnych wydaje się uzasadnione
22	8.8. Równouprawnienie płci oraz godzenie życia zawodowego i prywatnego	Nie określono	Brak uwag – domyślnie przyjęto dotacje, które są najbardziej odpowiednią formą
23	8.9 Adaptacja pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian	Nie określono	Brak uwag – domyślnie przyjęto dotacje, które są najbardziej odpowiednią formą
24	8.10 Aktywne i zdrowe starzenie się	Nie określono	Brak uwag – domyślnie przyjęto dotacje, które są najbardziej odpowiednią formą
25	9.1 Inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną, które przyczyniają się do rozwoju krajowego, regionalnego i lokalnego, zmniejszania nierówności w zakresie stanu zdrowia	Nie określono	Brak uwag – domyślnie przyjęto dotacje, które są najbardziej odpowiednią formą

Lp.	Nazwa priorytetu inwestycyjnego	Forma wsparcia	Ocena zastosowania formy wsparcia / propozycja ewaluatorów
	oraz przejścia z usług instytucjonalnych do usług na poziomie społeczności lokalnych		
26	9.2 wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności i obszarów miejskich i wiejskich	Nie określono	Można rozważyć zastosowanie instrumentów zwrotnych lub instrumentów mieszanych w części działań
27	9.4. aktywna integracja, w szczególności w celu poprawy zatrudnialności	Nie określono	Brak uwag – domyślnie przyjęto dotacje, które są najbardziej odpowiednią formą
28	9.7. ułatwianie dostępu do niedrogich, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym	Nie określono	Brak uwag – domyślnie przyjęto dotacje, które są najbardziej odpowiednią formą
29	9.8. wspieranie gospodarki społecznej i przedsiębiorstw społecznych	Nie określono	Można rozważyć zastosowanie instrumentów zwrotnych lub instrumentów mieszanych w części działań
30	9.9 Lokalne strategie rozwoju realizowane przez społeczność	Nie określono	Brak uwag – domyślnie przyjęto dotacje, które są najbardziej odpowiednią formą
31	10.1. ograniczenie przedwczesnego kończenia nauki szkolnej oraz zapewnienie równego dostępu do dobrej jakości edukacji elementarnej, kształcenia podstawowego i ponadpodstawowego	Nie określono	Brak uwag – domyślnie przyjęto dotacje, które są najbardziej odpowiednią formą
32	10.3. poprawa dostępności i wspieranie uczenia się przez całe życie, podniesienie umiejętności i kwalifikacji siły roboczej i zwiększenie dopasowania systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy m.in. przez poprawę jakości kształcenia i szkolenia zawodowego oraz utworzenia i rozwijanie systemów uczenia się poprzez praktykę i przyuczania do zawodu, takich jak dwutorowe systemy kształcenia	Nie określono	Brak uwag – domyślnie przyjęto dotacje, które są najbardziej odpowiednią formą
33	10.4. Inwestycje w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie poprzez rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej	Nie określono	Brak uwag – domyślnie przyjęto dotacje, które są najbardziej odpowiednią formą

Źródło: opracowanie własne.

Poniżej zawarto odniesienia do tych priorytetów inwestycyjnych, w których proponowane jest rozważenie innej formy wsparcia niż forma przyjęta wstępnie w projekcie RPOWP 2014-2020.

W priorytecie 1.1 (*wzmocnienie infrastruktury B+R...*) **można rozważyć zastosowanie instrumentów zwrotnych**, choć należy w tej kwestii oprzeć się na wynikach analizy *ex-ante*, która powinna zdiagnozować istnienie popytu na instrumenty oferowane w ramach RPOWP 2014-2020 (uwzględniając „konkurencję” ze strony innych programów, w ramach których potencjalni beneficjenci będą mogli ubiegać się o wsparcie). Teoretycznie priorytet ten może zostać objęty zastosowaniem instrumentów zwrotnych, ponieważ możliwe jest generowanie przychodów w wyniku realizacji projektów (poprzez zwiększenie aktywności jednostek naukowych na polu współpracy komercyjnej z sektorem MSP). Zalecana jest jednak ostrożność w stosowaniu instrumentów zwrotnych ze względu na duże ryzyko, że w sytuacji ograniczenia dostępu do dotacji jednostki badawcze i naukowe wstrzymają się z inwestycjami.

Priorytet inwestycyjny 1.2 (*promowanie inwestycji w B+I...*) jest ukierunkowany na wsparcie MSP w prowadzeniu prac B+R w ich przedwdrożeniowej i wdrożeniowej fazie. W ramach priorytetu będą realizowane m.in. działania związane z wdrażaniem własnych lub zakupionych wyników prac B+R/technologii, a także praw do własności intelektualnej. Priorytet ten, przynajmniej częściowo, **może być objęty wsparciem zwrotnym**, ponieważ realizowane projekty powinny mieć charakter komercyjny, co będzie wyrażało się albo poprzez powstanie efektu przychodowego (nowy produkt), albo oszczędnościowego (spadek kosztów). W szczególności w projekcie RPOWP 2014-2020

wspomina się o ekoprojektowaniu oraz wykorzystaniu technologii pozwalających na oszczędności w zużyciu energii, wody, surowców. Mechanizm zwrotny będzie racjonalizował zachowania przedsiębiorców, ograniczając możliwość wystąpienia nieuzasadnionego popytu⁸⁷. Szczegółowe rekomendacje w tej kwestii powinny zostać przedstawione po przeprowadzeniu analizy *ex-ante*.

Priorytet inwestycyjny 2.2, skierowany do MSP, dotyczy inwestycji polegających na wdrażaniu, rozbudowie i unowocześnieniu systemów informatycznych w przedsiębiorstwach. Biorąc po uwagę, że takie projekty potencjalnie generują strumień przychodów, które mogą posłużyć do pokrycia kosztów obsługi instrumentu zwrotnego, a ryzyko inwestycyjne związane z realizacją tego typu projektów jest raczej niskie, należy uznać, że **zastosowanie instrumentów zwrotnych jest jak najbardziej uzasadnione**.

Priorytet inwestycyjny 3.1 (*promowanie przedsiębiorczości...*) skierowany jest m.in. do przedsiębiorstw znajdujących się we wczesnej fazie rozwoju. W tych działaniach można **rozważyć zastosowanie instrumentów zwrotnych, w szczególności instrumentów mieszanych** (np. pożyczka z dotacją na analizy przedrynkowe), ale zakładając bardzo przyjazną konstrukcję finansowania, ponieważ potencjalni beneficjenci na ogół cechują się ujemną lub bardzo małą rentownością oraz niestabilnymi przychodami, a ryzyko działania firmy w początkowym okresie jest bardzo wysokie. Uzasadnione są zatem instrumenty, które pozwolą na długi okres karencji w spłacie rat kapitałowych, zapewnią oprocentowanie poniżej rynkowego i zabezpieczenie z funduszu poręczeniowego.

Priorytet inwestycyjny 4.3 obejmuje projekty polegające na modernizacji energetycznej budynków mieszkaniowych i budynków użyteczności publicznej, w tym wymianie wyposażenia. Inwestycje polegać mają m.in. na przebudowie systemów grzewczych wraz z wymianą i podłączeniem do źródła ciepła, systemów wentylacji i klimatyzacji oraz systemów wodno-kanalizacyjnych. Beneficjentami wsparcia mają być głównie podmioty sektora niekomercyjnego. Charakter wspieranych projektów wskazuje, że będą to inwestycje prowadzące do oszczędności po stronie kosztowej, tj. skutkujące zmniejszeniem kosztów bieżących utrzymania infrastruktury. Podmioty realizujące takie inwestycje uzyskują więc realną korzyść finansową, która będzie mogła posłużyć do obsługi ewentualnego zobowiązania. Ze względu na odmienne mechanizmy finansowania kosztów w budynkach publicznych (dotacja) i mieszkalnictwie (czynsze) **zastosowanie instrumentów zwrotnych wydaje się uprawnione wyłącznie w odniesieniu do termomodernizacji w sektorze mieszkaniowym**.

W priorytecie inwestycyjnym 4.5 **zaleca się przeprowadzenie szczegółowej analizy *ex-ante* przed wprowadzeniem instrumentów zwrotnych**. Opis działań, jakie będą podejmowane w tym priorytecie, nie pozwala na definitywne stwierdzenie, czy zastosowanie instrumentów zwrotnych jest uzasadnione (działania informacyjno-promocyjne, kampanie promujące budownictwo „zeroemisyjne”, budowa budynków pasywnych, transport publiczny w miastach). Należy upewnić się, czy projekty przewidywane do realizacji w ramach tego priorytetu będą generować przychody, które można wykorzystać do obsługi zobowiązania. Jedynie w przypadku inwestycji z zakresu oświetlenia miejskiego można stwierdzić, że podjęte działania wygenerują oszczędności, z których możliwe będzie spłacanie zobowiązań.

Wśród działań w priorytecie 6.1 planuje się rozbudowę i remont istniejących zakładów gospodarowania odpadami, zwiększenie ich wyposażenia technicznego lub modernizację parku

⁸⁷ Ta racjonalizacja będzie polegała na ograniczeniu zachowań oportunistycznych tj. wykorzystywaniu dotacji do sfinansowania projektów, które przedsiębiorca mógłby w całości sfinansować ze środków własnych. Por.: Tamowicz P., Przybyłowski M. i inni, 2009, *Efekty w zakresie innowacyjności – badanie oddziaływania projektów zrealizowanych w ramach poddziałania 2.2.1 SPO WKP, IBC Group*. Warszawa.

maszynowego. W ramach priorytetu będą też wspierane inwestycje w stacje transportu odpadów oraz instalacje pozwalające na odzyskiwanie surowców i zakłady specjalizujące się redukcji toksycznych związków. Publiczny charakter tych inwestycji **skłania do zastosowania raczej bezzwrotnej formy wsparcia**. Dodatkowymi argumentami są: zbyt niska alokacja, aby opłacalne było stworzenie systemu wdrażania instrumentów zwrotnych oraz stosunkowo niewielkie doświadczenie większości podmiotów działających na tym rynku w pozyskiwaniu finansowania zwrotnego. Z drugiej strony, część inwestycji będzie generować strumień przychodów, a więc zastosowanie instrumentów zwrotnych wydaje się możliwe. Dzięki zastosowaniu instrumentów zwrotnych więcej podmiotów mogłoby skorzystać ze wsparcia niż w przypadku dotacji (ponieważ popyt ze strony potencjalnych beneficjentów prawdopodobnie przekroczy wartość alokacji). Ze względu na brak możliwości jednoznacznej oceny na obecnym etapie, założenia dotyczące zastosowania instrumentów należy zweryfikować przeprowadzając analizę *ex-ante*.

Priorytet inwestycyjny 9.2 może również zostać poddany pod rozważenie, jeżeli chodzi o możliwości zastosowania instrumentów zwrotnych. Ogólnie przy rewitalizacji obszarów miejskich **zalecane są instrumenty kapitałowe i pożyczki**. Podstawą do podjęcia analiz mogą być dotychczasowe doświadczenia inicjatywy JESSICA, w ramach której zarówno beneficjenci z sektora prywatnego, jak i jednostki samorządu terytorialnego realizowały projekty o charakterze rewitalizacyjnym.

Choć generalnie w priorytecie inwestycyjnym 9.8 ukierunkowanym na wspieranie gospodarki społecznej i przedsiębiorstw społecznych powinny dominować bezzwrotne formy wsparcia, to **możliwe jest też wprowadzenie mechanizmów dłużnych oprocentowanych 0% i częściowo umarzalnych**. Opis przedsięwzięć planowanych do realizacji wskazuje na ograniczoną możliwość wykorzystania instrumentów zwrotnych, jednak wprowadzenie instrumentów, nawet częściowo umarzalnych, będzie wpływało na racjonalizację działań podejmowanych przez podmioty ekonomii społecznej, które niekiedy mają tendencję do podejmowania działań mających niewielkie uzasadnienie z punktu widzenia interesu wspólnego.

Powyższe propozycje należy traktować jako punkt wyjścia do bardziej pogłębionych analiz, a nie jako wnioski przesądzające. Należy bowiem mieć na uwadze, że choć wprowadzenie instrumentów finansowych ma wiele zalet – środki zwrócone będą reinwestowane w realizację działań rozwojowych – to ich wykorzystanie będzie uzależnione od wielu czynników, m.in. od zainteresowania beneficjentów.

Na pytanie skierowane w badaniu ankietowym do potencjalnych beneficjentów RPOWP 2014-2020, czy są zainteresowani korzystaniem ze zwrotnych instrumentów finansowych, takich jak pożyczki, gwarancje i poręczenia, 54,7% respondentów odpowiedziało, że rozważa korzystanie ze zwrotnych instrumentów finansowych, natomiast 45,3% nie jest nimi zainteresowanych. Kilku respondentów zwróciło uwagę na problemy proceduralne oraz trudności w spełnianiu warunków otrzymania pożyczki lub kredytu. Jednak większość pytanych odpowiedziała, że na etapie pozyskiwania i rozliczania form wsparcia nie występowały żadne problemy. Na pytanie, czy istnieje potrzeba zapewnienia dodatkowego wsparcia merytorycznego w procesie pozyskiwania zwrotnego finansowania 147 (58,8%) osób z 250 pytanych odpowiedziało pozytywnie, wskazując zwłaszcza na szkolenia i punkty doradcze, gdzie można by skonsultować celowość i trafność potrzeb w stosunku do projektu.

II.4.4 Ocena oczekiwanego wpływu proponowanych działań na osiągnięcie celów oraz na sytuację społeczno-ekonomiczną regionu

Realizacja RPOWP 2014-2020 będzie miała istotny i wielowymiarowy pozytywny wpływ na poprawę

sytuacji społeczno-gospodarczej regionu. Horyzont tego oddziaływania nie jest zamknięty rokiem 2020, ponieważ efekty realizacji zaproponowanych działań (zarówno niematerialne – np. wykreowane postawy, jak i materialne – w tym wybudowana infrastruktura) będą miały znaczenie w dłuższej perspektywie.

Pozytywne oddziaływanie i ewentualne ryzyka oddziaływania negatywnego opisano w niniejszej ewaluacji według osi priorytetowych RPOWP 2014-2020. W takim układzie oceniono również wpływ zaproponowanych działań na osiągnięcie celów⁸⁸ wraz z propozycjami zwiększenia tego oddziaływania.

Zdaniem ekspertów dziedzinowych, co jest też opinią ewaluatora, nieprzejrzysty zapis celów szczegółowych RPOWP 2014-2020, może w przyszłości utrudnić ocenę oddziaływania Programu na sytuację społeczno-gospodarczą województwa i poziom realizacji celów. **Rekomenduje się więc modyfikację celów szczegółowych** (m.in. nadanie im formy dokonanej, np. nie upowszechnianie, a upowszechnienie, co wyraźnie identyfikuje cel dla rozwoju społeczno-gospodarczego, a nie dla działań administracji). Propozycję nowych celów szczegółowych dla działań RPOWP 2014-2020 zawiera załącznik do raportu ewaluacyjnego. Rekomenduje się również **wyeksponowanie celu głównego programu** i krótkie jego uzasadnienie (np. w oparciu o zapisy SRWP), które pozwoli odbiorcom zrozumieć poczyniony w RWPOWP 2014-2020 dobór priorytetów inwestycyjnych (koncentrację na zamierzeniach gospodarczych).

Oś priorytetowa I: Wzmocnienie potencjału i konkurencyjności gospodarki regionu – interwencje podejmowane w ramach tej osi przyczynić się będą do podnoszenia poziomu innowacyjności województwa podlaskiego, które obecnie należy pod tym względem do grona najsłabszych regionów w UE.⁸⁹ Na efektywną realizację tego celu będzie miała wpływ koncentracja interwencji na przedsięwzięciach zgodnych z regionalnymi specjalizacjami. Wobec działań zawartych w pierwszej osi priorytetowej należy zwrócić uwagę na następujące kwestie:

- Na uznanie zasługuje próba wykorzystania endogenicznego potencjału obszarów Natura 2000 (działanie 1.6 RPOWP 2014-2020) – jest to wyraz zmiany podejścia do obszarów, które powszechnie uznawane i traktowane są jako problemowe. Takie podejście daje większe szanse na rozwój (a tym samym realizację celu szczegółowego). Wobec omawianego działania RPOWP 2014-2020 sugeruje się **rozbudowanie opisu planowanych przedsięwzięć**, który obecnie jest bardzo wąski.
- Omawiana oś (ani w ogóle RPOWP 2014-2020) **nie realizuje priorytetu inwestycyjnego 3.2. Opracowanie i wdrażanie nowych modeli biznesowych dla MŚP, w szczególności w celu internacjonalizacji (EFRR)** oraz **priorytetu inwestycyjnego 3.4. Wspieranie zdolności MŚP do udziału w procesach wzrostu i innowacji (EFRR)**. Zgodnie z „linią demarkacyjną” obydwie umożliwiają podjęcie działania na poziomie regionalnym. Bazując na materiałach diagnostycznych, można wnioskować, że są to zagadnienia dotyczące ważnych potrzeb i potencjałów regionu.

Priorytet 3.2 umożliwi wsparcie umiędzynaradawiania przedsiębiorstw oraz międzynarodową promocję gospodarczą województwa – zagadnienia szczególnie istotne ze względu na docelową specjalizację („Brama na wschód” z gospodarką zorientowaną na wschodnich sąsiadów i możliwościami rozwijania eksportu⁹⁰). Wybrany do realizacji w ramach RPOWP

⁸⁸ Ocena tego wpływu w niniejszym rozdziale to ocena jakościowa – odnośnie możliwości spełniania celów ze względu na przydzielone środki zob. rodz. II.4.5 Ocena spójności alokacji budżetowej z celami.

⁸⁹ Odnośnie oddziaływania tej osi na rozwój regionu (ze względu na alokację) zob. rodz. II.4.5 Ocena spójności alokacji budżetowej z celami.

⁹⁰ *Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020*, 2013, Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego.

2014-2020 priorytet 3.1, zgodnie z „linią demarkacyjną” uwzględnia promocję, ale jest to promocja w innym zakresie. Obejmujący województwo podlaskie Program Operacyjny Polska Wschodnia 2014-2020 (POPW) będzie realizował **priorytet inwestycyjny 3.2**, koncentrując się jednak na specjalizacjach ponadregionalnych. POPW zakłada ponadto, że na poziomie regionalnym (poprzez RPO) będzie realizowane wsparcie komplementarne, stymulujące internacjonalizację gospodarki regionu.

- Również priorytet 3.4, umożliwiający m.in. sieciowanie instytucji otoczenia biznesu, wydaje się istotny dla wspierania innowacyjności, chociażby biorąc pod uwagę rolę IOB podkreślaną w strategii województwa. **Dlatego (ponownie) rekomenduje się wprowadzenie uzasadnienia dla dokonanego wyboru, znając możliwości finansowania tego typu działań ze środków PO Polska Wschodnia.**

Oś priorytetowa II: Przedsiębiorczość i aktywność zawodowa przyczyni się do wzrostu kwalifikacji siły roboczej, poprawy mobilności pracowników, zwiększenia aktywności ekonomicznej mieszkańców (w tym poprzez ułatwienie godzenia życia rodzinnego z zawodowym), zwiększenia równouprawnienia płci, powstawania nowych przedsiębiorstw, nowych miejsc pracy, a w konsekwencji do zwiększenia liczby osób zatrudnionych i ograniczenia bezrobocia. Działania 2.1-2.5 uznane zostały za prawidłowo skomponowane – proponowane rodzaje wsparcia są adekwatne do zdiagnozowanych problemów. Planowane działania przyczynią się do realizacji wyznaczonych celów szczegółowych.

Interwencja zaprojektowana w ramach **osi priorytetowej III: Kompetencje i kwalifikacje** przyczyni się do poprawy jakości kapitału ludzkiego w województwie, co będzie miało z kolei pozytywny wpływ na regionalną gospodarkę. Obydwa działania podejmowane w tej osi (tj. 3.1 *Kształcenie i edukacja*; 3.2 *Kształtowanie i rozwój kompetencji kadr regionu*) należy oceniać łącznie z uzupełniającym je działaniem 8.2 *Uzupełnienie deficytów w zakresie infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej* (EFRR). Zasadniczo działania te pozwolą na osiągnięcie przypisanych im celów, choć w tym zakresie wskazać należy **pożądane usprawnienia** dla RPOWP 2014-2020⁹¹:

- wobec silnie różnicowanej dostępności do opieki przedszkolnej w województwie zasadne jest, że za cel szczegółowy obrano „zapewnienie równego dostępu do wysokiej jakości edukacji przedszkolnej...” (dot. działania 3.1.). Eksperti dziedzinowi zwracają jednak uwagę również na drugą rolę opieki przedszkolnej. Obok rozwoju najmłodszych jest to także umożliwienie **aktywności ekonomicznej rodziców** – wobec tego dla pełnej użyteczności opieki przedszkolnej pożądane jest również wsparcie na rzecz przedłużenia czasu opieki w tego typu placówkach⁹²;
- doposażanie szkół zawodowych w infrastrukturę (w szczególności maszyny, sprzęt itd.), powinno być warunkowane wcześniejszym zidentyfikowaniem potrzeb gospodarczych biznesu i istnieniem porozumienia pomiędzy instytucjami kształcenia a „odbiorcami” kadr (tj. pracodawcami);
- efektywna realizacja działań 3.1 oraz 8.2 wymaga uwzględnienia wśród beneficjentów wsparcia **przedsiębiorców lub sieci firm** angażujących się w dualny system kształcenia. Na przykład w ramach działania 3.1. powinni oni być beneficjentami w zakresie organizacji staży, natomiast w ramach działania 8.2 również po stronie przedsiębiorstw powinno mieć

⁹¹ Na podstawie wywiadów IDI z ekspertami dziedzinowymi.

⁹² Respondenci podkreślali, że w RPOWP brakuje wyraźnych zapisów, które umożliwiłyby wsparcie dla uelastycznienia i przedłużenia czasu pracy placówek przedszkolnych. Nie jest to tożsame z wymienionymi w projekcie zajęciami dodatkowymi, ponieważ te prowadzone są na ogół w regularnym czasie funkcjonowania przedszkola. Wspierane powinny być działania, które umożliwią wydłużenie tego czasu i tym samym zwiększenie możliwości pracy zawodowej rodziców.

miejsce tworzenie i modernizacja pracowni/warsztatów/laboratoriów do praktycznej nauki zawodu. Wzmacniałoby to włączanie się biznesu w proces szkolenia zawodowego, a tym samym sprzyjało rozwojowi kapitału ludzkiego.

W ramach **osi priorytetowej IV: Poprawa dostępności transportowej** prawidłowo skomponowano interwencję, która przyczyni się do poprawy dostępności zewnętrznej i wewnętrznej regionu, spójności oraz bezpieczeństwa w ruchu. Szczególnie pozytywnie należy oceniać zastosowaną w RPOWP 2014-2020 koncentrację na połączeniach o znaczeniu regionalnym (ale też transgranicznym), co będzie się wiązało z większą siłą oddziaływania interwencji w porównaniu z rozpraszaniem środków regionalnych na połączenia lokalne. Należy również spodziewać się, że podjęta interwencja będzie przynosiła pozytywne efekty jednocześnie w skali lokalnej.

Efekty podejmowanych działań przełożą się na poprawę atrakcyjności inwestycyjnej regionu, poprawę warunków dla działalności gospodarczej (szczególnie firm produkcyjnych – eksporterów; także poprzez wsparcie dla budowy centrów logistycznych), poprawę dostępności usług publicznych wyższego rzędu (skoncentrowanych w większych ośrodkach) oraz ograniczenie tempa wyludniania się terenów odległych od centrów rozwojowych (biegunów rozwoju) – poprzez ułatwienie dojazdów. Interwencja będzie równocześnie miała pozytywny wpływ na aspekty środowiskowe (zmniejszenie fizycznego wpływu na środowisko naturalne⁹³). Poprawa bezpieczeństwa ruchu przekładać się będzie na podniesienie poziomu jakości życia mieszkańców.

Realizacja działań zaplanowanych w ramach **osi priorytetowej V: Gospodarka niskoemisyjna** poprawi bezpieczeństwo energetyczne województwa podlaskiego (szczególnie przez zmniejszenie uzależnienia od importu energii, ograniczenie strat i ryzyka wynikających ze stanu technicznego infrastruktury sieci), przekładając się na lepsze warunki dla rozwoju gospodarczego regionu. Działania zaplanowane w ramach tej osi będą pozytywnie przekładały się na realizację celu tematycznego 4 UE, tj. przejścia na gospodarkę niskoemisyjną. Zwiększenie udziału energii odnawialnej (co jest istotnym celem unijnym) powiązane zostało w RPOWP 2014-2020 z działaniami na rzecz ograniczenia zużycia energii (a tym samym ograniczenia emisji gazów).

Konsultacje z ekspertami dziedzinowymi wskazały, że dążenie do osiągnięcia wyznaczonych dla tej osi zamierzeń najefektywniejsze będzie dzięki realizacji projektów kompleksowych. Dlatego też RPOWP 2014-2020 słusznie przewiduje wsparcie dla modernizacji energetycznej (działanie 5.3. RPOWP 2014-2020), zastępujące działania ograniczające się do termomodernizacji, które nie są tak kompleksowe. Silnemu oddziaływaniu sprzyja ponadto wskazanie w RPOWP 2014-2020 szerokiej grupy odbiorców dla działań 5.1 – 5.4.

W świetle przeprowadzonych IDI istnieje jednak ryzyko ograniczenia realizacji celów omawianej interwencji, która napotkać może na bariery społeczne obecne w regionie (tj. postawy, przekonania, brak świadomości i wiedzy). Skuteczna realizacja postawionych dla osi V celów **wymaga dodatkowo uwzględnienia w RPOWP 2014-2020:**

- działań edukacyjnych z zakresu ekologii (już na poziomie podstawowym i przedszkolnym) – sugeruje się **wpisanie tego zagadnienia**, jako wymagającego szczególnego nacisku, obok wspierania postaw przedsiębiorczych i kreatywnych – **wśród przedsięwzięć do realizacji w Działaniu 3.1 kształcenie i edukacja**;
- natomiast wobec osi V sugeruje się wskazanie, że **dopełnieniem projektów inwestycyjnych** powinny być działania w zakresie:
 - promocji nowych rozwiązań – poprzez wyjazdy, prezentacje praktycznych

⁹³ Rosik P., Komornicki T., Stępnik M., Pomianowski W., 2012, *Ocena wpływu projektów drogowych realizowanych w ramach Regionalnych Programów Operacyjnych na zwiększenie dostępności transportowej województw*, MRR, Warszawa.

- rozwiązań, modelowe instalacje, projekty pokazowe i pilotażowe;
- uświadomienia szkodliwości obecnych rozwiązań i zachowań (w wyniku których przekraczane są dopuszczalne stężenia zanieczyszczeń);
- wsparcia oddolnych inicjatyw lokalnych w ww. zakresie.

Działania nakreślone w **osi priorytetowej VI: Ochrona środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami** dotyczą szóstego celu tematycznego UE. Działania zaproponowane w RPOWP 2014-2020 są adekwatne do zidentyfikowanych problemów i istotnie przyczynią się do osiągnięcia zamierzeń programu w tym zakresie. Interwencja podjęta w ramach tej osi wpłynie wieloaspektowo na stan środowiska naturalnego, zarazem pozytywnie oddziałując na rozwój społeczno-gospodarczy regionu. Zaprojektowane działania wpłyną na lepszą dostępność sieci wodociągowej i jakość wody, poprawę systemu oczyszczania ścieków, zwiększenie puli surowców odzyskiwanych, ograniczenie szkodliwej emisji i presji na środowisko naturalne. Wszystkie te elementy przyczynią się zarówno do poprawy warunków życia mieszkańców, jak i do poprawy warunków gospodarczych (np. utrzymanie dobrej jakości wody niezbędnej dla przetwórstwa spożywczego).

Istotny wpływ na rozwój społeczno-gospodarczy województwa będzie miało zharmonizowanie działań na rzecz utrzymania bioróżnorodności z inwestycjami we wzmacnienie potencjału regionalnego opartego na zasobach przyrody (działanie 6.4). Jest to podejście wzmacniające pozytywne oddziaływanie RPOWP 2014-2020 na regionalną inteligentną specjalizację „ekorozwój” (koncentrującą m.in. badania nad bioróżnorodnością, ekologiczne zarządzanie środowiskiem, inżynierię ekologiczną i ekoturystykę⁹⁴).

Zestaw działań zebranych w ramach **osi priorytetowej VII** będzie miał pozytywny wpływ na poprawę spójności społecznej i ograniczenie ubóstwa (poprzez poprawę zatrudnienia; osiągnięcie tego celu warunkowane będzie jednoczesną realizacją osi priorytetowych I, II oraz III RPOWP 2014-2020). Integracja społeczna przełoży się na ogólny wzrost jakości życia (w tym także na wzrost bezpieczeństwa publicznego). Planowana interwencja będzie miała również efekt dla rynku pracy – poprzez aktywizację zawodową osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem zwiększy się poziom aktywności zawodowej w regionie.

Działania w ramach integracji społecznej powinny być zindywidualizowane i wielopłaszczyznowe. Słusznie więc w projekcie RPOWP 2014-2020 nie są one ograniczone do sztywnych ram. Takie rozwiązanie umożliwia dobór najodpowiedniejszego podejścia, co zwiększa szanse na skuteczność. Również uwzględnienie kwestii pracy z otoczeniem osób objętych wsparciem (osób wykluczonych) i zaliczenie tego otoczenia do grona beneficjentów, będzie dodatkowo wzmacniać realizację celu⁹⁵.

Ocenia się, że zaprojektowana w osi priorytetowej VII RPOWP 2014-2020 interwencja będzie realizować obrane cele. Jednocześnie dla poprawienia tego wpływu, a tym samym zwiększenia pozytywnego oddziaływania RPOWP na województwo, należy rozważyć⁹⁶:

- w ramach osi priorytetowej VII **powinno znaleźć się wsparcie na rzecz tworzenia i funkcjonowania lokalnych centrów aktywności**, które skierowane byłyby do szerokiej grupy odbiorców (integrowały różne grupy – np. młodzież i osoby starsze);
- w ramach osi priorytetowej VII **zaprojektowane powinno być również wsparcie dla działań w zakresie edukacji społecznej** – kształtowania norm współpracy i wzajemnej pomocy.

⁹⁴ Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020, 2013, Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego.

⁹⁵ Na podstawie IDI z ekspertami dziedzinowymi.

⁹⁶ Na podstawie IDI z ekspertami dziedzinowymi.

Działania skupione w **osi priorytetowej VIII Infrastruktura dla usług użyteczności publicznej** mają różnorodny charakter. Będą one pozytywnie oddziaływały na osiąganie wytyczonych celów i rozwój regionu (w zakresie poprawy jakości życia mieszkańców, ale i wspierania wykorzystania potencjału wewnętrznego województwa). Dwa zagadnienia wymagają jednak szczególnego komentarza.

Cel szczegółowy: poprawa efektywności systemu opieki zdrowotnej w województwie oraz kształtowanie prozdrowotnego stylu życia (działanie 8.4) jest niemożliwy do osiągnięcia wyłącznie za pomocą interwencji RPOWP 2014-2020 ze względu na silną zależność od uwarunkowań krajowych (rozwiązań systemowych). Tym niemniej proponowane wsparcie jest potrzebne. Do dziedzin wymienianych w działaniu 8.4, które mają być objęte szczególnym wsparciem, **sugeruje się dołączyć rehabilitację**⁹⁷, ze względu na oddziaływanie tego zagadnienia zarówno na „aktywne i zdrowe starzenie”, jak i przywracanie aktywności zawodowej oraz znaczenie strategiczne – „wpisywanie” się w rozwijaną inteligentną specjalizację województwa⁹⁸.

Interwencja w zakresie wdrażania e-usług publicznych (działanie 8.1 RPOWP 2014-2020) obejmuje szerokie spektrum przedsięwzięć (upowszechnienie technik informatyczno-komunikacyjnych w opiece zdrowotnej, administracji, kulturze, informacji przestrzennej, digitalizacji zasobów publicznych – kulturowych, naukowych; e-edukacja, e-szkoła). Zasadniczo wprowadzenie wszystkich rozwiązań wymienionych (mniej lub bardziej szczegółowo) w opisie tego działania w ogromnej mierze zmieniliby sposób świadczenia usług w regionie i upowszechniło e-usługi publiczne (osiągając tym samym cel). Zamierzenie to jest zgodne z kierunkami wyznaczonymi przez SRWP 2020 i warunkami regionalnymi (niska gęstość zaludnienia, niewystarczająca jakość usług publicznych świadczonych drogą elektroniczną). To **bogactwo przedsięwzięć może jednak ograniczyć realizację celu** (pomimo że wstępna alokacja na działanie 8.1, 35 mln EUR, jest największa w całej osi priorytetowej VIII)⁹⁹. Należy mieć na uwadze, że wprowadzanie e-usług wiąże się nie tylko ze znacznymi wydatkami na samo ich wdrożenie, lecz także – dla pełnej efektywności – koniecznością finansowania działań z zakresu komunikacji publicznej i wsparcia na początkowym etapie użytkowania (tak dla operatorów, jak i odbiorców). Sugeruje się **usystematyzowanie i priorytetyzację zamierzeń w zakresie e-usług**, które będą wpierane w ramach działania 8.1.

Ocena projektu RPOWP 2014-2020 wskazuje, że nakreślone rodzaje działań generalnie są właściwie dobrane do wyznaczonych celów (choć, jak wspomniano wcześniej, wskazana jest zmiana brzmienia celów), natomiast realizacja RPOWP 2014-2020 będzie miała wielowymiarowy pozytywny wpływ na poprawę sytuacji społeczno-gospodarczej województwa. RPOWP 2014-2020 zawiera jakościowy opis oczekiwanych efektów realizacji interwencji zaplanowanych w ramach poszczególnych osi priorytetowych – zawarty w syntetycznym przeglądzie uzasadnienia wyboru celów tematycznych i priorytetów inwestycyjnych oraz, szerzej, w opisach poszczególnych osi. Ewaluator nie dostrzega w RPOWP 2014-2020 braków w zakresie identyfikacji efektów oddziaływania interwencji (RPOWP 2014-2020 będzie również przedstawiać oddziaływanie w wymiarze ilościowym – wraz z doprecyzowaniem wartości docelowych wskaźników). W toku ewaluacji **nie stwierdzono istotnych negatywnych efektów oddziaływania**, które wymagałyby modyfikacji planowanej interwencji.

II.4.5 Ocena spójności alokacji budżetowej z celami

⁹⁷ Na podstawie IDI z ekspertami dziedzinowymi.

⁹⁸ *Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020*, 2013, Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego, s. 10.

⁹⁹ Szerzej na temat alokacji – zob. rozdz. II.4.5 Ocena spójności alokacji budżetowej z celami.

Strukturę tematyczną celów i priorytetów zawartych w projekcie RPOWP **należy uznać za poprawną**. Ujęte w niej obszary rzeczywiście wymagają podjęcia odpowiednio sprofilowanych działań finansowanych ze źródeł publicznych. Każdy z obszarów interwencji odzwierciedlony poprzez osie priorytetowe charakteryzuje się jednakże odmienną specyfiką w zakresie kosztochłonności i zdolności absorpcyjnej, a co za tym idzie wymaga różnej skali interwencji finansowej potrzebnej do osiągnięcia rezultatów, które byłyby zauważalne i rzeczywiście wpływały na rozwój regionu. Pełna ocena RPOWP winna obejmować określenie adekwatności skali środków finansowych przypisanych poszczególnym celom. Należy zauważyć, że pomimo nominalnie wyższej alokacji środków przeznaczonych na RPOWP 2014-2020, niż w obecnej perspektywie finansowej ich rzeczywista waga mierzona w odniesieniu do skali gospodarki wynosi 14,6% PKB z 2011 r. przy 16,9% PKB z 2004 r. Analizując fundusze asygnowane w ramach RPOWP 2014-2020 w oparciu o dane dotyczące obecnej perspektywy finansowej 2007-2013 (*benchmarking* – patrz poniższa tabela), a także wykorzystując makroekonomiczny model HERMIN gospodarki województwa podlaskiego, można sformułować wnioski dotyczące alokacji środków finansowych w projekcie Programu na lata 2014-2020.

Tabela 5. Porównanie alokacji finansowych pomiędzy perspektywą finansową 2007-2013 (RPOWP + komponent regionalny POKL) oraz perspektywą finansową 2014-2020 (RPOWP)¹⁰⁰

Oś priorytetowa	Priorytet inwestycyjny	Działania RPOWP	Alokacja EFRR/EFS w %	Alokacja EFRR/EFS % PKB z roku 2011	RPOWP 2007-2013 bądź Komponent regionalny PO KL 2007-2013	Alokacja EFRR/EFS w % odpowiednio w sumie EFRR i EFS	Alokacja EFRR/EFS % PKB z roku 2004
Oś I. Wzmocnienie potencjału i konkurencyjności gospodarki regionu			22.3%	2.9%	RPOWP - Oś I. Wzrost innowacyjności i wspieranie przedsiębiorczości w regionie + Oś III. Rozwój turystyki i kultury	19.1%	3.2%
	1.1. Wzmacnianie infrastruktury B+R (...) i możliwości rozwoju sektora B+I oraz promowanie centrów kompetencji, w szczególności tych o znaczeniu europejskim 1.2. Promowanie inwestycji przedsiębiorstw w B+I, rozwój powiązań między przedsiębiorstwami, centrami B+R i szkołami wyższymi, wspieranie badań technologicznych i stosowanych, linii pilotażowych, działań w zakresie wczesnej walidacji produktów i zaawansowanych zdolności produkcyjnych i pierwszej produkcji w dziedzinie kluczowych technologii (...)	DZIAŁANIE 1.1. WSPARCIE NA RZECZ GOSPODARKI OPARTEJ NA WIEDZY DZIAŁANIE 1.2. WSPIERANIE TRANSFERU WIEDZY, INNOWACJI, TECHNOLOGII I KOMERCJALIZACJI WYNIKÓW B+R ORAZ ROZWÓJ DZIAŁALNOŚCI B+R W PRZEDSIĘBIORSTWACH DZIAŁANIE 1.5. WSPIERANIE ROZWOJU I IMPLEMENTACJI TECHNOLOGII INFORMACYJNO-KOMUNIKACYJNYCH W DZIAŁALNOŚCI PRZEDSIĘBIORSTW (E-BIZNES)	5.5%	0.7%	Działanie 1.1. Tworzenie warunków dla rozwoju innowacyjności Działanie 1.4. Wsparcie inwestycyjne przedsiębiorstw (1 konkurs) ¹⁰¹	1.5%	0.3%
	2.2. Rozwój produktów i usług opartych na TIK, handlu elektronicznego oraz zwiększanie zapotrzebowania na TIK		1.1%	0.1%		0.3%	0.0%
	3.1. Promowanie przedsiębiorczości, w szczególności przez ułatwienie gospodarczego wykorzystywania nowych pomysłów oraz przedsiębiorczości wspieranie tworzenia nowych firm	DZIAŁANIE 1.4. PROMOCJA PRZEDSIĘBIORCZOŚCI ORAZ PODNIESIENIE ATRAKCYJNOŚCI INWESTYCYJNEJ WOJEWÓDZTWA	3.9%	0.5%	Działanie 1.2. Region atrakcyjny inwestycjom	2.4%	0.4%
	3.3. Wspieranie tworzenia i rozszerzania zaawansowanych zdolności w zakresie rozwoju produktów i usług	DZIAŁANIE 1.3. WSPIERANIE INWESTYCJI W PRZEDSIĘBIORSTWACH	11.0%	1.4%	Działanie 1.4. Wsparcie inwestycyjne przedsiębiorstw Działanie 1.3. Wsparcie instytucji otoczenia biznesu	12.0%	2.0%

¹⁰⁰ Zamieszczone w tabeli wartości są wyznaczone dla cen bieżących (zgodnie z zapisami Szablonu PO i RPO z komentarzem z 08.01.2014r.) odpowiadających wartościom w cenach stałych zamieszczonych w projekcie RPOWP a dnia 8 listopada 2013r..

¹⁰¹ <http://www.rpowp.wrotapodlasia.pl/private/upload/file/84ddc703b0c7ebf80491db24f68c4709.pdf>

Oś priorytetowa	Priorytet inwestycyjny	Działania RPOWP	Alokacja EFRR/EFS w %	Alokacja EFRR/EFS % PKB z roku 2011	RPOWP 2007-2013 bądź Komponent regionalny PO KL 2007-2013	Alokacja EFRR/EFS w % odpowiednio w sumie EFRR i EFS	Alokacja EFRR/EFS % PKB z roku 2004
	8.2. wspieranie rozwoju przyjaznego dla zatrudnienia poprzez rozwój potencjałów endogenicznych jako elementu strategii terytorialnej dla obszarów ze specyficznymi potrzebami, łącznie z przekształceniem upadających regionów przemysłowych oraz działaniami na rzecz zwiększenia dostępności i rozwoju zasobów naturalnych i kulturowych	DZIAŁANIE 1.6. WSPIERANIE PRZEDSIĘBIORCZOŚCI I ZATRUDNIENIA W GMINACH, KTÓRYCH ROZWÓJ UWARUNKOWANY JEST SIECIĄ NATURA 2000	0.8%	0.1%	Działanie 3.2. Wsparcie inwestycyjne przedsiębiorstw z branży turystycznej	2.9%	0.5%
Oś II. Przedsiębiorczość i aktywność zawodowa			11.3%	1.5%	PO KL - Priorytet 6. Rynek pracy otwarty dla wszystkich + Priorytet 8. Regionalne kadry gospodarki	14.9%	2.5%
	8.5. Zapewnianie dostępu do zatrudnienia osobom poszukującym pracy i nieaktywnym zawodowo, w tym podejmowanie lokalnych inicjatyw na rzecz zatrudnienia oraz wspieranie mobilności pracowników	DZIAŁANIE 2.1 ZWIĘKSZANIE ZDOLNOŚCI ZATRUDNIENIOWEJ OSÓB POZOSTAJĄCYCH BEZ ZATRUDNIENIA ORAZ OSÓB POSZUKUJĄCYCH PRACY, W TYM OSÓB ODCHODZĄCYCH Z ROLNICTWA PRZY WYKORZYSTANIU AKTYWNEJ POLITYKI RYNKU PRACY ORAZ WSPIERANIE MOBILNOŚCI ZASOBÓW PRACY	4.6%	0.6%	Działanie 6.1. Poprawa dostępu do zatrudnienia oraz wspieranie aktywności zawodowej	7.9%	1.3%
	8.7. Samozatrudnienie, przedsiębiorczość oraz tworzenie nowych miejsc pracy	DZIAŁANIE 2.3 WSPIERANIE POWSTAWANIA I ROZWOJU PODMIOTÓW GOSPODARCZYCH	1.5%	0.2%	Działanie 6.2. Wsparcie oraz promocja przedsiębiorczości i samozatrudnienia	1.8%	0.3%
	8.8. Równouprawnienie płci oraz godzenie życia zawodowego i prywatnego	DZIAŁANIE 2.2. DZIAŁANIA NA RZECZ WORK-LIFE BALANCE	1.0%	0.1%			
	8.9. Adaptacja pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian	DZIAŁANIE 2.4 ADAPTACJA PRACOWNIKÓW, PRZEDSIĘBIORSTW I PRZEDSIĘBIORCÓW DO ZMIAN	3.7%	0.5%	Działanie 8.1. Priorytetu 8 PO KL. Rozwój pracowników i przedsiębiorstw w regionie.	5.2%	0.9%
	8.10. Aktywne i zdrowe starzenie się	DZIAŁANIE 2.5 PRZEDŁUŻANIE OKRESU AKTYWNOŚCI ZAWODOWEJ	0.6%	0.1%			
					Działanie 8.2 Priorytet 8 PO KL Transfer wiedzy.	1.1%	0.2%
Oś III. Kompetencje i kwalifikacje			7.4%	1.0%	PO KL - Priorytet 9. Rozwój wykształcenie i kompetencji w regionach	7.1%	1.2%

Oś priorytetowa	Priorytet inwestycyjny	Działania RPOWP	Alokacja EFRR/EFS w %	Alokacja EFRR/EFS % PKB z roku 2011	RPOWP 2007-2013 bądź Komponent regionalny PO KL 2007-2013	Alokacja EFRR/EFS w % odpowiednio w sumie EFRR i EFS	Alokacja EFRR/EFS % PKB z roku 2004
	10.1. Ograniczenie przedwczesnego kończenia nauki szkolnej oraz zapewnienie równego dostępu do dobrej jakości edukacji elementarnej, kształcenia podstawowego i ponadpodstawowego	DZIAŁANIE 3.1 KSZTAŁCENIE I EDUKACJA	1.8%	0.2%	Działanie 9.1. Wyrównywanie szans edukacyjnych i zapewnienie wysokiej jakości usług edukacyjnych świadczonych w systemie oświaty Działanie 9.4. Wysoko wykwalifikowane kadry systemu oświaty	4.5%	0.8%
	10.3. Poprawa dostępności i wspieranie uczenia się przez całe życie, podniesienie umiejętności i kwalifikacji pracowników i osób poszukujących pracy, zwiększenie dopasowania systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy m.in. przez poprawę jakości kształcenia i szkolenia zawodowego oraz utworzenia i rozwijanie systemów uczenia się poprzez praktyczną naukę zawodu realizowaną w ścisłej współpracy z pracodawcami	DZIAŁANIE 3.2 KSZTAŁTOWANIE I ROZWÓJ KOMPETENCJI KADR REGIONU	5.5%	0.7%	Działanie 9.2. Podniesienie atrakcyjności i jakości szkolnictwa zawodowego Działanie 9.3. Upowszechnienie kształcenia ustawicznego w formach szkolnych Działanie 9.6. Upowszechnienie uczenia się dorosłych	2.6%	0.4%
Oś IV. Poprawa dostępności transportowej			17.8%	2.3%	RPOWP - Oś II. Rozwój infrastruktury transportowej	21.0%	3.6%
	7.2. Zwiększanie mobilności regionalnej poprzez łączenie węzłów drugorzędnych i trzeciorzędnych z infrastrukturą TEN-T	DZIAŁANIE 4.1 MOBILNOŚĆ REGIONALNA	13.8%	1.8%	Działanie 2.1. Rozwój transportu drogowego	18.7%	3.2%
					Działanie 2.2. Rozwój transportu lotniczego	0.6%	0.1%
	7.3. Rozwój przyjaznych dla środowiska i niskoemisyjnych systemów transportu, włączając transport śródlądowy, morski, porty i połączenia multimodalne	DZIAŁANIE 4.2 TWORZENIE WARUNKÓW DLA ROZWOJU TRANSPORTU KOMBINOWANEGO I BUDOWY CENTRÓW LOGISTYCZNYCH	0.4%	0.0%	Działanie 2.3. Rozwój transportu publicznego	0.9%	0.1%
	7.4. Rozwój i rehabilitacja kompleksowego, nowoczesnego i interoperacyjnego systemu transportu kolejowego	DZIAŁANIE 4.3 INFRASTRUKTURA KOLEJOWA	3.7%	0.5%	Działanie 2.4. Rozwój transportu kolejowego	0.8%	0.1%
Oś V. Gospodarka niskoemisyjna			14.6%	1.9%	RPOWP - Oś V. Rozwój infrastruktury ochrony środowiska	3.1%	0.5%
	4.1. Promowanie produkcji i dystrybucji odnawialnych źródeł energii	DZIAŁANIE 5.1 ENERGETYKA OPARTA NA ODNAWIALNYCH ŹRÓDŁACH ENERGII	3.7%	0.5%	Działanie 5.1. Rozwój regionalnej infrastruktury ochrony środowiska Działanie 5.2. Rozwój lokalnej infrastruktury ochrony środowiska (1/5 środków z tych dwóch działań)	1.6%	0.3%

Oś priorytetowa	Priorytet inwestycyjny	Działania RPOWP	Alokacja EFRR/EFS w %	Alokacja EFRR/EFS % PKB z roku 2011	RPOWP 2007-2013 bądź Komponent regionalny PO KL 2007-2013	Alokacja EFRR/EFS w % odpowiednio w sumie EFRR i EFS	Alokacja EFRR/EFS % PKB z roku 2004
	4.2. Promowanie efektywności energetycznej i wykorzystania odnawialnych źródeł energii w przedsiębiorstwach	DZIAŁANIE 5.2. EFEKTYWNOŚĆ ENERGETYCZNA W PRZEDSIĘBIORSTWACH	1.4%	0.2%			
	4.3. Wspieranie efektywności energetycznej i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii w budynkach publicznych i sektorze mieszkaniowym	DZIAŁANIE 5.3 EFEKTYWNOŚĆ ENERGETYCZNA W SEKTORZE MIESZKANIOWYM I BUDYNKACH UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ	6.9%	0.9%	Działanie 5.1. Rozwój regionalnej infrastruktury ochrony środowiska Działanie 5.2. Rozwój lokalnej infrastruktury ochrony środowiska (1/5 środków z tych dwóch działań)	1.6%	0.3%
	4.5. Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich typów obszarów, w szczególności na obszarach miejskich, w tym wspieranie zrównoważonego transportu miejskiego oraz podejmowania odpowiednich działań adaptacyjnych i mitygacyjnych	DZIAŁANIE 5.4 STRATEGIE NISKOEMISYJNE	2.6%	0.3%			
Oś VI. Ochrona środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami			6.4%	0.8%	RPOWP - Oś V. Rozwój infrastruktury ochrony środowiska	4.7%	0.8%
	6.1. Zaspokojenie znaczących potrzeb w zakresie inwestycji w sektorze gospodarki odpadami, tak, aby wypełnić zobowiązania wynikające z prawa unijnego	DZIAŁANIE 6.3 EFEKTYWNY SYSTEM GOSPODAROWANIA ODPADAMI	1.4%	0.2%	Działanie 5.1. Rozwój regionalnej infrastruktury ochrony środowiska Działanie 5.2. Rozwój lokalnej infrastruktury ochrony środowiska (1/5 środków z tych dwóch działań)	1.6%	0.3%
	6.2. Zaspokojenie znaczących potrzeb w zakresie inwestycji w sektorze gospodarki wodnej tak, aby wypełnić zobowiązania wynikające z prawa unijnego	DZIAŁANIE 6.1 OCHRONA WODY I GLEB	3.0%	0.4%	Działanie 5.1. Rozwój regionalnej infrastruktury ochrony środowiska Działanie 5.2. Rozwój lokalnej infrastruktury ochrony środowiska (1/5 środków z tych dwóch działań)	1.6%	0.3%
	6.4. Ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej, ochrona i rekultywacja gleby oraz promowanie usług ekosystemowych, w tym programu natura 2000 oraz zielonej infrastruktury	DZIAŁANIE 6.4 OCHRONA ZASOBÓW BIO-I GEORÓZNOODNOŚCI ORAZ KRAJOBRAZU	1.8%	0.2%	Działanie 5.1. Rozwój regionalnej infrastruktury ochrony środowiska Działanie 5.2. Rozwój lokalnej infrastruktury ochrony środowiska (1/5 środków z tych dwóch działań)	1.6%	0.3%
	6.5. Działania mające na celu poprawę stanu środowiska miejskiego, w tym rekultywacja terenów poprzemysłowych i redukcja zanieczyszczenia powietrza	DZIAŁANIE 6.2 OCHRONA POWIETRZA	0.2%	0.0%			

Oś priorytetowa	Priorytet inwestycyjny	Działania RPOWP	Alokacja EFRR/EFSS w %	Alokacja EFRR/EFSS % PKB z roku 2011	RPOWP 2007-2013 bądź Komponent regionalny PO KL 2007-2013	Alokacja EFRR/EFSS w % odpowiednio w sumie EFRR i EFSS	Alokacja EFRR/EFSS % PKB z roku 2004
Oś VII. Poprawa spójności społecznej			6.9%	0.9%	PO KL - Priorytet 6. Rynek pracy otwarty dla wszystkich Priorytet 7. Promocja integracji społecznej Priorytet 9. Rozwój wykształcenie i kompetencji w regionach	6.9%	1.2%
	9.4. Aktywna integracja, w szczególności w celu poprawy zatrudnialności	DZIAŁANIE 7.1 ROZWÓJ DZIAŁAŃ AKTYWNEJ INTEGRACJI	3.7%	0.5%	Działanie 7.1. Rozwój i upowszechnienie aktywnej integracji	2.9%	0.5%
					Działanie 7.4. Niepełnosprawni na rynku pracy - projekty konkursowe	0.5%	0.1%
	9.7. Ułatwianie dostępu do niedrogich, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym	DZIAŁANIE 7.2 ROZWÓJ USŁUG SPOŁECZNYCH	1.0%	0.1%	Działanie 7.2. Przeciwdziałanie wykluczeniu i wzmocnienie sektora ekonomii społecznej	2.9%	0.5%
	9.8. Wspieranie gospodarki społecznej i przedsiębiorstw społecznych	DZIAŁANIE 7.3 WZMOCNIENIE ROLI EKONOMII SPOŁECZNEJ W ROZWOJU SPOŁECZNOGOSPODARCZYM WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO	0.7%	0.1%			
	9.9. Lokalne strategie rozwoju realizowane przez społeczność	DZIAŁANIE 7.4 REWITALIZACJA SPOŁECZNA I KSZTAŁTOWANIE KAPITAŁU SPOŁECZNEGO	1.5%	0.2%	Działanie 7.3. Inicjatywy lokalne na rzecz aktywnej integracji Działanie 6.3. Inicjatywy lokalne na rzecz podnoszenia poziomu aktywności zawodowej na obszarach wiejskich Działanie 9.5. Oddolne inicjatywy edukacyjne na obszarach wiejskich	0.6%	0.1%
Oś VIII. Infrastruktura dla usług użyteczności publicznej			9.9%	1.3%	RPOWP - Oś III. Rozwój turystyki i kultury + Oś IV. Społeczeństwo informacyjne + Oś VI. Rozwój infrastruktury społecznej	18.9%	3.2%
	2.3. Wzmacnianie zastosowania technologii komunikacyjno-informacyjnych dla e-administracji, e-learningu, e-integracji, e-kultury i e-zdrowia	DZIAŁANIE 8.1 ROZWÓJ USŁUG PUBLICZNYCH ŚWIADCZONYCH DROGĄ ELEKTRONICZNĄ	3.2%	0.4%	Oś IV. Społeczeństwo informacyjne	5.3%	0.9%
	6.3. Ochrona, promocja i rozwój dziedzictwa kulturowego	DZIAŁANIE 8.3 EFEKTYWNE WYKORZYSTANIE POTENCJAŁU KULTUROWEGO	0.9%	0.1%	Działanie 3.1. Rozwój atrakcyjności turystycznej regionu Działanie 6.3. Rozwój infrastruktury z zakresu kultury i ochrony dziedzictwa historycznego i kulturowego	8.4%	1.4%
						1.0%	0.2%

Oś priorytetowa	Priorytet inwestycyjny	Działania RPOWP	Alokacja EFRR/EFS w %	Alokacja EFRR/EFS % PKB z roku 2011	RPOWP 2007-2013 bądź Komponent regionalny PO KL 2007-2013	Alokacja EFRR/EFS w % odpowiednio w sumie EFRR i EFS	Alokacja EFRR/EFS % PKB z roku 2004
	9.1. Inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną, które przyczyniają się do rozwoju krajowego, regionalnego i lokalnego, zmniejszania nierówności w zakresie stanu zdrowia oraz przejścia z usług instytucjonalnych do usług na poziomie społeczności lokalnych	DZIAŁANIE 8.4 INFRASTRUKTURA OCHRONY ZDROWIA	2.3%	0.3%	Działanie 6.2. Rozwój infrastruktury z zakresu ochrony zdrowia	2.7%	0.5%
	9.2. Wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności i obszarów miejskich i wiejskich	DZIAŁANIE 8.5 REWITALIZACJA	1.4%	0.2%			
	10.4. Inwestycje w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie poprzez rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej	DZIAŁANIE 8.2 UZUPEŁNIENIE DEFICYTÓW W ZAKRESIE INFRASTRUKTURY EDUKACYJNEJ I SZKOLENIOWEJ	2.1%	0.3%	Działanie 6.1. Rozwój infrastruktury z zakresu edukacji	1.6%	0.3%
Oś IX. Pomoc techniczna			3.5%	0.5%	RPOWP - Oś VII. Pomoc techniczna + PO KL - Pomoc techniczna	4.2%	0.7%
Całość			100.0%	13.1%	Całość PO KL Komponent regionalny + RPOWP 2007-2013	100.0%	16.9%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie RPOWP 2014-2020, RPOWP 2007-2013, PO KL 2007-2013.

Porównanie alokacji w dwóch perspektywach finansowych – zarówno wartości nominalnych, jak i struktury – pozwala stwierdzić, że **rozkład funduszy w RPOWP 2014-2020 uwzględnia generalne różnice w kosztochłonności pomiędzy poszczególnymi osiami priorytetowymi** (inną siłę oddziaływania ma bowiem 1 mln euro w przypadku osi edukacyjnej, inną zaś w przypadku osi transportowej). W tym sensie i na tym poziomie generalizacji rozważań można mówić o racjonalnej skali wydatków. Finalna ocena adekwatności wielkości i struktury środków finansowych względem celów Programu determinowana jest natomiast przez politykę Zamawiającego. **Nie ma w projekcie RPOWP 2014-2020 celów tematycznych, które nie zasługiwałyby na wsparcie finansowe. Są natomiast ograniczone, niższe w ujęciu realnym niż w latach 2007-2013, zasoby finansowe do ich realizacji.** Od polityki Zamawiającego zależy, czy nastąpi większe rozproszenie funduszy generujące ryzyko nieosiągnięcia masy krytycznej wsparcia, czy też będzie miało miejsce skoncentrowanie funduszy unijnych na węższej grupie priorytetów kosztem mniejszego zaangażowania w niektórych istotnych obszarach interwencji.

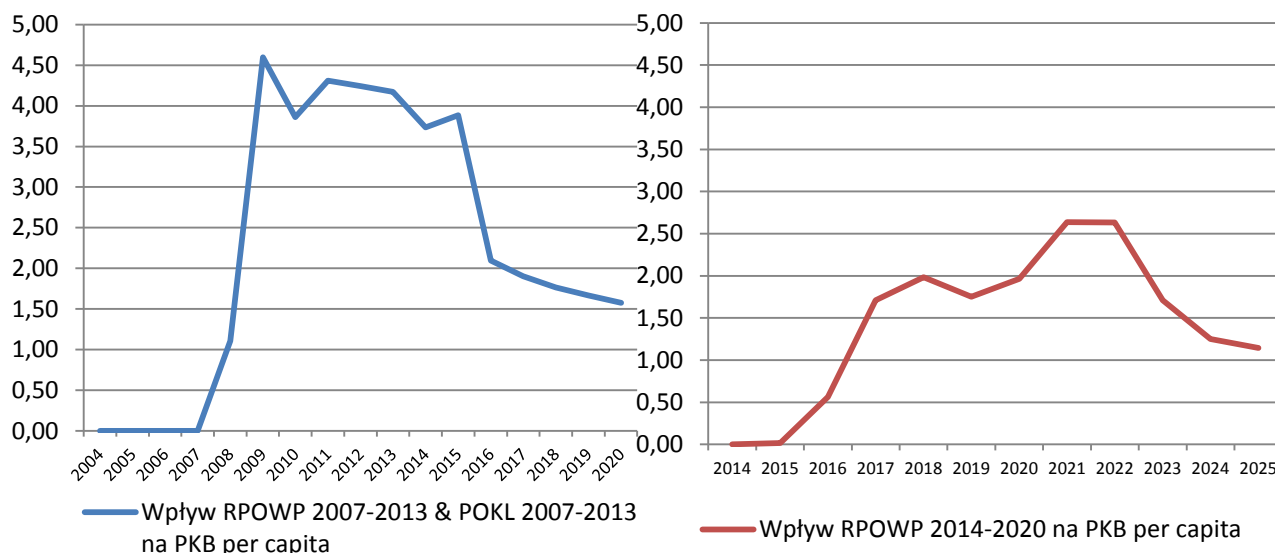
Mając na uwadze powyższe, należy zauważyć, że w obecnym kształcie projektu RPOWP 2014-2020 nastąpił – w porównaniu do okresu 2007-2013 – spadek realnej (tzn. uwzględniającej procesy inflacyjne, siłę nabywczą i wzrost gospodarki) koncentracji środków finansowych na poziomie wszystkich osi priorytetowych z wyjątkiem *Gospodarki niskoemisyjnej*¹⁰². Postulat koncentracji interwencji finansowych jest jedną z kluczowych rekomendacji raportu F. Barca, gdzie za wysoce wskazane uznaje się: „*Skoncentrowanie 55-65% środków na 3-4 priorytetach kluczowych, przy czym udział uzależniony byłby od państwa członkowskiego i Regionu*”. W kontekście planów finansowych tworzonych na poziomie regionalnych Programów operacyjnych można wyróżnić dwa rodzaje koncentracji środków finansowych: 1) formalnej zorientowanej wyłącznie na wypełnienie rygorów w postaci wynegocjowanych minimów finansowania (tzw. *ring fencing*) oraz 2) rzeczywistej ukierunkowanej na wzrost relacji funduszy alokowanych w wybranych osiach priorytetowych w stosunku do PKB. W obecnej postaci została osiągnięta koncentracja formalna (mniej istotna z punktu widzenia procesów rozwojowych regionu i będąca przedmiotem negocjacji z Ministerstwem Infrastruktury i Rozwoju). W przypadku większości osi priorytetowych wystąpił spadek alokacji mierzonych poprzez odniesienie funduszy do PKB i porównanych z analogicznymi wartościami w poprzedniej perspektywie finansowej. Jeżeli zamiarem Zamawiającego jest wygenerowanie w określonych obszarach wsparcia co najmniej takich samych lub większych efektów niż w poprzedniej perspektywie, **alokacje środków zaprezentowane w projekcie Programu mogą być uznane za nieadekwatne.** Jeżeli natomiast celem Zamawiającego jest – jak ma to miejsce obecnie w projekcie RPOWP 2014-2020 – rozłożenie zasobów finansowych pomiędzy większą liczbę priorytetów inwestycyjnych, to struktura funduszy w projekcie RPOWP 2014-2020 musi zostać wykorzystana do oszacowania wartości docelowych wskaźników rezultatu, a te z kolei winny zostać skonfrontowane z oczekiwaniami Zamawiającego.

Zgodnie z wynikami analizy porównawczej dwóch perspektyw finansowych (*benchmarking*) przeprowadzonej przez ewaluatora zaproponowana w projekcie RPOWP 2014-2020 alokacja środków finansowych stwarza ryzyko, że realnie niższe fundusze nie będą generować co najmniej takich efektów jak w obecnej perspektywie 2007-2013. Potwierdzają to wyniki symulacji przeprowadzonych przy zastosowaniu makroekonomicznego modelu HERMIN, gdzie wpływ funduszy w ramach RPOWP

¹⁰² Relatywnie duży (o 0,4 pkt. proc.) wzrost realnej koncentracji (w porównaniu z obecną perspektywą) odnotowano jedynie w przypadku działania *Infrastruktura kolejowa*. Niewielki wzrost ma miejsce w przypadku działań: *Wsparcie na rzecz gospodarki opartej na wiedzy, Promocja przedsiębiorczości oraz podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej województwa, Kształtowanie i rozwój kompetencji kadr region, Wzmocnienie roli ekonomii społecznej w rozwoju społeczno-gospodarczym województwa podlaskiego oraz Rewitalizacja społeczna i kształtowanie kapitału społecznego*. Utrzymanie alokacji w stosunku do PKB można zauważyć m.in. w przypadku działań: *Rozwój działań aktywnej integracji oraz Uzupelnienie deficytów w zakresie infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej*. Część działań RPOWP 2014-2020 nie ma przełożenia na obecny Program – tym niemniej nie zmienia to faktu, że na poziomie wszystkich osi poza *Gospodarką niskoemisyjną* rzeczywista koncentracja jest niższa niż w realizowanym obecnie RPO.

2014-2020 na wartość PKB *per capita* województwa podlaskiego jest niższy w porównaniu do analogicznych wartości w obecnej perspektywie finansowej (patrz poniższe wykresy).

Wykres 1. Wpływ RPOWP 2007-2020 łącznie z komponentem regionalnym POKL 2007-2013 (wykres po lewej stronie) oraz wpływ RPOWP 2014-2020 (wykres po prawej stronie) na PKB *per capita* w %

Źródło: Opracowanie własne na podstawie symulacji regionalnego modelu HERMIN dla gospodarki województwa podlaskiego.

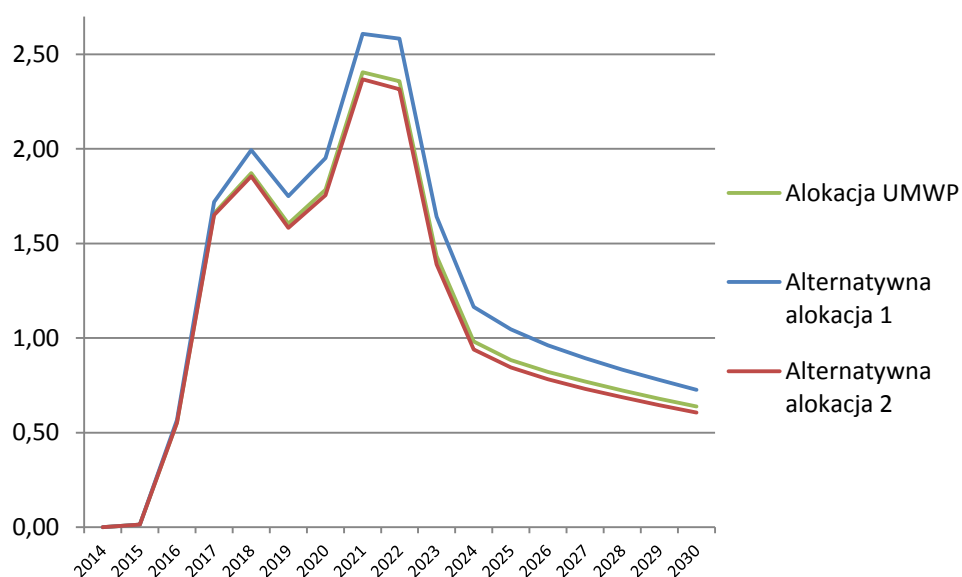
W związku z powyższym **sugeruje się rozważenie wzrostu koncentracji środków finansowych w ramach RPOWP 2014-2020**. Uwzględniając zdolności absorpcyjne, determinowane potencjałem regionu oraz warunki brzegowe wskazane przez Komisję Europejską i transponowane przez rząd do Umowy Partnerstwa (m.in. poziomy *ring fencingów*), mogłoby **to przykładowo nastąpić poprzez przesunięcie części nakładów przewidzianych na Gospodarkę niskoemisyjną (przede wszystkim z PI o charakterze nieprodukcyjnym: 4.3 i 4.5) na wydatki w ramach osi priorytetowej Poprawa dostępności transportowej**. Należy zdecydowanie podkreślić, iż wspomniana **realokacja dotyczyłaby wyłącznie tych przedsięwzięć infrastrukturalnych, które generowałyby zasadnicze efekty w zakresie rozwoju społeczno-gospodarczego województwa podlaskiego**, a więc szlaków komunikacyjnych o charakterze regionalnym oraz tych o znaczeniu ponadlokalnym, które zapewnią konieczne połączenie z siecią dróg ekspresowych, obszarami przeznaczonymi pod działalność przemysłowo-usługową lub uzupełnią luki w połączeniach transgranicznych. Rozbudowa, modyfikacja, usprawnienie elementów infrastruktury transportowej stanowią warunek sine qua non rozwoju regionu. Efekty społeczno-gospodarcze związane ze wzrostem innowacyjności, poprawą jakości kapitału ludzkiego i społecznego pozostaną jedynie w sferze intencyjnej dopóki jakościowej poprawie nie ulegnie dostępność zewnętrzna i wewnętrzna województwa. Wzrost dostępności regionu jest podstawową determinantą spójności terytorialnej województwa – kategorii kluczowej dla rozwoju regionalnego opartego na centralizacji działalności gospodarczej w ośrodkach miejskich charakteryzujących się znaczącymi siłami aglomeracyjnymi. Pomimo przewartościowania priorytetów UE w nowej perspektywie finansowej na lata 2014-2020, zmierzającego do wyraźnego przeniesienia akcentu na działania zorientowane na poprawę konkurencyjności i rozwój „zielonej” gospodarki należy zdecydowanie dążyć do koncentracji funduszy w ramach RPOWP 2014-2020 na poprawie tych składników infrastruktury, które generowałyby długookresowe efekty podażowe.

Równoległym rozwiązaniem – poprzedzonym analizą zdolności absorpcyjnych – w zakresie realokacji

środków finansowych mogłoby być – **przesunięcie funduszy z osi priorytetowej Gospodarka niskoemisyjna do osi priorytetowej Wzmocnienie potencjału i konkurencyjności gospodarki regionu** (w szczególności do działań: 1.1 oraz 1.2) zorientowanej na rozwój innowacyjności i gospodarki opartej na wiedzy. Wzrost rzeczywistej koncentracji zasobów finansowych na projektach proinnowacyjnych będzie generował – przy założeniu efektywności tych przedsięwzięć – większe profity niż w przypadku alokacji zaprezentowanej w projekcie RPOWP 2014-2020. Rozwijająca się stabilnie gospodarka województwa pozwoli w przyszłości na wzrost finansowania gospodarki niskoemisyjnej, a także innych obszarów, bez konieczności poszukiwania zewnętrznych źródeł kapitału. Powyższe kierunki przesunięcia środków finansowych mają jedynie charakter przykładowy. Główną intencją Ewaluatora jest podkreślenie roli koncentracji funduszy na obszarach produkcyjnych umożliwiających długookresową akumulację kapitału i tym samym oparcie procesów rozwojowych w coraz większym stopniu na endogennych potencjałach regionu. Ma to kluczowe znaczenie w sytuacji, w której z dużym prawdopodobieństwem przyszła perspektywa UE 2014-2020 może być ostatnią charakteryzującą się znaczącym wsparciem finansowym.

W celu uwidocznienia, jak wzrost koncentracji funduszy oddziałuje na gospodarkę województwa podlaskiego, założono przesunięcie 50% środków alokowanych w projekcie Programu na Gospodarkę niskoemisyjną do osi priorytetowej *Wzmocnienie potencjału i konkurencyjności gospodarki regionu* (25%) oraz do osi *Poprawa dostępności transportowej* (25%).¹⁰³ Następnie dla tak zmodyfikowanej alokacji funduszy przeprowadzone zostały symulacje przy zastosowaniu makroekonomicznego modelu HERMIN gospodarki województwa podlaskiego – *alternatywna alokacja 1*.

Wykres 2. Wpływ RPOWP 2014-2020 na PKB per capita województwa podlaskiego przy założeniu wzrostu koncentracji środków finansowych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie symulacji regionalnego modelu HERMIN dla gospodarki województwa podlaskiego.

Wzrost interwencji finansowej zorientowanej na poprawę infrastruktury transportowej oraz projekty ukierunkowane na rozwój gospodarki opartej na wiedzy mogłoby zmaksymalizować siłę oddziaływania RPOWP 2014-2020 na rozwój społeczno-gospodarczy województwa podlaskiego. Skumulowany dla

¹⁰³ Środki między działania osi *Wzmocnienie potencjału i konkurencyjności gospodarki regionu* zostały rozdzielone proporcjonalnie do udziałów finansowych tych działań w całości osi w alokacji zaproponowanej w projekcie Programu. Analogicznie rozdzielono środki między działania osi *Poprawa dostępności transportowej*.

lat 2014-2030 wpływ Programu na PKB per capita¹⁰⁴ regionu wynosi 25,51% dla alokacji funduszy zapisanej w projekcie RPOWP 2014-2020. W przypadku zaproponowanej przez ewaluatora modyfikacji nakładów finansowych analogiczny wpływ Programu kształtuje się na poziomie 28,36%.

Warto podkreślić, iż nie każda realokacja środków finansowych mająca na celu wzrost ich koncentracji może generować wyższe wymierne efekty w zakresie oddziaływania Programu na gospodarkę. Za przykład mogą posłużyć tu wyniki symulacji makroekonomicznej, w przypadku której część funduszy z obszarów: poprawa dostępności transportowej, ochrona środowiska i racjonalne gospodarowanie zasobami oraz infrastruktura edukacyjna i szkoleniowa została przesunięta do obszaru infrastruktury społecznej – *alternatywna alokacja 2*¹⁰⁵. Skumulowany długookresowy wpływ RPOWP 2014-2020 na PKB per capita szacowany jest tu na poziomie 24,83% – czyli o 0,67 pkt. proc. niższym niż w przypadku tematycznego podziału środków zawartego w projekcie Programu (25,5%). Niezmiernie istotne w procesie finalnego ukształtowania alokacji finansowych jest wyważenie ilościowych kwantyfikowalnych efektów gospodarczych z jakościowymi zmianami wpływającymi na standard życia mieszkańców, ale w ograniczonym stopniu przekładającymi się na akumulację kapitału i wzrost bogactwa regionu.

Poziom generalizacji regionalnych programów operacyjnych, determinowany kształtem szablonu opracowanego przez Komisję Europejską, znacznie utrudnia wiarygodne określenie kosztochłonności i chłonności poszczególnych priorytetów inwestycyjnych, a tym samym adekwatne uwzględnienie tych kategorii w szacowaniu wartości wskaźników monitoringu. To z kolei utrudnia pełną ocenę alokacji środków finansowych i określenie w pełni wiarygodnych rezultatów interwencji finansowej. Stąd też sugeruje się: 1) **przeprowadzenie – na etapie opracowywania uszczegółowienia RPOWP 2014-2020 – analizy kosztochłonności** typów przedsięwzięć planowanych w ramach poszczególnych priorytetów inwestycyjnych, także w kontekście realności osiągnięcia założonych wartości docelowych wskaźników (uwzględnienie kosztów jednostkowych wskaźników); 2) **określenie stopnia nasycenia inwestycjami w stosunku do potrzeb** w ramach poszczególnych priorytetów inwestycyjnych ujętych w RPOWP 2014-2020. Pozwoli to na stwierdzenie, w jakim wymiarze możliwe jest osiągnięcie zakładanych celów oraz czy nie istnieje ryzyko przeinwestowania w danym obszarze i związane z nim ryzyko ponoszenia kosztów utrzymania niepotrzebnych inwestycji. Alokacje nie mogą przekraczać barier absorpcyjnych. Wspomniana analiza umożliwiłaby dostosowanie uszczegółowienia Programu do skonstruowanego na poziomie RPOWP 2014-2020 tematycznego podziału środków determinującego wartości wskaźników monitoringu. Zapisy uszczegółowienia Programu powinny w taki sposób wskazywać operacyjne warunki wykorzystania środków (m.in. poprzez określenie wartości max. i min. projektów czy listy projektów pozakonkursowych), aby wdrażanie Programu w jak największym stopniu przekładało się na realizację założonych celów i ich skwantyfikowanego ujęcia, tj. wskaźników monitoringowych.

II.4.6 Ocena sposobu uwzględnienia wymiaru terytorialnego interwencji

Zagadnienia związane z terytorialnym wymiarem interwencji zawarte są w sekcji 4. RPOWP 2014-2020. Sekcja zawiera cztery podrozdziały odnoszące się do następujących zagadnień:

- ramy realizacji RLKS;

¹⁰⁴ W relacji do PKB per capita z roku 2011.

¹⁰⁵ Zwiększono alokację przeznaczoną na infrastrukturę społeczną (PI 9.1) o 45 mln euro, odejmując tym samym 25 mln euro od alokacji na PI 7.2, 7,5 mln euro od PI 6.2, 5 mln euro od PI 6.1 oraz 7,5 mln euro od PI 10.4.

- ramy realizacji przedsięwzięć z zakresu zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich (w tym ZIT);
- ramy realizacji ZIT poza zintegrowanymi przedsięwzięciami z zakresu zrównoważonego rozwoju miast oraz
- mechanizmy zapewniające koordynację przedsięwzięć opartych na współpracy, strategii makroregionalnych i strategii dla basenów morskich.

RPOWP 2014-2020 **jednoznacznie i wprost odwołuje się do obszarów strategicznej interwencji wskazanych w SRWP**, których jest sześć: Białystok i jego obszar funkcjonalny (1); subregionalne ośrodki wzrostu (2), miasta powiatowe (3), obszary wiejskie (4), obszar przygraniczny (5) oraz gminy, których rozwój uwarunkowany jest siecią Natura 2000 (6).

RPOWP 2014-2020 wskazuje szeroką paletę mechanizmów służących rozwojowi w ramach OSI, a w szczególności: ZIT, RLKS, projekty zintegrowane, realizacja wiązek projektów komplementarnych dla osiągnięcia efektu synergii.

Niektóre przyjęte w RPOWP 2014-2020 założenia dotyczące poszczególnych zapisów wymagają komentarza. Przyjęty potencjał ludnościowy (30 – 150 tys. mieszkańców) dla obszarów, które powinny stosować instrument RLKS, wymaga uwzględnienia głosów płynących z konsultacji społecznych wyrażających znaczną wstępną gotowość korzystania z tego instrumentu potencjalnie dużej liczby gmin. Biorąc pod uwagę złożoność procedur RLKS, a jednocześnie duże oczekiwania społeczne wobec tego instrumentu, **rekomenduje się obniżenie dolnego progu do 20 tys. mieszkańców**. Druga uwaga dotyczy założenia realizacji poszczególnych priorytetów inwestycyjnych w formule RLKS. Przewidziane w Programie PI są trafnie dedykowane formule RLKS, jednak należy mieć na uwadze fakt, iż w trakcie przygotowania poszczególnych strategii lokalnych będzie widoczna presja do rozszerzania palety interwencji.

Formuła ZIT przewidziana dla obszaru funkcjonalnego Miasta Białystok została przewidziana prawidłowo. W szczególności należy zwrócić uwagę na:

- obszar funkcjonalny Miasta Białystok został rekomendowany przez Podlaskie Biuro Planowania Przestrzennego i obejmuje 9 gmin – ułatwia to opracowanie strategii ZIT i/lub strategii MOF;
- wskazuje się jednoznacznie rolę ZIT jako czynnika sprzyjającego zintegrowanemu rozwiązywaniu problemów Białegostoku i jego obszaru funkcjonalnego;
- trafnie określono PI adresowane dla realizacji w formule ZIT.

RPOWP 2014-2020 w tej części opiera się na dokumencie MIR (*Założenia...*), wskazując warunki realizacji ZIT. Ze względu na fakt, iż Strategie ZIT są obligatoryjne dla miast wojewódzkich, a zarazem ich przygotowanie i realizacja ujęte są w gorset warunków narzuconych przez MIR, rekomenduje się następujące działania:

- **uporządkowanie kwestii terminologii**. Proponuje się, by dokumentem, który powinien być podstawą realizacji ZIT, była Strategia Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego (BOF). W ramach tej Strategii powinna być wyróżniona część dotycząca ZIT, spełniająca wymogi MIR;
- **włączenie informacji, w ramach jakich działań/priorytetów inwestycyjnych i w jakim zakresie planowane jest w RPOWP 2014-2020 wsparcie dla BOF** (w uzgodnieniu z zespołem opracowującym Strategię Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego);
- **wskazanie oczekiwanych kierunków działań i adresowanych instrumentów dla subregionalnych biegunów wzrostu**. Brak odrębnego rozdziału poświęconego subregionalnym biegunom wzrostu może sugerować, iż dla tych miast i ich obszarów funkcjonalnych przewidziane są prawdopodobnie wspomniane wyżej „projekty zintegrowane, realizacja wiązek projektów komplementarnych dla osiągnięcia efektu synergii”. **Rekomenduje się wprowadzenie odrębnych zapisów dotyczących Bielska Podlaskiego, Łomży oraz Suwałk,**

zachęcających samorządy tych miast i obszarów funkcjonalnych do współpracy w ramach realizacji działań na rzecz rozwiązywania wspólnych problemów. Rekomenduje się ponadto, by nie stosować dla tych ośrodków formuły ZIT zgodnej z Założeńiami MIR. Bardziej korzystna i rokująca dużo większe szanse na zawiązywanie współpracy będzie formuła „ukierunkowana na szczegółowe cele” bez obligatoryjnego stosowania szerokiego porozumienia gmin. Najbardziej korzystnym byłoby opracowanie przez samorządy subregionalnych biegunów wzrostu i ich obszarów funkcjonalnych odrębnych Strategii, wskazujących główne problemy, które powinno się rozwiązywać w ramach całego obszaru. Ten dokument miałby charakter kierunkowy i stanowił podstawę dla formułowania zintegrowanych projektów w różnorodnych partnerstwach (pojedyncze projekty nie musiałyby obejmować wszystkich gmin z OF). Należy jednocześnie podkreślić, że tego typu podejście byłoby również łatwiejsze do realizacji dla OF, niż stosowanie rozwiązania typu RLKS.

Brak przygotowania na etapie ewaluacji Strategii Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego (lub Strategii ZIT Obszaru Funkcjonalnego Białegostoku) skutkuje brakiem opisu umiejscowienia BOF w RPOWP 2014-2020 (tabela 20a oraz tabela 21). **Punkty te powinny być uzupełnione po dokonaniu ustaleń z samorządami lokalnymi opracowującymi Strategię ZIT dla Białegostoku i jego obszaru funkcjonalnego.**

Omawiana sekcja zawiera również odniesienia do strategii makroregionalnych i strategii dla basenów morskich, co należy uznać za pozytywne rozwiązanie. W RPOWP 2014-2020 wskazana jest zbieżność między Programem a Strategią rozwoju społeczno-gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020 oraz Strategią UE dla Regionu Morza Bałtyckiego.

Odniesienia do Strategii Polski Wschodniej są o tyle istotne, że wcześniej rekomendowano już nawiązanie do PORPW ze względu na linię demarkacyjną i dokonane wybory w RPOWP 2014-2020. Dlatego ważne jest, że RPOWP 2014-2020 będzie przyczyniał się do realizacji wszystkich 3 obszarów strategicznych Strategii Polski Wschodniej, czyli: innowacyjności, zasobów pracy i infrastruktury.

Wskazanie związków między RPOWP 2014-2020 a Strategią UE dla Regionu Morza Bałtyckiego, w kontekście Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020, pokazuje konsekwencję myślenia strategicznego, opartego na maksymalnym wykorzystaniu czynników zewnętrznych w celu uzyskania wysokiej konkurencyjności. Autorzy RPOWP 2014-2020 podkreślają, że realizacja Programu przyczyni się do wzrostu dobrobytu, rozwoju połączeń komunikacyjnych, a w sposób pośredni – do ochrony morza Bałtyckiego.

II.4.7 Ocena spójności wewnętrznej

Kluczowymi kryteriami analizy przedstawionej w tej sekcji są spójność wewnętrzna dokumentu, w szczególności pomiędzy celami a przypisanymi im osiami. Poniżej przedstawiono matrycę logiczną oceny spójności wewnętrznej pomiędzy osiami priorytetowymi (Tabela 6).

Tabela 6. Matryca komplementarności pomiędzy osiami priorytetowymi RPOWP 2014-2020

	1	2	3	4	5	6	7	8
1	x							
2		x						
3			x					

4				x				
5					x			
6						x		
7							x	
8								x

Legenda (związek):

	silny pozytywny
	neutralny
	negatywny

Źródło: opracowanie własne.

Zgodność pomiędzy poszczególnymi osiami priorytetowymi oceniona została pozytywnie. Poszczególne osie wiążą się ze sobą i uzupełniają wzajemnie, co będzie powodowało efekt synergii. Powiązanie osi jest spójne i logiczne. Każdy element jest opisany w wystarczający sposób wraz z uzasadnieniem lub wskazaniem na powiązanie z pozostałymi elementami Programu. W ujęciu pionowym związku celów oraz wzajemne wynikanie poszczególnych składowych są spójne, wzajemnie powiązane i pozostające w związku wynikowym. W ujęciu horyzontalnym na każdym z poziomów wszystkie elementy składowe należące do danego poziomu są w stosunku do siebie komplementarne i nie zidentyfikowano, aby pokrywały się lub zazębiały między sobą. **Należy zwrócić szczególną uwagę na zapisy SZOP RPO tak, aby w kartach działań wskazano, w jaki sposób są one komplementarne. Komplementarność powinna być wykazywana zarówno w wymiarze negatywnym (konieczności uniknięcia podwójnego finansowania tego samego typu projektu), jak i również w wymiarze pozytywnej komplementarności (efektu synergii).** O ile określanie potencjalnej komplementarności możliwe jest na poziomie Programu, o tyle badanie rzeczywistych efektów synergii musi odbywać się na poziomie grup projektów potencjalnie komplementarnych.

Wskazując obszary, odnośnie do których możliwe jest uzyskanie najwyższego poziomu komplementarności, należy wymieni przed wszystkim rewitalizację. Mechanizmem w największym stopniu wzmacniającym komplementarność w tej sferze jest konieczność składania lokalnych planów rewitalizacji, które zakładają równoległą realizację wielu komplementarnych przedsięwzięć dotyczących różnych sfer życia społeczno-gospodarczego. Komplementarność w dużym stopniu może zostać uzyskana również w zakresie Osi III *Kompetencje i kwalifikacje* dzięki realizacji projektów w Osi I *Wzmocnienie potencjału i konkurencyjności gospodarki regionu*, jeżeli wystąpią istotne powiązania pomiędzy projektami realizowanymi w ramach tych osi. **W przypadku programów infrastrukturalnych występuje jednak duże ryzyko pokrywania się obszarów wsparcia, stąd też konieczne jest przywiązywanie wagi do działań o charakterze demarkacyjnym.**

Cele i działania planowane do realizacji w ramach Osi II są spójne wewnętrznie, tzn. cele szczegółowe przypisane do każdego priorytetu inwestycyjnego wyczerpują jego zakres, ale poza niego nie wykraczają. Pierwszy cel szczegółowy priorytetu inwestycyjnego 8.5 („podniesienie poziomu aktywności zawodowej oraz zdolności do zatrudnienia osób pozostających bez zatrudnienia”) jest rozszerzeniem pierwszego celu szczegółowego priorytetu inwestycyjnego 8.8 („podniesienie poziomu aktywności zawodowej”). Realizacja działań na rzecz rozwiązania problemu polegającego na tym, że gminy, w których rozwój uwarunkowany jest siecią Natura 2000 oferujące miejsca atrakcyjne dla różnych rodzajów turystyki nie zawsze mogą liczyć na adekwatne dochody z tego tytułu oraz przegrywają konkurencję z ośrodkami, w których realizacja przedsięwzięć inwestycyjnych przebiega w sposób uproszczony w stosunku do obszarów chronionych, umieszczona jest w osi priorytetowej I:

Wzmocnienie potencjału i konkurencyjności gospodarki regionu, Działanie 1.6 *Wspieranie przedsiębiorczości i zatrudnienia w gminach, których rozwój warunkowany jest Siecią Natura 2000*, priorytet inwestycyjny 8.2. W związku z tym osie priorytetowe I i II są komplementarne w zakresie oddziaływania na gminy, w których rozwój uwarunkowany jest siecią Natura 2000, ponieważ w ramach osi I podjęte zostaną działania, mające na celu rozwiązanie problemu dotyczącego wspierania zatrudnienia i mobilności pracowników.

Oś Priorytetowa IV jest spójna z celami realizowanymi przez OP I *Wzmocnienie potencjału i konkurencyjności gospodarki regionu*, OP V *Gospodarka niskoemisyjna*, OP VI *Ochrona środowiska i racjonalne gospodarowanie zasobami*, a także OP VII *Poprawa spójności społecznej*.

Poprawa dostępności transportowej pełni szczególnie istotną funkcję w kontekście planowanego w ramach OP I działania 1.4. – *Promocja przedsiębiorczości oraz podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej województwa*. Jednym z celów szczegółowych tego działania jest dostępność terenów inwestycyjnych, do czego w dużej mierze przyczyni się poprawa dostępności transportowej przez inwestycje drogowe i kolejowe planowane do zrealizowania w ramach Osi Priorytetowej IV. Podczas gdy działania w OP I mają zapewnić, że tereny inwestycyjne staną się bardziej powszechne i atrakcyjne dla inwestorów (uzbrajanie, stworzenie nowej oraz rozwój istniejącej infrastruktury, promocja), działania zmierzające do poprawy dostępności transportowej przyczynią się do większej ich dostępności i atrakcyjności. W przypadku dużych inwestycji dostępność transportowa stanowi najważniejszy czynnik napływu inwestorów, zwłaszcza zagranicznych. Bezpośrednim wyrazem wspierania przez OP IV atrakcyjności inwestycyjnej jest zapis w Programie, który przewiduje wsparcie dla budowy dróg powiatowych i gminnych tylko w przypadku połączenia z obszarami przeznaczonymi pod działalność przemysłowo-usługową.

W ramach OP V *Gospodarka niskoemisyjna* przedsięwzięciami komplementarnymi z OP IV są te wskazane w Działaniu 5.4 *Strategie niskoemisyjne* realizujące Priorytet Inwestycyjny 4.5. – *Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich typów obszarów, w szczególności na obszarach miejskich, w tym wspieranie zrównoważonego transportu miejskiego oraz podejmowania odpowiednich działań adaptacyjnych i mitygacyjnych*. W ramach tego priorytetu możliwe będzie wsparcie dla ekologicznego transportu publicznego w miastach i/lub obszarach powiązanych z nimi funkcjonalnie (z wyłączeniem miasta Białystok i jego obszaru funkcjonalnego) – komplementarność w tym przypadku polegała będzie na tworzeniu zintegrowanych systemów transportu miejskiego i regionalnego, w tym transportu kolejowego. Właściwie powiązanie inwestycji (np. lokalizacja zintegrowanych węzłów przesiadkowych, połączenia intermodalne) będzie miało wpływ na funkcjonowanie całego systemu transportu zbiorowego województwa, a więc tylko realizacja działań w ramach obu osi przyczyni się do wzmocnienia pozytywnych efektów dla całego regionu.

Cele realizowane w ramach tego priorytetu mogą jednak doprowadzić do zwiększenia się ruchu komunikacyjnego (PI 7.2), a tym samym – do zwiększenia wykorzystywania energii i presji na środowisko. Dlatego oddziaływanie pomiędzy OP IV oraz OS V i VI oznaczono jako neutralne, gdyż efekty negatywne mogą znosić pozytywne efekty inwestycji w OP IV dla środowiska. A zatem konieczne jest bieżące monitorowanie poziomu natężenia ruchu w województwie i jego konsekwencji dla środowiska naturalnego i efektywności energetycznej. W osi priorytetowej IV muszą być ponadto preferowane inwestycje, które zakładają pozytywne efekty dla środowiska lub przewidują i wskazują sposoby neutralizowania ewentualnych efektów negatywnych wynikających przede wszystkim ze zwiększenia natężenia ruchu, w tym w wymiarze lokalnym. Inwestycje drogowe często współwystępują z konfliktami społecznymi pomiędzy zwolennikami i przeciwnikami ich lokalizacji, które często związane są z aspektami ochrony środowiska. Zaleca się przewidzenie form wsparcia finansowego dla działań służących rozwiązywaniu konfliktów wokół inwestycji infrastruktury transportowej związanych z zatrudnianiem ekspertów oceniających ich rzeczywiste

konsekwencje dla lokalnego i regionalnego środowiska (społecznego i naturalnego) oraz uspołecznianiem procesu inwestycyjnego.

Promowanie i zwiększanie roli transportu kolejowego w przewozach pasażerskich i towarowych może przyczynić się do ograniczenia emisji zanieczyszczeń komunikacyjnych, co pozytywnie wpłynie na realizację celów Osi Priorytetowej VI *Ochrona środowiska i racjonalne gospodarowanie zasobami*, zwłaszcza w działaniu 6.2 *Ochrona powietrza*, jeżeli upowszechnienie korzystania z transportu kolejowego (PI 7.4) wpłynie na zmniejszenie liczby podróży transportem indywidualnym.

W bardzo dużym stopniu przedsięwzięcia realizowane w ramach OP IV przyczynią się do poprawy spójności społecznej postulowanej w OP VII. Działania realizowane w ramach tej osi kładą nacisk na rozwój instrumentów aktywnej integracji i umożliwianie dostępu do nich osobom wykluczonym i zagrożonym wykluczeniem społecznym (cel szczegółowy działania 7.1) oraz ułatwienie mieszkańcom województwa dostępu do usług społecznych i zdrowotnych, a także wsparcie rodzin w wypełnianiu ich funkcji (cel szczegółowy działania 7.2.). Pojęcie wykluczenia społecznego jako braku lub ograniczenia możliwości uczestnictwa, wpływania i korzystania z podstawowych instytucji publicznych i rynków jest skorelowane ze zjawiskiem wykluczenia komunikacyjnego, a więc brakiem możliwości pokonywania przestrzeni w celu dotarcia do podstawowych instytucji publicznych, usług i rynków. Działania realizowane w ramach OP IV zwiększające mobilność regionalną będą prowadziły do poprawy spójności wewnątrzregionalnej. Ze względu na najniższą w kraju gęstość zaludnienia oraz znaczne rozproszenie sieci osadniczej województwa podlaskiego zapewnienie możliwości przemieszczania się (budowa i modernizacja infrastruktury drogowej i kolejowej) przyczyni się do ograniczenia marginalizacji obszarów peryferyjnych i zapewni warunki ich włączenia do życia społeczno-gospodarczego. Obecnie najbardziej istotne dla rozwoju obszarów peryferyjnych jest zapewnienie dostępu do miast, które pełnią najważniejszą funkcję w systemie osadniczym każdego regionu jako ośrodki koncentracji miejsc pracy i usług. W tym kontekście zapewnienie dostępności wewnątrzregionalnej, a zatem ułatwienie komunikacji między miastami a obszarami wiejskimi, przyczynia się także do poprawy spójności społecznej, ograniczenia ubóstwa i bezrobocia oraz zwiększenia dostępu do usług wyższego rzędu. Cele te realizowane są także przez OP VII.

W przypadku Osi V obserwuje się najistotniejszy pozytywny związek z celami realizowanymi w ramach dwóch osi RPOWP 2014-2020 – I i VI. Wskazać można pozytywny związek celów szczegółowych w ramach OP V z celami przewidzianymi w ramach OP I, szczególnie w kontekście realizacji celów szczegółowych: *wzmocnienie sektora nauki na rzecz podniesienia konkurencyjności regionu poprzez rozwój specjalizacji regionalnych* (w ramach PI 1.1.), *promowanie postaw i działań sprzyjających efektywności wykorzystania zasobów naturalnych, ograniczanie energo- i materiałochłonności* (PI 3.3.) czy też *zapewnienie alternatywnych źródeł dochodów dla ludności gmin, których rozwój uwarunkowany jest siecią Natura 2000* (8.2.). Zwraca uwagę fakt, że odnawialne źródła energii traktowane są w województwie jako potencjalne regionalne specjalizacje. Istotne więc okazuje się wspieranie zarówno działań mających na celu zmianę struktury wytwarzania energii i zwiększenie lokalnej produkcji energii ze źródeł odnawialnych (w ramach P.I. 4.1.) czy też wdrażanie Programów oszczędnego gospodarowania energią (w ramach P.I. 4.3.) równocześnie z przedsięwzięciami służącymi wzmocnieniu jednostek B+R na potrzeby rozwoju regionalnej gospodarki (w tym regionalnych specjalizacji) (w ramach PI 1.1.). Szczególnie zwiększenie wykorzystania innowacyjnych rozwiązań sprzyjających niskoemisyjnej gospodarce będzie wzmocniać działania w ramach OP V. W ramach PI 3.3. natomiast przewidziane jest wspieranie regionalnego przemysłu dostarczającego urządzeń niezbędnych do produkcji energii ze źródeł odnawialnych, w oczywisty więc sposób wzmocni to przedsięwzięcia przewidziane w ramach V OP. W pośredni sposób do realizacji celów postawionych w ramach V OP przyczynią się także przedsięwzięcia przewidziane w ramach PI 8.2., służące wykorzystywaniu potencjału endogenicznego terenów objętych Programem

Natura 2000, w tym szanse rozwojowej, jaką generuje możliwość wykorzystania w województwie energetyki rozproszonej opartej na OZE.

Działania w ramach OP V mogą przyczynić się również do realizacji celów zakładanych we wszystkich działaniach OP II, jeżeli zrealizowane zostaną plany dotyczące zdecentralizowanego modelu produkcji OZE. Szczególna synergia występuje pomiędzy działaniami 2.1 i 5.1 i 5.2, gdyż realizacja wymienionych działań OP V będzie przyczyniała się do zwiększania zatrudnienia, co jest również celem działania 2.1 i to oddziaływanie może być podejmowane łącznie. Natomiast działanie 2.4 zakłada podnoszenie zdolności adaptacyjnych pracowników, przedsiębiorców i przedsiębiorstw do zmian, które często mają bezpośredni związek ze zwiększaniem efektywności energetycznej przez implementację OZE oraz zmiany organizacyjne i technologiczne w przedsiębiorstwa, które przewidziane są w działaniach 5.1 i 5.2. Efektywne wykorzystanie synergii pomiędzy OP II i V wymaga jednak podjęcia równoległych działań związanych z edukacją ekologiczną (w tym energetyczną) w ramach OP III.

Realizacja celów szczegółowych w ramach V OP oraz celów VI OP prawdopodobnie skutkować będzie wzmocnieniem siły pozytywnych efektów działań przewidzianych w ramach obu osi. Realizacja PI 4.1. przyczynić się ma do zwiększenia udziału energii odnawialnej w produkcji energii ogółem oraz skutkować redukcją CO₂ i ogólną poprawą stanu środowiska. Realizacja celu szczegółowego przypisanego do PI 4.1. przyczyni się do zwiększenia udziału energii odnawialnej w produkcji energii ogółem. Efektem podjętych działań będzie redukcja emisji CO₂ i poprawa stanu środowiska. Również realizacja celu szczegółowego *promocja gospodarki niskoemisyjnej* (PI 4.5) skutkować ma poprawą stanu środowiska oraz ograniczenia emisji zanieczyszczeń (tu przede wszystkim SO₂, i PM10), ale także zwiększeniem świadomości społecznej nt. korzyści oszczędnego wykorzystania energii. Przyczyni się więc do wzmocnienia efektów przedsięwzięć w ramach PI 6.5 (VI OP), skupiającego się m.in. na modernizacji transportu publicznego w celu zmniejszenia emisji zanieczyszczeń, a więc posłuży ochronie zasobów środowiska naturalnego a także, pośrednio, skutkować może zmniejszeniem obciążenia finansowego mieszkańców (oszczędności wynikające z ograniczenia wykorzystania energii oraz skutkujące zwiększeniem wykorzystania publicznych środków transportu).

Co więcej, działania realizowane w ramach Osi VI *Ochrona środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami* będą wspomagały realizację celów stawianych w Osi V *Gospodarka niskoemisyjna* oraz Osi VIII *Infrastruktura dla usług użyteczności publicznej*. Zgodnie z potencjałem konkurencyjnym województwa bardzo ważna jest komplementarność tej osi z działaniami podejmowanymi w ramach Osi I. Szczególnie istotne jest oddziaływanie ochrony środowiska na wzmocnienie regionalnych specjalizacji poprzez kompleksowe podejście do zagadnień: rozwoju potencjałów endogenicznych, strategii terytorialnych dla obszarów ze specyficznymi potrzebami, przekształcania upadających regionów przemysłowych oraz zwiększania dostępności i rozwoju zasobów naturalnych i kulturowych.

W ramach realizacji Osi VII *Poprawa spójności społecznej* oraz VIII *Infrastruktura dla usług użyteczności publicznej* będą wspierane e-umiejętności w zakresie aktywizacji społeczno-zawodowej. Przyczyni się to do zwiększenia dostępności i wykorzystania technologii informacyjno-komunikacyjnych. Wpłyne to pośrednio na realizację Osi I, II i III. Poprzez realizację Osi III nastąpi rozwój kwalifikacji osób chcących podnieść swoje umiejętności, wiedzę i kompetencje.

II.5 Ocena systemu monitoringu i ewaluacji Programu

System monitoringu powinien dostarczać danych na temat realizacji Programu i stopnia osiągnięcia zakładanych celów. Informacje te powinny wspierać sprawne wdrażanie Programu. Śledzenie

postępów umożliwi bieżące identyfikowanie tych obszarów, które wymagają dodatkowego wsparcia.

II.5.1 Ocena wskaźników

W niniejszym podrozdziale zawarto wyniki wykonanej w ramach ewaluacji oceny zastosowanych w programie wskaźników realizacji programu. Uwzględniono przy tym możliwości wyjaśnienia przy użyciu zastosowanych wskaźników mechanizmów przyczynowo-skutkowych między poszczególnymi elementami logiki interwencji.

W perspektywie finansowej 2014-2020 dobór wskaźników został w znacznej mierze ujednoczony dzięki wprowadzeniu Wspólnej Listy Wskaźników Kluczowych (WLWK). Jednakże, skoro proponowane wskaźniki mają bazować na wskaźnikach pochodzących z WLWK, to przeprowadzanie oceny pod kątem przejrzystości, wiarygodności statystycznej, agregowalności, dostępności i solidności dla wskaźników z niej zaczerpniętych w opinii ewaluatora przestaje mieć uzasadnienie. Mimo zastrzeżeń do niektórych z nich, ewaluator ma świadomość, że w ich przypadku wykluczone jest udzielenie możliwych do wdrożenia rekomendacji zmiany ich brzmienia (np. w kontekście uwag dotyczących przejrzystości).

Tym, do czego ograniczona została niniejsza analiza, jest sprawdzenie występowania wszystkich wyszczególnionych, pożądaných cech wskaźników dla tych nielicznych z nich, które zostały włączone do RPOWP 2014-2020 w wyniku inwencji IZ, a także określenie trafności wszystkich wskaźników (zarówno obligatoryjnych z WLWK, jak i fakultatywnych), szczególnie w kontekście całościowej logiki programu.

Zaproponowane fakultatywne wskaźniki spełniają wymogi przejrzystości, wiarygodności statystycznej, agregowalności, dostępności i solidności. Jedynym wyjątkiem, który zdaniem ewaluatora może sprawiać problemy w dokładnym mierzeniu jego wartości, jest wskaźnik „Udział odpadów zebranych w stosunku do wytworzonych”, ponieważ ilości wytworzonych odpadów nie można jednoznacznie stwierdzić; najczęściej szacuje się ją na podstawie odpadów zebranych. Tym samym jest to niejako wskaźnik autoreferencyjny.

System wskaźników dla Osi priorytetowej I należy uznać za trafny, adekwatnie dobrany do zestawu planowanych interwencji oraz spełniający ewaluacyjne kryteria oceny. Pewną **wadą jest jednak jego rozdrobnienie**, które może przede wszystkim zwiększać koszty monitoringu oraz utrudniać sam proces zbierania danych. Rekomenduje się ograniczenie liczby wskaźników, zwłaszcza zaś wskaźników produktu.

W odniesieniu do Osi priorytetowej II stwierdza się, iż wskaźniki produktu wskazane w Programie są zgodne z obowiązkową listą wskaźników, tzw. *common indicators*. Rekomenduje się jednak ograniczenie ich liczby, gdyż część wskaźników liczy te same produkty. Ograniczenie liczby wskaźników jest zgodne z wytycznymi KE. Podobnie, warto ograniczyć liczbę wskaźników rezultatu, tak aby ich nadmierna liczba nie zakłóciła systemu monitorowania oraz nie powodowała nadmiernego obciążenia systemu realizacji.

System wskaźników dla Osi priorytetowej III uznano za zgodny z obowiązkową listą wskaźników, tzw. *common indicators*, trafnie dobrany, adekwatny wobec przewidzianych typów interwencji. Zarekomendowano jednakże zmniejszenie liczby wskaźników produktu.

System wskaźników dla Osi priorytetowej IV uznano za częściowo adekwatny wobec przewidzianych typów interwencji, aczkolwiek nie dość kompletny. Ewaluator sugeruje z jednej strony redukcję dwóch wskaźników produktu: „Całkowita długość nowych dróg [km]” i „Całkowita długość przebudowanych lub zmodernizowanych dróg [km]”, a z drugiej uzupełnienie tej kategorii

wskaźników o miary: „Liczba wdrożonych rozwiązań i technik zarządzania i monitorowania ruchu [szt.]” oraz „Całkowita długość odcinków linii kolejowych wyposażonych w system ERTMS [km]”. Dodatkowo, ewaluator sugeruje dodanie dwóch wskaźników rezultatu bezpośredniego odpowiednio dla PI 7.2 i PI 7.4 lub przyjęcie wskaźnika, który będzie mierzył rezultat bezpośredni oraz strategiczny interwencji związanej z PI 7.2. i PI 7.4 – WMDT (Wskaźnik międzygałęziowej dostępności transportowej). Wskaźnik rezultatu strategicznego dla priorytetów inwestycyjnych 7.2., 7.3. 7.4. według ewaluatora jest trafny i wystarczający.

Dla 4 działań w ramach osi priorytetowej V wskazano łącznie 38 wskaźników produktu. Są one zgodne z WLWK, jednakże część z nich, zgodnie z tą listą, jest wskaźnikami rezultatu bezpośredniego (6 wskaźników). Dodatkowo, zdaniem ewaluatora, liczba wskaźników produktu i rezultatu bezpośredniego jest zbyt duża, dlatego sugeruje się jej redukcję. Wskaźniki rezultatu strategicznego dla działań 5.3 i 5.4 według ewaluatora są trafne i wystarczające. W przypadku działania 5.1 *Energetyka oparta na odnawialnych źródłach energii* nazwa wskaźnika zgodnie z Umową Partnerstwa (wersja: styczeń 2014) brzmi: „Udział energii ze źródeł odnawialnych w końcowym zużyciu energii brutto” i taką nazwę ewaluator sugeruje przyjąć w Programie. W przypadku działania 5.2 *Efektywność energetyczna w przedsiębiorstwach* nie ma konieczności zastosowania dwóch wskaźników rezultatu strategicznego, dlatego ewaluator sugeruje zrezygnowanie ze wskaźnika „Spadek zużycia energii elektrycznej przez wsparte przedsiębiorstwa”.

W ramach Osi priorytetowej VI przyjęto 24 wskaźniki produktu, które są zgodne z obowiązkową Wspólną Listą Wskaźników Kluczowych. Według ewaluatora liczba ta jest zbyt duża, dlatego sugeruje się jej redukcję. Dla działania *Ochrona wody i gleby* proponuje się 6 wskaźników produktu, dla działania *Ochrona powietrza* – 2 wskaźniki, dla działania *Efektywny system gospodarowania odpadami* – 4 wskaźniki, natomiast dla ostatniego z działań ewaluator proponuje redukcję wskaźników do 6. łącznie propozycja zawiera 18 wskaźników produktów. Dodatkowo, ewaluator proponuje uwzględnienie następujących wskaźników rezultatu bezpośredniego, które zostać powinny uwzględnione w SZOP: „Moc przerobowa zakładu zagospodarowania odpadów (Mg/rok)”, „Liczba dodatkowych osób korzystających z ulepszonego oczyszczania ścieków (RLM)”, „Powierzchnia siedlisk wspartych w zakresie uzyskania lepszego statusu ochrony (ha)”, „Spadek emisji dwutlenku siarki: (tony/rok)”, „Spadek emisji tlenu azotu: (tony/rok)”, „Spadek emisji pyłów: (tony/rok)”. Wskaźniki rezultatu strategicznego zaproponowane dla poszczególnych działań według ewaluatora są trafne i wystarczające.

W Osi priorytetowej VII wskaźniki produktu wskazane w Programie są zgodne z obowiązkową listą wskaźników, jednak ewaluator rekomenduje ograniczenie ich liczby z 9 do 6. Ograniczenie liczby wskaźników jest zgodne z wytycznymi KE, równocześnie część wskaźników liczy te same produkty. Podobnie, należy zdecydowanie ograniczyć liczbę wskaźników rezultatu, tak aby ich nadmierna liczba nie zakłóciła systemu monitorowania oraz nie powodowała nadmiernego obciążenia systemu realizacji.

W Osi priorytetowej VIII ewaluator sugeruje zredukowanie do 14 liczby wskaźników produktu oraz ustanowienie 4 wskaźników rezultatu bezpośredniego. Dodatkowo proponuje się zastosowanie następujących wskaźników rezultatu bezpośredniego: „Liczba usług publicznych udostępnionych on-line o stopniu dojrzałości 3 – dwustronna interakcja [szt.]”, „Liczba usług publicznych udostępnionych on-line o stopniu dojrzałości co najmniej 4 – transakcja [szt.]”, „Oczekiwana liczba osób korzystających z ulepszonych usług opieki zdrowotnej” i „Liczba przedsiębiorstw na obszarach zrewitalizowanych” z racji, że jednym z efektów rewitalizacji obszarów jest wzrost ich atrakcyjności inwestycyjnej skutkującej ożywieniem gospodarczym.

Zgodnie z informacjami zawartymi w części „System monitorowania i sprawozdawczości” zakłada się monitorowanie stopnia osiągnięcia kamieni milowych (celów pośrednich), począwszy od sprawozdania

rocznego przedkładanego do KE w 2017 (za rok 2016). Dodatkowo w roku 2017 i 2019 przedłożone zostaną KE raporty z postępów we wdrażaniu oraz w 2019 dokonana będzie ocena wykonania PO. Zapisy te są zgodne z wytycznymi z UP.

II.5.2 Wartości docelowe wskaźników

Wartości docelowe wskaźników zostały przedstawione w *Załączniku nr 8*.

II.5.3 Źródła i metody generowania danych oraz sposoby służące zapewnieniu wysokiej jakości pozyskiwanych danych

Ocena źródeł i metod generowania danych utrudniona jest ze względu na ograniczone informacje opisujące planowany system monitoringu i sprawozdawczości oraz system ewaluacji. W projekcie RPOWP 2014-2020 nie znalazły się dedykowane rozwiązania organizacyjne w tym zakresie. W podrozdziale dotyczącym systemu monitorowania i sprawozdawczości nie znalazły się szczegółowe informacje, które zgodnie z szablonem Programu operacyjnego powinny znaleźć się w RPO, takie jak:

- informacje nt. odpowiedzialności IZ za prawidłowy przebieg procesu sprawozdawczości,
- informacje nt. prowadzenia monitorowania i sprawozdawczości na wszystkich poziomach instytucjonalnych wdrażania Programu oraz przez wszystkich beneficjentów Programu operacyjnego,
- informacje nt. oparcia monitorowania postępu rzeczowego projektów przede wszystkim o wskaźniki z listy wskaźników kluczowych¹⁰⁶.

Źródła oraz metody gromadzenia danych oraz sposoby służące zapewnieniu wysokiej jakości pozyskiwanych danych zostały wstępnie zaproponowane przez ewaluatora w ramach wstępnej koncepcji procesu ewaluacji (Załącznik 5). Działania te obejmują m.in. konieczność utrzymywania ścisłej współpracy merytorycznej z kluczowymi instytucjami uczestniczącymi w procesach ewaluacji na poziomie regionalnym i krajowym (ROT, KOT, GUS), lepszą koordynację badań ewaluacyjnych realizowanych przez instytucje zewnętrzne, wprowadzenie skutecznych rozwiązań technicznych (w ramach m.in. lokalnego systemu informatycznego).

Zapewnienie odpowiednich rozwiązań z zakresu terminowego dostarczania odpowiedniego zakresu danych jest szczególnie istotne w związku z nałożeniem obowiązku przedkładania KE m.in. rocznych sprawozdań z realizacji Programu, uwzględniających dane finansowe, ogólne, specyficzne dla Programu, wskaźniki oraz wartości docelowe ujęte ilościowo.

Jednym ze sposobów umożliwiających terminowe dostarczanie odpowiedniego zakresu danych jest lokalny system informatyczny. System ten powinien gromadzić dane komplementarne do danych zbieranych w ramach centralnego systemu informatycznego SL 2014 oraz zachować kompatybilność z SI 2014. Zakres danych SL 2014 jest w fazie standaryzacji¹⁰⁷. W Programie brakuje jednak jasnej informacji, czy system lokalny jest przewidziany lub czy założono inne rozwiązania, które pozwolą na terminowe dostarczanie odpowiedniego zakresu danych.

¹⁰⁶ Należy wyeliminować też drobną nieścisłość w tym podrozdziale – mowa jest o przekazywaniu danych dotyczących wydatków kwalifikowanych „trzy razy do roku”, a następnie podane są 4 daty „31 stycznia, 30 kwietnia, 31 lipca i 31 października”.

¹⁰⁷ Katalog gromadzonych danych ma zostać zawarty w dokumencie *Fiche No 17 Delegated Act on Data to be recorded and stored in computer form*. W odniesieniu do okresu Programowania 2007-2013, zakres informacji ma zostać rozszerzony ze względu na m.in. poszerzenie katalogu użytkowników systemu oraz zwiększenie funkcjonalności systemu.

Należy zadbać o to, aby system informatyczny pozwalał na kategoryzację inwestycji, np. poprzez kody typów interwencji. Należy również zapewnić możliwość śledzenia zmian w czasie, m.in. poprzez opatrzenie danych monitoringowych informacją, kiedy został dokonany kolejny wpis. Warto również zwrócić uwagę na precyzyjne opisanie danych, na przykład w oparciu o wzory stosowane w bazach Głównego Urzędu Statystycznego.

Kwestią, którą warto uwzględnić, jest zapewnienie właściwej kontroli danych wprowadzanych do systemu informatycznego. Osoba odpowiedzialna za kontrolę informacji raportowanych przez beneficjentów mogłaby również dokonywać okresowych przeglądów zmian dokonywanych w statystykach publicznych (np. związanych ze zmianami definicji lub okresowymi korektami wcześniejszych szacunków w odniesieniu do danych makroekonomicznych).

II.5.4 Potrzeby w zakresie dostępu do danych niezbędnych do skutecznej realizacji procesu ewaluacji

Dla skutecznego procesu ewaluacji niezbędne jest zdefiniowanie potrzeb w zakresie dostępu do danych w każdym planowanym badaniu ewaluacyjnym. Pozwoli to na podjęcie z odpowiednim wyprzedzeniem działań na rzecz ich pozyskania, w tym:

- identyfikację istniejących źródeł danych, z których można pozyskać wskazane dane;
- zdefiniowanie zakresu danych, które muszą być na bieżąco gromadzone od podmiotów uczestniczących w Programie;
- określenie danych, które będą musiały zostać pozyskane w ramach badań pierwotnych.

Działania te należy wspierać poprzez współpracę z ROT i RFT oraz aktywną współpracę z ewaluatorem, opartą na przeprowadzaniu bieżących konsultacji w zakresie metodologii i przebiegu procesu badawczego.

Biorąc pod uwagę, że w przyszłym okresie programowania funduszy położony będzie dużo większy nacisk na efekty wsparcia i związaną z tym konieczność pomiaru tych efektów, konieczne będzie większe wykorzystanie badań opartych na metodach kontrfaktycznych. Należy zatem zapewnić możliwość łączenia baz danych monitoringowych ze statystyką publiczną, co pozwoli na wskazanie tła dokonujących się przemian. Szczególnie istotną kwestią jest zapewnienie dostępu do podmiotów, które nie uzyskały wsparcia. Jest to jednak element, na który należy zwrócić uwagę na etapie przygotowania dokumentów wdrożeniowych.

II.5.5 Zasoby ludzkie oraz potencjał instytucjonalny, system monitorowania i ewaluacji

Biorąc pod uwagę, że zgodnie z Art. 50 CPR Instytucja Zarządzająca zobowiązana jest do corocznego raportowania najważniejszych wyników ewaluacji i postępów z realizacji planów ewaluacji, w tym wdrożonych rekomendacji, należy zapewnić odpowiednie zasoby kadrowe, które będą realizowały zadania nowe w stosunku do bieżącego okresu programowania.

W podrozdziale dotyczącym systemu ewaluacji nie zawarto szczegółowych informacji wymaganych zgodnie z szablonem Programu operacyjnego, takich jak:

- informacje nt. obowiązków JE wyznaczonych przez IZ RPO do przeprowadzenia procesu ewaluacji,

- informacje o zapewnieniu odpowiedniego potencjału organizacyjnego i kadrowego JE oraz wskazanie, w jaki sposób zapewniony zostanie odpowiedni poziom funkcjonalnej niezależności podmiotów realizujących badania ewaluacyjne,
- informacje nt. sposobu, w jaki zapewniona zostanie koordynacja procesu ewaluacji działań finansowanych z EFS i EFRR,
- informacje nt. sposobu, w jaki wykorzystywane będą wyniki badań ewaluacyjnych.

W projekcie Programu znajduje się stwierdzenie, że JE „*posiadać będzie odpowiednie zasoby, w tym w szczególności odpowiedni potencjał kadrowy dla zapewnienia prawidłowości procesu ewaluacji Programu*”. Biorąc od uwagę rozszerzenie wymagań i zakresu działań związanych z koordynacją procesu ewaluacji Programu prawdopodobnie konieczne będzie rozszerzenie zespołu zajmującego się ewaluacją wobec zasobów pełniących podobne funkcje w obecnym okresie programowania.

Warto również odnieść się do sposobów na zapewnienie skutecznej komunikacji pomiędzy JE a poszczególnymi uczestnikami procesów monitorowania, sprawozdawczości i ewaluacji.

II.6 Ocena planowanych warunków realizacji Programu

Głównym zadaniem ewaluatora w tej części badania była ocena potencjału administracyjnego, w tym zasobów ludzkich instytucji zaangażowanych w zarządzanie i wdrażanie RPOWP 2007-2013 oraz komponentu regionalnego PO KL.

II.6.1 Ocena adekwatności potencjału ludzkiego i zdolności administracyjnych

Potencjał ludzki realizacji RPOWP 2014-2020 **jest adekwatny do istniejących potrzeb**. Instytucje, które będą zaangażowane w realizację Programu, dysponują wysoko wykwalifikowaną kadrą z bogatym doświadczeniem z zakresu wdrażania funduszy unijnych wyniesionym z poprzedniego okresu programowania. Rekomendujemy jednak rozważenie zatrudnienia większej liczby osób, w szczególności zajmujących się funduszami EFS ze względu na zidentyfikowany wysoki wskaźnik obciążenia pracą w poprzedniej perspektywie finansowej.

Pozytywna ocena adekwatności potencjału ludzkiego i zdolności administracyjnych wynika z:

- 1) dużego doświadczenia we wdrażaniu EFS i EFRR – w kontekście nowej perspektywy finansowej konieczne będzie połączenie wiedzy i doświadczenia we wdrażaniu obu funduszy. O odpowiednim przygotowaniu można wnioskować na podstawie niskiej fluktuacji pracowników. Porównując dane dotyczące odpływu pracowników w regionalnych programach operacyjnych można zauważyć, że poziom odpływu pracowników w IZ RPO województwa podlaskiego jest jednym z niższych na tle kraju¹⁰⁸;
- 2) wysokiego potencjału organizacyjnego – wynikającego z wypracowanych procedur i rozwiązań usprawniających wdrażanie RPOWP 2007-2013 oraz komponentu regionalnego PO KL.

Według badań potencjału administracyjnego NSRO 2007-2013, na dzień 31 grudnia 2012 roku IZ RPOWP zatrudniała łącznie 120 pracowników etatowych, a IP PO KL – 85 pracowników. Analizy obciążenia pracą wśród pracowników tych instytucji mogą wskazywać na potrzebę zwiększenia liczby osób zajmujących się wdrażaniem PO KL (w nowej perspektywie funduszy EFS). Wskaźniki obciążenia

¹⁰⁸ Potencjał administracyjny systemu instytucjonalnego Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia na lata 2007-2013, 2013, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa. Badanie obejmuje okres od 30 czerwca do 31 grudnia 2012.

pracą, określając liczbę wniosków o dofinansowanie oraz wniosków o płatność przypadającą na jeden etat w półroczu wyniosły kolejno 5,82 oraz 8,28¹⁰⁹. Wartości te przewyższają statystyki odnotowane dla większości regionów Polski. Argumentem przemawiającym za zwiększeniem zatrudnienia jest również fakt, że równoległe z rozpoczęciem wdrażania RPOWP 2014-2020 prowadzony będzie proces zamykania perspektywy 2007-2013.

Należy ocenić pozytywnie jakość kadr pod względem poziomu wykształcenia (93% osób ma wykształcenie wyższe magisterskie). Na rzecz zwiększania kompetencji zatrudnionych przewidziano również możliwość korzystania ze studiów podyplomowych¹¹⁰. Badania wskazują, że zdaniem większości pracowników (87%) funkcjonujący w IZ RPOWP system identyfikacji potrzeb kadrowych zapewnia optymalną realizację zadań RPOWP 2014-2020. Dobrze oceniana jest zarówno procedura rekrutacji i selekcji pracowników (testy i rozmowy dotyczące kwestii, które rzeczywiście są ważne na danym stanowisku pracy), jak i poziom przygotowania pracowników do realizacji zadań związanych z zarządzaniem, wdrażaniem i kontrolą RPOWP 2014-2020 (odpowiednie kwalifikacje, doświadczenie i wykształcenie)¹¹¹.

Należy jednak zwrócić uwagę na stosunkowo niski stopień uczestnictwa pracowników instytucji zarządzających i pośredniczących RPOWP w inicjatywach na rzecz zwiększania kompetencji. Badania wskazują, że w I połowie 2012 roku w szkoleniach wzięło udział tylko 87 pracowników. W zdecydowanej większości regionów, liczba ta przekraczała 100 osób, najwyższe wskaźniki odnotowano w województwie łódzkim (499 osób), województwie małopolskim (428 osób) oraz województwie dolnośląskim (418 osób)¹¹².

Wyniki dotychczasowych badań ewaluacyjnych pozwalają również sformułować pozytywną opinię o innych zasobach składających się na potencjał administracyjny. Warunki lokalowe panujące w IZ RPO zostały uznane za dobre¹¹³. Stanowiska pracy są wyposażone w odpowiedni sposób, każdy pracownik posiada komputer i dostęp do drukarki własnej lub sieciowej, posiadane zaplecze lokalowe, jego wyposażenie techniczne oraz wyposażenie w materiały biurowe itp. dają gwarancję sprawnej realizacji zadań RPOWP 2014-2020.

Projekt RPOWP 2014-2020 zawiera opis systemu instytucjonalnego zgodny z szablonem programu operacyjnego, wyszczególniono wszystkie wymagane instytucje oraz określono ich rolę w zarządzaniu i wdrażaniu Programu. Opis zadań realizowanych przez instytucje zaangażowane we wdrażanie Programu jest syntetyczny i ogranicza się do niezbędnych kwestii (w szczególności opis zadań Instytucji Zarządzającej). Uszczegółowienie zapisów będzie możliwe po podjęciu kluczowych decyzji, w szczególności o ewentualnym zaangażowaniu instytucji pośredniczących we wdrażanie RPOWP 2014-2020 – w tej chwili w projekcie Programu znajduje się zapis o możliwości powierzenia części zadań w zakresie wdrażania EFS Wojewódzkiemu Urzędowi Pracy w Białymstoku. W kontekście wcześniej już rekomendowanych działań na rzecz zwiększenia zatrudnienia zaangażowanie WUP w Białymstoku wydaje się zasadne, w szczególności ze względu na bogate doświadczenie wyniesione z poprzedniego okresu programowania. Ponadto kwestią otwartą pozostaje zaangażowanie pośredników finansowych odpowiedzialnych za wdrażanie tych działań, w których przewidziano wykorzystanie instrumentów zwrotnych. Wybór tych instytucji będzie uzależniony od kilku kwestii, wobec których nie ma na obecnym etapie pełnej informacji, m.in. od wytycznych Komisji Europejskiej w sprawie wdrażania instrumentów zwrotnych oraz od skali ich zastosowania w RPOWP 2014-2020.

¹⁰⁹ *Potencjał administracyjny (...), op. cit.*

¹¹⁰ *Analiza systemu zarządzania, wdrażania i kontroli Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013, 2009, IBC GROUP Central Europe Holding Ltd, Białostocka Fundacja Kształcenia Kadr, Warszawa.*

¹¹¹ *Analiza systemu (...), op. cit.*

¹¹² *Potencjał administracyjny (...), op. cit.*

¹¹³ *Analiza systemu (...), op. cit.*

II.6.2 Ocena struktur i rozwiązań administracyjnych

Struktury i rozwiązania administracyjne przewidziane w ramach realizacji RPOWP 2014-2020 **zostały ocenione pozytywnie**. Przy ich projektowaniu IZ mogła w dużym stopniu bazować na doświadczeniach wyniesionych z poprzedniego okresu programowania. Jak można wnioskować z przeprowadzonych dotychczas badań ewaluacyjnych, rozwiązania wprowadzone w ramach realizacji RPOWP 2007-2013 zapewniały jego skuteczną i efektywną realizację. Proponowane przez ewaluatora rekomendacje dotyczą usprawnień w zakresie komunikacji wewnętrznej (pomiędzy pracownikami zaangażowanymi w realizację Programu), jak i komunikacji zewnętrznej (pomiędzy instytucjami zaangażowanymi w realizację Programu a beneficjentami/potencjalnymi beneficjentami).

W połowie okresu realizacji RPOWP 2007-2013 wprowadzono istotne zmiany funkcjonowania struktury organizacyjnej ukierunkowane na wprowadzenie funkcjonalnego grupowania stanowisk (dwa referaty zajmujące się naborem, oceną wniosków i podpisywaniem umów oraz dwa referaty zajmujące się wnioskami o płatność). Większość (66,1%) pracowników DZ RPO biorących udział w badaniu uważa, że wprowadzona struktura organizacyjna DZ zapewniała efektywną realizację RPOWP 2007-2013¹¹⁴. Pozytywnie oceniano również zakres zadań sformułowany dla poszczególnych stanowisk pracy. Do mocnych stron zaliczono również procedury i instrukcje umożliwiające precyzyjne wykonywanie poszczególnych zadań oraz identyfikację stanowisk odpowiedzialnych za poszczególne czynności. Zdecydowana większość procedur została zweryfikowana w praktyce, co pozwoliło udoskonalić ich zapisy.

Opis głównych struktur i rozwiązań administracyjnych zawarty w projekcie RPOWP 2014-2020 **jest zgodny z szablonem programu operacyjnego** – zawiera opis głównych rozwiązań i procedur związanych z realizacją Programu: system monitorowania i sprawozdawczości, system ewaluacji, system informatyczny, system informacji i promocji¹¹⁵. Biorąc pod uwagę wytyczne, **rekomenduje się jednak uzupełnienie sekcji 7.1 o opis planowanego systemu kontroli Programu** (kontrolę systemową, weryfikację wydatków, kontrole na zakończenie realizacji projektu, kontrole trwałości)¹¹⁶.

W badaniach wskazywano na rosnące wyzwanie wiążące się ze zmianami w postaci zapewnienia właściwego przepływu informacji i koordynacji działań poszczególnych jednostek. Komunikacja opiera się na takich kanałach komunikacji, jak: poczta elektroniczna, Intranet i zebrania¹¹⁷. W literaturze dotyczącej zarządzania wiedzą w organizacji panuje konsensus co do tego, że wirtualne (*via* Internet) kanały komunikacji są wtedy skuteczne, gdy są oparte na kontaktach wypracowanych w ramach bezpośrednich spotkań. W przypadku procesów koordynacyjnych w RPOWP 2014-2020 intensywność bezpośrednich spotkań ma być bardzo niska, np. zakłada się, że Komitet Monitorujący będzie obradował co najmniej raz w roku. **Należałoby więc tak zaprojektować narzędzia informatyczne, aby umożliwiły bezpośrednią komunikację pomiędzy osobami pracującymi przy wdrażaniu Programu, czyli interakcje osoba – osoba, a nie osoba – baza danych – osoba.**

W odniesieniu do komunikacji zewnętrznej w obrębie procesów związanych z realizacją RPOWP 2014-2020 musi zostać zapewniony dialog pomiędzy beneficjentami Programu a tymi, którzy nim zarządzają. Ważne, aby wdrażający mieli informacje zwrotne od beneficjentów, a ci – dostęp do

¹¹⁴ Analiza systemu (...), op. cit.

¹¹⁵ Wyniki oceny planowanego systemu monitorowania i sprawozdawczości, systemu ewaluacji oraz systemu informatycznego zostaną opisane w części raportu poświęconej monitoringowi i ewaluacji.

¹¹⁶ Szablon Programu operacyjnego 2014-2020 w Polsce z komentarzem, 2013, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego.

¹¹⁷ Analiza systemu (...), op. cit.

wiedzy o Programie i zasadach jego realizacji od IZ. W tym kontekście bardzo istotną funkcję pełnić będzie system SL 2014, który będzie stanowił system informatyczny, za pomocą którego odbywać się będzie pełna komunikacja między beneficjentem a właściwymi instytucjami. Warto jednak rozważyć wprowadzenie lokalnego systemu informatycznego, kompatybilnego z rozwiązaniami krajowymi, który gromadziłby dane uzupełniające na potrzeby regionu m.in. procesu naborów¹¹⁸.

W odniesieniu do komunikacji z beneficjentem, kluczowe znaczenie będą miały planowane działania informacyjno-promocyjne. Według zapisów Programu, planuje się opracowanie strategii komunikacji, będącej podstawą prowadzenia działań informacyjnych i promocyjnych dla RPOWP 2014-2020. Będą również przygotowywane roczne plany działań o charakterze wykonawczym, co oceniamy pozytywnie.

Wyniki badań ewaluacyjnych dotyczących poprzedniego okresu Programowania wskazują na wysoką jakość działań informacyjno-promocyjnych realizowanych w ramach RPOWP 2007-2013¹¹⁹. Wachlarz stosowanych działań był szeroki i zróżnicowany. Działania edukacyjne prowadzone przez IZ realizowały założone cele, przekazywały beneficjentom i potencjalnym beneficjentom niezbędną wiedzę dotyczącą Programu. Wysoko oceniono również jakość obsługi klientów punktów informacyjnych. Pozytywnie wyrażano się o jakości i merytoryce publikowanych materiałów (m.in. biuletynu informacyjnego *Zmieniamy Podlaskie*). Pozytywnie oceniano także realizowane inicjatywy w postaci imprez plenerowych, wizyt studyjnych, konkursów i współpracy z mediami regionalnymi i lokalnymi. Jako wewnętrznie spójną (pod względem m.in. zastosowanych symboli, grafiki, motywów przewodnich) i różnorodną (TV, radio, prasa, Internet, *outdoor*) oceniono kampanię promocyjno-informacyjną mającą na celu zbudowanie i utrwalenie wizerunku RPOWP 2007-2013.

W świetle badań ewaluacyjnych, działania informacyjno-promocyjne podejmowane w ramach RPOWP 2007-2013 należy uznać za skuteczne. Świadczyć mogą o tym m.in. stale rosnąca liczba konsultacji udzielanych przez punkty informacyjne, wzrastająca liczba subskrybentów *newslettera*, wzrost liczby uczestników szkoleń i wzrost liczby odsłon strony internetowej. Należy jednak zwrócić uwagę, że pomimo pozytywnych opinii na temat realizowanych działań, badania wykazały, że wiedza na temat RPOWP wśród mieszkańców wciąż jest powierzchowna (np. problem ze wskazaniem inwestycji realizowanych z RPOWP). Uważamy, że w celu zwiększenia skuteczności działań informacyjno-promocyjnych konieczne są działania na rzecz zachowania komplementarności względem inicjatyw tego typu dotyczących innych Programów (m.in. PO Polska Wschodnia).

W kontekście oceny komunikacji zewnętrznej, pozytywnie ocenia się zakres włączenia partnerów w proces tworzenia projektu RPOWP 2014-2020. Zgodnie z realizacją zasady partnerstwa, w ramach RPOWP 2014-2020 przewidziano szerokie zaangażowanie partnerów spoza IZ, zarówno na etapie Programowania (m.in. Grupa robocza ds. wsparcia przygotowania Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020), jak i wdrażania, monitorowania i ewaluacji (w ramach m.in. Komitetu Monitorującego).

II.6.3 Obszary ryzyka i bariery dla skutecznej i efektywnej realizacji Programu

¹¹⁸ Gromadzenie danych dotyczących wszystkich aplikujących (nie tylko beneficjentów) będzie szczególnie istotne dla realizacji badań ewaluacyjnych opartych o metody kontrfaktyczne.

¹¹⁹ *Ocena funkcjonowania systemu informacji i promocji Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013 w połowie realizacji Programu*, 2011, Grupa Gumułka - Euroedukacja Sp. z o.o., Katowice.

Realizacja RPOWP 2014-2020, jak każdego Programu rozwojowego, obarczona jest szeregiem ryzyk. Ryzyka te należą do różnych obszarów, z których najbardziej istotne wydają się następujące:

- ekonomiczne i rynkowe,
- prawne i wynikające z regulacji prawnych,
- organizacyjne, zarządcze, związane z czynnikiem ludzkim.

Wśród ryzyk o charakterze ekonomicznym można wyróżnić zarówno takie, które odnoszą się do całości Programu, jak i dotyczące wybranych osi priorytetowych.

Najpoważniejszym zagrożeniem, które może mieć wpływ na realizację Programu jest znaczące pogorszenie sytuacji ekonomicznej. Pośród potencjalnych beneficjentów Programu znajdują się dwie grupy, jednostki samorządu terytorialnego oraz przedsiębiorcy, których zdolności finansowania przedsięwzięć inwestycyjnych (w tym zagwarantowania wkładu własnego) są w bardzo dużym stopniu uzależnione od bieżącej sytuacji ekonomicznej. Załamanie wzrostu gospodarczego stwarza ryzyko braku popytu na realizację działań finansowanych z Programu praktycznie we wszystkich jego osiach. To ryzyko jest szczególnie duże w odniesieniu do działań, w których wykorzystywane będą instrumenty zwrotne oraz takie, gdzie znacząca część finansowania pochodzić będzie z zewnętrznych źródeł. Pogorszenie koniunktury gospodarczej może spowodować ograniczenie popytu na realizację wielu działań w Programie, ze względu na ograniczenie dostępności współfinansowania własnego niezbędnego do złożenia projektów. Sytuacja, w której komercyjne finansowanie jest trudno dostępne, może z kolei sprzyjać wzrostowi popytu na ofertę instrumentów zwrotnych w ramach Programu.

W odniesieniu do działań wykorzystujących instrumenty zwrotne, ryzykiem jest możliwość utrzymywania lub obniżenie obecnego poziomu stóp procentowych. Obniżenie stóp procentowych, czyli kosztów kredytu, spowoduje obniżenie relatywnej atrakcyjności wsparcia w ramach Programu. Dla beneficjentów korzystniejsze może okazać się korzystanie z oferty komercyjnej, choćby ze względów proceduralnych. W przypadku niskiego kosztu finansowania rynkowego ewentualna premia oferowana przez Program nie może być duża przy założeniu niewchodzenia w dotowanie przedsięwzięć.

Ryzyka odnoszące się do poszczególnych osi priorytetowych wiążą się z osiągnięciem bądź nieosiągnięciem założonych wartości docelowych wskaźników. O ile w osiach finansowanych z EFRR ryzyka te są bardzo ograniczone, ponieważ wskaźniki są silnie powiązane z interwencją, to w przypadku niektórych wskaźników osi finansowanych z EFS stosunkowo wysoka jest zależność od czynników zewnętrznych wobec Programu.

W odniesieniu do osi 1 chcemy wskazać na ryzyko utrzymywania się niskiego poziomu nakładów inwestycyjnych w powiązaniu ze słabszą koniunkturą. Konsekwencją tego jest zwykle znaczące obniżenie nakładów na działalność badawczo-rozwojową. Podobnie, zysowność sprzedaży brutto – wskaźnik jest w nieporównanie większym stopniu powiązany z bieżącą koniunkturą niż z wynikami realizacji Programu. Również liczba inwestycji zlokalizowanych na przygotowanych terenach inwestycyjnych jest uzależniona w dużej mierze od czynników zewnętrznych.

W odniesieniu do wskaźnika osi V, udział energii odnawialnej w produkcji energii, dostrzegamy możliwość, że postęp technologiczny i związany z tym spadek cen zdolności wytwórczych może spowodować znaczące przekroczenie wskaźnika, czyniąc go nieznaczącym. W odniesieniu do wskaźników związanych ze zużyciem energii, należy mieć na uwadze, że są one silnie uzależnione od ceny energii, co może powodować znaczące wahania zarówno na plus, jak i na minus, niezależnie od działań Programu. Emisja gazów cieplarnianych jest z kolei wskaźnikiem zależnym od cen praw do emisji CO₂. Ich znaczny wzrost może prowadzić do zmian w strukturze gospodarki w kierunku

sektorów o niższej energochłonności, co przyniesie pozytywne skutki w kontekście celów Programu, ale przekroczenie zakładanych wartości docelowych.

W odniesieniu do wskaźników osi VII zwracamy uwagę na rolę postępu technologicznego oraz szybkiej komercjalizacji niektórych rozwiązań, a także będący ich konsekwencją spadek cen. Wskaźniki odnoszące się do wykorzystania technologii ITC mogą w jego wyniku stać się nieznaczące w kontekście działań Programu.

Kolejna grupa ryzyk wiąże się z uwarunkowaniami prawnymi. Największą barierą na obecnym etapie są braki aktów prawnych i dokumentów wykonawczych, które determinują wdrażanie funduszy w ramach polityki spójności UE. Ze względu na opóźnienia w tworzeniu podstawowych ram prawnych dla wdrażania funduszy nie istnieją nadal instrukcje wykonawcze, choć okres wdrażania funduszy już się rozpoczął. Brak zatwierdzonych regulacji na poziomie KE i na poziomie kraju, przy konieczności uwzględnienia ich zapisów na etapie Programowania, skutkuje koniecznością wprowadzania ciągłych zmian w projekcie Programu, co nie służy zapewnieniu spójności wszystkich zapisów.

Barierą we wdrażaniu Programu mogą okazać się nowe, niewykorzystywane w poprzedniej perspektywie rozwiązania i obostrzenia (np. przepisy dotyczące instrumentów zwrotnych), a także konieczność wprowadzenia nowych procedur związanych z zadaniami, które wcześniej realizowane były na poziomie centralnym.

Kolejną kwestią jest spełnienie warunków *ex-ante*. Tu w szczególności czynnikiem ryzyka są warunki *ex-ante* na poziomie kraju, ponieważ Instytucja Zarządzająca RPOWP praktycznie nie ma wpływu na ich wypełnienie (zgodnie z art. 19 Rozporządzenia ogólnego, w Programie muszą znaleźć się odniesienia do wszystkich warunków *ex-ante* niezależnie od tego, które instytucje i na jakim szczeblu odpowiadają za działania prowadzące do wypełnienia warunków).

Ryzyka organizacyjne, zarządcze i związane z czynnikiem ludzkim koncentrują się wokół zagadnień związanych z procesem wdrażania Programu:

- Koordynacja wdrażania środków z EFS i EFRR,
- Utworzenie nowych kanałów komunikacji,
- Ustalenie adekwatnych procedur wyboru projektów,
- Zapewnienie odpowiednich wytycznych dla beneficjentów,
- Istnienie odpowiednich kontroli zarządczych,
- Odpowiednia ścieżka audytu.

Ze względu na zmianę sposobu wdrażania środków z EFS konieczne będzie dostosowanie systemu wdrażania. Pewną barierą mogą okazać się różnice między dotychczasowym wdrażaniem wsparcia w ramach RPO oraz regionalnego komponentu PO KL. Wynikają one nie tylko z różnego zakresu i charakteru projektów (infrastrukturalne *versus* miękkie), lecz także z różnego podejścia do sposobu wdrażania i rozliczania. Wdrożenie nowego systemu zarządzania będzie wiązać się z koniecznością wypracowania nowych kanałów komunikacji, a w pierwszym okresie wdrażania kanały te mogą nie funkcjonować efektywnie, rodząc bariery komunikacyjne. Pracownicy IZ zwracali uwagę na zagrożenie wynikające z naturalnego ludzkiego przyzwyczajenia do pewnych procedur, które obowiązywały przez lata i związanych z tym nawyków oraz schematów pracy. Zwrócono uwagę, że wdrażanie Programu w perspektywie 2007-2013 wymagało raczej wąskiej specjalizacji w wybranych dziedzinach, a nowa perspektywa niesie oczekiwania związane z szerokim zakresem wymaganej wiedzy.

Kanały komunikacyjne muszą zostać również dostosowane do kontaktów zewnętrznych, bowiem

jedną z barier, na którą zwrócili uwagę pracownicy IZ, jest postrzeganie Urzędu przez potencjalnych beneficjentów, spowodowane oddaleniem od środowisk przedsiębiorców.

Do barier natury organizacyjnej należy również brak systemu informatycznego kompatybilnego do systemu wykorzystywanego w perspektywie 2007-2013. Przedstawiciele IZ zwracają uwagę na defragmentację systemu informatycznego, który gromadzi i przetwarza informacje częściowe – istnieją liczne podsystemy (SWOM, LSI, KSI), a dodatkowo system folderów wewnętrznych. Powoduje to trudności w pozyskiwaniu i przetwarzaniu danych, co może utrudniać zarządzanie. Stanowi też barierę dla skutecznego prowadzenia procesu monitoringu oraz ogranicza możliwości dostarczania kompleksowych danych do ewaluacji. Konieczne wydaje się więc lepsze dostosowanie systemu informatycznego do rzeczywistych potrzeb i zwiększenie wykorzystania narzędzi informatycznych, już po dokonaniu tych zmian, w szczególności wprowadzenie elektronicznej formy obiegu dokumentów we wszystkich miejscach, gdzie jest to dopuszczalne.

II.6.4 Ocena sposobu redukcji obciążeń administracyjnych dla beneficjentów

Zgodnie z szablonem Programu operacyjnego¹²⁰ powinny się w nim znaleźć informacje na temat głównych źródeł obciążeń administracyjnych w latach 2007-2013, najważniejsze działania podjęte w celu zmniejszenia obciążeń w latach 2014-2020 oraz potencjalny zakres dalszych redukcji.

Co prawda w projekcie Programu nie odniesiono się do głównych źródeł obciążeń w latach 2007-2013, jednak ich identyfikacja została dokonana. Źródła obciążeń administracyjnych zostały omówione m.in. podczas warsztatów przeprowadzonych w ramach ewaluacji *ex-ante*, w których uczestniczyli przedstawiciele IZ RPOWP. Źródła obciążeń zostały skategoryzowane w oparciu o badania ewaluacyjne przeprowadzone na poziomie kraju i w regionie podlaskim.

Ze względu na to, że większość zmian mających na celu uproszczenie procedur i ułatwienia dla beneficjentów na wszystkich etapach: od przystąpienia do składania wniosku po rozliczenie i zamknięcie projektu, zostanie odzwierciedlona w dokumentach niższego rzędu, nie ma konieczności wprowadzania szczegółowych opisów w projekcie RPOWP 2014-2020. Możliwe wydaje się nawet skrócenie sekcji 10. W naszej ocenie, z zamieszczonego opisu można usunąć pierwsze akapity odnoszące się do działań podejmowanych na poziomie kraju. Zakładamy, że jest to odniesienie do działań, które zostały już wcześniej podjęte w celu uproszczenia procedur stosowanych wobec beneficjentów, ponieważ rozwiązania ogólnokrajowe będą kontynuowane w RPOWP 2014-2020.

Zakres dalszych redukcji ogranicza się do bardzo syntetycznych stwierdzeń. Pomimo zastosowania skrótowej formy, odniesiono się do zagadnień kluczowych w kontekście zidentyfikowanych źródeł obciążeń administracyjnych. Podczas warsztatów w ramach ewaluacji przedyskutowane zostały wszystkie grupy istniejących barier i odpowiadające im działania. Można więc stwierdzić, że działania już rozpoczęte oraz planowane na lata 2014-2020 adresują najważniejsze problemy i pokrywają obszary, w których zidentyfikowano potrzebę podjęcia działań, odnoszące się do: a) wymaganej dokumentacji, b) promocji i informacji, c) organizacji wdrażania i kwestii technicznych. Odnoszą się również do barier, o których wspominają respondenci badania ankietowego przeprowadzonego na potrzeby ewaluacji *ex-ante* wśród potencjalnych beneficjentów. Respondenci sygnalizowali, że w ramach procesu rozliczania projektów napotkano trudności, które spowodowane były obszerną biurokracją, skomplikowaną procedurą przetargową, zwłaszcza w przypadku projektów

¹²⁰ Szablon Programu operacyjnego 2014-2020 w Polsce z komentarzem, 2013, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa.

infrastrukturalnych, oraz problemami z wprowadzaniem korekt finansowych.

Większość respondentów na pytanie o zaproponowanie działań, które pozwolą uniknąć takich problemów, wskazała konieczność ujednoczenia i uproszczenia procedur, przeszkolenie pracowników administracji publicznej, potrzebę zredukowania biurokracji, zwiększenie dostępu do informacji i zapewnienie punktów doradztwa. Warto odnotować, że ponad 77% pytanym odpowiedziało, że informacje na temat możliwości otrzymania wsparcia były dostępne, można je było uzyskać od firm zewnętrznych i odnaleźć na stronach internetowych.

Pewne wątpliwości budzi fragment odnoszący się do wdrożenia lokalnego systemu informatycznego. Stwierdza się co prawda jego nieodzowność, ale nie jest jasne, czy ostatecznie zostanie stworzony.

Biorąc pod uwagę, że zgodnie art. 96 Rozporządzenia ogólnego, ten element Programu (sekcja 10) nie podlega decyzji KE zatwierdzającej Program, pomimo braku odpowiednich zapisów w treści projektu RPOWP 2014-2020 (przede wszystkim na temat źródeł obciążeń), nie widzimy konieczności wprowadzania uzupełnień¹²¹.

II.6.5 Ocena stanu spełnienia warunkowości ex-ante

Zgodnie z art. 19 *Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r.*¹²² (dalej: Rozporządzenie ogólne), uruchomienie funduszy europejskich objętych Umową Partnerstwa uzależnione będzie od spełnienia wymogów warunkowości ex-ante, tj. zapewnienia określonych warunków wstępnych umożliwiających efektywną realizację współfinansowanych programów. Warunki wstępne, wymienione w Załączniku XI do Rozporządzenia ogólnego, podzielone są na:

- tematyczne – przypisane do poszczególnych celów tematycznych i priorytetów inwestycyjnych UE;
- ogólne – dotyczące zagadnień horyzontalnych w siedmiu obszarach (m.in. zapobiegania dyskryminacji, prawodawstwa w dziedzinie ochrony środowiska czy zamówień publicznych). Odnoszą się one do całokształtu interwencji w ramach funduszy WRS.

W RPOWP 2014-2020 dokonano identyfikacji **tematycznych warunków wstępnych** (tabela nr 24 w RPOWP 2014-2020) dotyczących programu, za których spełnienie współodpowiedzialne są samorządy regionalne. Zgodnie z wytycznymi MIR¹²³ (dalej: *Szablon...*) jest to wyznaczenie inteligentnych specjalizacji i przedstawienie planów gospodarki odpadami.

RPOWP 2014-2020 będzie realizował m.in. priorytety inwestycyjne 7.2, 7.3 i 7.4. Według wytycznych MIR, wobec tych priorytetów inwestycyjnych wymiar regionalny nie będzie jednak wykazywany w

¹²¹ Ewentualne uzupełnienia można oprzeć na wynikach badania ewaluacyjnego pt. *Ocena funkcjonowania Instytucji Zarządzającej Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Podlaskiego oraz bariery w pozyskiwaniu środków w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013* oraz na wynikach badań ogólnopolskich, np. *Ocena stopnia przygotowania beneficjentów projektów indywidualnych w ramach osi I - III PO liś do realizacji projektów, absorpcji środków z Unii Europejskiej oraz identyfikacji obszarów ryzyka, Ocena barier i luk prawnych w kontekście efektywnej realizacji wsparcia w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego*, i in.

¹²² ROZPORZĄDZENIE PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY (UE) NR 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006.

¹²³ Szablon Programu Operacyjnego 2014-2020 w Polsce z Komentarzem, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, 2013.

ocenie spełnienia warunków ex-ante. Do spełnienia tych warunków wystarczający będzie Dokument Implementacyjny dla Strategii Rozwoju Transportu przygotowywany przez MIR (poziom krajowy).

Dla warunków tematycznych, które nie zostaną spełnione na poziomie regionalnym w chwili przedkładania RPOWP 2014-2020, wymagany będzie opis działań zmierzających do ich spełnienia. Opis ten powinien przybrać formę tabeli zawierającej działania do wykonania, termin i instytucję odpowiedzialną (zgodnie z tabelą nr 26 Szablony...).

Tabela 6. Wykaz tematycznych warunków wstępnych dotyczących RPOWP 2014-2020 (do spełnienia na poziomie województwa)

Warunek ex-ante obowiązujący program ¹²⁴	Oś priorytetowa (lub osie), do której warunek ma zastosowanie	Spełnienie warunku ex-ante: Tak/Nie/Częściowo	Kryteria	Spełnienie kryteriów: Tak/Nie	Odniesienie do dokumentów	Dodatkowe informacje/ wyjaśnienia
<p>1.1. Badania naukowe i innowacje: Istnienie krajowych lub regionalnych strategii na rzecz inteligentnej specjalizacji, zgodnie z krajowym programem reform, w celu zwiększenia wydatków na badania i innowacje ze środków prywatnych, co jest cechą dobrze funkcjonujących krajowych lub regionalnych systemów badań i innowacji.</p> <p>[warunek dla wszystkich priorytetów inwestycyjnych w celu tematycznym 1.]</p>	Oś priorytetowa I Wzmocnienie potencjału i konkurencyjności gospodarki regionu	Częściowo	<p>Gotowa jest krajowa lub regionalna strategia na rzecz inteligentnej specjalizacji, która:</p> <ul style="list-style-type: none"> – opiera się na analizie SWOT lub podobnej analizie, aby skoncentrować zasoby na ograniczonym zestawie priorytetów, badań i innowacji, – przedstawia działania na rzecz pobudzenia prywatnych inwestycji w badania i rozwój, – obejmuje mechanizm monitorowania. <p>Przyjęto ramy określające dostępne środki budżetowe na badania i innowacje.</p>	Częściowo – może spotkać się z zastrzeżeniami ze strony KE	<p>Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020 (Uchwała Nr XXXI/374/13 z dnia 9.IX.2013)</p> <p>http://www.strategia.wrotaPodlaskiego.pl/pl/strategia/</p>	<p>Określenie obszarów inteligentnej specjalizacji w dokumentach na poziomie regionalnym:</p> <p>Podstawowym dokumentem w tym zakresie jest Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020, która:</p> <ul style="list-style-type: none"> - opiera się na analizie SWOT i koncentruje się na ograniczonej liczbie priorytetów. - odnosi się do inteligentnych specjalizacji regionu - uwzględnia stymulowanie prac B+R prowadzonych przez przedsiębiorstwa (w celu operacyjnym 1.2). - obejmuje mechanizm monitorowania (rozdział: System realizacji oraz Aneks 4 System wskaźników) - zawiera ogólne ramy finansowe (wielkość) ale bez uszczegółowienia – przeznaczenia środków. Kryterium zostanie spełnione po przygotowaniu dokumentów

¹²⁴ W załączniku XI do Rozporządzenia ogólnego numerowane są warunki wstępne, natomiast nie są numerowane priorytety inwestycyjne (i nie są to numery tożsame). Należy mieć to na uwadze przy wprowadzaniu ew. dalszych zmian, ponieważ takie uporządkowanie może być mylące.

						wdrożeniowych dla Strategii.
6.2. Gospodarka odpadami: Promowanie zrównoważonych gospodarczo i środowiskowo inwestycji w sektorze gospodarki odpadami, w szczególności poprzez opracowanie planów gospodarki odpadami zgodnych z dyrektywą 2008/98/WE oraz z hierarchią odpadów. [warunek dotyczy wybranego do realizacji w RPOWP 2014-2020 priorytetu 6.1]	Oś priorytetowa VI Ochrona środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami	b/d	(...) — istnienie jednego lub kilku planów gospodarki odpadami zgodnie z wymogami art. 28 dyrektywy 2008/98/WE; — istnienie programów zapobiegania powstawaniu odpadów, zgodnie z wymogami art. 29 dyrektywy 2008/98/WE;	b/d	Sejmik Województwa Podlaskiego Uchwałą Nr XX/233/12 z dnia 21.06.2012 r. przyjął „Plan Gospodarki Odpadami Województwa Podlaskiego na lata 2012-2017”. http://www.wrotaPodlaskiego.pl/pl/ochrona_srodowiska/programy_plany/Aktualizacja_Planu_Gospodarki_Odpadami_dla_Wojewodztwa_Podlaskiego.htm	W przypadku zgłoszenia uwag przez Komisję Europejską do wojewódzkich planów gospodarki odpadami, konieczne będzie wprowadzenie niezbędnych modyfikacji w wojewódzkich planach gospodarki odpadami w celu zapewnienia ich zgodności z dyrektywą ramową o odpadach

Źródło: opracowanie własne.

Docelowo sekcja RPOWP 2014-2020 dotycząca wypełnienia warunków wstępnych powinna zawierać nie tylko informacje o spełnianiu dwóch wymogów na poziomie województwa, ale też jednolity wkład przygotowany przez MIR (nt. spełniania warunków na poziomie krajowym – odnośnie wszystkich priorytetów inwestycyjnych, które podjęto w RPOWP 2014-2020).

W RPOWP 2014-2020 brakuje wymaganego odwołania do wszystkich **ogólnych warunków wstępnych** (zgrupowanych w siedmiu obszarach w części II Załącznika XI do Rozporządzenia ogólnego) – są one spełnione w takim zakresie, w jakim jest to możliwe na poziomie regionalnym. Kluczowe jest jednak ich spełnienie na poziomie krajowym. Odwołanie to powinno znaleźć się w Sekcji 9. Warunkowość *ex-ante* RPOWP.

Sekcja dotycząca wypełnienia ogólnych warunków wstępnych powinna zostać uzupełniona według układu i treści przygotowanych przez MIR. Dla wszystkich obszarów odwołanie to sprowadzać się będzie więc do przeniesienia opisu stanu spełnienia warunków ogólnych na poziomie krajowym (i ew. opisu działań zmierzających do spełnienia, zgodnie z tabelą nr. 25 z *Szablonu...*). Ponadto dla czterech obszarów, których kryteria można odnieść nie tylko do poziomu krajowego, ewaluator sugeruje uzupełnienie tych opisów informacją o spełnianiu warunków również na poziomie regionalnym¹²⁵ (Tabela 7).

Tabela 7. Ogólne warunki wstępne do uwzględnienia w RPOWP 2014-2020

Obszar ¹²⁶	Odniesienie w RPOWP 2014-2020
1. Zapobieganie dyskryminacji	Zgodnie z projektem Umowy Partnerstwa kryteria dotyczące tych obszarów będą spełniane na poziomie krajowym – obecnie „spełnione częściowo” i wymagają dyskusji z KE (<i>Załączniki do Umowy Partnerstwa</i>).
2. Płeć	
3. Niepełnosprawność	
	Ponadto Program Operacyjny Województwa Podlaskiego zawiera wymagany

¹²⁵ o ile w toku dalszych ustaleń nie zostanie ustalone ograniczenie oceny spełniania ogólnych warunków wstępnych wyłącznie do poziomu krajowego.

¹²⁶ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r., Załącznik XI.

	<p>opis realizacji tych zasad (w rozdziale 11.2 Równość szans i zapobieganie dyskryminacji) i spełnia je w swym zakresie.</p> <p>W ramach ewaluacji realizację tych zasad w całym RPOWP 2014-2020 poddano ocenie, która znajduje się w rozdziale II.7 Ocena polityk horyzontalnych.</p>
4. Zamówienia publiczne	<p>Kryteria będą spełniane na poziomie krajowym – obecnie spełniony jest warunek dot. pomocy Państwa, natomiast pozostałe dwa są „spełnione częściowo” (zgodnie z <i>Załącznikami do Umowy Partnerstwa</i>).</p>
5. Pomoc Państwa	
6. Prawodawstwo w dziedzinie ochrony środowiska w zakresie ocen oddziaływania na środowisk (OOS) oraz strategicznych ocen oddziaływania na środowisko (SEA)	
7. Systemy statystyczne i wskaźniki rezultatu	<p>Zgodnie z <i>Załącznikami do Umowy Partnerstwa</i> kryteria dla tego obszaru będą spełniane na poziomie krajowym – obecnie są „spełnione częściowo”.</p> <p>Rozporządzenie ogólne wskazuje, że kryteriami, jakie należy spełnić wobec wszystkich programów jest zgody ze sztuką dobór wskaźników rezultatu oraz ustanowienie ich wartości docelowych. Z tego względu wskazana jest, obok informacji nt. spełniania wymogów na poziomie krajowym, informacja o tym, że wymienione kryteria spełnione są również na poziomie regionalnym w RPOWP 2014-2020. Zagadnienie to szczegółowo ujęte jest w rozdziale II.5 niniejszej ewaluacji.</p>

Źródło: opracowanie własne.

II.7 Ocena polityk horyzontalnych

Zgodnie z zapisami programowymi realizacja RPOWP 2014-2020 ma przyczynić się do osiągnięcia następujących celów horyzontalnych:

- zasady równości szans i zapobiegania dyskryminacji,
- zasady równości płci,
- zasady zrównoważonego rozwoju.

W myśl wytycznych *Szablonu programu operacyjnego 2014-2020 w Polsce z komentarzem* w Programie zawarto sekcję 11. *Zasady horyzontalne* oraz powiązaną z nią sekcję 5. *Ukierunkowanie wsparcia na zjawiska ubóstwa, dyskryminacji oraz wykluczenia społecznego*, które to mają formę porządkującą i uszczegółwiającą zapisy zawarte w pozostałych częściach Programu (szczególnie w opisach poszczególnych osi priorytetowych) w zakresie uwzględniania zasad horyzontalnych.

Uwzględnienie zasad horyzontalnych w Programie realizowane jest dwuwymiarowo, poprzez:

- podejście horyzontalne – zapewnienie uwzględnienia zasady w ramach realizowanej interwencji (np. równe traktowanie różnych grup społecznych),
- podejście wertykalne – podejmowanie interwencji na rzecz eliminacji czynników wpływających na istnienie negatywnych zjawisk w zakresie problematyki definiowanej przez zasady.

Dwutorowe podejście do zasad horyzontalnych, dzięki uzyskiwanemu efektowi synergii, oceniamy jako trafne i cechujące się wysoką skutecznością.

Zgodnie z zapisami RPOWP 2014-2020 (por. s. 199) w procesie przygotowania Programu uczestniczyły podmioty zaangażowane w promocję zasad horyzontalnych. Wśród nich znajdowali się przedstawiciele środowisk społecznych i gospodarczych oraz podmioty działające na rzecz ochrony środowiska, a także podmioty odpowiedzialne za promowanie równości i niedyskryminacji. Z uwagi na równoległy przebieg procesów opracowania aktualizacji Strategii Rozwoju Województwa do roku 2020 (SRWP) oraz programu operacyjnego na perspektywę finansową 2014-2020 strategiczna dyskusja dotycząca kierunków rozwoju regionu oraz ścieżki dojścia do postawionych w SRWP celów rozwojowych toczyła się na różnych poziomach struktury zorganizowanej na potrzeby aktualizacji SRWP. Były to odpowiednio: Komitet Sterujący SRWP, Zespół ds. programowania perspektywy finansowej 2014-2020, tematyczne grupy robocze, wydzielony w strukturze organizacyjnej Departamentu Zarządzania RPO Referat programowania perspektywy 2014-2020. Dodatkowo w kwietniu 2013 r. powołano Grupę roboczą ds. wsparcia przygotowania Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020 (Grupy ds. RPOWP), w skład której weszli zainteresowani przedstawiciele Komitetu Sterującego SRWP, Zespołu ds. programowania perspektywy 2014-2020, przedstawiciele zainteresowanych resortów (w tym MRR, MRiRW, MPiPS.) oraz dodatkowi przedstawiciele partnerów społeczno-gospodarczych. Posiedzenia Grupy ds. RPOWP były organizowane w formie spotkań, na które zapraszano dodatkowych przedstawicieli środowisk zainteresowanych danym obszarem. Stały skład Grupy obejmował 30 osób reprezentujących partnerów społeczno-gospodarczych, 28 przedstawicieli administracji (w tym Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego) oraz 10 osób reprezentujących ministerstwa. Pozytywnie zatem należy ocenić włączenie w prace robocze podmiotów zewnętrznych, w tym także pomiotów pozarządowych reprezentujących sferę społeczną.

II.7.1 Ocena uwzględnienia zasad promowania równych szans i zapobiegania dyskryminacji

Pozytywnie oceniamy stopień uwzględnienia zasad promowania równych szans i zapobiegania dyskryminacji. W projekcie RPOWP 2014-2020 w sekcji 11.2. *Równość szans i zapobieganie dyskryminacji* podkreślono, że wyzwaniem w procesie poprawy jakości życia mieszkańców i mieszkańek jest podejmowanie wspólnych działań przyczyniających się do „budowania społeczności, w której każdy ma równe możliwości korzystania z dóbr publicznych i na równi uczestniczenia w życiu społecznym”. Promowanie równości ma być realizowane w zakresie:

- promowania włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa poprzez zwalczanie dyskryminacji,
- dostępu do niedrogich i wysokiej jakości usług,
- mechanizmu *cross-financing*, ukierunkowanego m.in. na dostosowanie pomieszczeń i miejsc pracy do potrzeb osób niepełnosprawnych.

W części diagnostycznej (w ramach celu tematycznego 9. *Wspieranie włączenia społecznego i walki z ubóstwem*) odwołano się do grup zagrożonych wykluczeniem społecznym, a zatem narażonych na nierówność szans i zagrożenie marginalizacją. Zwrócono tu uwagę na: osoby długotrwale bezrobotne, osoby starsze, osoby niepełnosprawne i osoby uzależnione. Natomiast w sekcji 5. *Ukierunkowanie wsparcia na zjawiska ubóstwa, dyskryminacji oraz wykluczenia* dokonano identyfikacji grup najbardziej dotkniętych ubóstwem oraz (co istotne dla analizowanej zasady horyzontalnej) grup zagrożonych dyskryminacją. Odwołano się do osób długotrwale bezrobotnych, osób bezrobotnych do 25 roku życia, osób bezrobotnych powyżej 50 roku życia; osób zatrudnionych, ale narażonych na ubóstwo ze względu na niskie zarobki; dzieci i młodzieży z rodzin wielodzietnych lub niepełnych; osób niepełnosprawnych oraz osób uzależnionych. Jako grupę bezpośrednio narażoną na dyskryminację wskazano mniejszości narodowe. Z kolei zastosowany w tabeli 22. podział na grupy docelowe w mało przejrzysty sposób prezentuje analizowane zagadnienie. Dlatego rozważenia wymaga uporządkowanie i doprecyzowanie wyróżnionych grup społecznych, poprzez zwrócenie większej uwagi na ich wyróżnik, a nie wymiary życia społeczno-gospodarczego, w których nierówności się przejawiają. Jednoznaczna identyfikacja grup społecznych wymagających podjęcia działań interwencyjnych na rzecz równości szans i przeciwdziałaniu marginalizacji będzie sprzyjać sformułowaniu trafnych kryteriów operacjonalizujących tę zasadę, a co za tym idzie przełoży się na skuteczność realizacji Programu w tym zakresie.

Zwrócenia uwagi wymaga brak spójności między zidentyfikowanym w sekcji 5.1. a wskazanym w sekcji 5.2. wiekiem granicznym osób młodych znajdujących się w szczególnej sytuacji na rynku pracy, którym dedykowane jest wsparcie (25 lat versus 30 lat) oraz zakresem grupy dyskryminowanej (mniejszości narodowe versus mniejszości narodowe, etniczne, religijno-wyznaniowe).

W sekcji 11.2. odwołano się do poszanowania praw jednostki niezależnie od pochodzenia etnicznego lub narodowego, religii lub bezwyznaniowości, niepełnosprawności, wieku, płci, orientacji seksualnej, rasy czy statusu społeczno-ekonomicznego, co ma oznaczać w praktyce równy i sprawiedliwy dostęp do dóbr i usług, a także zapewnienie wszystkim takich samych możliwości rozwoju oraz zakaz dyskryminacji i jej przeciwdziałanie. Można mieć jednak wątpliwości co do zgodności ze stanem faktycznym stwierdzenia zawartego w tej części Programu mówiącego, że „zaplanowane interwencje uwzględniają zdefiniowane potrzeby poszczególnych grup docelowych narażonych na taką dyskryminację”, wobec mało przejrzystych zapisów w tym zakresie. Dlatego warto rozważyć uporządkowanie części diagnostycznej w duchu programowania opartego na dowodach (ang. *evidence-based*), a także uwzględnienie w sekcji 11.2. odniesienia do sekcji 5.

Według sekcji 5. planowane jest rozwiązywanie problemów osób dotkniętych ubóstwem oraz dyskryminowanych poprzez podejmowanie akcji w ramach:

- osi priorytetowej I *Wzmocnienie potencjału i konkurencyjności gospodarki regionu*,
- osi priorytetowej II *Przedsiębiorczość i aktywność zawodowa*,
- osi priorytetowej III *Kompetencje i kwalifikacje*,
- osi priorytetowej VII *Poprawa spójności społecznej*,
- osi priorytetowej VIII *Infrastruktura dla usług użyteczności publicznej*.

Dostrzeżenia wymaga także wpływ planowanej interwencji w ramach osi priorytetowej IV *Poprawa dostępności transportowej* na rozwiązywanie problemów defaworyzowanych grup społecznych. Zwiększenie dostępności wewnętrznej regionu przyczyni się do zwiększenia mobilności ludności, a tym samym potencjalnie przełoży się na możliwości podjęcia pracy przez osoby pozostające bez zatrudnienia czy też na możliwości korzystania z usług.

Mając na uwadze sposób uwzględnienia zasady równości szans i przeciwdziałania dyskryminacji, zastosowane mechanizmy i instrumenty, w tym uwzględnienie zasady w kryteriach wyboru projektów, można założyć, że Program będzie miał pozytywny wpływ na realizację zasady równości szans i przeciwdziałania marginalizacji. Kluczową kwestią dla zapewnienia skuteczności uwzględnienia tej zasady na etapie wdrażania, monitorowania i ewaluacji będzie jednak wprowadzenie w życie przyjętych w Programie ogólnych zapisów.

Ważną rolę w tym kontekście odgrywają zapisy sekcji 5.2. *Wkład strategii określonej w programie na rzecz obszarów najbardziej dotkniętych ubóstwem lub grup docelowych zagrożonych dyskryminacją przyczyni się do rozwiązania ich szczególnych problemów*, wskazujące główne typy planowanych przedsięwzięć przypisane do osi priorytetowych, priorytetów inwestycyjnych oraz funduszy. Z uwagi na różnorodność planowanego wsparcia, w tym uwzględnienie dwufunduszowości Programu, należy pozytywnie ocenić zakres projektowanej interwencji.

II.7.2 Ocena uwzględnienia zasady równości płci

Pozytywnie oceniamy uwzględnienie zasady równości płci w projekcie RPOWP 2014-2020. Stosowne zapisy w tym zakresie zostały przedstawione w sekcji 11.3. *Równość płci*. W Programie nawiązano do elementów, o których mowa w *Szablonie programu operacyjnego 2014-2020 w Polsce z komentarzem*. Syntetycznie zaprezentowano wkład i wpływ Programu na sprostanie trzem wyzwaniom zidentyfikowanym w ramach diagnozy społeczno-gospodarczej województwa. Nie wskazano jednak wprost problemów, jakie zostały zidentyfikowane na podstawie diagnozy społeczno-gospodarczej w kontekście tematyki poszczególnych funduszy. Tym samym warto rozważyć rozszerzenie zapisów Programu w tym zakresie. Zarysowano planowane przedsięwzięcia, ale nie wskazano bezpośrednio przedsięwzięć mających na celu promowanie zasady równości płci z odniesieniem do priorytetów inwestycyjnych Programu, co jest obowiązkowe w stosunku do Europejskiego Funduszu Społecznego. Tematykę tę podjęto w ramach sekcji 5.2., bezpośrednio odwołując się do równości płci w przypadku jednego typu planowanych przedsięwzięć (*aktywizacja zawodowa z uwzględnieniem indywidualizacji wsparcia dla osób pozostających bez zatrudnienia, w tym w szczególności znajdujących się w szczególnej sytuacji na rynku pracy*) w ramach grupy *osoby znajdujące się w szczególnej sytuacji na rynku pracy*. Nie można pominąć tu innego typu przedsięwzięć, przypisanego do priorytetu inwestycyjnego 8.8. (a zatem odnoszącego się bezpośrednio do równości płci), na rzecz *tworzenia warunków do godzenia ról rodzinnych i zawodowych przez wspieranie usług opieki nad osobą zależną, oraz wspieranie elastycznych form zatrudnienia* przypisanego do grupy *osoby opiekujące się osobą zależną, wykluczone i zagrożone wykluczeniem społecznym, doświadczające trudności związanych z wejściem/powrotem i utrzymaniem się na rynku pracy*. Pozostałe typy przedsięwzięć, choć wpisują się w politykę wyrównywania szans między kobietami a mężczyznami nie są wprost zaadresowane do polityki

równości płci. Zapisy odnośnie do monitoringu Programu w świetle wymagań *Szablону programu operacyjnego 2014-2020 w Polsce z komentarzem* są niewystraszające (szerzej na ten temat w kolejnym rozdziale). Z kolei zawarte informacje o ewaluacji Programu uwzględniają zasadę równości płci.

Dla zapewnienia bardziej pogłębionego przedstawienia uwzględnienia zasady równości płci w sekcji 11.3. warto rozważyć rezygnację z zamieszczania dwóch pierwszych akapitów, które nie odnoszą się do specyfiki województwa podlaskiego w zakresie równości płci, lecz odwołują się do tej problematyki na poziomie Unii Europejskiej i Polski.

Zasada równości płci została bezpośrednio uwzględniona w osi priorytetowej II *Przedsiębiorczość i aktywność zawodowa*, w ramach której zaplanowano działanie 2.2. *Działania na rzecz work-life balance*, realizujące priorytet inwestycyjny 8.8. *Równouprawnienie płci oraz godzenie życia zawodowego i prywatnego*. Planowane w ramach tego działania przedsięwzięcia mają przyczynić się do:

- podniesienia poziomu aktywności zawodowej oraz
- ułatwienia godzenia życia zawodowego i prywatnego.

Również inne osie priorytetowe przyczyniają się do realizacji zasady równości płci, stwarzając warunki dla eliminacji nierówności między kobietami a mężczyznami. Należą do nich:

- oś priorytetowa I *Wzmocnienie potencjału i konkurencyjności gospodarki regionu* (ze względu na przyjęte wskaźniki monitoringu),
- oś priorytetowa III *Kompetencje i kwalifikacje*,
- oś priorytetowa IV *Poprawa dostępności transportowej*,
- oś priorytetowa VII *Poprawa spójności społecznej*,
- oś priorytetowa VIII *Infrastruktura dla usług użyteczności publicznej*.

W części diagnostycznej Programu wątpliwości może budzić brak odniesień do zagadnienia równości płci (identyfikujących dziedziny życia społeczno-gospodarczego, w których występuje brak równowagi). W przypadku celu tematycznego 8. nie uwzględniono żadnych bezpośrednich odwołań diagnostycznych w tym zakresie, choć jest on ukierunkowany m.in. na wspieranie równości płci. Z kolei w przypadku celu tematycznego 1., mimo braku analiz w tym zakresie, w odpowiadających mu priorytetach inwestycyjnych wykorzystano wskaźniki monitorujące udział kobiet i mężczyzn – co może wskazywać na problem nierówności ze względu na płeć. Uzupelnienie części diagnostycznej o stosowne odwołania wpłynie na zwiększenie spójności wewnętrznej oraz przejrzystości Programu.

Mając na uwadze sposób uwzględnienia zasady równości płci, zastosowane mechanizmy i instrumenty, w tym kryteria wyboru projektów, można założyć, że Program będzie miał pozytywny wpływ na realizację tej zasady. Kluczową kwestią dla zapewnienia skuteczności w tym zakresie na etapie wdrażania, monitorowania i ewaluacji będzie jednak wprowadzenie w życie przyjętych w Programie ogólnych zapisów.

Wkład działań poszczególnych osi priorytetowych w realizację celów zasady równości płci jest trudny do oszacowania na podstawie projektu RPOWP 2014-2020 ze względu na nieuwzględnienie w Programie podwskaźników w podziale na kobiety i mężczyzn (wyjątek stanowią dwa wskaźniki dla osi priorytetowej I). Podwskaźniki i ich wartości docelowe powinny zostać zawarte w uszczegółowieniu RPOWP 2014-2020.

II.7.3 Ocena uwzględnienia zasady promowania zrównoważonego rozwoju

Pozytywnie oceniamy uwzględnienie zasady zrównoważonego rozwoju w projekcie RPOWP 2014-2020. Specyfika województwa podlaskiego, jego zasoby wewnętrzne, powoduje, że realizacja tej zasady ma szczególne znaczenie. Potwierdzają to zapisy projektu RPOWP 2014-2020, które wśród siedmiu najważniejszych wyzwań stojących przed województwem (zidentyfikowanych w *Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020*) wskazują rozwój zielonych przemysłów oraz rewolucję energetyczną.

Zasada zrównoważonego rozwoju została w Programie uwzględniona w szczególności w następujących osiach priorytetowych:

- oś priorytetowa V: *Gospodarka niskoemisyjna*;
- oś priorytetowa VI: *Ochrona środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami*

oraz

- oś priorytetowa I: *Wzmocnienie potencjału i konkurencyjności gospodarki regionu*.

Takie podejście odzwierciedla akcenty położone w *Strategii Europa 2020* w zakresie zrównoważonego rozwoju.

Pozytywnie oceniamy deklarację zawartą w sekcji 11.1. *Zrównoważony rozwój*, że horyzontalny charakter zasady zrównoważonego rozwoju przejawia się we wszystkich celach Programu. Zasada ta została uwzględniona w formie instrumentów wsparcia i preferencji dla konkretnych rozwiązań, jak również w formie zapisów w zakresie kryteriów wyboru projektów. W przypadku poszczególnych działań Programu forma uwzględnienia tej zasady horyzontalnej jest zróżnicowana. Co jednak istotne dla spójności zapisów Programu, nie wszystkie działania bezpośrednio odwołują się w *Opisie kierunkowych zasad wyboru projektów* do zasady zrównoważonego rozwoju, co ma miejsce w przypadku:

- działania 1.1. *Wsparcie na rzecz gospodarki opartej na wiedzy*,
- działania 2.4. *Adaptacja pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian*,
- działania 4.1. *Mobilność regionalna*.

W celu wzmocnienia horyzontalności zasady zrównoważonego rozwoju w Programie warto rozważyć w przypadku wymienionych powyżej działań uzupełnienie *Opisu kierunkowych zasad wyboru projektów* o odwołania do zasady zrównoważonego rozwoju lub dodanie uzasadnienia w sekcji 11.1. nieuwzględnienia tej zasady. Niezależnie od wybranej opcji wpłynęłoby to na zwiększenie spójności zapisów sekcji 11.1. z opisami poszczególnych działań w zakresie zasady zrównoważonego rozwoju.

Pozytywnie należy ocenić uwzględnienie specyfiki dwufunduszowości Programu. W przypadku inwestycji realizowanych ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego deklarowane jest wprowadzenie preferencji dla inwestycji ograniczających energo- i materiałochłonność, a także wprowadzenie preferencji dla rozwiązań typu *brownfield* oraz zasady „zanieczyszczający płaci”. W Programie nie odwołano się natomiast do postulowanej w *Szablonie programu operacyjnego 2014-2020 w Polsce z komentarzem* zasady „użytkownik płaci”. Z kolei w przypadku projektów realizowanych ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego realizacja zrównoważonego rozwoju ma być realizowana poprzez uwzględnienie zagadnień z nią związanych w projektach obejmujących kształcenie i szkolenia.

Planowany w Programie zakres przedsięwzięć realizuje zasadę zrównoważonego rozwoju poprzez zastosowanie zróżnicowanych instrumentów wsparcia, obejmujących zarówno działania miękkie, jak i twarde w różnych sferach życia. Tym samym w sposób kompleksowy przyczynia się do realizacji zasady zrównoważonego rozwoju. Dlatego wkład Programu oraz przewidywaną skuteczność i efektywność planowanej interwencji w zakresie realizacji zasady zrównoważonego rozwoju można oceniać pozytywnie. Kluczową kwestią dla zapewnienia skuteczności uwzględnienia tej zasady na

etapie wdrażania, monitorowania i ewaluacji będzie jednak wprowadzenie w życie przyjętych w Programie ogólnych zapisów.

II.7.4 Sposób uwzględnienia zasad horyzontalnych w procesie wdrażania, monitorowania i ewaluacji programu

Projekt RPOWP 2014-2020 w różnym stopniu odnosi się do uwzględniania poszczególnych zasad horyzontalnych w procesie wdrażania, monitorowania i ewaluacji Programu. Jest to wynikiem różnego układu i poziomu szczegółowości sekcji poświęconych analizowanym zasadom.

Na etapie wdrażania zasady horyzontalne zostały uwzględnione w następujący sposób:

- zasada zrównoważonego rozwoju – wskazano na wprowadzenie przy wyborze poszczególnych projektów kryteriów weryfikujących spełnianie wymogów dotyczących:
 - ochrony środowiska,
 - efektywności wykorzystania zasobów,
 - łagodzenia i adaptacji do zmian klimatu,
 - odporności na klęski żywiołowe,
 - zapobiegania ryzyku i zarządzania nim.

Tym samym uwzględniono w Programie wszystkie elementy wskazane w *Szablonie programu operacyjnego 2014-2020 w Polsce z komentarzem*:

- zasada równości szans i zapobiegania dyskryminacji – zaplanowano sformułowanie odpowiednich kryteriów wyboru projektów, uwzględniających potrzeby grup defaworyzowanych. Mają one zapobiec wyborowi projektów sprzecznych z zasadą równości szans i zapobiegania dyskryminacji, a tym samym zapobiec pogłębianiu się niekorzystnych zjawisk przy wsparciu środków UE. W Programie założono podjęcie stałej, zinstytucjonalizowanej współpracy między różnymi aktorami, w tym działającymi na rzecz promowania równości szans oraz przeciwdziałania dyskryminacji, a także zrównoważonego rozwoju. W sekcji 11. nie opisano jednak, jak miałyby ta współpraca dokładnie wyglądać;
- zasada równości płci – zapisy zawarte w sekcji 11.3. nie precyzują w jasny sposób uwzględnienia tej zasady na etapie wdrażania. Zawarte zapisy odwołują się ogólnie do grup defaworyzowanych i wyrównywania ich szans społecznych i zawodowych. W takiej formule zapis bardziej pasuje do opisu zasady równości szans i zapobiegania dyskryminacji.

Jednocześnie należy podkreślić, że w przypadku niektórych działań Programu *Opisy kierunkowych zasad projektów* nie uwzględniają odniesień do zasad horyzontalnych. Należą do nich:

- działanie 1.1. *Wsparcie na rzecz gospodarki opartej na wiedzy*,
- działanie 2.4. *Adaptacja pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian*,
- działanie 4.1. *Mobilność regionalna*.

Dla zapewnienia w Programie pełnego horyzontalnego wymiaru tych zasad wskazane jest, aby w przypadku wymienionych powyżej działań uzupełnić *Opis kierunkowych zasad wyboru projektów* o odwołania do zasad horyzontalnych lub wykazać w sekcji 11 Programu brak zasadności uwzględniania zasad horyzontalnych w tych działaniach w formie kryteriów wyboru projektów. Wpłynęłoby to na zwiększenie spójności zapisów sekcji 11. z opisami poszczególnych działań.

Ważną rolę dla realizacji zasady równości szans i zapobiegania marginalizacji, a także dla zasady równości płci mogą odgrywać:

- granty globalne EFS dla partnerów społecznych i interesariuszy wdrażania Programu;

- *earmarking* środków EFS na wzmocnienie zdolności instytucjonalnych partnerów społecznych oraz na budowanie potencjału organizacji pozarządowych.

Ze względu na brak opisu tych instrumentów w analizowanej wersji projektu RPOWP 2014-2020 (mają być uzupełnione na dalszych etapach prac nad Programem) nie można jednak ocenić stopnia uwzględnienia przez nie zasad horyzontalnych.

Realizacja zasad horyzontalnych **na etapie monitoringu i sprawozdawczości** została uwzględniona w Programie w następujących wymiarach:

- zasada zrównoważonego rozwoju – uwzględniono wskaźniki monitorujące zgodność podejmowanej interwencji z przedmiotową zasadą. Ponadto zapewniono monitorowanie i raportowanie wydatków związanych z realizacją celu odnoszącego się do zmian klimatu i łagodzenia jego skutków zawartego w *Strategii Europa 2020*, poprzez wykorzystanie kategorii interwencji przygotowanych przez Komisję Europejską oraz systemu *Rio markers*;
- zasada równości szans i zapobiegania dyskryminacji – zaplanowano wykorzystywanie wskaźników obrazujących udzieloną pomoc w ramach Programu. Jednakże nie zostało jasno sformułowane, dla których grup społecznych będą zbierane dane. Z zapisów Programu zawartych na stronie 215 można przypuszczać, że planowane jest zastosowanie podziału na płeć i osoby niepełnosprawne, jednakże analiza wskaźników przypisanych do poszczególnych działań wykazała monitorowanie działania 7.1. pod kątem objęcia wsparciem w Programie: osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, niepełnosprawnych, poniżej 25 roku życia oraz nieaktywnych zawodowo. Tym samym konieczne jest uspoźnienie czy też doprecyzowanie zapisów Programu. W Programie nie odniesiono się do sprawozdawczości;
- zasada równości płci – system wskaźników zawartych w Programie ma umożliwić zbieranie danych statystycznych w podziale na płeć. Jednakże analiza wskaźników zaproponowanych w przypadku poszczególnych działań wskazuje na brak wskaźników uwzględniających podział na kobiety i mężczyzn. Wyjątek stanowią działania w ramach osi priorytetowej I – wskaźniki przypisane do działań: 1.1. (liczba osób objętych wsparciem w zakresie rozwoju kadr B+R, O/K/M, [osoba]) oraz 1.2. (liczba osób prowadzących działalność B+R w ramach projektu, O/K/M [osoba]). W świetle zapisów Programu zasada ta zostanie uwzględniona również w sprawozdawczości, w szczególności w przypadku raportów składanych w 2017 i 2019 roku. Fragment odnoszący się do sprawozdawczości wymaga jednak redakcji.

Istotnym dla uwzględnienia zasad horyzontalnych na etapie monitoringu jest planowany w Programie udział partnerów społecznych i gospodarczych w pracach Komitetu Monitorującego. Za pośrednictwem Komitetu Monitorującego będą oni aktywnie włączeni w przygotowanie rocznych sprawozdań z realizacji Programu oraz sprawozdań z postępów w 2017 i 2019 roku.

Realizacja poszczególnych zasad horyzontalnych **na etapie ewaluacji** została uwzględniona w Programie następująco:

- zasada zrównoważonego rozwoju – nie zawarto bezpośrednich zapisów w tym zakresie;
- zasada równości szans i zapobiegania dyskryminacji – Program zakłada wykorzystywanie efektów badań ewaluacyjnych, co wskazuje na plany realizacji ewaluacji. Ważnym zobowiązaniem poczynionym w projekcie RPOWP 2014-2020 jest elastyczność kryteriów wyboru projektów – na podstawie danych zbieranych w ramach monitoringu Programu ma być dokonywana modyfikacja kryteriów wyboru projektów, „tak aby Program mógł reagować na nowe, obecnie nie ujawnione przypadki dyskryminacji lub efektywniej reagował na istniejące niesprawiedliwości i segregację społeczną” (s. 215). Pewne wątpliwości może budzić możliwość faktycznego dostrzeżenia ewentualnych przejawów tych zjawisk, bowiem wykorzystywane wskaźniki nie będą w stanie wychwycić wszystkich zjawisk i procesów. W

związku z tym konieczne jest w tym przypadku prowadzenie badań pozwalających na diagnozowanie sytuacji;

- zasada równości płci – na etapie ewaluacji Programu planowane jest badanie oddziaływania wdrażania Programu na realizację zasady. Kluczową rolę ma tu odegrać analiza wsparcia udzielonego w podziale na płeć.

W odniesieniu do wszystkich zasad horyzontalnych należy podkreślić planowany udział przedstawicieli partnerów społeczno-ekonomicznych w procesie ewaluacji, m.in. poprzez zaangażowanie w prace Komitetu Monitorującego, co powinno przyczynić się do uwzględnienia tych zasad.

Dla zapewnienia większej skuteczności realizacji zasad horyzontalnych na etapie ewaluacji Programu **wskazane jest uporządkowanie i pogłębienie/uzupełnienie zapisów zawartych w sekcji 11. Programu**, w szczególności dotyczy to zasady zrównoważonego rozwoju.

III. Wnioski i rekomendacje

W tej części Raportu prezentowane są najistotniejsze, zdaniem ewaluatora, uwagi oraz odnoszące się do nich rekomendacje (pozostałe rekomendacje, natury bardziej technicznej, znajdują się wśród uwag i komentarzy na temat poszczególnych części RPOWP 2014-2020).

Tabela 8 Wnioski i rekomendacje

Lp.	Miejsce w raporcie	Wnioski ewaluatora	Rekomendacja ewaluatora dot. wprowadzenia zmian Programie (ewentualnie propozycja zapisu)	Proponowany przez ewaluatora sposób wdrożenia rekomendacji
1.	II.2.1.2 Słabe strony diagnozy, s. 17 – 20.	Diagnoza załączona do programu jest syntetyczna i zgodna z wymogami formalnymi. W dokumencie trafnie zdefiniowano najważniejsze problemy rozwoju społeczno-gospodarczego. Wymaga ona jednak jeszcze zmian o charakterze zarówno technicznym jaki i merytorycznym, których zakres opisano w treści niniejszego raportu. Potrzebne zmiany wynikają nie tylko z wymogów trafności diagnozy trendów społeczno-gospodarczych, ale również z logiki interwencji. Dlatego szczegółowe rekomendacje w tym zakresie umieszczono zarówno w części poświęconej ocenie diagnozy, jaki i pozostałych częściach raportu odnoszących się do oceny części prospektywnej Programu.	W szczególności należy zwrócić uwagę na udokumentowanie problemów najaktualniejszymi dostępnymi danymi. W większym stopniu należy uwzględnić zabiegi redakcyjne i techniczne służące przejrzystości oraz lepszemu odbiorowi tekstu. Przede wszystkim należy zwrócić uwagę na braki diagnostyczne, które stanowią lukę w uzasadnieniu interwencji.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Uaktualnienie danych przywoływanych w diagnozie. 2. Zabiegi redakcyjne i techniczne w diagnozie, ułatwiające jej odbiór. 3. Uzupelnienie braków diagnostycznych diagnozy.
2.	II.4.5 Ocena spójności alokacji budżetowej z celami, s. 95.	Struktura tematyczna celów i priorytetów jest poprawna. Ujęte w niej obszary rzeczywiście wymagają podjęcia odpowiednio sprofilowanych działań finansowanych ze źródeł publicznych. Każdy z obszarów interwencji odzwierciedlony poprzez osie priorytetowe charakteryzuje się jednakże odmienną specyfiką w zakresie kosztochłonności i zdolności absorpcyjnej, a co za tym idzie – wymaga różnej skali interwencji finansowej potrzebnej do osiągnięcia rezultatów, które byłyby zauważalne i rzeczywiście wpływały na rozwój regionu. Poziom generalizacji regionalnych programów operacyjnych,	Rekomenduje się: 1) przeprowadzenie – na etapie opracowywania uszczegółowienia RPOWP 2014-2020 – analizy kosztochłonności typów przedsięwzięć planowanych w ramach poszczególnych priorytetów inwestycyjnych, także w kontekście realności osiągnięcia założonych wartości docelowych wskaźników (uwzględnienie kosztów jednostkowych wskaźników); 2) określenie stopnia nasycenia inwestycjami w stosunku do potrzeb w ramach poszczególnych priorytetów inwestycyjnych ujętych w RPOWP 2014-2020. Pozwoli to na stwierdzenie, w jakim wymiarze możliwe jest osiągnięcie zakładanych celów oraz czy nie istnieje ryzyko przeinwestowania w danym obszarze i związane z nim ryzyko ponoszenia kosztów utrzymania	Zapisy uszczegółowienia Programu powinny w taki sposób wskazywać operacyjne warunki wykorzystania środków (m.in. poprzez określenie wartości max. i min. projektów, czy listy projektów pozakonkursowych), aby wdrażanie Programu w jak największym stopniu przekładało się na realizację założonych celów i ich skwantyfikowanego ujęcia, tj.

Lp.	Miejsce w raporcie	Wnioski ewaluatora	Rekomendacja ewaluatora dot. wprowadzenia zmian Programie (ewentualnie propozycja zapisu)	Proponowany przez ewaluatora sposób wdrożenia rekomendacji
		determinowany kształtem szablonu opracowanego przez Komisję Europejską, znacznie utrudnia wiarygodne określenie kosztochłonności i chłonności poszczególnych priorytetów inwestycyjnych, a tym samym adekwatne uwzględnienie tych kategorii w szacowaniu wartości wskaźników monitoringu. To z kolei utrudnia pełną ocenę alokacji środków finansowych i określenie w pełni wiarygodnych rezultatów interwencji finansowej.	niepotrzebnych inwestycji. Alokacje nie mogą przekraczać barier absorpcyjnych. Wspomniana analiza umożliwiłaby dostosowanie uszczegółowienia Programu do skonstruowanego na poziomie RPOWP 2014-2020 tematycznego podziału środków determinującego wartości wskaźników monitoringu.	wskaźników monitoringowych.
3.	II.4.5 Ocena spójności alokacji budżetowej z celami, s. 94.	W obecnym kształcie projektu RPOWP 2014-2020 nastąpił – w porównaniu do okresu 2007-2013 – spadek realnej koncentracji środków finansowych na poziomie wszystkich osi priorytetowych z wyjątkiem <i>Gospodarki niskoemisyjnej</i> . Postulat o koncentracji interwencji finansowych jest jedną z kluczowych rekomendacji raportu F. Barca, gdzie za wysoce wskazane uznaje się: „Skoncentrowanie 55-65% środków na 3-4 priorytetach kluczowych, przy czym udział uzależniony byłby od państwa członkowskiego i Regionu”. Jeżeli zamiarem Zamawiającego jest wygenerowanie w określonych obszarach wsparcia co najmniej takich samych lub większych efektów niż w obecnej perspektywie, alokacje środków zaprezentowane w projekcie Programu mogą być uznane za nieadekwatne. Jeżeli natomiast celem Zamawiającego jest – jak ma to miejsce obecnie w projekcie RPOWP 2014-2020 – rozłożenie zasobów finansowych	Sugeruje się rozważenie wzrostu koncentracji środków finansowych w ramach RPOWP 2014-2020. Uwzględniając zdolności absorpcyjne, determinowane potencjałem regionu oraz warunki brzegowe wskazane przez Komisję Europejską i transponowane przez rząd do Umowy Partnerstwa (m.in. poziomy <i>ring fencing’ów</i>), mogłoby to przykładowo nastąpić poprzez przesunięcie części nakładów przewidzianych na <i>Gospodarkę niskoemisyjną</i> (przede wszystkim z PI o charakterze nieprodukcyjnym: 4.3 i 4.5) na wydatki w ramach osi priorytetowej <i>Poprawa dostępności transportowej</i> . Należy zdecydowanie podkreślić, iż wspomniana realokacja dotyczyłaby tylko i wyłącznie tych przedsięwzięć infrastrukturalnych, które generowałyby zasadnicze efekty w zakresie rozwoju społeczno-gospodarczego województwa podlaskiego, a więc szlaków komunikacyjnych o charakterze regionalnym oraz tych o znaczeniu ponadlokalnym, które zapewnią konieczne połączenie z siecią dróg ekspresowych, obszarami przeznaczonymi pod działalność przemysłowo-usługową lub uzupełnią luki w połączeniach transgranicznych.	Realokacja środków finansowych przy uwzględnieniu czynników ujętych w treści rekomendacji.

Lp.	Miejsce w raporcie	Wnioski ewaluatora	Rekomendacja ewaluatora dot. wprowadzenia zmian Programie (ewentualnie propozycja zapisu)	Proponowany przez ewaluatora sposób wdrożenia rekomendacji
		<p>pomiędzy większą liczbę priorytetów inwestycyjnych, to struktura funduszy w projekcie Programu musi zostać wykorzystana do oszacowania wartości docelowych wskaźników rezultatu, a te z kolei winny zostać skonfrontowane z oczekiwaniami Zamawiającego.</p>	<p>Rozbudowa, modyfikacja, usprawnienie elementów infrastruktury transportowej stanowią warunek <i>sine qua non</i> rozwoju regionu. Efekty społeczno-gospodarcze związane ze wzrostem innowacyjności, poprawą jakości kapitału ludzkiego i społecznego pozostaną jedynie w sferze intencyjnej, dopóki jakościowej poprawie nie ulegnie dostępność zewnętrzna i wewnętrzna województwa. Wzrost dostępności regionu jest podstawową determinantą spójności terytorialnej województwa – kategorii kluczowej dla rozwoju regionalnego opartego na centralizacji działalności gospodarczej w ośrodkach miejskich charakteryzujących się znaczącymi siłami aglomeracyjnymi. Pomimo przewartościowania priorytetów UE w nowej perspektywie finansowej na lata 2014-2020, zmierzającego do wyraźnego przeniesienia akcentu na działania zorientowane na poprawę konkurencyjności i rozwój „zielonej” gospodarki należy zdecydowanie dążyć do koncentracji funduszy w ramach RPOWP 2014-2020 na poprawie tych składników infrastruktury, które generowałyby długookresowe efekty podażowe. Równoległym rozwiązaniem – poprzedzonym analizą zdolności absorpcyjnych – w zakresie realokacji środków finansowych mogłoby być – przesunięcie funduszy z osi priorytetowej <i>Gospodarka niskoemisyjna</i> do osi priorytetowej <i>Wzmocnienie potencjału i konkurencyjności gospodarki regionu</i> (w szczególności do działań: 1.1 oraz 1.2) zorientowanej na rozwój innowacyjności i gospodarki opartej na wiedzy. Wzrost rzeczywistej koncentracji zasobów finansowych na projektach pro-innowacyjnych będzie generował – przy założeniu efektywności tych przedsięwzięć – większe korzyści niż w przypadku alokacji</p>	

Lp.	Miejsce w raporcie	Wnioski ewaluatora	Rekomendacja ewaluatora dot. wprowadzenia zmian Programie (ewentualnie propozycja zapisu)	Proponowany przez ewaluatora sposób wdrożenia rekomendacji
			<p>zaprezentowanej w projekcie RPOWP 2014-2020. Wyniki symulacji HERMIN wskazują, że przy wzroście koncentracji środków finansowych w ramach RPOWP 2014-2020 na <i>Infrastrukturę transportową</i> oraz projekty pro-innowacyjne wpływ Programu na PKB <i>per capita</i> regionu mógłby wzrosnąć z 25,51% do 28,36%. Rozwijająca się stabilnie gospodarka województwa pozwoli w przyszłości na wzrost finansowania gospodarki niskoemisyjnej, a także innych obszarów, bez konieczności poszukiwania zewnętrznych źródeł kapitału.</p> <p>Warto podkreślić, iż nie każda realokacja środków finansowych mająca na celu wzrost ich koncentracji może generować wyższe wymierne efekty w zakresie oddziaływania Programu na gospodarkę. Za przykład mogą posłużyć tu wyniki symulacji makroekonomicznej, w przypadku której część funduszy z obszarów: poprawa dostępności transportowej, ochrona środowiska i racjonalne gospodarowanie zasobami oraz infrastruktura edukacyjna i szkoleniowa została przesunięta do obszaru infrastruktury społecznej. Skumulowany długookresowy wpływ RPOWP 2014-2020 na PKB <i>per capita</i> szacowany jest tu na poziomie 24,83% – czyli o 0,67 pkt. proc. niższym niż w przypadku tematycznego podziału środków zawartego w projekcie Programu (25,5%). Niezmiernie istotne w procesie finalnego ukształtowania alokacji finansowych jest wyważenie ilościowych kwantyfikowalnych efektów gospodarczych z jakościowymi zmianami wpływającymi na standard życia mieszkańców, ale w ograniczonym stopniu przekładającymi się na akumulację kapitału i wzrost</p>	

Lp.	Miejsce w raporcie	Wnioski ewaluatora	Rekomendacja ewaluatora dot. wprowadzenia zmian Programie (ewentualnie propozycja zapisu)	Proponowany przez ewaluatora sposób wdrożenia rekomendacji
			<p>bogactwa regionu.</p> <p>Powyższe kierunki przesunięcia środków finansowych mają jedynie charakter przykładowy. Główną intencją ewaluatora jest podkreślenie roli koncentracji funduszy na obszarach produkcyjnych umożliwiających długookresową akumulację kapitału i tym samym – oparcie procesów rozwojowych w coraz większym stopniu na endogennych potencjałach regionu. Ma to kluczowe znaczenie w sytuacji, w której z dużym prawdopodobieństwem przyszła perspektywa UE 2014-2020 może być ostatnią charakteryzującą się znaczącym wsparciem finansowym.</p>	
4.	II.4.5 Ocena spójności alokacji budżetowej z celami, s. 93.	Znaczące pokrywanie się obszaru działania 6.2 (PI 6.5) z zakresem merytorycznym działania 5.4 (<i>Strategie niskoemisyjne</i> – PI 4.5)	Warto rozważyć rezygnację z realizacji działania 6.2 (PI 6.5), nie ze względu na brak jego słuszności, ale przez wzgląd na znaczące pokrywanie się tego obszaru interwencji z zakresem merytorycznym działania 5.4 (<i>Strategie niskoemisyjne</i> – PI 4.5)	Rezygnacja z realizacji działania 6.2 (PI 6.5).
5.	II.3 Spójność zewnętrzna	Logika interwencji jest zazwyczaj poprawna i generalnie dobrze udokumentowana. W każdym działaniu wskazuje się potencjalny obszar realizacji oraz terytorialny wymiar wsparcia (jeśli nie wymieniony jest „obszar województwa podlaskiego”, Autorzy odwołują się słusznie do obszarów strategicznej interwencji ze SRWP). Brakuje jednak – dla lepszego zrozumienia zintegrowanego podejścia, jakie widoczne jest w zamiarach Autorów – w opisach osi (a nawet działań) wskazania komplementarnych rodzajów interwencji, które będą realizowane przez	Uzupełnienie opisu działań o informacje zawarte w tabeli z sekcji 8.	Uzupełnienie zawartego w RPOWP 2014-2020 opisu działań o informacje zawarte w tabeli z sekcji 8.

Lp.	Miejsce w raporcie	Wnioski ewaluatora	Rekomendacja ewaluatora dot. wprowadzenia zmian Programie (ewentualnie propozycja zapisu)	Proponowany przez ewaluatora sposób wdrożenia rekomendacji
		programy krajowe i POPW.		
6.	II.3 Spójność zewnętrzna oraz III. Wnioski i rekomendacje	W podrozdziale RPOWP 2014-2020 „Uzasadnienie wyboru celów tematycznych w świetle diagnozy sytuacji społeczno-gospodarczej...”, autorzy Programu nadmienią, że „konieczna jest również realizacja Priorytetu inwestycyjnego 5.2 (<i>Promowanie inwestycji ukierunkowanych na konkretne rodzaje ryzyka, zapewniających odporność na klęski żywiołowe oraz stworzenie systemów zarządzania klęskami żywiołowymi</i>) w regionie” (str. 24).	PI 5.2 nie jest osobno adresowany w projekcie RPOWP 2014-2020. Zagadnienie zmian klimatu jest natomiast ujęte horyzontalnie (akcentowane w poszczególnych działaniach) i informacja o tym powinna być widoczna w RPOWP 2014-2020.	Sugeruje się modyfikację zapisu ze str. 24 projektu RPOWP 2014-2020, tak by jednoznacznie wskazywał on, że to zagadnienie realizowane będzie horyzontalnie.
7.	II.2.1.2 Słabe strony diagnozy	Działania zaprojektowane w RPOWP 2014-2020 przewidują, tam gdzie jest to zasadne, szczególną koncentrację na inteligentnych specjalizacjach. W Programie brakuje jednak przytoczenia opisu wytypowanych regionalnych inteligentnych specjalizacji województwa podlaskiego lub wskazania dokumentu, w którym są lub będą zdefiniowane. Określenie inteligentnych specjalizacji jest warunkiem ex-ante koniecznym do spełnienia na poziomie regionalnym.	Rekomenduje się możliwie ogólne uzupełnienie tego elementu na obecnym etapie prac nad Programem oraz bardziej szczegółowe, gdy dokument będzie wdrażany i zostanie „oddany do rąk” potencjalnych beneficjentów. Jeżeli w momencie ukończenia prac nad RPOWP 2014-2020 inteligentne specjalizacje nie będą jeszcze ściśle określone (i tym samym nie będzie możliwości umieszczenia w RPOWP 2014-2020 odniesienia do definiującego je dokumentu), zaleca się umieszczenie informacji o tym, że zostaną określone w toku realizacji SRWP 2020.	1. Uzupełnienie RPOWP 2014-2020 o odniesienia definiujące inteligentne specjalizacje województwa podlaskiego (odniesienia te mogą być bardziej ogólne na wstępnym etapie i uzupełniane w czasie wdrażania dokumentu). 2. W przypadku drugiego rozwiązania: wstawienie adnotacji, iż uzupełnienie nastąpi na etapie wdrażania SRWP 2020 (poprzez dokumenty wdrożeniowe). 3. Dodatkowo należy wprowadzić w poszczególnych

Lp.	Miejsce w raporcie	Wnioski ewaluatora	Rekomendacja ewaluatora dot. wprowadzenia zmian Programie (ewentualnie propozycja zapisu)	Proponowany przez ewaluatora sposób wdrożenia rekomendacji
				priorytetach poza CT 1, w szczególności PI 8.9 oraz PI 10.3 (edukacja zawodowa) zapisy dotyczące wsparcia wdrażania strategii inteligentnej specjalizacji. W szczególności w zakresie PI 8.9 należy rozważyć zastosowanie narzędzi dedykowanych wsparciu specjalizacji, w tym również poza planowanym modelem popytowym.
8.	II.4.6 Ocena sposobu uwzględnienia wymiaru terytorialnego interwencji	Wymiar terytorialny interwencji stanowi bardzo ważne zagadnienie w całym RPOWP, widoczne na poziomie działań, jak i w odrębnej sekcji poświęconej temu zagadnieniu. RPOWP adresuje interwencję m.in. do obszarów strategicznej interwencji określonych w SRWP. Istotne są jednak braki na tym etapie wynikające z równoległych prac nad Strategią ZIT Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego, a także trudności w ocenie popytu na szczególne rozwiązanie, jakim jest instrument RLKS.	Rekomenduje się włączenie opisu, w ramach jakich działań/priorytetów inwestycyjnych i w jakim zakresie planowane jest wsparcie dla BOF (w uzgodnieniu z zespołem opracowującym strategię dla Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego). Rekomenduje się również uzupełnienie sekcji 4 o opis instrumentów przewidzianych dla subregionalnych biegunów wzrostu ¹²⁷ .	1. Włączenie do RPOWP 2014-2020 opisu, w ramach jakich działań/priorytetów inwestycyjnych i w jakim zakresie planowane jest wsparcie dla BOF. 2. Uzupełnienie sekcji 4 o opis instrumentów przewidzianych dla subregionalnych biegunów wzrostu.

¹²⁷ Nie powinno to być jednak rozwiązanie typu ZIT, a zaproponowany już model komplementarnych projektów realizowanych we współpracy co najmniej dwóch gmin. Szczególnie istotne będzie – dla tworzenia realnych obszarów funkcjonalnych ośrodków subregionalnych – opracowanie strategii, które powinny być podstawą dla opracowania i realizacji przyszłych projektów. Kolejnym sugerowanym warunkiem dla realizacji wspólnych projektów w obszarach funkcjonalnych (OF) ośrodków subregionalnych powinien być ich zdecydowanie ponadlokalny charakter.

Lp.	Miejsce w raporcie	Wnioski ewaluatora	Rekomendacja ewaluatora dot. wprowadzenia zmian Programie (ewentualnie propozycja zapisu)	Proponowany przez ewaluatora sposób wdrożenia rekomendacji
9.	II.7 Ocena polityk horyzontalnych	<p>Pozytywnie oceniono stopień oraz zakres uwzględnienia zasad horyzontalnych w projekcie RPOWP 2014-2020. Zasady horyzontalne zostały uwzględnione w Programie na poziomie działań programu (tzw. <i>specific action</i>) oraz (choć z pewnymi zastrzeżeniami) na poszczególnych etapach Programu (tzw. <i>mainstreaming</i>).</p> <p>Dla jak najpełniejszego umocowania zasad horyzontalnych w RPOWP 2014-2020 wskazane są pewne uzupełnienia w treści Programu.</p>	<p>Rozwinięcia lub uzupełnienia wymagają odniesienia do analizowanych zasad w diagnozie (zgodnie z zasadą <i>evidence-based</i>).</p> <p>Należy uzupełnić sekcję 11. <i>Zasady horyzontalne</i> o zapisy dotyczące planowanych sposobów wykorzystania wyników monitorowania i ewaluacji w zakresie zasad horyzontalnych.</p> <p>Ponadto w celu zapewnienia spójności i przejrzystości sekcji 11. <i>Zasady horyzontalne</i>, jak również spójności tej części Programu z pozostałymi jego częściami należy dokonać redakcji pod kątem jednoznaczności i spójności zapisów.</p> <p>Wskazane jest również rozważenie uwzględnienia we wszystkich działaniach Programu kryteriów wyboru projektów odnoszących się do zasad horyzontalnych.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Uzupełnienie zapisów dot. zasad horyzontalnych w diagnozie RPOWP 2014-2020. 2. Uzupełnienie sekcji 11. <i>Zasady horyzontalne</i> o zapisy dotyczące planowanych sposobów wykorzystania wyników monitorowania i ewaluacji w zakresie zasad horyzontalnych. 3. Przeredagowanie całego RPOWP 2014-2020 pod kątem jednoznaczności i spójności zapisów w zakresie zasad horyzontalnych. 4. Uwzględnienie we wszystkich działaniach Programu kryteriów wyboru projektów odnoszących się do zasad horyzontalnych.
10.	II.4.3 Ocena proponowanych form wsparcia	<p>W RPOWP 2014-2020 instrumenty zwrotne rozważane są w priorytetach inwestycyjnych 4.5 i 6.1., natomiast nie są w PI 2.2.</p>	<p>Należy rozważyć zmianę formy wsparcia w tych priorytetach. Zastosowanie instrumentów zwrotnych wydaje się mieć szerokie zastosowanie w PI 2.2, natomiast w 4.5 może okazać się ryzykowne ze względu na ograniczone możliwości generowania przychodów przez inwestycje, które mogą być wspierane w ramach priorytetu. W 6.1 stosunkowo niska alokacja przemawia za wsparciem</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Uwzględnienie zastosowania instrumentów zwrotnych w ramach PI 2.2 w RPOWP 2014-2020. 2. Zrezygnowanie ze stosowania instrumentów

Lp.	Miejsce w raporcie	Wnioski ewaluatora	Rekomendacja ewaluatora dot. wprowadzenia zmian Programie (ewentualnie propozycja zapisu)	Proponowany przez ewaluatora sposób wdrożenia rekomendacji
			bezwrotnym. Ostateczna decyzja dotycząca formy wsparcia zostanie podjęta po przeprowadzeniu oceny <i>ex-ante</i> dla instrumentów finansowych, wynikającej z art. 37 rozporządzenia ogólnego.	zwrotnych w ramach PI 4.5 i 6.1. (jeżeli potwierdzi to analiza <i>ex-ante</i> dla instrumentów finansowych).
11.	II.5.1 Ocena wskaźników	W systemie monitoringu RPOWP 2014-2020 zastosowano zbyt dużą liczbę wskaźników produktu i rezultatu bezpośredniego. W obecnym systemie wskaźniki powielają informacje – wartość informacyjna kolejnych wskaźników jest coraz mniejsza.	<p>Należy ograniczyć liczbę wskaźników produktu i rezultatu bezpośredniego. Pozwoli to na zwiększenie użyteczności systemu monitoringu i ograniczenie kosztów z tym związanych. Logika interwencji pokazuje, że przy ograniczonej liczbie odpowiednio dobranych wskaźników możliwy będzie pomiar stopnia realizacji wszystkich typów interwencji. W przypadku większości osi sugeruje się ograniczenie liczby wskaźników do tych, które wpisują się w logikę interwencji (uzasadnienia wyboru konkretnych wskaźników znajdują się w rozdziale z opisem logiki interwencji).</p> <p>Układ szablonu programu w zakresie prezentacji wskaźników programu przewiduje w odniesieniu do EFRR tabele 3 i 5, w których prezentowane są odpowiednio wskaźniki rezultatu strategicznego i produkty. Analiza logiki interwencji przeprowadzona zgodnie z zaleceniem MIR wskazuje na zasadność prezentacji pełnego spectrum logiki w programie, włączając również poziom wskaźników rezultatu bezpośredniego, które często nie są możliwe do osiągnięcia w momencie zakończenia realizacji projektu, stąd nie powinny być traktowane jako wskaźniki produktu i zatem być uwzględniane na potrzeby określenia w ram wykonania. Dla pełnej czytelności logiki interwencji rekomenduje się zatem wprowadzenie – przynajmniej</p>	<ol style="list-style-type: none"> Ograniczenie liczby wskaźników produktu i rezultatu bezpośredniego zastosowanych w systemie monitoringu RPOWP 2014-2020 do tych, które wpisują się w logikę interwencji. Dodatkowo proponuje się wprowadzenie do treści programu wskaźników rezultatu bezpośredniego.

Lp.	Miejsce w raporcie	Wnioski ewaluatora	Rekomendacja ewaluatora dot. wprowadzenia zmian Programie (ewentualnie propozycja zapisu)	Proponowany przez ewaluatora sposób wdrożenia rekomendacji
			najbardziej istotnych (ze względu na stosowne odzwierciedlenie przewidywanej wielkości wsparcia) – wskaźników rezultatu bezpośredniego do treści programu.	
12.	II.4.4 Ocena oczekiwanego wpływu proponowanych działań...	W RPOWP 2014-2020 nieprzejrzysty (i miejscami niespójny) jest zapis celów szczegółowych dla działań oraz niedostateczne wyeksponowanie celu głównego.	Rekomenduje się modyfikację celów szczegółowych RPOWP 2014-2020 (m.in. nadanie im formy dokonanej, np. nie upowszechnianie a upowszechnienie, co wyraźnie identyfikuje cel dla rozwoju społeczno-gospodarczego, a nie dla działań administracji). Rekomenduje się wyeksponowanie celu głównego Programu i uzupełnienie go opisem wyjaśniającym wybór celu.	1. Poprawa zapisu celów szczegółowych dla działań RPOWP 2014-2020 zgodnie z propozycją wypracowaną w toku warsztatów podczas prac ewaluacyjnych (w załączniku do niniejszego raportu). 2. Wyeksponowanie i uzasadnienie celu głównego RPOWP 2014-2020 (wskazane jest odniesienie do zapisów SRWP).
13.	II.4.4 Ocena oczekiwanego wpływu proponowanych działań... II.2.2 Ocena diagnozy..., II.3 Spójność zewnętrzna	RPOWP 2014-2020 nie realizuje potencjalnie istotnych dla rozwoju województwa priorytetów inwestycyjnych: - 3.2. <i>Opracowanie i wdrażanie nowych modeli biznesowych dla MŚP, w szczególności w celu internacjonalizacji (EFRR), oraz</i> - 3.4. <i>Wspieranie zdolności MŚP do udziału w procesach wzrostu i innowacji (EFRR).</i> Uzasadnienie istotności tych kwestii ewaluator zawarł w rozdziałach wskazanych w sąsiedniej kolumnie tabeli.	Rekomenduje się wprowadzenie do RPOWP 2014-2020 uzasadnienia dla dokonanego wyboru (pominięcia 3.2. i 3.4.) lub włączenia tych priorytetów do realizacji.	Wprowadzenie do RPOWP 2014-2020 uzasadnienia dla dokonanego wyboru – tj. pominięcia 3.2. i 3.4. i realizacji zadań komplementarnych z PO PW (3.2.) lub włączenie 3.2 i 3.4 do realizacji w ramach RPOWP 2014-2020.

Lp.	Miejsce w raporcie	Wnioski ewaluatora	Rekomendacja ewaluatora dot. wprowadzenia zmian Programie (ewentualnie propozycja zapisu)	Proponowany przez ewaluatora sposób wdrożenia rekomendacji
14.	II.4.4 Ocena oczekiwanego wpływu proponowanych działań...	Działania zaprojektowane w ramach RPOWP 2014-2020 pozwolą na osiągnięcie przypisanych im celów (choć cele szczegółowe wymagają pewnych modyfikacji: patrz pozostałe rekomendacje), jednak w poszczególnych działaniach wskazane są pewne szczegółowe usprawnienia opisów działań.	Rekomendacją ewaluatora jest uzupełnienie opisów działań RPOWP 2014-2020 o elementy podkreślone przez ekspertów dziedzinowych. Natomiast wobec zamierzeń w zakresie e-usług sugeruje się usystematyzowanie planowanych rodzajów przedsięwzięć.	Wprowadzenie modyfikacji w opisach działań RPOWP 2014-2020, wyróżnionych i opisanych szczegółowo na stronach 96-99 (w rozdziale II.4.4 Ocena oczekiwanego wpływu proponowanych działań...) raportu ewaluacyjnego.
15.	II.6.5 Ocena stanu spełnienia warunkowości ex-ante	W Programie powinny znaleźć się odniesienia do wszystkich warunków ex-ante (warunków wstępnych) – zarówno tych do spełnienia na poziomie krajowym, jak i regionalnym (dwóch).	Rekomendacją ewaluatora jest uzupełnienie RPOWP 2014-2020 wkładem odnośnie warunkowości ex-ante (kwestia rozwinięta jest w rozdziale II.6.5 Ocena stanu spełnienia warunkowości ex-ante).	Uzupełnienie RPOWP 2014-2020 tabelą nt. spełnienia warunków ex-ante (dla warunków na poziomie krajowym wg wkładu z MIR).

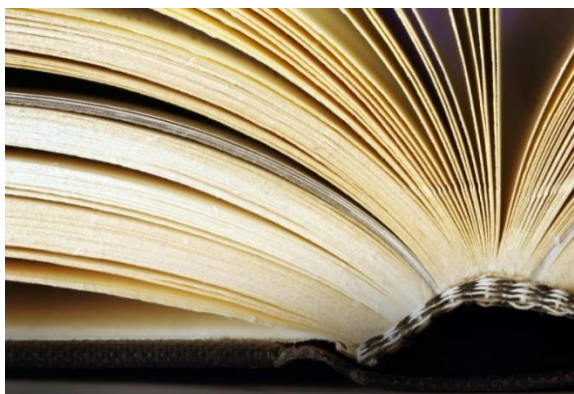
Źródło: opracowanie własne

Spis tabel

Tabela 1. Opis warsztatów przeprowadzonych na potrzeby ewaluacji RPOWP 2014-2020	19
Tabela 2 Spójność RPOWP 2014-2020 z kluczowymi dokumentami na poziomach: unijnym, krajowym i regionalnym	31
Tabela 3. Zestawienie działań planowanych w ramach osi priorytetowych RPOWP 2014-2020 z celami tematycznymi UE	91
Tabela 4. Zakładane formy wsparcia według priorytetów inwestycyjnych	92
Tabela 5. Porównanie alokacji finansowych pomiędzy perspektywą finansową 2007-2013 (RPOWP + komponent regionalny POKL) oraz perspektywą finansową 2014-2020 (RPOWP)	Błąd! Nie zdefiniowano załadowki.
Tabela 6. Wykaz tematycznych warunków wstępnych dotyczących RPOWP 2014-2020 (do spełnienia na poziomie województwa)	131
Tabela 7. Ogólne warunki wstępne do uwzględnienia w RPOWP 2014-2020	132
Tabela 8 Wnioski i rekomendacje	142
Tabela 9 Indeks odniesień zagadnień wskazanych w art. 55 Rozporządzenia ogólnego	170
Tabela 10 Wstępny plan ewaluacji RPOWP 2014-2020	173
Tabela 11 Propozycja programu szkoleń.....	185
Tabela 12 Sposoby komunikacji (upowszechnienia) wyników ewaluacji.....	187
Tabela 13. Analiza spójności projektu RPOWP 2014-2020 ze <i>Strategią Europa 2020</i>	192
Tabela 14. Analiza spójności projektu RPOWP 2014-2020 z WRS i Umową Partnerstwa.....	194
Tabela 15. Analiza spójności projektu RPOWP 2014-2020 z KSRR 2010-2020.....	196
Tabela 16. Analiza zgodności projektu RPOWP 2014-2020 ze <i>Strategią Rozwoju Kraju 2020</i>	198
Tabela 17. Analiza spójności projektu RPOWP 2014-2020 ze <i>Strategią Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020</i>	201
Tabela 18. Analiza spójności projektu RPOWP 2014-2020 z Krajowym Programem Reform 2013/2014	203
Tabela 19. Propozycje nazw celów szczegółowych dla działań RPOWP 2014-2020 wypracowane w toku ewaluacji	205
Tabela 20. Wskaźniki monitorowania RPOWP – wartości bazowe i docelowe.....	216

Spis ilustracji

Rysunek 1 Diagram logiki interwencji dla Osi Priorytetowej I	46
Rysunek 2. Diagram logiki interwencji dla Osi Priorytetowej II	50
Rysunek 3. Diagram logiki interwencji dla Osi Priorytetowej III	56
Rysunek 4. Diagram logiki interwencji dla Osi Priorytetowej IV	63
Rysunek 5. Diagram logiki interwencji dla osi priorytetowej V.....	67
Rysunek 6. Diagram logiki interwencji dla osi priorytetowej VI.....	73
Rysunek 7. Diagram logiki interwencji dla osi priorytetowej VII.....	79
Rysunek 8. Diagram logiki interwencji dla osi priorytetowej VIII.....	88
Rysunek 9. Diagram logiki interwencji dla osi priorytetowej Pomoc Techniczna	90

Załączniki

Załącznik 1: Opis zakresu i sposobu uwzględnienia w Programie operacyjnym wniosków i rekomendacji

Lp.	Miejsce w raporcie	Wnioski ewaluatora	Rekomendacja ewaluatora dot. wprowadzenia zmian Programie (ewentualnie propozycja zapisu)	Proponowany przez ewaluatora sposób wdrożenia rekomendacji	Zakres i sposób uwzględnienia w RPOWP 2014-2020 wniosków i rekomendacji
1.	II.2.1.2 Stabe strony diagnozy, s. 17 – 20.	Diagnoza załączona do programu jest syntetyczna i zgodna z wymogami formalnymi. W dokumencie trafnie zdefiniowano najważniejsze problemy rozwoju społeczno-gospodarczego. Wymaga ona jednak jeszcze zmian o charakterze zarówno technicznym jaki i merytorycznym, których zakres opisano w treści niniejszego raportu. Potrzebne zmiany wynikają nie tylko z wymogów trafności diagnozy trendów społeczno-gospodarczych, ale również z logiki interwencji. Dlatego szczegółowe rekomendacje w tym zakresie umieszczono zarówno w części poświęconej ocenie diagnozy, jaki i pozostałych częściach raportu odnoszących się do oceny części prospektywnej Programu.	W szczególności należy zwrócić uwagę na udokumentowanie problemów najaktualniejszymi dostępnymi danymi. W większym stopniu należy uwzględnić zabiegi redakcyjne i techniczne służące przejrzystości oraz lepszemu odbiorowi tekstu. Przede wszystkim należy zwrócić uwagę na braki diagnostyczne, które stanowią lukę w uzasadnieniu interwencji.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Uaktualnienie danych przywoływanych w diagnozie. 2. Zabiegi redakcyjne i techniczne w diagnozie, ułatwiające jej odbiór. 3. Uzupełnienie braków diagnostycznych diagnozy. 	<p>Rekomendacja wdrożona w całości</p> <p>Ad 1. W ramach diagnozy zostały zaktualizowane dane - w miarę dostępności podano najnowsze dane.</p> <p>Ad 2. Tekst załącznika 1 został przeredagowany zgodnie ze wskazówkami Ewaluatora.</p> <p>Ad 3. W diagnozie uzupełniono braki diagnostyczne istotne z punktu widzenia zdefiniowanych potrzeb i problemów regionu.</p>
2.	II.4.5 Ocena spójności alokacji budżetowej z celami, s. 95.	Struktura tematyczna celów i priorytetów jest poprawna. Ujęte w niej obszary rzeczywiście wymagają podjęcia odpowiednio sprofilowanych działań finansowanych ze źródeł publicznych. Każdy z obszarów interwencji odzwierciedlony poprzez osie	Rekomenduje się: 1) przeprowadzenie – na etapie opracowywania uszczegółowienia RPOWP 2014-2020 – analizy kosztochłonności typów przedsięwzięć planowanych w ramach poszczególnych priorytetów inwestycyjnych, także w kontekście realności osiągnięcia założonych wartości docelowych wskaźników	Zapisy uszczegółowienia Programu powinny w taki sposób wskazywać operacyjne warunki wykorzystania środków (m.in. poprzez określenie wartości max. i min.	Rekomendacja do wdrożenia - na etapie przygotowania Szczegółowego Opisu Priorytetów

Lp.	Miejsce w raporcie	Wnioski ewaluatora	Rekomendacja ewaluatora dot. wprowadzenia zmian Programie (ewentualnie propozycja zapisu)	Proponowany przez ewaluatora sposób wdrożenia rekomendacji	Zakres i sposób uwzględnienia w RPOWP 2014-2020 wniosków i rekomendacji
		priorytetowe charakteryzuje się jednakże odmienną specyfiką w zakresie kosztochłonności i zdolności absorpcyjnej, a co za tym idzie – wymaga różnej skali interwencji finansowej potrzebnej do osiągnięcia rezultatów, które byłyby zauważalne i rzeczywiście wpływały na rozwój regionu. Poziom generalizacji regionalnych programów operacyjnych, determinowany kształtem szablonu opracowanego przez Komisję Europejską, znacznie utrudnia wiarygodne określenie kosztochłonności i chłonności poszczególnych priorytetów inwestycyjnych, a tym samym adekwatne uwzględnienie tych kategorii w szacowaniu wartości wskaźników monitoringu. To z kolei utrudnia pełną ocenę alokacji środków finansowych i określenie w pełni wiarygodnych rezultatów interwencji finansowej.	(uwzględnienie kosztów jednostkowych wskaźników); 2) określenie stopnia nasycenia inwestycjami w stosunku do potrzeb w ramach poszczególnych priorytetów inwestycyjnych ujętych w RPOWP 2014-2020. Pozwoli to na stwierdzenie, w jakim wymiarze możliwe jest osiągnięcie zakładanych celów oraz czy nie istnieje ryzyko przeinwestowania w danym obszarze i związane z nim ryzyko ponoszenia kosztów utrzymania niepotrzebnych inwestycji. Alokacje nie mogą przekraczać barier absorpcyjnych. Wspomniana analiza umożliwiłaby dostosowanie uszczegółowienia Programu do skonstruowanego na poziomie RPOWP 2014-2020 tematycznego podziału środków determinującego wartości wskaźników monitoringu.	projektów, czy listy projektów pozakonkursowych), aby wdrażanie Programu w jak największym stopniu przekładało się na realizację założonych celów i ich skwantyfikowanego ujęcia, tj. wskaźników monitoringowych.	
3.	II.4.5 Ocena spójności alokacji budżetowej z celami, s. 94.	W obecnym kształcie projektu RPOWP 2014-2020 nastąpił – w porównaniu do okresu 2007-2013 – spadek realnej koncentracji środków finansowych na poziomie wszystkich osi priorytetowych z wyjątkiem <i>Gospodarki niskoemisyjnej</i> . Postulat o koncentracji interwencji finansowych jest jedną z kluczowych rekomendacji raportu F. Barca, gdzie za	Sugeruje się rozważenie wzrostu koncentracji środków finansowych w ramach RPOWP 2014-2020. Uwzględniając zdolności absorpcyjne, determinowane potencjałem regionu oraz warunki brzegowe wskazane przez Komisję Europejską i transponowane przez rząd do Umowy Partnerstwa (m.in. poziomy ring fencing'ów), mogłoby to przykładowo nastąpić poprzez przesunięcie części nakładów	Realokacja środków finansowych przy uwzględnieniu czynników ujętych w treści rekomendacji.	Rekomendacja częściowo wdrożona W ramach PI 7.2 zrezygnowano z przedsięwzięcia w zakresie budowy lotniska regionalnego, zatem wartość środków przeznaczana na infrastrukturę drogową realnie wzrosła. Alokacja na PI 4.3 i 4.5 nie została zmniejszona w związku z zasadami dotyczącymi koncentracji tematycznej (tzw.

Lp.	Miejsce w raporcie	Wnioski ewaluatora	Rekomendacja ewaluatora dot. wprowadzenia zmian Programie (ewentualnie propozycja zapisu)	Proponowany przez ewaluatora sposób wdrożenia rekomendacji	Zakres i sposób uwzględnienia w RPOWP 2014-2020 wniosków i rekomendacji
		<p>wysoce wskazane uznaje się: „Skoncentrowanie 55-65% środków na 3-4 priorytetach kluczowych, przy czym udział uzależniony byłby od państwa członkowskiego i Regionu”. Jeżeli zamiarem Zamawiającego jest wygenerowanie w określonych obszarach wsparcia co najmniej takich samych lub większych efektów niż w obecnej perspektywie, alokacje środków zaprezentowane w projekcie Programu mogą być uznane za nieadekwatne. Jeżeli natomiast celem Zamawiającego jest – jak ma to miejsce obecnie w projekcie RPOWP 2014-2020 – rozłożenie zasobów finansowych pomiędzy większą liczbę priorytetów inwestycyjnych, to struktura funduszy w projekcie Programu musi zostać wykorzystana do oszacowania wartości docelowych wskaźników rezultatu, a te z kolei winny zostać skonfrontowane z oczekiwaniami Zamawiającego.</p>	<p>przewidzianych na <i>Gospodarkę niskoemisyjną</i> (przede wszystkim z PI o charakterze nieprodukcyjnym: 4.3 i 4.5) na wydatki w ramach osi priorytetowej <i>Poprawa dostępności transportowej</i>. Należy zdecydowanie podkreślić, iż wspomniana realokacja dotyczyłaby tylko i wyłącznie tych przedsięwzięć infrastrukturalnych, które generowałyby zasadnicze efekty w zakresie rozwoju społeczno-gospodarczego województwa podlaskiego, a więc szlaków komunikacyjnych o charakterze regionalnym oraz tych o znaczeniu ponadlokalnym, które zapewnią konieczne połączenie z siecią dróg ekspresowych, obszarami przeznaczonymi pod działalność przemysłowo-usługową lub uzupełnią luki w połączeniach transgranicznych. Rozbudowa, modyfikacja, usprawnienie elementów infrastruktury transportowej stanowią warunek <i>sine qua non</i> rozwoju regionu. Efekty społeczno-gospodarcze związane ze wzrostem innowacyjności, poprawą jakości kapitału ludzkiego i społecznego pozostaną jedynie w sferze intencyjnej, dopóki jakościowej poprawie nie ulegnie dostępność zewnętrzna i wewnętrzna województwa. Wzrost dostępności regionu jest podstawową determinantą spójności terytorialnej województwa – kategorii kluczowej dla rozwoju regionalnego opartego na</p>		<p>ring fencingi). Dodatkowo w ramach PI 4.5 będzie realizowana interwencja przypisywana wcześniej do PI 6.5, który nie będzie realizowany w programie.</p> <p>W ramach RPOWP 2014-2020 podkreślono rolę przedsięwzięć o charakterze gospodarczym, przyczyniających się do zwiększenia korzyści ekonomicznych i rozwoju regionu, a jednocześnie bazujących na wykorzystaniu endogenicznych potencjałów województwa.</p>

Lp.	Miejsce w raporcie	Wnioski ewaluatora	Rekomendacja ewaluatora dot. wprowadzenia zmian Programie (ewentualnie propozycja zapisu)	Proponowany przez ewaluatora sposób wdrożenia rekomendacji	Zakres i sposób uwzględnienia w RPOWP 2014-2020 wniosków i rekomendacji
			<p>centralizacji działalności gospodarczej w ośrodkach miejskich charakteryzujących się znaczącymi siłami aglomeracyjnymi. Pomimo przewartościowania priorytetów UE w nowej perspektywie finansowej na lata 2014-2020, zmierzającego do wyraźnego przeniesienia akcentu na działania zorientowane na poprawę konkurencyjności i rozwój „zielonej” gospodarki należy zdecydowanie dążyć do koncentracji funduszy w ramach RPOWP 2014-2020 na poprawie tych składników infrastruktury, które generowałyby długookresowe efekty podażowe.</p> <p>Równoległym rozwiązaniem – poprzedzonym analizą zdolności absorpcyjnych – w zakresie realokacji środków finansowych mogłoby być – przesunięcie funduszy z osi priorytetowej <i>Gospodarka niskoemisyjna</i> do osi priorytetowej <i>Wzmocnienie potencjału i konkurencyjności gospodarki regionu</i> (w szczególności do działań: 1.1 oraz 1.2) zorientowanej na rozwój innowacyjności i gospodarki opartej na wiedzy. Wzrost rzeczywistej koncentracji zasobów finansowych na projektach pro-innowacyjnych będzie generował – przy założeniu efektywności tych przedsięwzięć – większe korzyści niż w przypadku alokacji zaprezentowanej w projekcie RPOWP 2014-2020. Wyniki symulacji HERMIN wskazują, że przy wzroście koncentracji środków</p>		

Lp.	Miejsce w raporcie	Wnioski ewaluatora	Rekomendacja ewaluatora dot. wprowadzenia zmian Programie (ewentualnie propozycja zapisu)	Proponowany przez ewaluatora sposób wdrożenia rekomendacji	Zakres i sposób uwzględnienia w RPOWP 2014-2020 wniosków i rekomendacji
			<p>finansowych w ramach RPOWP 2014-2020 na <i>Infrastrukturę transportową</i> oraz projekty pro-innowacyjne wpływ Programu na PKB <i>per capita</i> regionu mógłby wzrosnąć z 25,51% do 28,36%. Rozwijająca się stabilnie gospodarka województwa pozwoli w przyszłości na wzrost finansowania gospodarki niskoemisyjnej, a także innych obszarów, bez konieczności poszukiwania zewnętrznych źródeł kapitału.</p> <p>Warto podkreślić, iż nie każda realokacja środków finansowych mająca na celu wzrost ich koncentracji może generować wyższe wymierne efekty w zakresie oddziaływania Programu na gospodarkę. Za przykład mogą posłużyć tu wyniki symulacji makroekonomicznej, w przypadku której część funduszy z obszarów: poprawa dostępności transportowej, ochrona środowiska i racjonalne gospodarowanie zasobami oraz infrastruktura edukacyjna i szkoleniowa została przesunięta do obszaru infrastruktury społecznej. Skumulowany długookresowy wpływ RPOWP 2014-2020 na PKB <i>per capita</i> szacowany jest tu na poziomie 24,83% – czyli o 0,67 pkt. proc. niższym niż w przypadku tematycznego podziału środków zawartego w projekcie Programu (25,5%). Niezmiernie istotne w procesie finalnego ukształtowania alokacji finansowych jest wyważenie ilościowych kwantyfikowalnych</p>		

Lp.	Miejsce w raporcie	Wnioski ewaluatora	Rekomendacja ewaluatora dot. wprowadzenia zmian Programie (ewentualnie propozycja zapisu)	Proponowany przez ewaluatora sposób wdrożenia rekomendacji	Zakres i sposób uwzględnienia w RPOWP 2014-2020 wniosków i rekomendacji
			<p>efektów gospodarczych z jakościowymi zmianami wpływającymi na standard życia mieszkańców, ale w ograniczonym stopniu przekładającymi się na akumulację kapitału i wzrost bogactwa regionu.</p> <p>Powyższe kierunki przesunięcia środków finansowych mają jedynie charakter przykładowy. Główną intencją ewaluatora jest podkreślenie roli koncentracji funduszy na obszarach produkcyjnych umożliwiających długookresową akumulację kapitału i tym samym – oparcie procesów rozwojowych w coraz większym stopniu na endogennych potencjałach regionu. Ma to kluczowe znaczenie w sytuacji, w której z dużym prawdopodobieństwem przyszła perspektywa UE 2014-2020 może być ostatnią charakteryzującą się znaczącym wsparciem finansowym.</p>		
4.	II.4.5 Ocena spójności alokacji budżetowej z celami, s. 93.	Znaczące pokrywanie się obszaru działania 6.2 (PI 6.5) z zakresem merytorycznym działania 5.4 (<i>Strategie niskoemisyjne</i> – PI 4.5)	Warto rozważyć rezygnację z realizacji działania 6.2 (PI 6.5), nie ze względu na brak jego słuszności, ale przez wzgląd na znaczące pokrywanie się tego obszaru interwencji z zakresem merytorycznym działania 5.4 (<i>Strategie niskoemisyjne</i> – PI 4.5)	Rezygnacja z realizacji działania 6.2 (PI 6.5).	Rekomendacja wdrożona w całości W ramach RPOWP 2014-2020 zostało usunięte działanie 6.2 Ochrona powietrza (PI 6.5), podstawowe elementy interwencji realizowane będą w ramach działania 5.4 Strategie niskoemisyjne (PI 4.5), co wynika ze specyfiki kwestii zanieczyszczenia powietrza w regionie.

Lp.	Miejsce w raporcie	Wnioski ewaluatora	Rekomendacja ewaluatora dot. wprowadzenia zmian Programie (ewentualnie propozycja zapisu)	Proponowany przez ewaluatora sposób wdrożenia rekomendacji	Zakres i sposób uwzględnienia w RPOWP 2014-2020 wniosków i rekomendacji
5.	II.3 Spójność zewnętrzna	Logika interwencji jest zazwyczaj poprawna i generalnie dobrze udokumentowana. W każdym działaniu wskazuje się potencjalny obszar realizacji oraz terytorialny wymiar wsparcia (jeśli nie wymieniony jest „obszar województwa podlaskiego”, Autorzy odwołują się słusznie do obszarów strategicznej interwencji ze SRWP). Brakuje jednak – dla lepszego zrozumienia zintegrowanego podejścia, jakie widoczne jest w zamiarach Autorów – w opisach osi (a nawet działań) wskazania komplementarnych rodzajów interwencji, które będą realizowane przez programy krajowe i POPW.	Uzupełnienie opisu działań o informacje zawarte w tabeli z sekcji 8.	Uzupełnienie zawartego w RPOWP 2014-2020 opisu działań o informacje zawarte w tabeli z sekcji 8.	Rekomendacja częściowo wdrożona Uzupełniono opis wybranych działań o informacje zawarte w tabeli dotyczącej obszarów komplementarności i mechanizmów koordynacji, m.in. Działania 1.3 (PI 3.3) i 1.4 (3.1) w zakresie komplementarności z PO PW 2014-2020.
6.	II.3 Spójność zewnętrzna oraz III. Wnioski i rekomendacje	W podrozdziale RPOWP 2014-2020 „Uzasadnienie wyboru celów tematycznych w świetle diagnozy sytuacji społeczno-gospodarczej...”, autorzy Programu nadmienią, że „konieczna jest również realizacja Priorytetu inwestycyjnego 5.2 (<i>Promowanie inwestycji ukierunkowanych na konkretne rodzaje ryzyka, zapewniających odporność na klęski żywiołowe oraz stworzenie systemów zarządzania klęskami żywiołowymi</i>) w regionie” (str. 24).	PI 5.2 nie jest osobno adresowany w projekcie RPOWP 2014-2020. Zagadnienie zmian klimatu jest natomiast ujęte horyzontalnie (akcentowane w poszczególnych działaniach) i informacja o tym powinna być widoczna w RPOWP 2014-2020.	Sugeruje się modyfikację zapisu ze str. 24 projektu RPOWP 2014-2020, tak by jednoznacznie wskazywał on, że to zagadnienie realizowane będzie horyzontalnie.	Rekomendacja wdrożona w całości W sekcji nr 11. <i>Zasady horyzontalne</i> RPOWP 2014-2020 w punkcie 11.4 przeciwdziałanie zmianom klimatu wydzielono jako odrębną zasadę horyzontalną, podkreślono jednocześnie, że działania realizujące cele klimatyczne będą adresowane do poszczególnych rodzajów inwestycji wspieranych w ramach poszczególnych PI.

Lp.	Miejsce w raporcie	Wnioski ewaluatora	Rekomendacja ewaluatora dot. wprowadzenia zmian Programie (ewentualnie propozycja zapisu)	Proponowany przez ewaluatora sposób wdrożenia rekomendacji	Zakres i sposób uwzględnienia w RPOWP 2014-2020 wniosków i rekomendacji
7.	II.2.1.2 Stabe strony diagnozy	<p>Działania zaprojektowane w RPOWP 2014-2020 przewidują, tam gdzie jest to zasadne, szczególną koncentrację na inteligentnych specjalizacjach. W Programie brakuje jednak przytoczenia opisu wytypowanych regionalnych inteligentnych specjalizacji województwa podlaskiego lub wskazania dokumentu, w którym są lub będą zdefiniowane.</p> <p>Określenie inteligentnych specjalizacji jest warunkiem ex-ante koniecznym do spełnienia na poziomie regionalnym.</p>	<p>Rekomenduje się możliwie ogólne uzupełnienie tego elementu na obecnym etapie prac nad Programem oraz bardziej szczegółowe, gdy dokument będzie wdrażany i zostanie „oddany do rąk” potencjalnych beneficjentów.</p> <p>Jeżeli w momencie ukończenia prac nad RPOWP 2014-2020 inteligentne specjalizacje nie będą jeszcze ściśle określone (i tym samym nie będzie możliwości umieszczenia w RPOWP 2014-2020 odniesienia do definiującego je dokumentu), zaleca się umieszczenie informacji o tym, że zostaną określone w toku realizacji SRWP 2020.</p>	<p>1. Uzupełnienie RPOWP 2014-2020 o odniesienia definiujące inteligentne specjalizacje województwa podlaskiego (odniesienia te mogą być bardziej ogólne na wstępnym etapie i uzupełniane w czasie wdrażania dokumentu).</p> <p>2. W przypadku drugiego rozwiązania: wstawienie adnotacji, iż uzupełnienie nastąpi na etapie wdrażania SRWP 2020 (poprzez dokumenty wdrożeniowe).</p> <p>3. Dodatkowo należy wprowadzić w poszczególnych priorytetach poza CT 1, w szczególności PI 8.9 oraz PI 10.3 (edukacja zawodowa) zapisy dotyczące wsparcia wdrażania strategii inteligentnej specjalizacji. W szczególności w zakresie PI 8.9 należy</p>	<p>Rekomendacja wdrożona w całości</p> <p>Ad 1 i 2 W zakresie opisu działań w ramach CT1 wprowadzono stosowne odniesienie do pojęcia specjalizacji regionalnych. Kwestia wsparcia inteligentnych specjalizacji wymaga podejścia procesowego zgodnie z <i>Przewodnikiem Strategii Badań i Innowacji na rzecz inteligentnej specjalizacji</i>, takie też podejście jest prezentowane w programie.</p> <p>Ad 3 W opisie Działania 2.4 (PI 8.9) wprowadzono zapisy dotyczące zastosowania instrumentów wypracowanych w ramach prac na systemem wsparcia specjalizacji regionalnych.</p>

Lp.	Miejsce w raporcie	Wnioski ewaluatora	Rekomendacja ewaluatora dot. wprowadzenia zmian Programie (ewentualnie propozycja zapisu)	Proponowany przez ewaluatora sposób wdrożenia rekomendacji	Zakres i sposób uwzględnienia w RPOWP 2014-2020 wniosków i rekomendacji
				rozważyć zastosowanie narzędzi dedykowanych wsparciu specjalizacji, w tym również poza planowanym modelem popytowym.	
8.	II.4.6 Ocena sposobu uwzględnienia a wymiaru terytorialnego interwencji	Wymiar terytorialny interwencji stanowi bardzo ważne zagadnienie w całym RPOWP, widoczne na poziomie działań, jak i w odrębnej sekcji poświęconej temu zagadnieniu. RPOWP adresuje interwencję m.in. do obszarów strategicznej interwencji określonych w SRWP. Istotne są jednak braki na tym etapie wynikające z równoległych prac nad Strategią ZIT Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego, a także trudności w ocenie popytu na szczególnie rozwiązanie, jakim jest instrument RLKS.	Rekomenduje się włączenie opisu, w ramach jakich działań/priorytetów inwestycyjnych i w jakim zakresie planowane jest wsparcie dla BOF (w uzgodnieniu z zespołem opracowującym strategię dla Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego). Rekomenduje się również uzupełnienie sekcji 4 o opis instrumentów przewidzianych dla subregionalnych biegunów wzrostu ¹²⁸ .	1. Włączenie do RPOWP 2014-2020 opisu, w ramach jakich działań/priorytetów inwestycyjnych i w jakim zakresie planowane jest wsparcie dla BOF. 2. Uzupełnienie sekcji 4 o opis instrumentów przewidzianych dla subregionalnych biegunów wzrostu.	Rekomendacja wdrożona w całości Ad 1. W sekcji 4. <i>Zintegrowane podejście do rozwoju regionalnego</i> w punkcie 4.2 przedstawiono informację, w ramach jakich priorytetów inwestycyjnych planowane jest wsparcie dla Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego wraz z przypisaniem kwoty alokacji. Szczegółowy zakres planowanego wsparcia będzie ujęty w Strategii Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego. Ad 2. W sekcji 4 <i>Zintegrowane podejście do rozwoju regionalnego</i> w punkcie 4.2 doprecyzowano zapisy w zakresie instrumentów przewidzianych dla subregionalnych biegunów wzrostu czyli tzw. projektów zintegrowanych rozumianych jako operacje stanowiące wiązki projektów komplementarnych, wzmacniających

¹²⁸ Nie powinno to być jednak rozwiązaniem typu ZIT, a zaproponowany już model komplementarnych projektów realizowanych we współpracy co najmniej dwóch gmin. Szczególnie istotne będzie – dla tworzenia realnych obszarów funkcjonalnych ośrodków subregionalnych – opracowanie strategii, które powinny być podstawą dla opracowania i realizacji przyszłych projektów. Kolejnym sugerowanym warunkiem dla realizacji wspólnych projektów w obszarach funkcjonalnych (OF) ośrodków subregionalnych powinien być ich zdecydowanie ponadlokalny charakter.

Lp.	Miejsce w raporcie	Wnioski ewaluatora	Rekomendacja ewaluatora dot. wprowadzenia zmian Programie (ewentualnie propozycja zapisu)	Proponowany przez ewaluatora sposób wdrożenia rekomendacji	Zakres i sposób uwzględnienia w RPOWP 2014-2020 wniosków i rekomendacji
					realizację celów, a jednocześnie przynoszące dodatkowy efekt synergii.
9.	II.7 Ocena polityk horyzontalnych	<p>Pozytywnie oceniono stopień oraz zakres uwzględnienia zasad horyzontalnych w projekcie RPOWP 2014-2020. Zasady horyzontalne zostały uwzględnione w Programie na poziomie działań programu (tzw. <i>specific action</i>) oraz (choć z pewnymi zastrzeżeniami) na poszczególnych etapach Programu (tzw. <i>mainstreaming</i>).</p> <p>Dla jak najpełniejszego umocowania zasad horyzontalnych w RPOWP 2014-2020 wskazane są pewne uzupełnienia w treści Programu.</p>	<p>Rozwinięcia lub uzupełnienia wymagają odniesienia do analizowanych zasad w diagnozie (zgodnie z zasadą <i>evidence-based</i>).</p> <p>Należy uzupełnić sekcję 11. <i>Zasady horyzontalne</i> o zapisy dotyczące planowanych sposobów wykorzystania wyników monitorowania i ewaluacji w zakresie zasad horyzontalnych.</p> <p>Ponadto w celu zapewnienia spójności i przejrzystości sekcji 11. <i>Zasady horyzontalne</i>, jak również spójności tej części Programu z pozostałymi jego częściami należy dokonać redakcji pod kątem jednoznaczności i spójności zapisów.</p> <p>Wskazane jest również rozważenie uwzględnienia we wszystkich działaniach Programu kryteriów wyboru projektów odnoszących się do zasad horyzontalnych.</p>	<p>1. Uzupełnienie zapisów dot. zasad horyzontalnych w diagnozie RPOWP 2014-2020.</p> <p>2. Uzupełnienie sekcji 11. <i>Zasady horyzontalne</i> o zapisy dotyczące planowanych sposobów wykorzystania wyników monitorowania i ewaluacji w zakresie zasad horyzontalnych.</p> <p>3. Przeredagowanie całego RPOWP 2014-2020 pod kątem jednoznaczności i spójności zapisów w zakresie zasad horyzontalnych.</p> <p>4. Uwzględnienie we wszystkich działaniach Programu kryteriów wyboru projektów odnoszących się do zasad horyzontalnych.</p>	<p>Rekomendacja wdrożona w całości</p> <p>Ad 1. Dane ilościowe w zakresie zagadnień będących częścią zasad horyzontalnych opisanych w sekcji 11. RPOWP 2014-2020, zostały opisane w załączniku nr 1 <i>Uzasadnienie wyboru celów tematycznych w świetle diagnozy sytuacji społeczno-gospodarczej z uwzględnieniem analizy wyzwań, potrzeb i potencjałów</i> do programu. Z uwagi na ograniczenia liczbą znaków w szablonie KE nie jest możliwe rozbudowywanie opis w sekcji 11. <i>Zasady horyzontalne</i></p> <p>Ad 2. Przeredagowano i uzupełniono Sekcję 11. <i>Zasady horyzontalne</i> w zakresie jaki jest możliwy przy ograniczeniach długość opisu tej sekcji.</p> <p>Ad 3. Zapisy dotyczące zasad horyzontalnych zostały w RPOWP 2014-2020 przeredagowane pod względem ich jednoznaczności i spójności.</p> <p>Ad 4. W opisie kierunkowych zasad wyboru projektów poszczególnych działań w RPOWP 2014-2020 podkreślono, że „<i>kryteria uwzględnić będą zasady horyzontalne</i>”</p>

Lp.	Miejsce w raporcie	Wnioski ewaluatora	Rekomendacja ewaluatora dot. wprowadzenia zmian Programie (ewentualnie propozycja zapisu)	Proponowany przez ewaluatora sposób wdrożenia rekomendacji	Zakres i sposób uwzględnienia w RPOWP 2014-2020 wniosków i rekomendacji
					określone w programie”.
10.	II.4.3 Ocena proponowanych form wsparcia	W RPOWP 2014-2020 instrumenty zwrotne rozważane są w priorytetach inwestycyjnych 4.5 i 6.1., natomiast nie są w PI 2.2.	Należy rozważyć zmianę formy wsparcia w tych priorytetach. Zastosowanie instrumentów zwrotnych wydaje się mieć szerokie zastosowanie w PI 2.2, natomiast w 4.5 może okazać się ryzykowne ze względu na ograniczone możliwości generowania przychodów przez inwestycje, które mogą być wspierane w ramach priorytetu. W 6.1 stosunkowo niska alokacja przemawia za wsparciem bezzwrotnym. Ostateczna decyzja dotycząca formy wsparcia zostanie podjęta po przeprowadzeniu oceny <i>ex-ante</i> dla instrumentów finansowych, wynikającej z art. 37 rozporządzenia ogólnego.	1. Uwzględnienie zastosowania instrumentów zwrotnych w ramach PI 2.2 w RPOWP 2014-2020. 2. Zrezygnowanie ze stosowania instrumentów zwrotnych w ramach PI 4.5. (jeżeli potwierdzi to analiza <i>ex-ante</i> dla instrumentów finansowych).	Rekomendacja częściowo do wdrożenia Ostateczna decyzja dotycząca formy wsparcia zostanie podjęta po przeprowadzeniu oceny <i>ex-ante</i> dla instrumentów finansowych, wynikającej z art. 37 rozporządzenia ogólnego.
11.	II.5.1 Ocena wskaźników	W systemie monitoringu RPOWP 2014-2020 zastosowano zbyt dużą liczbę wskaźników produktu i rezultatu bezpośredniego. W obecnym systemie wskaźniki powielają informacje – wartość informacyjna kolejnych wskaźników jest coraz mniejsza.	Należy ograniczyć liczbę wskaźników produktu i rezultatu bezpośredniego. Pozwoli to na zwiększenie użyteczności systemu monitoringu i ograniczenie kosztów z tym związanych. Logika interwencji pokazuje, że przy ograniczonej liczbie odpowiednio dobranych wskaźników możliwy będzie pomiar stopnia realizacji wszystkich typów interwencji. W przypadku większości osi sugeruje się ograniczenie liczby wskaźników do tych, które wpisują się w logikę interwencji (uzasadnienia wyboru konkretnych wskaźników znajdują się w rozdziale z opisem	1. Ograniczenie liczby wskaźników produktu i rezultatu bezpośredniego zastosowanych w systemie monitoringu RPOWP 2014-2020 do tych, które wpisują się w logikę interwencji. 2. Dodatkowo proponuje się wprowadzenie do treści programu wskaźników rezultatu bezpośredniego.	Rekomendacja wdrożona w całości Ad 1. Liczba wskaźników zastosowanych w systemie monitoringu RPOWP 2014-2020 została ograniczona. Ad 2. W opisie poszczególnych PI w RPOWP 2014-2020 wprowadzono wskaźniki rezultatu bezpośredniego.

Lp.	Miejsce w raporcie	Wnioski ewaluatora	Rekomendacja ewaluatora dot. wprowadzenia zmian Programie (ewentualnie propozycja zapisu)	Proponowany przez ewaluatora sposób wdrożenia rekomendacji	Zakres i sposób uwzględnienia w RPOWP 2014-2020 wniosków i rekomendacji
			<p>logiki interwencji).</p> <p>Układ szablonu programu w zakresie prezentacji wskaźników programu przewiduje w odniesieniu do EFRR tabele 3 i 5, w których prezentowane są odpowiednio wskaźniki rezultatu strategicznego i produkty. Analiza logiki interwencji przeprowadzona zgodnie z zaleceniem MIR wskazuje na zasadność prezentacji pełnego spectrum logiki w programie, włączając również poziom wskaźników rezultatu bezpośredniego, które często nie są możliwe do osiągnięcia w momencie zakończenia realizacji projektu, stąd nie powinny być traktowane jako wskaźniki produktu i zatem być uwzględniane na potrzeby określenia w ram wykonania. Dla pełnej czytelności logiki interwencji rekomenduje się zatem wprowadzenie – przynajmniej najbardziej istotnych (ze względu na stosowne odzwierciedlenie przewidywanej wielkości wsparcia) – wskaźników rezultatu bezpośredniego do treści programu.</p>		
12.	II.4.4 Ocena oczekiwanego wpływu proponowanych działań...	W RPOWP 2014-2020 nieprzejrzysty (i miejscami niespójny) zapis celów szczegółowych dla działań oraz niedostateczne wyeksponowanie celu głównego.	<p>Rekomenduje się modyfikację celów szczegółowych RPOWP 2014-2020 (m.in. nadanie im formy dokonanej, np. nie upowszechnianie a upowszechnienie, co wyraźnie identyfikuje cel dla rozwoju społeczno-gospodarczego, a nie dla działań administracji).</p> <p>Rekomenduje się wyeksponowanie celu</p>	1. Poprawa zapisu celów szczegółowych dla działań RPOWP 2014-2020 zgodnie z propozycją wypracowaną w toku warsztatów podczas prac ewaluacyjnych (w załączniku do niniejszego	<p>Rekomendacja wdrożona w całości</p> <p>Ad 1. Cele szczegółowe dla działań RPOWP 2014-2020 zostały zmienione zgodnie z Załącznikiem nr 7 do raportu ewaluacyjnego: <i>Propozycje nazw celów szczegółowych dla działań RPOWP 2014-2020.</i></p>

Lp.	Miejsce w raporcie	Wnioski ewaluatora	Rekomendacja ewaluatora dot. wprowadzenia zmian Programie (ewentualnie propozycja zapisu)	Proponowany przez ewaluatora sposób wdrożenia rekomendacji	Zakres i sposób uwzględnienia w RPOWP 2014-2020 wniosków i rekomendacji
			głównego Programu i uzupełnienie go opisem wyjaśniającym wybór celu.	raportu). 2. Wyeksponowanie i uzasadnienie celu głównego RPOWP 2014-2020 (wskazane jest odniesienie do zapisów SRWP).	Ad 2. W RPOWP 2014-2020 został wskazany główny cel programu, tj. wzrost konkurencyjności gospodarki kształtowanej w oparciu o regionalne specjalizacje. W sekcji 1.1 programu przedstawiono również uzasadnienie tego celu oraz jego powiązanie ze Strategią Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020.
13.	II.4.4 Ocena oczekiwanego wpływu proponowanych działań... II.2.2 Ocena diagnozy..., II.3 Spójność zewnętrzna	RPOWP 2014-2020 nie realizuje potencjalnie istotnych dla rozwoju województwa priorytetów inwestycyjnych: - 3.2. <i>Opracowanie i wdrażanie nowych modeli biznesowych dla MŚP, w szczególności w celu internacjonalizacji (EFRR), oraz</i> - 3.4. <i>Wspieranie zdolności MŚP do udziału w procesach wzrostu i innowacji (EFRR).</i> Uzasadnienie istotności tych kwestii ewaluator zawarł w rozdziałach wskazanych w sąsiedniej kolumnie tabeli.	Rekomenduje się wprowadzenie do RPOWP 2014-2020 uzasadnienia dla dokonanego wyboru (pominięcia 3.2. i 3.4.) lub włączenia tych priorytetów do realizacji.	Wprowadzenie do RPOWP 2014-2020 uzasadnienia dla dokonanego wyboru – tj. pominięcia 3.2. i 3.4. i realizacji zadań komplementarnych z PO PW (3.2.) lub włączenie 3.2 i 3.4 do realizacji w ramach RPOWP 2014-2020.	Rekomendacja odrzucona W Programie Operacyjnym Polska Wschodnia 2014-2020 przewidziano działania w ramach PI 3.2 oraz PI 3.4, a program regionalny ma jedynie uzupełniać interwencję w tym obszarze, co uczyniono planując zakres PI 3.1 oraz 3.3. w RPOWP 2014-2020.
14.	II.4.4 Ocena oczekiwanego wpływu proponowanych działań	Działania zaprojektowane w ramach RPOWP 2014-2020 pozwolą na osiągnięcie przypisanych im celów (choć cele szczegółowe wymagają pewnych modyfikacji: patrz pozostałe rekomendacje), jednak w poszczególnych	Rekomendacją ewaluatora jest uzupełnienie opisów działań RPOWP 2014-2020 o elementy podkreślone przez ekspertów dziedzinowych. Natomiast wobec zamierzeń w zakresie e-usług sugeruje się usystematyzowanie planowanych rodzajów przedsięwzięć.	Wprowadzenie modyfikacji w opisach działań RPOWP 2014-2020, wyróżnionych i opisanych szczegółowo na stronach 96-99 (w	Rekomendacja częściowo wdrożona Uzupełniono opisy działań RPOWP 2014-2020 o elementy podkreślone przez ekspertów dziedzinowych, jeśli były one zgodne z zasadami dotyczącymi

Lp.	Miejsce w raporcie	Wnioski ewaluatora	Rekomendacja ewaluatora dot. wprowadzenia zmian Programie (ewentualnie propozycja zapisu)	Proponowany przez ewaluatora sposób wdrożenia rekomendacji	Zakres i sposób uwzględnienia w RPOWP 2014-2020 wniosków i rekomendacji
		działaniach wskazane są pewne szczegółowe usprawnienia opisów działań.		rozdziale II.4.4 Ocena oczekiwanego wpływu proponowanych działań...) raportu ewaluacyjnego.	programowania interwencji.
15.	II.6.5 Ocena stanu spełnienia warunkowość i ex-ante	W Programie powinny znaleźć się odniesienia do wszystkich warunków ex-ante (warunków wstępnych) – zarówno tych do spełnienia na poziomie krajowym, jak i regionalnym (dwóch).	Rekomendacją ewaluatora jest uzupełnienie RPOWP 2014-2020 wkładem odnośnie warunkowości ex-ante (kwestia rozwinięta jest w rozdziale II.6.5 Ocena stanu spełnienia warunkowości ex-ante).	Uzupełnienie RPOWP 2014-2020 tabelą nt. spełnienia warunków ex-ante (dla warunków na poziomie krajowym wg wkładu z MIR).	Rekomendacja wdrożona w całości. W załączniku nr 2 <i>Dokumentacja w sprawie oceny zasadności stosowania i spełnienia warunków ex ante</i> do RPOWP 2014-2020 opisano spełnienie warunków ex-ante z uwzględnieniem warunków, które mają być lub zostały już spełnione na poziomie krajowym. Przy tworzeniu załącznika nr 2 wzięto pod uwagę zapisy Umowy Partnerstwa w zakresie warunków ex-ante oraz częściowo informacje przedstawione przez Ewaluatora w tabeli nr. 6 <i>Wykaz tematycznych warunków wstępnych dotyczących RPOWP 2014-2020 (do spełnienia na poziomie województwa)</i> z raportu ewaluacyjnego.

Załącznik 2: Raport metodologiczny

Odrębny dokument

Załącznik 3: Synteza wyników prognozy oddziaływania na środowisko

Odrębny dokument

PROGRAM REGIONALNY
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Podlaskie

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

Badanie ewaluacyjne finansowane przez Unię Europejską z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013

Załącznik 4: Indeks odniesień do wymagań Komisji Europejskiej dotyczących zakresu ewaluacji ex-ante wskazanych w art. 55

Tabela 9 Indeks odniesień zagadnień wskazanych w art. 55 Rozporządzenia ogólnego

Lp.	Wyszczególnienie	Rozdziały / strony w raporcie
1	Analiza wkładu w realizację unijnej strategii na rzecz inteligentnego, trwałego wzrostu gospodarczego sprzyjającego włączeniu społecznemu, przy uwzględnieniu wybranych celów tematycznych i priorytetów oraz potrzeb krajowych i regionalnych	II.4.4. (s.93)
2	Analiza spójności wewnętrznej proponowanego Programu lub działania i jego związku z innymi istotnymi instrumentami	II.4.7. (s.112) II.4.1. (s.36)
3	Analiza spójności alokacji zasobów budżetowych z celami Programu	II.4.5. (s.98)
4	Analiza spójności wybranych celów tematycznych, priorytetów i odpowiadających im celów Programów ze wspólnymi ramami strategicznymi, umową partnerską oraz zaleceniami dla poszczególnych państw przyjętymi na podstawie art. 121 ust. 2 Traktatu oraz zaleceniami Rady przyjętymi na podstawie art. 148 ust. 4 Traktatu	II.3 (s. 25) Załącznik nr 6 (s. 177)
5	Analiza adekwatności i zrozumiałości proponowanych wskaźników właściwych dla Programu	II.5.1 (s. 116)
6	Analiza sposobu, w jaki oczekiwane produkty/usługi przyczynią się do osiągnięcia rezultatów	II.4.1. (s.36)
7	Analiza czy wartości docelowe ujęte ilościowo dotyczące wskaźników są realistyczne, przy uwzględnieniu przewidywanego wsparcia z funduszy objętych zakresem wspólnych ram strategicznych	II.5.2 (s. 119) Załącznik nr 8 (s. 194)
8	Analiza uzasadnienia proponowanej formy wsparcia	II.4.3 (s.88)
9	Analiza adekwatności zasobów ludzkich i zdolności administracyjnych do zarządzania Programem	II.6.1. (s.121)
10	Analiza przydatności procedur monitorowania Programu oraz gromadzenia danych koniecznych do przeprowadzenia ocen	II.5.3 (s. 119) II.5.4. (s.120)
11	Analiza przydatności celów pośrednich wybranych na potrzeby podstawy oceny wykonania	n.d.
12	Analiza adekwatności planowanych środków mających na celu promowanie: - równouprawnienia kobiet i mężczyzn oraz zapobieganie dyskryminacji; - zrównoważonego rozwoju	II.7 (s. 132)
13	Ocena redukcji obciążeń administracyjnych dla beneficjentów	II.6.4 (s.127)

Załącznik 5: Koncepcja procesu ewaluacji Programu operacyjnego

W niniejszym załączniku do raportu przedstawiamy wstępną koncepcję procesu ewaluacji, która będzie podstawą do przygotowania przez IZ RPOWP *Planu ewaluacji Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego 2014-2020*. Zgodnie z Rozporządzeniem Rady (WE) 1038/2006 r. ewaluacja ma na celu poprawę „jakości, skuteczności i spójności pomocy funduszy oraz strategii i realizacji programów operacyjnych w odniesieniu do konkretnych problemów strukturalnych dotyczących dane państwa członkowskie i regiony (...)”.

Lista tematów badań ewaluacyjnych

Badania ewaluacyjne zaproponowane w poniższej tabeli mają na celu zbadanie jakości, efektywności i skuteczności programu na osiąganie celów założonych do realizacji w ramach każdej z osi priorytetowej RPOWP 2014-2020.

Przedstawiona w niniejszym rozdziale lista tematów może zostać rozszerzona lub zmodyfikowana w razie potrzeby m.in. na wniosek Komitetu Monitorującego. Komisja Europejska rekomenduje systematyczny przegląd i aktualizację planu ewaluacji przynajmniej raz do roku. Wprowadzenie niniejszego planu nie wyklucza możliwości realizacji dodatkowych ewaluacji, zgodnie z nowymi, pojawiającymi się potrzebami¹²⁹. Instytucja Zarządzająca powinna zapewnić odpowiednią rezerwę finansową na potrzeby ewentualnych dodatkowych ewaluacji ad hoc.

W związku z koniecznością stosowania w przypadku części badań metod kontrfaktycznych, które wiążą się ze znacznie wyższymi kosztami niż badania nieopierające się na metodach kontrfaktycznych, przewidujemy, że średnia wartość badania istotnie przekroczy średnią z obecnego okresu programowania.

Biorąc pod uwagę, że zgodnie z Rozporządzeniem KE (art. 56) co najmniej raz podczas okresu programowania ocena obejmuje analizę sposobu, w jaki wsparcie z funduszy przyczyniło się do osiągnięcia celów w odniesieniu do każdej osi priorytetowej, oraz że należy uwzględnić nowe obszary, które nie były dotąd przedmiotem ewaluacji (np. ZIT, OSI), należy przypuszczać, że badań ewaluacyjnych w latach 2014-2020 będzie znacznie więcej niż w okresie 2007-2013.

Poniżej zaprezentowano listę proponowanych badań ewaluacyjnych. Proponując terminy przeprowadzenia badań, kierowano się następującymi przesłankami:

- badania ewaluacyjne powinny dostarczać informacji, które będą mogły zasilić raporty wymagane przez KE (przekazywane w 2017 i 2019 r.),
- wyniki badań powinny umożliwiać ocenę pierwszych efektów i dokonanie ewentualnych zmian, jeżeli efekty wsparcia nie są zgodne z oczekiwanymi dla danego etapu wdrażania,
- badania ewaluacyjne nie powinny być realizowane jednocześnie, aby Jednostka Ewaluacyjna mogła efektywnie zarządzać prowadzonymi postępowaniami, przyjmować raporty i rozpowszechniać wyniki

¹²⁹ Komisja Europejska, *The Programming Period 2104-2020, Guidance Document on Monitoring and Evaluation, European Regional Development Fund and Cohesion Fund - Concepts and Recommendations*, October 2013, s. 16.

badań. Starano się proponować terminy realizacji tak, aby nie powstawały „wąskie gardła”.

Proponowane terminy powinny być dostosowywane na bieżąco do pojawiających się potrzeb informacyjnych i do możliwości realizacyjnych.

Tabela 10 Wstępny plan ewaluacji RPOWP 2014-2020

Oś priorytetowa	Tytuł badania	Termin rozpoczęcia (kwartały)	Przewidywany czas trwania w miesiącach	Budżet (brutto) w zł	Główni adresaci	Podstawowe metody	Grupy respondentów	Uzasadnienie wraz ze wskazaniem, jakiego okresu powinna dotyczyć ewaluacja	Obszary problemowe, w tym priorytety inwestycyjne RPOWP 2014-2020 w obrębie których prowadzona będzie ewaluacja
I Wzmocnienie potencjału i konkurencyjności gospodarki regionu	Badanie poziomu innowacyjności i konkurencyjności podlaskich przedsiębiorstw oraz wpływu dofinansowania sektora MSP na rozwój sektora B+R w regionie	III kw. 2017	6	250.000	IZ RPOWP 2014-2020, instytucje zaangażowane we wdrażanie RPOWP 2014-2020, MIR, KJE, beneficjenci, opinia publiczna, Komisja Europejska	Głównie dane zastane i metody jakościowe, m.in. wywiady pogłębione, wywiady fokusowe, panele eksperckie ¹³⁰	IZ RPOWP, instytucje uczestniczące w procesie wdrażania, MSP, instytucje sfery B+R Eksperti dziedzinowi	Badanie pozwoli na ocenę rzeczywistych efektów wsparcia, z uwzględnieniem dodatkowości inwestycyjnej, dodatkowości wynikowej i dodatkowości behawioralnej. Ze względu na znaczenie obszaru wsparcia dla realizacji celów strategii Europa 2020 (innowacyjność i konkurencyjność) zalecane jest badanie w połowie okresu wdrażania RPOWP 2014-2020, aby możliwe były zmiany kierunku interwencji w przypadku zidentyfikowania niewystarczających efektów. Badanie w połowie okresu wdrażania umożliwi z jednej strony ocenę pierwszych efektów, a z drugiej – pozwoli jeszcze na ewentualne zmiany.	Obszar problemowy – wkład w realizację strategii Europa 2020 PI 1.1. Wzmacnianie infrastruktury badań i innowacji (...) PI 1.2. Promowanie inwestycji przedsiębiorstw (...) PI 3.3. Wspieranie tworzenia i rozszerzania zaawansowanych zdolności w zakresie rozwoju produktów i usług PI 3.1. Promowanie przedsiębiorczości (...)

¹³⁰ Ze względu na wskazany okres realizacji badania, kiedy nie będą mogły jeszcze być dokonane analizy ilościowe wpływu programu.

	Ocena kryteriów wyboru projektów w osi I RPOWP 2014-2020	I kw. 2015	4	40.000	IZ RPOWP 2014-2020, instytucje zaangażowane wdrażanie RPOWP 2014-2020	Analiza danych zastanych, metody analityczne (karty ocen, modele logiczne) metody jakościowe, m.in. wywiady pogłębione, wywiady fokusowe, panele eksperckie	IZ RPOWP, instytucje uczestniczące w procesie wdrażania, asesory	<p>Właściwy dobór kryteriów wyboru projektów jest kwestią niezwykle istotną, ponieważ od trafności i jakości wybranych do realizacji projektów zależy efektywność i skuteczność realizacji celów oraz priorytetów programu operacyjnego.</p> <p>Przeprowadzenie oceny systemu kryteriów wyboru projektów w początkowej fazie wdrażania odpowiada na potrzebę niezależnej weryfikacji i oceny funkcjonalności przyjętej konstrukcji i zasad wyboru projektów i ich preselekcji, w szczególności pod kątem prawidłowości, trafności i adekwatności zastosowanego mechanizmu, a także jego wpływu na racjonalizację systemu wdrażania. Badanie powinno zostać uruchomione stosunkowo wcześnie, aby możliwe były korekty (zakłada się, że pierwsze konkursy ruszą dopiero na początku 2015 r.)</p>	Nie dotyczy
	Ocena wpływu realizacji RPOWP 2014-2020 na zwiększenie podaży e-usług	I kw. 2019	4	80.000	IZ RPOWP 2014-2020, instytucje zaangażowane wdrażanie RPOWP 2014-2020, MIR, KJE, beneficjenci, opinia publiczna, Komisja Europejska	Głównie dane zastane i metody jakościowe, m.in. wywiady pogłębione, wywiady fokusowe, panele eksperckie ¹³¹	Beneficjenci, potencjalni beneficjenci i (przedsiębiorcy) eksperci dziedzinowi	<p>Badanie pozwoli na ocenę rzeczywistych efektów wsparcia w ramach osi priorytetowej I. Biorąc pod uwagę, że system wdrażania będzie w tym działaniu inny niż dotychczas (rozważenie zastosowania instrumentów zwrotnych), konieczne będzie zidentyfikowanie potrzeb potencjalnych beneficjentów oraz ich możliwości finansowania inwestycji, a także barier w realizacji projektów w celu ich wyeliminowania. Rozpoczęcie badania w 2019 umożliwi zasilenie informacyjne raportu dla KE, a także pozwoli na wyeliminowanie zidentyfikowanych barier w realizacji projektów.</p>	<p>Obszar problemowy – wkład w realizację strategii Europa 2020</p> <p>PI 2.2. Rozwój produktów i usług opartych na TIK (...)</p>
Oś priorytetowa	Tytuł badania	Termin rozpoczęcia (kwartały)	Przewidywany czas trwania w miesiącach	Budżet (brutto) w zł	Główni adresaci	Podstawowe metody	Grupy respondentów	Uzasadnienie wraz ze wskazaniem, jakiego okresu powinna dotyczyć ewaluacja	Obszary problemowe, w tym priorytety inwestycyjne RPOWP 2014-2020 w obrębie których prowadzona będzie ewaluacja

¹³¹ Ze względu na wskazany okres realizacji badania, kiedy nie będą mogły jeszcze być dokonane analizy ilościowe wpływu programu.

Oś priorytetowa	Tytuł badania	Termin rozpoczęcia (kwartały)	Przewidywany czas trwania w miesiącach	Budżet (brutto) w zł	Główni adresad	Podstawowe metody	Grupy respondentów	Uzasadnienie wraz ze wskazaniem, jakiego okresu powinna dotyczyć ewaluacja	Obszary problemowe, w tym priorytety inwestycyjne RPOWP 2014-2020 w obrębie których prowadzona będzie ewaluacja
II Przedsiębiorczość i aktywność zawodowa	Ocena wpływu interwencji w ramach RPOWP 2014-2020 na wzrost zatrudnienia w regionie	I kw. 2021	6	90.000	IZ RPOWP 2014-2020, instytucje zaangażowane we wdrażanie RPOWP 2014-2020, MIR, KJE, beneficjenci, opinia publiczna, Komisja Europejska	Metody ilościowe (CATI, CAWI) i jakościowe (FGI), analiza danych zastanych	Beneficjenci, MSP, instytucje zaangażowane we wdrażanie osi III Eksperti dziedzinowi; instytucje rynku pracy oraz podmioty działające na rzecz zasobów ludzkich (w tym w ramach sieci EURES),	Badanie przeprowadzone pod koniec okresu programowania powinno odpowiedzieć na pytanie, jakie rodzaje działań są najbardziej efektywne, a jakie najmniej i dlaczego, co będzie pomocne przy projektowaniu działań na kolejny okres finansowania. Badanie planowane jest po zakończeniu okresu programowania – kiedy będą już widoczne efekty wsparcia.	Obszar problemowy – wkład w realizację strategii Europa 2020 PI 8.5 Zapewnianie dostępu do zatrudnienia osobom poszukującym pracy ... PI 8.7 Samozatrudnienie, przedsiębiorczość oraz tworzenie nowych miejsc pracy PI 8.2. Wspieranie rozwoju przyjaznego dla zatrudnienia rozwój potencjałów endogenicznych (...) PI 8.10. Aktywne i zdrowe starzenie się PI 8.8. Równouprawnienie płci oraz godzenia życia zawodowego i prywatnego PI 8.9. Adaptacja pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian
III Kompetencje i kwalifikacje	Ocena wpływu RPOWP na podniesienie jakości kształcenia zawodowego w regionie i szkoleń oraz kształcenia ustawicznego do potrzeb rynku pracy.	II kw. 2019	6	160.000	RPOWP 2014-2020, instytucje zaangażowane we wdrażanie RPOWP 2014-2020, MIR, KJE, beneficjenci, opinia publiczna, Komisja Europejska	Ilościowe (CATI) i jakościowe (FGI, IDI) metody zbierania danych, analiza danych zastanych	Dane źródłowe pozyskiwane od beneficjentów i przedsiębiorców	Współpraca pomiędzy szkolnictwem zawodowym a przedsiębiorcami ma ogromne znaczenie z punktu widzenia dostosowania profili zawodowych do potrzeb rynku pracy, w wyniku czego adresowane jest zapotrzebowanie gospodarki na konkretne umiejętności i kwalifikacje. Badanie ewaluacyjne powinno dać odpowiedź na pytanie, jaki jest wpływ interwencji na dopasowanie systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy. Badanie zakończy się pod koniec okresu programowania – będą widoczne już efekty, z drugiej strony możliwe będą jeszcze działania pozwalające na poprawę najsłabszych stron.	PI 10.3 Wyrównywanie dostępu do uczenia się przez całe życie o charakterze formalnym, nieformalnym i pozaformalnym ... PI 10.3 bis. Lepsze dostosowanie systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy, ułatwienie przechodzenia z etapu kształcenia do etapu zatrudnienia ...

Oś priorytetowa	Tytuł badania	Termin rozpoczęcia (kwartały)	Przewidywany czas trwania w miesiącach	Budżet (brutto) w zł	Główni adresaci	Podstawowe metody	Grupy respondentów	Uzasadnienie wraz ze wskazaniem, jakiego okresu powinna dotyczyć ewaluacja	Obszary problemowe, w tym priorytety inwestycyjne RPOWP 2014-2020 w obrębie których prowadzona będzie ewaluacja
	Ocena wpływu RPOWP na podniesienie jakości/ skuteczności doradztwa edukacyjno-zawodowego w szkołach oraz kształcenia ustawicznego	II kw. 2019	6	160.000	RPOWP 2014-2020, instytucje zaangażowane we wdrażanie RPOWP 2014-2020, MIR, KJE, beneficjenci, opinia publiczna, Komisja Europejska	Ilościowe (CATI) i jakościowe (FGI, IDI) metody zbierania danych, analiza danych zastanych	Dane źródłowe pozyskiwane od beneficjentów w przedsiębiorstwach	Skuteczne doradztwo edukacyjno-zawodowe prowadzone w szkołach oraz wysokiej jakości kształcenie ustawiczne mają ogromne znaczenie z punktu widzenia predyspozycji zawodowych oraz podnoszenia kwalifikacji przez całe życie. Badanie ewaluacyjne powinno dać odpowiedź na pytanie, jaki jest wpływ interwencji na stan doradztwa zawodowego oraz LLL w kontekście dopasowania do potrzeb rynku pracy. Badanie zakończy się pod koniec okresu programowania – będą widoczne już efekty, z drugiej strony możliwe będą jeszcze działania pozwalające na poprawę najsłabszych stron.	<p>PI 10.3 Wyrównywanie dostępu do uczenia się przez całe życie o charakterze formalnym, nieformalnym i pozaformalnym wszystkich grup wiekowych, poszerzanie wiedzy, podnoszenie umiejętności i kompetencji siły roboczej oraz promowanie elastycznych ścieżek kształcenia, w tym poprzez doradztwo zawodowe i potwierdzanie nabytych kompetencji</p> <p>PI 10.3 bis. Lepsze dostosowanie systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy, ułatwienie przechodzenia z etapu kształcenia do etapu zatrudnienia oraz wzmacnianie systemów kształcenia i szkolenia zawodowego i ich jakości, w tym poprzez mechanizmy prognozowania umiejętności, dostosowania programów nauczania oraz tworzenia i rozwoju systemów uczenia się ...</p>

Oś priorytetowa	Tytuł badania	Termin rozpoczęcia (kwartały)	Przewidywany czas trwania w miesiącach	Bużet (brutto) w zł	Główni adresad	Podstawowe metody	Grupy respondentów	Uzasadnienie wraz ze wskazaniem, jakiego okresu powinna dotyczyć ewaluacja	Obszary problemowe, w tym priorytety inwestycyjne RPOWP 2014-2020 w obrębie których prowadzona będzie ewaluacja
IV Poprawa dostępności transportowej	Ocena wpływu realizacji inwestycji transportowych w ramach RPOWP na konkurencyjność regionu	IV kw. 2019	3	80.000	IZ RPOWP 2014-2020, instytucje zaangażowane we wdrażanie RPOWP 2014-2020, MIR, KJE, beneficjenci, opinia publiczna, Komisja Europejska	Analiza danych zastanych (metoda podstawowa), pomiary napełnienia taboru, pomiary natężenia ruchu	-	Badanie pozwoli na ocenę rzeczywistych efektów wsparcia w ramach osi priorytetowej IV. Badanie powinno wykazać, czy fundusze RPOWP 2014-2020 przyczyniły się do poprawy konkurencyjności regionu dzięki zwiększeniu dostępności regionu i rynków pracy. Badanie jest komplementarne do kolejnego, jego zakończenie pozwoli na doprecyzowanie potrzeb informacyjnych, które będą mogły być dogłębnie zbadane w kolejnym roku.	PI 7.2 Zwiększanie mobilności regionalnej poprzez łączenie węzłów ... PI 7.4 Rozwój i rehabilitacja (...) systemu transportu kolejowego
	Ocena wpływu IV osi RPOWP na tworzenie inteligentnego, zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu	IV kw. 2020	6	250.000	IZ RPOWP 2014-2020, instytucje zaangażowane we wdrażanie RPOWP 2014-2020, MIR, KJE, beneficjenci, opinia publiczna, Komisja Europejska	Analiza danych zastanych, badania ilościowe (ankiety wśród mieszkańców, przedsiębiorców), Badania jakościowe (IDI z ekspertami dziedzinowymi), metody analityczne (modele ekonometryczne), panele eksperckie	Beneficjenci, mieszkańcy regionu, eksperci	Ze względu na wysoką kosztochłonność projektów transportowych, a co za tym idzie – stosunkowo dużą alokację w osi IV, należy zbadać szerokie spektrum efektów związanych z jej wdrażaniem, w szczególności wpływ na: korzyści ekonomiczne w postaci wzrostu produktywności oraz konkurencyjności przedsiębiorstw, efekty w postaci lokalizacji w węzłach drogowych zakładów przemysłowych i produkcyjnych, generujących nowe miejsca pracy, poprawę dostępu do usług publicznych, obniżenie kosztów eksploatacji środków transportu i skrócenie czasu podróży, zmniejszenie uciążliwości zjawiska kongestii, zmniejszenie fizycznego wpływu na środowisko naturalne. Badanie realizowane pod koniec okresu programowania pozwoli na uchwycenie i przedstawienie rezultatów wsparcia.	PI 7.2 Zwiększanie mobilności regionalnej poprzez łączenie węzłów... PI 7.3 Rozwój przyjaznych dla środowiska i niskoemisyjnych systemów transportu... PI 7.4 Rozwój i rehabilitacja (...) systemu transportu kolejowego

Oś priorytetowa	Tytuł badania	Termin rozpoczęcia (kwartały)	Przewidywany czas trwania w miesiącach	Budżet (brutto) w zł	Główni adresad	Podstawowe metody	Grupy respondentów	Uzasadnienie wraz ze wskazaniem, jakiego okresu powinna dotyczyć ewaluacja	Obszary problemowe, w tym priorytety inwestycyjne RPOWP 2014-2020 w obrębie których prowadzona będzie ewaluacja
V Gospodarka niskoemisyjna	Ocena wpływu wdrażania RPOWP na osiąganie celów związanych ze zmianami klimatu	III kw. 2019	3	30.000	IZ RPOWP 2014-2020, instytucje zaangażowane we wdrażanie RPOWP 2014-2020, MIR, KJE, beneficjenci, opinia publiczna, Komisja Europejska	Metody ilościowe (CATI, CAWI) i jakościowe (IDI, FGI), analiza danych zastanych	Beneficjenci, użytkownicy powstałej infrastruktury Eksperti dziedzinowi	Badanie powinno koncentrować się na wpływie realizowanych działań na zmniejszenie uciążliwości ruchu drogowego, zwiększenie udziału ekologicznych środków transportu, a także ograniczanie źródeł niskiej emisji. Badanie powinno zostać zaplanowane pod koniec okresu programowania, kiedy będą widoczne już pierwsze efekty, z drugiej strony możliwe będą jeszcze działania pozwalające na poprawę najsłabszych stron.	Obszar problemowy – wkład w realizację strategii Europa 2020 PI 4.5 Promowanie strategii niskoemisyjnych
	Ocena wpływu wdrażania RPOWP na poprawę efektywności energetycznej w sektorze MSP	III kw. 2020	4	105.000	IZ RPOWP 2014-2020, instytucje zaangażowane we wdrażanie RPOWP 2014-2020, MIR, KJE, beneficjenci, opinia publiczna, Komisja Europejska	Metody ilościowe (kwestionariuszem) i jakościowe (FGI, analiza danych zastanych)	Beneficjenci, instytucje zaangażowane w proces wdrażania RPOWP Eksperti dziedzinowi	Region posiada niewykorzystane zasoby odnawialnych źródeł energii w takich dziedzinach jak energia słoneczna, wodna, geotermalna, bioenergetyka. Badanie powinno pozwolić na ocenę, czy dzięki funduszom unijnym ten potencjał zaczął być wykorzystywany. Badanie powinno zostać zaplanowane pod koniec okresu programowania – będą już widoczne efekty wsparcia. Wyniki badania będą mogły być wykorzystane do raportu przygotowywanego na potrzeby KE.	Obszar problemowy – wkład w realizację strategii Europa 2020 PI 4.2 Promowanie efektywności energetycznej i użycia OZE w przedsiębiorstwach

Oś priorytetowa	Tytuł badania	Termin rozpoczęcia (kwartały)	Przewidywany czas trwania w miesiącach	Bużet (brutto) w zł	Główni adresad	Podstawowe metody	Grupy respondentów	Uzasadnienie wraz ze wskazaniem, jakiego okresu powinna dotyczyć ewaluacja	Obszary problemowe, w tym priorytety inwestycyjne RPOWP 2014-2020 w obrębie których prowadzona będzie ewaluacja
	Ocena wpływu wdrażania RPOWP na poprawę efektywności energetycznej w budynkach publicznych i sektorze mieszkaniowym	III kw. 2020	4	105.000	IZ RPOWP 2014-2020, instytucje zaangażowane we wdrażanie RPOWP 2014-2020, MIR, KJE, beneficjenci, opinia publiczna, Komisja Europejska	Metody ilościowe (kwestionariuszem) i jakościowe (FGI, analiza danych zastanych)	Beneficjenci, instytucje zaangażowane w proces wdrażania RPOWP Eksperti dziedzinowi	Region posiada niewykorzystane zasoby odnawialnych źródeł energii w takich dziedzinach jak energia słoneczna, wodna, geotermalna, bioenergetyka. Badanie powinno pozwolić na ocenę, czy dzięki funduszom unijnym ten potencjał zaczął być wykorzystywany. Badanie powinno zostać zaplanowane pod koniec okresu programowania, kiedy będą już widoczne efekty wsparcia. Wyniki badania będą mogły być wykorzystane do raportu przygotowywanego na potrzeby KE.	Obszar problemowy – wkład w realizację strategii Europa 2020 PI 4.3 Wspieranie efektywności energetycznej i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii w budynkach publicznych i sektorze mieszkaniowym
	Wpływ działań realizowanych w ramach RPOWP na wykorzystanie OZE	III kw. 2020	4	180.000	IZ RPOWP 2014-2020, instytucje zaangażowane we wdrażanie RPOWP 2014-2020, MIR, KJE, beneficjenci, opinia publiczna, Komisja Europejska	Metody ilościowe (kwestionariuszem) i analiza danych zastanych	Beneficjenci, Eksperti dziedzinowi	Badanie może służyć do oceny wkładu w realizację Strategii Europa 2020, jednym z celów której jest zapewnienie zrównoważonego rozwoju poprzez zwiększenie udziału energii ze źródeł odnawialnych w ogólnym zużyciu energii. Na Podlasiu struktura wytwarzania energii jest w porównaniu z innymi regionami bardzo korzystna, większy problem stanowi natomiast wykorzystanie energii z OZE. Ponieważ działania RPOWP będą ukierunkowane również na te kwestie, a dane statystyczne dotyczące wykorzystania energii są ograniczone, uzasadnione jest przeprowadzenie badania ewaluacyjnego. Badanie pod koniec okresu programowania – będą już widoczne efekty wsparcia. Wyniki badania będą mogły być wykorzystane do raportu przygotowywanego na potrzeby KE.	Obszar problemowy – wkład w realizację strategii Europa 2020 PI 4.1. Promowanie produkcji i dystrybucji odnawialnych źródeł energii

Oś priorytetowa	Tytuł badania	Termin rozpoczęcia (kwartały)	Przewidywany czas trwania w miesiącach	Bużet (brutto) w zł	Główni adresad	Podstawowe metody	Grupy respondentów	Uzasadnienie wraz ze wskazaniem, jakiego okresu powinna dotyczyć ewaluacja	Obszary problemowe, w tym priorytety inwestycyjne RPOWP 2014-2020 w obrębie których prowadzona będzie ewaluacja
VI Ochrona środowiska i racjonalne gospodarowanie odpadami	Analiza efektów realizacji projektów w zakresie ochrony środowiska realizowanych w ramach RPOWP	III kw. 2018	4	50.000	IZ RPOWP 2014-2020, instytucje zaangażowane we wdrażanie RPOWP 2014-2020, MIR, KJE, beneficjenci, opinia publiczna, Komisja Europejska	Metody jakościowe (IDI, panel ekspercki), analiza danych zastanych	Instytucje zaangażowane we wdrażanie VI osi RPOWP, beneficjenci	Ocenie powinny podlegać efekty realizacji projektów środowiskowych, w szczególności pod kątem osiągnięcia celów szczegółowych osi VI RPOWP w zakresie odpadów i gospodarki wodnościekowej, a także rezultatów w zakresie redukcji emisji zanieczyszczeń powietrza oraz ochrony zasobów różnorodności ekologicznej. Badanie planowane stosunkowo wcześniej, aby umożliwić korekty, gdyby wskaźniki nie były zrealizowane w wystarczającym stopniu.	PI 6.1. zaspokojenie znaczących potrzeb w zakresie inwestycji w sektorze gospodarki odpadami, PI 6.2. Zaspokojenie znaczących potrzeb w zakresie inwestycji w sektorze gospodarki wodnej, P.I. 6.5. Działania mające na celu poprawę stanu środowiska miejskiego (...) PI 6.4. Ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej (...)
VII Poprawa spójności społecznej	Ocena wpływu działań podejmowanych w zakresie wspierania rozwoju ekonomii społecznej na zmniejszenie problemu wykluczenia społecznego	I kw. 2019	5	90.000	IZ RPOWP 2014-2020, instytucje zaangażowane we wdrażanie RPOWP 2014-2020, MIR, KJE, beneficjenci, opinia publiczna, Komisja Europejska	Ilościowe (CATI) i jakościowe (FGI, IDI) metody zbierania danych, analiza danych zastanych	Dane źródłowe pozyskiwane od beneficjentów w ostatecznych oraz od instytucji zaangażowanych w proces wdrażania Eksperci dziedzinowi	Ekonomia społeczna to stosunkowo nowy obszar wsparcia, więc istnieje potrzeba całościowej oceny sposobu realizacji działań w tym zakresie, ich rezultatów w obszarze instytucjonalnym i jednostkowym, a także wypracowanych dotąd systemowych rozwiązań służących dalszemu rozwojowi tego sektora w regionie. Ocenie powinien podlegać m.in. rodzaj i zakres potrzeb, związanych z rozwojem oraz poprawą jakości funkcjonowania sektora ekonomii społecznej i wpływ prowadzonych działań na zmniejszenie problemu wykluczenia społecznego. Rozpoczęcie badania w 2019 r. umożliwi zasilenie informacyjne sprawozdania z postępów dla KE, a także pozwoli na wyeliminowanie zidentyfikowanych barier w realizacji projektów.	PI 9.8 Wspieranie gospodarki społecznej i przedsiębiorstw Społecznych P.I. 9.9 Lokalne strategie rozwoju realizowane przez społeczność PI 9.4. Aktywna integracja, w szczególności w celu poprawy zatrudnialności PI 9.7. Ułatwianie dostępu do niedrogich, trwałych oraz wysokiej jakości usług (...)

Oś priorytetowa	Tytuł badania	Termin rozpoczęcia (kwartały)	Przewidywany czas trwania w miesiącach	Budżet (brutto) w zł	Główni adresad	Podstawowe metody	Grupy respondentów	Uzasadnienie wraz ze wskazaniem, jakego okresu powinna dotyczyć ewaluacja	Obszary problemowe, w tym priorytety inwestycyjne RPOWP 2014-2020 w obrębie których prowadzona będzie ewaluacja
	Ewaluacja działań podejmowanych na rzecz edukacji w ramach RPOWP	II kw 2018	5	80.000	IZ RPOWP 2014-2020, instytucje zaangażowane we wdrażanie RPOWP 2014-2020, MIR, KJE, beneficjenci, opinia publiczna, Komisja Europejska	Dane źródłowe pozyskiwane od beneficjentó w ostatecznych oraz od instytucji zaangażowanych w proces wdrażania Eksperti dziedzinowi	Dane źródłowe pozyskiwane od beneficjentó w ostatecznych oraz od instytucji zaangażowanych w proces wdrażania Eksperti dziedzinowi	Badanie powinno zostać zaplanowane jako kompleksowa ewaluacja projektów edukacyjnych realizowanych w ramach RPOWP pod kątem ich trafności, skuteczności i efektywności. Badanie można zaplanować na połowę okresu wdrażania, aby możliwe było zasilenie sprawozdania z postępów przekazywanego do KE w grudniu 2018 r.	PI 10.4 Inwestycje w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie poprzez rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej PI 10.1. Ograniczenie przedwczesnego kończenia nauki szkolnej oraz zapewnienie równego dostępu do dobrej edukacji (...)
	Wpływ wsparcia w ramach RPOWP na poprawę jakości i zwiększenie dostępności świadczeń zdrowotnych na terenie województwa podlaskiego	III 2018	5	130.000	IZ RPOWP 2014-2020, instytucje zaangażowane we RPOWP 2014-2020, MIR, KJE, beneficjenci, opinia publiczna, Komisja Europejska	Dane źródłowe pozyskiwane od beneficjentó w ostatecznych oraz od instytucji zaangażowanych w proces wdrażania, grupy docelowe (mieszkańcy regionu) Eksperti dziedzinowi	Dane źródłowe pozyskiwane od beneficjentó w ostatecznych oraz od instytucji zaangażowanych w proces wdrażania Eksperti dziedzinowi	Badanie, przeprowadzone w drugiej połowie okresu wdrażania będzie miało na celu zbadanie, w jaki sposób inwestycje zdrowotne i społeczne wspierane w ramach programu przyczynią się do poprawy jakości i dostępności usług zdrowotnych w regionie. Prowadzone działania mogą być nowatorskie, w związku z czym istnieje szczególna potrzeba monitorowania sposobu wdrażania, w tym w szczególności trafności, efektywności i skuteczności działań. Z jednej strony dobrze byłoby uchwycić pierwsze efekty wdrażania programu, a z drugiej – powinna istnieć możliwość wprowadzenia zmian, gdyby okazało się, że rezultaty nie są do końca zgodne z oczekiwaniami. Z tego względu badanie warto zaplanować na drugą połowę 2018 r. Możliwe też będzie wówczas uwzględnienie jego wyników w sprawozdaniu z postępów przekazywanym KE na koniec grudnia 2018.	PI 9.7. Ułatwianie dostępu do niedrogich, trwałych oraz wysokiej jakości usług (...) PI 9.1. Inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną, które przyczynią się do rozwoju krajowego, regionalnego i lokalnego (...) PI 8.10 Aktywne i zdrowe starzenie się

Oś priorytetowa	Tytuł badania	Termin rozpoczęcia (kwartały)	Przewidywany czas trwania w miesiącach	Budżet (brutto) w zł	Główni adresad	Podstawowe metody	Grupy respondentów	Uzasadnienie wraz ze wskazaniem, jakiego okresu powinna dotyczyć ewaluacja	Obszary problemowe, w tym priorytety inwestycyjne RPOWP 2014-2020 w obrębie których prowadzona będzie ewaluacja
	Ocena kryteriów wyboru projektów w osi VII RPOWP	I kw. 2015	4	40.000	IZ RPOWP 2014-2020, instytucje zaangażowane we wdrażanie RPOWP 2014-2020	Analiza danych zastanych, metody analityczne (karty ocen, modele logiczne) metody jakościowe, m.in. wywiady pogłębione, wywiady fokusowe, panele eksperckie	IZ RPOWP, instytucje uczestniczące w procesie wdrażania, asesorzy	Przeprowadzenie oceny systemu kryteriów wyboru projektów w początkowej fazie wdrażania odpowiada na potrzebę niezależnej weryfikacji i oceny funkcjonalności przyjętej konstrukcji i zasad wyboru projektów i ich preselekcji, w szczególności pod kątem prawidłowości, trafności i adekwatności zastosowanego mechanizmu, a także jego wpływu na racjonalizację systemu wdrażania. Ewentualne zmiany wynikające z ewaluacji powinny być stosunkowo szybko zaimplementowane, aby poprawić skuteczność i efektywność systemu realizacji, a więc badanie powinno rozpocząć się w 2015 r.	Nie dotyczy
VIII Infrastruktura dla usług użyteczności publicznej	Ocena wpływu realizacji RPOWP na zwiększenie podaży e-usług świadczonych drogą elektroniczną oraz zaspokojenie potrzeb odbiorców usług w tym zakresie	III kw. 2020	4	40.000	IZ RPOWP 2014-2020, instytucje zaangażowane we wdrażanie RPOWP 2014-2020, MIR, KJE, beneficjenci, opinia publiczna, Komisja Europejska	Metody ilościowe (CATI, CAWI) i jakościowe (IDI, FGI), analiza danych zastanych	Beneficjenci (administracja a oraz instytucje publiczne) oraz odbiorcy usług Eksperti dziedzinowi	Badanie pozwoli na ocenę efektów wsparcia w ramach osi priorytetowej VIII. Badanie powinno identyfikować obszary krytyczne w realizacji projektów informatycznych, z uwzględnieniem ich efektywności, użyteczności dla odbiorców oraz trwałości. Powinno również dać odpowiedź, czy potrzeby zostały zaspokojone i czy należy podobne działania kontynuować w kolejnej perspektywie, po 2020 r. Badanie jest komplementarne do badania realizowanego w ramach osi I w 2019 r., więc powinno rozpocząć się po jego zakończeniu.	Obszar problemowy – wkład w realizację strategii Europa 2020 PI 2.3 Wzmacnianie zastosowania technologii ICT w administracji (...)

Oś priorytetowa	Tytuł badania	Termin rozpoczęcia (kwartały)	Przewidywany czas trwania w miesiącach	Budżet (brutto) w zł	Główni adresaci	Podstawowe metody	Grupy respondentów	Uzasadnienie wraz ze wskazaniem, jakiego okresu powinna dotyczyć ewaluacja	Obszary problemowe, w tym priorytety inwestycyjne RPOWP 2014-2020 w obrębie których prowadzona będzie ewaluacja
	Zwiększenie dostępności dóbr dziedzictwa i naturalnego i poprawa warunków i jakości świadczonych usług kulturowych w wyniku realizacji RPOWP	III kw. 2018	3	30.000	IZ RPOWP 2014-2020, instytucje zaangażowane we wdrażanie RPOWP 2014-2020, MIR, KJE, beneficjenci, opinia publiczna, Komisja Europejska	Badanie ilościowe (PAPI lub CAPI), badania jakościowe (IDI, FGI)	Mieszkańcy, beneficjenci instytucje zaangażowane we wdrażanie osi RPOWP	Ocena osiągnięcia celu szczegółowego osi VIII RPOWP: efektywne wykorzystanie potencjału kulturowego. Rozpoczęcie badania w 2019 umożliwi zasilenie informacyjne raportu dla KE, a także pozwoli na wyeliminowanie zidentyfikowanych barier w realizacji projektów.	PI 6.3. Ochrona promocja i rozwój dziedzictwa kulturowego i naturalnego
	Wpływ RPOWP 2014-2020 na równowagę struktur przestrzenno-funkcjonalnych i społecznych miast, w tym rewitalizację obszarów zdegradowanych	III kw. 2018	5	90.000	IZ RPOWP 2014-2020, instytucje zaangażowane we wdrażanie RPOWP 2014-2020, MIR, KJE, beneficjenci, opinia publiczna, Komisja Europejska	Analiza danych zastanych, badania jakościowe (IDI, FGI)	Dane źródłowe pozyskiwane od beneficjentów w ostatecznych oraz od instytucji zaangażowanych w proces wdrażania Eksperti dziedzinowi	Jednym z głównych produktów powinna być identyfikacja i charakterystyka obszarów, w których interwencja publiczna w sposób najskuteczniejszy (i najefektywniejszy) przyczynia się do rozwoju. Podmiotem ewaluacji może być też systemowy charakter działań rewitalizacyjnych, przez co rozumie się koordynację, komplementarność, synergii, i wzajemne połączenia pomiędzy różnymi projektami. Rozpoczęcie badania w 2019 r. pozwoli na wyeliminowanie zidentyfikowanych barier w realizacji projektów.	PI 9.2. Wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej... PI 6.5. Działania mające na celu poprawę stanu środowiska miejskiego (..)

Oś priorytetowa	Tytuł badania	Termin rozpoczęcia (kwartały)	Przewidywany czas trwania w miesiącach	Budżet (brutto) w zł	Główni adresad	Podstawowe metody	Grupy respondentów	Uzasadnienie wraz ze wskazaniem, jakiego okresu powinna dotyczyć ewaluacja	Obszary problemowe, w tym priorytety inwestycyjne RPOWP 2014-2020 w obrębie których prowadzona będzie ewaluacja
IX Pomoc techniczna	Badanie oceny obciążeń administracyjnych beneficjentów RPOWP pod kątem możliwości ich ograniczenia	I kw. 2016	3	40.000	IZ RPOWP 2014-2020, instytucje zaangażowane we wdrażanie RPOWP 2014-2020, MIR, KJE, beneficjenci, opinia publiczna, Komisja Europejska	Badania jakościowe z beneficjentami (FGI, IDI)	Dane źródłowe pozyskiwane od beneficjentów w ostatecznych	Obciążenia administracyjne dla beneficjentów wpływają na zainteresowanie podmiotów, które realizują projekty w ramach programu. To zainteresowanie będzie determinowało sukces programu, szczególnie w tych priorytetach, które będą wdrażane przy wykorzystaniu instrumentów zwrotnych. Częścią badania powinna być ocena instrukcji i wytycznych dla beneficjentów (czy są jasne, przystępne, użyteczne). Ewentualne zmiany wynikające z ewaluacji powinny być stosunkowo szybko zaimplementowane, aby poprawić skuteczność i efektywność systemu realizacji, stąd badanie powinno rozpocząć się najpóźniej na początku 2016 r.	Nie dotyczy
	Ocena systemu kryteriów wyboru projektów i jego wpływu na cele ilościowe RPOWP	III kw. 2015	4	60.000	IZ RPOWP 2014-2020, instytucje zaangażowane we wdrażanie RPOWP 2014-2020, MIR, KJE, beneficjenci, opinia publiczna, Komisja Europejska	Analiza danych zastanych, badania jakościowe (IDI z IZ RPOWP)	Dane źródłowe pozyskiwane od instytucji zaangażowanych w proces wdrażania	Badanie powinno mieć na celu optymalizację kryteriów wyboru projektów pod kątem osiągnięcia założonych celów programu. Jest to badanie ukierunkowane na poprawę systemu wdrażania – zgodnie z założeniami może więc zasilić pierwszy raport dla KE.	Nie dotyczy
	Ewaluacja systemu zarządzania i kontroli programu	I kw. 2015	3	35.000	IZ RPOWP 2014-2020, instytucje zaangażowane we wdrażanie RPOWP 2014-2020,	Analiza danych zastanych, badania jakościowe (IDI z IZ RPOWP)	Dane źródłowe pozyskiwane od instytucji zaangażowanych w proces wdrażania	Dobrze przygotowany program powinien mieć również dobrze opracowane założenia realizacyjne i ramowe plany wykonania. Badanie też powinno ułatwić prace IZ nad opracowaniem harmonogramów konkursów, aby zmaksymalizować stopień osiągnięcia celów. Charakter opracowania wymaga przeprowadzenia go na samym początku okresu programowania	Nie dotyczy

Źródło: opracowanie własne

Plan szkoleń

Poniżej zaprezentowano propozycję planu szkoleń dla pracowników odpowiedzialnych za planowanie i realizację procesu ewaluacji Programu. Plan szkoleń powinien być skonsultowany z grupą odbiorców i modyfikowany zgodnie ze zgłaszanym przez nich zapotrzebowaniem.

Tabela 11 Propozycja programu szkoleń

L.p.	Tytuł/Temat szkolenia	Termin (kwartał)	Opis/Cel główny	Metody szkoleniowe
1	Prawo Zamówień Publicznych i opracowanie specyfikacji przetargowej	I kw. 2015 szkolenie 1-dniowe (8 h)	Cele główne szkolenia: przygotowanie opisu przedmiotu zamówienia z uwzględnieniem specyfiki badań ewaluacyjnych; zwiększenie użyteczności badań ewaluacyjnych dzięki podniesieniu ich jakości.	Szkolenie będzie prowadzone metodą wykładową z zastosowaniem elementów warsztatowych – pracy aktywizującej uczestników szkolenia.
2	Zastosowanie metod kontryfaktycznych w badaniach ewaluacyjnych	II kw. 2015 szkolenie 2-dniowe (16 h)	Cel główny szkolenia zwiększenie kompetencji pracowników JE z zakresu wykorzystania metod kontryfaktycznych w badaniach ewaluacyjnych w celu lepszego planowania realizowanych i/lub zamawianych badań ewaluacyjnych	Szkolenie będzie prowadzone aktywnymi metodami warsztatowymi, pozwalającymi uczestnikom zrozumieć, doświadczyć i ćwiczyć wybrane umiejętności. Warsztat bazuje na dynamice grupy i wykorzystaniu potencjału jej uczestników.
3	Źródła danych w ewaluacji i ich wykorzystanie	IV kw. 2015 szkolenie 2-dniowe (16 h)	Cel główny szkolenia: zwiększenie wiedzy na temat możliwości wykorzystania zdywersyfikowanych źródeł do ewaluacji programu, m.in. wykorzystania danych statystycznych (nie tylko generowanych przez GUS) w badaniach;	
4	Współpraca z wykonawcą badania ewaluacyjnego interwencji publicznej –	II kw. 2016 Szkolenie 2-dniowe (16 h)	Cel główny szkolenia: Rozwijanie zdolności ewaluacyjnych w sektorze publicznym, w szczególności zdolności do przeprowadzenia procesu ewaluacji z uwzględnieniem aspektu współpracy	Szkolenie będzie prowadzone aktywnymi metodami warsztatowymi, pozwalającymi uczestnikom zrozumieć,

L.p.	Tytuł/Temat szkolenia	Termin (kwartał)	Opis/Cel główny	Metody szkoleniowe
	Współdziałanie i spartytacja w procesie ewaluacji; Monitoring i ocena przebiegu badania ewaluacyjnego		z wykonawcą badania ewaluacyjnego – poziom zaawansowany	doświadczyć i ćwiczyć wybrane umiejętności. Warsztat bazuje na dynamice grupy i wykorzystaniu potencjału jej uczestników.
5	Wykorzystanie wyników i wniosków z badania ewaluacyjnego	IV kw. 2016 Szkolenie 1-dniowe (8 h)	Cel główny szkolenia: Projektowanie strategii komunikowania wyników ewaluacji odbiorcom Wykorzystanie wniosków i rekomendacji z badania	Szkolenie będzie prowadzone metodą wykładową z zastosowaniem elementów warsztatowych – pracy aktywizującej uczestników szkolenia.
6	Metaanalizy i metaewaluacje	IV kw. 2016 Szkolenie 1-dniowe (8 h)	Cel główny szkolenia: Zwiększenie wiedzy pracowników JE z zakresu wykorzystania wyników wcześniej realizowanych badań (w tym: ewaluacyjnych)	Szkolenie będzie prowadzone metodą wykładową z zastosowaniem elementów warsztatowych – pracy aktywizującej uczestników szkolenia.
7	Metody i techniki badawcze wykorzystywane w realizacji badań ewaluacyjnych	IV kw. Szkolenie 1-dniowe/8 godzin dydaktycznych	Cel główny szkolenia: Projektowanie metodologii badania ewaluacyjnego gwarantujące pozyskanie poszukiwanych informacji i danych.	Szkolenie będzie prowadzone aktywnymi metodami warsztatowymi, pozwalającymi uczestnikom zrozumieć, doświadczyć i ćwiczyć wybrane umiejętności. Warsztat bazuje na dynamice grupy i wykorzystaniu potencjału jej uczestników.

Źródło: opracowanie własne

Sposoby upowszechniania wyników ewaluacji

W poniższej tabeli przedstawiamy propozycję upowszechniania wyników badań ewaluacyjnych.

Tabela 12 Sposoby komunikacji (upowszechnienia) wyników ewaluacji

Kanały komunikacji	Opis	Adresaci			
		Pracownicy instytucji zarządzających i pośredniczących	Beneficjenci / potencjalni beneficjenci	Ostateczni odbiorcy pomocy	Analitycy, środowisko naukowo-badawcze
Organizacja spotkań prezentujących wyniki badań ewaluacyjnych	Spotkania informacyjne, podczas których będą przedstawiane kluczowe wyniki badań ewaluacyjnych RPOWP 2014-2020	X			X
Organizacja konferencji tematycznych dotyczących ewaluacji	Konferencje tematyczne, na których poruszane będą wybrane aspekty ewaluacji polityk publicznych i programów wsparcia w innych regionach, Polsce i Europie; następnie opracowywanie i udostępnianie materiałów konferencyjnych i pokonferencyjnych upowszechniających proces ewaluacji i wyniki badań	X	X	X	X
Szkolenia dla pracowników instytucji zarządzających i wdrażających program	Organizacja szkoleń mających na celu upowszechnianie dobrych praktyk i kultury ewaluacyjnej wśród pracowników administracji publicznej	X			
Spotkania, szkolenia dla przedstawicieli instytucji zarządzających i wdrażających program	Zwiększanie świadomości pracowników IZ/IW z zakresu programowania i realizacji procesu ewaluacji w regionie pozwoli na bieżącą wymianę informacji związanych z przebiegiem procesu ewaluacji w regionie	X			
Publikacja raportów końcowych z badań	Wydawanie w formie papierowej i elektronicznej publikacji prezentujących wyniki	X	X	X	X

Kanały komunikacji	Opis	Adresaci			
		Pracownicy instytucji zarządzających i pośredniczących	Beneficjenci / potencjalni beneficjenci	Ostateczni odbiorcy pomocy	Analitycy, środowisko naukowo-badawcze
ewaluacyjnych	przeprowadzonych badań ewaluacyjnych				
Publikacja newsletterów, broszur i innych materiałów informacyjnych prezentujących kluczowe dane z badań ewaluacyjnych	Prezentacja kluczowych danych pochodzących z badań ewaluacyjnych w przystępnych dla odbiorców, atrakcyjnych wizualnie formach np. infografik udostępnianych na stronie programu, dokumenty typu „factsheet”, newslettery, ulotek itp.; materiały ukierunkowane na prezentowanie efektów zrealizowanej pomocy publicznej		X	X	
Współpraca z lokalnymi mediami w zakresie upowszechnienia wyników ewaluacji	Przekazywanie informacji na temat wyników badań ewaluacyjnych za pośrednictwem różnych kanałów medialnych, lokalnych gazet, radia czy telewizji		X	X	
Rozwój podstrony poświęconej ewaluacji na stronie internetowej RPOWP 2014-2020	Podstrona zawierająca aktualne informacje na temat procesu ewaluacji programu, w tym bieżących działań Jednostki Ewaluacyjnej, plan ewaluacji, publikacja raportów końcowych z przeprowadzonych badań ewaluacyjnych, jak i publikacji o charakterze edukacyjnym itp.	X	X	X	X

Źródło: opracowanie własne

Sposoby zapewnienia dostarczenia odpowiedniego zakresu danych na użytek ewaluacji

Zapewnieniu danych na potrzeby procesu ewaluacji powinien służyć przede wszystkim lokalny system informatyczny, integrujący dane zbierane w poprzedniej perspektywie finansowej w wielu podsystemach. System powinien mieć wiele funkcjonalności – od możliwości składania wniosków za jego pośrednictwem, poprzez gromadzenie danych, przechowywanie, agregowanie danych, analizowanie, po raportowanie. System powinien więc umożliwiać monitorowanie, zarządzanie bazami danych i sprawozdawczość. Poprawne zaprojektowanie systemu, jego sprawne działanie i wielofunkcyjność jest podstawowym sposobem zapewnienia danych na użytek ewaluacji. Zaprojektowaniem systemu informatycznego powinna zająć się profesjonalna firma informatyczna, przy współpracy zespołu zadaniowego składającego się z pracowników IZ, którzy będą wykorzystywać różne funkcjonalności systemu.

Drugą kwestią jest zapewnienie, że wszystkie informacje wprowadzane są do systemu prawidłowo, są jasno opisane, nie pozostawiając pola do interpretacji. System powinien też dostarczać informacje na temat daty wprowadzenia danych do systemu. Ze względu na fakt, że system jest w trakcie konstrukcji, na chwilę obecną nie istnieje możliwość zweryfikowania jego funkcjonalności. Ograniczenie to dotyczy również Centralnego Systemu Informatycznego.

Zapewnieniu danych na użytek ewaluacji powinna również służyć współpraca z Głównym Urzędem Statystycznym, Wojewódzkim Urzędem Statystycznym, Wojewódzkim Urzędem Pracy i powiatowymi urzędami pracy, Głównym Urzędem Geodezji i Kartografii, krajowym i regionalnymi obserwatoriami rozwoju terytorialnego. Dobrze byłoby wypracować system współpracy i przepływu informacji między najważniejszymi podmiotami publicznymi biorącymi udział w realizacji polityk rozwoju, w szczególności zaangażowanymi w procesy monitorowania i ewaluacji działań prorozwojowych w regionie. Istotną rolę w tym systemie odgrywać powinny obserwatoria zajmujące się realizacją badań i analiz z zakresu m.in. wpływu działań prorozwojowych na sytuację społeczno-gospodarczą regionu. Niestety dostęp do tych danych jest ograniczony. Konieczne jest zaplanowanie działań w zakresie współpracy i przekazywania danych w odpowiednim czasie i właściwej formie.

Do głównych ryzyk/barier dla skutecznej realizacji procesów monitoringu i ewaluacji należą:

- Ograniczony zakres danych historycznych dotyczących wdrażania programu w poprzednim okresie programowania 2007-2013, w tym KSI SIMIK 07-13 i PEFS (Podsystem Monitorowania Europejskiego Funduszu Społecznego).
- Możliwe trudności związane z porównywalnością danych z dwóch okresów programowania, związane ze zmianą kategorii interwencji.
- Brak możliwości realizacji badań kontrfaktycznych, ze względu na utrudniony dostęp do podmiotów, które mogą służyć jako „tło” dla zmian wynikających ze wsparcia – pomiar efektu netto udzielonego wsparcia może być mierzony m.in. przy wykorzystaniu metod pozwalających na porównanie grupy podmiotów, które otrzymały wsparcie, z grupą podmiotów o bardzo zbliżonej charakterystyce, które takiego wsparcia nie otrzymały. Często jednak dobór tej drugiej grupy, w sposób poprawny metodologicznie, jest bardzo trudny i czasochłonny.
- Niedoskonałości systemu informatycznego – błędnie wprowadzone dane, brak informacji na temat postępów w osiąganiu wartości docelowych wskaźników w określonych jednostkach czasu, wskaźniki nieodpowiadające tematycznie typowi interwencji, co utrudnia poprawną agregację danych.
- Brak opisów baz danych generowanych przez systemy zbierające dane od beneficjentów (jakimi na przykład są opatrzone bazy utrzymywane przez Główny Urząd Statystyczny), mogą wystąpić trudności interpretacyjne, a co za tym idzie – ryzyko błędnego wnioskowania.

- Brak zrozumienia przez beneficjentów, w jaki sposób powinni raportować wartości wskaźników – beneficjenci nie zawsze stosują jednolite zasady przekazywania informacji na temat wartości wskaźników osiągniętych w projektach, na przykład ze względu na różne podejście do wartości bazowej.

Załącznik 6: Diagramy spójności zewnętrznej

Skala wykorzystana w badaniu spójności zewnętrznej projektu RPOWP 2014-2020:

- A – wysoki poziom spójności**, oznaczający duży wpływ na realizację celów
- B – średni poziom spójności**, oznaczający średni wpływ na realizację celów
- C – niski poziom spójności**, oznaczający mały wpływ lub brak wpływu na realizację celów

Ze względu na konieczność zachowania czytelności w macierzach zastosowano oznaczenia liczbowe działań projektu RPOWP2014-2020:

- 1.1 Wsparcie na rzecz gospodarki opartej na wiedzy;
- 1.2 Wspieranie transferu wiedzy, innowacji, technologii i komercjalizacji wyników B+R oraz rozwój działalności B+R w przedsiębiorstwach;
- 1.3 Wspieranie inwestycji w przedsiębiorstwach;
- 1.4 Promocja przedsiębiorczości oraz podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej województwa;
- 1.5 Wspieranie rozwoju i implementacji technologii informacyjno-komunikacyjnych w działalności przedsiębiorstw;
- 1.6 Wspieranie przedsiębiorczości i zatrudnienia w gminach, których rozwój uwarunkowany jest siecią Natura 2000;

- 2.1 Zwiększenie zdolności zatrudnieniowej osób pozostających bez zatrudnienia oraz osób poszukujących pracy, w tym osób odchodzących z rolnictwa przy wykorzystaniu aktywnej polityki rynku pracy oraz wspieranie mobilności zasobów pracy;
- 2.2 Działania na rzecz *work-life balance*;
- 2.3 Wspieranie powstawania i rozwoju podmiotów gospodarczych;
- 2.4 Adaptacja pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian;
- 2.5 Aktywne i zdrowe starzenie się zasobów pracy;

- 3.1 Kształcenie i edukacja;
- 3.2 Kształtowanie i rozwój kompetencji kadr regionu;

- 4.1 Mobilność regionalna;
- 4.2 Tworzenie warunków dla rozwoju transportu kombinowanego i budowy centów logistycznych;
- 4.3 Infrastruktura kolejowa;

- 5.1 Energetyka oparta na odnawialnych źródłach energii;
- 5.2 Efektywność energetyczna w przedsiębiorstwach;
- 5.3 Efektywność energetyczna w sektorze mieszkaniowym i budynkach użyteczności publicznej;
- 5.4 Strategie niskoemisyjne;

- 6.1 Ochrona wody i gleb;

- 6.2 Ochrona powietrza;
 6.3 Efektywny system gospodarowania odpadami;
 6.4 Ochrona zasobów bio- i georóżnorodności oraz krajobrazu;
- 7.1 Rozwój działań aktywnej integracji;
 7.2 Rozwój usług społecznych;
 7.3 Wzmocnienie roli ekonomii społecznej w rozwoju społeczno-gospodarczym województwa podlaskiego;
 7.4 Rewitalizacja społeczna i kształtowanie kapitału społecznego;
- 8.1 Rozwój usług publicznych świadczonych drogą elektroniczną;
 8.2 Uzupelnienie deficytów w zakresie infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej;
 8.3 Ochrona dziedzictwa kulturowego;
 8.4 Infrastruktura społeczna;
 8.5 Rewitalizacja.

Tabela 13. Analiza spójności projektu RPOWP 2014-2020 ze Strategią Europa 2020

		Strategia Europa 2020		
		Priorytety		
RPOWP 2014-2020	Nr działania RPOWP 2014-2020	1. Rozwój inteligentny	2. Rozwój zrównoważony	3. Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu
	1.1	A	B	C
	1.2	A	B	C
	1.3	A	B	C
	1.4	B	B	C
	1.5	A	A	C
	1.6	C	A	A
	2.1	B	C	A
	2.2	C	C	A

2.3	B	B	A
2.4	A	C	B
2.5	C	C	A
3.1	A	C	A
3.2	B	C	A
4.1	C	A	C
4.2	C	B	C
4.3	C	A	C
5.1	C	A	C
5.2	C	A	C
5.3	C	A	C
5.4	C	A	C
6.1	C	A	C
6.2	C	A	C
6.3	C	A	C
6.4	C	A	C
7.1	B	C	A
7.2	C	C	A
7.3	C	C	A
7.4	C	C	A
8.1	A	A	B
8.2	A	B	A
8.3	C	C	B
8.4	C	C	A
8.5	C	B	B

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 14. Analiza spójności projektu RPOWP 2014-2020 z WRS i Umową Partnerstwa

		Umowa Partnerstwa											
		Cele szczegółowe											
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
RPOWP 2014-2020	Nr działania RPOWP 2014-2020	WRS											
		C T 1	C T 2	C T 3	C T 4	C T 5	C T 6	CT7		C T 8	CT 9	CT 10	CT 11
	1.1	A	C	B	B	B	B	C	C	C	C	C	C
	1.2	A	C	B	B	B	B	C	C	C	C	C	C
	1.3	B	B	A	B	B	B	C	C	C	C	C	C
	1.4	C	B	A	C	C	C	C	C	C	C	C	C
	1.5	C	A	A	B	C	C	C	C	C	C	C	C
	1.6	C	C	A	B	C	A	C	C	A	B	C	C
	2.1	C	C	C	B	C	C	C	C	A	A	C	C
	2.2	C	B	C	C	C	C	C	C	A	C	B	C
	2.3	C	C	B	B	C	C	C	C	A	C	B	C
	2.4	B	A	B	C	C	C	C	C	A	C	A	C
	2.5	C	C	C	C	C	C	C	C	A	B	A	C
	3.1	B	B	C	C	C	C	C	C	B	C	A	C
	3.2	B	B	C	C	C	C	C	C	B	C	A	C
	4.1	C	C	C	A	C	C	A	C	C	C	C	C
	4.2	C	C	C	C	C	C	A	C	C	C	C	C
4.3	C	C	C	B	C	C	A	C	C	C	C	C	
5.1	C	C	B	A	C	B	C	B	C	C	C	C	

5.2	C	C	A	A	C	B	C	C	C	C	C	C
5.3	C	C	C	A	C	B	C	C	C	C	C	C
5.4	C	C	C	A	C	B	B	C	C	C	C	C
6.1	C	C	C	C	A	A	C	C	C	C	C	C
6.2	C	C	C	B	A	A	C	C	C	C	C	C
6.3	C	C	C	C	C	A	C	C	C	C	C	C
6.4	C	C	C	C	C	A	C	C	C	C	C	C
7.1	C	C	C	C	C	C	C	C	A	A	C	C
7.2	C	C	C	C	C	C	C	C	C	A	C	C
7.3	C	C	C	C	C	C	C	C	C	A	C	C
7.4	C	C	C	C	C	C	C	C	C	B	B	B
8.1	C	A	B	C	B	C	C	C	C	B	C	C
8.2	B	C	C	C	C	B	C	C	B	B	A	C
8.3	C	C	C	C	C	A	C	C	C	B	C	C
8.4	C	C	C	C	C	C	C	C	C	A	C	C
8.5	C	C	C	C	C	B	C	C	C	A	C	C

Źródło: opracowanie własne.

Cele szczegółowe UP:

1. Podnoszenie jakości i umiędzynarodowienia badań oraz wzrost wykorzystania ich wyników w gospodarce;
2. Zwiększenie zastosowania TIK w gospodarce i społeczeństwie;
3. Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw;
4. Zmniejszenie emisyjności gospodarki;
5. Poprawa zdolności adaptacji do zmian klimatu oraz rozwój systemów zarządzania zagrożeniami;
6. Zwiększenie efektywności wykorzystania zasobów naturalnych i kulturowych oraz ich zachowanie;
7. Poprawa jakości i funkcjonowania oferty systemu transportowego oraz zwiększenie transportowej dostępności kraju w układzie krajowym;
8. Zwiększenie stabilności dostaw energii elektrycznej i gazu ziemnego;
9. Bardziej efektywne wykorzystanie zasobów na rynku pracy;

10. Spójność społeczna i aktywność zawodowa (wzrost szans na zatrudnienie dla osób dotkniętych lub zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym; ograniczenie ryzyka wykluczenia społecznego spowodowanego dysproporcjami w dostępie do usług; włączenie społeczności zamieszkałych obszary peryferyjne i zdegradowane);
11. Lepsze kompetencje kadr gospodarki;
12. Poprawa warunków administracyjno-prawnych dla rozwoju gospodarki.

Cele tematyczne WRS:

1. Wzmacnianie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji
2. Zwiększenie dostępności, stopnia wykorzystania i jakości technologii informacyjno-komunikacyjnych
3. Wzmacnianie konkurencyjności MŚP, sektora rolnego (w odniesieniu do EFRROW) oraz sektora rybołówstwa i akwakultury (w odniesieniu do EFMR)
4. Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach
5. Promowanie dostosowania do zmian klimatu, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem
6. Zachowanie i ochrona środowiska naturalnego oraz wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami
7. Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszej infrastruktury sieciowej
8. Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników
9. Promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją
10. Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie
11. Wzmacnianie zdolności instytucjonalnych instytucji publicznych i zainteresowanych stron oraz sprawności administracji publicznej

Tabela 15. Analiza spójności projektu RPOWP 2014-2020 z KSRR 2010-2020

		Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie											
		Kierunki działań											
		1.1	1.2	1.3	2.1	2.2	2.3	2.4	2.5	3.1	3.2	3.3	3.4
RPOWP 2014-2020	Nr działania RPOWP 2014-2020												
	1.1	A	A	B	C	C	C	C	C	C	C	C	C
	1.2	A	A	A	B	C	B	C	C	C	C	C	C
	1.3	A	A	A	B	C	B	C	C	C	C	C	C
	1.4	B	B	A	A	C	A	C	C	C	C	C	C
	1.5	C	C	C	B	C	C	C	C	C	C	C	C
	1.6	C	A	A	A	C	B	B	C	C	C	C	C

2.1	C	A	A	A	C	A	C	C	C	C	C	C
2.2	C	C	B	A	C	A	B	C	C	C	C	C
2.3	C	B	B	A	C	A	A	C	C	C	C	C
2.4	C	C	B	A	C	A	C	C	C	C	C	C
2.5	C	B	B	A	A	C	B	C	C	C	C	C
3.1	C	B	A	A	A	A	B	C	C	C	C	C
3.2	C	A	A	A	A	A	B	C	C	C	C	C
4.1	A	A	A	B	A	C	A	A	C	C	C	C
4.2	A	A	A	B	B	C	B	A	C	C	C	C
4.3	A	A	A	B	A	C	A	A	C	C	C	C
5.1	C	C	A	C	C	C	C	C	C	C	C	C
5.2	C	C	A	C	C	C	C	C	C	C	C	C
5.3	C	C	A	C	C	C	C	C	C	C	C	C
5.4	B	C	A	C	C	C	C	C	C	C	C	C
6.1	C	B	B	C	A	A	A	C	C	C	C	C
6.2	C	C	B	C	C	C	C	C	C	C	C	C
6.3	C	C	B	C	A	C	B	C	C	C	C	C
6.4	C	C	B	C	C	C	A	C	C	C	C	C
7.1	C	B	A	A	C	C	C	C	C	C	C	C
7.2	C	B	A	A	B	C	C	C	C	C	C	C
7.3	C	B	C	A	C	C	C	C	C	C	C	B
7.4	C	C	A	A	C	B	A	C	C	C	C	A
8.1	C	B	B	B	A	B	B	C	C	C	C	C
8.2	C	A	A	B	A	A	B	C	C	C	C	C
8.3	B	B	A	B	A	B	A	C	C	C	C	C

	8.4	A	A	A	B	B	B	B	C	C	C	C	C
	8.5	B	A	B	B	C	A	C	C	C	C	C	C

Źródło: opracowanie własne.

Kierunki działań KSRR 2010-2020:

- 1.1. Wzmacnianie funkcji metropolitalnych ośrodków wojewódzkich i integracja obszarów funkcjonalnych
- 1.2. Tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania procesów rozwojowych i zwiększania ich absorpcji poza miastami wojewódzkimi
- 1.3. Budowa podstaw konkurencyjności województw działania tematyczne
- 2.1. Wzmacnianie spójności w wymiarze krajowym
- 2.2. Wspieranie obszarów wiejskich o najniższym poziomie dostępu mieszkańców do dóbr i usług warunkujących możliwości rozwojowe
- 2.3. Restrukturyzacja i rewitalizacja miast i innych obszarów tracących dotychczasowe funkcje społeczno-gospodarcze
- 2.4. Przewycięzanie niedogodności związanych z położeniem obszarów przygranicznych, szczególnie wzdłuż zewnętrznych granic UE
- 2.5. Zwiększanie dostępności transportowej do ośrodków wojewódzkich na obszarach o najniższej dostępności
- 3.1. Wzmocnienie strategicznego wymiaru polityki regionalnej
- 3.2. Poprawa jakości zarządzania politykami publicznymi, w tym właściwe ich ukierunkowanie terytorialne
- 3.3. Przebudowa i wzmocnienie koordynacji w systemie wieloszczeblowego zarządzania
- 3.4. Wzmocnienie budowy kapitału społecznego dla rozwoju regionalnego w oparciu o sieci współpracy między różnymi aktorami polityki regionalnej

Tabela 16. Analiza zgodności projektu RPOWP 2014-2020 ze Strategią Rozwoju Kraju 2020

		Strategia Rozwoju Kraju 2020												
		Cele rozwojowe												
RPOWP 2014-2020	Nr działania RPOWP 2014-2020	I.1	I.2	I.3	II.1	II.2	II.3	II.4	II.5	II.6	II.7	III.1	III.2	III.3
	1.1	C	C	C	C	A	A	C	C	B	C	C	C	A
	1.2	C	B	C	C	A	A	C	C	B	C	C	C	A
	1.3	C	B	C	C	B	A	C	C	A	C	C	C	B
	1.4	C	B	C	B	B	B	C	C	C	C	C	C	A

1.5	C	C	C	C	A	C	C	B	C	C	C	C	C
1.6	C	B	C	C	B	C	C	C	B	C	B	C	A
2.1	C	C	C	C	C	C	A	C	C	C	A	C	B
2.2	C	C	C	C	C	C	A	C	C	C	A	B	B
2.3	C	B	C	C	A	A	B	C	B	C	B	C	B
2.4	C	C	B	C	A	B	A	A	C	C	B	C	C
2.5	C	C	A	C	C	C	B	C	B	C	A	B	C
3.1	C	C	B	C	B	A	A	B	C	C	B	B	C
3.2	C	C	A	C	B	A	A	A	C	C	C	B	C
4.1	C	C	A	C	C	C	C	C	B	A	C	A	A
4.2	C	C	C	C	C	C	C	C	C	A	C	A	A
4.3	C	C	C	C	C	C	C	C	B	A	C	A	A
5.1	C	C	C	C	C	C	C	C	A	C	C	C	C
5.2	C	B	C	C	B	B	C	C	A	C	C	C	C
5.3	C	C	C	C	C	C	C	C	A	C	C	C	C
5.4	C	C	C	C	C	C	C	C	A	C	C	B	B
6.1	B	C	C	C	C	C	C	C	A	C	C	A	C
6.2	C	C	C	C	C	C	C	C	A	C	C	C	C
6.3	C	C	C	C	C	C	C	C	A	C	C	B	C
6.4	C	C	C	C	C	C	C	C	A	C	C	C	C
7.1	C	C	B	C	B	C	A	C	C	C	A	C	B
7.2	C	B	C	C	C	C	C	C	C	C	A	A	A
7.3	C	C	C	C	C	B	C	C	C	C	A	A	B
7.4	A	B	C	C	C	C	C	C	C	C	B	C	B
8.1	A	C	A	C	A	C	A	A	C	C	B	A	A

	8.2	C	C	C	C	C	A	A	B	B	C	B	B	B
	8.3	C	C	C	C	C	C	C	C	C	C	B	B	B
	8.4	C	C	A	C	C	C	C	C	C	C	A	A	B
	8.5	C	C	C	C	C	C	C	C	B	C	B	C	A

Źródło: opracowanie własne.

Cele SRK 2020:

- I.1. Przejście od administrowania do zarządzania rozwojem
- I.2. Zapewnienie środków na działania rozwojowe
- I.3. Wzmocnienie warunków sprzyjających realizacji indywidualnych potrzeb i aktywności obywatela
- II.1. Wzmocnienie stabilności makroekonomicznej
- II.2. Wzrost wydajności gospodarki
- II.3. Zwiększenie innowacyjności gospodarki
- II.4. Rozwój kapitału ludzkiego
- II.5. Zwiększenie wykorzystania technologii cyfrowych
- II.6. Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko
- II.7. Zwiększenie efektywności transportu
- III.1. Integracja społeczna
- III.2. Zapewnienie dostępu i określonych standardów usług publicznych
- III.3. Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju oraz integracja przestrzenna dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych

Tabela 17. Analiza spójności projektu RPOWP 2014-2020 ze Strategią Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020

		Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020															
		Cele operacyjne															
RPOWP 2014-2020	Nr działania RPOWP 2014-2020	1.1	1.2	1.3	1.4	1.5	1.6	2.1	2.2	2.3	2.4	2.5	3.1	3.2	3.3	3.4	
		1.1	C	A	B	C	B	C	C	C	B	B	C	C	C	C	C
	1.2	B	A	B	C	B	C	C	C	C	B	C	C	C	C	C	
	1.3	C	A	C	C	A	C	C	C	C	C	C	C	C	C	B	
	1.4	C	A	C	C	C	C	A	A	C	C	C	C	C	C	C	
	1.5	B	B	C	C	C	A	C	C	C	C	C	C	C	C	C	
	1.6	A	A	C	C	B	C	C	C	C	C	C	C	C	C	B	
	2.1	B	C	A	C	C	C	C	C	C	C	C	B	C	C	C	
	2.2	C	C	A	C	C	C	C	C	C	C	C	A	B	C	C	
	2.3	A	C	C	C	C	C	C	C	C	C	C	B	C	C	C	
	2.4	C	C	A	C	C	C	C	C	C	C	C	B	C	C	C	
	2.5	C	C	B	B	C	C	C	C	C	C	C	A	C	A	C	
	3.1	B	B	A	B	C	B	C	C	C	C	C	B	C	C	C	
	3.2	B	C	A	C	C	B	C	C	C	C	C	B	C	C	C	
	4.1	C	C	C	C	C	C	C	C	B	B	A	C	C	A	C	
	4.2	C	C	C	C	C	C	C	C	C	C	A	C	C	A	C	
	4.3	C	C	C	C	C	C	C	C	C	C	A	C	C	A	C	

5.1	C	C	C	C	A	A	C	C	C	C	C	C	C	C	C	B
5.2	C	C	C	C	A	B	C	C	C	C	C	C	C	C	C	B
5.3	C	C	C	C	B	B	C	C	C	C	C	C	C	C	C	A
5.4	C	C	C	C	B	C	C	C	C	C	B	C	C	C	C	A
6.1	C	C	C	C	C	C	C	C	C	C	C	C	C	C	C	A
6.2	C	C	C	C	B	B	C	C	C	C	C	C	C	C	C	A
6.3	C	C	C	C	A	C	C	C	C	C	C	C	C	C	C	A
6.4	C	C	C	C	C	C	C	C	C	C	C	C	C	C	C	A
7.1	B	C	A	B	C	C	C	C	C	C	C	A	B	C	C	C
7.2	C	C	C	C	C	C	C	C	C	C	C	A	A	B	C	C
7.3	C	C	C	B	C	C	C	C	C	C	C	B	A	C	C	C
7.4	C	C	C	A	C	C	C	C	B	B	C	C	B	C	C	C
8.1	C	C	B	B	C	B	C	C	C	C	C	B	B	B	B	C
8.2	C	C	A	C	C	C	C	C	C	C	C	A	C	C	C	C
8.3	C	C	C	A	C	C	C	C	B	C	C	C	C	C	C	C
8.4	C	C	C	C	C	C	C	C	C	C	C	C	C	C	A	C
8.5	B	C	B	B	C	C	C	C	C	C	C	C	B	B	C	C

Źródło: opracowanie własne.

Cele strategiczne i operacyjne SRWP do roku 2020:

1. Konkurencyjna gospodarka

1.1. Rozwój przedsiębiorczości

1.2. Wzrost innowacyjności podlaskich przedsiębiorstw

1.3. Rozwój kompetencji do pracy i wsparcie aktywności zawodowej mieszkańców regionu

1.4. Kapitał społeczny jako katalizator procesów rozwojowych

1.5. Efektywne korzystanie z zasobów naturalnych

1.6. Nowoczesna infrastruktura sieciowa

2. Powiązania krajowe i międzynarodowe

2.1. Aktywność podlaskich przedsiębiorstw na rynku ponadregionalnym

2.2. Poprawa atrakcyjności inwestycyjnej województwa

- 2.3. Rozwój partnerskiej współpracy transgranicznej
- 2.4. Rozwój partnerskiej współpracy międzyregionalnej
- 2.5. Podniesienie zewnętrznej i wewnętrznej dostępności komunikacyjnej regionu
- 3. Jakość życia

- 3.1. Zmniejszenie negatywnych skutków problemów demograficznych
- 3.2. Poprawa spójności społecznej
- 3.3. Poprawa stanu zdrowia społeczeństwa oraz bezpieczeństwa publicznego
- 3.4. Ochrona środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami

Tabela 18. Analiza spójności projektu RPOWP 2014-2020 z Krajowym Programem Reform 2013/2014

		Krajowy Program Reform				
		Cele				
RPOWP 2014-2020	Nr działania RPOWP 2014-2020	1	2	3	4	5
	1.1	C	A	C	C	C
	1.2	C	A	C	C	C
	1.3	C	A	A	C	C
	1.4	B	A	C	C	B
	1.5	B	B	B	C	C
	1.6	A	C	C	C	B
	2.1	A	C	C	C	A
	2.2	A	C	C	C	A
	2.3	A	C	C	C	A
	2.4	B	B	C	C	A
	2.5	A	C	C	C	A
	3.1	B	B	C	A	A
	3.2	B	C	C	A	A
	4.1	C	C	C	C	B

4.2	C	C	C	C	C
4.3	C	C	C	C	B
5.1	C	C	A	C	C
5.2	C	C	A	C	C
5.3	C	C	A	C	C
5.4	C	C	A	C	C
6.1	C	C	C	C	C
6.2	C	C	A	C	C
6.3	C	C	B	C	C
6.4	C	C	C	C	C
7.1	A	C	C	B	A
7.2	B	C	C	B	B
7.3	A	C	C	C	A
7.4	C	C	C	C	B
8.1	C	C	B	C	C
8.2	A	B	C	A	A
8.3	C	C	C	C	B
8.4	B	C	C	C	C
8.5	C	C	C	C	A

Źródło: opracowanie własne.

Cele Krajowego Programu Reform 2013/2014:

1. Cel w zakresie zatrudnienia
2. Cel w zakresie nakładów na B+R
3. Cele energetyczne
4. Cele w zakresie edukacji
5. Cele w zakresie przeciwdziałania ubóstwu

Załącznik 7: Propozycje nazw celów szczegółowych dla działań RPOWP 2014-2020

Tabela 19. Propozycje nazw celów szczegółowych dla działań RPOWP 2014-2020 wypracowane w toku ewaluacji

Nazwa celu w projekcie RPOWP 2014-2020	Nazwa celu wypracowana w toku ewaluacji
Oś Priorytetowa I: Wzmocnienie potencjału i konkurencyjności gospodarki regionu	
Działanie 1.1. Wsparcie na rzecz gospodarki opartej na wiedzy	
Wzmocnienie sektora nauki na rzecz podniesienia konkurencyjności regionu poprzez rozwój specjalizacji regionalnych	Wzmocnienie sektora nauki na rzecz inteligentnych specjalizacji regionalnych
Działanie 1.2. Wspieranie transferu wiedzy, innowacji, technologii i komercjalizacji wyników B+R oraz rozwój działalności B+R w przedsiębiorstwach	
Wspieranie działalności B+R w przedsiębiorstwach oraz transferu wiedzy i komercjalizacji wyników B+R	Wzrost znaczenia działalności B+R w przedsiębiorstwach
Działanie 1.3. Wspieranie inwestycji w przedsiębiorstwach	
Zapewnienie dostępu do kapitału na działalność inwestycyjną i innowacyjną przedsiębiorstw	Zapewnienie dostępu do kapitału na działalność inwestycyjną i innowacyjną przedsiębiorstw na rzecz wzrostu konkurencyjności
Wspieranie innowacji produktowych, procesowych, organizacyjnych i marketingowych	
Promowanie postaw i działań sprzyjających efektywności wykorzystania zasobów naturalnych	
Ograniczanie energo- i materiałochłonności	
Działanie 1.4. Promocja przedsiębiorczości oraz podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej województwa	
Promowanie postaw proinnowacyjnych oraz rozwój współpracy w sferze innowacji i inwestycji	Pobudzenie przedsiębiorczości
Dostępność terenów inwestycyjnych	Zapewnienie dostępności terenów inwestycyjnych oraz poprawa gospodarczego wizerunku regionu
Poprawa gospodarczego wizerunku regionu	-
Działanie 1.5. Wspieranie rozwoju i implementacji technologii informacyjno-komunikacyjnych w działalności przedsiębiorstw (e-biznes)	
Podniesienie poziomu wykorzystania technologii informacyjno-komunikacyjnych w przedsiębiorstwach na rzecz wzrostu ich konkurencyjności	Podniesienie poziomu wykorzystania technologii informacyjno-komunikacyjnych w przedsiębiorstwach
Rozwój sektora e-biznesu w województwie podlaskim	
Działanie 1.6. Wspieranie przedsiębiorczości i zatrudnienia w gminach, których rozwój uwarunkowany jest siecią Natura 2000	
Zapewnienie alternatywnych źródeł dochodów dla ludności	Zapewnienie alternatywnych źródeł dochodów dla

Nazwa celu w projekcie RPOWP 2014-2020	Nazwa celu wypracowana w toku ewaluacji
<i>gmin, których rozwój uwarunkowany jest siecią Natura 2000</i>	<i>mieszkańców gmin, których rozwój uwarunkowany jest siecią Natura 2000</i>
Oś Priorytetowa II: przedsiębiorczość i aktywność zawodowa	
Działanie 2.1 Zwiększanie zdolności zatrudnieniowej osób pozostających bez zatrudnienia oraz osób poszukujących pracy, w tym osób odchodzących z rolnictwa przy wykorzystaniu aktywnej polityki rynku pracy oraz wspieranie mobilności zasobów pracy	
<i>Podniesienie poziomu aktywności zawodowej oraz zdolności do zatrudnienia osób pozostających bez zatrudnienia</i>	Podniesienie poziomu aktywności zawodowej oraz zdolności do zatrudnienia
<i>Podniesienie mobilności zasobów pracy</i>	
<i>Zagospodarowanie rezerw zasobów rynku pracy</i>	
Działanie 2.2. Działania na rzecz work-life balance	
<i>Podniesienie poziomu aktywności zawodowej</i>	Ułatwienie godzenia życia zawodowego i prywatnego
<i>Ułatwienie godzenia życia zawodowego i prywatnego</i>	
Działanie 2.3 Wspieranie powstawania i rozwoju podmiotów gospodarczych	
<i>Tworzenie nowych miejsc pracy oraz rozwój przedsiębiorczości</i>	Tworzenie nowych miejsc pracy oraz rozwój przedsiębiorczości
Działanie 2.4 Adaptacja pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian	
<i>Podniesienie i dostosowanie kwalifikacji i umiejętności osób pracujących do potrzeb regionalnej gospodarki</i>	Podniesienie kwalifikacji, kompetencji i umiejętności osób pracujących oraz dostosowanie ich do potrzeb regionalnej gospodarki
<i>Rozwój przedsiębiorstw w wyniku procesów adaptacyjnych i modernizacyjnych, w szczególności z zastosowaniem TIK</i>	
Działanie 2.5 Aktywne i zdrowe starzenie się zasobów pracy	
<i>Poprawa jakości kapitału ludzkiego poprzez zdrowotne działania profilaktyczne oraz wsparcie powrotu do pracy</i>	Przedłużenie okresu aktywności zawodowej
<i>Przeciwdziałanie przerwaniu aktywności zawodowej osób starszych</i>	
Oś Priorytetowa III: Kompetencje i kwalifikacje	
Działanie 3.1 Kształcenie i edukacja	
<i>Zapewnienie równego dostępu do wysokiej jakości edukacji przedszkolnej, kształcenia podstawowego i ponadpodstawowego</i>	Zapewnienie równego dostępu do wysokiej jakości edukacji przedszkolnej
<i>Wzmocnienie atrakcyjności i podniesienie jakości oferty edukacyjnej w zakresie kształcenia ogólnego ukierunkowanej na rozwój kompetencji kluczowych oraz wzmocnienie zdolności uczniów do przyszłego zatrudnienia</i>	Wzmocnienie atrakcyjności i podniesienie jakości oferty edukacyjnej w zakresie kształcenia ogólnego, ukierunkowanej na rozwój kompetencji kluczowych
<i>Rozwój społeczeństwa informacyjnego poprzez podnoszenie kompetencji cyfrowych</i>	
Działanie 3.2 Kształtowanie i rozwój kompetencji kadr regionu	

Nazwa celu w projekcie RPOWP 2014-2020	Nazwa celu wypracowana w toku ewaluacji
Zwiększenie udziału osób dorosłych w kształceniu ustawicznym	Popularyzacja i podniesienie jakości kształcenia ustawicznego oraz dostosowanie go do potrzeb rynku pracy
Podniesienie atrakcyjności i jakości oferty kształcenia ustawicznego dostosowanego do potrzeb rynku pracy	
Wzmocnienie atrakcyjności kształcenia zawodowego poprzez podniesienie jakości kształcenia i dostosowanie go do potrzeb regionalnego i lokalnych rynków prac	Wzrost jakości i efektywności szkolnictwa zawodowego dostosowanego do potrzeb regionalnego i lokalnych rynków pracy we współpracy z pracodawcami i przedsiębiorcami
Rozwój społeczeństwa informacyjnego poprzez podnoszenie kompetencji cyfrowych	
Oś Priorytetowa IV: Poprawa dostępności transportowej	
Działanie 4.1 Mobilność regionalna	
Poprawa dostępności zewnętrznej i wewnętrznej regionu	Poprawa dostępności na rzecz włączenia regionu do europejskiego zintegrowanego systemu transportowego
Poprawa spójności przestrzennej	
Działanie 4.2 Tworzenie warunków dla rozwoju transportu kombinowanego i budowy centrów logistycznych	
Poprawa dostępności zewnętrznej i wewnętrznej regionu	Poprawa międzygałęziowej dostępności transportowej
Poprawa bezpieczeństwa w ruchu drogowym	Poprawa bezpieczeństwa w ruchu drogowym
Działanie 4.3 Infrastruktura kolejowa	
Wzmocnienie spójności terytorialnej poprzez wspieranie wewnętrznej dostępności transportowej	Zwiększenie roli transportu kolejowego w przewozach pasażerskich i towarowych województwa
Oś Priorytetowa V: Gospodarka niskoemisyjna	
Działanie 5.1 Energetyka oparta na odnawialnych źródłach energii	
Zmiana struktury wytwarzania energii i zwiększenie lokalnej produkcji energii ze źródeł odnawialnych	Rozwój lokalnej (rozproszonej) produkcji energii ze źródeł odnawialnych
Działanie 5.2. Efektywność energetyczna w przedsiębiorstwach	
Poprawa gospodarowania energią oraz zmiana struktury konsumpcji energii w sektorze MŚP	Poprawa gospodarowania energią i zwiększenie wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych w MŚP
Działanie 5.3 Efektywność energetyczna w sektorze mieszkaniowym i budynkach użyteczności publicznej	
Wdrożenie programów oszczędnego gospodarowania energią, w tym działań termomodernizacyjnych	Wdrożenie programów oszczędnego gospodarowania energią, w tym działań termomodernizacyjnych
Działanie 5.4 Strategie niskoemisyjne	
Promocja gospodarki niskoemisyjnej	Upowszechnienie gospodarki niskoemisyjnej
Oś Priorytetowa VI: Ochrona środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami	
Działanie 6.1 Ochrona wody i gleb	
Ochrona wód i gleb	Poprawa jakości wód powierzchniowych i podziemnych
Działanie 6.2 Ochrona powietrza	

Nazwa celu w projekcie RPOWP 2014-2020	Nazwa celu wypracowana w toku ewaluacji
<i>Poprawa jakości powietrza</i>	Poprawa jakości powietrza poprzez ograniczenie emisji zanieczyszczeń
Działanie 6.3 Efektywny system gospodarowania odpadami	
<i>Efektywny system gospodarowania odpadami</i>	Poprawa efektywności systemu gospodarowania odpadami
Działanie 6.4 Ochrona zasobów bio-i georóżnorodności oraz krajobrazu	
<i>Ochrona zasobów przyrodniczych i wartości krajobrazowych oraz odtwarzanie i renaturalizacja ekosystemów zdegradowanych</i>	Zachowanie zasobów przyrodniczych regionu
Oś Priorytetowa VII: Poprawa spójności społecznej	
Działanie 7.1 Rozwój działań aktywnej integracji	
<i>Rozwój instrumentów aktywnej integracji i umożliwianie dostępu do nich osobom wykluczonym i zagrożonym wykluczeniem społecznym</i>	Poprawa integracji społecznej osób wykluczonych i zagrożonym wykluczeniem społecznym
Działanie 7.2 Rozwój usług społecznych	
<i>Ułatwienie mieszkańcom województwa dostępu do usług społecznych i zdrowotnych oraz wsparcie rodzin w wypełnianiu ich funkcji</i>	Poprawa dostępu do wysokiej jakości usług społecznych
Działanie 7.3 Wzmocnienie roli ekonomii społecznej w rozwoju społeczno-gospodarczym województwa podlaskiego	
<i>Rozwijanie sektora ekonomii społecznej</i>	Ułatwienie dostępu do zatrudnienia osób wykluczonych i zagrożonym wykluczeniem społecznym
Działanie 7.4 Rewitalizacja społeczna i kształtowanie kapitału społecznego	
<i>Wzmacnianie kapitału społecznego poprzez wspieranie zaangażowania społeczności lokalnych w rozwój lokalny</i>	Wzmocnienie kapitału społecznego i wysokie zaangażowanie społeczności w rozwój lokalny
Oś Priorytetowa VIII: Infrastruktura dla usług użyteczności publicznej	
Działanie 8.1 Rozwój usług publicznych świadczonych drogą elektroniczną	
<i>Upowszechnienie technik informatyczno-komunikacyjnych w opiece zdrowotnej, administracji, kulturze, edukacji, informacji przestrzennej oraz zwiększenie poziomu korzystania z usług publicznych świadczonych drogą elektroniczną</i>	Upowszechnienie technik informatyczno-komunikacyjnych w opiece zdrowotnej, administracji, kulturze, edukacji, informacji przestrzennej oraz zwiększenie poziomu korzystania z usług publicznych świadczonych drogą elektroniczną
Działanie 8.2 Uzupelnienie deficytów w zakresie infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej	
<i>Poprawa dostępności do wysokiej jakości kształcenia i szkolenia dostosowanego do potrzeb rynku pracy</i>	Poprawa dostępności do wysokiej jakości kształcenia i szkoleń dostosowanych do potrzeb rynku pracy
Działanie 8.3 Ochrona dziedzictwa kulturowego	
<i>Efektywne wykorzystanie potencjału kulturowego</i>	Efektywne wykorzystanie potencjału kulturowego
Działanie 8.4 Infrastruktura społeczna	
<i>Poprawa efektywności systemu opieki zdrowotnej w województwie oraz kształtowanie prozdrowotnego stylu życia</i>	Poprawa dostępności i jakości usług społecznych
Działanie 8.5 Rewitalizacja	

Nazwa celu w projekcie RPOWP 2014-2020	Nazwa celu wypracowana w toku ewaluacji
<i>Rozwój i wzmocnienie spójności lokalnej poprzez rewitalizację fizyczną, gospodarczą, społeczną terytoriów zmarginalizowanych</i>	Wzmocnienie spójności lokalnej poprzez rewitalizację fizyczną, gospodarczą i społeczną obszarów zmarginalizowanych
Oś Priorytetowa IX: Pomoc techniczna	
<i>Wsparcie obsługi poszczególnych etapów zarządzania i wdrażania RPOWP 2014-2020 w celu zagwarantowania maksymalnej efektywności i przejrzystości</i>	Wdrożenie wsparcia na rzecz efektywnego i przejrzystego zarządzania i wdrażania RPOWP 2014-2020
<i>Upowszechnienie wiedzy w zakresie RPOWP 2014-2020 i korzyści z niego płynących do mieszkańców województwa podlaskiego</i>	Upowszechnienie wiedzy nt. możliwości i korzyści wsparcia z RPOWP 2014-2020 wśród społeczności regionu

Źródło: opracowanie własne.

Załącznik 8: Literatura

Aktywna integracja jako narzędzie w pomocy społecznej, ROPS, Białystok 2012.

Analiza systemu zarządzania, wdrażania i kontroli Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013, 2009, IBC GROUP Central Europe Holding Ltd, Białostocka Fundacja Kształcenia Kadr, Warszawa.

Aneks nr 6 do projektu Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020 z dnia 9 września 2013 r. Prognoza oddziaływania na środowisko Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020.

Chaberko T., Kretowicz P., *Ustawa o publicznym transporcie zbiorowym a popyt na przewozy użyteczności publicznej*, *Transport Miejski i Regionalny*, 10, Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Komunikacji RP, 2011.

Child Poverty and Well-Being in the EU. Current status and way forward, European Commission, 2008, Directorate-General for Employment, Social Affairs and Equal Opportunities, European Communities, Luxembourg.

Churski P., *Czynniki rozwoju regionalnego i polityka regionalna w Polsce w okresie integracji z Unią Europejską*, Wydawnictwo UAM, Poznań 2008.

Crescenzi R., Rodriguez-Pose A., *Innovation and Regional Growth in the European Union*, Springer-Verlag, Berlin Heidelberg 2011.

Diagnoza stanu kształcenia zawodowego i potrzeb w zakresie modernizacji oferty kształcenia dotyczących efektywności i adekwatności kształcenia przez szkoły zawodowe w kontekście potrzeb regionalnego rynku pracy, PSDB Sp. z o. o., Białostocka Fundacja Kształcenia Kadr, Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku, Białystok 2011.

Dostępność transportowa w Polsce Wschodniej, Ekspertyza wykonana na zlecenie Ministerstwa Rozwoju Regionalnego na potrzeby aktualizacji Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2011.

Drela K., *Wpływ informacji na rynek pracy*, [w:] Szewczyk A., *Informacja dobra lub zła nowina*, Szczecin 2004.

Dziemianowicz W., Nowicka P., Peszat K., *Diagnoza strategiczna województwa podlaskiego*. Aneks nr 2 do projektu Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020, Białystok 2013.

Efektywność energetyczna w Polsce. Przegląd 2012, Instytut Ekonomii Środowiska, Kraków 2013.

Electronic and Mobile Commerce, OECD, 2013.

Ensuring the Global Participation in the Internet Economy for Development, OECD, 2013.

EUROPA 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu, Komisja Europejska, 2010.

Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu, Bruksela 2010.

Fagerberg J., Srholec M., 2008, *National innovation systems, capabilities and economic development*, *Research policy* 37, Elsevier; Porter M.E., 2000, *Location, competition, and economic development: Local clusters in a global economy*, *Economic development quarterly*; Youtie J., Shapira P., 2008, *Building an innovation hub: A case study of the transformation of university roles in regional technological and economic development*, *Research policy* 37, No.8, Elsevier.

Góralaska R., *Biała Księga Komisji Europejskiej: Nauczanie i uczenie się. Na drodze do uczącego się społeczeństwa*, [w:] *Kształcenie ustawiczne – idee i doświadczenia*.

Information and Communication Technologies and Productivity Growth, OECD, 2012.

Kocór M., Strzebońska A., Dawid-Sawicka M., 2012, *Pracodawcy o rynku pracy, Raport z badania pracodawców i ofert pracy realizowanych w 2012 roku w ramach III edycji projektu Bilans Kapitału Ludzkiego*, PARP.

Kołaczek B., 2009, *Warunki życia rodzin z dziećmi. Tendencje pierwszych lat XXI wieku*, [w:] *Polityka Społeczna*, nr 9.

Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (KPZK 2030), Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2011.

Kotler, P. i in., *Marketing narodów: strategiczne podejście do budowania bogactwa narodowego*, Wydawnictwo Profesjonalnej Szkoły Biznesu, Kraków 1999.

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, 2010.

Kubicki P., *Social activity of the elderly in Poland*, publikacja pokonferencyjna (ESA Research Network on Ageing in Europe at the European Sociological Association Conference, Torun, Poland, September 9-12, 2005), www.ageing-in-europe.de.

Kurkowska M., *Innowacje a konkurencyjność małych i średnich przedsiębiorstw*, 2007, [w:] *Uwarunkowania rynkowe rozwoju mikro i małych przedsiębiorstw*, Wydawnictwo Uniwersytet Szczeciński, Szczecin 2007.

Kuźmińska-Sołśnia B., *Nowoczesne technologie w procesie nauczania i kształcenia nauczycieli*.

Kuźmińska-Sołśnia B., *Znaczenie edukacji informatycznej na konkurencyjnym rynku pracy*, (w:) Walat W., (red. nauk.) *Technika – informatyka-edukacja. Teoretyczne i praktyczne problemy edukacji informatycznej*, Tom VI, Rzeszów 2006.

Mamica Ł., *Kapitał ludzki jako podstawowy element konkurencyjności regionów*, [w:] *Zeszyty Naukowe Akademii Ekonomicznej w Krakowie, Prace z zakresu gospodarki i administracji publicznej*, nr 580, Kraków 2001.

Młodość czy doświadczenie? Kapitał ludzki w Polsce Raport podsumowujący III edycję badań BKL z 2012 roku pod redakcją Jarosława Górniaka, PARP 2013.

Noworól A., *Rewitalizacja jak wyzwanie polityki rozwoju*, [w:] *O budowie metod rewitalizacji w Polsce – aspekty wybrane*, Instytut Spraw Publicznych UJ, Kraków 2010.

Ocena funkcjonowania systemu informacji i promocji Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013 w połowie realizacji Programu, Grupa Gumułka - Euroedukacja Sp. z o.o., Katowice 2011.

Ocena Potencjału Redukcji Gazów Ciężkich w Polsce do roku 2030, McKinsey&Company, Warszawa 2009.

Pierścionek Z., *Strategie konkurencji i rozwoju przedsiębiorstwa*, PWN, Warszawa 2003.

Plan gospodarki odpadami województwa podlaskiego na lata 2012 – 2017, Białystok 2012.

Plan na rzecz efektywności energetycznej z 2011 r. Bruksela 08.03.2011, COM (2011)109.

Plan Zrównoważonego Rozwoju Publicznego Transportu Zbiorowego Dla Województwa Podlaskiego, Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego, 2013.

Polityka Energetyczna Polski do 2030 roku. Ministerstwo Gospodarki i Pracy. Dokument przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 10 listopada 2009 roku.

Popławski W., *Jak i skąd pozyskać pieniądze dla małych i średnich przedsiębiorstw*, Oficyna Wydawnicza Włocławskiego Towarzystwa Naukowego, Włocławek 2003.

Potencjał administracyjny systemu instytucjonalnego Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia na lata 2007-2013, 2013, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa. Badanie obejmuje okres od 30 czerwca do 31 grudnia 2012.

Problematyka uzależnień wśród dzieci i młodzieży – skala zjawiska w województwie podlaskim, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Białymstoku, Obserwatorium Integracji Społecznej, Białystok 2011.

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Strategii Rozwoju Województwa podlaskiego do roku 2020, Instytut Zrównoważonego Rozwoju, Białystok 2013.

Program Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego na lata 2011-2014, Zarząd Województwa Podlaskiego, Białystok 2011.

Programowanie perspektywy finansowej 2014-2020 – Umowa Partnerstwa, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, październik 2013.

Przemeński, A., *Rozwój kapitału społecznego i jego czynniki*, [w:] Januszek H. (red.) *Teoretyczne aspekty kapitału społecznego, Zeszyty Naukowe AE w Poznaniu*, nr 42, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, 2004.

Rosik P., Komornicki T., Stępiak M., Pomianowski W., *Ocena wpływu projektów drogowych realizowanych w ramach Regionalnych Programów Operacyjnych na zwiększenie dostępności transportowej województw*, MRR, Warszawa 2012.

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Radu (UE) nr 1301/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i przepisów szczególnych dotyczących celu „Inwestycje na rzecz wzrostu i zatrudnienia” oraz w sprawie uchylenia rozporządzenia (WE) nr 1080/2006.

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Radu (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006.

Schwab K., Sala-i-Martin X., Blanke J., *The global competitiveness report 2009-2010*, Geneva 2009.

Schwab K., *The global competitiveness report 2010–2011*, Geneva 2011.

Skowronek-Mielczarek A., *Małe i średnie przedsiębiorstwa – źródła finansowania*, C.H. Beck, Warszawa 2007.

Skóra M., *Transformacja jako czynnik konstytuujący nowe grupy zagrożone ubóstwem w kontekście tzw. „trudnych” rynków pracy*, [w:] *Oblicza biedy we współczesnej Polsce*, Gdańsk 2011.

Skrzypczak, B. (red. nauk.), *Rewitalizacja społeczna – od aktywizacji do rozwoju lokalnego*, Instytut Technologii Eksploatacji – Państwowy Instytut Badawczy w Radomiu, 2012.

Sobotka A., *Edukacja przedszkolna w wybranych krajach europejskich*, Uniwersytet Warszawski, Warszawa 2011.

Sprawozdanie z egzaminu maturalnego przeprowadzonego w 2013 roku w województwie podlaskim i warmińsko-mazurskim oraz Sprawozdanie z egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe przeprowadzonego w sesji letniej w 2013 roku w województwie podlaskim i warmińsko-mazurskim, Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Łomży.

Sprawozdanie z egzaminu VI-klasisty w 2013 roku w województwie podlaskim i warmińsko-mazurskim, Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Łomży.

Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko perspektywa do 2020r. PROJEKT z dnia 25 listopada 2013 r.
Strategia Rozwoju Kraju 2020, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, 2012.

Strategia Rozwoju Transportu do 2020 roku (z perspektywą do 2030 roku), 2011, Ministerstwo Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej, Warszawa.

Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020, 2013, Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego.

Sytuacja kobiet i mężczyzn na rynku pracy w 2012 roku, MPiPS.

Sytuacja na rynku pracy w województwie podlaskim w 2012 roku, WUP w Białymstoku, 2013.

Szablon Programu operacyjnego 2014-2020 w Polsce z komentarzem, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego 2013.

Szkolenia w Polsce – Badanie dotyczące potrzeb szkoleniowych, IPSOS – DEMOSKOP, 2006.

Transformacja w kierunku gospodarki niskoemisyjnej w Polsce, Bank Światowy 2011.

Ubóstwo w Polsce w 2012 r. (na podstawie badań budżetów gospodarstw domowych), GUS 2013.

Uczenie się dorosłych. Przegląd tematyczny. Raport źródłowy, Ministerstwo Gospodarki i Pracy, Warszawa 2005.

Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody.

Wielowymiarowa analiza poziomu ubóstwa w województwie podlaskim, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Białymstoku Obserwatorium Integracji Społecznej, Białystok 2010.

Wykształcenie, praca, Przedsiębiorczość Polaków, Na podstawie badań zrealizowanych w 2012 roku w ramach III edycji projektu Bilans Kapitału Ludzkiego, PARP, 2012.

Zagrożenie ubóstwem wśród osób pracujących w województwie podlaskim, Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku, Białystok 2013.

Zdrowie i ochrona zdrowia w 2011 roku, GUS, Warszawa 2012.

<http://www.stat.gov.pl>

Załącznik 9: Wartości docelowe wskaźników

Tabela 20. Wskaźniki monitorowania RPOWP – wartości bazowe i docelowe

Oś priorytetowa	Działanie	Ranga i nazwa wskaźnika	Jednostka	Rok bazowy	Wartość bazowa	Wartość pośrednia (2018)	Wartość docelowa (2023)	
Oś I	Działanie 1.1.	Wskaźniki rezultatu strategicznego						
		Nakłady na działalność B+R w relacji do PKB w woj. podlaskim	%	2011	0,44	0,81	0,97	
		Wskaźniki rezultatu bezpośredniego						
		Liczba naukowców pracujących w ulepszonych obiektach infrastruktury badawczej	EPC	2014	0	Do oszacowania	Do oszacowania	
		w tym kobiety	EPC	2013	0	Do oszacowania	Do oszacowania	
		w tym mężczyźni	EPC	2013	0	Do oszacowania	Do oszacowania	
		Liczba skomercjalizowanych wyników prac B+R prowadzonych przez jednostkę naukową	szt.	2014	0	27	76	
		Przychód z komercjalizacji wyników prac B+R prowadzonych przez jednostkę naukową	zł	2013	0	1 371 615	3 777 891	
		Liczba przedsiębiorstw korzystających ze wspartych laboratoriów badawczych	szt.	2013	0	50	279	
		Liczba projektów B+R realizowanych przy wykorzystaniu wspartej infrastruktury B+R	szt.	2013	0	27	76	
		Wskaźniki produktu						
		Liczba wspartych laboratoriów badawczych	szt.	2013	0	14	38	
		Nakłady inwestycyjne na zakup aparatury naukowo-badawczej	PLN	2013	0	65 704 984	189 518 576	
		Działanie 1.2.	Wskaźniki rezultatu strategicznego					
		Nakłady na działalność badawczą i rozwojową w sektorze przedsiębiorstw w woj. podlaskim	mln zł	2012	32,38	98,71	142,62	

Działanie 1.3.	Wskaźniki rezultatu bezpośredniego					
	Liczba wdrożonych wyników prac B+R	szt.	2013	0	25	68
	Liczba przedsiębiorstw korzystających ze wspartych laboratoriów badawczych	szt.	2013	0	37	102
	Liczba projektów B+R realizowanych przy wykorzystaniu wspartej infrastruktury B+R	szt.	2013	0	25	68
	Liczba dokonanych zgłoszeń patentowych	szt.	2013	0	9	26
	Liczba zgłoszeń wzorów użytkowych w wyniku udzielonego wsparcia	szt.	2013	0	9	26
	Liczba zgłoszeń wzorów przemysłowych w wyniku udzielonego wsparcia	szt.	2013	0	9	26
	Wskaźniki produktu					
	Inwestycje prywatne uzupełniające wsparcie publiczne dla projektów w zakresie innowacji lub B+R	PLN	2013	0	15 707 615	45 306 833
	Liczba projektów B+R realizowanych dzięki wsparciu	szt.	2013	0	7	20
	Liczba przedsiębiorstw objętych wsparciem w zakresie inwestycji w infrastrukturę B+R	szt.	2013	0	5	15
	Liczba przedsiębiorstw wspartych w zakresie prowadzenia prac B+R	szt.	2013	0	6	16
	Liczba przedsiębiorstw wspartych w zakresie wdrożenia wyników prac B+R	szt.	2013	0	4	11
	Liczba wspartych laboratoriów badawczych	szt.	2013	0	9	25
	Nakłady inwestycyjne na zakup aparatury naukowo-badawczej	PLN	2013	0	36 614 449	105 610 227
	Liczba przedsiębiorstw wspartych w zakresie doradztwa specjalistycznego	szt.	2013	0	3	8
	Wskaźniki rezultatu strategicznego					
	Zyskowość sprzedaży brutto	%	2012	2,7	4.0	3,91
	Wskaźniki rezultatu bezpośredniego					
	Liczba wprowadzonych innowacji produktowych	szt.	2013	0	137	379
	Liczba wprowadzonych innowacji procesowych	szt.	2013	0	152	419
	Liczba wprowadzonych innowacji nietechnologicznych	szt.	2013	0	137	379
	Spadek zużycia wody przez wsparte przedsiębiorstwa	m3/rok	2013	0	1 083 689	2 984 844
	Spadek ilości odpadów wytwarzanych przez wsparte przedsiębiorstwa	Mg/rok	2013	0	84 829	233 647
	Wskaźniki produktu					

		Inwestycje prywatne uzupełniające wsparcie publiczne dla projektów w zakresie innowacji lub B+R	PLN	2013	0	151 967 094	438 331 849	
		Liczba przedsiębiorstw wspieranych w celu wprowadzenia na rynek nowych produktów	szt.	2013	0	80	221	
		Liczba przedsiębiorstw wspieranych w celu wprowadzenia produktów nowych dla firmy	szt.	2013	0	161	443	
		Liczba nowych wspieranych przedsiębiorstw	szt.	2013	0	40	111	
		Liczba przedsiębiorstw wspartych w zakresie ekoinnowacji	szt.	2013	0	80	221	
		Liczba wybudowanych/zmodernizowanych zakładów produkujących urządzenia do produkcji biokomponentów / biopaliw	szt.	2013	0	8	13	
		Liczba wybudowanych/zmodernizowanych zakładów produkujących urządzenia do wytwarzania energii z OZE	szt.	2013	0	6	18	
	1.4.	Wskaźniki rezultatu strategicznego						
		Liczba inwestycji zlokalizowanych na przygotowanych terenach inwestycyjnych	szt.	2013	0	11	29	
		Stopa inwestycji w sektorze prywatnym (nakłady brutto na środki trwałe w sektorze prywatnym jako % PKB)	%	2011	11,64	8,67	8,45	
		Wskaźniki produktu						
		Liczba nowych wspieranych przedsiębiorstw	szt.	2013	0	2	5	
		Powierzchnia wspartych (przygotowanych) terenów inwestycyjnych	ha	2013	0	41	112	
		Liczba wybudowanych lub przebudowanych centrów logistycznych do obsługi transportu intermodalnego	szt.	2013	0	0	1	
	Działanie 1.5.	Wskaźniki rezultatu strategicznego						
		Zyskowość sprzedaży brutto	%	2012	2,7	4,0	3,91	
		Wskaźniki rezultatu bezpośredniego						
		Liczba wprowadzonych innowacji produktowych	szt.	2013	0	21	57	
		Liczba wprowadzonych innowacji procesowych	szt.	2013	0	23	63	
		Wskaźniki produktu						

OŚ II		Liczba usług cyfrowych opartych na ponownym wykorzystaniu informacji sektora publicznego i otwartych zasobów	szt.	2013	0	5	13	
		Liczba osób objętych szkoleniami / doradztwem w zakresie kompetencji cyfrowych	osoby	2013	0	181	500	
	Działanie 1.6.	Wskaźniki rezultatu strategicznego						
		Wskaźnik zatrudnienia (wiek 15-64 lat) w gminach, których rozwój warunkowany jest Naturą 2000	%	2012	8,5	9,7	10,8	
		Wskaźniki rezultatu bezpośredniego						
		Wzrost zatrudnienia we wspieranych przedsiębiorstwach	EPC	2013	0	133	365	
		w tym kobiety	EPC	2013	0	68	189	
		w tym mężczyźni	EPC	2013	0	68	189	
		Wskaźniki produktu						
		Inwestycje prywatne uzupełniające wsparcie publiczne dla przedsiębiorstw (dotacje)	mln euro	2013	0	1,5	6	
Liczba przedsiębiorstw wspartych w zakresie inwestycji	szt.	2013	0	23	64			
OŚ II	Działanie 2.1.	Wskaźniki rezultatu						
		Liczba osób pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek)	osoby	2013	0	7 590	20 907	
		Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu	osoby	2013	0	6 326	17 423	
		Wskaźniki produktu						
		Liczba osób niepełnosprawnych objętych wsparciem w programie	osoby	2013	0	140	385	
		Liczba osób w wieku 25-30 lat objętych wsparciem w programie	osoby	2013	0	3 795	10 453	
		Liczba osób w wieku 50 lat i więcej objętych wsparciem w programie	osoby	2013	0	1 644	4 530	
	Liczba osób bezrobotnych (łącznie z długotrwale bezrobotnymi) objętych wsparciem w programie	osoby	2013	0	12 651	34 845		
	Działanie 2.2.	Wskaźniki rezultatu						
		Liczba osób, które powróciły na rynek pracy po przerwie związanej z urodzeniem/wychowaniem dziecka, po opuszczeniu programu	osoby	2013	0	382	1 050	
Wskaźniki produktu								

		Liczba projektów ukierunkowanych na trwały udział kobiet w zatrudnieniu i rozwój ich kariery zawodowej	szt.	2013	0	18	50	
		Liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat trzech	szt.	2013	0	382	1 050	
	Działanie 2.3.	Wskaźniki rezultatu						
		Liczba osób pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek)	osoby	2013	0	302	830	
		Liczba utworzonych mikroprzedsiębiorstw działających 30 miesięcy po uzyskaniu wsparcia finansowego	szt.	2013	0	23	327	
		Wskaźniki produktu						
		Liczba osób, które otrzymały środki na podjęcie działalności gospodarczej w programie	osoby	2013	0	302	830	
	Działanie 2.4.	Wskaźniki rezultatu						
		Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu	osoby	2013	0	198	1 032	
		Liczba osób, które po opuszczeniu programu podjęły pracę lub kontynuowały zatrudnienie w dotychczasowym miejscu pracy	osoby	2013	0	84	232	
		Liczba osób, które nabyły kompetencje w ramach lub po opuszczeniu programu	osoby	2013	0	1 786	9290	
		Wskaźniki produktu						
		Liczba osób pracujących (łącznie z pracującymi na własny rachunek) w wieku 50 lat i więcej objętych wsparciem w programie	osoby	2013	0	267	736	
		Liczba mikroprzedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw objętych wsparciem w programie (w tym przedsiębiorstw spółdzielczych i przedsiębiorstw społecznych)	szt.	2013	0	432	1 189	
		Liczba osób pracujących objętych wsparciem w programie (łącznie z pracującymi na własny rachunek)	osoby	2013	0	1 060	10 322	
		Liczba pracowników zagrożonych zwolnieniem z pracy oraz osób zwolnionych z przyczyn dotyczących zakładu pracy objętych wsparciem w programie	osoby	2013	0	168	463	

		Liczba osób objętych szkoleniami / doradztwem w zakresie kompetencji cyfrowych	osoby	2013	0	2 983	8 200	
	Działanie 2.5.	Wskaźniki rezultatu						
		Liczba osób, które po opuszczeniu programu podjęły pracę lub kontynuowały zatrudnienie w dotychczasowym miejscu pracy	osoby	2013	0	1 771	4 878	
		Wskaźniki produktu						
		Liczba osób w wieku 50 lat i więcej objętych wsparciem w programie	osoby	2013	0	1 305	3 595	
		Liczba osób objętych wsparciem w ramach programów zdrowotnych współfinansowanych z EFS	osoby	2013	0	2 237	6 162	
OŚ III	Działanie 3.1.	Wskaźniki rezultatu						
		Liczba nauczycieli prowadzących zajęcia z wykorzystaniem TIK	osoby	2014	0	612	1 700	
		Udział dzieci w wieku 3-4 lat objętych wychowaniem przedszkolnym (przedszkola, punkty i zespoły przedszkolne)	%	2012	56,7	61,6	66,0	
		Wskaźniki produktu						
		Liczba dzieci objętych w ramach programu dodatkowymi zajęciami zwiększającymi ich szanse edukacyjne w edukacji przedszkolnej	osoby	2013	0	1 752	4 830	
		Liczba miejsc wychowania przedszkolnego dofinansowanych w programie	szt.	2013	0	216	600	
		Liczba szkół i placówek systemu oświaty wyposażonych w ramach programu w sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych	szt.	2013	0	47	130	
		Liczba nauczycieli objętych wsparciem w programie	osoby	2013	0	322	913	
		Liczba uczniów uczestniczących w zajęciach prowadzonych w oparciu o indywidualne podejście do ucznia	osoby	2013	0	2 611	7 193	
			Liczba uczniów korzystających z usług doradztwa edukacyjno-zawodowego (wskaźnik własny IZ)	osoby	2013	0	2 714	7 474
	Działanie 3.2.	Wskaźniki rezultatu						
		Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu	osoby	2013	0	1 440	4 000	
		Liczba osób, które nabyły kompetencje w ramach lub po opuszczeniu programu	osoby	2013	0	2 880	8 000	

OŚ IV	Działanie 3.3.	Wskaźniki produktu					
		Liczba osób uczestniczących w pozaszkolnych formach kształcenia realizowanych we współpracy z pracodawcami	osoby	2013	0	346	960
		Liczba osób z wykształceniem podstawowym lub gimnazjalnym objętych wsparciem w programie	osoby	2013	0	1 158	3 216
		Liczba osób z wykształceniem ponadgimnazjalnym lub policealnym objętych wsparciem w programie	osoby	2013	0	2 769	7 692
		Liczba osób z wykształceniem wyższym objętych wsparciem w programie	osoby	2013	0	393	1 092
		Liczba osób objętych szkoleniami / doradztwem w zakresie kompetencji cyfrowych	osoby	2013	0	1 365	3 759
		Liczba osób świadczących usługi doradztwa edukacyjno-zawodowego po opuszczeniu programu	osoby	2013	0	244	671
	Działanie 3.3.	Wskaźniki rezultatu					
		Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu	osoby	2014	0	54	150
		Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego objętych wsparciem w programie, uczestniczących w kształceniu lub pracujących po 6 miesiącach po ukończeniu nauki	osoby	2014	0	857	2 380
		Wskaźniki produktu					
		Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego wyposażonych w sprzęt i materiały dydaktyczne niezbędne do realizacji kształcenia zawodowego	szt.	2013	0	33	90
		Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego uczestniczących w stażach i praktykach u pracodawcy	osoby	2013	0	1 233	3 400
		Liczba szkół zawodowych współpracujących z pracodawcami w programie	szt.	2013	0	8	63
		Liczba nauczycieli kształcenia zawodowego objętych wsparciem w programie	osoby	2013	0	108	300
		Liczba powiatów objętych partnerskimi programami współpracy szkół zawodowych z ich otoczeniem społeczno-gospodarczym	szt.	2013	0	2	9
		Wskaźniki rezultatu strategicznego					

OŚ V		WMDT (Wskaźnik międzygałęziowej dostępności transportowej) w transporcie drogowym	-	2010	0,2424	0.2599 (2015)	0.2762 (2020)
		Wskaźniki produktu					
		Liczba zainstalowanych inteligentnych systemów transportowych	szt.	2013	0	1	4
		Całkowita długość nowych dróg ^[2]	km	2013	0	6	17
		Całkowita długość przebudowanych lub zmodernizowanych dróg ^[2]	km	2013	0	72	287
	Działanie 4.2.	Wskaźniki rezultatu strategicznego					
		WMDT (Wskaźnik międzygałęziowej dostępności transportowej) w transporcie kolejowym	-	2010	0,2433	0.2484 (2015)	0.2645 (2020)
		Wskaźniki produktu					
		Całkowita długość zrehabilitowanych linii kolejowych	km	2013	0	9	60
		Całkowita długość przebudowanych lub zmodernizowanych linii kolejowych	km	2013	0	1	4
		Liczba wybudowanych, przebudowanych lub wyremontowanych przystanków kolejowych	szt.	2013	0	1	2
		Całkowita długość odcinków linii kolejowych wyposażonych w system ERTMS	km	2013	0	10	64
	OŚ V	Działanie 5.1.	Wskaźniki rezultatu strategicznego				
			Udział energii ze źródeł odnawialnych w końcowym zużyciu energii brutto (%)	%	2012	15,5	16,2
Wskaźniki produktu							
Dodatkowa zdolność wytwarzania energii odnawialnej			MW	2013	0	11	32
Liczba wybudowanych jednostek wytwarzania energii elektrycznej z OZE ^[3]			szt.	2013	0	18	50
Liczba wybudowanych jednostek wytwarzania energii cieplnej z OZE ^[3]		szt.	2013	0	6	16	
Działanie 5.2.		Wskaźniki rezultatu strategicznego					
		Zużycie energii pierwotnej (tys. ton)	Mtoe	2011	1,8	1,6	1,6
		Wskaźniki rezultatu bezpośredniego					
		Ilość zaoszczędzonej energii elektrycznej w wyniku realizacji projektów	MWh/rok	2013	0	22 936	63 263
	Szacowany spadek emisji gazów cieplarnianych	tony	2013	0	2 247	6 198	
	Wskaźniki produktu						

		Inwestycje prywatne uzupełniające wsparcie publiczne dla przedsiębiorstw (dotacje)	PLN	2013	0	19 762 793	54 511 339	
		Liczba wbudowanych jednostek wytwarzania energii elektrycznej z OZE	szt.	2013	0	16	43	
		Liczba wybudowanych jednostek wytwarzania energii cieplnej z OZE	szt.	2013	0	5	14	
		Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków	szt.	2013	0	6	17	
		Liczba przedsiębiorstw, które w wyniku wsparcia poprawiły efektywność energetyczną	szt.	2013	0	27	74	
	Działanie 5.3.	Wskaźniki rezultatu strategicznego						
		Zużycie energii pierwotnej (tys. ton)	Mtoe	2011	1,8	1,6	1,6	
		Wskaźniki rezultatu bezpośredniego						
		Szacowany spadek emisji gazów cieplarnianych	tony	2013	0	9 539	26 274	
		Wskaźniki produktu						
		Zmniejszenie zużycia energii pierwotnej w budynkach publicznych	kWh/rok	2013	0	26 105 573	71 903 551	
	Działanie 5.4.	Wskaźniki rezultatu strategicznego						
		Emisja gazów cieplarnianych	tony/rok	2012	1 480 002	1 370 491	1 220 336	
		Wskaźniki rezultatu bezpośredniego						
		Liczba samochodów korzystających z miejsc postojowych w wybudowanych obiektach "Park&Ride"	szt.	2013	0	0	89 000	
		Szacowany spadek emisji gazów cieplarnianych	tony	2013	0	4 341	11 973	
		Spadek emisji dwutlenku siarki	tony/rok	2013	0	363	1 003	
		Spadek emisji tlenu azotu	tony/rok	2013	0	363	1 003	
		Spadek emisji pyłów	tony/rok	2013	0	363	1 003	
		Wskaźniki produktu						
Pojemność zakupionego lub zmodernizowanego taboru pasażerskiego w publicznym transporcie zbiorowym komunikacji miejskiej		osoby	2013	0	476	1 314		
Liczba zakupionych lub zmodernizowanych jednostek taboru pasażerskiego w publicznym transporcie zbiorowym komunikacji miejskiej		szt.	2013	0	4	12		
Długość wybudowanych lub przebudowanych dróg dla rowerów		km	2013	0	15	40		

		Liczba miejsc postojowych w wybudowanych obiektach "Park&Ride"	szt.	2013	0	0	500
		Liczba stanowisk postojowych w wybudowanych obiektach "bike&ride"	szt.	2013	0	72	200
		Liczba wybudowanych zintegrowanych węzłów przesiadkowych / zintegrowanych centrów przesiadkowych	szt.	2013	0	0	1
		Liczba zainstalowanych inteligentnych systemów transportowych	szt.	2013	0	0	1
OŚ VI	Działanie 6.2.	Wskaźniki rezultatu strategicznego					
		Liczba ludności korzystająca z oczyszczalni ścieków w % ogólnej liczby ludności	%	2012	65,45	69,98	73,58
		Wskaźniki rezultatu bezpośredniego					
		Liczba dodatkowych osób korzystających z ulepszonego zaopatrzenia w wodę	osoby	2013	0	635	4 300
		Liczba dodatkowych osób korzystających z ulepszonego oczyszczania ścieków	RLM	2013	0	715	4 840
		Wskaźniki produktu					
		Liczba rozbudowanych lub zmodernizowanych oczyszczalni ścieków komunalnych	szt.	2013	0	1	6
		Długość wybudowanej/ rozbudowanej lub zmodernizowanej kanalizacji sanitarnej [km]	km	2013	0	13	88
		Długość wybudowanej, rozbudowanej lub zmodernizowanej sieci wodociągowej [km]	km	2013	0	7	49
		Liczba nowych przydomowych oczyszczalni ścieków	szt.	2013	0	418	1150
	Działanie 6.1.	Wskaźniki rezultatu strategicznego					
		Udział odpadów zebranych w stosunku do wytworzonych	%	2012	98,00	99,81	99,92
		Odpady zebrane selektywnie w stosunku do ogółu odpadów	%	2012	5,3	10,4	12,2
		Wskaźniki rezultatu bezpośredniego					
		Moc przerobowa zakładów zagospodarowania odpadów	Mg/rok	2013	0	398 000	1 105 000
		Liczba osób objętych selektywnym zbieraniem odpadów w związku z eksploatacją Punktów Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych	osoby	2013	0	3500	10 000
		Dodatkowe możliwości przerobowe w zakresie recyklingu odpadów	Mg/rok	2013	0	170 000	500 000
		Wskaźniki produktu^[4]					
		Liczba rozbudowanych / zmodernizowanych zakładów zagospodarowania odpadów	szt.	2013	0	3	7

OŚ VII		Masa wycofanych z użytkowania i unieszkodliwionych wyrobów zawierających azbest	Mg	2013	0	4 794	13 205	
		Liczba wspartych Punktów Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych	szt.	2013	0	4	10	
	Działanie 6.3.	Wskaźniki rezultatu strategicznego						
		Udział obszarów przyrodniczo cennych o tzw. właściwym stanie zachowania w ogólnej liczbie takich obszarów	%	2014	Do oszacowania	Do oszacowania	Do oszacowania	
		Wskaźniki rezultatu bezpośredniego						
		Zasięg zrealizowanych przedsięwzięć edukacyjno-promocyjnych oraz informacyjnych	osoby	2013	0	100 000	400 000	
		Powierzchnia siedisk wspartych w zakresie uzyskania lepszego statusu ochrony	ha	2013	0	3	9	
		Wskaźniki produktu						
		Liczba parków krajobrazowych i rezerwatów przyrody objętych wsparciem	szt.	2013	0	7	18	
		Liczba opracowanych dokumentów planistycznych z zakresu ochrony przyrody	szt.	2013	0	2	7	
		Długość utworzonych/ przebudowanych szlaków turystycznych	km	2013	0	8	21	
		Liczba ośrodków prowadzących działalność w zakresie edukacji ekologicznej objętych wsparciem	szt.	2013	0	6	15	
		Liczba przeprowadzonych kampanii informacyjno-edukacyjnych związanych z edukacją ekologiczną	szt.	2013	0	1	3	
OŚ VII	Działanie 7.1.	Wskaźniki rezultatu						
		Liczba osób w niekorzystnej sytuacji społecznej poszukujących pracy, uczestniczących w kształceniu lub szkoleniu, zdobywających kwalifikacje, pracujących (łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek) po opuszczeniu programu	osoby	2013	0	3 273	9 016	
		Wskaźniki produktu						
		Liczba osób zagrożonych wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie	osoby	2013	0	2 666	10 666	
		Liczba osób niepełnosprawnych objętych wsparciem w programie	osoby	2013	0	112	308	

		Liczba osób nieaktywnych zawodowo, nieuczestniczących w kształceniu lub szkoleniu, objętych wsparciem w programie	osoby	2013	0	968	2 666
	Działanie 7.2.	Wskaźniki rezultatu					
		Liczba osób w niekorzystnej sytuacji społecznej poszukujących pracy, uczestniczących w kształceniu lub szkoleniu, zdobywających kwalifikacje, pracujących (łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek) po opuszczeniu programu	osoby	2013	0	1 504	4 141
		Wskaźniki produktu					
		Liczba osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, które skorzystały z usług społecznych w programie	osoby	2013	0	1 880	5 177
	Działanie 7.3.	Wskaźniki rezultatu					
		Liczba miejsc pracy utworzonych w przedsiębiorstwach społecznych	szt.	2013	0	145	400
		Wskaźniki produktu					
		Liczba podmiotów ekonomii społecznej objętych wsparciem	szt.	2013	0	36	100
	Oś IX Działanie 7.4.	Wskaźniki rezultatu					
		Zróżnicowanie LHDI	%	2010	25,37	23,95	23,43
		Wskaźniki produktu					
		Udział projektów w pełni lub częściowo realizowanych przez partnerów społecznych lub organizacje pozarządowe	%	2013	0	35	50
Oś VIII	Działanie 8.1.	Wskaźniki rezultatu strategicznego					
		Odsetek spraw załatwianych drogą elektroniczną	szt.	2010	79	-	100
		Odsetek osób korzystających z Internetu w kontaktach z administracją publiczną	%	2012	32	-	70
		Wskaźniki rezultatu bezpośredniego					
		Liczba usług publicznych udostępnionych on-line o stopniu dojrzałości 3 - dwustronna interakcja	szt.	2013	0	5	13

		Liczba usług publicznych udostępnionych on-line o stopniu dojrzałości co najmniej 4 - transakcja	szt.	2013	0	21	59
		Wskaźniki produktu					
		Liczba usług cyfrowych opartych na ponownym wykorzystaniu informacji sektora publicznego i otwartych zasobów	szt.	2013	0	3	9
		Liczba uruchomionych systemów teleinformatycznych w instytucjach publicznych	szt.	2013	0	3	9
		Liczba urzędów, które usprawniły funkcjonowanie dzięki awansowi cyfrowemu	szt.	2013	0	32	88
		Liczba osób objętych pomocą doradczo-szkoleniową w zakresie rozwoju kompetencji cyfrowych	osoby	2013	0	1 316	3 625
	Działanie 8.2.	Wskaźniki rezultatu strategicznego					
		Udział dzieci w wieku 3-4 lat objętych wychowaniem przedszkolnym (przedszkola, punkty i zespoły przedszkolne)	%	2012	56,7	61,6	66,0
		Osoby dorosłe w wieku 25-64 lata uczestniczące w kształceniu i szkoleniu	%	2012	4,1	4,4	4,4
		Wskaźniki produktu					
		Liczba wybudowanych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury jednostek organizacyjnych systemu oświaty	szt.	2013	0	74	204
		Potencjalna liczba użytkowników infrastruktury opieki nad dziećmi lub edukacyjnej wspartej w programie	osoby	2013	0	7 424	20 449
	Działanie 8.3.	Wskaźniki rezultatu strategicznego					
		Zwiedzający muzea i wystawy na 1000 mieszkańców	osoby	2012	321,8	389,4	403,5
		Wskaźniki produktu					
		Wzrost oczekiwanej liczby odwiedzin w objętych wsparciem miejscach należących do dziedzictwa kulturalnego i naturalnego oraz stanowiących atrakcje turystyczne	szt.	2013	0	21 783	60 084
		Liczba zabytków nieruchomych/ ruchomych objętych wsparciem	szt.	2013	0	26	72
		Liczba instytucji kultury objętych wsparciem	szt.	2013	0	5	14
Wzrost	Wskaźniki rezultatu strategicznego						

		Zgony według przyczyn (choroby cywilizacyjne): nowotwory	osoby/100 tys. mieszkańców	2012	237,9	245,1	249,0	
		Zgony według przyczyn (choroby cywilizacyjne): choroby układu krążenia	osoby/100 tys. mieszkańców	2012	435,1	447,6	454,5	
		Wskaźniki rezultatu bezpośredniego						
		Oczekiwana liczba osób korzystających z ulepszonych usług opieki zdrowotnej	osoby	2013	0	43 276	119 196	
		Wskaźniki produktu						
		Liczba wspartych podmiotów leczniczych	szt.	2013	0	28	76	
		Liczba przebudowanych/ rozbudowanych obiektów, w których realizowane są usługi aktywizacji społeczno-zawodowej	szt.	2013	0	4	11	
		Liczba urządzeń aparatury medycznej/ sprzętu medycznego zakupionych w programie	szt.	2013	0	31	86	
		Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami	szt.	2013	0	32	87	
		Liczba projektów, w których sfinansowano koszty racjonalnych usprawnień dla osób z niepełnosprawnościami	szt.	2013	0	32	87	
Działanie 8.5.	Wskaźniki rezultatu strategicznego							
	Wskaźniki zagrożenia ubóstwem relatywnym pod uwzględnieniem w dochodach transferów społecznych	%	2011	16,5	18	15,5		
	Wskaźniki rezultatu bezpośredniego							
	Liczba przedsiębiorstw ulokowanych na zrewitalizowanych obszarach	szt.	2013	0	12	34		
	Wskaźniki produktu							
	Powierzchnia zrewitalizowanych obszarów	ha	2013	0	25	68		
Liczba nowych / przebudowanych/ przekształconych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na zrewitalizowanych obszarach	szt.	2013	0	25	68			
Działanie 8.6.	Wskaźniki rezultatu strategicznego							
	Zróżnicowanie LHDl	%	2010	25,37	23,95	23,43		

		Wskaźniki produktu					
		Pojemność obiektów małej retencji	m3	2011	0	26 000	173 500
		Liczba obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach	szt.	2013	0	7	30
POMOC TECHNICZNA		Wskaźniki rezultatu					
		-	-	-	-	-	-
		Wskaźniki produktu					
		Liczba etatomiesięcy finansowanych ze środków pomocy technicznej	szt.	2013	0	-	21 000
		Liczba uczestników form szkoleniowych dla instytucji	osoby	2013	0	-	5 000
		Liczba przeprowadzonych ewaluacji	szt.	2013	0	-	30
		Liczba projektów strategicznych objętych wsparciem	szt.	2013	0	-	8
		Liczba uczestników form szkoleniowych dla beneficjentów/ potencjalnych beneficjentów	osoby	2013	0	-	10 000
		Liczba działań informacyjno-promocyjnych o szerokim zasięgu	szt.	2013	0	-	7
	Liczba materiałów informacyjnych lub promocyjnych wydanych w formie elektronicznej	szt.	2013	0	-	50	
UWAGA: Wskaźniki zapisane czerwoną czcionką proponuje się przenieść na poziom Szczegółowego Opisu Priorytetów RPOWP 2014-2020.							
<p>^[1] Oszacowanie wartości wskaźników opierało się na założeniu o pełnym i efektywnym wykorzystaniu wsparcia finansowego w ramach RPOWP 2014-2020, a także o braku zmian w zakresie oddziaływania czynników zewnętrznych. Charakter wskaźników produktu i rezultatu bezpośredniego powoduje, że ich wartości zależą przede wszystkim od wielkości wydatkowanych środków oraz efektywności realizowanych dzięki nim projektów. Wpływ obu kategorii może zostać uwzględniony w analizie wrażliwości wartości danego wskaźnika. W przypadku efektywności osoba przeprowadzająca analizę wrażliwości musi dokonać pieniężnego skwantyfikowania pełnego lub częściowego braku efektywności danych interwencji (np. gdy projekt nie został zrealizowany lub tylko częściowo został zrealizowany) i o tę kwotę pomniejszyć wartość środków finansowych służących do kalkulacji wartości danego miernika. W przypadku wskaźników rezultatu strategicznego wpływ czynników zewnętrznych jest kluczowy. Mając jednakże na uwadze szeroki zakres oddziaływania wspomnianych czynników – wykraczających w większości przypadków poza pole interwencji RPOWP - a także wewnętrzne sprzężenia między poszczególnymi czynnikami wiarygodna analiza wrażliwości wartości wskaźników rezultatu strategicznego jest jedynie możliwa przy zastosowaniu odpowiednio skonstruowanego wielorównaniowego modelu i przeprowadzeniu analizy kontrfaktualnej. W przypadku mierników, dla szacowania wartości których można było zastosować makroekonomiczny model HERMIN gospodarki województwa podlaskiego wspomniana analiza wrażliwości jest możliwa, lecz tylko w zakresie, na jaki pozwala specyfika metodologii HERMIN (tj. nie obejmuje oddziaływania wszystkich wskazanych przy tych wskaźnikach czynników zewnętrznych).</p>							

^[2] Osiągnięcie oszacowanych wartości pośrednich obciążone jest znacznym poziomem ryzyka wynikającym ze złożoności procedur formalno-prawnych niezbędnych do zrealizowania inwestycji zgodnie z procedurami i przepisami prawa.

^[3] Osiągnięcie oszacowanych wartości pośrednich obciążone jest znacznym poziomem ryzyka wynikającym z braku w polskim ustawodawstwie stosownych przepisów prawa umożliwiających realizację inwestycji z zakresu produkcji na sprzedaż energii z OZE.

^[4] Osiągnięcie oszacowanych wartości pośrednich jest obciążone wysokim poziomem ryzyka wynikającym z trudności w spełnieniu przez Polskę warunku ex ante w przedmiotowym zakresie tematycznym.

„Ewaluacja *ex-ante* Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020”

Raport metodologiczny

PROGRAM REGIONALNY
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Podlaskie

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

„Badanie ewaluacyjne finansowane przez Unię Europejską z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013”

Zamawiający: Instytucja Zarządzająca Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013

Wykonawca: ECORYS Polska Sp. z o.o.; Wrocławska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A. oraz GEOPROFIT Wojciech Dziemianowicz

Skład zespołu:

Cezary Gołębiowski	Bogdan Nowak
Wojciech Dziemianowicz	Krzysztof Bielawski
Marta Mackiewicz	Paulina Nowicka
Zbigniew Mogiła	Dariusz Woźniak
Janusz Zaleski	Antoni Jeżowski
Paweł Kretowicz	Bartłomiej Rokicki
Adam Rybkowski	Ewa Dzielnicka
Agata Niedolistek	Jan Charkiewicz
Katarzyna Szmigiel-Rawska	Nina Baczyńska
Anna Górecka-Ojdana	Małgorzata Rybacka

Spis treści

INDEKS TABEL	4
INDEKS RYSUNKÓW	4
INDEKS SKRÓTÓW	5
1. WPROWADZENIE.....	6
1.1 CEL RAPORTU	6
1.2 STRUKTURA RAPORTU	6
1.3 KONTEKST BADANIA.....	6
1.3.1 Istota ewaluacji ex-ante	6
1.3.2 Wytyczne Komisji Europejskiej w zakresie ewaluacji ex-ante.....	7
1.3.3 Proces programowania dokumentów na perspektywę 2014-2020 w Polsce	8
2. KONCEPCJA BADANIA.....	10
2.1 CEL BADANIA	10
2.2 PRZEDMIOT I ZAKRES BADANIA.....	10
2.3 SPOSÓB REALIZACJI BADANIA EWALUACYJNEGO.....	10
2.3.1 Model ewaluacji	10
2.3.2 Kryteria ewaluacyjne	11
2.3.3 Sposób analizy logiki interwencji.....	12
2.4 PYTANIA BADAWCZE	14
3. METODY ZBIERANIA I ANALIZY DANYCH.....	35
3.1 METODY ZBIERANIA DANYCH.....	35
3.2 METODY ANALIZY DANYCH	41
3.3. POŁĄCZENIE METOD Z PYTANIAMI BADAWCZYMI	51
3.4 SPOSOBY ZAGWARANTOWANIA RZETELNOŚCI ORAZ TRAFNOŚCI WEWNĘTRZNEJ I ZEWNĘTRZNEJ ZASTOSOWANYCH NARZĘDZI ..	56
4. HARMONOGRAM I ORGANIZACJA BADANIA	59
4.1 HARMONOGRAM BADANIA	59
4.2 SPOSÓB WSPÓŁPRACY Z ZAMAWIAJĄCYM	64
5. PROJEKTY NARZĘDZI BADAWCZYCH	66
5.1 IDI EKSPERCI DZIEDZINOWI.....	67
5.2 IDI MINISTERSTWO INFRASTRUKTURY I ROZWOJU	68
5.3 CATI PARTNERZY SPOŁECZNO-GOSPODARCZY	69
5.4 IDI INSTYTUCJE POŚREDNICZĄCE W UDZIELANIU INSTRUMENTÓW FINANSOWYCH	72
5.5 ITI EKSPERCI ZAGRANICZNI DS. EWALUACJI POLITYK PUBLICZNYCH	73
5.6 WARSZTATY INSTYTUCJE ZARZĄDZAJĄCE I WDRAŻAJĄCE PO W WOJEWÓDZTWIE PODLASKIM.....	74
5.7 BADANIE DELFICKIE.....	76
ZAŁĄCZNIK 1.	77
WYKAZ PUBLIKACJI I MATERIAŁÓW DO DESK RESEARCH	77

Indeks tabel

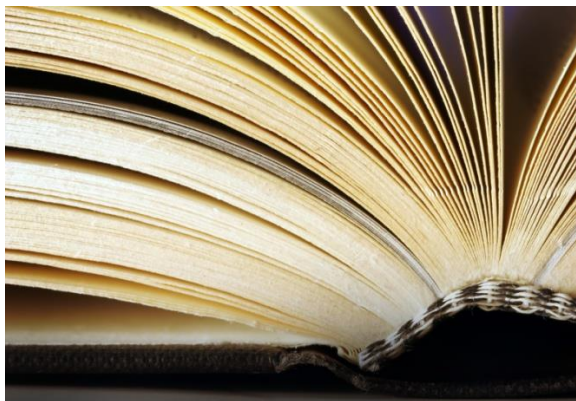
Tabela 1. Przebieg procesu ewaluacyjnego – bloki i pytania badawcze	18
Tabela 2. Cele Tematyczne UE	36
Tabela 3. IDI Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju: proponowani uczestnicy	38
Tabela 4. ITI Zagraniczni eksperci ds. ewaluacji polityk i KE publicznych: proponowani uczestnicy	39
Tabela 5. Warsztaty Instytucje zarządzające i wdrażające PO w województwie podlaskim: proponowana tematyka spotkań	40
Tabela 6. Schemat agregacji sekcji PKD 2007 na 5 sektorów ekonomicznych w modelach HERMIN...	47
Tabela 7. Przykładowa tabela prezentująca wyniki oceny systemu wskaźników monitorowania zaproponowanych w RPOWP	50
Tabela 8. Połączenie metod z pytaniami badawczymi sformułowanymi przez Zamawiającego wraz z uzasadnieniem.....	51
Tabela 9. Osoby uczestniczące w badaniu i oznaczenia w harmonogramie	59
Tabela 10. Literatura proponowana do wykorzystania przy ewaluacji <i>ex-ante</i> RPOWP 2014-2020	77

Indeks rysunków

Rysunek 1. Program operacyjny i jego otoczenie.....	11
Rysunek 2. Etapy analizy logiki interwencji.....	13
Rysunek 3. Bloki badawcze (etapy procesu ewaluacyjnego)	17
Rysunek 4. Metody zbierania danych zastosowane w ewaluacji i kolejność ich realizacji*	35
Rysunek 5. MODEL HERMIN - schemat modelowania	46

Indeks skrótów

CATI	Wspomagany komputerowo wywiad telefoniczny
CT	Cel Tematyczny
DR	Desk research
IDI	Indywidualne Wywiady Pogłębione
IF	Instrumenty finansowe
ITI	Telefoniczne Wywiady Pogłębione
KE	Komisja Europejska
MiR	Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju
MRR	Ministerstwo Rozwoju Regionalnego (obecnie Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju)
MŚP	Małe i średnie przedsiębiorstwa
RLKS	Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność
PO KL	Program Operacyjny Kapitał Ludzki
RPOWP 2014-2020	Regionalny Program Operacyjny Województwa Podlaskiego 2014-2020
SWOT	Słabe strony, silne strony, szanse i zagrożenia
UE	Unia Europejska
UMWP	Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego
ZIT	Zintegrowane Inwestycje Terytorialne

1. Wprowadzenie

1.1 Cel raportu

Raport metodologiczny został opracowany przez Ecorys Polska, Wrocławską Agencję Rozwoju Regionalnego S.A. oraz GEOPROFIT dla Instytucji Zarządzającej Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013 w ramach realizacji badania ewaluacyjnego pn. „Ewaluacja *ex-ante* Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020”. Celem opracowania jest uzgodnienie oraz uszczegółowienie koncepcji i organizacji prac badawczych realizowanych w ramach badania ewaluacyjnego.

1.2 Struktura raportu

Raport metodologiczny składa się z 6 rozdziałów. **Rozdział pierwszy** ma wstępny charakter, w którym zdefiniowane zostały cele raportu i jego struktura. **Rozdział drugi** opisuje koncepcję badania ewaluacyjnego. Omówiony w nim został szerszy kontekst badania, wyjaśniona istota przeprowadzania ewaluacji w ramach przygotowań polskich regionów do nowej perspektywy programowania 2014-2020. Rozdział drugi zawiera również informacje na temat celów, przedmiotu i zakresu badania, a także uszczegółowienie pytań badawczych. **Rozdział trzeci** opisuje metody zbierania i analizy danych, jakie wykorzystane zostaną w ramach badania wraz z przypisaniem wskazanych metod do pytań badawczych. **Rozdział czwarty** zawiera harmonogram badania wraz z podziałem prac pomiędzy członków zespołu, a także sposób współpracy z Urzędem Marszałkowskim Województwa Podlaskiego. **Rozdział piąty** zawiera propozycję narzędzi badawczych dla wszystkich zaproponowanych metod zbierania danych. Na końcu raportu znajdują się spisy tabel i rysunków, które pojawiły się w raporcie. Załącznik 1 jest zbiorem kluczowych publikacji i innych materiałów, które planujemy wykorzystać w ramach analizy *desk research*.

1.3 Kontekst badania

1.3.1 Istota ewaluacji *ex-ante*

Według Komisji Europejskiej (KE), ewaluacja *ex-ante* jest interaktywnym procesem mającym na celu przedstawienie ocen i rekomendacji eksperckich, niezależnych od instytucji osób zaangażowanych w proces planowania, programowania i tworzenia polityk. Celem ewaluacji *ex-ante* jest poprawienie i wzmocnienie ostatecznej jakości przygotowywanego programu. Z tego względu ewaluacja *ex-ante* stanowi kluczowy element umożliwiający zrozumienie programu, a także pozwalający na dokonanie alokacji środków finansowych, przy uwzględnieniu przesłanek i zakresu dokonanych wyborów.

Ewaluacja *ex-ante* ma służyć przede wszystkim poprawie skuteczności i efektywności przygotowywanego programu. Jej podstawowym elementem jest badanie jakości programu¹, aby wspomagać odbiorców w podejmowaniu decyzji², dostarczając informacji, które wpłyną na poprawę przyszłych interwencji³. Zadaniem ewaluacji *ex-ante* jest dokonanie oceny, na ile planowany program jest trafny z punktu widzenia potrzeb beneficjentów (grupy docelowej) czy danego sektora, oraz czy zaprojektowana interwencja jest spójna wewnątrznie w zakresie zaplanowanych celów⁴.

Ramka 1. Podstawowe funkcje ewaluacji *ex-ante*

- Wspieranie procesu decyzyjnego
- Dostarczanie rzetelnej i przydatnej informacji o obiekcie badania
- Podniesienie skuteczności i efektywności realizowanych programów
- Identyfikacja słabych i mocnych stron dokumentu
- Ocena zasadności interwencji i jej znaczenia
- Określenie spodziewanych efektów programu oraz działań instytucji
- Oszacowanie możliwości i ograniczeń, sygnalizowanie pojawiających się problemów
- Element zarządzania poprzez cele
- Element „przejrzystego i efektywnego zarządzania”

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Kierzkowski T., *Ocena (ewaluacja) programów i projektów o charakterze społeczno-gospodarczym w kontekście przystąpienia Polski do Unii Europejskiej*, Warszawa 2002.

1.3.2 Wytyczne Komisji Europejskiej w zakresie ewaluacji *ex-ante*

Zakres i ogólne zasady realizacji ewaluacji *ex-ante* programów operacyjnych realizowanych w ramach polityki spójności Unii Europejskiej (UE) w okresie 2014-2020 zostały zdefiniowane w art. 48 projektu rozporządzenia ogólnego Parlamentu Europejskiego i Rady⁵. Zgodnie z zapisami art. 48, przewiduje się, że:

1. Państwa członkowskie przeprowadzają oceny *ex-ante* w celu poprawy jakości projektowania każdego programu.
2. Za przeprowadzenie ocen *ex-ante* odpowiada organ odpowiedzialny za przygotowanie programów. Oceny są przekazywane Komisji w tym samym czasie, co program, wraz ze streszczeniem. W przepisach dotyczących poszczególnych funduszy można ustanowić progi, poniżej których ocena *ex-ante* może zostać połączona z oceną innego programu.
3. Oceny *ex-ante* obejmują analizę:
 - a. wkładu w realizację unijnej strategii na rzecz inteligentnego, trwałego wzrostu gospodarczego sprzyjającego włączeniu społecznemu, przy uwzględnieniu wybranych celów tematycznych i priorytetów oraz potrzeb krajowych i regionalnych;

¹ Paddock S.C., *Evaluation w: International Encyclopedia of Public Policy and Administration*, Westview Press 2005
Davidson E.J., *Evaluation methodology basics, the nuts and bolts of sound evaluation*, Sage Publications, 1998.

² Stufflebeam D.L., *Evaluation Models, New Directions for Evaluation*, No 89, 2001.

³ Weiss C.H., *Theory-Based Evaluation Past, Present, and Future, New Directions for Evaluation*, 1997.

⁴ Polskie Towarzystwo Ewaluacyjne, *Ewaluacja funduszy strukturalnych*, Warszawa 2003.

⁵ Komisja Europejska, *Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego objętych zakresem wspólnych ram strategicznych oraz ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego i Funduszu Spójności oraz uchylające rozporządzenie (WE) nr 1083/2006*, Bruksela 22.04.2013.

- b. spójności wewnętrznej proponowanego programu lub działania i jego związku z innymi istotnymi instrumentami;
 - c. spójności alokacji zasobów budżetowych z celami programu;
 - d. spójności wybranych celów tematycznych, priorytetów i odpowiadających im celów programów ze wspólnymi ramami strategicznymi, umową partnerską oraz zaleceniami dla poszczególnych państw przyjętymi na podstawie art. 121 ust. 2 Traktatu oraz zaleceniami Rady przyjętymi na podstawie art. 148 ust. 4 Traktatu;
 - e. adekwatności i zrozumiałości proponowanych wskaźników właściwych dla programu;
 - f. sposobu, w jaki oczekiwane produkty/usługi przyczynią się do osiągnięcia rezultatów;
 - g. tego czy wartości docelowe ujęte ilościowo dotyczące wskaźników są realistyczne, przy uwzględnieniu przewidywanego wsparcia z funduszy objętych zakresem wspólnych ram strategicznych;
 - h. uzasadnienia proponowanej formy wsparcia;
 - i. adekwatności zasobów ludzkich i zdolności administracyjnych do zarządzania programem;
 - j. przydatności procedur monitorowania programu oraz gromadzenia danych koniecznych do przeprowadzenia ocen;
 - k. przydatności celów pośrednich wybranych na potrzeby podstawy oceny wykonania;
 - l. adekwatności planowanych środków mających na celu promowanie równouprawnienia kobiet i mężczyzn oraz zapobieganie dyskryminacji;
 - m. adekwatności planowanych środków mających na celu promowanie zrównoważonego rozwoju.
4. Ocena *ex-ante* obejmuje, w stosownych przypadkach, wymogi dotyczące strategicznej oceny oddziaływania na środowisko określone w wykonaniu Dyrektywy 2001/42/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 27 czerwca 2001 r. w sprawie oceny wpływu niektórych planów i programów na środowisko.

KE doprecyzowała zapisy rozporządzenia dotyczące ewaluacji *ex-ante* w dokumencie *Programming Period 2014- 2020. Monitoring and Evaluation of European Cohesion Policy. Guidance document on ex-ante evaluation. European Regional Development Fund. European Social Fund. Cohesion Fund*⁶.

Ponadto, ewaluator dokona oceny zgodności projektu RPOWP 2014-2020 z zapisami linii demarkacyjnej, co implikuje konieczność wzięcia pod uwagę krajowych programów operacyjnych projektowanych na perspektywę 2014-2020.

1.3.3 Proces programowania dokumentów na perspektywę 2014-2020 w Polsce

Po opublikowaniu projektów rozporządzeń przez Komisję Europejską w październiku 2011 r., Ministerstwo Rozwoju Regionalnego (MRR) podjęło prace nad przygotowaniem procesu programowania dokumentów na perspektywę finansową UE na lata 2014-2020⁷. Obecnie pracuje nad dokumentami, które będą stanowić podstawę wdrażania Funduszy Europejskich w Polsce. Są to:

⁶ Komisja Europejska, *Programming Period 2014- 2020. Monitoring and Evaluation of European Cohesion Policy. Guidance document on ex-ante evaluation. European Regional Development Fund. European Social Fund. Cohesion Fund, October 2013.*

⁷ Szczegółowy harmonogram prac nad dokumentami programowymi na lata 2014-2020 z dnia 8 lutego 2013r. znajduje się na stronie internetowej Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju: http://www.mrr.gov.pl/fundusze/Fundusze_Europejskie_2014_2020/Programowanie_2014_2020/Documents/Zaktualizowany%20harmonogram.pdf.

- Umowa Partnerstwa, czyli rodzaj kontraktu pomiędzy Polską a Komisją Europejską, w którym nasz kraj wskazuje w jaki sposób, dzięki funduszom unijnym, chce zrealizować swoje cele rozwojowe. Założenia tego dokumentu zostały przyjęte przez Radę Ministrów 15 stycznia 2013 r. Określają one kierunek polskich przygotowań do perspektywy finansowej 2014-2020. W dokumencie wskazano m.in. rodzaje inwestycji, które będą mogły liczyć na dofinansowanie, zaproponowano układ programów operacyjnych, zarys systemu ich wdrażania oraz podział odpowiedzialności za zarządzanie Funduszami Europejskimi pomiędzy władze krajowe i regionalne.
- Programy Operacyjne, czyli szczegółowe dokumenty pokazujące jak wdrażane będą Fundusze Europejskie w poszczególnych obszarach.

Ostateczne wersje regionalnych programów operacyjnych mają zostać przedłożone do Ministerstwa w listopadzie 2013 r.⁸. Po przyjęciu Umowy Partnerstwa i programów operacyjnych przez Radę Ministrów (grudzień 2013), dokumenty zostaną przekazane Komisji Europejskiej (początek 2014 roku). Wszystkie prace w zakresie przygotowań dokumentów programowych mają zostać zakończone w czerwcu 2014 roku.

Założenia metodologiczne dotyczące sposobu ewaluacji *ex-ante* programów operacyjnych w Polsce zawarte zostały w dokumencie *Zalecenia w zakresie ewaluacji ex-ante programów operacyjnych na lata 2014-2020*, przygotowanym przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego.⁹ Założenia przedstawione w dokumencie są spójne z wytycznymi KE.

⁸ Sposób organizacji prac nad dokumentami programowymi związanymi z perspektywą finansową UE 2014-2020, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego oraz Zaktualizowany harmonogram przekazany do wiadomości Rady Ministrów 8 lutego 2013 r. (www.mrr.gov.pl, data pobrania 7.06.2013 r.)

⁹ Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, *Zalecenia w zakresie ewaluacji ex-ante programów operacyjnych na lata 2014-2020*, Warszawa czerwiec 2013.

2. Koncepcja badania

2.1 Cel badania

Głównym celem badania pn. „Ewaluacja ex-ante Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020” jest:

ocena przyjętej w ramach projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego 2014-2020 logiki interwencji.

Ewaluacja *ex-ante* powinna udzielić odpowiedzi na dwa podstawowe pytania: czy planowane do realizacji interwencje publiczne znajdują uzasadnienie społeczno-ekonomiczne oraz czy ich realizacja przyczyni się do osiągnięcia pożądanych celów rozwojowych, zaspokojenia i rozwiązania zdiagnozowanych potrzeb i problemów społeczno-ekonomicznych regionu, uwzględniając potencjał rozwojowy oraz doświadczenia z poprzedniego okresu budżetowego (2007-2013).

2.2 Przedmiot i zakres badania

Przedmiotem ewaluacji *ex-ante* jest projekt

Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego 2014-2020

opracowany przez Instytucję Zarządzającą – Zarząd Województwa Podlaskiego.

Zakres badania wyznaczony jest przez zakres tematyczny projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego 2014-2020 oraz przez zapisy dokumentów wyznaczających standardy ewaluacji *ex-ante*¹⁰. Zakres badania jest zgodny z wytycznymi zawartymi w Szczegółowym Opisie Przedmiotu Zamówienia (SOPZ).

2.3 Sposób realizacji badania ewaluacyjnego

2.3.1 Model ewaluacji

Zgodnie z zaleceniami dotyczącymi ewaluacji *ex-ante*¹¹ Instytucje Zarządzające programami operacyjnymi mają możliwość wyboru zastosowania jednego z podejść do ewaluacji *ex-ante* ze względu na sposób realizacji:

- **tradycyjny** – ewaluacja programu operacyjnego po zakończeniu prac nad projektem programu,

¹⁰ Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, *Zalecenia ...*, op. cit.

¹¹ Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, *Zalecenia ...*, op. cit.

- **partycypacyjny** – ewaluacja prowadzona równoległe z procesem programowania.

Badanie ewaluacyjne RPOWP 2014-2020 zostanie zrealizowane według **modelu partycypacyjnego**. Zadaniem zespołu ewaluacyjnego będzie wsparcie merytoryczne zespołu przygotowującego zapisy programu oraz przygotowywanie wniosków i rekomendacji, przybierających postać propozycji zmian w zapisach programu, które w konsekwencji wpłyną na podniesienie jakości programu. W toku prac niezbędne będzie uwzględnianie zmieniających się podstawowych uwarunkowań krajowych, jak i związanych z procesem negocjacji rozporządzeń dotyczących funduszy strukturalnych.

2.3.2 Kryteria ewaluacyjne

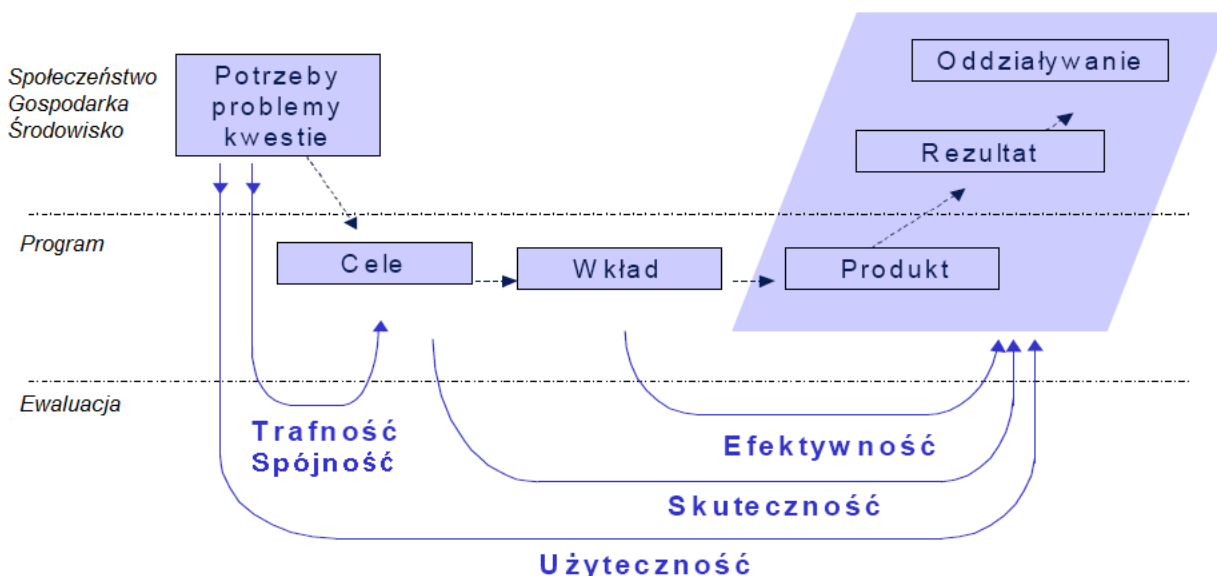
Ocena przeprowadzona zostanie w oparciu o następujące kryteria ewaluacyjne: trafność, spójność oraz przewidywana skuteczność, efektywność i użyteczność RPOWP 2014-2020.

Zgodnie z praktyką ewaluacyjną przyjętą dla programów realizowanych z udziałem środków Unii Europejskiej, do ich oceny stosowane są następujące kryteria:

- **trafność** – rozumiana jako odpowiedź na pytanie, czy zaplanowana w ramach programu logika interwencji odpowiada na zdiagnozowane problemy;
- **spójność** – rozumiana jako odpowiedź na pytanie, czy założone cele rozwojowe są spójne ze zdiagnozowanymi problemami;
- **skuteczność** – rozumiana jako odpowiedź na pytanie, czy planowana interwencja publiczna przyczyni się do realizacji założonych celów rozwojowych;
- **efektywność** – rozumiana jako odpowiedź na pytanie, czy zakładane efekty poszczególnych działań programu wpłyną na realizację założonych celów rozwojowych;
- **użyteczność** – rozumiana jako odpowiedź na pytanie, czy wsparcie oferowane w ramach programu będzie użyteczne dla jego odbiorców.

Zastosowanie powyższych kryteriów ewaluacyjnych i sposób ich oddziaływania prezentuje poniższy schemat.

Rysunek 1. Program operacyjny i jego otoczenie

Źródło: EVALSED, GUIDE to the evaluation of Socioeconomic Development.

2.3.3 Sposób analizy logiki interwencji

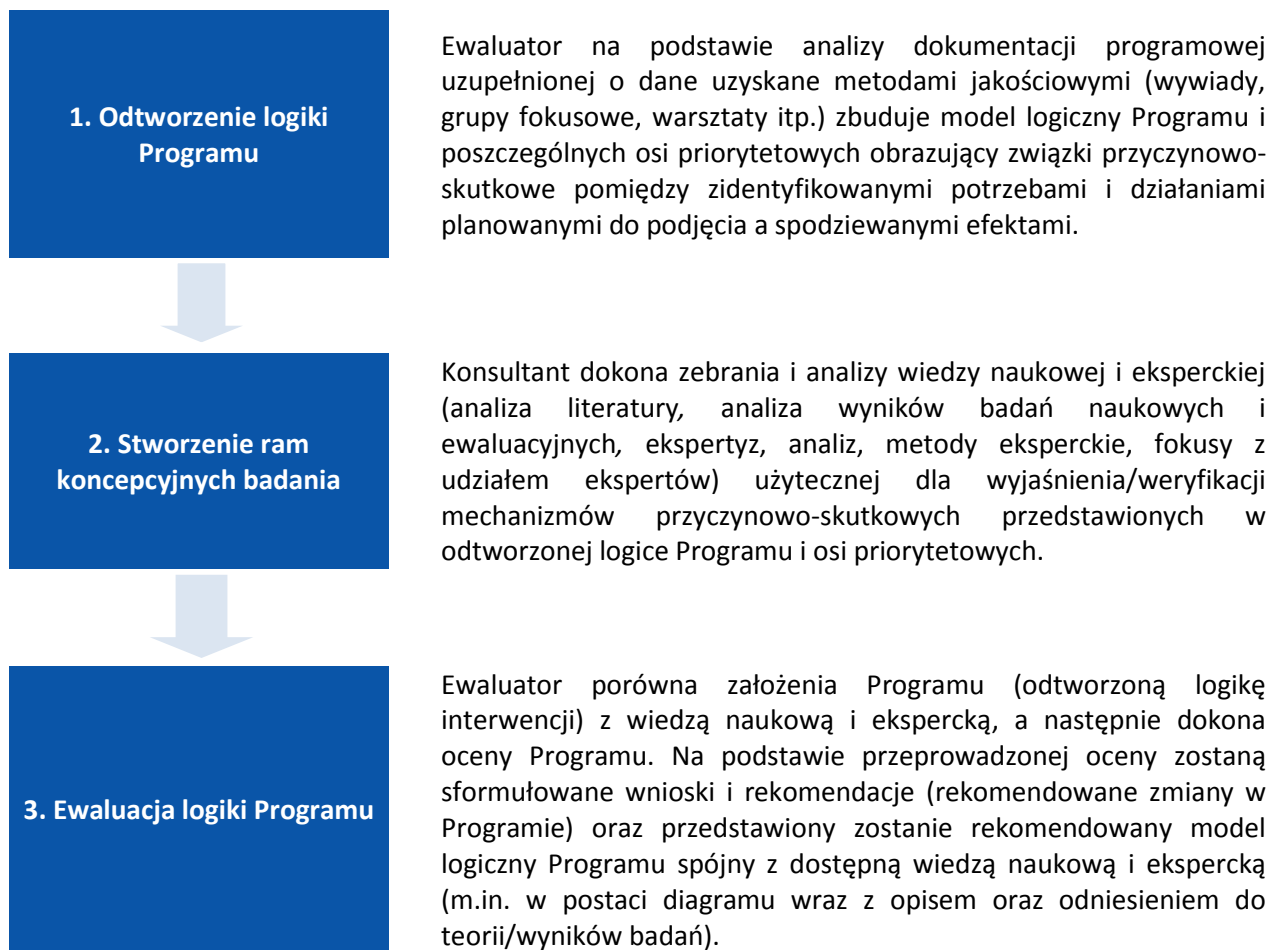
Najważniejszym zadaniem ewaluacji *ex-ante* jest **weryfikacja logiki programu** poprzez odniesienie jej do istniejącej wiedzy naukowej i eksperckiej (w tym wyników badań ewaluacyjnych). Na podstawie przeprowadzonej oceny ewaluatorzy sformułują wnioski i rekomendacje oraz przedstawią rekomendowany model logiczny programu operacyjnego, spójny z dostępną wiedzą naukową i ekspercką (m.in. w postaci diagramu wraz z opisem oraz odniesieniem do teorii/wyników badań). Wnioski i rekomendacje sformułowane przez ewaluatorów będą użyteczne dla Instytucji Zarządzającej również w trakcie prac nad szczegółowym opisem priorytetów na późniejszych etapach programowania.

Analizie zostaną poddane elementy składające się na logikę interwencji, w tym: zidentyfikowane potrzeby, przyjęte działania, produkty i rezultaty, z uwzględnieniem czynników zewnętrznych:

- **Potrzeby** to wyzwania społeczno-gospodarcze zidentyfikowane w ramach diagnozy przeprowadzonej na potrzeby programu.
- **Działania** określają typ interwencji publicznej, wykorzystane w nim instrumenty wsparcia, a także poziom alokacji.
- **Produkty** oznaczają wytworzone dzięki interwencji produkty i usługi, zmienione postawy/praktyki lub wiedzę. W kontekście RPO wyniki są czasem określane jako „rzeczy do dostarczenia – wszystko, co jest uzyskiwane w zamian za wkład”.
- **Rezultaty** przedstawiają bezpośrednie, krótkoterminowe i długoterminowe zmiany i korzyści związane z wykorzystaniem wyników stworzonych przez program.
- **Czynniki zewnętrzne** oznaczają wszystkie te czynniki zewnętrzne, które mogą wpłynąć na osiągnięte rezultaty (np. inne polityki, programy, sytuacja społeczno-gospodarcza).

Analiza logiki interwencji zostanie przeprowadzona w etapach/modułach zaprezentowanych na poniższym schemacie.

Rysunek 2. Etapy analizy logiki interwencji

Źródło: opracowanie własne na podstawie Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Zalecenia... op. cit.

Wyniki analizy logiki interwencji zostaną zaprezentowane w postaci diagramów przyczynowo-skutkowych odpowiadających diagramom wskazanym przez MRR¹². Informacje na diagramie będą miały charakter syntetyczny (hasłowy). Ewentualne dodatkowe informacje dotyczące założeń programu zostaną zawarte w opisie do diagramu. Celem opisu będzie wyjaśnienie mechanizmów przyczynowo-skutkowych wraz z uzasadnieniem w postaci odwołania do teorii społeczno-ekonomicznych oraz dowodów, tj. wyników badań empirycznych (naukowych, ewaluacyjnych itp.). Logika interwencji tworzona jest na poziomie osi priorytetowej. Zakładamy, że monitoring będzie miał miejsce na poziomie priorytetów inwestycyjnych i skupi się na wkładach i wynikach grup docelowych oraz bezpośrednich rezultatach.

¹² Wzór do opracowania diagramów przyczynowo-skutkowych został zamieszczony w załączniku 1 do dokumentu: Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Zalecenia ... op. cit.

2.4 Pytania badawcze

Ewaluacja ex-ante projektu RPOWP 2014-2020 ma na celu dostarczenie wyczerpujących i wiarygodnych informacji na zaprezentowane poniżej pytania badawcze.

Pytanie badawcze A. Czy interwencja publiczna w postaci programu operacyjnego trafnie odpowiada na wyzwania i potrzeby społeczno-ekonomiczne?

- A1. Zasadność interwencji publicznej w poszczególnych obszarach programu operacyjnego.
- A2. Trafność diagnozy społeczno-ekonomicznej.
- A3. Sposób priorytetyzacji i poprawność konstrukcji wyzwań i potrzeb społeczno-ekonomicznych.
- A4. Aktualność i trafność analizy trendów społeczno-ekonomicznych wykorzystywanych w diagnozie społeczno-ekonomicznej.
- A5. Trafność zaproponowanych celów programu w kontekście zidentyfikowanych wyzwań i potrzeb społeczno-ekonomicznych w kategoriach:
 - przełożenia (we właściwych proporcjach) problemów/kwestii przedstawionych w diagnozie na cele priorytetów i programu, tj. spójność celów programu ze zidentyfikowanymi wyzwaniami i potrzebami oraz problemami ujętymi w diagnozie społeczno-gospodarczej;
 - nadania poszczególnym kwestiom odpowiedniej wagi, tj. adekwatność zaproponowanych w programie priorytetów i działań, w stosunku do analizy społeczno-gospodarczej regionu, kraju;
 - trafnego zastosowania zasady koncentracji tematycznej;
 - poziomu pominięcia problemów zidentyfikowane w diagnozie i ich powodów.

Pytanie badawcze B. Czy zaproponowana w ramach programu logika interwencji umożliwi realizację założonych celów rozwojowych?

- B1. Analiza i ocena związków przyczynowo-skutkowych pomiędzy zaplanowanymi w ramach programu działaniami i ich produktami a oczekiwanymi rezultatami.
- B2. Ogólna ocena wpływu realizacji programu na sytuację społeczno-ekonomiczną regionu (w tym prawdopodobne, a dotychczas nieprzewidziane w programie pozytywne i negatywne efekty oddziaływania programu).
- B3. Analiza alternatywnych sposobów realizacji założonych celów, o ile zakwestionowana zostanie logika interwencji określona w projekcie programu.
- B4. Sposób zastosowania zasady koncentracji tematycznej (uzasadnienie oraz spójność z logiką interwencji w tym szczególności z celami programu)
- B5. Adekwatność wielkości i struktury nakładów finansowych pod kątem jej spójności z wyzwaniami i potrzebami, planowanymi działaniami oraz założonymi celami
- B6. Spójność wewnętrzna celów i działań planowanych do realizacji w ramach osi priorytetowych, jak i pomiędzy poszczególnymi osiami priorytetowymi, w celu oceny stopnia i zakresu ich komplementarności w tym spodziewanych efektów synergicznych.
- B7. Trafność sposobu uwzględnienia wymiaru terytorialnego interwencji oraz zasady zintegrowanego podejścia do rozwoju społeczno-ekonomicznego, w tym w szczególności w odniesieniu do interwencji ukierunkowanych na obszary problemowe/obszary strategicznej interwencji.

B8. Trafność zastosowania poszczególnych form wsparcia.

B9. Przewidywany wpływ projektów dużych i kluczowych na realizację celów priorytetu i programu.

B10. Uzasadnienie empiryczne i teoretyczne związków przyczynowo-skutkowych, na których zbudowana jest logika interwencji programu i osi priorytetowych (związek logiki interwencji programu z ogólnie przyjętymi teoriami społeczno-ekonomicznymi oraz jej bazowanie na przytoczonych w programie dowodach empirycznych w postaci badań naukowych, badań ewaluacyjnych, analiz, studiów itp.).

B11. Trafność doboru oraz oszacowanie wartości docelowych wskaźników realizacji (produktów i rezultatów) w odniesieniu do wartości bazowych w kontekście zaproponowanej logiki interwencji, w tym alokowanych środków finansowych z uwzględnieniem czynników zewnętrznych.

B12. Wpływ na realizację założeń i celów programu pozostałych polityk, strategii i programów wdrażanych na poziomie unijnym, krajowym i regionalnym oraz innych czynników zewnętrznych związanych z bieżącą i prognozowaną sytuacją społeczno-ekonomiczną.

B13. Uwarunkowania zewnętrzne w stosunku do programu operacyjnego mające wpływ na jego skuteczność i efektywność, w tym warunki wstępne (warunkowość ex-ante), których zasady stosowania zawarte zostały w art. 17 projektu rozporządzenia ogólnego, w tym:

- zasadność zastosowanych dla programu warunków wstępnych oraz stopień zwiększenia skuteczności i efektywności realizacji programu w wyniku ich spełnienia;
- zakres i stopień spełnienia warunków wstępnych dla programu oraz możliwości spełnienia w przewidzianych terminach pozostałych do uwzględnienia warunków wstępnych (ocena zaplanowanych działań zmierzających do spełnienia warunków);
- inne istotne uwarunkowania zewnętrzne w stosunku do programu nie uwzględnione w ramach zasady warunkowości wstępnej, pod kątem oceny m.in.: występowania innych niespełnionych warunków, mających istotny wpływ na skuteczność i efektywność programu oraz ocena możliwości i perspektywy czasowej spełnienia tych warunków.

Pytanie badawcze C. Czy założenia i cele programu są spójne z najważniejszymi politykami i strategiami na poziomie unijnym, krajowym i regionalnym, w tym w szczególności ze strategią Europa 2020, Wspólnymi Ramami Strategicznymi oraz Umową Partnerstwa?

C1. Spójność założeń i celów Programu (w tym zdefiniowanych w diagnozie wyzwań i potrzeb rozwojowych) z najważniejszymi unijnymi, krajowymi i regionalnymi celami strategicznym (w jakim stopniu spodziewane efekty programu operacyjnego przyczynią się do realizacji celów strategicznych na różnych poziomach, w tym w szczególności do realizacji celów strategii Europa 2020)

C2. Spójność Programu ze wskazanymi w projekcie rozporządzenia (art. 48 pkt. 3 (d) rekomendacjami Rady Unii Europejskiej

Pytanie badawcze D. Czy i w jakim zakresie program operacyjny uwzględni i przyczynia się do realizacji celów polityk horyzontalnych (realizacja zasad równości kobiet i mężczyzn, niedyskryminacji oraz zrównoważonego rozwoju)?

D1. Stopień i zakres uwzględnienia zasad horyzontalnych w procesie programowania (na etapie przygotowywania diagnozy oraz całego programu brane były pod uwagę/poddawane analizie zasady równości kobiet i mężczyzn, niedyskryminacji, w tym w szczególności w zakresie dostępności dla osób niepełnosprawnych oraz wskazania jak program przyczyni się

do zrównoważonego rozwoju oraz czy w procesie programowania uczestniczyły podmioty zaangażowane w promocję zasad horyzontalnych)

D2. Przewidywany wkład programu do realizacji celów polityk horyzontalnych, w tym udział w programie konkretnych działań/instrumentów służących realizacji zasad horyzontalnych oraz ich spodziewanej skuteczności i efektywności

D3. Sposób uwzględnienia zasad horyzontalnych w procesie wdrażania, monitorowania i ewaluacji programu

Pytanie badawcze E. Czy i w jakim zakresie istniejący układ instytucjonalny, w tym zasoby ludzkie, jest wystarczający do realizacji założeń i celów programu operacyjnego?

E1. Potencjał administracyjny, w tym zasoby ludzkie instytucji zaangażowanych w zarządzanie i wdrażanie programu operacyjnego.

E2. Obszary ryzyka i bariery dla skutecznej i efektywnej realizacji programu.

E3. Struktury i rozwiązania organizacyjne funkcjonujące w ramach oraz pomiędzy instytucjami systemu realizacji (m.in. podział kompetencji/zadań umożliwiające nie nakładanie się zadań, koordynacja działań, mechanizmy zapewnienia i monitorowania komplementarności i synergii efektów podejmowanych działań, komunikacja wewnętrzna i zewnętrzna, systemy elektronicznej wymiany danych, jak również zasoby kadrowe, w tym wiedza i doświadczenie pracowników oraz system rekrutacji i selekcji, system szkoleń, system motywacyjny, fluktuacja kadr, warunki pracy, zasoby materialne).

E4. Przedsięwzięcia zaplanowane w celu redukcji obciążeń administracyjnych dla beneficjentów.

Moduł F. Czy założenia programu operacyjnego umożliwiają skuteczną i efektywną realizację procesów monitorowania i ewaluacji?

F1. Trafność, przejrzystość, wiarygodność statystyczna, agregowalność, dostępność, solidność (ang. *robustness*) wskaźników realizacji (produktu i rezultatu).

F2. Dobór wskaźników (oraz ich wartości) dla oceny realizacji celów pośrednich tzw. „kamieni milowych”, ang. *milestones* (tj. trafność doboru – rozumiana jako dostarczanie odpowiednich informacji na temat postępów we wdrażaniu; realność ich osiągnięcia w wyznaczonych terminach; dostępność niezbędnych danych; czynniki zewnętrzne mogące mieć wpływ na realizację wskaźników rezultatu; reprezentatywność wskaźników wybranych jako podstawa do dokonywania ewentualnych korekt finansowych, dla działań podejmowanych w ramach priorytetów).

F3. Sposoby umożliwiające terminowe dostarczanie odpowiedniego zakresu danych m.in. na użytek sprawozdań rocznych.

F4. Źródła oraz metody generowania danych oraz sposoby służące zapewnieniu wysokiej jakości pozyskiwanych danych

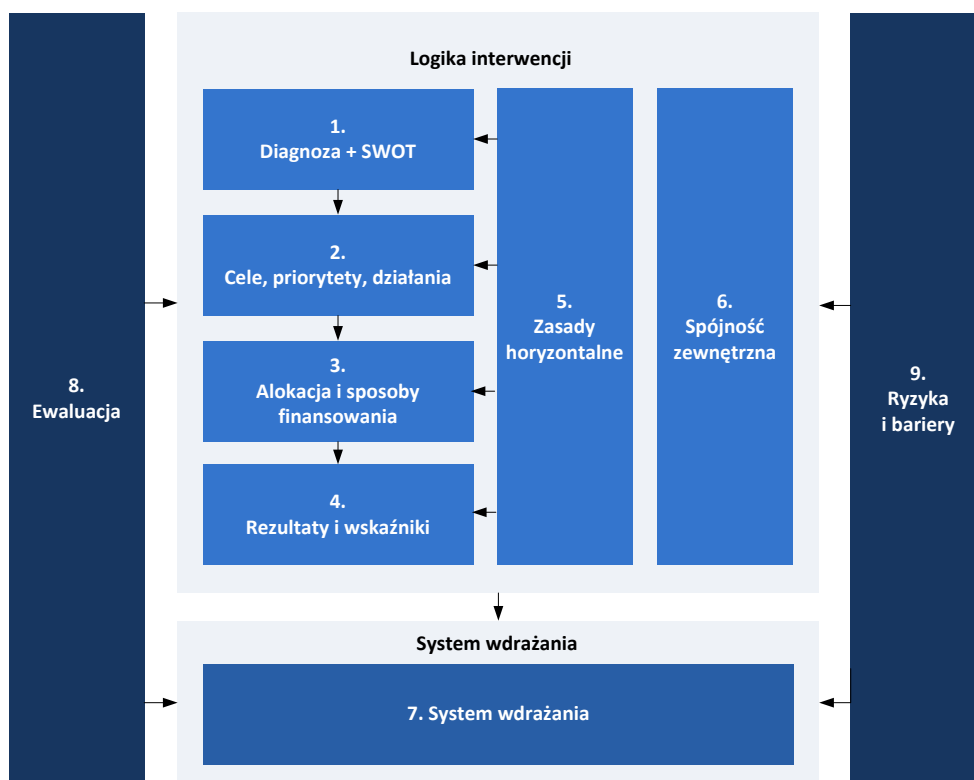
F5. Potrzeby w zakresie dostępu do danych niezbędnych do skutecznej realizacji procesu ewaluacji w tym w szczególności dla zaawansowanych metodologicznie badań ewaluacyjnych przeprowadzonych m.in. za pomocą metod konfrakcyjnych (identyfikacja luk informacyjnych w tym zakresie oraz zaproponowanie sposobów pozyskiwania niezbędnych danych).

F6. Zasoby ludzkie oraz potencjał instytucjonalny systemu monitorowania i ewaluacji (obszary ryzyka i bariery dla skutecznej i efektywnej realizacji procesów monitorowania i ewaluacji).

F7. Ocena założeń programu pod kątem realizacji zasady *evidence based policy*.

Pytania badawcze pogrupowane zostały w dziewięciu blokach badawczych (1-9). Przedstawiono je na poniższym rysunku. Prace ewaluacyjne rozpoczną się od oceny poszczególnych elementów logiki interwencji (bloki badawcze 1-4) przy jednoczesnym uwzględnieniu analizy zachowania zasad horyzontalnych (blok badawczy 5) oraz analizy spójności zewnętrznej (blok badawczy 6). Kolejnym elementem oceny będzie system wdrażania programu (blok badawczy 7), wynikający z przyjętej logiki interwencji. W następnym etapie badania ocenie poddany zostanie proponowany system monitorowania, sprawozdawczości i ewaluacji programu (blok badawczy 8) oraz wiążące się z programem ryzyka i bariery (blok badawczy 9). Ocena ta zostanie wykonana na ostatnim etapie badania i opierać się będzie na wnioskach z przeprowadzonych analiz dotyczących logiki interwencji i systemu wdrażania.

Rysunek 3. Bloki badawcze (etapy procesu ewaluacyjnego)

Źródło: opracowanie własne.

W poniższej tabeli zaprezentowano bloki badawcze 1-9 wraz z przypisanymi do nich pytaniami badawczymi oraz planowanymi do wykorzystania metodami zbierania i analizy danych. Szczegółowy opis metod zbierania i analizy danych znajduje się w Rozdziale 3: *Metody zbierania i analizy danych*.

Pod tabelą przedstawiono opis bloków badawczych wraz z przypisanymi pytaniami badawczymi oraz schematy postępowania badawczego, które planuje się zrealizować w poszczególnych blokach badawczych. Opis tych procesów obrazuje kolejność zastosowania metod zbierania danych, a także

rolę, jaką każdy z nich pełni w procesie formułowania końcowych wniosków i rekomendacji z ewaluacji. Liczby umieszczone przy poszczególnych metodach, np. „IDI Eksperti dziedzinowi 2” oznaczają, które z kolei zagadnienie badawcze jest poruszane w ramach danej metody.

Tabela 1. Przebieg procesu ewaluacyjnego – bloki i pytania badawcze

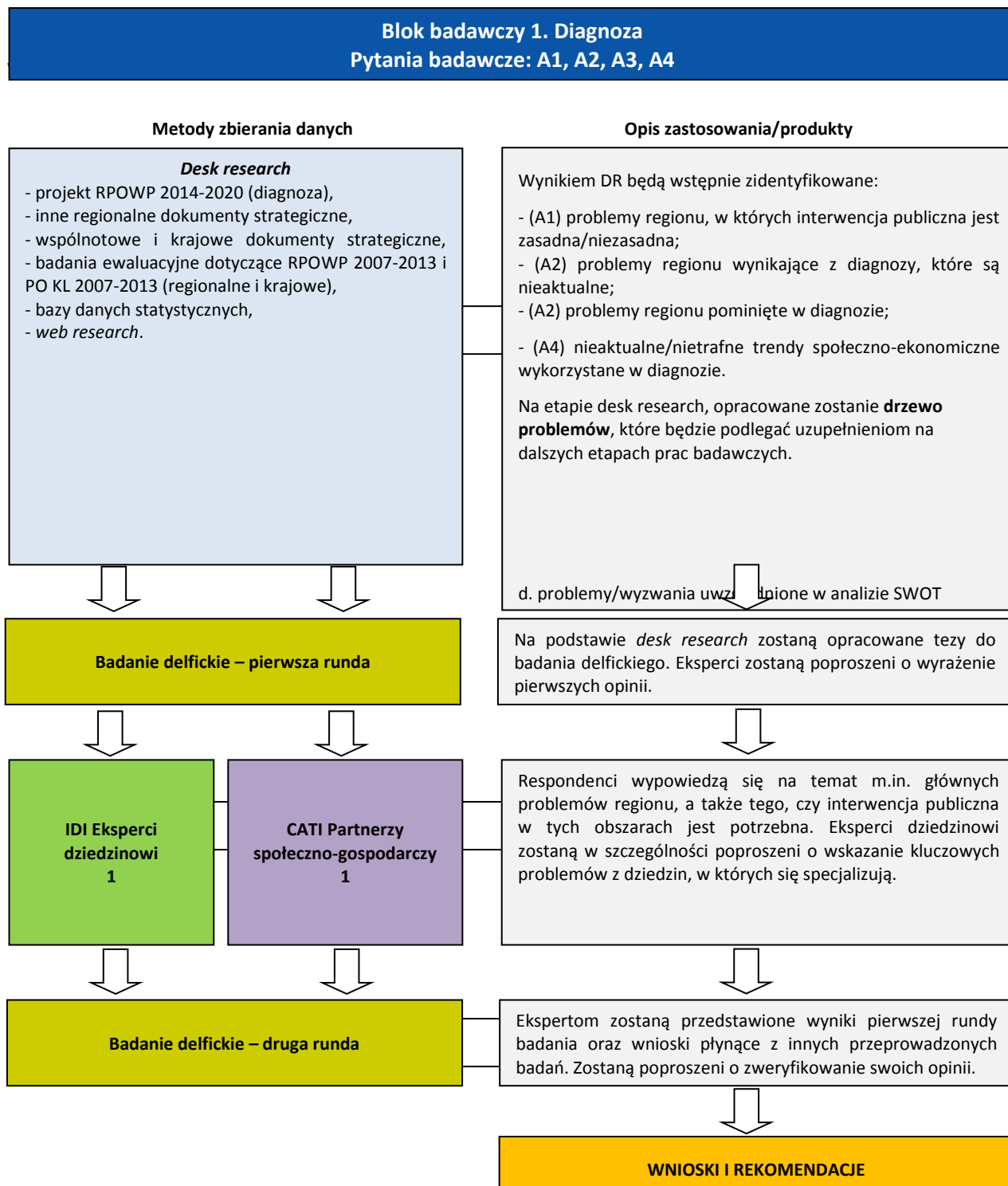
Blok badawczy	Pytania badawcze	Metody zbierania danych	Metody analizy danych
1. Diagnoza	A1, A2, A3, A4	<i>Desk research</i> Badanie delfickie IDI Eksperti dziedzinowi CATI Partnerzy społeczno-gospodarczy	Drzewo problemów
2. Cele, priorytety i działania	A5, B1, B3, B6, B7, B10	<i>Desk research</i> Badanie delfickie IDI Eksperti dziedzinowi Warsztaty Instytucje zarządzające i wdrażające PO w województwie podlaskim	Diagramy przyczynowo-skutkowe Kontrola krzyżowa
3. Alokacja i sposoby finansowania	B4, B5, B8	<i>Desk research</i> IDI Instytucje finansowe IDI Eksperti dziedzinowi CATI Partnerzy społeczno-gospodarczy	Analiza optymalizacji Benchmarking
4. Rezultaty i wskaźniki	B2, B9, B11, F2	<i>Desk research</i> IDI Eksperti dziedzinowi	Mapa oddziaływania Model HERMIN
5. Zasady horyzontalne	D1, D2, D3	<i>Desk research</i> IDI Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju IDI Eksperti dziedzinowi	Kontrola krzyżowa
6. Spójność zewnętrzna	B12, C1, C2	<i>Desk research</i> IDI Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju IDI Eksperti dziedzinowi	Kontrola krzyżowa Diagramy przyczynowo-skutkowe
7. System wdrażania	E1, E3, E4	<i>Desk research</i> IDI Instytucje finansowe CATI Partnerzy społeczno-gospodarczy Warsztaty Instytucje zarządzające i wdrażające PO w województwie podlaskim	-
8. Ewaluacja	F1, F3, F4, F5, F6, F7	<i>Desk research</i> Badanie delfickie ITI Zagraniczni eksperci ds. ewaluacji polityk publicznych Warsztaty Instytucje zarządzające i wdrażające PO w województwie podlaskim	Analiza porównawcza Analiza wielokryterialna <i>Benchmarking</i> Model HERMIN SMART
9. Ryzyka	B13, E2	<i>Desk research</i> IDI Eksperti dziedzinowi IDI Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju	Mapa ryzyka

Źródło: opracowanie własne.

BLOK BADAWCZY 1. Diagnoza

Pytania badawcze: A1, A2, A3, A4

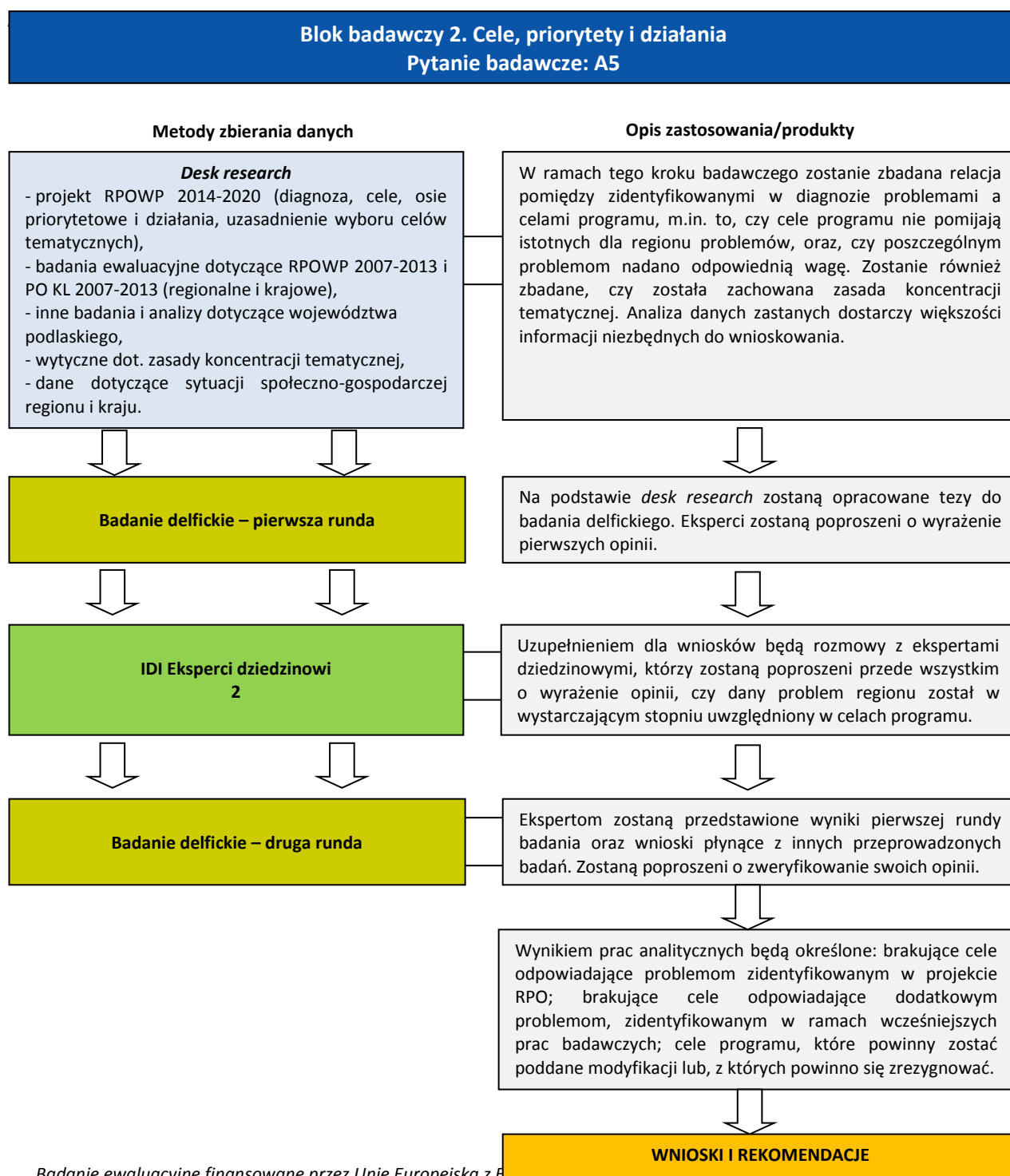
Przedmiotem oceny będzie diagnoza społeczno-gospodarcza wykonana na potrzeby programu. Zbadane zostanie to, czy rozpoznane w diagnozie problemy są aktualne oraz, czy nie zostały pominięte w niej jakieś kwestie istotne dla regionu. Ocenione zostanie również to, czy interwencja publiczna w rozpoznanych obszarach problemowych jest rzeczywiście potrzebna tj. czy wskazane problemy nie mogłyby zostać rozwiązane bez wsparcia publicznego.

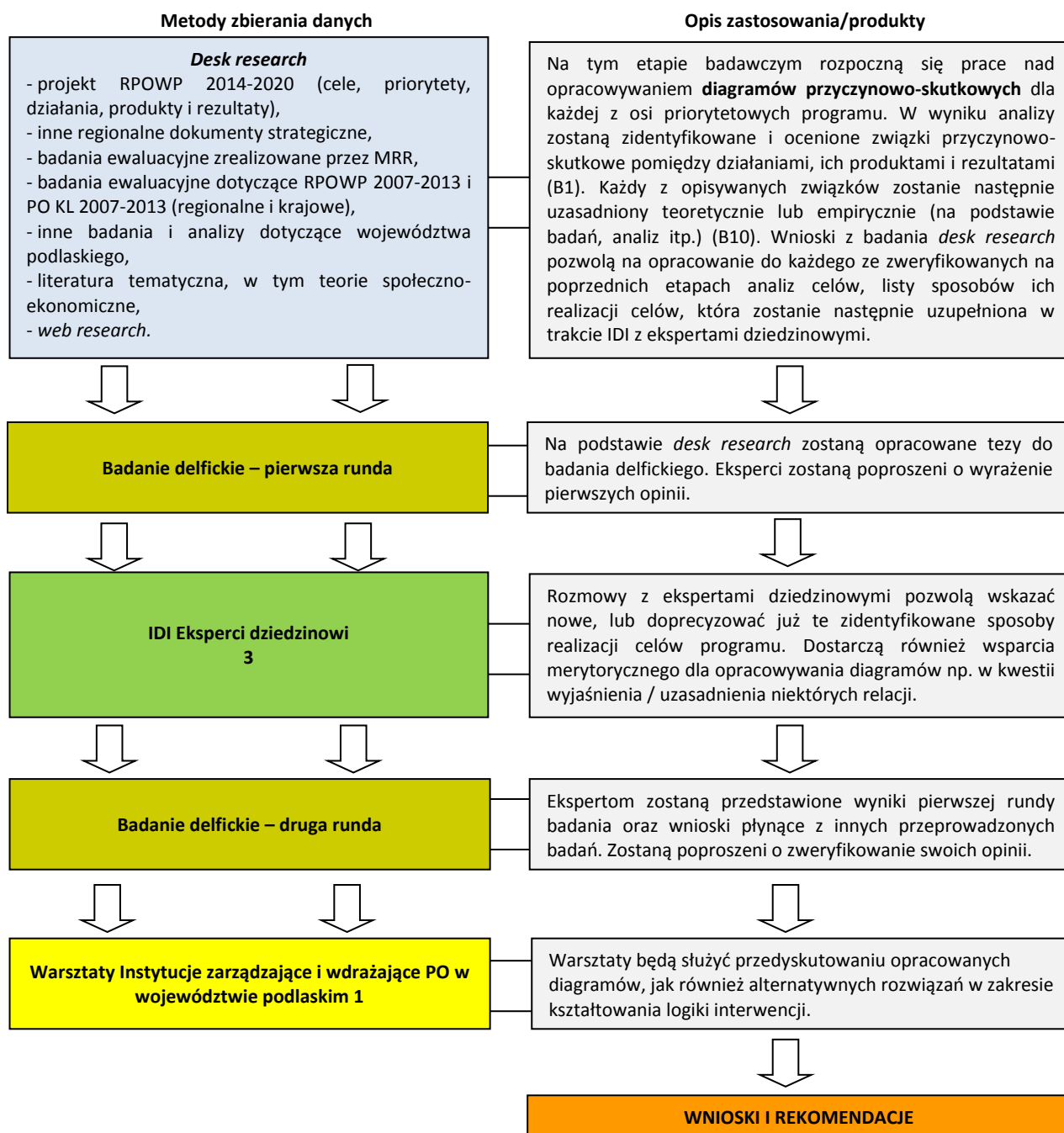
BLOK BADAWCZY 2. Cele, priorytety i działania

Pytania badawcze: A5, B1, B3, B6, B7, B10

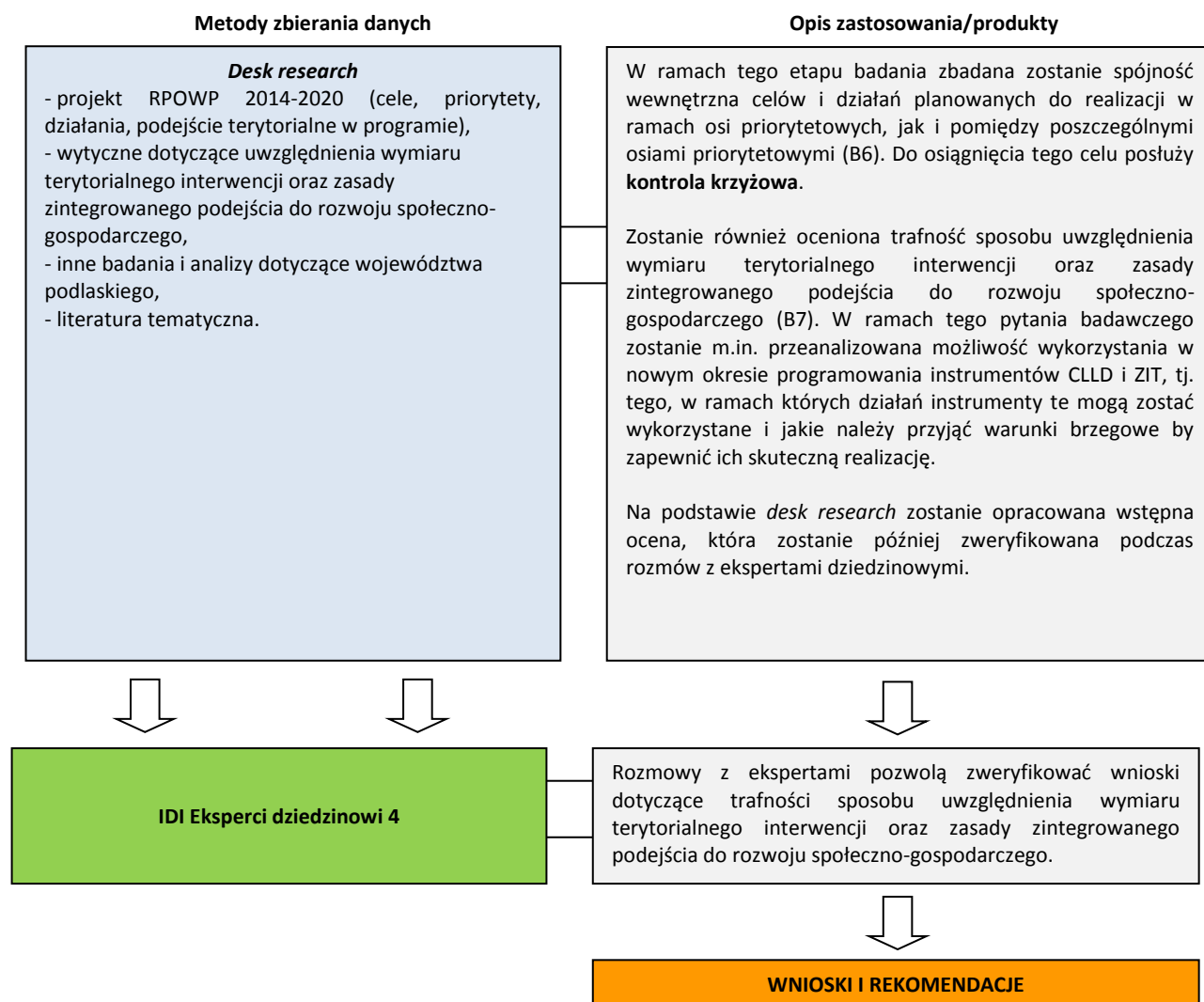
W tej części badania będziemy oceniać logikę interwencji publicznej RPOWP 2014-2020. Według wskazówek MRR jest to najistotniejszy element całego procesu ewaluacji *ex-ante*. Ocenie będą podlegały przyjęte w programie cele, priorytety i działania. Głównym elementem oceny będzie przeanalizowanie związków przyczynowo-skutkowych pomiędzy zaplanowanymi w ramach programu działaniami a produktami i spodziewanymi rezultatami. Sprawdzone zostanie również, na ile te działania wynikają z przeprowadzonej diagnozy oraz, na ile są ze sobą spójne. Dodatkowo przeanalizowane zostanie to, czy założone cele mogłyby być realizowane za pomocą alternatywnych rozwiązań.

Blok badawczy 2. Cele, priorytety i działania
Pytania badawcze: B1, B3, B10

Blok badawczy 2. Cele, priorytety i działania
Pytanie badawcze: B6, B7

BLOK BADAWCZY 3. Alokacja i sposoby finansowania

Pytania badawcze: B4, B5, B8

Zespół ewaluacyjny będzie miał za zadanie ocenić, czy alokacja środków finansowych w programie została odpowiednio rozdysponowana na cele programu według ich ważności oraz wobec zaplanowanych rezultatów i wskaźników. Zbadane zostanie również to, czy trafnie dobrano formy udzielania wsparcia dla poszczególnych obszarów i grup beneficjentów. Jednocześnie oceniony zostanie system wskaźników realizacji programu. Zbadamy m.in. to, czy w danym projekcie czy grupie beneficjentów powinno być oferowane wsparcie zwrotne czy bezzwrotne, czy powinno być udzielane w trybie konkursowym czy pozakonkursowym. Ocenie zostaną również poddane kwestie efektywności narzędzi, jakimi są ZIT i RLKS.

Blok badawczy 3. Alokacja i sposoby finansowania Pytania badawcze: B4, B5

Metody zbierania danych

Desk research

- projekt RPOWP 2014-2020 (cele, priorytety działania, informacje o alokacji, uzasadnienie podziału środków),
- wspólnotowe, krajowe i regionalne dokumenty strategiczne,
- wytyczne dot. zasad koncentracji tematycznej.

Opis zastosowania/produkty

Wysokość alokacji będzie analizowana w odniesieniu do celów, działań programu uzupełnionych w wyniku poprzednich prac ewaluacyjnych.

W ramach prac przeprowadzona zostanie m.in. **analiza optymalizacji**, która pomoże dopasować wysokość środków przypisanych działaniom do rangi ich ważności. Metoda **benchmarkingu** pozwoli prześledzić i porównać rozwiązania zastosowane w innych regionach. Podstawą wyznaczania alokacji będzie ponadto metaanaliza, która pozwoli na ocenę nakładów i efektów wcześniejszych interwencji w poszczególnych obszarach.

Desk research polegać będzie na zebraniu i analizie danych dotyczących propozycji podziału środków dostępnych w ramach RPOWP 2014-2020. Zbadane zostanie, czy w alokacji została zachowana zasada koncentracji tematycznej (B4), a także to, czy jest ona spójna celami, działaniami programu i potrzebami regionu (B5).

WNIOSKI I REKOMENDACJE

Blok badawczy 3. Alokacja i sposoby finansowania
Pytania badawcze: B8

Metody zbierania danych

Desk research

- projekt RPOWP 2014-2020 (cele, priorytety i działania, zasady i tryb wyboru projektów, zastosowanie instrumentów zintegrowanych, ZIT i instrumentów finansowych),
- badania ewaluacyjne zrealizowane przez MRR,
- badania ewaluacyjne UMWP dotyczące RPOWP 2007-2013 i PO KL 2007-2013,
- inne badania i analizy dotyczące województwa podlaskiego,
- literatura tematyczna,
- *web research*.

Opis zastosowania/produkty

W ramach desk research zostanie dokonana metaanaliza dotychczasowych doświadczeń regionu z zakresu udzielania i korzystania ze wsparcia publicznego, w tym w szczególności wykorzystania zwrotnych form finansowania. Zostaną również przeanalizowane regionalne, krajowe i unijne rekomendacje dotyczące wyboru potencjalnie najlepszych sposobów finansowania w przyszłym okresie programowania oraz rozwiązania z tego zakresu przyjęte w innych regionach/krajach.

CATI
Partnerzy społeczno-gospodarczy
2

IDI Instytucje finansowe
1

IDI Eksperti dziedzinowi
5

Wnioski DR zostaną skonfrontowane z opiniami partnerów społeczno-gospodarczych, przedstawicieli instytucji finansowych oraz ekspertów dziedzinowych, którzy wypowiedzą się nt. możliwości wdrożenia poszczególnych form finansowania w poszczególnych obszarach wsparcia.

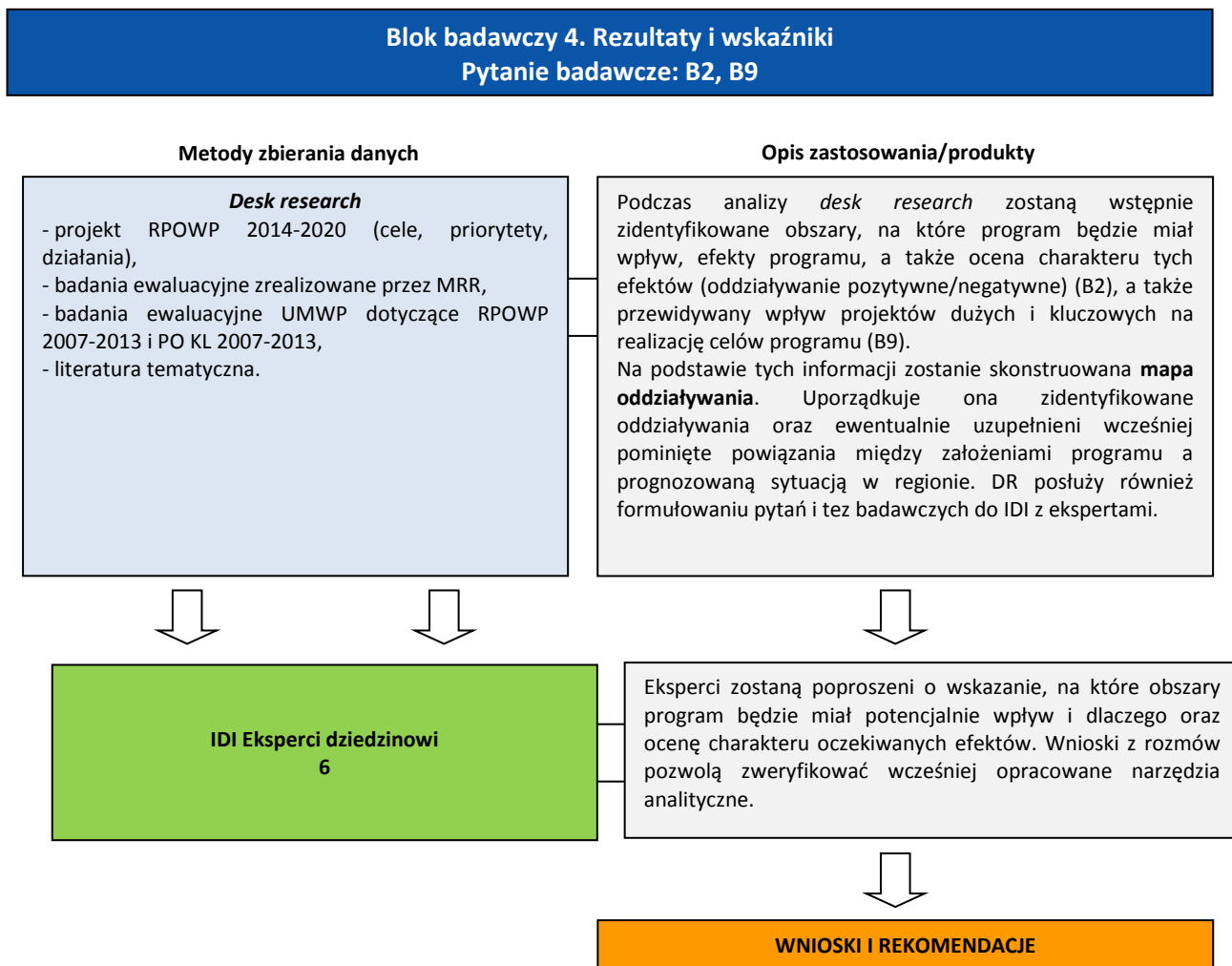

WNIOSKI I REKOMENDACJE

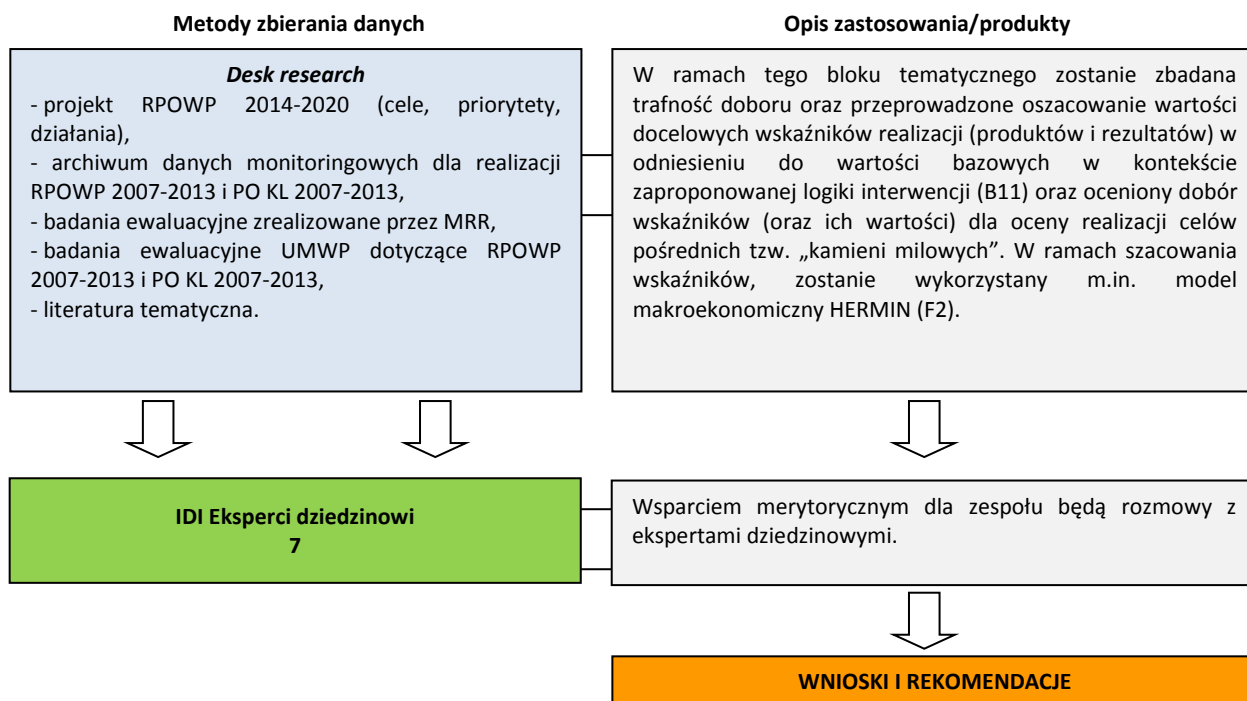
BLOK BADAWCZY 4. Rezultaty i wskaźniki

Pytania badawcze: B2, B9, B11, F2

Zostanie zbadany wpływ realizacji programu na sytuację społeczno-gospodarczą regionu, w tym zarówno spodziewane efekty, jak i te dotychczas nieprzewidziane. W ramach tego bloku tematycznego zostaną ponadto oszacowane wartości docelowe i pośrednie (ang. *milestones*) wskaźników realizacji programu (produktu i rezultatu). W trakcie oceny wykorzystane zostaną m.in. doświadczenia dotyczące stosowania analogicznych wskaźników w poprzednich okresach programowania.

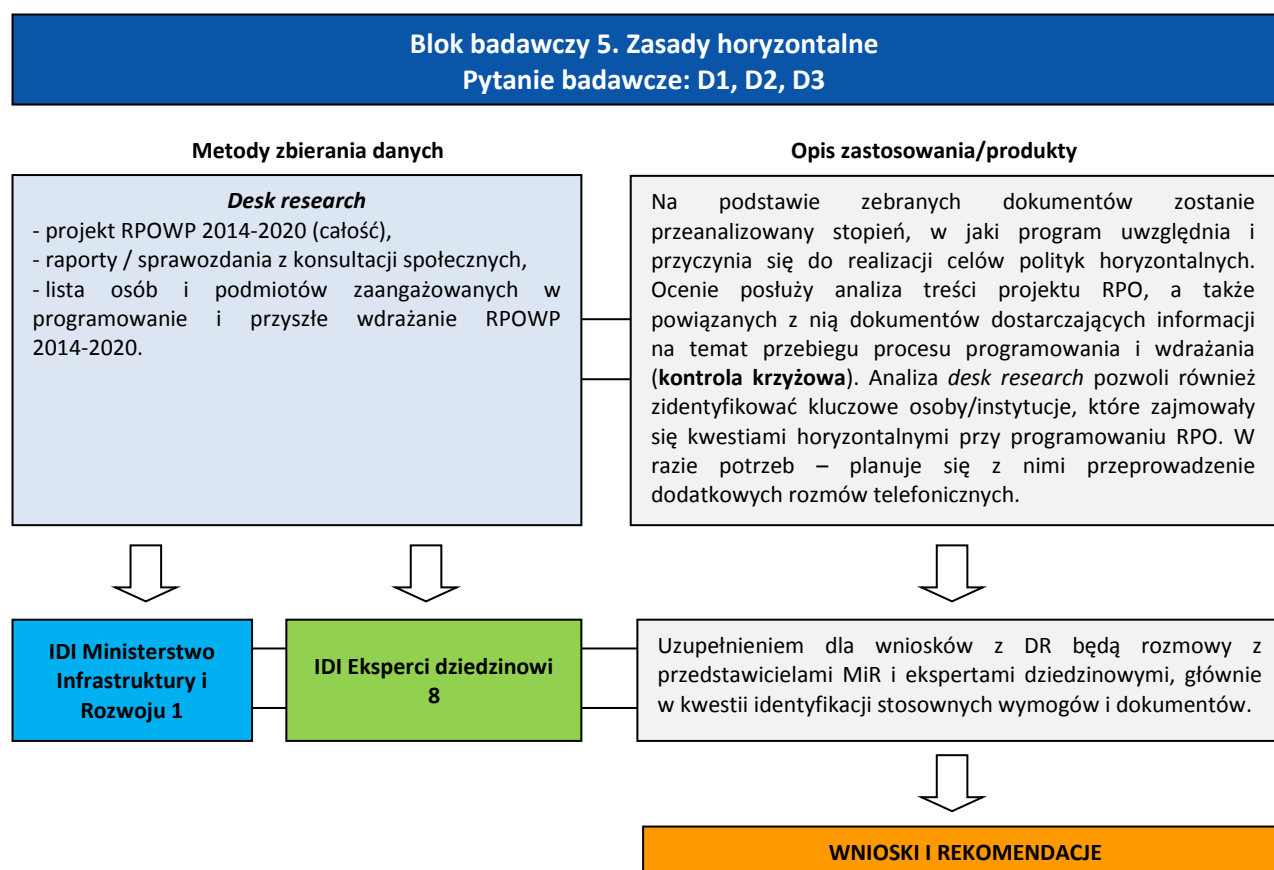
Blok badawczy 4. Rezultaty i wskaźniki
Pytanie badawcze: B11, F2

BLOK BADAWCZY 5. Zasady horyzontalne

Pytania badawcze: D1, D2, D3

Zweryfikowane zostanie, czy w ramach przygotowania diagnozy oraz całego programu brane były pod uwagę zasady równości szans płci, niedyskryminacji oraz zrównoważonego rozwoju. Punktem odniesienia dla oceny spójności programu z politykami horyzontalnymi będą zapisy projektu rozporządzenia ogólnego¹³ dotyczące zasad horyzontalnych i sposobów ich uwzględnienia w programie operacyjnym¹⁴.

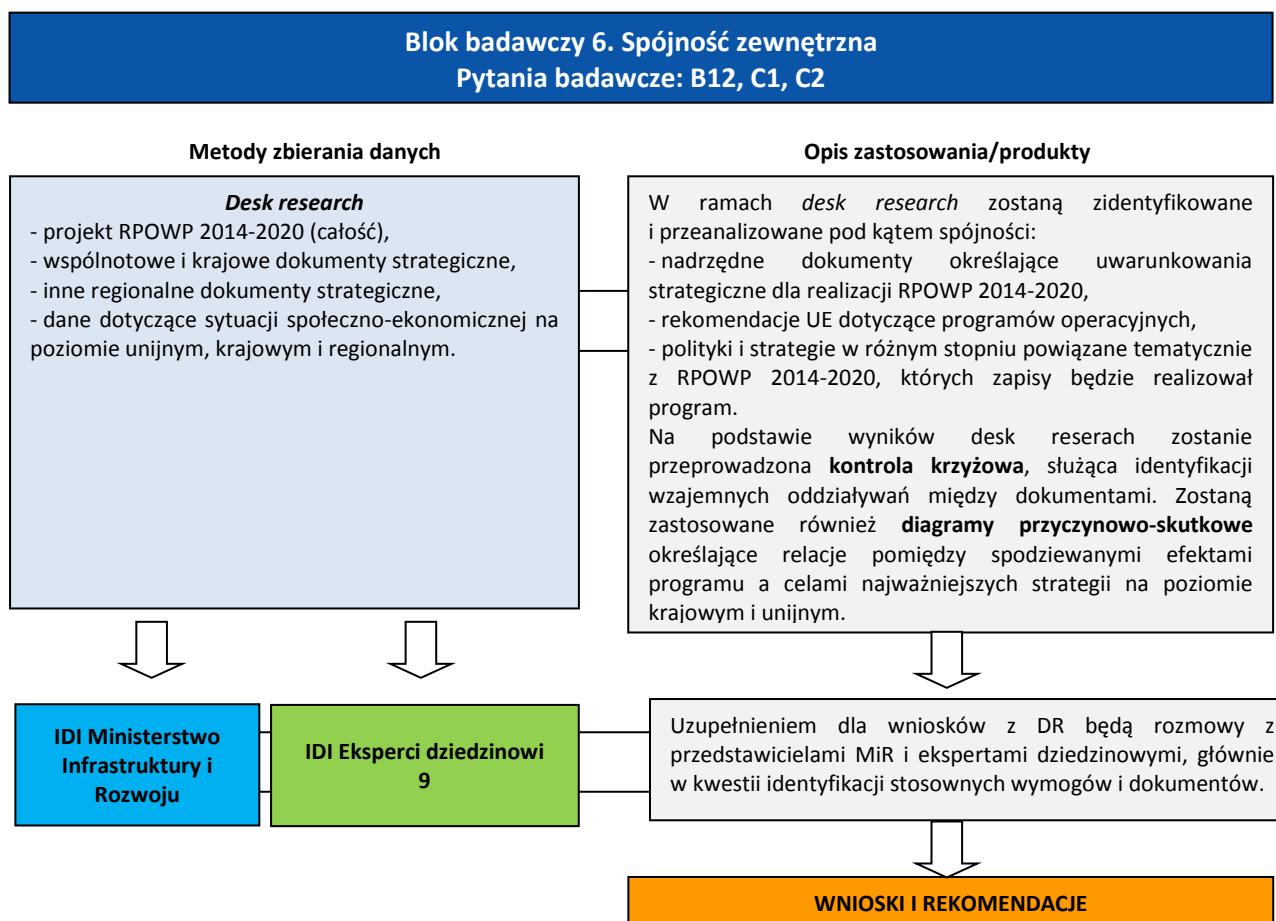
¹³ European Commission, *Regulation of the European Parliament and of the Council laying down common provisions on the European Regional Development Fund, the European Social Fund, the Cohesion Fund, the European Agricultural Fund for Rural Development and the European Maritime and Fisheries Fund covered by the Common Strategic Framework and laying down general provisions on the European Regional Development Fund, the European Social Fund and the Cohesion Fund and repealing Council Regulation (EC) No 1083/2006*, Brussels 14.02.2012.

¹⁴ Zgodnie z treścią artykułu 7 rozporządzenia, Państwa członkowskie i Komisja podejmują odpowiednie kroki w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną podczas przygotowania i realizacji programów. O konieczności uwzględnienia opisu dotyczącego sposobu uwzględnienia zasad horyzontalnych w programie wskazano również w artykule 87. pkt 3 iii).

BLOK BADAWCZY 6. Spójność zewnętrzna

Pytania badawcze: B12, C1, C2

Zadaniem tego modułu będzie określenie, w jakim stopniu spodziewane efekty programu operacyjnego przyczynią się do realizacji celów strategicznych na różnych poziomach: regionalnym, krajowym i unijnym, w tym w szczególności do realizacji celów strategii Europa 2020: rozwoju inteligentnego, rozwoju zrównoważonego oraz rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu¹⁵. Zbadane zostanie również to, jakie polityki, strategie i programy wdrażane na poziomie unijnym, krajowymi i regionalnym mogą mieć wpływ na realizację programu.

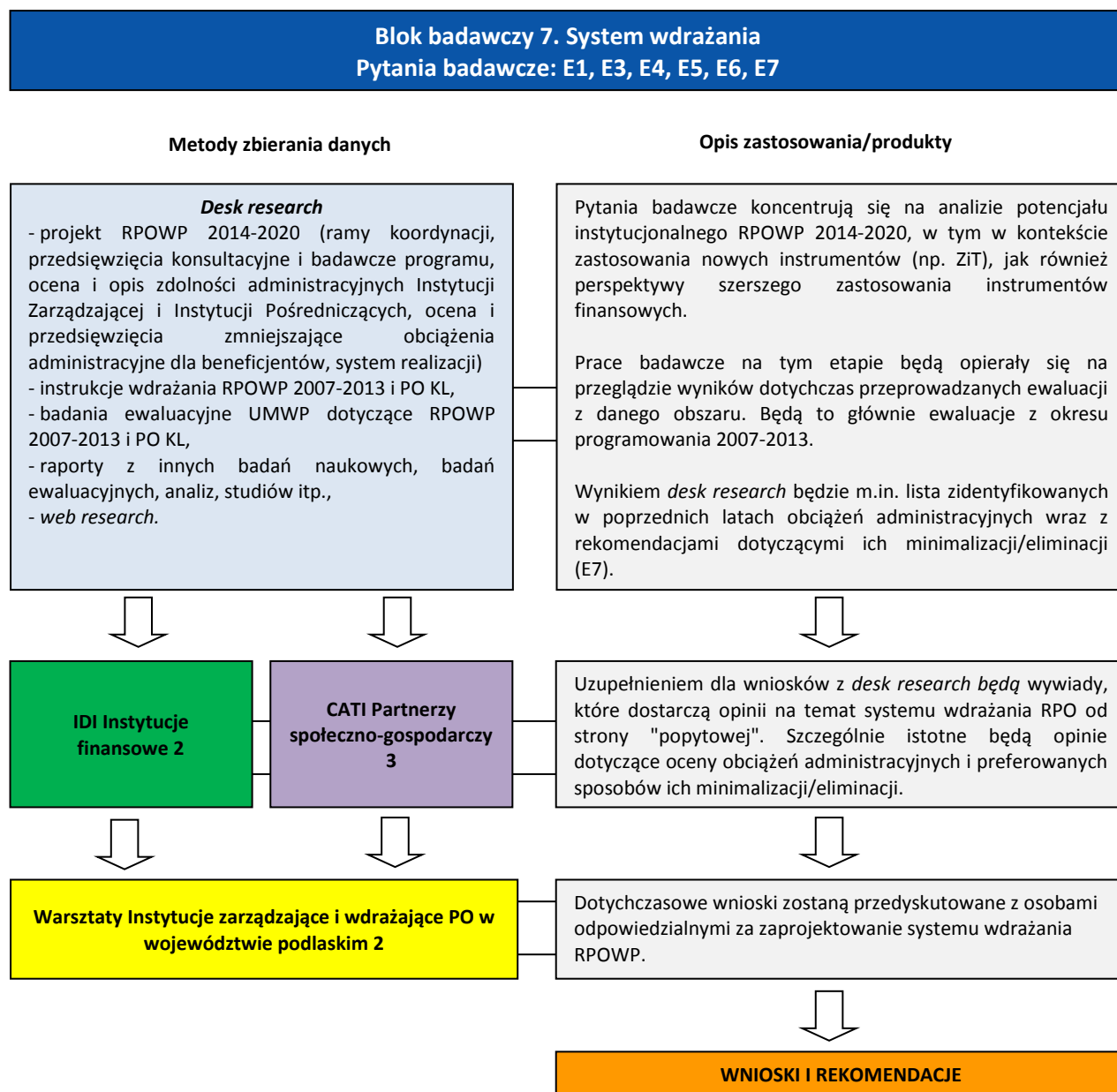

¹⁵ Komisja Europejska, Europe 2020 – A strategy of smart, sustainable and inclusive growth, COM (2010)2020, Brussels, 03.03.2010.

BLOK BADAWCZY 7. System wdrażania

Pytania badawcze: E1, E3, E4, E5, E6, E7

Przedmiotem oceny w tej części badania będzie projekt układu instytucjonalnego RPOWP 2014-2020. Zbadane zostanie to, czy przewidziane rozwiązania administracyjne pozwolą osiągnąć założone cele programu, w tym m.in. zasoby kadrowe instytucji odpowiedzialnych za zarządzanie i wdrażanie programu, podział zadań, system koordynacji działań, procedury. Sprawdzone będzie również to, czy instytucjom odpowiedzialnym za zarządzanie i wdrażanie programu została zapewniona wystarczająca pomoc techniczna oraz to, czy nie ma potrzeby włączenia w procesy zarządzania i wdrażania RPO dodatkowych instytucji. W ramach tej części badania przeprowadzona zostanie także ocena spodziewanej skuteczności przedsięwzięć zaplanowanych w celu redukcji obciążeń administracyjnych dla beneficjentów. Odrębnej ocenie zostanie poddany potencjał instytucjonalny dla realizacji ZIT w Białostockim Obszarze Funkcjonalnym.

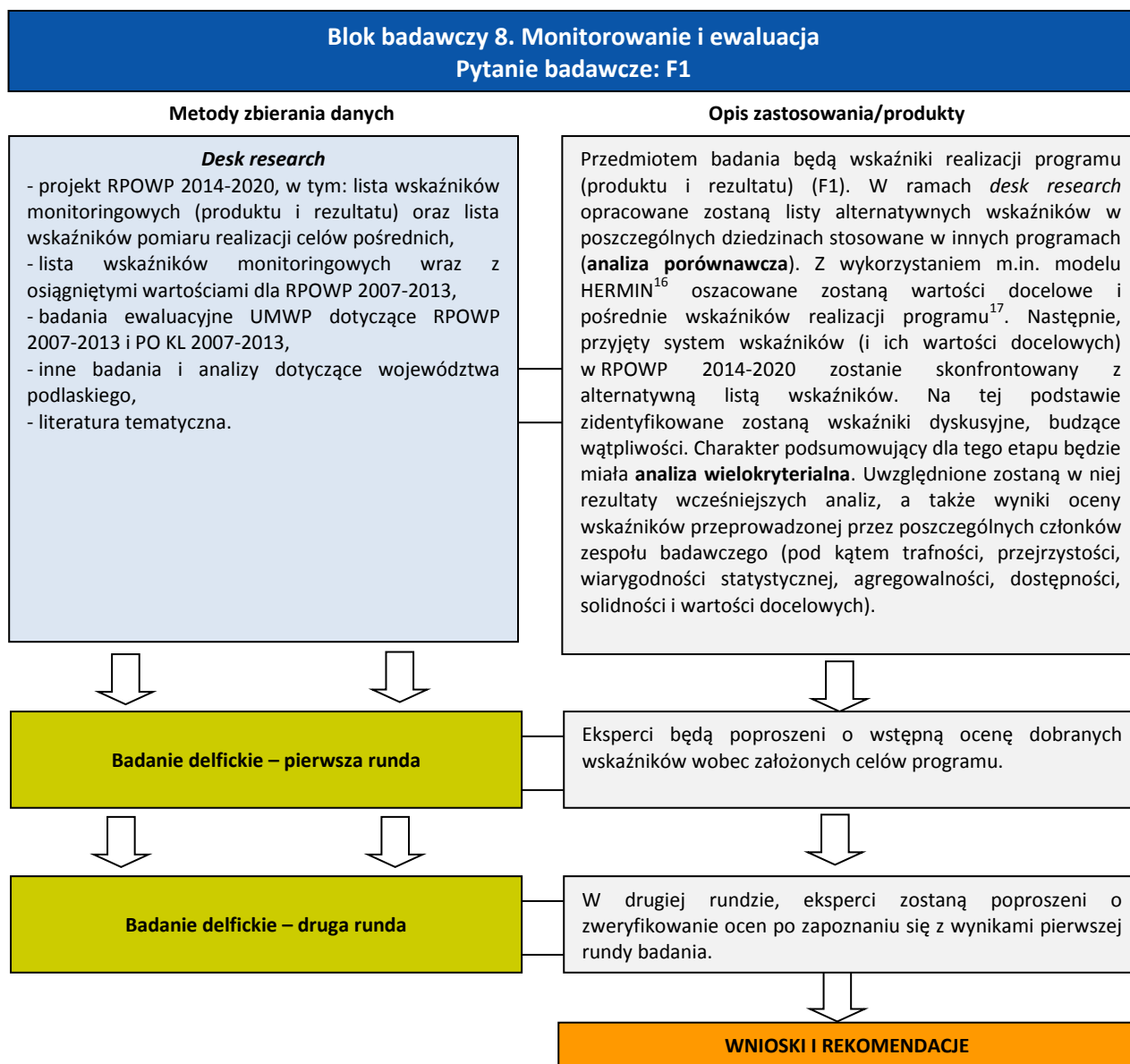
BLOK BADAWCZY 8. Monitorowanie i ewaluacja

Pytania badawcze: F1, F3, F4, F5, F6

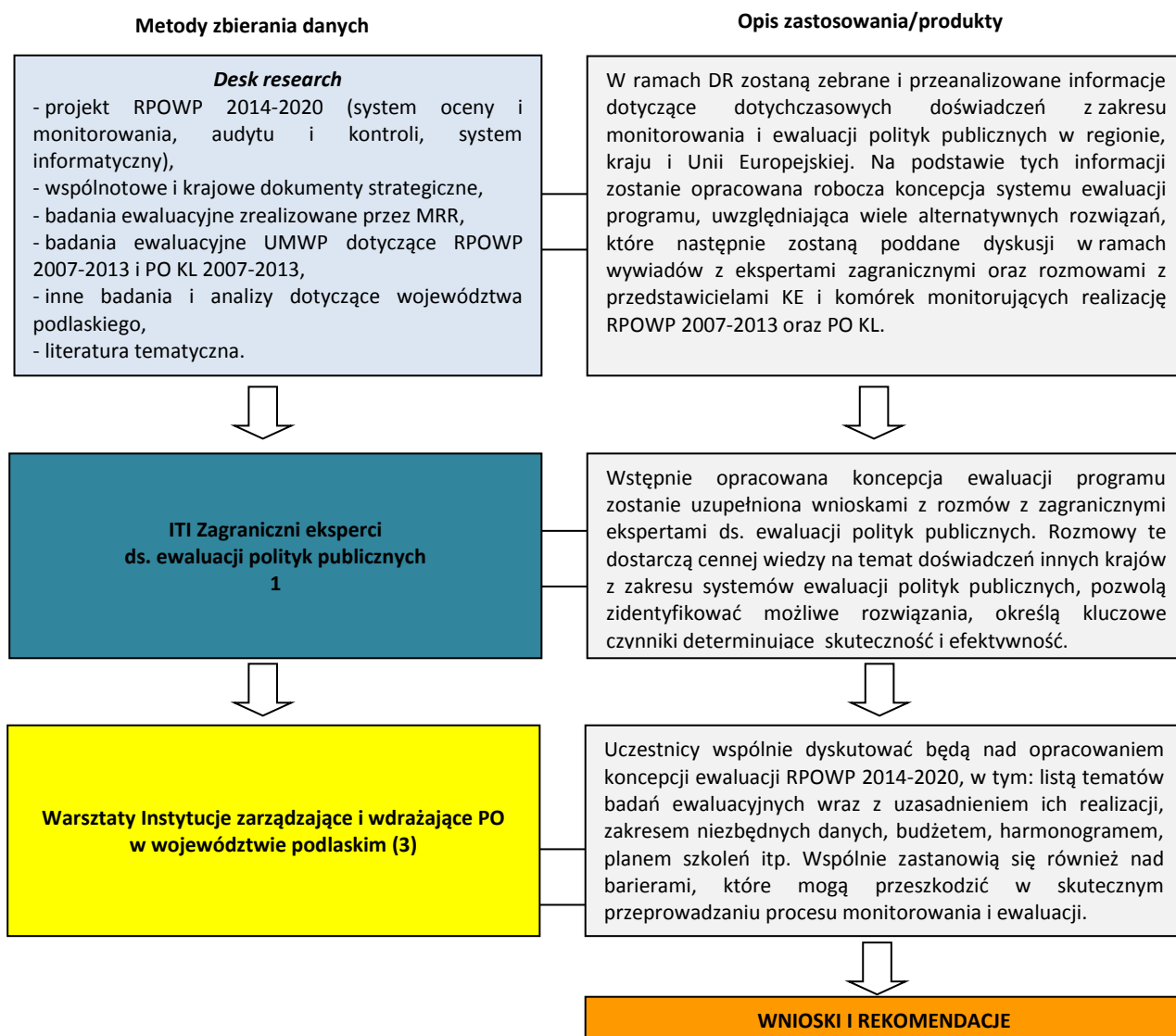
Przeanalizowane zostanie to, jak najlepiej zmierzyć rezultaty wdrażania programu, czyli ocenie poddane zostaną przyjęte wskaźniki (oraz ich wartości) produktów i rezultatów. Zbadanie ich nastąpi pod kątem trafności, przejrzystości, wiarygodności, agregowalności, dostępności i solidności. Oceniony zostanie system monitorowania i ewaluacji RPOWP 2014-2020, w tym czy założenia programu umożliwiają realizację zasady *evidence based policy* (m.in. czy przewidziane zostały działania polegające na realizacji analiz, ewaluacji, badań, ekspertyz na potrzeby związane z wdrażaniem i oceną programu operacyjnego). Głównym przedmiotem analizy będzie to, czy wszystkie działania przewidziane w tym zakresie są uzasadnione oraz czy możliwa jest ich skuteczna realizacja. Nastąpi sprawdzenie m.in. tego, czy został zapewniony dostęp do wszystkich danych potrzebnych do monitorowania i ewaluacji realizacji programu (m.in. na potrzeby sprawozdań rocznych). Zbadane zostaną również zasoby kadrowe odpowiedzialne za realizację procesów monitorowania i ewaluacji programu. W ramach prac badawczych zostanie również opracowana wstępna koncepcja procesu ewaluacji programu, wynikająca z logiki interwencji programu oraz zawierająca w szczególności zakres tematyczny i harmonogram realizacji ewaluacji wraz z uzasadnieniem ich przeprowadzenia oraz propozycje metodologiczne^{16,17}.

¹⁶ Szczegółowa metodologia oceny system wskaźników znajduje się w części poświęconej metodom badawczym.

¹⁷ Oszacowanie wartości docelowych i pośrednich wskaźników nastąpi na etapie raportu końcowego..

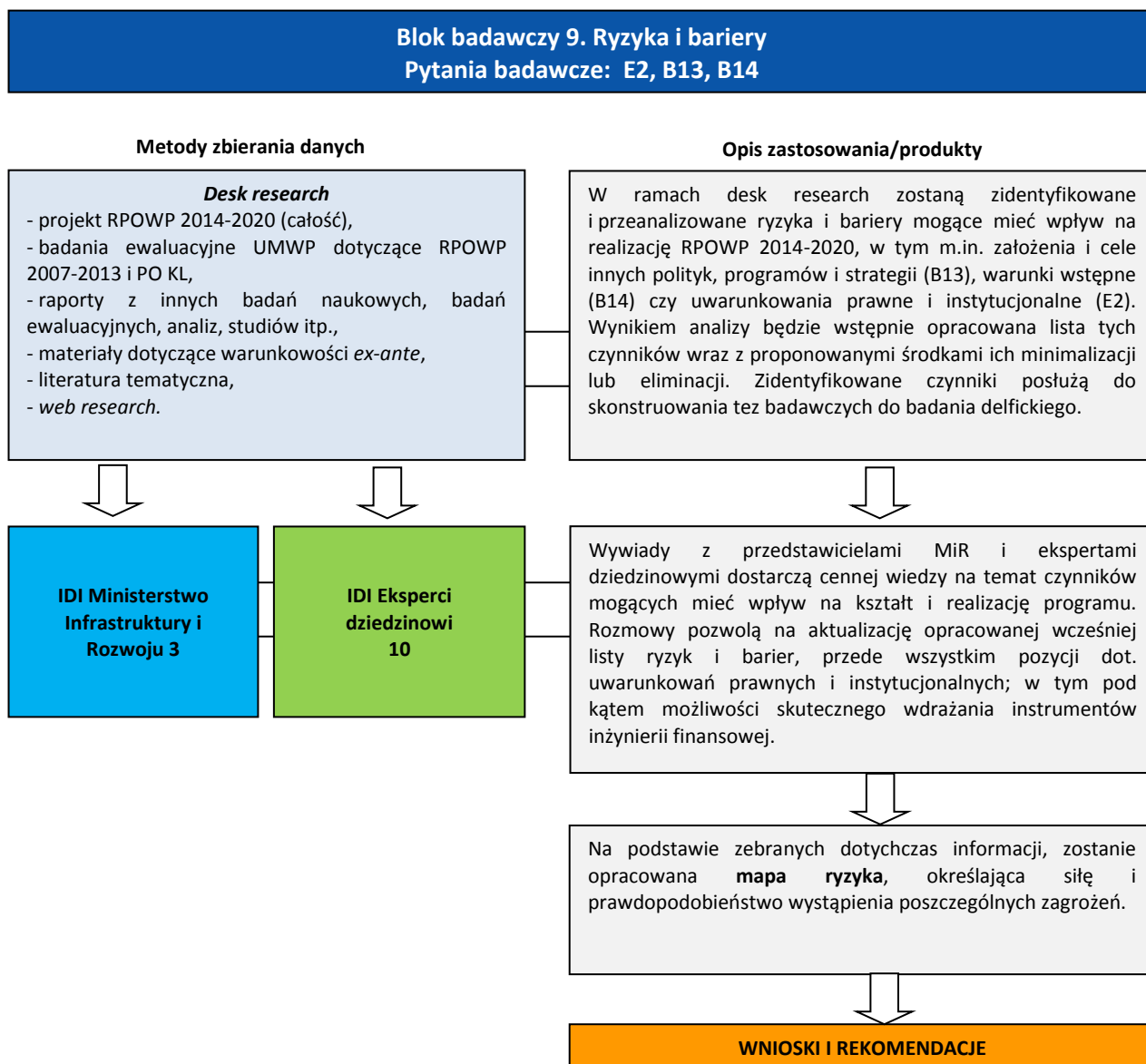
Blok badawczy 8. Monitorowanie i ewaluacja
Pytania badawcze: F3, F4, F5, F6

BLOK BADAWCZY 9. Ryzyka i bariery

Pytania badawcze: E2, B13, B14

W ramach tych pytań badawczych zbadane zostaną ryzyka i bariery, które mogą utrudnić skuteczną i efektywną realizację RPOWP 2014-2020, w tym skutki związane ze zmieniającą się sytuacją gospodarczą, nowymi wymogami prawnymi i instytucjonalnymi, w tym pod kątem możliwości skutecznego wdrażania instrumentów inżynierii finansowej itd. Po rozpoznaniu ryzyk i barier, nadane im zostaną odpowiednie wagi oraz określone prawdopodobieństwo ich wystąpienia. Określone zostaną także, jakie działania mogłyby zostać podjęte by te ryzyka i bariery zmniejszyć lub zupełnie wyeliminować.

W każdym z ww. bloków badawczych zastosowane zostaną zróżnicowane metody zbierania i analizy danych. Kluczowym źródłem informacji będzie treść projektu RPOWP 2014-2020, a także inne źródła zastane (dokumenty strategiczne na poziomie regionalnym, krajowym i wspólnotowym, literatura naukowa, ekspertyzy itp.).

Szczegółowa lista źródeł, które zostaną przeanalizowane w ramach DR została przedstawiona w Rozdziale 5: *Wykaz i opracowanie literatury/wyników badań naukowych i ewaluacyjnych*. Aby dostarczyć obiektywnej i wyczerpującej oceny projektu programu, w proces ewaluacji zostaną włączeni kluczowi interesariusze RPO, w tym: pracownicy administracji regionalnej i krajowej, eksperci dziedzinowi oraz partnerzy społeczno-gospodarczy. Wiedza i opinie pozyskane od tych osób w ramach zorganizowanych wywiadów, warsztatów pomogą we wnioskowaniu i formułowaniu rekomendacji dotyczących zmian w programie.

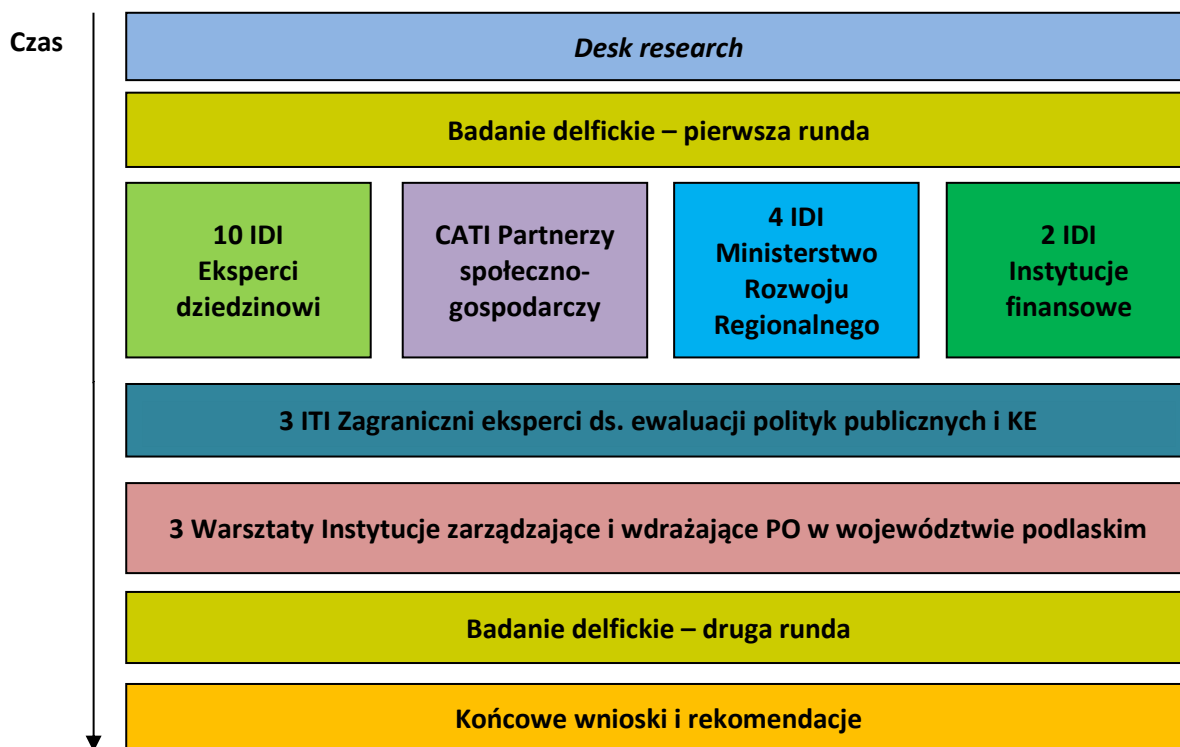

3. Metody zbierania i analizy danych

3.1 Metody zbierania danych

Poniżej zaprezentowano opis metod zbierania danych, jakie planuje się wykorzystać w ramach ewaluacji *ex-ante* Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego 2014-2020. Oś czasu po lewej stronie schematu porządkuje metody zgodnie z kolejnością ich realizacji. Przyjęta kolejność wynika z relacji łączących poszczególne metody (w realizacji niektórych badań zostają wykorzystane wnioski z innych metod badawczych, np. na warsztatach przedyskutowane zostaną wnioski z analizy *desk research* i wywiadów IDI).

Rysunek 4. Metody zbierania danych zastosowane w ewaluacji i kolejność ich realizacji*

* liczby przyporządkowane do poszczególnych metod badawczych oznaczają liczbę przeprowadzanych badań.

Źródło: opracowanie własne.

Ostateczna lista uczestników i tematyka spotkań (w ramach przeprowadzanych metod zbierania danych) zostaną skonsultowane z Zamawiającym bezpośrednio przed uruchomieniem poniższych metod i rozsyłaniem zaproszeń.

Desk research

Desk research polega na wykorzystaniu w badaniu dostępnych danych wtórnych takich jak publikacje, raporty, biuletyny, bazy danych, katalogi, informacje dostępne na stronach internetowych itp. Przed wykorzystaniem danych w badaniu są one analizowane pod kątem wiarygodności, rzetelności i aktualności.

Desk research jest użyteczny ze względu na wysoki stopień obiektywizmu oraz możliwość wykorzystania zebranych informacji na potrzeby procedur badawczych realizowanych w kolejnych etapach badania. Technika ta znajdzie bardzo szerokie zastosowanie w projekcie – w przypadku niektórych modułów badawczych stanowić będzie główne źródło informacji, czasem będzie pełnić dla wnioskowania jedynie funkcję pomocniczą. Szczegółowy wykaz materiałów źródłowych, które zostaną poddane analizie w ramach *desk research* znajdują się w rozdziale 5: *Wykaz i opracowanie literatury/wyników badań naukowych i ewaluacyjnych*. Zakres analiz przeprowadzany w poszczególnych etapach badania został wskazany przy opisie poszczególnych bloków badawczych w poprzednim rozdziale.

10 IDI Ekspertów dziedzinowi

Wywiady pogłębione zostaną przeprowadzone z regionalnymi ekspertami z dziedzin związanych z rozwojem społeczno-gospodarczym regionu, odpowiadających priorytetom działań planowanych do podjęcia w ramach RPOWP 2014-2020.

Zaplanowano, że przypisanie respondentów wywiadów pogłębionych zostanie dokonane ze względu na zakres kolejnych Celów Tematycznych uwzględnionych w RPO.

Tabela 2. Cele Tematyczne UE

Cele Strategii Europa 2020	Cele tematyczne z propozycji pakietu legislacyjnego UE
Wzrost inteligentny	CT 1. Wspieranie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji CT 2. Zwiększenie dostępności stopnia wykorzystania i jakości technologii informacyjno-komunikacyjnych CT 3. Podnoszenie konkurencyjności MŚP, sektora rolnego oraz sektora rybołówstwa i akwakultury
Wzrost zrównoważony	CT 4. Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach CT 6. Ochrona środowiska naturalnego i wspieranie efektywności wykorzystania zasobów CT 7. Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszych infrastruktur sieciowych
Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu	CT 8. Wspieranie zatrudnienia i mobilności pracowników CT 9. Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem CT 10. Inwestowanie w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie

Źródło: opracowanie własne.

Respondenci rekrutowani będą spośród:

- przedstawicieli środowiska naukowego zaangażowanych w pracę na podlaskich uczelniach wyższych,
- przedstawicieli organizacji pozarządowych prowadzących działalność w poszczególnych obszarach odpowiadających Celom Tematycznym,
- przedstawicieli sfery B+R, klastrów, instytucji otoczenia biznesu,
- pozostałych ekspertów optymalnych do oceny sposobu realizacji poszczególnych Celów Tematycznych.

Propozycja ekspertów zostanie skonsultowana z Zamawiającym przed przedstawieniem ostatecznej wersji treści Raportu Metodologicznego, ale po uwagach merytorycznych Zamawiającego do projektu Raportu.

Wywiady będą wykorzystywane na etapie oceny logiki interwencji programu, w tym oceny celów, działań programu, oczekiwanych rezultatów, alokacji i form wsparcia.

Kluczowe zagadnienia badawcze:

- trafność diagnozy,
- stopień przełożenia problemów regionu na cele, priorytety i działania programu,
- analiza związków przyczynowo-skutkowych pomiędzy działaniami, ich produktami i rezultatami;
- alternatywne sposoby realizacji celów programu,
- sposób uwzględnienia wymiaru terytorialnego interwencji,
- alokacja i trafność zastosowania poszczególnych form wsparcia,
- ocena wpływu programu na sytuację społeczno-gospodarczą regionu,
- obszary ryzyka i bariery dla skutecznej i efektywnej realizacji programu, w tym dotyczące uwarunkowań prawnych i instytucjonalnych mogące zagrozić realizacji programu;
- sposób zastosowania zasad horyzontalnych w programie;
- ocena spójności zewnętrznej programu z najważniejszymi programami i innymi dokumentami na poziomie regionalnym, krajowym i unijnym.

4 IDI Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju

Przeprowadzone zostaną wywiady z przedstawicielami Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju, departamentów zajmujących się planowaniem i wdrażaniem programów unijnych. Rozmowy te pozwolą nam na rozpoznanie czynników, które będą mogły wpłynąć na skuteczność i efektywność wdrażania RPOWP 2014-2020, głównie powiązanych z równoległe przebiegającymi przygotowaniem krajowych dokumentów strategicznych na perspektywę 2014-2020. Wywiady posłużą również ocenie innych uwarunkowań zewnętrznych *ex-ante*, które w dużej części obejmują ocenę wpływu uregulowań ustanowionych na poziomie krajowym i unijnym. Ewaluator przewiduje możliwość przeprowadzenia wywiadów w formie diady lub triady w zależności od tematyki rozmowy, jak i decyzji respondentów o chęci uczestniczenia w spotkaniu z dodatkową osobą.

Kluczowe zagadnienia badawcze:

- sposób zastosowania zasad horyzontalnych w programie;
- ocena spójności zewnętrznej programu z najważniejszymi programami i innymi dokumentami na poziomie regionalnym, krajowym i unijnym.
- obszary ryzyka i bariery dla skutecznej i efektywnej realizacji programu, w tym dotyczące uwarunkowań prawnych i instytucjonalnych mogące zagrozić realizacji programu;

- uwarunkowania zewnętrzne w stosunku do programu operacyjnego mające wpływ na jego skuteczność i efektywność, w tym warunki wstępne (warunkowość *ex-ante*);
- proces negocjacji programu z KE;

Tabela 3. IDI Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju: proponowani uczestnicy

Imię i nazwisko	Departament, stanowisko
Agnieszka Dawydzik	Departament Koordynacji Polityki Strukturalnej
Paweł Chorąży	Departament Zarządzania Europejskim Funduszem Społecznym
Marta Leśniak	Departament Koordynacji Programów Regionalnych i Cyfryzacji
Marek Kalupa	Departament Koordynacji Wdrażania Funduszy Unii Europejskiej

Źródło: opracowanie własne.

CATI Partnerzy społeczno-gospodarczy

W celu dotarcia do opinii przedstawicieli partnerów społeczno-gospodarczych związanych z procesem programowania i wdrażania RPO w perspektywie 2014-2020 oraz potencjalnych beneficjentów przyszłych działań, Wykonawca planuje przeprowadzenie szeroko zakrojonego badania CATI (ang. *Computer Assisted Telephone Interview* – wywiad telefoniczny wspomagany komputerowo).

Wywiady zostaną przeprowadzone z partnerami społeczno-gospodarczymi z regionu. Należą do nich będą przedstawiciele różnych grup potencjalnych beneficjentów RPO 2014-2020. Planuje się, by w rozmowach wzięły udział zarówno instytucje, które korzystały w swojej działalności ze wsparcia publicznego, jak i takie, które dotychczas w ogóle nie starały się o uzyskanie takiej pomocy lub aplikowały o nią, ale nie otrzymały. Wywiady z partnerami społeczno-gospodarczymi i potencjalnymi beneficjentami posłużą dokonaniu oceny założeń RPO od strony „popytowej”, głównie w odniesieniu do trafności zastosowanych form wsparcia oraz ocenie systemu wdrażania, w tym obciążeń administracyjnych.

Planuje się przeprowadzenie 250 wywiadów telefonicznych wśród celowo dobranej grupy:

- jednostek samorządu terytorialnego,
- organizacji pozarządowych,
- przedstawicieli sektora B+R,
- instytucji będących wnioskodawcami w konkursach RPOWP 2007-2013,
- przedstawicielami izb gospodarczych, porozumień pracodawców itd.

Kluczowe zagadnienia badawcze:

- trafność diagnozy,
- trafność zastosowania poszczególnych form wsparcia,
- ocena systemu wdrażania, w tym obciążeń administracyjnych i sposobów ich redukcji,
- kontekst prawny uwarunkowań europejskich i krajowych.

2 IDI Instytucje finansowe

Wywiady zostaną przeprowadzone z przedstawicielami regionalnych instytucji pośredniczących w udzielaniu pozadotacyjnych instrumentów wsparcia kapitałowego. Posłużą one głównie ocenie możliwości wykorzystania zwrotnych instrumentów finansowych w okresie programowania 2014-2020. Wywiady planuje się przeprowadzić z przedstawicielami:

- 1 funduszu pożyczkowego, np. Podlaskiej Fundacji Rozwoju Regionalnego lub Agencji Rozwoju Regionalnego ARES S.A. w Suwałkach;
- 1 funduszu poręczeniowego, np. Podlaskiego Funduszu Poręczeniowego Sp. z o.o.

Kluczowe zagadnienia badawcze:

- trafność zastosowania poszczególnych form wsparcia;
- ocena systemu wdrażania, w tym obciążeń administracyjnych i sposobów ich redukcji,
- ocena wdrażania w kontekście uwarunkowań prawnych europejskich i krajowych.

3 ITI Zagraniczni eksperci ds. ewaluacji polityk publicznych i KE

Wywiady telefoniczne przeprowadzimy z zagranicznymi ekspertami zajmującymi się tematyką ewaluacji polityk publicznych. Wywiady posłużą głównie do oceny zaprojektowanego systemu monitorowania i ewaluacji programu. Rozmowy te dostarczą cennej wiedzy na temat doświadczeń innych krajów w tym obszarze, pozwolą zidentyfikować kluczowe czynniki determinujące jego skuteczność i efektywność.

Kluczowe zagadnienia badawcze:

- planowanie i organizacja procesu monitorowania i ewaluacji programów publicznych;
- potrzeby i dostarczanie odpowiedniego zakresu danych.

Tabela 4. ITI Zagraniczni eksperci ds. ewaluacji polityk i KE publicznych: proponowani uczestnicy

Imię i nazwisko	Instytucja	Kluczowe kompetencje
Tim Fox	Ecorys UK	Kierownik działu zajmującego się ewaluacją, głównie programów finansowanych z EFS.
Mart Nughteren	Niezależny ewaluator (Holandia)	Ewaluator z ponad 20-letnim doświadczeniem (w różnych krajach, w tym w prowadzeniu ewaluacji na zlecenie Komisji Europejskiej).
Maja Łukaszewska - Krawiec	Komisja Europejska Dyrekcja Generalna ds. Polityki Regionalnej i Miejskiej	Przedstawicielka KE zajmująca się polityką regionalną.

Źródło: opracowanie własne.

3 warsztaty Instytucje zarządzające i wdrażające PO w województwie podlaskim

W ramach badania zostaną przeprowadzone 3 warsztaty z przedstawicielami instytucji odpowiedzialnych za planowanie, wdrażanie i monitorowanie realizacji PO w województwie podlaskim. Tematykę oraz grupę uczestników poszczególnych warsztatów przedstawia poniższa tabela.

Tabela 5. Warsztaty Instytucje zarządzające i wdrażające PO w województwie podlaskim: proponowana tematyka spotkań

Lp.	Obszar problemowy	Uczestnicy
1	<p>Odtworzenie logiki interwencji</p> <p>W trakcie warsztatów omówiona zostanie kwestia spójności wewnętrznej projektu RPO. Zaprezentowane zostaną diagramy obrazujące główne problemy wskazane w diagnozie, a także odpowiadające im działania, wskaźniki oraz czynniki, które mogą odegrać istotną rolę przy wdrażaniu poszczególnych działań.</p>	<p>Członkowie Zespołu do spraw programowania perspektywy finansowej 2014-2020 oraz Grupy roboczej ds. wsparcia przygotowania Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020.</p>
2	<p>System wdrażania</p> <p>W trakcie warsztatu dyskusji poddany zostanie zaplanowany system wdrażania RPOWP 2014-2020. Wskazane zostaną podstawowe uwarunkowania administracyjne oraz bariery mogące wywrzeć istotny wpływ na proces wdrażania poszczególnych działań. Uczestnicy będą mieli okazję przedstawić swoje doświadczenia związane z poprzednią perspektywą 2007-2013 oraz podjęta zostanie próba wspólnego wypracowania możliwych rozwiązań.</p>	<p>Przedstawiciele Instytucji Zarządzającej RPO oraz Członkowie Zespołu do spraw programowania perspektywy finansowej 2014-2020.</p>
3	<p>System monitoringu i ewaluacji</p> <p>Przedstawiona zostanie przez ewaluatora koncepcja ewaluacji programu. Uczestnicy warsztatu przedstawią swoje doświadczenia w zakresie monitoringu i ewaluacji programu oraz wypracowane zostaną najbardziej efektywne rozwiązania na przyszłą perspektywę programowania.</p>	<p>Przedstawiciele Instytucji Zarządzającej RPO, w szczególności odpowiedzialne za prowadzenie działań w zakresie monitoringu i ewaluacji.</p>

Źródło: opracowanie własne.

■ Badanie delfickie

Metoda delficka jest ściśle zorganizowanym procesem komunikacji grupowej na temat, na który dostępna wiedza jest niepełna, a który zostaje poddany ocenie ekspertów. Zwykle wyniki pierwszej rundy badania stanowią źródło i podstawy do kolejnej rundy. Z tego powodu na odpowiedzi ekspertów udzielone w etapie drugim i każdym następnym mają wpływ poprzednie opinie ekspertów i to jest istotny element, który różni tę metodę od innych badań ankietowych. Zgodnie z założeniami respondenci mogą opierać się na opiniach innych uczestników, jednak nie będąc pod nadmiernym wpływem osób najbardziej wyróżniających się i wpływowych. Wszystkim ekspertom uczestniczącym w badaniu, po pierwszej rundzie zostanie dostarczona informacja na temat grupowej opinii.

Badanie delfickie będzie wykorzystywane głównie na etapie analizy diagnozy i logiki interwencji programu, w tym oceny wpływu realizacji programu na rozwój regionu i kraju, a także czynników zewnętrznych mogących mieć wpływ na RPOWP 2014-2020.

W badaniu delfickim wezmą udział krajowi eksperci z dziedzin związanych z rozwojem społeczno-gospodarczym regionu, odpowiadających priorytetom działań planowanych do podjęcia w ramach RPOWP 2014-2020.

Planuje się przeprowadzenie dwóch rund badania delfickiego. Pierwsza z nich zostanie przeprowadzona w początkowych fazach ewaluacji, zaraz po analizie *desk research*. Respondenci otrzymają zaproszenie do badania z prośbą o wcześniejsze zapoznanie się z opracowanymi przez zespół tezami badawczymi. Eksperti będą się wypowiadać za pomocą elektronicznego kwestionariusza dostępnego na stronie internetowej. Kwestionariusz do badania zostanie oparty na wnioskach z analizy *desk research*, będzie zawierać np. listę czynników zewnętrznych mogących wpływać na program. Eksperti zostaną poproszeni o ocenę siły i kierunku wpływu czynników oddziałujących na realizację programu. Jednocześnie, będą proszeni o bieżące wskazywanie problemów/elementów, których nie udało się zidentyfikować w ramach wykonanego *desk research*. Runda druga badania zostanie zrealizowana po przeprowadzeniu wywiadów pogłębionych. Oprócz wyników z pierwszej rundy badania delfickiego, zawierać będzie wnioski z przeprowadzonych w międzyczasie wywiadów oraz pozostałych analiz. Eksperti zostaną poproszeni o ustosunkowanie się do uzupełnionych wniosków i zweryfikowanie swoich odpowiedzi udzielonych w pierwszej rundzie badania.

Kluczowe zagadnienia badawcze:

- trafność diagnozy;
- stopień przełożenia problemów regionu na cele, priorytety i działania programu;
- dobór najważniejszych wskaźników;
- identyfikacja czynników oddziałujących na realizację programu.

3.2 Metody analizy danych

Poniżej zaprezentowano opis metod analizy danych, które planuje się wykorzystać w ramach ewaluacji *ex-ante* Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego 2014-2020.

Analiza optymalizacji

Analiza optymalizacji opiera się na programowaniu liniowym, które pomaga w skonstruowaniu optymalnego rozdysponowania zakładanej puli środków na cele według ich ważności. Innymi słowy, model optymalizacyjny pomaga ułożyć budżet tak, aby wysokość środków przypisanych działaniom była spójna z rangą ważności działań. Jest to narzędzie bardzo uproszczone, zatem ma charakter poglądowy – tj. odwzorowuje spójność wybranych priorytetów z przyznanymi środkami – podpowiada optymalną dystrybucję środków w stosunku do wagi celów.

Analiza porównawcza

Analiza porównawcza posłuży porównaniu wybranych elementów programu (m.in. listy wskaźników monitoringowych) do korespondujących z nimi rozwiązań zaproponowanych w innych krajowych i europejskich dokumentach strategicznych oraz badaniach naukowych powiązanych z obszarami wsparcia w ramach programu operacyjnego.

Analiza wielokryterialna

Analiza wielokryterialna posłuży do kompleksowej oceny wskaźników monitoringowych w oparciu o wyznaczone kryteria i punkty przyznane w każdym kryterium. Dla ocen wystawionych niezależnie przez członków zespołu badawczego zostanie wyliczona średnia, a na jej podstawie określone minimum punktowe, które pozwoli włączyć poszczególne wskaźniki do ostatecznej listy wskaźników monitoringowych bądź je z niej wyłączyć.

Benchmarking

Metoda *benchmarkingu* polega na porównywaniu określonych elementów, np. systemu wdrażania programu, do analogicznych elementów pojawiających się w innych programach w celu identyfikacji optymalnych rozwiązań w badanym obszarze (np. wykazujących lepszą efektywność działań).

Diagramy przyczynowo-skutkowe

Diagramy przyczynowo-skutkowe posłużą analizie i ocenie związków przyczynowo-skutkowych pomiędzy działaniami zaplanowanymi w ramach programu i ich produktami a oczekiwanymi rezultatami. Diagramy będą przedstawiać rekomendowane przez zespół modele logiczne programu i osi priorytetowych oraz zawierać szczegółowy opis związków przyczynowo-skutkowych wraz z odniesieniem do wyników badań naukowych/ewaluacyjnych/społeczno-ekonomicznych. Diagramy posłużą również zobrazowaniu związków przyczynowo-skutkowych zachodzących pomiędzy spodziewanymi efektami programu a celami najważniejszych strategii na poziomie krajowym i unijnym, w tym w szczególności celami Strategii Europa 2020.

Drzewo problemów

Drzewo problemów jest kompleksowym diagramem prezentującym powiązania, związki przyczynowo-skutkowe bądź relacje o charakterze hierarchicznym. Dzięki zastosowaniu formy graficznej umożliwi ono zilustrowanie struktury programu operacyjnego oraz ewentualnych braków (np. obszarów problemowych zidentyfikowanych w ramach diagnozy, które nie znajdują odzwierciedlenia w programie, lub odwrotnie – obszarów priorytetowych niebazujących bezpośrednio na przeprowadzonej diagnozie).

Kontrola krzyżowa

Kontrola krzyżowa, zwana również techniką wzajemnych oddziaływań (ang. *cross-impact-matrix*), służy do analizy spójności opisanych w różnych dokumentach kierunków interwencji, tj. czy będą pomiędzy nimi występowały efekty synergii czy może interwencje te są sprzeczne itp. W pierwszym etapie metoda ta koncentruje się na określeniu par zdarzeń wzajemnie powiązanych (np. wyróżniamy obszary interwencji ukierunkowane na wspieranie innowacyjności i sprawdzamy, czy w projekcie programu i innych dokumentach dominuje to samo podejście itp.). Następnie analizuje się często, jakie będą prawdopodobne efekty oddziaływań różnych działań realizowanych w danym obszarze. Proponując zastosowanie tej metody, mamy świadomość, że porównywać należy właściwe dokumenty (tj. np. te, które z założenia mają być komplementarne), a także mieć na uwadze charakter relacji pomiędzy nimi (tj. np. który z dokumentów jest podrzędny).

Mapa oddziaływania

Mapa oddziaływania polega na połączeniu obszarów/działań związanych z projektem programu

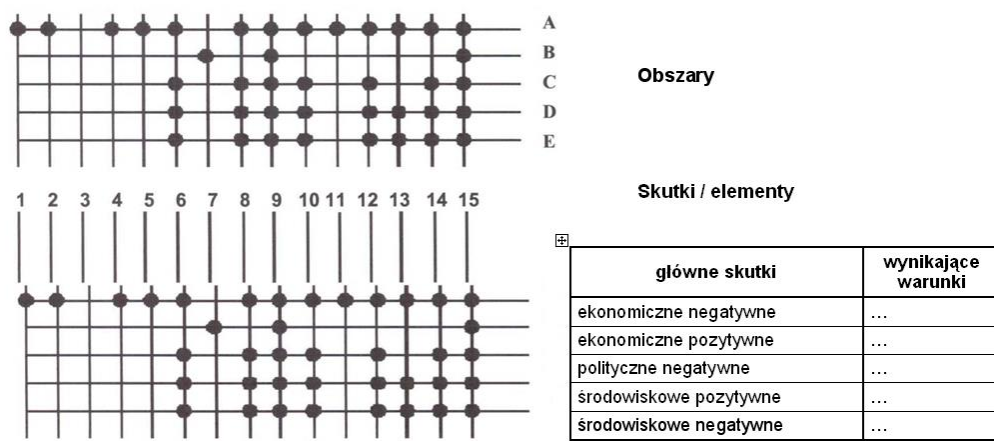
z elementami, na które mają one wpływ, oraz identyfikacji głównych skutków wdrażania programu.

Ostatecznie tworzony jest opis w formie przedstawionej poniżej:

- obszary/działania powiązane z programem;
- elementy, na które mają wpływ dane obszary/działania;
- główne skutki.

W omawianej metodzie jeden obszar może być przyporządkowany do wielu elementów oraz jednemu elementowi wiele obszarów, co może być interpretowane jako pozytywne bądź negatywne zjawiska. Diagram przedstawia obszary/działania związane z interwencją (A-E) oraz kilkanaście aspektów (1–15), na które mają one wpływ. W górnej części diagramu każdy punkt oznacza powiązanie danego obszaru z elementem, natomiast w dolnej części każdy punkt oznacza powiązanie z elementem i jego głównym skutkiem.

Graficzna prezentacja wyników stosowania mapy oddziaływania

Źródło: *Structured Overview Impact Assessment Methodologies*, Rotterdam 2009.

Mapa ryzyka

Analiza ryzyka to metoda umożliwiająca identyfikację zagrożeń w realizacji celów oraz zarządzanie nimi poprzez tworzenie lub identyfikację odpowiednich mechanizmów kontroli. Analiza ryzyka pozwoli na przeanalizowanie obszarów ryzyka i barier dla skutecznej realizacji programu, a także oszacowanie prawdopodobieństwa ich wystąpienia.

Makroekonomiczny model HERMIN gospodarki regionalnej województwa podlaskiego

Model HERMIN gospodarki województwa podlaskiego posłuży w niniejszym badaniu do oszacowania wpływu interwencji przewidywanych w projekcie RPOWP na funkcjonowanie gospodarki i sfery społecznej regionu oraz do oceny realności oszacowania wartości pośrednich i docelowych wskaźników monitorowania programu. Zastosowanie wspomnianego modelu HERMIN stworzy możliwość sformułowania cennych rekomendacji dla autorów RPOWP pozwalając im na dokonanie adekwatnych modyfikacji dokumentu.

Makroekonomiczne modele HERMIN18 stanowią ważne narzędzie badawcze stosowane w Unii Europejskiej. **Metodologia HERMIN spełnia wymogi Komisji Europejskiej**¹⁹ i jest stosowana przez tę instytucję jako narzędzie pozwalające oszacować wpływ polityki spójności na rozwój społeczno-gospodarczy rozpatrywany poprzez pryzmat szeregu wskaźników makroekonomicznych. Jest także wykorzystywana w celu konstrukcji średnio- i długookresowych prognoz o charakterze forecast i foresight, pozwalających na stworzenie wariantowych scenariuszy rozwoju badanego regionu.

W Polsce metodologia HERMIN została zaimplementowana zarówno na poziomie krajowym (2002r. na zlecenie Ministerstwa Gospodarki), jak i regionalnym (2005r. na zlecenie Ministerstwa Rozwoju Regionalnego) przez zespół WARR pod kierownictwem prof. dr hab. J. Zaleskiego i we współpracy z dr J. Bradley'em (autorem pierwotnej metodologii HERMIN) z Instytutu Badań Społeczno-Ekonomicznych w Dublinie. Wyniki symulacji wpływu przeprowadzanych przy użyciu modeli regionalnych HERMIN gospodarek polskich województw zostały zaprezentowane także w opublikowanym przez Komisję Europejską w listopadzie 2010r. Piątym sprawozdaniu na temat spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej (tzw. 5. Raport Kohezyjny)²⁰.

Na potrzeby niniejszego badania wykorzystany będzie najbardziej aktualny model HERMIN gospodarki województwa podlaskiego, bazujący na modelu krajowym wykorzystywanym przez Komisję Europejską i będącym częścią Cohesion System of HERMIN Models (CSHM). Model stanowi ulepszenie pierwotnie stosowanego modelu I generacji. Jego główne cechy to:

- jest modelem 5-sektorowym w odróżnieniu od jego pierwotnej wersji, która była 4-sektorowa; na wspomniane 5 sektorów składają się: rolnictwo, przemysł, budownictwo, usługi rynkowe i usługi nierynkowe;
- uwzględnia specyfikę regionalną w obliczeniach deflatorów WDB;
- uwzględnia oddziaływanie na gospodarkę regionu wydatków przeznaczonych na rozwój infrastruktury podstawowej, zasobów ludzkich, bezpośrednie wsparcie sektora przedsiębiorstw i na badania i rozwój;
- zmodyfikowany mechanizm kalkulacji dochodów w sektorze gospodarstw domowych w porównaniu do pierwotnej wersji modelu;
- wprowadzono modyfikacje związane z rozszerzeniem bazy GUS o dane dotyczące realnej dynamiki PKB na poziomie regionalnym;
- uwzględnia specyfikę gospodarki regionu przy konstruowaniu koszyka krajów - głównych partnerów handlowych województwa.

Obecny model HERMIN pozwala na lepsze odzwierciedlenie procesów zachodzących w gospodarce województwa podlaskiego i tym samym na bardziej precyzyjną analizę oddziaływania na gospodarkę regionalną środków asygnowanych np. w ramach polityki spójności.

Metodologia HERMIN łączy w sobie elementy modeli neokeynesowskich (zorientowanych na popytową stronę gospodarki) z elementami charakterystycznymi dla szkoły neoklasycznej, uwidaczniającymi się m.in. w uwzględnieniu konkurencyjności jako determinanty rozwoju gospodarczego. Wspomniane podstawy teoretyczne powiązane są z wykorzystaniem danych empirycznych w postaci szeregów czasowych, co pozwala na uzyskanie korzystnego kompromisu

18 Szczegółowy opis modelu HERMIN można znaleźć w: Bradley J., Untiedt G., Zaleski J. "The Economic Return of Cohesion Expenditure for Member States" - Final Report Directorate General For Internal Policies Policy Department B: Structural And Cohesion Policies, the European Parliament's Committee on Regional Development, Brussels, June 2008.

19 „The New Programming Period 2000-2006: methodological working papers. Working paper 2. The ex ante evaluation of the Structural Funds interventions.”. European Commission, Directorate-General XVI Regional Policy and Cohesion, August 2006 oraz “The New Programming Period 2007-2013. Indicative guidelines on evaluation methods: ex ante evaluation. Working document no. 1.”, European Commission, Directorate-General Regional Policy, August 2006.

20 „Investing in Europe's future. Fifth report on economic, social and territorial cohesion”. Preliminary version, 2010, Brussels, European Commission. str. 252.

między nadmiernie uproszczonym podejściem teoretycznym, a odzwierciedleniem rzeczywistych procesów gospodarczych i możliwości ich ewoluowania w czasie²¹.

21 1) Bradley J., Untiedt G., *The COHESION system of HERMIN country and regional models: Description and operating manual*, Muenster 2007.

2) Bradley J., Zaleski J., Tomaszewski P., *Modyfikacja modelu ekonometrycznego HERMIN do oceny wpływu funduszy strukturalnych na polską gospodarkę oraz przygotowanie modelu dla polskich regionów (województw)*. Raport nr 4. Podręcznik korzystania z udoskonalonego modelu HERMIN, WARR, Wrocław, czerwiec 2005.

3) Bradley J., Zaleski J., et al., *Modyfikacja modelu ekonometrycznego HERMIN do oceny wpływu funduszy strukturalnych na polską gospodarkę oraz przygotowanie modelu dla polskich regionów (województw)*. Raport. Regionalny model HERMIN gospodarki województwa podlaskiego. Podręcznik., WARR, Wrocław, listopad 2005.

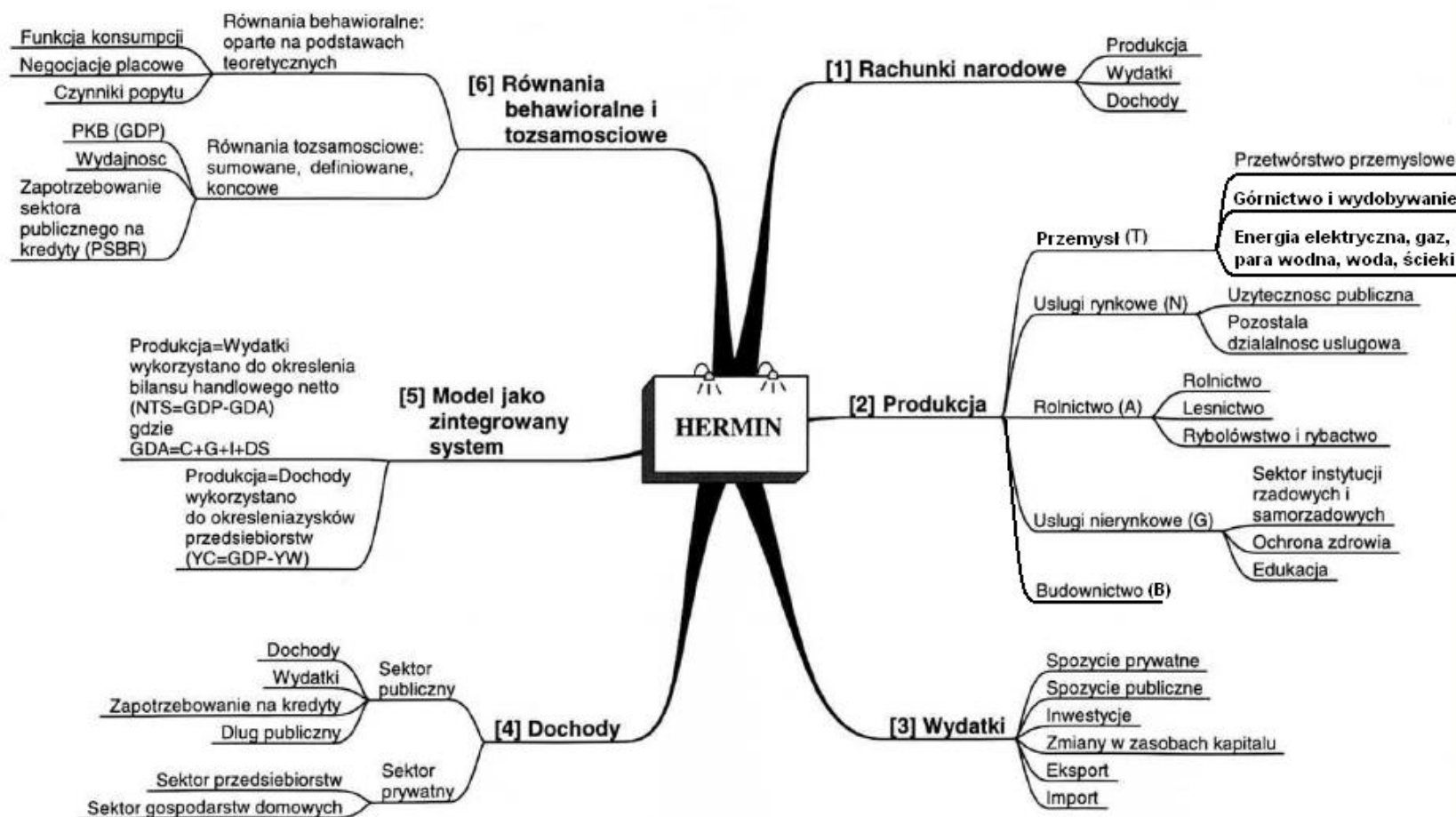
4) Gáková Z., Grigonyté D., Monfort P., *A Cross-Country Impact Assessment of EU Cohesion Policy. Applying the Cohesion System of HERMIN Models. A series of short papers on regional research and indicators produced by the Directorate-General for Regional Policy*, N° 01/2009, Brussels, 2009.

5) Gács, J., Bradley J., Kangur A., Lubenets N., *HERMIN: A Macro Model Framework for the Study of Cohesion and Transition*, in: Bradley J., Petrakos, G. and Traistaru, I. (Eds.) *Integration, Growth and Cohesion in an Enlarged European Union*, ZEI Studies in European Economics and Law, New York: Springer, 2004.

6) Hallet, M., Untiedt, G., *The potential and limitations of macroeconomic modelling for the evaluation of the EU Structural Funds illustrated by the HERMIN model for East Germany*, in: *Informationen zur Raumentwicklung*, 2001.

7) Kejak, M., Vavra, D., *Modelling the macroeconomic impact of the CSF on the Czech Republic using the HERMIN model: some preliminary results*, CERGE-EI Discussion Paper no1999-27, 1999.

Rysunek 5. MODEL HERMIN - schemat modelowania

Źródło: Bradley J., Zaleski J., et al., Modyfikacja modelu ekonometrycznego HERMIN do oceny wpływu funduszy strukturalnych na polską gospodarkę oraz przygotowanie modelu dla polskich regionów (województw). Raport. Regionalny model HERMIN gospodarki województwa podlaskiego. Podręcznik., WARR, Wrocław, listopad 2005.

Model wykorzystuje trzy komplementarne sposoby mierzenia PKB poprzez: produkcję, wydatki i dochody (schemat powyżej). Po stronie wielkości produkcji, dokonana jest dezagregacja na pięć sektorów: sektor przemysłowy, usługi rynkowe, rolnictwo, usługi nierynkowe oraz budownictwo (tabela poniżej).

Tabela 6. Schemat agregacji sekcji PKD 2007 na 5 sektorów ekonomicznych w modelach HERMIN

Sektory ekonomiczne	Sekcje PKD 2007
Rolnictwo	A
Przemysł	B+C+D+E
Budownictwo	F
Usługi rynkowe	G+H+I+J+K+L+M+N+R+S+T+U
Usługi nierynkowe	O+P+Q

Źródło: opracowanie własne.

Po stronie wydatków, w modelach HERMIN wyodrębnia się pięć konwencjonalnych elementów składowych: spożycie prywatne, spożycie publiczne, inwestycje, przyrost rzeczowych środków obrotowych oraz bilans handlowy netto. Dochód narodowy określa się po stronie produkcji i dokonuje jego dezagregacji na sektor prywatny i publiczny (schemat powyżej).

W celu zmierzenia wpływu interwencji podejmowanych w ramach danego programu unijnego na rozwój gospodarczy regionu, do modelu implementowane są dane dotyczące wielkości środków finansowych wydatkowanych w jego ramach. Są one agregowane w nowe zmienne. Ze względu na źródło finansowania można je podzielić na: finansowanie publiczne unijne, współfinansowanie publiczne krajowe i współfinansowanie prywatne. Ze względu na ich przeznaczenie, środki finansowe są grupowane w 4 kategorie ekonomiczne: infrastrukturę podstawową (IP), kapitał ludzki (KL), bezpośrednią pomoc sektorowi przedsiębiorstw (BPSP) oraz badania i rozwój (B+R). Oddziaływanie powyższych transferów finansowych na kształtowanie się głównych parametrów makroekonomicznych uwzględnione jest poprzez implementację zmiennych dotyczących tych środków do poniższych równań:

- *dochody sektora finansów publicznych = $f(\dots, \text{współfinansowanie publiczne unijne})$;*
- *wydatki sektora finansów publicznych = $f(\dots, \text{współfinansowanie publiczne krajowe})$;*
- *inwestycje publiczne = $f(\dots, \text{środki przeznaczone na rozwój infrastruktury podstawowej})$;*
- *zasoby infrastruktury technicznej = $f(\dots, \text{środki przeznaczone na rozwój infrastruktury podstawowej})$;*
- *zasoby wykwalifikowanych pracowników = $f(\dots, \text{środki przeznaczone na rozwój kapitału ludzkiego})$;*
- *transfery sektora publicznego do prywatnego = $f(\dots, \text{środki przeznaczone na rozwój kapitału ludzkiego})$;*
- *nakłady brutto na środki trwałe w rolnictwie = $f(\dots, \text{środki przeznaczone na BPSP w sektorze rolniczym})$;*
- *nakłady brutto na środki trwałe w przemyśle = $f(\dots, \text{środki przeznaczone na BPSP w sektorze przemysłowym})$;*
- *nakłady brutto na środki trwałe w usługach rynkowych = $f(\dots, \text{środki przeznaczone na BPSP w sektorze usług rynkowych})$;*
- *nakłady przeznaczone na B+R = $f(\dots, \text{środki przeznaczone na B+R})$.*

Za skalę efektów podaźowych wywołanych implementacją dodatkowych środków finansowych do obiegu gospodarczego odpowiadają dwie zasadnicze grupy parametrów: pierwsza oddziałująca bezpośrednio na wielkość produkcji (*output spillovers*) oraz druga mająca wpływ na produktywność czynnika pracy (*labour productivity spillovers*). Każda z powyższych grup składa się z trzech parametrów aproksymujących oddziaływanie polityki spójności na gospodarkę poprzez trzy główne kanały: infrastrukturę podstawową, kapitał ludzki oraz działalność B+R. W celu zwiększenia precyzji wyników symulacji w metodologii HERMIN stosuje się oddzielne parametry dla sektora przemysłowego i usług rynkowych.

W trakcie badania przeprowadzone są dwie symulacje makroekonomiczne dla gospodarki województwa podlaskiego. W pierwszej z nich uwzględnia się pomoc unijną (scenariusz z funduszami), natomiast w przypadku drugiej symulacji zakłada się brak wspomnianej pomocy (scenariusz bez funduszy). Różnice pomiędzy wartościami wskaźników makroekonomicznych otrzymanych w ramach tych dwóch symulacji pozwalają określić wpływ realizacji programu na rozwój badanej gospodarki.

Czynności realizacyjne w ramach zastosowania modelu HERMIN gospodarki województwa podlaskiego:

1. przygotowanie bazy danych do modelu
2. przeprowadzenie kalibracji parametrów równań modelu
3. sprawdzenie dopasowania wartości teoretycznych z historycznymi
4. dokonanie założeń odnośnie kształtowania się zmiennych egzogenicznych
5. opracowanie scenariuszy rozwoju województwa zakładających wsparcie w ramach RPOWP oraz zakładający brak wspomnianego wsparcia
6. analiza wyników wpływu
7. sformułowanie wniosków

Szczegółowy opis metodologii w zakresie oceny systemu wskaźników oraz wyznaczenia wartości pośrednich i docelowych wskaźników

Ocena ex-ante systemu wskaźników RPOWP będzie składała się z dwóch części:

- CZĘŚĆ I. OCENA SYSTEMU WSKAŹNIKÓW
 - ♦ ETAP 1: Analiza pod kątem spełniania kryteriów: trafności, przejrzystości, wiarygodności statystycznej, agregowalności, dostępności, solidności
 - ♦ ETAP 2: Analiza zgodności wybranych wskaźników z wytycznymi
- CZĘŚĆ II. WYZNACZENIE WARTOŚCI POŚREDNICH I DOCELOWYCH WSKAŹNIKÓW

CZĘŚĆ I. OCENA SYSTEMU WSKAŹNIKÓW

ETAP 1: Analiza wielokryterialna

Metodologia oceny wskaźników będzie opierać się na 9 kryteriach, podzielonych na dwie grupy. Pierwsza z nich odnosi się do oceny systemu wskaźników jako całości, natomiast druga do oceny poszczególnych wskaźników w systemie.

W pierwszym kroku system wskaźników programu operacyjnego zostanie poddany ocenie generalnej, tzn. zostanie oceniona jego przejrzystość i solidność. Niektóre systemy przejawiają tendencję do nadmiernej złożoności i niedostatecznie odpowiadają na potrzeby użytkowników.

Celem powinno być stworzenie systemu wskaźników jasno ukierunkowanego zarówno na zarządzających jak i beneficjentów, łatwego w koordynacji, zrównoważonego i nieobciążonego.

Kryteria jakości odnoszące się do systemu wskaźników jako całości ²²	
Przejrzystość	czytelność systemu, łatwa percepcja w poruszaniu się po systemie wskaźników
Solidność	tj. w pierwszej kolejności system powinien posiadać znaczną liczbę adekwatnych wskaźników w działaniach o największym znaczeniu strategicznym (absorbujących największą część budżetu interwencji)

W drugim kroku zostanie dokonana **ewaluacja prawidłowości doboru poszczególnych wskaźników monitorowania** zamieszczonych w projekcie RPOWP. Wskaźniki zostaną poddane szczegółowej ocenie pod kątem spełniania pięciu następujących kryteriów:

Kryteria jakości odnoszące się do poszczególnych wskaźników w systemie	
Trafność	wskaźnik powinien być dostosowany do charakteru celu, priorytetu działania, projektu oraz oczekiwanych efektów związanych z jego realizacją
Przejrzystość	wskaźnik powinien być jednoznaczny i łatwy do interpretacji
Wiarygodność statystyczna	wskaźnik powinien być oparty na wiarygodnych danych
Agregowalność	wskaźniki powinny być możliwe do sumowania (przechodzenia na wyższe poziomy w celu oceny stanu wdrażania priorytetu)
Dostępność	informacje potrzebne do pomiaru wskaźnika są lub będą dostępne podczas realizacji projektu po akceptowalnym koszcie
Solidność	wskaźnik powinien być niezmienny w czasie, to znaczy pozostawać w określonym zakresie definicyjnym przez cały okres programowania

Dodatkowo wskaźniki zostaną poddane weryfikacji pod kątem spełniania kryterium:

- **efektywności kosztowej** - wskaźnik powinien być budowany na podstawie ogólnodostępnych zasobów informacyjnych; koszty związane z zebraniem informacji niezbędnych do jego oszacowania powinny być niższe od korzyści z tytułu monitorowania danego zjawiska;
- **wiarygodności** - bezpośrednie powiązanie przyczynowo-skutkowe z podejmowanymi działaniami służącymi osiągnięciu danego celu przy jednoczesnej łatwości interpretacji oraz wiarygodności dla odbiorców wyników monitoringu.

Jeśli dane kryterium zostanie spełnione, wskaźnik otrzyma ocenę pozytywną (+), jeśli nie zostanie spełnione (całkowicie lub częściowo) – ocenę negatywną (-). Wyniki oceny systemu wskaźników RPOWP wraz z komentarzami i zaleceniami ekspertów z zespołu badawczego zostaną zaprezentowane w formie tabeli (patrz przykład poniżej).

Przykładowa tabela prezentująca wyniki oceny systemu wskaźników monitorowania zaproponowanych w RPOWP.

22 Opracowanie na podstawie ekspertyzy dla Ministerstwa Gospodarki i Pracy autorstwa B. Ledziona „Teoria i praktyka zastosowania metod pozyskiwania danych z systemów monitoringu dla ewaluacji – sposoby weryfikacji i kontroli rzetelności i jakości danych monitoringowych”.

Tabela 7. Przykładowa tabela prezentująca wyniki oceny systemu wskaźników monitorowania zaproponowanych w RPOWP

L.p.	Nazwa wskaźnika	Jednostka	Źródło	Typ wskaźnika	Kryteria oceny						Komentarz/ uwagi	Rekomendacje
					T	P	W	A	D	S		
1	Wskaźnik 1	Jednostka 1	Źródło 1	P	+	-	+	+	+	+	Uwaga 1	Rekomendacja 1
2	Wskaźnik 2	Jednostka 2	Źródło 2	R	+	+	+	+	+	+	Uwaga 2	Rekomendacja 2

Źródło: opracowanie własne.

ETAP 2: Analiza zgodności wybranych wskaźników z wytycznymi

Zgodność wybranych wskaźników z wytycznymi zostanie oceniona za pomocą **analizy porównawczej** wybranych wskaźników monitorowania określonych w projekcie RPOWP ze:

- ♦ Wspólną Listą Wskaźników Kluczowych przygotowaną przez MRR,
- ♦ z wytycznymi w zakresie ewaluacji i monitorowania EFS i EFRR dotyczącymi perspektywy finansowej 2014-2020,
- ♦ z propozycjami zawartymi w Umowie Partnerstwa i Rozporządzenia ogólnego.

W efekcie przeprowadzonej analizy powstanie lista wskaźników zgodnych z powyższymi wytycznymi.

CZĘŚĆ II. WYZNACZENIE WARTOŚCI POŚREDNICH I DOCELOWYCH WSKAŹNIKÓW

Metodyka szacowania wartości pośrednich i docelowych wskaźników realizacji programu będzie bazowała na²³:

- 1) wykorzystaniu **historycznych szeregów czasowych wskaźników** – na ich podstawie zostaną skonstruowane modele szeregów czasowych/regresji²⁴, umożliwiające stworzenie prognoz wartości pośrednich i docelowych wskaźników, dla których istnieje odpowiednia faktografia (odpowiednio długie szeregi czasowe)
- 2) wykorzystaniu **wartości odniesienia zaczerpniętych z procesów monitorowania poprzedniego programu regionalnego i/lub z innych programów (benchmark)** - wartości odniesienia stanowią cenne źródło informacji w procesie szacowania wartości pośrednich i docelowych tych wskaźników, dla których brakuje danych historycznych. Należy jednak pamiętać, że dane te powinny być wykorzystywane ostrożnie, ponieważ warunki dla różnych programów nie są identyczne.

²³ Metoda wyznaczania wartości pośrednich i docelowych będzie ustalana indywidualnie dla każdego wskaźnika – wpływ na to będą mieć głównie: dostępność danych statystycznych, długość szeregów czasowych, ich własności (czy np. szeregi czasowe charakteryzują się trendem, czy dużą zmiennością). Dopiero szczegółowa analiza zebranych danych pozwoli wybrać odpowiednią metodę do każdego przypadku.

²⁴ Źródło: Cieślak M. „Prognozowanie gospodarcze. Metody i zastosowania”, wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2005.

- 3) wykorzystaniu **wartości uzyskanych za pomocą makroekonomicznego modelu HERMIN gospodarki województwa podlaskiego** - szczegółowy opis modelu znajduje się we wcześniejszej części raportu
- 4) wykorzystaniu **metod heurystycznych bazujących na wiedzy eksperckiej** – metody te będą szczególnie użyteczne do wyznaczania wartości pośrednich i docelowych wskaźników, w przypadku których prognoza przy pomocy bardziej formalnych metod nie jest możliwa lub nie jest uzasadniona z powodów merytorycznych. Podstawową zaletą tej metody jest możliwość zastosowania w bardzo ubogim środowisku informacyjnym.

3.3. Połączenie metod z pytaniami badawczymi

Tabela 8. Połączenie metod z pytaniami badawczymi sformułowanymi przez Zamawiającego wraz z uzasadnieniem

Pytanie	Metoda/technika badawcza (wraz z informacją o wielkości próby jeśli dotyczy)	Uzasadnienie (także opis i uzasadnienie struktury próby badawczej – jeżeli dotyczy)
A. Czy inwestycja publiczna w postaci programu operacyjnego trafnie odpowiada na zdiagnozowane wyzwania i potrzeby społeczno-gospodarcze?	IDI Eksperci dziedzinowi	Wywiady z ekspertami dziedzinowymi, którzy zostaną dobrani spośród ekspertów regionalnych województwa podlaskiego pozwolą na uzyskanie niezbędnej wiedzy z zakresu problemów i potrzeb społeczno-gospodarczych regionu. Wykonawca dobierze osoby do wywiadów w taki sposób by dysponowały one szeroką wiedzą z zakresu badanej problematyki. Odpowiedni dobór ekspertów pozwoli na uzupełnienie wiedzy posiadanej przez zespół badawczy, w szczególności dotyczącej specyfiki województwa. Sięgnięcie do zasobów wiedzy ekspertów osadzonych w problematyce lokalnej wydaje się być niezbędne dla rzetelnej oceny programu.
	CATI Partnerzy społeczno-gospodarczy	Badanie CATI zostanie przeprowadzone z partnerami społeczno-gospodarczymi oraz potencjalnymi beneficjentami, takimi jak: <ul style="list-style-type: none"> • przedstawiciele jednostek samorządu terytorialnego (gmina wiejska, gmina miejska); • przedstawiciele lokalnej agencji rozwoju; • przedstawiciele przedsiębiorstw i/lub organizacji przedsiębiorstw; • przedstawiciele organizacji pozarządowych; itp. Planuje się, by w badaniu wzięły udział zarówno instytucje, które korzystały w swojej działalności ze

Pytanie	Metoda/technika badawcza (wraz z informacją o wielkości próby jeśli dotyczy)	Uzasadnienie (także opis i uzasadnienie struktury próby badawczej – jeżeli dotyczy)
		<p>wsparcia publicznego, jak i takie, które w ogóle nie starały się o uzyskanie takiej pomocy lub aplikowały o nią ale nie otrzymały. Taki dobór respondentów zapewni reprezentację zróżnicowanych opinii na temat trafności planowanej interwencji publicznej dla określonych potrzeb społeczno-gospodarczych. Specyfika spojrzenia tej grupy wynika z posiadanej wiedzy od strony praktycznej, w kontraście do wiedzy naukowej (eksperti) lub urzędniczej (urzędnicy). Weryfikacja zapisów programu z osobami będącymi ich odbiorcami pozwoli na osadzenie diagnozy w odpowiednim kontekście.</p>
	Badanie delfickie	<p>Metoda delficka zostanie wykorzystana w ramach niniejszego badania w celu uzyskania niezależnych od siebie pogłębionych opinii ekspertów zewnętrznych umożliwiających zweryfikowanie sformułowanych przez Wykonawcę w trakcie realizacji badania wniosków i rekomendacji. Włączenie w badanie ekspertów zewnętrznych pozwoli na weryfikację zebranych ocen i punktów widzenia, a w szczególności pozwoli na konfrontację poglądów osób z regionu i uniknięcie forsowania „interesów” reprezentowanej przez nich jednostki.</p>
B. Czy zaproponowana w ramach programu logika interwencji umożliwi realizację założonych celów rozwojowych?	Badanie delfickie	<p>Metoda delficka zostanie wykorzystana w ramach niniejszego badania w celu uzyskania niezależnych od siebie pogłębionych opinii ekspertów zewnętrznych umożliwiających zweryfikowanie sformułowanych przez Wykonawcę w trakcie realizacji badania wniosków i rekomendacji. Udział ekspertów pozwoli na wykorzystanie ich wiedzy i doświadczeń w ocenie możliwości realizacji celów rozwojowych przy założonej w RPO logice interwencji.</p>
	IDI Eksperti dziedzinowi	<p>Wykonawca dobierze osoby do wywiadów w taki sposób by dysponowały one szeroką wiedzą z zakresu badanej problematyki. Udział ekspertów pozwoli na wykorzystanie ich wiedzy i doświadczeń w ocenie możliwości realizacji celów rozwojowych przy założonej w RPO logice interwencji, przy uwzględnieniu specyfiki regionu i dotychczas wykorzystywanych tu rozwiązań.</p>
	Warsztaty Instytucje	<p>W warsztatach wezmą udział członkowie zespołu ewaluacyjnego oraz pracownicy Urzędu</p>

Pytanie	Metoda/technika badawcza (wraz z informacją o wielkości próby jeśli dotyczy)	Uzasadnienie (także opis i uzasadnienie struktury próby badawczej – jeżeli dotyczy)
	zarządzające i wdrażające PO w województwie podlaskim	Marszałkowskiego Województwa Podlaskiego odpowiedzialni za przygotowanie projektu RPO. Spotkania będą opierać się o wspólną pracę nad poszczególnymi elementami programu operacyjnego, pozwalając Wykonawcy na lepsze zrozumienie logiki programu, a co za tym idzie bardziej trafną ocenę.
C. Czy założenia i cele programu są spójne z najważniejszymi politykami i strategiami na poziomie unijnym, krajowym i regionalnym, w tym w szczególności ze strategią Europa 2020, Wspólnymi Ramami Strategicznymi oraz Umową Partnerską?	IDI MiR	W ramach badania zostaną przeprowadzone wywiady z przedstawicielami Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju, z osobami reprezentującymi departamenty związane z planowaniem i wdrażaniem programów unijnych. Rozmowy z przedstawicielami MiR będą istotnym uzupełnieniem badania logiki interwencji programu, w szczególności uwarunkowań zewnętrznych ex-ante, które w dużej części będą obejmowały ocenę uregulowań ustanowionych na poziomie krajowym.
	IDI Eksperti dziedzinowi	Wywiady z ekspertami dziedzinowymi, w szczególności ekspertami regionalnymi, pozwolą na uzupełnienie wiedzy w zakresie spójności RPO z innymi programami i politykami na różnych poziomach.
	Kontrola krzyżowa	Kontrola krzyżowa zwana również techniką wzajemnych oddziaływań (czasami używa się też określenia cross-impact-matrix), służy do analizy spójności opisanych w różnych dokumentach kierunków interwencji, tj. czy będą pomiędzy nimi występowały efekty synergii, czy może interwencje te są sprzeczne, itp.
D. Czy i w jakim zakresie program operacyjny uwzględni i przyczynia się do realizacji celów polityk horyzontalnych (realizacja zasad równości kobiet i mężczyzn, niedyskryminacji oraz zrównoważonego	IDI MiR	W ramach badania zostaną przeprowadzone wywiady z przedstawicielami Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju, z osobami reprezentującymi departamenty związane z planowaniem i wdrażaniem programów unijnych. Rozmowy z przedstawicielami MiR będą istotnym uzupełnieniem badania logiki interwencji programu, w szczególności uwarunkowań zewnętrznych ex-ante, które w dużej części będą obejmowały ocenę uregulowań ustanowionych na poziomie krajowym.
	IDI Eksperti dziedzinowi	Wywiady z ekspertami dziedzinowymi, w szczególności ekspertami, którzy zajmują się wykluczeniem społecznym czy rozwojem regionalnym, powoli na uzupełnienie wiedzy posiadanej przez zespół badawczy i pozyskanej w trakcie desk research, a przede wszystkim podczas

Pytanie	Metoda/technika badawcza (wraz z informacją o wielkości próby jeśli dotyczy)	Uzasadnienie (także opis i uzasadnienie struktury próby badawczej – jeżeli dotyczy)
rozwoju)?		szczegółowej analizy dokumentów.
	Kontrola krzyżowa	Kontrola krzyżowa zwana również techniką wzajemnych oddziaływań (czasami używa się też określenia cross-impact-matrix), służy do analizy spójności opisanych w różnych dokumentach kierunków interwencji, tj. czy będą pomiędzy nimi występowały efekty synergii, czy może interwencje te są sprzeczne, itp.
E. Czy i w jakim zakresie istniejący układ instytucjonalny, w tym zasoby ludzkie są wystarczające do realizacji założeń i celów programu operacyjnego?	Warsztaty Instytucje zarządzające i wdrażające PO w województwie podlaskim	Spotkania warsztatowe będą głównym kanałem komunikacji zespołu ewaluacyjnego z Zamawiającym. Będą opierać się o wspólną pracę nad poszczególnymi elementami programu operacyjnego. Będą okazją do bieżącego informowania Zamawiającego o aktualnym stanie prac badawczych, przedstawiania zebranych danych, wyników analiz, opracowanych wniosków i rekomendacji. Ocena posiadanych zasobów ludzkich i potencjału administracyjnego powinna odbyć się nie tylko w oparciu o analizę danych zastanych, ale również dzięki wiedzy pozyskanej u źródła, a więc m.in. pracowników urzędu.
	CATI Partnerzy społeczno-gospodarczy	Badanie CATI zostanie przeprowadzone z partnerami społeczno-gospodarczymi oraz potencjalnymi beneficjentami. Planuje się, by w badaniu wzięły udział zarówno instytucje, które korzystały w swojej działalności ze wsparcia publicznego, jak i takie, które w ogóle nie starały się o uzyskanie takiej pomocy lub aplikowały o nią ale nie otrzymały. Ocena posiadanych zasobów ludzkich i potencjału administracyjnego powinna odbyć się nie tylko w oparciu o analizę danych zastanych, ale również dzięki wiedzy pozyskanej u źródła, a więc m.in. pracowników urzędu, ale także drugiej strony, czyli potencjalnych beneficjentów programu.
	IDI Instytucje finansowe	W ramach badania zostaną przeprowadzone wywiady z przedstawicielami instytucji pośredniczących w udzielaniu pozadotacyjnych instrumentów wsparcia kapitałowego. Rozmowy te posłużą przede wszystkim ocenie możliwości wykorzystania zwrotnych instrumentów finansowych w okresie programowania 2014-2020. Pozwolą na m.in. <ul style="list-style-type: none"> oszacowanie potencjalnego popytu na poszczególne formy finansowania zwrotnego (pożyczki, poręczenia,

Pytanie	Metoda/technika badawcza (wraz z informacją o wielkości próby jeśli dotyczy)	Uzasadnienie (także opis i uzasadnienie struktury próby badawczej – jeżeli dotyczy)
		<p>wejście kapitałowe);</p> <ul style="list-style-type: none"> • zidentyfikowanie potrzeb beneficjentów w zakresie pośrednictwa w korzystaniu ze zwrotnych form finansowania; • określenie kierunków / obszarów wsparcia, w których mogłyby zostać wykorzystane formy finansowania zwrotnego w przyszłym okresie programowania; • zidentyfikowanie przykładów przedsięwzięć finansowanych z wykorzystaniem zwrotnych instrumentów finansowych w regionie. <p>Respondenci do wywiadów będą rekrutowani spośród: funduszy pożyczkowych, funduszy poręczeniowych, sieci aniołów biznesu i/lub funduszy kapitału załóżkowego.</p>
F. Czy założenia programu operacyjnego umożliwiają skuteczną i efektywną realizację procesów monitorowania i ewaluacji?	ITI Zagraniczni eksperci ds. ewaluacji polityk publicznych i KE	Wywiady posłużą głównie do oceny zaprojektowanego systemu monitorowania i ewaluacji programu. Rozmowy te pozwolą zidentyfikować kluczowe czynniki determinujące jego skuteczność i efektywność. Wykorzystanie wiedzy ekspertów zagranicznych pozwoli zaś na skorzystanie z doświadczeń dłużej korzystających ze wsparcia państw UE.
	Badanie delfickie	Metoda delficka zostanie wykorzystana w ramach niniejszego badania w celu uzyskania niezależnych od siebie pogłębionych opinii ekspertów zewnętrznych umożliwiających zweryfikowanie sformułowanych przez Wykonawcę w trakcie realizacji badania wniosków i rekomendacji w zakresie monitoringu i ewaluacji. Wykonawca uwzględni doświadczenie ekspertów z poprzednich okresów programowania oraz wiedzę ogólną w zakresie programów operacyjnych.
	Warsztaty Instytucje zarządzające i wdrażające PO w województwie podlaskim	Ostatni warsztat pozwoli przede wszystkim na przedstawienie zebranych danych, wyników analiz, opracowanych wniosków i rekomendacji. Spotkanie będzie opierać się o wspólną pracę nad poszczególnymi elementami programu operacyjnego, a w tym wypadku w szczególności na temat planu monitoringu i ewaluacji, korzystając z dotychczasowych doświadczeń urzędników.

Źródło: opracowanie własne.

3.4 Sposoby zagwarantowania rzetelności oraz trafności wewnętrznej i zewnętrznej zastosowanych narzędzi

Rzetelność i precyzja wyników badania jest pochodną jakości całego procesu badawczego, m.in. jakości i adekwatności metodologii przeprowadzania badania, jakości zastosowanych narzędzi badawczych i procesu zbierania danych. Pozyskanie rzetelnych danych jest warunkiem formułowania poprawnych logicznie i metodycznie wniosków. Wykonawca, mając na celu zapewnienie możliwie najwyższej jakości, rzetelności i precyzyjności badania, oraz wykorzystując swoje doświadczenia płynące z realizacji podobnych projektów, na obecnym etapie proponuje następujące rozwiązania i instrumenty zapewnienia należytej jakości badania:

Doświadczenie zespołu badawczego

Proponowany przez nas zespół badawczy posiada wszechstronne, wieloletnie doświadczenie w prowadzeniu badań ewaluacyjnych oraz podobnych analiz dotyczących polityk publicznych. Zespół ekspertów posiada odpowiednie przygotowanie teoretyczne oraz doświadczenie praktyczne uzyskane w trakcie opracowywania i realizacji terenowych badań empirycznych. Dzięki temu doświadczeniu możliwe będzie uniknięcie wielu błędów i zastosowanie rozwiązań, które sprawdziły się także w poprzednich badaniach.

Przegląd dostępnych danych

Na etapie opracowywania szczegółowej metodologii badania zespół badawczy dokona pogłębionej analizy dokumentów, nawiązujących do tematyki analiz realizowanych w ramach projektu. Analizie podane zostaną nie tylko dokumenty programowe czy strategiczne, ale także raporty z badań nawiązujących do tematyki niniejszego badania. Wnioski z przeglądu dokumentów wykorzystane zostaną przy dopracowywaniu metodologii i będą stanowić punkt wyjścia dla zaprojektowania narzędzi badawczych. W przypadku tych zagadnień, które zostały już częściowo zdiagnozowane w ramach wcześniejszych badań, możliwe będzie pogłębienie tematów, które okażą się istotne z punktu widzenia realizacji celów badania.

Multiplikacja źródeł oraz metod ich pozyskania

Bardzo ważnym elementem przyczyniającym się do zebrania jak najpełniejszego materiału badawczego, a w efekcie – do zapewnienia rzetelności informacji, w oparciu o które sformułowane zostaną późniejsze wnioski z badania, jest zastosowanie multiplikacji źródeł danych oraz metod ich pozyskania (triangulacja). Zaproponowane założenia doboru respondentów gwarantować będą spojrzenie z różnych punktów widzenia (interesariuszy programu, zewnętrznych ekspertów, administracji publicznej zaangażowanej w proces programowania, administracji centralnej). Dzięki temu uzyskane dane będą mogły zostać zweryfikowane pod różnym kątem.

Ponadto, ewaluator uwzględni w badaniu ocenę programu z trzech, różnych perspektyw: i) osób z regionu (tj. ekspertów dziedzinowych, partnerów społeczno-gospodarczych, instytucji finansowych, administracji regionalnej), ii) spoza regionu (eksperti dziedzinowi biorący udział w badaniu delfickim, przedstawiciele Ministerstwa Infrastruktury i Regionalnego) oraz iii) niezależnego ewaluatora.

Konsultacje metodologii z Zamawiającym

Zapewnieniu trafności metodologii badania służyć będzie proces konsultacji z Zamawiającym. Po opracowaniu projektu raportu metodologicznego Wykonawca odbył spotkanie robocze z Zamawiającym, podczas którego skonsultowano zaproponowany sposób realizacji badania i zweryfikowano metodologię pod kątem celów badania i potrzeb Zamawiającego.

Ewaluacja będzie wymagać bieżącej i dodatkowej konsultacji z Zamawiającym przez cały czas trwania projektu badawczego.

Przygotowanie osób zaangażowanych w proces zbierania danych

Proces gromadzenia danych obarczony jest znacznym ryzykiem błędu, który wynikać może z jednej strony z nieadekwatnej konstrukcji narzędzi badawczych, a z drugiej strony – z błędów popełnianych już na etapie zbierania informacji. Wywiady i spotkania organizowane w ramach badania będą przeprowadzone przez ewaluatorów, znających dobrze badaną tematykę. Zorganizowane zostanie spotkanie zespołu ewaluatorów poświęcone realizacji wywiadów.

Dobór respondentów

Zebraniu jak najpełniejszego materiału służyć będzie również odpowiedni wybór osób, z którymi zostaną przeprowadzone wywiady. Dobór respondentów będzie konsultowany w Zamawiającym na każdym etapie realizacji projektu.

Rekrutacja uczestników badania

Dla pozyskania rzetelnych i wiarygodnych danych kluczowe będzie dotarcie do osób, reprezentujących poszczególne badane instytucje, dysponujących możliwie najlepszą wiedzą i doświadczeniem w zakresie zagadnień objętych badaniem.

Istotne jest, aby osoby udzielające informacji były świadome celu i szerszego kontekstu ewaluacji. Wszyscy uczestnicy ewaluacji, z którymi odbędą się wywiady otrzymają przed wywiadem wiadomość mailową wyjaśniającą cele badania i sposób jego realizacji, z zaproszeniem do wzięcia udziału w wywiadzie oraz z informacją o zagadnieniach, które będą poruszane podczas wywiadu, szacowanej długości wywiadu itp. Wiele osób woli być poinformowanymi o celu i zakresie wywiadu z góry. Dzięki temu mogą przygotować się – przez co zbieranie informacji staje się bardziej efektywne. Wiadomość mailowa będzie zawierać także formalny list podpisany przez Zamawiającego, który stanowi oficjalne potwierdzenie działań ewaluacyjnych i prośbę o współpracę.

Rejestracja danych

Informacje pozyskiwane w drodze wywiadów będą rejestrowane poprzez nagranie wywiadów na dyktafony cyfrowe, przy czym niezbędnym warunkiem jest zgoda rozmówcy na nagranie. Nagrania, notatki oraz korespondencja powstała w trakcie zbierania informacji będą zapisywane elektronicznie bądź kserowane i włączane do dokumentacji projektu, a następnie przekazane Zamawiającemu

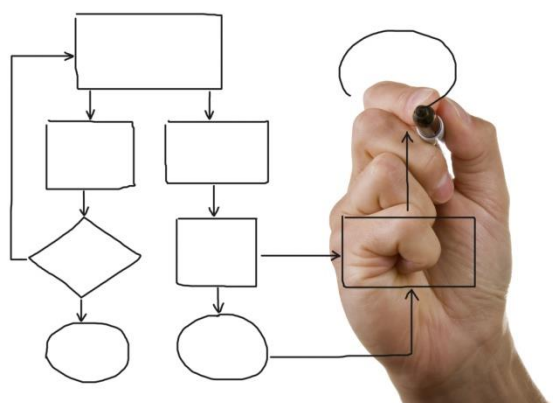
w formie np. transkrypcji wywiadów. Pomoże to zapewnić przestrzeganiu zasad ewaluacji „opartej na materiale dowodowym” – jeśli na późniejszym etapie pojawią się jakiegokolwiek pytania uczestnika na temat wyników ewaluacji, o wiele łatwiej będzie dowieść uzyskanych konkluzji.

Poufność informacji

Wszyscy członkowie zespołu badawczego będą zobowiązani do zabezpieczenia i nieudostępniania materiałów oraz informacji zgromadzonych na potrzeby realizacji badania. Dostęp do materiałów związanych z projektem będą miały jedynie osoby zaangażowane w jego realizację, zgodnie z przypisanymi im uprawnieniami. Nadzór nad prawidłowym korzystaniem z danych będzie sprawował kierownik badania. Ewaluatorzy nie wykluczają, że na potrzeby badania, projekt programu będzie musiał zostać przekazany osobom spoza zespołu badawczego. Wszelkie tego typu działania zostaną wcześniej uzgodnione z Zamawiającym. Osoby, którym zostanie udostępniony projekt, będą zobowiązane do podpisania deklaracji o zachowaniu poufności.

Kontrola jakości

Jednym z zadań kierownika badania będzie zapewnienie jakości wszystkich realizowanych prac, w tym przeprowadzenie kontroli jakości produktów częściowych - np. wypełnionych matryc logicznych, zrealizowanych wywiadów. Kontrola taka przebiegać będzie na bieżąco, co oznacza, że kierownik projektu będzie zatwierdzać wyniki poszczególnych prac.

4. Harmonogram i organizacja badania

4.1 Harmonogram badania

Ze względu na przyjęty model współpracy Ewaluatora z Zamawiającym, zaprezentowany harmonogram stanowi raczej założenia ramowe, prezentujące kolejność prowadzonych działań. Przyjmujemy bowiem, że realizacja ewaluacji będzie uzależniona od wielu czynników, niekoniecznie zależnych od Zamawiającego.

Kolejność realizacji poszczególnych badań w harmonogramie została dostosowana do koncepcji ewaluacji przedstawionej we wcześniejszej części raportu metodologicznego. Będzie ona przebiegać w drodze przeprowadzania oceny kolejnych elementów projektu RPO, tj. diagnozy, priorytetów, działań itd. Wszystkie moduły badawcze i odpowiadające im badania zostały uwzględnione w harmonogramie.

Kolorem ■ zaznaczono działania nazywane tzw. „kamieniami milowymi” w ewaluacji, oznaczające zadania, których termin realizacji nie może ulec opóźnieniu. Opracowano je zgodnie z terminami wyznaczonymi przez Zamawiającego.

Ze względu na krótki czas przeznaczony na przeprowadzenie badań i opracowanie projektu raportu końcowego, część zadań związanych z tematyką monitoringu i ewaluacji zaplanowano równolegle do prac nad projektem raportu końcowego. Ostateczne opracowanie wartości wyjściowych, pośrednich i docelowych wskaźników realizacji celów nastąpi zatem po przedstawieniu ewentualnych uwag Zamawiającego do projektu raportu końcowego. Zabieg ten jest wyrazem dbania o efektywność procesu oceny programu.

Pod tabelą z harmonogramem określono inne obowiązujące zespół terminy, które – ze względu na nieznaną datę przekazania zespołowi dokumentów i organizacji spotkań – nie zostały uwzględnione w harmonogramie badania. Tam gdzie to możliwe terminy te zostały określone poprzez podanie liczby tygodni liczonych od czasu przekazania poszczególnych materiałów przez Zamawiającego.

Tabela 9. Osoby uczestniczące w badaniu i oznaczenia w harmonogramie

Oznaczenie	Imię i nazwisko	Oznaczenie	Imię i nazwisko
CG	Cezary Gołębiowski	BN	Bogdan Nowak
ZM	Zbigniew Mogiła	KB	Krzysztof Bielawski

WD	Wojciech Dziemianowicz	PK	Paweł Kretowicz
JZ	Janusz Zaleski	BR	Bartłomiej Rokicki
MM	Marta Mackiewicz	PK	Paweł Kretowicz
DW	Dariusz Woźniak	AJ	Antoni Jeżowski
PN	Paulina Nowicka	AN	Agata Niedolisteck
AR	Adam Rybkowski	MR	Małgorzata Rybacka
KSR	Katarzyna Szmigiel- Rawska	AGO	Anna Górecka-Ojdana

Źródło: opracowanie własne.

Harmonogram ewaluacji

Zadanie	Osoba odpowiedzialna	12.11	13.11-19.11	20.11-26.11	27.11-3.12	4.12-10.12	11.12-17.12	18.12-24.12	25.12-31.12	1.01-7.01	8.01-14.01	15.01-21.01	22.01-28.01	29.01-4.02	5.02-11.03	12.03-18.03	...
		0	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	XIII	XIV	...
Przekazanie projekt programu RPOWP	-																
RAPORT METODOLOGICZNY	CG																
Projekt raportu metodologicznego	MM, WD																
Uwagi zamawiającego do projektu raportu metodologicznego	MM, WD, ZM																
Prezentacja projektu raportu metodologicznego	CG																
Raport metodologiczny – wersja ostateczna	MM, WD, ZM																
PRACE BADAWCZE I ANALITYCZNE	MM																
DR: weryfikacja aktualności i trafności diagnozy	CG, KSR + eksperci dziedzinowi																
DR: ocena celów, priorytetów i działań programu	CG, WD, KSR + eksperci dziedzinowi																
DR: ocena alokacji i sposobów finansowania	MM, CG + eksperci dziedzinowi																
DR: wskaźniki realizacji programu i realizacji celów pośrednich	ZM + eksperci dziedzinowi																
DR: spójność zewnętrzna programu	WD, KSR																
DR: uwzględnienie zasad horyzontalnych w programie	AN, AR, MR, PN																
DR: ocena systemu wdrażania, metaewaluacja	WD, AN, AR, MR, PN, KSR																
DR: monitorowanie i ewaluacja programu	MM, ZM, WD + eksperci dziedzinowi																

„Badanie ewaluacyjne finansowane przez Unię Europejską z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013”.

Badanie ewaluacyjne pn. „Ewaluacja ex-ante regionalnego programu operacyjnego województwa podlaskiego na lata 2014-2020”

Zadanie	Osoba odpowiedzialna	12.11	13.11-19.11	20.11-26.11	27.11-3.12	4.12-10.12	11.12-17.12	18.12-24.12	25.12-31.12	1.01-7.01	8.01-14.01	15.01-21.01	22.01-28.01	29.01-4.02	5.02-11.03	12.03-18.03	...
		0	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	XIII	XIV	...
DR: ryzyka i bariery	CG, ZM, WD, AN, AR, MR, PN + eksperci dziedzinowi																
Badanie delfickie – pierwsza runda	MR, AGO																
IDI Eksperti dziedzinowi	AN, AR, PN, KSR																
IDI Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju	MM																
IDI Instytucje finansowe	MR, KSR																
CATI Partnerzy społeczno-gospodarczy	AN, AR, AGO																
Badanie delfickie – druga runda	MR, AGO																
ITI Zagraniczni eksperci ds. ewaluacji polityk publicznych	MM																
Warsztat z Instytucją Zarządzającą i wdrażającymi PO w województwie podlaskim I	MM																
Warsztat z Instytucją Zarządzającą i wdrażającymi PO w województwie podlaskim II	MR, AR																
Warsztat z Instytucją Zarządzającą i wdrażającymi PO w województwie podlaskim III	CG, PK																
Opracowanie wartości wyjściowych, pośrednich i docelowych wskaźników realizacji celów	ZM, MM																
RAPORT KOŃCOWY	WD																
Projekt raportu końcowego	CG, ZM, WD, AN, AR, MR, PN + eksperci dziedzinowi																
Uwagi Zamawiającego do projektu raportu końcowego																	
Uzgodnienia uwag do projektu raportu końcowego	CG, WD, MM																

„Badanie ewaluacyjne finansowane przez Unię Europejską z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013”.

Badanie ewaluacyjne pn. „Ewaluacja ex-ante regionalnego programu operacyjnego województwa podlaskiego na lata 2014-2020”

Zadanie	Osoba odpowiedzialna	12.11	13.11-19.11	20.11-26.11	27.11-3.12	4.12-10.12	11.12-17.12	18.12-24.12	25.12-31.12	1.01-7.01	8.01-14.01	15.01-21.01	22.01-28.01	29.01-4.02	5.02-11.03	12.03-18.03	...
		0	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	XIII	XIV	...
Raport końcowy	CG, ZM, WD, AN, AR, MR, PN + eksperci dziedzinowi																
Prezentacja raportu końcowego	CG, WD																
Uwagi Zamawiającego do raportu końcowego																	
Raport końcowy II	CG, ZM, WD, AN, AR, MR, PN + eksperci dziedzinowi																
STRATEGICZNA OCENA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO - uzgodnienia z Wykonawcą	JZ	3 tygodnie od momentu przekazania raportu ze strategicznej oceny oddziaływania na środowisko															
UDZIAŁ W SPOTKANIACH GRUPY ROBOCZEJ DS. WSPARCIA PRZYGOTOWANIA RPO	CG, WD	(nie więcej niż 5 spotkań)															
UDZIAŁ W KONSULTACJACH SPOŁECZNYCH	MM, WD, AR	(nie więcej niż 5 spotkań/ konferencji)															
WSPÓŁPRACA Z ZAMAWIAJĄCYM NA ETAPIE NEGOCJACJI Z KE	MM, ZM, CG, WD	(nie więcej niż 4 spotkania)															
WSPARCIE DORADCZE DLA ZAMAWIAJĄCEGO W ZAKRESIE UWAG KE	CG, ZM, WD, MM	Odniesie do uwag KE do 7 dni od ich przekazania															
RAPORT KOŃCOWY – AKTUALIZACJA	WD, MM	Wykonawca będzie aktualizował wyniki ewaluacji ex-ante poprzez dokonanie uzupełnień i niezbędnych zmian w raporcie końcowym powstałym w I etapie zamówienia.															

Źródło: opracowanie własne.

4.2 Sposób współpracy z Zamawiającym

Proces realizacji oceny *ex-ante* RPOWP 2014-2020 będzie realizowany metodą partycypacyjną, wymagającą od Zamawiającego i od Wykonawcy bardzo dużej elastyczności i stałej gotowości do partnerskiej współpracy. Ocenie podlegać będzie nie tylko jeden dokument – projekt RPOWP 2014-2020, ale również kolejne wypracowywane wersje programu.

Przez cały czas realizacji badania będziemy pozostawać w kontakcie z Zamawiającym – będziemy na bieżąco przekazywać informacje o pojawiających się problemach i trudnościach. Wykonawca na życzenie Zamawiającego będzie przedkładał w formie elektronicznej (*e-mail*) raz w tygodniu w wyznaczonym dniu notatkę, zawierającą opis czynności wykonanych w ciągu minionego tygodnia w związku z realizacją badania.

Ewaluatorzy przewidują bieżące konsultowanie się z Zamawiającym na poszczególnych etapach realizacji ewaluacji. Konsultacje te będą miały najczęściej na celu pogłębienie wiedzy na temat ocenianych elementów programu, a także wspólnego przedyskutowania i ustalenia ewentualnych zmian w projekcie programu.

Do kontaktów z Zamawiającym zostały wyznaczone osoby, które będą odpowiedzialne za utrzymywanie stałych kontaktów.

Ramka 2. Zakres współpracy Wykonawcy z Zamawiającym

Wykonawca zobowiązuje się do pełnej współpracy z Zamawiającym w zakresie:

- uzgadniania kwestii związanych z metodologią, w tym konsultowania narzędzi badawczych,
- utrzymywania stałego kontaktu (wyznaczenie osoby/osób do kontaktów roboczych, spotkania robocze, telefoniczne, e-mail, oficjalna korespondencja),
- przekazywania na każde życzenie Zamawiającego pełnej informacji o stanie realizacji badania,
- uczestniczenia członków zespołu badawczego – na zaproszenie Zamawiającego – w organizowanych dyskusjach i spotkaniach;
- udokumentowania materiału badawczego pozyskanego w trakcie zbierania danych pierwotnych (z zachowaniem zasady anonimowości respondentów).

Koordinacja procesu ewaluacji i procesu programowania

Zakładamy, że w trakcie realizacji projektu będą pojawiały się nowe informacje, które będą musiały zostać uwzględnione w ramach prac nad ostateczną wersją RPOWP 2014-2020. Będą to różnorodne czynniki, zależne i niezależne do Zamawiającego. Występowanie tych czynników będzie miało również wpływ na harmonogram ewaluacji. Do czynników niezależnych od Zamawiającego zaliczyć można wprowadzenie w życie wytycznych, rozporządzeń i innych dokumentów MRR oraz Komisji Europejskiej. Pojawianie się tych nowych elementów będzie miało wpływ na kształt Programu.

Harmonogram pojawiania się tych nowych elementów jest trudny do przewidzenia, stąd istotne jest zachowanie elastyczności po stronie ewaluatorów – mamy świadomość, że do RPO będą wprowadzane nowe zapisy oraz zmieniana lub uzupełniana będzie obecna treść, która na bieżąco będzie przedmiotem konsultacji i oceny.

Ze względu na wspomniane czynniki przewidujemy możliwość zmian w procesie ewaluacji w sposób, który będzie dostosowany do procesu programowania.

W raporcie końcowym z ewaluacji zostaną sformułowane ostateczne rekomendacje odnoszące się do projektu RPOWP 2014 -2020. Jednak zakładamy, że większość zaleceń wypracowanych przez ewaluatorów oraz ekspertów i członków grupy roboczej ds. wsparcia przygotowania RPO będzie

„Badanie ewaluacyjne finansowane przez Unię Europejską z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013”.

mogła być uwzględniona w projekcie RPO w trakcie programowania. W raporcie końcowym z ewaluacji *ex-ante* będą mogły pojawić się niewielkie wskazówki, jednak zakładamy, że dobrze przeprowadzony proces ewaluacji *ex-ante* powinien w efekcie doprowadzić do takiej sytuacji, w której raport końcowy zawiera raczej podsumowanie procesu i weryfikacji logiki interwencji niż rekomendacje wskazujące możliwości dalszego doskonalenia programu.

Organizacja prac merytorycznych

Zgodnie z wytycznymi i dobrymi praktykami ewaluacja *ex-ante* powinna być procesem interakcyjnym i interaktywnym, w którym eksperci realizują poszczególne komponenty ewaluacji w miarę postępu przygotowywania programu.

Aby prawidłowo zrealizować ten trudny i skomplikowany proces potrzebne jest odpowiednio szerokie grono osób zaangażowanych w badanie (koordynatorzy, eksperci). Odpowiedni dobór **zasobów ludzkich** (profil, kompetencje, wykształcenie, umiejętności, doświadczenie, cechy psychospołeczne) niezbędnych do realizacji danej ewaluacji powinien wynikać z jej **zakresu** (tematycznego, organizacyjnego).

Realizując to założenie w oparciu o przyjętą koncepcję badawczą i zakres ewaluacji Wykonawca dokonał podziału zadań, który został uwzględniony w harmonogramie.

Główną osobą odpowiedzialną za komunikację i współpracę z Zamawiającym będzie kierownik projektu. Do zadań kierownika należeć będzie także zarządzanie zespołem oraz koordynowanie działań związanych z realizacją usługi doradczej i ewaluacji *ex-ante* (prace badawcze, analizy, rozdysponowywanie zadań pomiędzy koordynatorów obszarów tematycznych). Ze względu na złożony zakres usługi, wielość tematów badawczych, członkowie Zespołu badawczego będą pracować w zespołach. Powstaną następujące grupy:

Zespół ewaluacyjny – w jego skład wchodzić będą osoby mające doświadczenie w realizacji badań ewaluacyjnych, w tym o charakterze *ex-ante*. Rolą tych osób będzie realizacja badań w ramach usługi (wywiady pogłębione, badanie delfickie itd.), opracowanie wniosków z konsultacji, rekomendacji oraz raportu końcowego z ewaluacji. Ich rolą będzie także wspomaganie ekspertów tematycznych i takie kierowanie pracami, aby specjalistyczna wiedza ekspertów tematycznych przełożyła się na powstanie produktów użytecznych z punktu widzenia Zamawiającego.

Eksperci – posiadający wiedzę i doświadczenie w danym obszarze wynikającym z zakresu RPO. Zważywszy na to, iż proces konsultacji będzie dynamiczny i będzie reakcją na bieżące potrzeby Zamawiającego, eksperci dziedzinowi będą wspomagać ewaluatorów wiedzą tematyczną.

W strukturze zespołu realizującego badanie ewaluacyjne będą również działać osoby odpowiedzialne za **wsparcie techniczne** zespołu ewaluatorów, tj. organizowanie spotkań, umawianie wywiadów, etc.

Funkcję wspomagającą będzie pełniła osoba ds. kontroli jakości. Jej rolą będzie ścisła współpraca z kierownikiem badania, recenzowanie raportów i innych produktów, ich analiza pod kątem spójności i kompletności.

5. Projekty narzędzi badawczych

Projekty narzędzi badawczych bezpośrednio przed uruchomieniem badań zostaną ponownie skonsultowane z Zamawiającym.

5.1 IDI eksperci dziedzinowi

Data	Moderator
Osoba udzielająca wywiadu	Stanowisko/ departament

1. Jakie są główne problemy dotyczące dziedziny XYZ w województwie podlaskim? Jak Pan(i) sądzi, z czego one wynikają? Które z nich powinny zostać rozwiązane w pierwszej kolejności?

2. W diagnozie społeczno-gospodarczej regionu wykonanej na potrzeby opracowywania RPOWP 2014-2020 zidentyfikowano następujące problemy z dziedziny XYZ: problem A, problem B, problem (...).

2a. Czy zauważa Pan(i) wśród nich jakieś kwestie, które są nieistotne lub mało istotne z punktu widzenia rozwoju regionu?

Następne pytanie (pytanie 3) prowadzący zadaje tylko wtedy, jeżeli respondent w odpowiedzi na pytanie 1 wskazał na problemy inne niż te wskazane w programie.

3. Projekt nie uwzględnia wskazywanej przez Pana(ią) wcześniej kwestii X i Y.

3a. Czy uważa Pan(i), że problemy X i Y na tyle istotne dla regionu, że w nowym programie powinna zostać uwzględniona interwencja publiczna ukierunkowana na ich rozwiązywanie?

3b. Kogo i jak należy wspierać, aby rozwiązać problemy X i Y w regionie?

Zapoznam teraz Pana(ią) z projektem wsparcia, jakie zaproponowano w programie wobec wymienionych przez Pana(ią) problemów

Problem A: priorytet, cel, działania, odbiorcy, formy wsparcia

Prowadzący nie czyta za „jednym razem” informacji o wszystkich problemach, wyczytuje je pojedynczo i prosi o odpowiedź na pytania 4-9 dla każdego z wymienionych problemów.

4. Czy wobec problemu A zaproponowano odpowiednie kierunki interwencji?

5. Jakie inne typy interwencji mogłyby zostać zaproponowane w odniesieniu do problemu A?

6. Czy wsparcie jest adresowane do właściwych grup odbiorców?

7. Czy zastosowano trafne formy wsparcia?

8. Jaka będzie siła wpływu tych działań na realizację zakładanych celów programu, biorąc pod uwagę m.in. przeznaczoną na ten cel alokację?

9. Jak najlepiej jest mierzyć postęp w realizacji zakładanych celów? Jakie wskaźniki wybrać? Jak zapewnić odpowiednie dane?

10. W projekcie RPOWP 2014-2020 zaadresowano działania na rzecz wspierania wybranych obszarów terytorialnych.

10a. Czy uważa Pan(i), że obszary te rzeczywiście wymagają dodatkowej „opieki” w ramach wspierania rozwoju dziedziny X?

10b. Jeżeli tak, czy zostały właściwie zaprojektowane? Jakie inne działania lepiej odpowiadałyby na potrzeby tych obszarów?

10c. Czy rozpoznaje Pan(i) inne obszary, które wymagałyby zaprojektowania „specjalnego” systemu wsparcia?

5.2 IDI Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju

Data	Moderator
Osoba udzielająca wywiadu	Stanowisko/ departament

1. Proszę krótko opowiedzieć, w jakim zakresie Pana(i) obecna praca związana jest z programami operacyjnymi, a w szczególności z Regionalnymi Programami Operacyjnymi?
2. Jakie podsumuje Pan(i) doświadczenia z okresu programowania 2007-2013? Jakie wystąpiły najważniejsze problemy? Z czego wynikały? Jak można ich uniknąć w przyszłym okresie programowania?
3. Czy zauważył Pan(i), że któryś z regionów lepiej radził sobie z rozwiązywaniem problemów, o których rozmawialiśmy? Jak Pan(i) sądzi, z czego to wynika?
4. Czy istnieje zagrożenie, że niektórych warunków ex-ante dotyczących obszaru kompetencji Pana(i) departamentu nie uda się osiągnąć na czas? Jakich? Jakie działania zostały podjęte w celu ich spełnienia?
5. Jak ocenia Pan(i) możliwości zastosowania instrumentów finansowych w perspektywie finansowania 2014-2020? Jakie rodzaje projektów mogłyby być z nich finansowane? Jakie podmioty mogłyby z nich korzystać? Jakie dostrzega Pan(i) zagrożenia?
6. Biorąc pod uwagę doświadczenia perspektywy 2007-2013, jak ocenia Pan(i) możliwości korzystania z IF przez jednostki samorządu terytorialnego? Jakie rozwiązania planuje się wprowadzić wobec tych instytucji? Na jakich zasadach będą mogły korzystać z IF, biorąc pod uwagę ich obecny poziom zadłużenia?
7. Jakie istotne zmiany planuje się wprowadzić wobec regionów w zakresie monitorowania realizacji programów?
8. Jakie będą podejmowane działania na rzecz uproszczenia mechanizmów i procedur wdrożeniowych w ramach realizacji programów operacyjnych? Jak rozwiązania te wpłyną na sytuację instytucji wdrażających, a jak na beneficjentów programów?
9. Jak ocenia Pan(i) konstrukcję nowych instrumentów wsparcia rozwoju terytorialnego, jakimi są ZIT-y oraz RLKS? Czy trafnie uwzględniają wymiar terytorialny interwencji publicznej? Jakie główne problemy przewidują Państwo w ich wdrażaniu?
10. Jak region powinien przygotować się do procesu negocjacji z Komisją Europejską? Jak będzie przebiegać ten proces?

5.3 CATI partnerzy społeczno-gospodarczy

Data	Moderator
Osoba udzielająca wywiadu	Instytucja

I. Proszę podać trzy **najważniejsze słabe strony regionu**, w kolejności od najważniejszej do mniej ważnych:

- 1.
- 2.
- 3.

Czy do tej pory podejmowano już jakieś działania na rzecz rozwiązania tych problemów i jaki był skutek tych działań?

Problem 1. – podejmowano działania TAK/NIE – jeżeli TAK proszę wybrać ocenę skutku:

1. Problem powoli przestaje być aktualny
2. Działania należy kontynuować
3. Działania nie odnoszą spodziewanych rezultatów

Problem 2. – podejmowano działania TAK/NIE – jeżeli TAK proszę wybrać ocenę skutku:

1. Problem powoli przestaje być aktualny
2. Działania należy kontynuować
3. Działania nie odnoszą spodziewanych rezultatów

Problem 3. – podejmowano działania TAK/NIE – jeżeli TAK proszę wybrać ocenę skutku:

1. Problem powoli przestaje być aktualny
2. Działania należy kontynuować
3. Działania nie odnoszą spodziewanych rezultatów

II. Jakie są trzy **najważniejsze silne strony regionu**, w kolejności od najważniejszej do mniej ważnych?

- 1.
- 2.
- 3.

Czy ten potencjał wymaga podjęcia jakichś działań, aby wpływał na poprawę konkurencyjności regionu w Europie? TAK/NIE

Jeżeli TAK, jakie to powinny być działania, proszę podać najważniejsze do wskazanych mocnych stron. (*Moderator pilnuje, aby odnosiły się one do wymienionych mocnych stron i wpisuje adekwatnie*):

Działania do mocnej strony nr 1:

Działania do mocnej strony nr 2:

Działania do mocnej strony nr 3:

III. Czy dotychczas **korzystał(a)** Pan(i) (Pani/Pana organizacja) ze wsparcia w ramach RPOWP 2007-2013 lub PO KL w województwie podlaskim? TAK/NIE

Jeżeli TAK: jaki był to program i jaki projekt otrzymał wsparcie? *(Podpowiedź Moderadora, jeżeli Respondent ma kłopot z odpowiedzią: Jeżeli projektów było wiele proszę wybrać najistotniejsze dla rozwoju społeczno-gospodarczego regionu lub gminy)*

Proszę podać najważniejsze **problemy** jakie napotkał(a) Pan(i) w ramach jego realizacji i procesu rozliczania?

Proszę podać najważniejsze działania, które pomogłyby uniknąć takich problemów: *(Moderator stara się, aby respondent wymienił co najmniej trzy przykłady, przy kłopotach z odpowiedzią podpowiada, że mogą być to działania związane zakresem udzielanego wsparcia, organizacją procesu wydatkowania środków lub sposobem rozliczania projektów)*

Jeżeli NIE: dlaczego nie korzystała Pan(i) z tej formy pomocy?

Proszę wybrać odpowiedź:

1. Moja organizacja nie jest tego typu formą pomocy zainteresowana;
2. Pojawiły się problemy na etapie aplikowania o pomoc;
3. Organizacja nie została wskazana na liście potencjalnych odbiorców pomocy.

*(Jeżeli Respondent wybiera drugą odpowiedź Moderator pyta jakie to były **problemy** oraz czy można ich jakoś uniknąć – w jaki sposób, j.w.)*

Problemy:

Działania dla ich uniknięcia:

IV. Czy uważa Pan(i), że **informacje na temat wsparcia** dostępnego w ramach RPO województwa podlaskiego są szeroko dostępne? TAK/NIE

Skąd pozyskuje Pan(i) tego typu informacje?

Czy ma Pan/Pani pomysł jak można by zwiększyć dostępność takich informacji?

V. Obecnie przygotowany jest projekt nowego RPOWP 2014-2020. Planuje się w nim szersze wykorzystanie **zwrotnych instrumentów finansowych**, takich jak pożyczki, gwarancje i poręczenia, *wejścia kapitałowe*. Czy myśli Pan(i), że instytucja, którą Pan(i) reprezentuje, byłaby zainteresowana skorzystaniem z tego typu instrumentów? TAK/NIE

W przypadku jakich projektów i jakich typów beneficjentów tego typu wsparcie mogłoby znaleźć zastosowanie?

Czy kiedykolwiek korzystał Pan(i) z tego typu formy wsparcia? TAK/NIE

Jeżeli TAK, jakie wystąpiły problemy na etapie jego pozyskiwania i rozliczania?

Czy istnieje potrzeba zapewnienia dodatkowego wsparcia merytorycznego w procesie pozyskiwania zwrotnego finansowania? TAK/NIE

W Jaki sposób?

5.4 IDI instytucje pośredniczące w udzielaniu instrumentów finansowych

Data	Moderator
Osoba udzielająca wywiadu	Instytucja

1. Jak oceniają Państwo zainteresowanie pozyskiwaniem zwrotnego finansowania wśród potencjalnych odbiorców? Jakie podmioty najczęściej korzystają z tej formy wsparcia i dlaczego? Jakiego rodzaju projekty są zgłaszane i z czego to wynika? O jaki rodzaj wsparcia najczęściej aplikują?
2. Jakie problemy występują w procesie pozyskiwania instrumentów finansowych? Jakie występują w czasie wdrażania wspartych projektów? Czy mają Państwo pomysł, jak można rozwiązać te problemy?
3. Jak trudno jest uzyskać finansowanie zwrotne na swój projekt? Jaki jest szacunkowy wskaźnik „sukcesu”? Jakie są najczęstsze przyczyny odrzucania aplikacji?
4. Jaka jest znajomość instrumentów finansowych pośród projektodawców? Czy widzą oni korzyści wynikające z ich wykorzystania. Jak oceniają Państwo stan wiedzy potencjalnych odbiorców na temat korzystania z instrumentów finansowych?
5. Jakie względy przemawiają za wykorzystaniem instrumentów finansowych w przyszłym okresie finansowania? Czy są jakieś względy przemawiające za ich ograniczeniem?
6. Jakiego typu instrumenty finansowe powinny być wykorzystane do finansowania jakich typów projektów (wielkość, dziedzina, typ beneficjenta itp.)?
7. Jakie byłyby skutki wprowadzenia zwrotnych instrumentów finansowych w działaniach, w których dotychczasowa forma wsparcia była oparta na udzielaniu pomocy bezzwrotnej?
8. Jakie działania mogłyby zostać podjęte w celu zwiększenia zainteresowania potencjalnych odbiorców korzystaniem z instrumentów finansowych?
9. Czy potencjalnym beneficjentom ubiegającym się o uzyskanie zwrotnego finansowania powinny być stawiane jakieś specjalne (dodatkowe) wymagania?
10. Czy istnieje potrzeba zapewnienia dodatkowego wsparcia merytorycznego dla potencjalnych odbiorców ubiegających się o uzyskanie zwrotnego finansowania dla swoich projektów? W jakiej formie i kto powinien go udzielać?
11. Są Państwo instytucją pośredniczącą w udzielaniu instrumentów finansowych. Jak oceniają Państwo zakres obowiązków nałożonych na Państwa instytucję w związku z pełnioną funkcją? Czy któryś z wymogów wydaje się Państwu zbędny? Czy istnieje potrzeba nałożenia dodatkowych wymogów?
12. Finansowaniem jakich typów projektów są Państwo zainteresowani (typ odbiorcy, wielkość projektu, tematyka)?

5.5 ITI eksperci zagraniczni ds. ewaluacji polityk publicznych

Data	Moderator
Osoba udzielająca wywiadu	Instytucja

1. Proszę krótko opisać, jak wygląda proces monitorowania programów finansowanych z funduszy unijnych w obecnej perspektywie finansowej w Wielkiej Brytanii / Holandii? Jakie instytucje są odpowiedzialne za poszczególne etapy tego procesu?
2. Kto jest odpowiedzialny za zatwierdzanie raportów monitoringowych i wprowadzanie ewentualnych zmian i dostosowań, które umożliwią osiągnięcie celów, czy wyeliminują bariery i „wąskie gardła”?
3. Jakie informacje zawierane w raportach monitoringowych są najbardziej użyteczne dla procesu ewaluacji? Jakie problemy z zapewnieniem danych dla ewaluacji ex-post mogą się pojawić? Jakie rozwiązania są godne polecenia, a jakie nie sprawdziły się w bieżącym okresie programowania (np. obowiązki beneficjentów z zakresu raportowania, integracja systemów informatycznych, dostosowanie zbieranych danych do wskaźników)?
4. Jak planowany jest proces monitoringu i ewaluacji w programach operacyjnych w nowej perspektywie finansowej? Na jakie elementy został położony większy nacisk i z czego to wynika?
5. Jak prowadzony będzie proces ewaluacji? Jakie są rekomendowane rozwiązania w zakresie ewaluacji (np. kto powinien być odpowiedzialny za zlecenie badań ewaluacyjnych, czy sprawdzają się ewaluacje wewnętrzne)? Jak zapewnić niezależność ewaluacji?
6. Jak wygląda w praktyce realizacja zasady *evidence based policy*? Jaki jest wpływ przeprowadzanych ewaluacji na kształtowanie polityki publicznej?

5.6 Warsztaty Instytucje zarządzające i wdrażające PO w województwie podlaskim

Warsztat I *Odtworzenie logiki interwencji*

Data

.....

Moderator

.....

1. Prezentacja diagramów przyczynowo-skutkowych dla poszczególnych osi priorytetowych, obrazujących główne problemy wskazane w diagnozie, a także odpowiadające im działania i wskaźniki.
2. Ocena trafności wykazanych związków przyczynowo-skutkowych.
3. Identyfikacja czynników, które mogą odegrać istotną rolę przy wdrażaniu poszczególnych działań.
4. Identyfikacja alternatywnych rozwiązań w zakresie kształtowania logiki interwencji.

Warsztat II *System wdrażania*

Data

.....

Moderator

.....

1. Prezentacja planowanego systemu wdrażania RPOWP 2014-2020.
2. Dyskusja nad planowanym systemem wdrażania RPOWP 2014-2020, w tym określenie, czy przewidziane rozwiązania administracyjne pozwolą osiągnąć założone cele programu, m.in. w odniesieniu do takich elementów, jak zasoby kadrowe instytucji odpowiedzialnych za zarządzanie i wdrażanie programu, podział zadań, system koordynacji działań, procedury; ocena potrzeb włączenia w procesy zarządzania i wdrażania RPO dodatkowych instytucji.
3. Identyfikacja podstawowych uwarunkowań administracyjnych oraz barier mogących wywrzeć istotny wpływ na proces wdrażania poszczególnych działań.
4. Ocena pomocy technicznej, która została zapewniona instytucjom odpowiedzialnym za zarządzanie i wdrażanie programu.
5. Ocena spodziewanej skuteczności przedsięwzięć zaplanowanych w celu redukcji obciążeń administracyjnych dla beneficjentów.
6. Identyfikacja alternatywnych rozwiązań w zakresie systemu wdrażania.

Warsztat III *System monitoringu i ewaluacji*

Data

.....

Moderator

.....

1. Prezentacja założeń monitoringu i ewaluacji RPOWP 2014-2020.
2. Ocena założeń monitoringu i ewaluacji RPOWP 2014-2020;
3. Próba uszczegółowienia koncepcji ewaluacji poprzez dyskusję na temat:
 - a. listy tematów badań ewaluacyjnych wraz z sformułowaniem uzasadnienia ich realizacji,

- b. zakresu niezbędnych danych,
 - c. budżetu, harmonogramu, planu szkoleń itp.
4. Identyfikacja barier, które mogą przeszkodzić w skutecznym przeprowadzaniu procesu monitorowania i ewaluacji.
 5. Burza mózgów na temat pozytywnych i negatywnych doświadczeń (dobrych i złych praktyk) w zakresie skuteczności i efektywności monitoringu i ewaluacji programu.
 6. Wypracowanie najbardziej efektywnych rozwiązań na przyszłą perspektywę programowania.

5.7 Badanie delfickie

Data	Runda	I
Osoba udzielająca odpowiedzi	Instytucja

W ramach I rundy uczestnicy badania odniosą się do tez i/lub odpowiedzą na pytania, które zostaną szczegółowo sformułowane po etapie *desk research*, a dotyczące następujących zagadnień:

Blok badawczy *Diagnoza*

1. Ocena trafności diagnozy oraz wskazanie problemów, które nie zostały zidentyfikowane w ramach wykonanego *desk research*.
2. Ocena na ile interwencja publiczna w rozpoznanych obszarach problemowych jest rzeczywiście potrzebna – czy wskazane problemy nie mogłyby zostać rozwiązane bez wsparcia publicznego.

Blok badawczy *Cele, priorytety i działania*

3. Ocena stopnia przełożenia problemów regionu na cele, priorytety i działania programu.
4. Propozycje możliwości realizacji założonych celów za pomocą alternatywnych rozwiązań oraz ich ocena.
5. Identyfikacja czynników oddziałujących na realizację programu oraz ocena siły i kierunku wpływu.

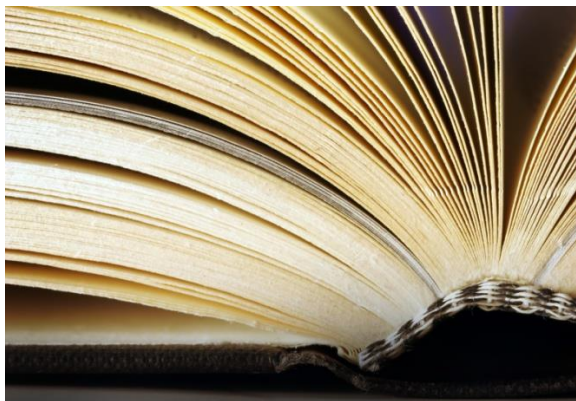
Blok badawczy *Monitorowanie i ewaluacja*

1. Ocena doboru wskaźników do ram wykonania.

Data	Runda	II
Osoba udzielająca odpowiedzi	Instytucja

W ramach II rundy uczestnicy badania ustosunkują się do wniosków sformułowanych po kolejnych etapach badania oraz zweryfikują odpowiedzi udzielone w pierwszej rundzie badania delfickiego w zakresie następujących bloków badawczych:

- diagnoza,
- cele, priorytety i działania,
- monitorowanie i ewaluacja.

Załącznik 1. Wykaz publikacji i materiałów do desk research

Zgodnie z wymogami zawartymi w specyfikacji zamówienia przedstawiamy wykaz literatury odpowiadającej swoim zakresem tematycznym przedmiotowi zamówienia. Literatura ta będzie wykorzystywana przez zespół badawczy przy ocenie programu operacyjnego.

W poniższych tabelach przedstawiamy uszczegółowienie źródeł, które będą pomocne i zostaną wykorzystane w procesie realizacji oceny *ex-ante*.

Tabela 10. Literatura proponowana do wykorzystania przy ewaluacji *ex-ante* RPOWP 2014-2020

TYTUŁ PUBLIKACJI	
Dokumenty strategiczne	
1.	Projekty rozporządzeń Parlamentu Europejskiego i Rady (rozporządzenia ogólnego oraz dotyczących EFRR i EFS oraz ich ewentualne zmiany)
2.	Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności. Długookresowa strategia rozwoju kraju.
3.	Strategia Rozwoju Kraju 2020. Aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka, sprawne państwo.
4.	Krajowy Program Reform 2011.
5.	Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego - Regiony Miasta Obszary Wiejskie.
6.	Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju/Plan Przestrzennego Zagospodarowania Kraju.
7.	Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020 (projekt).
8.	Strategia Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020 (projekt).
9.	Regionalny Program Operacyjny Województwa Podlaskiego 2007-2013 wraz z jego Uszczegółowieniem.
10.	Program Operacyjny Kapitał Ludzki na lata 2007-2013 wraz z jego Uszczegółowieniem.
11.	Raporty z badań ewaluacyjnych opracowanych na zlecenie MRR, Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podlaskiego lub innych instytucji dotyczące okresu 2007-2013.
12.	Dokumenty dotyczące perspektywy finansowej 2014-2020, w tym raporty i ekspertyzy MRR, dokumenty robocze, zalecenia, materiały problemowe, itp.
13.	Stanowiska, raporty, ekspertyzy UE dotyczące perspektywy finansowej 2014-2020.
14.	Projekt/projekty regionalnego programu operacyjnego na lata 2014-2020.
15.	Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu.
16.	Projekt Umowy Partnerstwa/Założenia Umowy Partnerstwa 2014-2020.
17.	Materiały statystyczne GUS, Eurostatu, OECD, Banku Światowego, itp.

TYTUŁ PUBLIKACJI	
18.	Strategie zintegrowane opracowywane na poziomie krajowym
Obszary wynikające z zakresu wsparcia w ramach RPO	
Ochrona środowiska	
19.	<i>Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020</i> , Białystok 2013
20.	<i>Raport o stanie środowiska województwa podlaskiego w latach 2009-2010 roku</i> , Biblioteka Monitoringu Środowiskowego, Inspekcja Ochrony Środowiska, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Białymstoku, Białystok 2011
21.	<i>Raport Gospodarka odpadami komunalnymi</i> , Agencja medialna MM Consultants na zlecenie KSP Legal & Tax Advice, Katowice 2011
22.	Legutko-Kobus P., 2011, <i>Rozwój infrastruktury ochrony środowiska w latach 2007-2010 w kontekście dotychczasowej realizacji Strategii Rozwoju Kraju 2007-2015 oraz kluczowych strategii sektorowych</i> , Warszawa
23.	<i>Plan gospodarki odpadami województwa podlaskiego na lata 2012-2017</i> , Białystok 2012 oraz <i>Prognoza oddziaływania na środowisko WPGO 2012-2017</i> , Białystok 2012 (Uchwała Sejmiku Województwa Podlaskiego nr XX/233/12 z dnia 21 czerwca 2012 r.)
24.	<i>Program ochrony środowiska województwa podlaskiego na lata 2011-2014 oraz Prognoza oddziaływania na środowisko Programu Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego 2011-2014</i> , Białystok 2011 (Uchwała Sejmiku Województwa Podlaskiego nr XII/121/2011 z dnia 24 października 2011 r.)
25.	<i>Ramowa Dyrektywa Wodna (dyrektywa 2000/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2000 r. ustanawiającej ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej); przepisy dotyczące promowania ponownego wykorzystania i recyklingu</i> , zgodnie z art. 11 dyrektywy 2008/98/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 19 listopada 2008 r. w sprawie odpadów oraz uchylającej niektóre dyrektywy oraz dyrektywa 2001/42/WE z dnia 27 czerwca 2001 r. sprawie oceny wpływu niektórych planów i programów na środowisko
Innowacyjność oraz B+R	
26.	Gaczek W.M., Matusiak M., 2011, <i>Innowacyjność gospodarek województw Polski Wschodniej – ocena, znaczenie, perspektywy</i> , Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu, Poznań.
27.	Dej M., Domański B., Działek J., Gwosdz K., Sobala-Gwosdz A., 2011, <i>Znaczenie przemysłu dla „inteligentnego i trwałego” rozwoju regionu Polski Wschodniej oraz podejmowanych działań dotyczących jego restrukturyzacji i modernizacji</i> , Zakład Rozwoju Regionalnego Instytutu Geografii i Gospodarki Przestrzennej Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków
28.	<i>Ocena potencjału innowacyjnego w Polsce Wschodniej w związku z realizacją Działania I.3 PO RPW – Wspieranie Innowacji Programu Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej 2007-2013</i> , Policy & Action Group Uniconsult, Warszawa 2010
29.	Matusiak K.B. [red.], <i>Ośrodki Innowacji i przedsiębiorczości w Polsce. Raport 2012</i> , Seria Innowacje, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Łódź/Warszawa 2012.
30.	<i>Współpraca firm z sektorem edukacji – raport z badania</i> , Polska Konfederacja Pracodawców Prywatnych „Lewiatan”, KPMG, Warszawa 2010.
31.	Mackiewicz M., Pollock R., Fabrowska P., <i>Regional innovative potential and development strategies: the case of Poland</i> [w:] Molle W. Djarova J. [red.] <i>Enhancing the effectiveness of innovation</i> , Edward Elgar Publishing Limited, 2009
32.	Przeglądy terytorialne OECD, OECD i Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Paryż-Warszawa

TYTUŁ PUBLIKACJI	
	2009.
33.	Baczko T., <i>Raport o innowacyjności województwa podlaskiego w 2007 roku</i> , Instytut Nauk Ekonomicznych Polskiej Akademii Nauk, Warszawa 2008.
34.	<i>Analiza porównawcza innowacyjności regionów w Polsce w oparciu o metodologię European Innovation Scoreboard</i> , Instytut Technologii Eksploatacji Państwowy Instytut Badawczy, Radom 2008.
35.	Markowska M., <i>Innowacyjność regionów Polski na tle regionów UE (w świetle mierników European Innovation Scoreboard)</i> , Akademia Ekonomiczna we Wrocławiu, Wrocław 2007.
36.	Guzik R., <i>Przestrzenne zróżnicowanie potencjału innowacyjnego w Polsce</i> [w:] Górzyński M., Woodward R. [red.] <i>Innowacyjność polskiej gospodarki</i> , Zeszyty Innowacyjne 2, CASE – Centrum Analiz Społeczno-Ekonomicznych, Warszawa 2004.
Przedsiębiorczość	
37.	<i>European Commission, Entrepreneurship 2020 Action Plan</i> , COM (2012) 795, 09/01/2013
38.	Gajewski P., b.d., <i>Poziom i dynamika rozwoju małej i średniej przedsiębiorczości w Polsce Wschodniej</i>
39.	<i>Przedsiębiorcy w Podlaskiem – fakty, liczby, przykłady – raport na temat wkładu przedsiębiorców w rozwój województwa podlaskiego</i> , Polska Konfederacja Pracodawców Prywatnych „Lewiatan”, Warszawa 2012.
40.	<i>Konkurencyjność i znaczenie rolnictwa oraz sektora rolno-spożywczego w województwach Polski Wschodniej</i> , Warszawa 2011
41.	Komornicki T., Szejgiec B., b.d., <i>Handel zagraniczny. Znaczenie dla gospodarki Polski Wschodniej</i>
42.	Matusiak K.B. [red.], <i>Ośrodki Innowacji i przedsiębiorczości w Polsce. Raport 2012</i> , Seria Innowacje, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Łódź/Warszawa 2012.
43.	<i>Czarna lista barier dla rozwoju przedsiębiorczości 2012</i> , Polska Konfederacja Pracodawców Prywatnych „Lewiatan”, Warszawa 2012.
44.	European Commission, <i>Eurobarometer on Entrepreneurship – Entrepreneurship in the EU and beyond</i> , Brussels 2012.
45.	<i>Przedsiębiorcy kontra procedury – organizacja naboru i oceny projektów przedsiębiorców w 16 Regionalnych Programach Operacyjnych</i> , Polska Konfederacja Pracodawców Prywatnych „Lewiatan”, Warszawa 2011.
46.	European Commission, <i>Minimalising regulatory burden for SMEs. Adapting EU regulation to the needs of micro-enterprises</i> , COM (2011) 803, 23/11/2011
47.	Banerski G. Gryzik A., Matusiak K. B., Mażewska M., Stawasz E., <i>Przedsiębiorczość akademicka (rozwój firm spin-off, spin-out) - zapotrzebowanie na szkolenia służące jej rozwojowi - raport z badania</i> , Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2009.
48.	Górzyński M., Pander W., Koć P., <i>Tworzenie związków kooperacyjnych pomiędzy MSP oraz MSP i instytucjami otoczenia biznesu</i> , Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2006.
49.	<i>Analiza wsparcia przedsiębiorczości w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2013</i> , Agrotec, Warszawa 2013
Energetyka	
50.	Instytut Energetyki Odnawialnej, 2011, <i>Określenie potencjału energetycznego regionów Polski w zakresie odnawialnych źródeł energii- wnioski dla Regionalnych Programów Operacyjnych na okres programowania 2014-2020</i> , Warszawa.
51.	<i>FundEko, b.d., Rozwój sektora energetycznego OZE w Polsce Wschodniej – stan i</i>

TYTUŁ PUBLIKACJI	
	<i>perspektywy</i>
52.	Leśniewski M.A., 2013, <i>Ekorozwojowe źródła konkurencyjności gmin w Polsce</i> , CeDeWu, Warszawa.
53.	Popczyk J., 2011, <i>Energetyka rozproszona od dominacji energetyki w gospodarce do zrównoważonego rozwoju, od paliw kopalnych do energii odnawialnej i efektywności energetycznej</i> , Polski Klub Ekologiczny Okręg Mazowiecki, Warszawa.
54.	<i>Wpływ energetyki wiatrowej na wzrost gospodarczy w Polsce</i> , Ernst & Young, Polskie Stowarzyszenie Energetyki Wiatrowej, European Wind Energy Association, Warszawa 2012.
55.	Instytut Energetyki Odnawialnej, 2012, <i>Małoskalowe odnawialne źródła energii i mikroinstalacje. Kolektory słoneczne, systemy fotowoltaiczne, małe elektrownie wiatrowe</i> , Fundacja im. Heinricha Bölla, Warszawa.
56.	Niedziółka D. (red.), <i>Zielona Energia w Polsce</i> , 2012, CeDeWu, Warszawa
57.	Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, 2010, <i>Innowacje w sektorze przemysłu energii odnawialnych – jak to robią w innych państwach Europy?</i> , Warszawa.
58.	Główny Urząd Statystyczny, 2012, <i>Efektywność wykorzystania energii w latach 2000-2010</i> , Warszawa.
59.	European Court of Auditors, 2012, <i>Cost- effectiveness of cohesion policy investments in energy efficiency</i> , Special Report no 21/2012.
60.	Raport BuildDesk Analytics, 2011, <i>Stan energetyczny budynków w Polsce</i> , Warszawa.
61.	Pawlak P., Zaborowski M., <i>Raport o nowych budynkach w Polsce budowanych w latach 2010–2012. Budynki jednorodzinne, wielorodzinne</i> , [w:] Instytut Ekonomii Środowiska, 2013, <i>Efektywność Energetyczna w Polsce- Przegląd 2012. Budynki</i> , Kraków.
62.	Instytut Energetyki Oddział Gdańsk, Jednostka Badawczo Rozwojowa, 2010, <i>Studium wdrożenia inteligentnego pomiaru energii elektrycznej w Polsce</i> , Polskie Towarzystwo Przesyłu i Rozdziału Energii Elektrycznej, Gdańsk.
63.	van Essen H., Kampman B., <i>Impacts of Electric Vehicles- Summary Report</i> , 2011, European Commission.
64.	ECORYS Polska, 2012, <i>Poprawa efektywności energetycznej transportu w Polsce – analiza dostępnych środków i propozycje działań</i> , Ministerstwo Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej, Warszawa.
65.	Energia odnawialna w województwie podlaskim. Co warto finansować?, Zespół autorski: Piotr Banaszuk, Helena Rusak, Mirosław Żukowski, styczeń 2012
Technologie informacyjne	
66.	<i>Europejska Agenda Cyfrowa. Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów: Europejska agenda cyfrowa</i> (COM(2010) 245 wersja ostateczna/2 z 26.8.2010); Dokument roboczy służb Komisji: Digital Agenda Scoreboard (SEC(2011) 708 z 31.5.2011). Konkluzje Rady ds. Transportu, Telekomunikacji i Energii w sprawie Europejskiej agendy cyfrowej (dok. 10130/10 z 26 maja 2010 r.)
67.	<i>Program Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego Województwa Podlaskiego do roku 2020 „e-Podlaskie”</i> , Białystok 2011
68.	<i>Projekt Programu Zintegrowanej Informatyzacji Państwa</i> , Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji, Warszawa 2013
69.	<i>Raport Społeczeństwo informacyjne w liczbach</i> , praca zbiorowa pod redakcją Violetta Szymanek, Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji, Warszawa 2012

TYTUŁ PUBLIKACJI	
70.	<i>Społeczeństwo informacyjne w Polsce. Wyniki badań statystycznych z lat 2008-2012</i> , Informacje i Opracowania Statystyczne, GUS, Warszawa 2012
71.	Hughes G., Assis J. Cornford J., Gareis K., Richardson R., Sokol M., 2009, <i>Analiza porównawcza i promowanie transformacyjnego wykorzystania ICT w regionach Unii Europejskiej</i> , Biblioteka e-Rozwoju, Tarnów (wyd. polskie)
Transport	
72.	<i>Plan Zagospodarowania przestrzennego województwa podlaskiego</i> , Białystok 2003
73.	Komornicki T., Rosik P., Stępnik M., b.d., <i>Dostępność transportowa w Polsce Wschodniej</i>
74.	Tomasz Komornicki, <i>Stan i perspektywy rozwoju kolei w Polsce Wschodniej</i> , Warszawa 2007
75.	<i>Strategia Rozwoju Transportu do 2020 roku</i> , MTBiGM, Warszawa 2013
76.	<i>Raport Polska 2011: Gospodarka-Społeczeństwo -Regiony</i> , MRR, Warszawa 2011
77.	<i>Funkcjonowanie rynku transportu kolejowego w Polsce w 2010 roku</i> , Urząd Transportu Kolejowego, Warszawa 2011
Rynek Pracy	
78.	Broniatowska P., Gajewski P., Rogut A., 2011, <i>Rynek pracy województw Polski Wschodniej</i> , Warszawa
79.	Górniak J. (red), 2013, <i>Młodość czy doświadczenie? Kapitał ludzki w Polsce, Raport podsumowujący III edycję badań Bilans Kapitału Ludzkiego / BKl z 2012 roku</i> , PARP Górniak J. (red) 2012, <i>Kompetencje jako klucz do rozwoju Polski</i> , Raport podsumowujący drugą edycję badań realizowaną w 2011 r., PARP <i>Bilans Kapitału Ludzkiego</i> , Raport podsumowujący pierwszą edycję badań realizowaną w 2010 r., PARP 2011
80.	<i>Kapitał społeczny województwa podlaskiego w kontekście funkcjonowania sektora non-profit</i> . Białystok, 2013
81.	Analiza regionalna przedsiębiorstw w zakresie zielonej gospodarki, 2012
82.	Ograniczenia w rozwoju podlaskich przedsiębiorstw, 2012
83.	Raport: <i>Aktywność zawodowa mieszkańców wsi i małych miast województwa podlaskiego</i> . Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku, 2013
84.	Raport: <i>Osoby niepełnosprawne w województwie podlaskim - edukacja, rynek pracy</i> . Białystok, 2011
85.	Analiza sytuacji bezrobotnej młodzieży na rynku pracy w woj. Podlaskim w 2011 roku. Wydział badań i analiz. Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku.
86.	Raport: <i>Aktywność zawodowa osób powyżej 50 roku życia w województwie podlaskim</i> . Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku. Białystok, 2011
87.	Raport: <i>Diagnoza sytuacji kobiet pozostających poza rynkiem pracy w województwie podlaskim</i> , 2012.
88.	<i>Sytuacja na rynku pracy w województwie podlaskim w 2011 roku</i> . Wojewódzki Urząd Pracy W Białymstoku. Białystok, 2012.
89.	<i>Podlaska Mapa Zawodów i Kwalifikacji 2012. Analiza podaży i popytu na zawody i kwalifikacje w województwie podlaskim</i> . Białystok, 2012
90.	Popyt na pracę i szanse na podjęcie pracy w woj. podlaskim - rok 2012
91.	<i>Ranking zawodów deficytowych i nadwyżkowych w woj. podlaskim w 2012 r.</i> Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku. 2012.
92.	Raport: <i>Zawody przyszłości. Podlaskie Obserwatorium Rynku Pracy i Prognoz Gospodarczych</i> .

„Badanie ewaluacyjne finansowane przez Unię Europejską z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013”.

TYTUŁ PUBLIKACJI	
	<i>Białystok, 2012</i>
Włączenie społeczne, rewitalizacja i walka z ubóstwem	
93.	<i>Projekt Programu w zakresie wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej woj. podlaskiego na lata 2013-2016, Białystok 2013</i>
94.	<i>Projekt Wieloletniego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej w Województwie Podlaskim na lata 2013-2020, Białystok 2012</i>
95.	<i>Bariery w przystąpieniu do realizacji i w realizacji projektów systemowych w ramach PO KL przez Ośrodki Pomocy Społecznej i Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie w województwie podlaskim, CASE-Doradcy Sp. z o.o., Warszawa 2011</i>
96.	<i>Europejska Agenda Cyfrowa. Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów: Europejska agenda cyfrowa (COM(2010) 245 wersja ostateczna/2 z 26.8.2010); Dokument roboczy służb Komisji: Digital Agenda Scoreboard (SEC(2011) 708 z 31.5.2011). Konkluzje Rady ds. Transportu, Telekomunikacji i Energii w sprawie Europejskiej agendy cyfrowej (dok. 10130/10 z 26 maja 2010 r.)</i>
97.	<i>Ogólne wytyczne polityk gospodarczych państw członkowskich Unii dotyczące tworzenia warunków dla powstawania miejsc pracy, Zalecenie Rady (2010/410/UE) z dnia 13 lipca 2010 r., Dz.U. L 191 z 23.7.2010 oraz Zalecenia Komisji z dnia 3 października 2008 r. w sprawie aktywnej integracji osób wykluczonych z rynku pracy (Dz.U. L 307 z 18.11.2008, s. 11).</i>
98.	<i>Diagnoza społeczna 2011. Warunki i jakość życia mieszkańców, praca zbiorowa pod redakcją J. Czapski, T. Panek. Warszawa 2012</i>
99.	<i>Batorski D. (red.), 2012, Cyfrowa Gospodarka – Raport Kluczowe trendy rewolucji cyfrowej, Warszawa</i>
100.	<i>Herbst J., Przewłocka J., 2011, Podstawowe fakty o organizacjach pozarządowych. Raport z badania 2010, Stowarzyszenie Klon/Jawor, Warszawa</i>
101.	<i>Informacja na temat stanu wykorzystania funduszy strukturalnych i funduszu spójności przez organizacje pozarządowe w 2011 roku, MRR, Warszawa 2011</i>
102.	<i>Szarfenberg R., Nowy priorytet EFS – promowanie włączenia / integracji społecznej i zwalczanie ubóstwa, Ekspertyza dla MRR, Warszawa 2012</i>
103.	<i>Kozłowski, A. Wojnarowska, 2011, Rewitalizacja zdegradowanych obszarów miejskich. Zagadnienia teoretyczne, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź</i>
104.	<i>Pruchla J. (red.), 2009, Raport o systemie ochrony dziedzictwa kulturowego w Polsce po roku 1989, Warszawa</i>
105.	<i>Stan i kierunki rozwoju ochrony zdrowia w województwie podlaskim, Joanna Jończyk, 2012</i>
106.	<i>Diagnoza poziomu ubóstwa mieszkańców województwa podlaskiego, 2013</i>
107.	<i>Poziom ubóstwa w województwach, powiatach, gminach w 2011 roku, 2013.</i>
108.	<i>Raport: Zagrożenie ubóstwem wśród osób pracujących w województwie podlaskim. Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku, 2013.</i>
Edukacja i kształcenie ustawiczne	
109.	<i>Raport Społeczeństwo informacyjne w liczbach, praca zbiorowa pod redakcją Violetta Szymanek, Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji, Warszawa 2012</i>
110.	<i>Diagnoza społeczna 2011. Warunki i jakość życia mieszkańców, praca zbiorowa pod redakcją J. Czapski, T. Panek. Warszawa 2012</i>
111.	<i>Siergiejuk M., Skapietrow N. (red.), 2011, Raport o stanie edukacji 2010. Społeczeństwo w drodze do wiedzy, Warszawa</i>

TYTUŁ PUBLIKACJI	
112.	<i>Analiza porównawcza województw w kontekście realizacji celów POKL 2007-2013, MRR, Warszawa 2012</i>
113.	<i>Bilans Kapitału Ludzkiego w Polsce. Raport podsumowujący pierwszą edycję badań realizowaną w 2010 roku, PARP, Warszawa 2011</i>
114.	<i>Raport badania ankietowe w ramach badania ewaluacyjnego pn. Ewaluacja stopnia osiągnięcia wskaźników Priorytetu IX PO KL Działania 9.2 Podniesienie jakości i atrakcyjności szkolnictwa zawodowego, Agrotec Polska, Warszawa 2011</i>
Obszary wynikające z zakresu ewaluacji ex-ante	
Ocena realizacji polityk horyzontalnych	
115.	<i>Branka M., Dunaj M., Dymowska M., Sekutowicz K., 2010, Zasada równości szans w projektach Programu Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej – raport z badania ewaluacyjnego, Warszawa</i>
116.	<i>Warunki strategiczne dla polityki spójności 2014-2020 dla Ministerstwa Rozwoju Regionalnego, PSDB dla MRR, Warszawa 2011</i>
117.	<i>Raport Ewaluacja realizacji polityk horyzontalnych w ramach PO IG MRR, Agrotec Polska, Warszawa 2011</i>
118.	<i>Raport Ocena wdrożenia polityk horyzontalnych w ramach RPO WO 2007- 2013, Opole 2009</i>
119.	<i>Raport Ocena realizacji Strategii Lizbońskiej / Strategii Europa 2020 i Strategii Morza Bałtyckiego w ramach RPO WZ na lata 2007-2013 oraz zapewnienia zgodności realizowanych operacji z prawem wspólnotowym.</i>
120.	<i>Raport Ocena stopnia osiągnięcia celów Strategii Lizbońskiej i Strategii Europa 2020 poprzez realizację Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego na lata 2007 – 2013, Zachodniopomorska Grupa Doradcza sp. z o.o., Szczecin 2011</i>
Ocena istniejącego układu instytucjonalnego, w tym zasobów ludzkich	
121.	<i>Raport Potencjał administracyjny systemu instytucjonalnego Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia na lata 2007 – 2013, MRR, Warszawa 2012</i>
122.	<i>Ocena wdrażania i zarządzania Regionalnym Programem Operacyjnym (RPO WK-P) Województwa Kujawsko - Pomorskiego na lata 2007 - 2013 w aspekcie instytucjonalno – kadrowym, Bydgoszcz 2008</i>
123.	<i>Ewaluacja systemu zarządzania i kontroli RPO WZ na lata 2007-2013, Warszawa 2008</i>
124.	<i>Zdiagnozowanie potencjału administracji samorządowej, ocena potrzeb szkoleniowych kadr urzędów administracji samorządowej oraz przygotowanie profili kompetencyjnych kadr urzędów administracji samorządowej, ASM Centrum Badan i Analiz Rynku Sp. z o.o. dla Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, 2009</i>
125.	<i>Raport Wybrane aspekty zdolności administracyjnych wdrażania europejskich funduszy pomocowych, Deloitte na zlecenie MRR, Warszawa 2008</i>
126.	<i>Raport z badania dotyczącego stworzenia systemu wskaźników dla oceny realizacji zasady good governance w Polsce, Raport końcowy; ECORYS Research and Consulting, Warszawa 2008</i>
127.	<i>Ocena funkcjonowania systemu informacji i promocji Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013 w połowie realizacji Programu, Grupa Gumułka, Katowice 2011</i>
128.	<i>Analiza systemu zarządzania, wdrażania i kontroli Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013, IBC GROUP, Białostocka Fundacja Kształcenia Kadr, Warszawa 2009</i>
129.	<i>Ocena funkcjonowania Instytucji Zarządzającej Regionalnym Programem Operacyjnym</i>

TYTUŁ PUBLIKACJI	
	<i>Województwa Podlaskiego oraz bariery w pozyskiwaniu środków w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013, Re-Source, Poznań 2010</i>
130.	<i>Ocena systemu wdrażania osi priorytetowych na poziomie regionalnym w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013, EPRD, Kielce 2009</i>
Ocena proponowanego systemu monitorowania i ewaluacji	
131.	<i>Raport Ocena systemu monitorowania i wartości wskaźników PO KL 2007-2013, PSDB, Warszawa 2010</i>
132.	<i>Kupiec T. Weremiuk A., 2012, Ocena funkcjonowania systemu monitorowania RPO Wł., Warszawa</i>

Ewaluacja *ex-ante* Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020

Załącznik 3: Synteza wyników strategicznej oceny oddziaływania na środowisko

Wrzesień 2014 r.

Procedurze strategicznej oceny oddziaływania na środowisko został poddany projekt dokumentu pt. Regionalny Program Operacyjny Województwa Podlaskiego 2014-2020 (RPOWP 2014-2020)¹. W trakcie procedury sporządzana została prognoza oddziaływania na środowisko będąca instrumentem służącym temu, aby powstający dokument, był w jak największym stopniu zgodny z zasadami trwałego i zrównoważonego rozwoju.

Zakres i stopień szczegółowości informacji wymaganych w Prognozie, został opracowany zgodnie z art. 51 ustawy OOS, po wcześniejszym uzgodnieniu z Regionalną Dyrekcją Ochrony Środowiska w Białymstoku oraz Podlaskim Państwowym Wojewódzkim Inspektorem Sanitarnym. Prognoza analizuje i ocenia w szczególności: stopień i sposób uwzględnienia w Programie aspektów środowiskowych, wpływ na środowisko założeń projektowanego dokumentu, właściwy sposób ochrony środowiska, a także określa sposoby i skuteczność zminimalizowania lub zrekompensowania negatywnych oddziaływań. Zasięg terytorialny Prognozy dotyczy obszaru administracyjnego województwa podlaskiego, z uwzględnieniem również powiązania z sąsiednimi terenami w zakresie m.in. systemu obszarów chronionych, ciągłości powiązań przyrodniczych, przepływu zanieczyszczeń oraz możliwych oddziaływań transgranicznych.

Jednym z wymogów ustawowych jest konieczność przeanalizowania w Prognozie powiązania celów zawartych w Programie z celami innych dokumentów strategicznych, w tym międzynarodowych, wspólnotowych i krajowych, a z uwagi na charakter RPOWP 2014-2020 również dokumentów rangi regionalnej. Analiza szeregu dokumentów różnego szczebla wykazała, że projektowany dokument jest generalnie spójny z celami przyjętymi w innych dokumentach strategicznych. Szczególnie wysoka i całkowita zbieżność celów dotyczy dokumentów: Europa 2020 - Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu, Umowa Partnerstwa 2014 – 2020, Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020. Związane jest to z faktem, iż podczas opracowywania projektowanego dokumentu wzięto pod uwagę zapisy tych dokumentów strategicznych. Dokumenty te nie mogą być ze sobą sprzeczne.

Przeprowadzona analiza stanu środowiska pozwoliła stwierdzić, że województwo podlaskie wyróżnia się na tle kraju ponadprzeciętnymi walorami przyrodniczymi. Region odznacza się występowaniem wielu obszarów atrakcyjnych przyrodniczo i krajobrazowo, stosunkowo mało zmienionych działalnością człowieka. Najcenniejsze pod tym względem obszary zostały objęte ochroną prawną. Wśród form ochrony przyrody o najwyższej randze ochronnej województwo wyróżnia się funkcjonowaniem 4 parków narodowych, 3 parków krajobrazowych oraz dużym udziałem rezerwatów przyrody (93 rezerваты). W województwie występuje również szereg obszarów europejskiej sieci ekologicznej Natura 2000 (12 Obszarów Specjalnej Ochrony Ptaków oraz 24 Specjalne Obszary Ochrony Siedlisk). Niektóre wynikające z projektowanego dokumentu przedsięwzięcia mogą oddziaływać na obszary przyrodnicze objęte ochroną, w związku z czym, powinny uwzględniać zasady ochrony i ograniczenia występujące na tych obszarach. Jednocześnie istotne jest, że obszarów chronionych nie należy traktować wyłącznie jako bariery rozwoju, lecz przyrodniczy potencjał regionu powinien być wykorzystywany na jego korzyść, co zostało uwzględnione w projekcie RPOWP 2014-2020.

Analiza stanu środowiska prowadziła do wykazania zachodzących w nim trendów, tj. zmian, zarówno negatywnych, jak i korzystnych, a także do wyodrębnienia obszarów, czy też zagadnień problemowych, występujących w województwie podlaskim oraz obszarów objętych przewidywanym znaczącym oddziaływaniem. Obszary te wskazano jako objęte przewidywanym znaczącym oddziaływaniem głównie z uwagi na fakt, iż na nich skupione będą wszystkie zakładane w projekcie RPOWP 2014-2020 działania. Są to obszary wyodrębnione już w Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020, mianowicie: Białystok i jego obszar funkcjonalny; subregionalne ośrodki

¹ Regionalny Program Operacyjny Województwa Podlaskiego 2014-2020, projekt z dnia 8 kwietnia 2014r. uwzględniający wnioski z konsultacji społecznych, ewaluacji ex ante i uzgodnień międzyresortowych.

wzrostu; miasta powiatowe; obszary wiejskie; obszar przygraniczny; gminy, których rozwój uwarunkowany jest siecią Natura 2000.

Analiza potencjalnych oddziaływań na elementy środowiska przeprowadzona została w odniesieniu do typów przedsięwzięć zaplanowanych w obrębie priorytetów inwestycyjnych, służących osiągnięciu zakładanych w Programie celów oraz adresowanych do obszarów strategicznej interwencji. Zaznaczyć należy, że z uwagi na znaczny stopień ogólności (brak jest wskazań konkretnych inwestycji, a w tym zwłaszcza ich zakresu, lokalizacji i stosowanych technologii) oraz specyfikę projektowanego dokumentu, nie można było jednoznacznie wskazać skali możliwych oddziaływań na środowisko, wynikających z realizacji typów przedsięwzięć wskazanych w Programie. Generalne wnioski wynikające z przeprowadzonej prognozy są następujące:

- a/ W odniesieniu do zasobów środowiska przyrodniczego oraz ich jakości stwierdzono, że działania wynikające z Programu będą w zróżnicowany sposób oddziaływać na środowisko, tj. zarówno potencjalnie negatywnie, jak i pozytywnie, przy czym skutki tych oddziaływań mogą być bardzo różne, w zależności od komponentu środowiska. Można generalnie stwierdzić, że ewentualny niepożądany wpływ na komponenty środowiska (zasoby, jakość), jest równoważony przez pozytywny wpływ w odniesieniu do innych komponentów oraz warunków życia ludzi.
- b/ Wykazano również, że jednoznacznie przeważają w Programie priorytety inwestycyjne pozytywnie wpływające na stan środowiska (w stosunku do działań skutkujących potencjalnym niepożądanym wpływem), w zakresie następujących jego elementów: różnorodność biologiczna, w tym świat roślinny i zwierzęcy, obszarowe formy ochrony przyrody (również obszary Natura 2000) oraz lasy, powierzchnia ziemi, w tym gleby, krajobraz oraz zabytki.
- c/ Praktycznie wszystkie priorytety inwestycyjne zawarte w Programie mają korzystny wpływ na ludzi w sensie wpływu na zdrowie, warunki i jakość życia w regionie. Brak jest natomiast działań ukierunkowanych negatywnie w tym względzie. Związane jest to z faktem, iż z założenia projektowany dokument przede wszystkim służy właściwemu rozwojowi województwa podlaskiego i szeroko rozumianemu polepszeniu warunków życia jego mieszkańców. W szczególności projekt RPOWP 2014-2020 ma za zadanie przeciwdziałać negatywnym trendom związanym z rozwojem gospodarczym i społecznym województwa, ma przyczynić się do poprawy konkurencyjności gospodarki, zwiększania zatrudnienia, polepszania spójności społecznej i terytorialnej, poprawy jakości środowiska czy zdrowotności społeczeństwa.
- d/ Przewiduje się, że potencjalnie niepożądany wpływ na środowisko może być związany ze wspieraniem niektórych działań zawartych w osi IV (Poprawa dostępności transportowej), V (Gospodarka niskoemisyjna), VI (Ochrona środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami), VIII (Infrastruktura dla usług użyteczności publicznej), I (Wzmocnienie potencjału i konkurencyjności gospodarki regionu). Dotyczy to np. takich sytuacji jak: realizacja nowych dróg, modernizacja linii kolejowych, konflikty środowiskowe związane z obiektami OZE, realizacja inwestycji budowlanych, w mniejszym stopniu możliwe konflikty przyrodnicze wynikające z rozwoju turystyki. Mając to na uwadze stwierdzono, że łagodzenie negatywnego wpływu na środowisko powinno w pierwszej kolejności dotyczyć typów przedsięwzięć zgrupowanych w obrębie tych priorytetów inwestycyjnych.
- e/ Z kolei najbardziej korzystny dla środowiska wpływ przewiduje się w związku z rozwiązaniami wspieranymi w osi VI (Ochrona środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami), a także PI 4.2 i 4.3 w osi V (Gospodarka niskoemisyjna). Wynika to z faktu, iż wymienione priorytety inwestycyjne są bezpośrednio nakierowane na ochronę środowiska, a zakładane w ich obrębie typy przedsięwzięć przewidziane do wsparcia finansowego mają charakter oddziaływań silnych, tj. bezpośrednio przyczyniających się do zachowania i poprawy stanu środowiska. Dotyczy to głównie: różnorodności biologicznej i obszarów chronionych, w tym

Natura 2000, jakości powietrza i zmian klimatu, efektywności gospodarowania odpadami, jakości wód powierzchniowych i podziemnych.

Należy stwierdzić, że zawarte w projekcie RPOWP 2014-2020 działania, dla których ocena wykazała korzystne skutki dla środowiska, stanowią szeroko pojęte przedsięwzięcia o charakterze łagodzącym (eliminującym i/lub zmniejszającym zagrożenia). Program zawiera szereg tego rodzaju działań rozmieszczonych w obrębie poszczególnych priorytetów inwestycyjnych. Mają one za zadanie przeciwdziałać lub równoważyć ewentualne negatywne konsekwencje dla środowiska wynikające z wdrażania niektórych rozwiązań przewidzianych do wsparcia. Dodatkowo w Prognozie zamieszczono propozycje łagodzenia potencjalnego negatywnego oddziaływania, ukierunkowane na poszczególne komponenty środowiska, które mogą podlegać zagrożeniom w obrębie każdego priorytetu inwestycyjnego. Wdrażanie rozwiązań łagodzących powinno być przede wszystkim przedmiotem dalszych etapów planowania i postępowania przy realizacji konkretnych przedsięwzięć, gdzie zagadnienia oddziaływania na środowisko mogą być rozpatrzone w sposób bardziej szczegółowy, a działania minimalizujące bardzo precyzyjne. Projektowany dokument nie definiuje bowiem konkretnych lokalizacji i rozwiązań projektowych, w związku z czym wskazane w Prognozie działania minimalizujące mają charakter bardzo ogólny i dotyczą raczej zagadnień problemowych, które powinny być uwzględniane w zależności od charakteru inwestycji. Ponadto fakt stwierdzenia w Prognozie możliwości wystąpienia negatywnych oddziaływań traktować należy jako pewną hipotetyczną możliwość, nie zaś pewnik.

W wyniku przeprowadzonych prognoz ustalono, iż projekt Programu jest dokumentem zbyt ogólnym i nie zawiera wskazań dotyczących konkretnych przedsięwzięć, w związku z czym nie stwierdzono możliwości wystąpienia negatywnych oddziaływań transgranicznych, a przynajmniej jednoznaczne wskazanie inwestycji, które mogą w taki sposób oddziaływać nie jest możliwe. Decyzja o tym, czy dana inwestycja wdrażana w ramach RPOWP 2014-2020 będzie mogła zostać zrealizowana, będzie podejmowana w oparciu o szczegółowe analizy dopiero na etapie, gdy znane będą rozwiązania projektowe. W ramach tych analiz (zwłaszcza ocen oddziaływania na środowisko przedsięwzięć) będzie również oceniana możliwość powstania znaczącego transgranicznego oddziaływania na środowisko. W sytuacji, gdy taka możliwość zostanie stwierdzona, wymagane będzie przeprowadzenie postępowania w sprawie transgranicznego oddziaływania na środowisko.

Ponadto z uwagi na poziom ogólności RPOWP 2014-2020, w Prognozie oddziaływania na środowisko nie zostały zamieszczone również szczegółowe propozycje rozwiązań alternatywnych, związanych z realizacją poszczególnych działań, wymaganych dla osiągnięcia zakładanych celów. Przede wszystkim Program nie wyznacza ram realizacji przedsięwzięć, ich jednoznacznej lokalizacji przestrzennej, przez co wyznaczanie rozwiązań alternatywnych byłoby niewskazane. Natomiast działania takie mogą, a nawet powinny, być uwzględnione na etapie realizacji poszczególnych inwestycji.

W Prognozie przedstawiono również propozycje zmiany niektórych zapisów Programu, w celu ich doprecyzowania i nakierowania na zgodność z zasadami ochrony środowiska i zrównoważonego rozwoju. Zaproponowano na przykład zmianę zapisu w rozdziale 11.1 RPOWP 2014-2020 „Niedozwolone jest współfinansowanie projektów, które będą wywierać negatywny wpływ na obszary chronione, w tym obszary Natura 2000” na „Niedozwolone jest współfinansowanie projektów, które będą wywierać negatywny wpływ na obszary chronione, w tym obszary Natura 2000, z wyjątkiem projektów, dla których, zgodnie z art. 81 ustawy OOS, zachodzą przesłanki, o których mowa w art. 34 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody”. Zapis wykluczający współfinansowanie projektów negatywnie wpływających na obszary chronione jest zbyt restrykcyjny, gdyż nie uwzględnia uwarunkowań wynikających z ustawy OOS, gdzie właściwy organ administracyjny, po przeprowadzeniu oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko, wydaje decyzję o możliwości realizacji przedsięwzięcia. Przede wszystkim jednak możliwe jest wydanie decyzji umożliwiającej realizację przedsięwzięcia, które może znacząco negatywnie oddziaływać na obszar Natura 2000 w sytuacji, gdy zachodzą przesłanki, o których mowa w art. 34 ustawy z dnia 16

kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody. Propozycja zmiany obecnych zapisów ma charakter rekomendacji, które należy równocześnie traktować jako wskazania wariantowe zapisów projektu RPOWP 2014-2020.

Monitorowanie skutków oddziaływania na środowisko postanowień Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego 2014-2020 przedstawiono w Prognozie zgodnie z zakresem planowanego monitoringu zawartego w Programie, przy uwzględnieniu zaproponowanych w nim wskaźników środowiskowych i wskaźników zrównoważonego rozwoju. Projekt RPOWP 2014-2020 przewiduje monitorowanie wdrażania, postępu realizacji i efektów programu z wykorzystaniem wskaźników realizacji celów priorytetów inwestycyjnych. W odniesieniu do każdego priorytetu inwestycyjnego opracowane zostały wskaźniki rezultatu oraz wskaźniki produktu. Większość wskaźników dotyczy monitorowania ilości przeprowadzonych inwestycji lub osób objętych wsparciem. Z punktu widzenia środowiskowego najistotniejsza jest jednak analiza skutków środowiskowych realizacji zadań RPOWP 2014-2020. Wskaźniki umożliwiające monitorowanie wdrażania RPOWP 2014-2020 w odniesieniu do kwestii środowiskowych przewidziano tylko w ramach: osi priorytetowej V Gospodarka niskoemisyjna oraz osi priorytetowej VI Ochrona środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami, gdzie w poszczególnych priorytetach inwestycyjnych zaproponowane zostały wskaźniki, które pozwalają na wyznaczenie efektu ekologicznego działań obejmowanych wsparciem finansowym. Zidentyfikowano w projekcie Programu wskaźniki o charakterze próśrodkowym, stanowią równocześnie wskaźniki zrównoważonego rozwoju. Dość szeroki zakres wskaźników, w połączeniu z ogólnie dostępnymi ocenami stanu jakości poszczególnych komponentów środowiska, przygotowywanymi corocznie przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Białymstoku, a także publicznymi danymi statystycznymi (np. dane GUS), są wystarczające do monitorowania wpływu realizacji Programu na stan środowiska województwa podlaskiego, w tym do śledzenia zmian zachodzących w środowisku. Dodatkowo, obserwacja zmian zachodzących w środowisku w skali regionu, jest możliwa poprzez śledzenie Programu Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego (raportów z wykonania programu ochrony środowiska), gdzie zawarty jest szeroki zestaw wskaźników środowiskowych.

Ostateczny wniosek z oceny potencjalnego wpływu na środowisko Programu jest taki, że interwencja planowana w dokumencie przede wszystkim pozytywnie wpływa na środowisko, zarówno przyrodnicze, jak i kulturowe oraz warunki życia człowieka, zapewniając równocześnie rozwój województwa podlaskiego zgodny z zasadami zrównoważonego rozwoju. Zaproponowana formuła projektu dokumentu jest silnie próśrodkowa, a przy tym została wzmocniona po przeprowadzeniu konsultacji społecznych projektu Programu (od 15 listopada 2013 r. do 2 stycznia 2014 r.), w których między innymi uczestniczyły pozarządowe organizacje ekologiczne i uwzględnieniu wynikających z nich uwag i wniosków. Ponadto możliwość udziału społeczeństwa w strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko projektu *Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020* w trybie art. 54 ust. 2 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko została zapewniona w dniach od 29 maja 2014 r. do 20 czerwca 2014 r. W ramach konsultacji społecznych prognozy oddziaływania na środowisko nie wpłynęły żadne uwagi.

Biorąc pod uwagę powyższe należy zaznaczyć, że projekt RPOWP 2014-2020 na obecnym etapie uwzględnia wnioski i zalecenia wynikające z przeprowadzonych konsultacji społecznych, w związku z czym ewentualne wcześniejsze braki dokumentu pod względem środowiskowym zostały już wyeliminowane.

Regionalny Program Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020 wraz z prognozą oddziaływania na środowisko podlegał opiniowaniu przez Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Białymstoku oraz Podlaskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Białymstoku. Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Białymstoku pismem nr WOOŚ-

I.410.2.3.2014.EC z dnia 25 czerwca 2014 roku zaopiniował pozytywnie RPOWP 2014-2020 wraz z prognozą. Niezależnie od pozytywnej opinii Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Białymstoku wniósł 8 uwag do projektu Programu oraz 12 uwag do Prognozy oddziaływania na środowisko. Uwagi miały charakter sugestii zmian i uzupełnień. W odniesieniu do każdej z uwag (sugestii) przedstawiano stanowisko wskazując bądź to na rozstrzygnięcia wynikające z innych dokumentów wspólnotowych i krajowych, lub też określając możliwość ewentualnego uwzględnienia niektórych z uwag na odpowiednim etapie negocjacji projektu Programu z Komisją Europejską. Większość uwag Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Białymstoku dotyczących Prognozy oddziaływania na środowisko (...) zostało uwzględnionych poprzez wprowadzenie korekt i uzupełnień do treści prognozy. Podlaski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Białymstoku pismem z dnia 4 czerwca 2014 nr NZ.0523.68.2014 zaopiniował pozytywnie projekt dokumentu w zakresie swojej właściwości tj. w zakresie wymagań higienicznych i zdrowotnych ludzi i środowiska nie wnosząc uwag. W odniesieniu do Prognozy oddziaływania na środowisko (...) Podlaski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Białymstoku stwierdził, iż zawiera ona wskazania mające na celu przeciwdziałanie potencjalnie negatywnym oddziaływaniom wynikającym z ustaleń Programu na poszczególne elementy środowiska przyrodniczego w tym ludzi i literalnie wyszczególnił 52 rodzaje takich działań zapobiegawczych.

Podsumowując przyjęte w RPOWP 2014-2020 rozwiązania w dostateczny sposób dążą do uniknięcia konfliktów i zagrożeń w środowisku, a przy tym będą w dużym stopniu przyczyniać się do poprawy sytuacji w zakresie obecnie zachodzących negatywnych środowiskowych tendencji. Cele realizacji Programu są zbieżne z celami i zasadami polityki ekologicznej ustanowionymi zarówno na poziomie dokumentów regionalnych, krajowych, jak i międzynarodowych.

Ewaluacja *ex-ante* Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020

SUPLEMENT

Wrzesień 2014

PROGRAM REGIONALNY
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Podlaskie

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

Badanie ewaluacyjne finansowane przez Unię Europejską z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013

Ewaluacja ex-ante jest interaktywnym procesem mającym na celu przedstawienie ocen i rekomendacji eksperckich, niezależnych od instytucji oraz osób zaangażowanych w proces planowania, programowania i tworzenia polityk. Celem ewaluacji ex-ante jest poprawienie i wzmocnienie ostatecznej jakości przygotowywanego programu i, co do zasady, powinna ona odnosić się do najbardziej aktualnej wersji programu.

Zakres i ogólne zasady realizacji ewaluacji ex-ante programów operacyjnych realizowanych w ramach polityki spójności Unii Europejskiej (UE) w okresie 2014-2020 zostały zdefiniowane w art. 55 ww. rozporządzenia ogólnego¹. Zgodnie z zapisami art. 55, przewiduje się, że:

1. Państwa członkowskie przeprowadzają ewaluacje ex ante w celu poprawy jakości projektowania każdego programu.
2. Za przeprowadzenie ewaluacji ex ante odpowiada podmiot odpowiedzialny za przygotowanie programów. Ewaluacje są przekazywane Komisji w tym samym czasie, co program, wraz ze streszczeniem. W przepisach dotyczących poszczególnych funduszy można ustanowić progi, poniżej których ewaluacja ex ante może zostać połączona z ewaluacją innego programu.
3. Ewaluacje ex ante dokonują oceny:
 - a. wkładu w realizację unijnej strategii na rzecz inteligentnego, zrównoważonego wzrostu sprzyjającego włączeniu społecznemu, przy uwzględnieniu wybranych celów tematycznych i priorytetów oraz potrzeb krajowych i regionalnych i potencjału dla rozwoju oraz doświadczeń zdobytych podczas wcześniejszych okresów programowania;
 - b. spójności wewnętrznej proponowanego programu lub przedsięwzięcia i jego związku z innymi istotnymi instrumentami;
 - c. spójności alokacji środków budżetowych z celami programu;
 - d. spójności wybranych celów tematycznych, priorytetów i odpowiadających im celów programów ze WRS, umową partnerstwa oraz stosownymi zaleceniami dla poszczególnych państw przyjętymi na podstawie art. 121 ust. 2 TFUE jak też w stosownych przypadkach dla poziomu krajowego, z krajowym programem;
 - e. adekwatności i przejrzystości proponowanych wskaźników specyficznych dla programu;
 - f. sposobu, w jaki oczekiwane produkty przyczynią się do osiągnięcia rezultatów;

¹ ROZPORZĄDZENIE PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY (UE) NR 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006

PROGRAM REGIONALNY
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Podlaskie

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

- g. czy wartości docelowe wskaźników ujęte ilościowo są realistyczne biorąc pod uwagę wartość przewidywanego wsparcia z EFSI;
 - h. uzasadnienia proponowanej formy wsparcia;
 - i. adekwatności zasobów ludzkich oraz zdolności administracyjnych do zarządzania programem;
 - j. odpowiedniości procedur monitorowania programu oraz gromadzenia danych koniecznych do przeprowadzenia ewaluacji;
 - k. odpowiedniości celów pośrednich wybranych na potrzeby ram wykonania;
 - l. adekwatności planowanych działań mających na celu promowanie równości szans kobiet i mężczyzn oraz zapobieganie wszelkim formom dyskryminacji; w szczególności w odniesieniu do dostępności dla osób z niepełnosprawnościami;
 - m. adekwatności planowanych działań mających na celu promowanie zrównoważonego rozwoju;
 - n. działań planowanych w celu zmniejszenia obciążeń administracyjnych dla beneficjentów.
4. Ewaluacje ex ante obejmują, w stosownych przypadkach, wymogi dotyczące strategicznej oceny oddziaływania na środowisko określone w dyrektywie 2001/42/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z uwzględnieniem potrzeb dotyczących łagodzenia skutków zmian klimatu.

Badanie ewaluacyjne Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego 2014-2020 zrealizowane zostało według modelu partycypacyjnego, a więc ewaluacja prowadzona była równoległe z procesem programowania. W przeciwieństwie do modelu tradycyjnego, gdzie ewaluacja prowadzona jest po zakończeniu prac nad projektem programu. Zadaniem zespołu ewaluacyjnego było wsparcie merytoryczne zespołu przygotowującego zapisy programu oraz przygotowywanie wniosków i rekomendacji. W toku prac niezbędne było uwzględnianie zmieniających się podstawowych uwarunkowań krajowych i unijnych, np. wynikających z przyjmowanych rozporządzeń dotyczących funduszy strukturalnych, a także zmian związanych z procesem negocjacji, np. projektu Umowy Partnerstwa.

Proces ewaluacji ex-ante RPOWP 2014-2020 rozpoczął się po podpisaniu umowy w dniu 6 listopada 2013 r. Przedmiotem ewaluacji był projekt Programu, przyjęty przez Zarząd Województwa Podlaskiego w dniu 8 listopada 2013 r. Zgodnie z założeniami modelu partycypacyjnego, choć przedmiotem ewaluacji był ww. projekt, to współpraca pomiędzy IZ RPOWP i ewaluatorem dotyczyła także wprowadzanych na bieżąco zmian w Programie, który ulegał modyfikacjom wynikającym z pojawiania się dokumentów będących podstawą

PROGRAM REGIONALNY
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

programowania, w szczególności projektu Umowy Partnerstwa oraz wytycznych krajowych, a także z przeprowadzonych konsultacji społecznych.

Raport końcowy z prowadzonej ewaluacji, odnoszący się do aktualnej w tym okresie wersji projektu RPOWP 2014-2020, Wykonawca przekazał Zamawiającemu w dniu 21 marca 2014 r.

Od momentu przekazania raportu przez ewaluatora Zamawiający kontynuował prace nad zmianami zapisów RPOWP, bazując na rekomendacjach ewaluatora, ale również uwzględniając okoliczności, które zaistniały w okresie do 8 kwietnia 2014 r., tj. do dnia przyjęcia projektu programu przez Zarząd Województwa. Wszelkie zmiany zachodzące w RPOWP w okresie między przekazaniem raportu a 8 kwietnia 2014 r. podlegały konsultacjom z Wykonawcą ewaluacji. Konsultacje te przyjęły charakter spotkań osobistych, wymiany uwag telefonicznych, jak również były realizowane drogą mailową. Tak wypracowane wspólnie stanowisko uwzględnione zostało w ostatecznej wersji RPOWP 2014-2020, choć nie ma to odzwierciedlenia w treści raportu z ewaluacji ex-ante przekazanego wraz z projektem programu do KE w dniu 10 kwietnia 2014 r.

Jednocześnie ewaluator zwraca uwagę, że charakter prac prowadzonych przez niego w trakcie ewaluacji miał na celu przede wszystkim wsparcie Instytucji Zarządzającej RPOWP, a rekomendacje przez niego opracowane nie musiały zostać przyjęte przez Zamawiającego i wprowadzone do programu. Jednakże, niezależnie od tego, są one zawarte w raporcie z ewaluacji.

Mając na uwadze powyższe ewaluator pragnie zaznaczyć, iż mogą istnieć rozbieżności między ustaleniami raportu końcowego i wersją projektu programu przekazaną do Komisji Europejskiej. Jednocześnie należy podkreślić jeszcze raz, iż zmiany RPOWP, które nastąpiły w okresie między sporządzeniem raportu końcowego a przekazaniem programu do KE, były z ewaluatorem konsultowane i wprowadzane do programu przy zachowaniu kontroli trafności i spójności (wewnętrznej i zewnętrznej) RPOWP 2014-2020. Ocenie został także poddany system realizacji programu, w tym potencjał ludzki i administracyjny.

PROGRAM REGIONALNY
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

***Dokumentacja w sprawie oceny
zasadności stosowania i spełnienia
warunków ex ante***

Stan spełnienia warunkowości ex ante

*Załącznik do Regionalnego Programu Operacyjnego
Województwa Podlaskiego 2014-2020*

WARUNEK OGÓLNY 1. Zapobieganie dyskryminacji

Warunek	Kryteria wypełnienia	Spełnienie kryterium	Status warunku
Istnienie zdolności administracyjnych, które zapewnią wdrożenie i stosowanie prawa i polityki UE w dziedzinie zapobiegania dyskryminacji w zakresie funduszy strukturalnych i inwestycyjnych.	(1) uregulowania zgodne z ramami instytucjonalnymi i prawnymi państw członkowskich w zakresie zaangażowania odpowiedzialnych podmiotów w promowanie równego traktowania wszystkich osób w procesie przygotowania i realizacji programów, w tym doradztwo w zakresie równego traktowania w działaniach związanych z funduszami strukturalnymi i inwestycyjnymi	Tak	Częściowo spełniony
	(2) uregulowania w zakresie szkoleń pracowników organów zaangażowanych w zarządzanie funduszami strukturalnymi i inwestycyjnymi w zakresie prawa i polityki UE w dziedzinie zapobiegania dyskryminacji i w kontrolowanie tych funduszy	Nie	

I. Instytucje odpowiedzialne za wypełnienie warunku

Pełnomocnik Rządu ds. Równego Traktowania

Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju

II. Zastosowanie warunku

Warunek ma zastosowanie dla wszystkich priorytetów inwestycyjnych, dla których przewidziana jest konieczność uwzględnienia dyrektyw przeciwdziałających dyskryminacji.

III. Ryzyko niespełnienia warunku: niskie**IV. Sposób realizacji kryteriów****Kryterium 1:**

Funkcję krajowego organu ds. równości szans w Polsce pełni Pełnomocnik Rządu ds. Równego Traktowania. Na poziomie krajowym kryterium zostało spełnione poprzez uchwalenie i wejście w życie *ustawy z dnia 3 grudnia 2010 r. o wdrożeniu niektórych przepisów Unii Europejskiej w zakresie równego traktowania*. Celem wprowadzenia regulacji była pełna implementacja przepisów unijnych dotyczących zasady równego traktowania w poszczególnych obszarach życia społecznego.

Zgodnie z ustawą zakazane jest nierówne traktowanie osób m.in. w zakresie:

- dostępu i warunków korzystania z zabezpieczenia społecznego, usług (w tym mieszkaniowych), rzeczy oraz nabywania praw lub energii oferowanych publicznie,
- dostępu do opieki zdrowotnej, oświaty i szkolnictwa wyższego,
- podejmowania kształcenia zawodowego (doksztalcania, doskonalenia, przekwalifikowania oraz praktyk zawodowych),
- podejmowania i wykonywania działalności gospodarczej lub zawodowej, w tym w szczególności w ramach stosunku pracy lub na podstawie umowy cywilnoprawnej,

- przystępowania i działalności w związkach zawodowych, organizacjach pracodawców i samorządach zawodowych, w tym także w korzystaniu z uprawnień przysługujących ich członkom,
- dostępu i korzystaniu ze wszystkich instrumentów rynku pracy i usług oferowanych przez odpowiednie instytucje oraz przez podmioty działające na rzecz zatrudnienia, rozwoju zasobów ludzkich i przeciwdziałaniu bezrobociu.

W ustawie zdefiniowano również m.in. takie zjawiska, jak dyskryminacja bezpośrednia, dyskryminacja pośrednia, molestowanie czy nierówne traktowanie.

Zgodnie z ustawą w przypadkach naruszenia zasady równego traktowania poszkodowanemu przysługuje prawo do odszkodowania. Ponadto, w sprawach tych zastosowanie mają przepisy Kodeksu cywilnego. Zadania związane z wykonywaniem i przestrzeganiem zasady równego traktowania wykonuje rzecznik praw obywatelskich oraz pełnomocnik rządu ds. równego traktowania. Pełnomocnik przedstawia Radzie Ministrów krajowy program działań na rzecz równego traktowania, w którym określone są cele i priorytety jego działań w tym obszarze. Program został przyjęty 10 grudnia 2013 r. i przewiduje m.in. wsparcie na rzecz współpracy administracji rządowej i samorządowej, a co za tym idzie instytucji będących również podmiotami wdrażającymi EFSI, z organizacjami pozarządowymi i partnerami społecznymi w zakresie monitorowania polityki równościowej.

Ponadto, w ramach współpracy z Pełnomocnikiem Rządu ds. Równego Traktowania Regionalny Program Operacyjny Województwa Podlaskiego został przesłany do zaopiniowania przez niniejszy organ pod kątem uwzględnienia zasady równości szans, pomimo iż zgodnie z zapisami Rozporządzenia nr 1303 opinia ta nie jest obligatoryjna. Co więcej, zarówno Pełnomocnik Rządu ds. Równego Traktowania, jak i organizacje pozarządowe działające w obszarze antydyskryminacji zaangażowane były w proces konsultacji programów operacyjnych. Przewidziano również udział przedstawicieli tych podmiotów w komitetach monitorujących programy operacyjne.

W *Agendzie działań na rzecz równości szans i niedyskryminacji w ramach funduszy unijnych 2014-2020* przewidziano m.in.:

- konieczność umieszczenia w tekście programu operacyjnego opisu przedsięwzięć, mających na celu promowanie zasady równości szans i zapobieganie dyskryminacji na każdym etapie tworzenia i wdrażania programu;
- konieczność zaangażowania podmiotów aktywnych w obszarze przeciwdziałania dyskryminacji w tworzenie programu oraz innych dokumentów programowych – oznacza to włączanie przedstawicieli tych instytucji/organizacji w prace grup roboczych, konsultacyjnych, rozważanie i w miarę możliwości uwzględnianie w pracach nad programami postulatów tych osób, kierowanie do nich dokumentów z prośbą o konsultacje itp.
- wykorzystanie potencjału osób wyspecjalizowanych w tematyce równości szans i niedyskryminacji m.in. do promowania wiedzy na temat zasady, prowadzenia szkoleń z tego zakresu, współpracy przy opracowywaniu rozwiązań dot. oceny i wyboru projektów itp.

Kryterium 2:

W celu realizacji tego kryterium w *Agendzie działań na rzecz równości szans i niedyskryminacji w ramach funduszy unijnych 2014-2020* w sposób systemowy przedstawiono działania na rzecz tworzenia równościowego systemu instytucjonalnego, w tym m.in. szkolenia z równości szans pracowników urzędów zaangażowanych we wdrażanie programów operacyjnych, budowania otoczenia instytucjonalnego realizacji zasady równości szans (m.in. przypisanie działań z zakresu równości szans do każdej z instytucji zaangażowanej w system wdrażania funduszy IZ, IP/IW/ KM), a także podniesienia świadomości projektodawców na temat realizacji zasady równości szans i niedyskryminacji osób z niepełnosprawnościami (publikacje, szkolenia itd.). Należy podkreślić, że *Agenda* porusza kwestię równości szans i niedyskryminacji ze względu na jakiegokolwiek przesłanki wymienione w art. 19 TFUE.

W obszarze podniesienia świadomości na temat zasady równości szans i niedyskryminacji w *Agendzie* przewidziano szereg działań o charakterze szkoleniowym skierowanych zarówno do pracowników instytucji zaangażowanych w realizację programów operacyjnych, jak i ekspertów oceniających wnioski oraz samych projektodawców. Szkolenia w latach 2014-2020 powinny mieć z jednej strony ogólny charakter, informujący o równości szans i niedyskryminacji w przypadku tych programów operacyjnych, w ramach których tego

rodzaju szkolenia dotychczas nie były realizowane. Z drugiej zaś strony powinny być „szyte na miarę” pod kątem zagadnień i specyfiki różnych programów operacyjnych (np. równość szans płci w ramach projektów infrastrukturalnych) i pełnionych przez osoby szkolone funkcji (np. inne dla osób oceniających projekty, a inne dla kadry zarządczej). Należy zaznaczyć, że zakres tematyczny i dokładny program szkoleń będzie każdorazowo określany i dopasowywany pod kątem specyfiki funkcji odbiorców szkoleń.

Dokument został skonsultowany wewnątrz MIR, został również przekazany Komisji Europejskiej. Kolejnym krokiem jest przekazanie dokumentu do członków Komitetu Koordynacyjnego UP w celu zapoznania się i zgłoszenia ewentualnych uwag. Finalnie dokument zostanie formalnie zatwierdzony przez Komitet Koordynacyjny UP.

Termin wdrożenia Agendy jest uzależniony od powołania KKUP.

W ramach RPOWP 2014-2020 zapewnione zostanie przestrzeganie horyzontalnej zasady równości szans i zapobiegania dyskryminacji oraz równości płci - szczegółowe informacje w tym zakresie przedstawiono w sekcji 11 Programu.

V. Przewidywany termin spełnienia warunku: I kwartał 2015 r.

VI. Plan działań na rzecz wypełnienia warunku

Planowane działania	Termin realizacji	Instytucje odpowiedzialne
Przygotowanie <i>Agendy działań na rzecz równości szans i niedyskryminacji w ramach funduszy unijnych 2014-2020</i>	I kw. 2015 r. Etapy: - Powołanie Komitetu Koordynacyjnego UP; - Przyjęcie Agendy przez KK UP.	MIR

WARUNEK OGÓLNY 2. Równouprawnienie płci

Warunek	Kryteria wypełnienia	Spełnienie kryterium	Status warunku
Istnienie zdolności administracyjnych, które zapewnią wdrożenie i stosowanie prawa i polityki UE w dziedzinie równouprawnienia płci w zakresie funduszy strukturalnych i inwestycyjnych.	(1) rozwiązania zgodne z ramami instytucjonalnymi i prawnymi państw członkowskich dotyczące zaangażowania podmiotów odpowiedzialnych za równouprawnienie płci podczas przygotowania i realizacji programów w tym zapewnienie doradztwa dotyczącego równouprawnienia płci w zakresie działań związanych z EFSI.	Tak	Częściowo spełniony
	(2) rozwiązania w zakresie szkolenia pracowników instytucji zaangażowanych w zarządzanie EFSI oraz kontrole nad tymi funduszami z dziedziny unijnych przepisów i polityki równouprawnienia płci i uwzględnienia aspektu płci.	Nie	

I. Instytucje odpowiedzialne za wypełnienie warunku

Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju

II. Zastosowanie warunku

Warunek ma zastosowanie dla wszystkich priorytetów inwestycyjnych, dla których interwencja wymaga poszanowania zasad równości płci lub promocja zasady równości płci jest celem interwencji.

III. Ryzyko niespełnienia warunku: niskie**IV. Sposób realizacji kryteriów****Kryterium 1**

W odpowiedzi na wymóg istnienia zdolności administracyjnych, które zapewnią wdrożenie i stosowanie prawa i polityki UE a zwłaszcza zaangażowania podmiotów działających na rzecz wyrównywania szans płci w działania związane z EFSI kryterium to jest spełniane w sposób następujący.

Na poziomie polityki kraju istnienie i zaangażowanie podmiotów działających na rzecz wyrównywania szans, w tym równości szans płci zostało określone w ramach *Ustawy z dnia 3 grudnia 2010 roku o wdrożeniu niektórych przepisów Unii Europejskiej w zakresie równego traktowania*. Przedmiotowa ustawa wskazuje m.in. na zakres działań Rzecznika Praw Obywatelskich i Pełnomocnika Rządu ds. Równego Traktowania.

Znaczącą rolę w ustawie przypisano zwłaszcza funkcji Pełnomocnika, który jest odpowiedzialny m.in. za inicjowanie, realizowanie i monitorowanie działań zmierzających do równego traktowania we współpracy z krajowymi organizacjami społecznymi a także ma możliwość zaangażowania się w programy i projekty współfinansowane ze środków Unii Europejskiej (art. 21, pkt. 6 ustawy). Bardzo ważnym elementem ustawy jest również wskazanie na przygotowanie przez Pełnomocnika Rządu ds. Równego Traktowania Krajowego

Programu Działań na rzecz Równego Traktowania. Niniejszy dokument został opracowany i wszedł w życie 10 grudnia 2013 roku i stanowi on pierwszy taki plan działań w zakresie wyrównywania szans, biorąc pod uwagę wszystkie przesłanki dyskryminacyjne. Bardzo ważnym elementem Programu jest m.in. wsparcie na rzecz współpracy administracji rządowej i samorządowej, a co za tym idzie instytucji będących również urzędami wdrażającymi EFSI z organizacjami pozarządowymi i partnerami społecznymi w zakresie monitoringu polityki równościowej. Dokument ten został określony w przedziale czasowym 2013-2016 tak aby była możliwość podjęcia w krótkim okresie czasu pierwszych działań na rzecz wyrównywania szans, a także aby umożliwić uwzględnianie dynamiki zmian w sytuacji społecznej, politycznej i gospodarczej kraju. Program będzie więc podlegał zmianom, w tym istnieje możliwość również wydłużenia okresu jego obowiązywania.

W związku z faktem, iż Pełnomocnik Rządu pełni rolę koordynatora polityki równości szans w kraju, została również zawiązana współpraca na poziomie funduszy unijnych a zwłaszcza Europejskiego Funduszu Społecznego. Współpraca ta przejawiała się w latach 2007-2013 m.in. uczestnictwem przedstawiciela Biura Pełnomocnika w spotkaniach Grupy roboczej ds. równości szans płci PO KL na której m.in. omawiano i konsultowano założenia dotyczące równości szans płci w nowym okresie programowania w przypadku programów operacyjnych współfinansowanych z EFS. Ponadto RPOWP 2014-2020 został przesłany do zaopiniowania przez niniejszy organ pod kątem uwzględnienia zasady równości szans płci pomimo, iż zgodnie z zapisami Rozporządzenia nr 1303 opinia ta nie była obowiązkowa.

Oprócz powyższych działań w celu realizacji przedmiotowego kryterium, na poziomie EFSI została opracowana *Agenda działań na rzecz równości szans i niedyskryminacji w ramach funduszy unijnych 2014-2020*, przedstawiająca szczegółowe rozwiązania na rzecz podnoszenia świadomości równościowej wśród m.in. instytucji zaangażowanych we wdrażanie funduszy unijnych. W ramach Agendy wskazano na potrzebę włączenia przez IZ we wszystkie grona decyzyjne np. komitety monitorujące, grupy robocze itd. organizacji działających na rzecz równości szans płci a także Pełnomocnika Rządu ds. Równego Traktowania. Ponadto, w celu lepszej koordynacji zasady równości szans płci i wymiany doświadczeń pomiędzy poszczególnymi programami operacyjnymi na poziomie funduszy unijnych Agenda przewiduje powołanie *Grupy roboczej ds. równości szans płci* (planowany termin powołania uzależniony od przyjęcia Agendy). W skład grupy oprócz przedstawicieli poszczególnych instytucji zarządzających będą wchodzić przedstawiciele partnerów społeczno-gospodarczych, zwłaszcza organizacji działających na rzecz wyrównywania szans płci, w tym przedstawiciel Pełnomocnika Rządu ds. Równego Traktowania. W Agendzie zwrócono również uwagę na potrzebę wykorzystania potencjału osób wyspecjalizowanych w tematyce równości szans płci m.in. do promowania wiedzy na temat zasady, prowadzenia szkoleń z tego zakresu, współpracy przy opracowywaniu rozwiązań dot. oceny i wyboru projektów itp.

Institucja wiodąca: MIR

Kryterium 2

Realizacja tego kryterium zostanie zapewniona dzięki przygotowaniu *Agendy działań na rzecz równości szans i niedyskryminacji w ramach funduszy unijnych 2014-2020*. *Agenda* wskazuje działania możliwe do podjęcia w ramach poszczególnych funduszy polityki spójności i realizowanych w oparciu o nie programów operacyjnych, uwzględniając wszystkie możliwe przesłanki dyskryminacyjne, wymienione w art. 10 *Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej*. Biorąc jednak pod uwagę sytuację społeczno-gospodarczą kraju, a także wyzwania związane z obszarami wspieranymi przez fundusze polityki spójności, w Agendzie w sposób szczególny działania z zakresu równości szans ukierunkowane zostały na przeciwdziałanie dyskryminacji osób z niepełnosprawnościami, a także wspieranie równości szans kobiet i mężczyzn.

Dokument ten w sposób systemowy przedstawia działania na rzecz tworzenia równościowego systemu instytucjonalnego m.in. poprzez:

- szkolenia tematyczne z równości szans płci dla pracowników urzędów zaangażowanych we wdrażanie programów operacyjnych tj. IZ,IP/IW,KM itd. Podstawowym celem szkoleń będzie podnoszenie poziomu wiedzy pracowników instytucji zaangażowanych w realizację funduszy unijnych w zakresie praktycznych aspektów wdrażania równości szans płci. Szkolenia w latach 2014-2020 powinny mieć z jednej strony ogólny charakter, informujący o równości szans płci w przypadku tych programów operacyjnych w ramach których tego rodzaju szkolenia dotychczas nie były realizowane. Z drugiej zaś strony powinny być „szyte na miarę” pod kątem zagadnień i specyfiki różnych programów

operacyjnych (np. równość szans płci w ramach projektów infrastrukturalnych) i pełnionych przez osoby szkolone funkcji (np. inne dla osób oceniających projekty a inne dla kadry zarządczej).

- budowania otoczenia instytucjonalnego realizacji zasady równości szans kobiet i mężczyzn (m.in. przypisanie działań z zakresu równości szans płci do każdej z instytucji zaangażowanej w system wdrażania funduszy IZ, IP/IW/ KM),
- podniesienia świadomości projektodawców na temat realizacji zasady równości szans w PO KL poprzez publikacje, cykliczne szkolenia/spotkania informacyjne w organizowane w odpowiedzi na zapotrzebowanie, itd.).

Dodatkowo należy wskazać, że MIR również opracowuje horyzontalne wytyczne z zakresu zasady dla równości szans płci i niedyskryminacji, które będą zawierały informacje jak uwzględniać niniejsze polityki horyzontalne w ramach systemu wdrażania programów operacyjnych na wszystkich jego etapach, czyli wyboru projektów, monitorowania i sprawozdawczości, kontroli, ewaluacji a także informacji i promocji. Dokument ten tak jak i Agenda podkreśla również potrzebę angażowania równego rodzaju podmiotów w działania na rzecz wyrównywania szans płci w ramach funduszy unijnych.

Dokument został skonsultowany wewnątrz MIR, został również przekazany Komisji Europejskiej. Kolejnym krokiem jest przekazanie dokumentu do członków Komitetu Koordynacyjnego UP w celu zapoznania się i zgłoszenia ewentualnych uwag. Finalnie dokument zostanie formalnie zatwierdzony przez Komitet Koordynacyjny UP.

Termin wdrożenia Agendy jest uzależniony od powołania KKUP.

W ramach RPOWP 2014-2020 zapewnione zostanie przestrzeganie horyzontalnej zasady równości szans i zapobiegania dyskryminacji oraz równości płci - szczegółowe informacje w tym zakresie przedstawiono w sekcji 11 Programu.

V. Przewidywany termin spełnienia warunku: I kwartał 2015 r.

VI. Plan działań na rzecz wypełnienia warunku

Planowane działania	Termin realizacji	Instytucje odpowiedzialne
Przygotowanie <i>Agendy działań na rzecz równości szans i niedyskryminacji w ramach funduszy unijnych 2014-2020.</i>	I kw. 2015 r. Etapy: • powołanie Komitetu Koordynacyjnego UP; • przyjęcie Agendy przez KK UP.	MIR

WARUNEK OGÓLNY 3. Niepełnosprawność

Warunek	Kryteria wypełnienia	Spełnienie kryterium	Status warunku
3.1 Istnienie zdolności administracyjnych, które zapewnią wdrożenie i stosowanie konwencji Narodów Zjednoczonych o prawach osób niepełnosprawnych (UNCRPD) w zakresie funduszy strukturalnych i inwestycyjnych zgodnie z decyzją Rady 2010/48/WE ¹	(1) uregulowania zgodne z ramami instytucjonalnymi i prawnymi państw członkowskich w celu konsultacji i zaangażowania podmiotów odpowiedzialnych ochronę praw osób niepełnosprawnych lub organizacji reprezentujących osoby niepełnosprawne i inne zainteresowane strony w procesie przygotowania i realizacji programów	Tak	Częściowo spełniony
	(2) uregulowania w zakresie szkoleń pracowników organów zaangażowanych w zarządzanie funduszami strukturalnymi i inwestycyjnymi w zakresie prawa i polityki na szczeblu UE i na szczeblu krajowym w dziedzinie niepełnosprawności, w tym, w odpowiednich przypadkach, dostępności i praktycznego stosowania UNCRPD odzwierciedlonej w prawie UE i prawie krajowym, i w kontrolowanie tych funduszy	Nie	
	(3) uregulowania mające na celu zapewnienie monitorowania wdrażania art. 9 UNCRPD w odniesieniu do funduszy strukturalnych i inwestycyjnych w procesie przygotowania i realizacji programów	Tak	

I. Instytucje odpowiedzialne za wypełnienie warunku

Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju

II. Zastosowanie warunku

Co do zasady, ten warunek ex ante będzie mieć zastosowanie do tych priorytetów inwestycyjnych, w których interwencje wymagają zgodności z art. 9 Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych.

W przypadku EFRR i Funduszu Spójności, warunek ten ma potencjalnie zastosowanie do wszystkich priorytetów inwestycyjnych, w ramach których będzie wspierana infrastruktura publiczna (nowa a także odnowiona/zrekonstruowana), dostępna dla osób niepełnosprawnych, a także osób starszych oraz osób o ograniczonej sprawności ruchowej. Ma to również potencjalnie zastosowanie do inwestycji transportowych innych niż infrastrukturalne (np. tabor kolejowy) oraz ICT.

W przypadku EFS warunek ten ma potencjalnie zastosowanie do interwencji w zakresie zatrudnienia, integracji społecznej i zwalczania ubóstwa, edukacji i kształcenia przez całe życie oraz dostępu do usług społecznych i zdrowotnych.

¹ Decyzja Rady z dnia 26 listopada 2009 r. w sprawie zawarcia przez Wspólnotę Europejską Konwencji Narodów Zjednoczonych o prawach osób niepełnosprawnych(Dz.U. L 23 z 27.1.2010, s. 35)

III. Ryzyko niespełnienia warunku: niskie

IV. Sposób realizacji kryteriów

Kryterium 1

Kryterium zostało spełnione poprzez uchwalenie i wejście w życie ustawy z dnia 3 grudnia 2010 r. o wdrożeniu niektórych przepisów Unii Europejskiej w zakresie równego traktowania. Celem wprowadzenia regulacji była pełna implementacja przepisów unijnych dotyczących zasady równego traktowania w poszczególnych obszarach życia społecznego.

Zgodnie z ustawą zakazane jest nierówne traktowanie osób (w tym ze względu na niepełnosprawność) m.in. w zakresie:

- dostępu i warunków korzystania z zabezpieczenia społecznego, usług (w tym mieszkaniowych), rzeczy oraz nabywania praw lub energii oferowanych publicznie,
- dostępu do opieki zdrowotnej, oświaty i szkolnictwa wyższego,
- podejmowania kształcenia zawodowego (doksztalcania, doskonalenia, przekwalifikowania oraz praktyk zawodowych),
- podejmowania i wykonywania działalności gospodarczej lub zawodowej, w tym w szczególności w ramach stosunku pracy lub na podstawie umowy cywilnoprawnej,
- przystępowania i działalności w związkach zawodowych, organizacjach pracodawców i samorządach zawodowych, w tym także w korzystaniu z uprawnień przysługującym ich członkom,
- dostępu i korzystaniu ze wszystkich instrumentów rynku pracy i usług oferowanych przez odpowiednie instytucje oraz przez podmioty działające na rzecz zatrudnienia, rozwoju zasobów ludzkich i przeciwdziałaniu bezrobociu.

W ustawie zdefiniowano również m.in. takie zjawiska, jak dyskryminacja bezpośrednia, dyskryminacja pośrednia, molestowanie czy nierówne traktowanie.

Zgodnie z ustawą w przypadkach naruszenia zasady równego traktowania poszkodowanemu przysługuje prawo do odszkodowania. Ponadto, w sprawach tych zastosowanie mają przepisy Kodeksu cywilnego. Zadania związane z wykonywaniem i przestrzeganiem zasady równego traktowania wykonuje rzecznik praw obywatelskich oraz pełnomocnik rządu ds. równego traktowania. Pełnomocnik przedstawia Radzie Ministrów krajowy program działań na rzecz równego traktowania, w którym określone są cele i priorytety jego działań w tym obszarze. Program został przyjęty 10 grudnia 2013 r. i przewiduje m.in. wsparcie na rzecz współpracy administracji rządowej i samorządowej, a co za tym idzie instytucji będących również podmiotami wdrażającymi EFSI, z organizacjami pozarządowymi i partnerami społecznymi w zakresie monitorowania polityki równościowej.

Ponadto w ramach współpracy z Pełnomocnikiem Rządu ds. Równego Traktowania RPOWP 2014-2020 został przesłany do zaopiniowania przez niniejszy organ pod kątem uwzględnienia zasady równości szans, pomimo iż zgodnie z zapisami Rozporządzenia nr 1303 opinia ta nie jest obligatoryjna. Co więcej, zarówno Pełnomocnik Rządu ds. Równego Traktowania, jak i organizacje pozarządowe działające w obszarze antydyskryminacji zaangażowane były w proces konsultacji programów operacyjnych. Przewidziano również udział przedstawicieli tych podmiotów w komitetach monitorujących programy operacyjne.

Dodatkowo, w *Agendzie działań na rzecz równości szans i niedyskryminacji w ramach funduszy unijnych 2014-2020* przewidziano m.in.:

- konieczność umieszczenia w tekście programu operacyjnego opisu przedsięwzięć, mających na celu promowanie zasady równości szans i zapobieganie dyskryminacji, w tym również dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, na każdym etapie tworzenia i wdrażania programu;
- konieczność zaangażowania podmiotów aktywnych w obszarze przeciwdziałania dyskryminacji osób z niepełnosprawnościami w tworzenie programu oraz innych dokumentów programowych – oznacza to włączanie przedstawicieli tych instytucji/organizacji w prace grup roboczych, konsultacyjnych, rozważanie i w miarę możliwości uwzględnianie w pracach nad programami postulatów tych osób, kierowanie do nich dokumentów z prośbą o konsultacje itp.

- wykorzystanie potencjału osób wyspecjalizowanych w tematyce zapewnienia dostępności i wsparcia osób z niepełnosprawnościami m.in. do promowania wiedzy na temat zasady, prowadzenia szkoleń z tego zakresu, współpracy przy opracowywaniu rozwiązań dot. oceny i wyboru projektów itp.

Kryterium 2

W celu realizacji tego kryterium w *Agendzie działań na rzecz równości szans i niedyskryminacji w ramach funduszy unijnych 2014-2020* w sposób systemowy przedstawiono działania na rzecz tworzenia równościowego systemu instytucjonalnego, w tym m.in. szkolenia z równości szans i dostępności pracowników urzędów zaangażowanych we wdrażanie programów operacyjnych, budowania otoczenia instytucjonalnego realizacji zasady równości szans, a także podniesienia świadomości projektodawców na temat realizacji zasady równości szans i niedyskryminacji osób z niepełnosprawnościami (publikacje, szkolenia itd.).

W obszarze podniesienia świadomości na temat zasady równości szans i niedyskryminacji osób z niepełnosprawnościami w *Agendzie* przewidziano szereg działań o charakterze szkoleniowym skierowanych zarówno do pracowników instytucji zaangażowanych w realizację programów operacyjnych, jak i ekspertów oceniających wnioski oraz samych projektodawców. Należy zaznaczyć, że zakres tematyczny i dokładny program szkoleń będzie każdorazowo określany i dopasowywany pod kątem specyfiki funkcji odbiorców szkoleń.

Dokument został skonsultowany wewnątrz MIR, został również przekazany Komisji Europejskiej. Kolejnym krokiem jest przekazanie dokumentu do członków Komitetu Koordynacyjnego UP w celu zapoznania się i zgłoszenia ewentualnych uwag. Finalnie dokument zostanie formalnie zatwierdzony przez Komitet Koordynacyjny UP.

Termin wdrożenia Agendy jest uzależniony od powołania KKUP.

Kryterium trzecie

Za koordynację wykonywania Konwencji odpowiadać będzie minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego (obecnie Minister Pracy i Polityki Społecznej), działający jako punkt kontaktowy, o którym mowa w art. 33 ust. 1 Konwencji. Do jego obowiązków będzie należało także sporządzanie sprawozdań z wykonywania Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, podobnie jak odbywa się to w przypadku innych konwencji dotyczących praw społecznych. Co więcej, niezależnym organem monitorującym realizację postanowień Konwencji jest Rzecznik Praw Obywatelskich.

Przepisy nakładające obowiązek zapewniania dostępności dla osób niepełnosprawnych, o której mowa w art. 9 Konwencji, odnoszące się do środowiska fizycznego oraz informacji, komunikacji i różnych innych usług, są zawarte w wielu ustawach (np. w ustawie – Prawo budowlane, ustawie – Prawo o ruchu drogowym, ustawie o transporcie kolejowym, ustawie – Prawo telekomunikacyjne, ustawie – Prawo pocztowe, ustawie – Prawo zamówień publicznych, ustawie – o języku migowym i innych środkach komunikowania się, ustawie – Kodeks wyborczy) i aktach wykonawczych do wielu ustaw. Prowadzone są działania na rzecz zapewniania dalszego postępu w tym zakresie, obejmujące m.in. rozpoznawanie potrzeb w obszarze niezbędnych zmian prawa i poprawy jego wdrażania, jak również kontynuowanie propagowania idei uniwersalnego projektowania. Od 2010 roku organizowane są przez Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych ogólnopolskie konferencje nt. uniwersalnego projektowania oraz upowszechniane publikacje na temat stosowania tej koncepcji.

W ramach PO WER w celu szczegółowym 4 Priorytetu Inwestycyjnego 9.i realizowane będą działania mające na celu monitorowanie polityk publicznych pod kątem zgodności z postanowieniami Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych.

W odniesieniu do funduszy strukturalnych i inwestycyjnych kwestie dostępności dla osób z niepełnosprawnościami uregulowane zostały w *Agendzie działań na rzecz równości szans i niedyskryminacji w ramach funduszy unijnych 2014-2020*.

W ramach RPOWP 2014-2020 zapewnione zostanie przestrzeganie horyzontalnej zasady równości szans i zapobiegania dyskryminacji, w tym za względu na niepełnosprawność - szczegółowe informacje w tym zakresie przedstawiono w sekcji 11 Programu.

V. Przewidywany termin spełnienia warunku: I kwartał 2015 r.

VI. Plan działań na rzecz wypełnienia warunku

Planowane działania	Termin realizacji	Instytucje odpowiedzialne
<i>Przygotowanie Agendy działań na rzecz równości szans i niedyskryminacji w ramach funduszy unijnych 2014-2020</i>	I kw. 2015 r. Etapy: - Powołanie Komitetu Koordynacyjnego UP; - Przyjęcie Agendy przez KK UP.	MIR

WARUNEK OGÓLNY 4. Zamówienia publiczne

Warunek	Kryteria wypełnienia	Spełnienie kryterium	Status warunku
Istnienie rozwiązań dotyczących skutecznego stosowania unijnych przepisów w zakresie zamówień publicznych w odniesieniu do EFSI.	Kryterium 1: rozwiązania dotyczące skutecznego stosowania unijnych przepisów w zakresie zamówień publicznych poprzez stosowne mechanizmy	Tak	Spełniony
	Kryterium 2: rozwiązania gwarantujące przejrzystość postępowań o udzielanie zamówienia	Tak	
	Kryterium 3: rozwiązania w zakresie szkoleń i rozpowszechniania informacji wśród pracowników zaangażowanych we wdrażanie funduszy	Tak	
	Kryterium 4: rozwiązania zapewniające zdolności administracyjne, niezbędne do wdrożenia i stosowania unijnych przepisów w zakresie zamówień publicznych	Tak	

I. Instytucje odpowiedzialne za wypełnienie warunku:

1. Urząd Zamówień Publicznych
2. Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju – rola wspomagająca i koordynująca w zakresie warunku 3 i 4 dla programów polityki spójności
3. Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi – rola wspomagająca i koordynująca w zakresie warunku 3 i 4 dla PROW i PO RYBY
4. Instytucje zarządzające RPO – rola wspomagająca i koordynująca w zakresie warunku 3 i 4 dla PROW i PO RYBY

II. Zastosowanie warunku

Warunek ma zastosowanie dla wszystkich priorytetów inwestycyjnych, dla których przewidziane jest udzielanie zamówień publicznych. Warunek dotyczy właściwych programów krajowych i regionalnych. Ze względu na charakter warunku spełnienie wszystkich kryteriów na poziomie krajowym, zgodnie z planem działań, oznacza spełnienie warunku dla wszystkich programów operacyjnych.

III. Ryzyko niespełnienia warunku: - .**IV. Sposób realizacji kryteriów****Kryterium 1**

W związku z wyrokiem Trybunału Sprawiedliwości UE w sprawie C-465/11 Forposta i ABC Direct Contact oraz mając na uwadze decyzję Komisji Europejskiej o skierowaniu przeciwko Polsce sprawy do Trybunału Sprawiedliwości UE w trybie art. 258 i art. 260 TFUE podjętą w dniu 17 października 2013 r., zostały podjęte niezbędne **działania legislacyjne w celu zmodyfikowania przepisów ustawy Prawo zamówień publicznych** dotyczących przesłanek wykluczenia wykonawców z postępowania o udzielenie zamówienia publicznego przewidzianych w art. 24 ust. 1 pkt. 1 i art. 24 ust. pkt. 1a ustawy Pzp stanowiących implementację art. 45 ust. 2 lit. d) dyrektywy 2004/18/WE.

Pozostałe przepisy ustawy Prawo zamówień publicznych są zgodne z uregulowaniami wspólnotowymi.

Ustawa o zmianie ustawy Prawo zamówień publicznych obejmująca dostosowanie do wyroku Trybunału Sprawiedliwości UE w sprawie C-465/11, tj. modyfikacji art. 24 ust. 1 pkt 1 i art. 24 ust. pkt 1a ustawy PZP została opublikowana 18 września 2014 r. i wejdzie w życie 19 października 2014 r., co oznacza spełnienie warunku ogólnego nr 4.

W celu wypełnienia **kryterium 1** podjęto również następujące rozwiązania:

- a) Prawne, instytucjonalne i proceduralne rozwiązania zapewniające pewność prawną i spójną i jednolitą wykładnię przepisów UE w zakresie zamówień publicznych są realizowane poprzez rozpowszechnianie przez Urząd Zamówień Publicznych w ramach wydawanych corocznie publikacji „Kontrola udzielania zamówień publicznych prowadzona przez Prezesa UZP” informacji na temat naruszeń przepisów prawa zamówień publicznych, także w zamówieniach współfinansowanych ze środków unijnych. Przedmiotowe publikacje prezentują wyniki kontroli prowadzonej przez Urząd Zamówień Publicznych (w tym przez Departament Kontroli Zamówień Współfinansowanych ze środków UE) oraz zawierają przykłady naruszeń zidentyfikowanych w ramach kontroli wraz z komentarzami omawiającymi właściwe przepisy ustawy Prawo zamówień publicznych, innych krajowych aktów prawnych, unijnych aktów prawnych i wyroków TSUE w zakresie zamówień publicznych oraz wyników i zaleceń związanych z audytami Komisji Europejskiej przeprowadzonymi w Polsce, których niezastosowanie lub błędna interpretacja skutkuje nieprawidłowościami w postępowaniach o udzielenie zamówienia publicznego lub nieważnością umowy o zamówienie publiczne. Publikacje są dostępne na stronie internetowej Urzędu Zamówień Publicznych: <http://www.uzp.gov.pl/cmsws/page/?D;1303>. Przykłady naruszeń ustawy Prawo zamówień publicznych zidentyfikowane w ramach kontroli prowadzonej przez Prezesa Urzędu Zamówień Publicznych są także upubliczniane przy okazji ogólnopolskich konferencji.
- b) Bieżące informacje nt. prawa zamówień publicznych, interpretacje prawne dotyczące prawidłowego stosowania przepisów ustawy Prawo zamówień publicznych, opinie, itp. są publikowane na stronie internetowej www.uzp.gov.pl
- c) Do systemu instytucjonalnego wdrażania funduszy europejskich włączono Urząd Zamówień Publicznych. W ramach UZP wyznaczono komórki organizacyjne właściwe w zakresie zapewnienia prawidłowości wdrażanie unijnych przepisów w zakresie zamówień publicznych do polskiego porządku prawnego oraz prawidłowego stosowania prawa zamówień publicznych przez instytucje zamawiające poprzez wydawanie opinii prawnych dotyczących interpretacji przepisów ustawy i aktów wykonawczych do ustawy.
- d) Prezes Urzędu Zamówień Publicznych prowadzi kontrolę uprzednią zamówień współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej oraz kontrolę doraźną. Kontrola uprzednia zamówień lub umów ramowych współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej jest przeprowadzana przed zawarciem umowy w przypadku zamówień na roboty budowlane, których wartość wyrażona w złotych jest równa lub przekracza równowartość kwoty 20.000.000 euro oraz w przypadku zamówień na dostawy lub usługi, których wartość wyrażona w złotych jest równa lub przekracza równowartość kwoty 10.000.000 euro.

Kontrola doraźna jest prowadzona w przypadku uzasadnionego przypuszczenia, że w postępowaniu o udzielenie zamówienia publicznego doszło do naruszenia przepisów ustawy Prawo zamówień publicznych, które mogło mieć wpływ na jego wynik.

Kontrola ta może być wszczęta z urzędu lub na wniosek, także na wniosek instytucji zarządzającej, o której mowa w przepisach o Narodowym Planie Rozwoju oraz w przepisach o zasadach prowadzenia polityki rozwoju lub w przepisach o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich, jeżeli z uzasadnienia wniosku instytucji wynika, że zachodzi uzasadnione przypuszczenie, że w postępowaniu o udzielenie zamówienia doszło do naruszenia przepisów ustawy, które mogło mieć wpływ na jego wynik

- e) Wyniki audytów Komisji Europejskiej oraz Europejskiego Trybunału Obrachunkowego i wynikające z nich zalecenia są uwzględniane w opiniach prawnych na temat stosowania ustawy Prawo zamówień publicznych wydawanych przez Departament Prawny Urzędu Zamówień Publicznych. Zostały także wzięte pod uwagę w opracowanych przez UZP *Wytycznych dotyczących interpretacji przesłanek pozwalających na przeprowadzenie postępowania o udzielenie zamówienia publicznego w trybie*

negocjacji z ogłoszeniem, dialogu konkurencyjnego, negocjacji bez ogłoszenia, zamówienia z wolnej ręki i zapytania o cenę.

- f) Ustawa Prawo zamówień publicznych przewiduje systemowe, wieloszczeblowe rozwiązania w zakresie wnoszenia odwołań od decyzji podejmowanych w postępowaniach przetargowych. Oferent ma możliwość odwoływania się w pierwszej kolejności do zamawiającego, następnie do Krajowej Izby Gospodarczej, jak też do właściwego sądu okręgowego.

Kryterium 2

Warunek został spełniony poprzez zapewnienie mechanizmów gwarantujących przejrzystość postępowań o udzielenie zamówienia publicznego:

Zasada równego traktowania oferentów oraz obowiązek zachowania transparentności postępowań o udzielenie zamówienia publicznego została zagwarantowana przepisami Ustawy Prawo zamówień publicznych, gdzie w art. 7. ust. 1. zobowiązuje się zamawiającego do przygotowania i przeprowadzenia postępowania o udzielenie zamówienia w sposób zapewniający zachowanie uczciwej konkurencji oraz równe traktowanie wykonawców. W ust. 2. zobowiązano zamawiającego, aby czynności związane z przygotowaniem oraz przeprowadzeniem postępowania o udzielenie zamówienia były wykonywane przez osoby zapewniające bezstronność i obiektywizm. Zasady te są stosowane w odniesieniu do wszystkich postępowań, w tym również do postępowań o charakterze transgranicznym.

Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, instytucje zarządzające oraz instytucje pośredniczące dla poszczególnych programów operacyjnych wydają wytyczne i zalecenia dotyczące właściwego stosowania przepisów prawa zamówień publicznych w przypadku udzielania zamówień publicznych w projektach współfinansowanych ze środków unijnych: „Zalecenia dla beneficjentów Funduszy UE dotyczące interpretacji przepisów ustawy Prawo zamówień publicznych”, „Zestawienie naruszeń ustawy Prawo zamówień publicznych, popełnionych przez beneficjentów Funduszu Spójności i Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko, stwierdzonych podczas kontroli zrealizowanych przez Prezesa UZP - wersja z 22 listopada 2010 r.”, „Kryteria wyboru oferty najkorzystniejszej ekonomicznie – rekomendacje dla beneficjentów realizujących projekty indywidualne”. Wskazane instytucje publikują również dokumenty prezentujące przegląd wyników audytów przeprowadzonych w Polsce przez Komisję Europejską i Europejski Trybunał Obrachunkowy na przełomie dwóch perspektyw finansowych 2000-2006 oraz 2007-2013 wraz z zaleceniami wynikającymi z tych audytów dotyczącymi stawek korekt finansowych jakie powinny być stosowane w przypadku naruszeń prawa w dziedzinie zamówień publicznych: „Korekty finansowe związane z naruszeniami PZP. Audyty Komisji Europejskiej i Europejskiego Trybunału Obrachunkowego”. Wskazany dokument jest dostępny na stronie: <http://www.funduszeuropejskie.gov.pl/Dokumenty/Strony/Dokumenty.aspx#strona=1&zakladka=2>.

Urząd Zamówień Publicznych cyklicznie – raz w miesiącu – wydaje w formie elektronicznej informator zawierający materiały dotyczące funkcjonowania systemu zamówień publicznych w Polsce oraz działalności Urzędu.

Udzielanie koncesji na usługi zostało w Polsce uregulowane w ustawie z dnia 9 stycznia 2009 r. o koncesji na roboty budowlane lub usługi. Ustawa określa zasady i tryb zawierania umowy koncesji na roboty budowlane i usługi oraz środki ochrony prawnej.

W postępowaniu o udzielenie koncesji na usługi przepisy ustawy zapewniają przestrzeganie zasad równego traktowania, niedyskryminacji, przejrzystości oraz uczciwej konkurencji. Zgodnie z przedmiotową ustawą ogłoszenia o koncesji na usługi, ze względu na brak możliwości publikacji takiego ogłoszenia w Suplemencie do Dziennika Urzędowego UE (brak regulacji w tym zakresie na poziomie unijnym oraz unijnych formularzy ogłoszeń), są publikowane w Biuletynie Zamówień Publicznych, udostępnianym na stronach portalu internetowego Urzędu Zamówień Publicznych. Niezwłocznie po zamieszczeniu ogłoszenia o koncesji w Biuletynie Zamówień Publicznych koncesjodawca zamieszcza także odpowiednie ogłoszenie o koncesji w miejscu powszechnie dostępnym w swojej siedzibie oraz na swojej stronie internetowej. Wzór ogłoszenia o koncesji na usługi jest określony w Rozporządzeniu Prezesa Rady Ministrów z dnia 3 marca 2009 r. w sprawie wzoru ogłoszenia o koncesji na usługi zamieszczanego w Biuletynie Zamówień Publicznych. Ustawa określa także główne zasady odnoszące się do opisu przedmiotu koncesji oraz szacowania wartości koncesji. Polskie

przepisy regulują zatem udzielanie koncesji na usługi w stopniu szerszym niż wymaga tego prawo europejskie, które w odniesieniu do koncesji na usługi wymaga jedynie zapewnienia stosowania przez zamawiających zasad traktatowych, nie reguluje natomiast tego zagadnienia w dyrektywach.

Angielska wersja językowa ustawy o koncesji na roboty budowlane i usługi dostępna jest na stronie urzędu: <http://www.uzp.gov.pl/cmsws/page/?F;370>

Kryterium 3: spełnione

W latach 2007-2013 podejmowane były działania mające na celu zapewnienie szerokiego dostępu do informacji nt. zamówień publicznych, w tym:

- a) Z inicjatywy Urzędu Zamówień Publicznych prowadzone były różnego typu działania szkoleniowo-promocyjno-informacyjne takie jak np. szkolenia konferencje, opinie prawne czy publikacje (m.in. dotyczące wyników kontroli, *„Zamówienia publiczne w orzecznictwie. Zeszyty orzecznicze”* opracowywane w oparciu o orzecznictwo Krajowej Izby Odwoławczej oraz sądów okręgowych, publikacje tematyczne dotyczące najważniejszych elementów w postępowaniu o udzielenie zamówienia publicznego jak np. publikacja *„Kryteria oceny ofert w postępowaniach o udzielenie zamówienia publicznego – przykłady i zastosowanie”* czy *„Aukcja elektroniczna. Praktyczny poradnik dla użytkowników Platformy Aukcji Elektronicznej UZP”*.
- b) Urząd Zamówień Publicznych realizował w okresie programowania 2007-2013 roczne Plany działań wydawniczo-szkoleniowych, które obejmowały także działania szkoleniowo-informacyjne skierowane do instytucji zamawiających oraz przedstawicieli innych instytucji w tym także kontrolnych, zaangażowanych w realizację projektów współfinansowanych ze środków unijnych. W ramach planu organizowane były konferencje (także regionalne) dotyczące m.in. zmian w systemie zamówień publicznych i ich wpływu na sposób udzielania zamówień publicznych współfinansowanych z udziałem środków unijnych.
- c) Tematyka zamówień publicznych jest (oraz była w latach 2007-2013) elementem szkoleń horyzontalnych dla szerokiej grupy pracowników instytucji zaangażowanych we wdrażanie funduszy, co zapewnia ogólną orientację w ww. tematyce oraz świadomość istotności zagadnienia w procesie wdrażania funduszy.
- d) Istotnym elementem systemu szkoleń dla przedstawicieli administracji publicznej odpowiedzialnych za przygotowanie i prowadzenie postępowań o udzielenie zamówień publicznych są działania informacyjne i publikacje UZP, których zadaniem jest poszerzanie wiedzy na temat unijnych uregulowań w zakresie zamówień publicznych oraz wzmocnienie prawidłowego stosowania ich praktyce

Na lata 2014-2020 poza kontynuacją działań wskazanych powyżej, przygotowany jest system szkoleń specjalistycznych w zakresie zamówień publicznych dla pracowników zajmujących się ww. tematyką w instytucjach zaangażowanych we wdrażanie funduszy europejskich.

System szkoleń zostanie zapewniony dzięki realizacji projektów w ramach POPT 2014-2020 dotyczących organizacji systemu szkoleń i upowszechniania informacji wśród pracowników UZP oraz instytucji zaangażowanych we wdrażanie funduszy europejskich. System będzie funkcjonował przez cały okres programowania 2014-2020. Odpowiednie zapisy w tym zakresie znalazły się w przekazanym przez stronę polską do KE projekcie programu POPT 2014-2020, przyjętym przez Radę Ministrów w styczniu 2014 r. (oś priorytetowa I.)

Pracownicy zajmujący się zamówieniami publicznymi zostaną objęci planem szkoleń oraz będą mieli zapewnioną możliwość wymiany doświadczeń i aktualizacji wiedzy poprzez uczestnictwo w cyklicznych spotkaniach oraz grupach roboczych. Ponadto, w razie zidentyfikowanych specyficznych potrzeb, IZ oraz IP mają możliwość organizacji doraźnych szkoleń specjalistycznych w tym zakresie dla pracowników w ramach komponentów pomocy technicznej programów.

Kryterium 4: spełnione

Dzięki doświadczeniom z realizacji projektów w ramach perspektywy 2007-2013, a także szkoleniom w ramach POPT 2007-2013 istnieje zdolność administracyjna w zakresie zamówień publicznych w instytucjach zaangażowanych we wdrażanie funduszy europejskich.

Warunek został spełniony poprzez zapewnienie zdolności instytucjonalnej umożliwiającego skuteczne wdrożenie i stosowanie unijnych przepisów w zakresie pomocy państwa, w tym:

- 1) Organem odpowiedzialnym za skuteczne wdrożenie i stosowanie przepisów w zakresie zamówień publicznych jest Prezes Urzędu Zamówień publicznych. W UZP wyodrębniono komórki organizacyjne odpowiedzialne za interpretację stosowania przepisów unijnych w zakresie zamówień publicznych oraz opinie prawne związane ze stosowaniem unijnego prawa. Stan etatowy UZP, zgodnie z deklaracją ww. urzędu, jest wystarczający dla zapewnienia właściwej realizacji zadań na rzecz wdrażania funduszy europejskich. W przypadku zidentyfikowania dodatkowych potrzeb możliwe będzie uzasadnione zwiększenie zatrudnienia, dzięki możliwości finansowania etatów z POPT.
- 2) Możliwość stałej aktualizacji kompetencji pracowników UZP zaangażowanych w zadania związane z pomocą publiczną na potrzeby wdrażania funduszy strukturalnych zostały zapewnione w programie operacyjnym Pomoc Techniczna 2007-2013, jak również w Programie Operacyjnym Pomoc Techniczna 2014-2020. UZP, jako instytucja zaangażowana we wdrażanie funduszy europejskich został uwzględniony w katalogu beneficjentów programu.
- 3) W 2012 roku Urząd Zamówień Publicznych wydał 1246 opinii prawnych na zapytania ze strony instytucji zamawiających oraz innych podmiotów uczestniczących w rynku zamówień publicznych, natomiast do połowy listopada roku 2013 zostało wydanych ponad 450 opinii prawnych.
- 4) Za kontrolę prowadzonych postępowań o udzielenie zamówień publicznych odpowiedzialne są dwa departamenty w ramach Urzędu Zamówień Publicznych: Departament Kontroli Doraźnej oraz Departament Kontroli Zamówień Współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej.
- 5) Departament Kontroli Doraźnej realizuje zadania wynikające z uprawnień kontrolnych Prezesa Urzędu w zakresie zamówień nie finansowanych ze środków UE. Natomiast Departament Kontroli Zamówień Współfinansowanych ze Środków Unii Europejskiej realizuje zadania wynikające z uprawnień kontrolnych Prezesa Urzędu w zakresie zamówień współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej.

WARUNEK OGÓLNY 5. Pomoc państwa

Warunek	Kryteria wypełnienia	Spełnienie kryterium	Status warunku
Istnienie rozwiązań dotyczących skutecznego stosowania unijnych przepisów w zakresie pomocy państwa w obszarze EFSI	Kryterium 1: rozwiązania dotyczące skutecznego stosowania unijnych przepisów w zakresie pomocy państwa	Tak	Spełniony
	Kryterium 2: rozwiązania dotyczące szkoleń i rozpowszechniania informacji wśród pracowników zaangażowanych we wdrażanie EFSI	Tak	
	Kryterium 3: rozwiązania zapewniające zdolności administracyjne niezbędne do wdrożenia i stosowania unijnych przepisów w zakresie pomocy państwa	Tak	

I. Instytucje odpowiedzialne za wypełnienie warunku:

1. Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumenta – rola wiodąca w zakresie kryterium 1 realizowana w ramach ustawowych kompetencji UOKiK i oraz wspomagająca w zakresie kryterium 2 i 3.
2. Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju oraz właściwe resorty – tworzenie krajowych podstaw prawnych do udzielania pomocy publicznej przy wykorzystaniu funduszy unijnych na podstawie nowych regulacji unijnych w zakresie pomocy publicznej – element realizacji kryterium 1.
3. Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju – rola wspomagająca i koordynująca, zapewniające odpowiednią zdolność instytucjonalną na poziomie zarządzania KPO oraz instytucje pośredniczące KPO zapewniające odpowiednią zdolność instytucjonalną na swoim poziomie wdrażania kryterium 3.
4. Instytucje zarządzające RPO zapewniające odpowiednią zdolność instytucjonalną na poziomie realizacji RPO – kryterium 1 oraz 3

II. Zastosowanie warunku

Warunek ma zastosowanie dla wszystkich priorytetów inwestycyjnych, dla których przewidziane jest udzielanie pomocy publicznej. Warunek dotyczy właściwych programów krajowych i regionalnych. Ze względu na charakter warunku spełnienie wszystkich kryteriów na poziomie krajowym, zgodnie z planem działań, oznacza spełnienie warunku dla wszystkich programów operacyjnych.

III. Ryzyko niespełnienia warunku: nie dotyczy**IV. Sposób realizacji kryteriów****Kryterium 1**

Warunek został spełniony poprzez zapewnienie skutecznych mechanizmów zapobiegającym udzielaniu nienależnej pomocy publicznej wpisanych w istniejący polski porządek prawny rangi ustawowej:

- a) Monitoring poziomu udzielanej pomocy, obejmujący m. in. weryfikację przestrzegania zasad kumulacji pomocy oraz obowiązku z "Deggendorf" został zapewniony poprzez utworzenie specjalnej

elektronicznej bazy danych tzw. SHRIMP (System Harmonogramowania, Raportowania i Monitorowania Pomocy), w której prowadzony jest bieżący monitoring wsparcia udzielanego polskim przedsiębiorcom, polegający na gromadzeniu, przetwarzaniu oraz przekazywaniu informacji związanych z pomocą publiczną przez wszystkie podmioty udzielające pomocy. Zostały one zobowiązane do przekazywania Prezesowi UOKiK sprawozdań o udzielonej pomocy lub informacji o nieudzieleniu pomocy (tzw. sprawozdanie zerowe). Raportowanie na temat pomocy publicznej odbywa się najpóźniej 7 dni od dnia jej udzielenia, co wydatnie ogranicza możliwość udzielenia pomocy nienależnej. Na podstawie zebranych danych, Prezes UOKiK co roku opracowuje i przedstawia Radzie Ministrów raport o pomocy publicznej udzielonej w roku poprzednim, jak również przygotowuje raport dla Komisji Europejskiej i przekazuje go za pośrednictwem systemu SARI.

- b) W przypadku opracowywania schematów pomocowych i ich zmian przez MIR lub właściwe resorty, skuteczne stosowanie unijnych przepisów w zakresie pomocy państwa zapewnione jest dzięki współpracy z UOKiK już na początkowym etapie prac legislacyjnych, w ramach uzgodnień międzyresortowych; dodatkowo, zgodnie z *Ustawą z dnia 30 kwietnia 2004 r. o postępowaniu w sprawach dotyczących pomocy publicznej* (t. j. Dz. U. z 2007 r. Nr 59, poz. 404, z późn. zm.), Prezes UOKiK opiniuje projekty programów pomocowych i pomocy indywidualnej. Ponadto, UOKiK współpracuje z podmiotami udzielającymi pomocy oraz beneficjentami pomocy, w celu zapewnienia zgodności projektów pomocy z unijnymi przepisami o pomocy publicznej lub wyjaśnienia wątpliwości dotyczących stosowania przepisów o pomocy publicznej.
- c) UOKiK dokonuje w oparciu o swoje kompetencje, doświadczenie i uzgodnienia z Komisją Europejską, niezbędnych interpretacji przepisów w zakresie pomocy publicznej na potrzeby administracji publicznej. Stosowanie jednolitych zasad i zapewnienie wspólnego podejścia jest istotnym czynnikiem eliminującym ryzyko udzielania nienależnej pomocy.

W ramach programów operacyjnych zapewniono procedury gwarantujące poprawność udzielania pomocy publicznej, takie jak: składanie przez wnioskodawców stosownych informacji wymaganych krajowymi przepisami o pomocy publicznej jako element weryfikacji przed udzieleniem nowej pomocy, a także wydawanie stosownych zaświadczeń przez instytucje udzielające pomocy; badanie pomocy publicznej na etapie oceny wniosku o dofinansowanie, procedury kontrolne na poziomie programu operacyjnego oraz kontroli krzyżowych.

- d) W zakresie monitorowania pomocy publicznej w ramach instrumentów finansowych, zostanie ono zapewnione na podstawie ogólnych przepisów o pomocy publicznej. Zgodnie z polskim prawem każdy podmiot udzielający pomocy jest zobowiązany do raportowania o udzielonej pomocy z wykorzystaniem SHRIMP, również, jeżeli pomoc ta została udzielona w obrębie instrumentów finansowych.

Kryterium 2

Podjęte zostały działania mające na celu zapewnienie szerokiego dostępu do informacji nt. pomocy publicznej. Pracownicy systemu realizacji programów mają zapewniony dostęp do informacji rozpowszechnianej przez UOKiK. Pracownicy zajmujący się pomocą publiczną będą mieli również zapewnioną możliwość wymiany doświadczeń i aktualizacji wiedzy poprzez uczestnictwo w cyklicznych spotkaniach oraz grupach roboczych organizowanych przez MIR i UOKiK (wzorem okresu programowania 2007-2013).

Uzupełniająco, ze względu na unijną reformę pomocy publicznej w ramach przyjętego przez Radę Ministrów programu POPT 2014-2020 przygotowany zostanie system szkoleń specjalistycznych w zakresie nowych zasad pomocy publicznej na lata 2014-2020 dla pracowników zajmujących się pomocą publiczną w instytucjach zaangażowanych we wdrażanie funduszy europejskich.

Na działania realizujące kryterium 2 składają się następujące podjęte już działania:

- a) Na stronie internetowej www.uokik.gov.pl stworzona została zakładka poświęcona w całości tematyce pomocy publicznej, w której znajdują się aktualizowane na bieżąco informacje o funkcjonujących

w Polsce programach pomocowych i przypadkach pomocy indywidualnej, o decyzjach podejmowanych przez Komisję Europejską w sprawie polskich programów pomocowych i pomocy dla beneficjentów indywidualnych, a także szczegółowe wyjaśnienia dotyczące interpretacji przepisów w zakresie pomocy publicznej oraz informacje o obowiązujących procedurach. Istnieje również zakładka, która grupuje wszystkie polskie i unijne akty prawne regulujące udzielanie pomocy publicznej.

- b) UOKiK dokonuje w oparciu o swoje kompetencje, doświadczenie i uzgodnienia z Komisją Europejską, niezbędnych interpretacji przepisów w zakresie pomocy publicznej na potrzeby administracji publicznej. UOKiK uczestniczy w projektowaniu i uzgadnianiu oraz opiniowaniu wytycznych i instrukcji skierowanych do osób zajmujących się implementacją funduszy strukturalnych. Informacje te są szeroko upowszechniane w celu ich stosowania.
- c) Kontynuacja (wzorem okresu programowania 2007-2013) organizacji przez MIR oraz UOKiK cyklicznych spotkań oraz grup roboczych umożliwiających wymianę doświadczeń w zakresie pomocy publicznej oraz aktualizację wiedzy.

Dopełnieniem działań na rzecz spełnienia kryterium 2 będzie zapewnienie systemu szkoleń nt. pomocy publicznej dla pracowników administracji zaangażowanych we wdrażanie funduszy europejskich.

System szkoleń zostanie zapewniony dzięki realizacji projektów w ramach POPT 2014-2020 dotyczących organizacji systemu szkoleń i upowszechniania informacji wśród pracowników UOKiK oraz instytucji zaangażowanych we wdrażanie funduszy europejskich. Odpowiednie zapisy w tym zakresie znalazły się w przekazanym przez stronę polską do KE projekcie programu POPT 2014-2020, przyjętym przez Radę Ministrów w styczniu 2014 r. (oś priorytetowa I.)

Warunek uznany jest za spełniony. Kwestia systemu szkoleń ma jedynie charakter uzupełniający – stosowne regulacje, o których mowa w kryterium 2. ujęte zostały w POPT.

Kryterium 3

Warunek został spełniony poprzez zapewnienie zdolności instytucjonalnej umożliwiającej skuteczne wdrożenia i stosowanie unijnych przepisów w zakresie pomocy państwa, w tym:

- 1) Organem odpowiedzialnym za skuteczne wdrożenie i stosowanie unijnych przepisów w zakresie pomocy publicznej jest Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (UOKiK). Prezes UOKiK realizuje swoje zadania poprzez UOKiK. Kompetencje Prezesa UOKiK w zakresie pomocy publicznej reguluje *Ustawa z dnia 30 kwietnia 2004 r. o postępowaniu w sprawach dotyczących pomocy publicznej* (tekst jednolity - Dz. U. z 2007 r. Nr 59, poz. 404, z późn. zm). Zgodnie z tą ustawą, Prezes UOKiK opiniuje projekty programów pomocowych i pomocy indywidualnej (dalej: projekty pomocy), w tym projekty finansowane w ramach środków strukturalnych, notyfikuje je Komisji Europejskiej, reprezentuje rząd polski w postępowaniu przed Komisją i sądami europejskimi oraz monitoruje pomoc publiczną udzielaną przedsiębiorcom. Ponadto, Prezes UOKiK współpracuje przy tworzeniu i zmianie projektów pomocy, w tym przewidujących wydatkowanie środków z funduszy strukturalnych, już na etapie uzgodnień międzyresortowych, a także z podmiotami udzielającymi pomocy oraz beneficjentami pomocy, w celu zapewnienia zgodności projektów pomocy z unijnymi przepisami o pomocy publicznej lub wyjaśnienia wątpliwości dotyczących stosowania przepisów o pomocy publicznej. **Stan etatowy UOKiK, zgodnie z deklaracją urzędu, jest wystarczający dla zapewnienia właściwej realizacji zadań na rzecz wdrażania funduszy europejskich. W przypadku zidentyfikowania dodatkowych potrzeb możliwe będzie uzasadnione zwiększenie zatrudnienia, dzięki możliwości finansowania etatów z POPT.**

Możliwość stałej aktualizacji kompetencji pracowników UOKiK zaangażowanych w zadania związane z pomocą publiczną na potrzeby wdrażania funduszy strukturalnych zostały zapewnione w programie operacyjnym Pomoc Techniczna 2007-2013, jak również w Programie Operacyjnym Pomoc Techniczna 2014-2020. UOKiK, jako instytucja zaangażowana we wdrażanie funduszy europejskich został uwzględniony w katalogu beneficjentów programu.

2) Zapewnienie zdolności administracyjnej w instytucjach zaangażowanych we wdrażanie funduszy

W każdej instytucji udzielającej pomocy utworzono stanowiska dedykowane pomocy publicznej. Dzięki doświadczeniom z realizacji projektów w ramach perspektywy 2007-2013, a także szkoleniom w ramach POPT 2007-2013 istnieje zdolność administracyjna w zakresie pomocy publicznej w instytucjach zaangażowanych we wdrażanie funduszy europejskich. Pracownicy zajmujący się pomocą publiczną zostaną objęci planem szkoleń (o którym mowa w kryterium 2) oraz będą mieli zapewnioną możliwość wymiany doświadczeń i aktualizacji wiedzy poprzez uczestnictwo w cyklicznych spotkaniach oraz grupach roboczych organizowanych przez MIR i UOKIK (wzorem okresu programowania 2007-2013). Ponadto, w razie zidentyfikowanych specyficznych potrzeb, IZ oraz IP mają możliwość organizacji doraźnych szkoleń specjalistycznych w tym zakresie dla pracowników w ramach komponentów pomocy technicznej programów.

Ponadto, tematyka pomocy publicznej jest (oraz była w latach 2007-2013) elementem szkoleń horyzontalnych dla szerokiej grupy pracowników instytucji zaangażowanych we wdrażania funduszy, co zapewnia ogólną orientację w ww. tematyce oraz świadomość istotności zagadnienia w procesie wdrażania funduszy)

V. Przewidywany termin spełnienia warunku: warunek spełniony.

VI. Plan działań na rzecz wypełnienia warunku: warunek jest spełniony w całości.

Ze względu na trwającą reformę pomocy publicznej na poziomie unijnym, po przyjęciu POPT, uruchomiony zostanie system szkoleń dedykowany uzupełnieniu wiedzy pracowników o nowe regulacje.

WARUNEK OGÓLNY 6. Prawodawstwo w dziedzinie ochrony środowiska w zakresie ocen oddziaływania na środowisko (EIA) oraz strategicznych ocen oddziaływania na środowisko (SEA)

Warunek	Kryteria wypełnienia	Spełnienie kryterium	Status warunku
Istnienie rozwiązań zapewniających skuteczne stosowanie unijnych przepisów w dziedzinie ochrony środowiska w zakresie ocen oddziaływania na środowisko (EIA) oraz strategicznych ocen oddziaływania na środowisko (SEA)	Kryterium 1: rozwiązania dotyczące skutecznego stosowania dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/92/UE (OoŚ) i dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2001/42/WE (SEA)	Tak	Spełniony
	Kryterium 2: rozwiązania w zakresie szkoleń i rozpowszechniania informacji wśród pracowników zaangażowanych we wdrażanie dyrektyw dotyczących OoŚ i SEA	Tak	
	Kryterium 3: rozwiązania mające na celu zapewnienie odpowiednich zdolności administracyjnych	Tak	

I. Instytucje odpowiedzialne za wypełnienie warunku:

1. Ministerstwo Środowiska – rola wiodąca
2. Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska – rola wspomagająca
3. MIR – koordynująca w zakresie kryterium 2 i 3;

II. Zastosowanie warunku

Warunek ma zastosowanie dla wszystkich priorytetów inwestycyjnych, dla których przewidziana jest konieczność przeprowadzenia EIA i SEA. Warunek dotyczy właściwych programów krajowych i regionalnych. Ze względu na charakter warunku spełnienie wszystkich kryteriów na poziomie krajowym, zgodnie z planem działań, oznacza spełnienie warunku dla wszystkich programów operacyjnych.

III. Ryzyko niespełnienia warunku: -

IV. Sposób realizacji kryteriów

Kryterium 1

Zgodnie z wymaganiami określonymi w ww. kryterium niezbędne było zakończenie procesu transponowania do polskiego systemu prawnego dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/31/WE z dnia 23 kwietnia 2009 r. w sprawie geologicznego składowania dwutlenku węgla oraz dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/92/UE z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie oceny skutków wywieranych przez niektóre przedsięwzięcia publiczne i prywatne na środowisko.

W powyższym zakresie podjęte zostały następujące działania:

- a) Kwestie EIA i SEA zostały uregulowane w ustawie z dnia 3 października 2008 r. *o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko* (Dz. U. Nr 199, poz. 1227 z późn. zm.) – (dalej: *Ustawa o oś*) oraz, w zakresie EIA, rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2010r. *w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko* (Dz. U. Nr 213 poz. 1397, z późn. zm.); zwanej dalej „rozporządzeniem o oś”.
- b) Rozporządzenie nowelizujące rozporządzenie o oś, tj. *rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 25 czerwca 2013 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko* (Dz. U. poz. 817) w § 3 wprowadza przepis uzależniający wejście w życie przepisów rozporządzenia dotyczących wychwytywania, transportowania i magazynowania dwutlenku węgla, od

wejścia w życie ustawy dotyczącej sekwestracji dwutlenku węgla. Prace zmierzające do implementacji zasadniczej części dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/31/WE z dnia 23 kwietnia 2009 r. w sprawie geologicznego składowania dwutlenku węgla zostały zakończone – wraz z uchwaleniem ustawy z dnia 27 września 2013 r. o zmianie ustawy – Prawo geologiczne i górnicze oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1238). Ustawa weszła w życie z dniem 24 listopada 2013 r. Tym samym kryterium 1 warunku ogólnego 6 zostało spełnione w powyższym zakresie.

Rozporządzenie jest dostępne na stronie <http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20130000817>.

Ustawa jest dostępna na stronie <http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20130001238>.

- c) Akty prawne transponujące dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/92/UE z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie oceny skutków wywieranych przez niektóre przedsięwzięcia publiczne i prywatne na środowisko w sposób właściwy implementowały przepisy dotyczące regulacji wód. Natomiast niezgodność wynika z niewłaściwego stosowania przepisów o oś w zakresie tzw. „prac utrzymaniowych”. Problemem była niejasna granica między regulacją a utrzymaniem wód. Ustawa z dnia 30 maja 2014 r. o zmianie ustawy Prawo wodne oraz niektórych innych wychodzi naprzeciw temu problemowi i w sposób jasny określa granicę między regulacją wód i ich utrzymaniem, przy czym wprowadza dodatkowe mechanizmy prawne, które mają weryfikować wpływ prac utrzymaniowych na tereny cenne przyrodniczo. Projekt ustawy przewiduje także obowiązek sporządzania planów utrzymania wód, które będą poddawane strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko. Dnia 20 czerwca ustawa została podpisana przez Prezydenta.

Kryterium 1 zostało spełnione – ustawa o zmianie ustawy Prawo wodne oraz niektórych innych ustaw została opublikowana 11 czerwca 2014, weszła w życie 11 lipca 2014.

Kryterium 2

Podjęte zostały działania mające na celu zapewnienie szerokiego dostępu do informacji nt. EIA i SEA.

- a) Głównym instrumentem systemu rozpowszechniania wiedzy oraz wymiany doświadczeń pomiędzy pracownikami zaangażowanymi we wdrażanie dyrektyw EIA i SEA jest powołana w 2010 r. krajowa sieć organów środowiskach i instytucji zarządzających funduszami unijnymi "Partnerstwo: Środowisko dla Rozwoju" (odpowiednik europejskiej sieci ENEA-MA). Nadrzędnym celem działania Sieci jest stworzenie forum współpracy pomiędzy organami odpowiedzialnymi za ochronę środowiska oraz za zarządzanie funduszami unijnymi na różnych poziomach administracyjnych na rzecz włączania aspektów środowiskowych w przygotowanie, zarządzanie, wdrażanie, monitorowanie i ewaluację programów operacyjnych współfinansowanych z funduszy unijnych. W skład sieci wchodzi przedstawiciele Ministra Środowiska, Ministra Infrastruktury i Rozwoju, Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska, Regionalnych Dyrektorów Ochrony Środowiska, zarządów województw. Do prac w ramach sieci zapraszani są również przedstawiciele Komisji Europejskiej, eksperci zewnętrzni, pracownicy innych instytucji państwowych i samorządowych, przedstawiciele organizacji pozarządowych występujący w roli obserwatorów.

Działanie sieci będzie kontynuowane w perspektywie 2014 – 2020, co znalazło odzwierciedlenie w zapisach POPT (oś I).

- b) Planowana jest kontynuacja zadania „Wsparcie systemu ocen oddziaływania na środowisko i obszary Natura 2000” w ramach programu priorytetowego pn. „Wsparcie Ministra Środowiska w zakresie realizacji polityki ekologicznej państwa.. Jego celem jest wsparcie systemu ocen oddziaływania na środowisko, poprzez finansowe wsparcie organów administracji publicznej zaangażowanych w postępowania ocen oddziaływania przedsięwzięć na środowisko, strategicznych ocen oddziaływania na środowisko oraz ocen oddziaływania na obszary Natura 2000. Program jest realizowany przez Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.
- c) Na stronie <http://www.gdos.gov.pl/Categories/view/204/OOS> dostępne są informacje i instrukcje dotyczące przeprowadzania strategicznych ocen oddziaływania na środowisko.
- d) Zapewniono możliwość realizacji w ramach POPT projektów mających na celu podnoszenie wiedzy i umiejętności pracowników – GDOŚ, RDOŚ oraz instytucji zarządzających PO i RPO - zaangażowanych

we wdrażania dyrektyw EIA i SEA. Powyższe przyczynia się do kształtowania zdolności instytucjonalnej co ma wpływ także na realizację kryterium 3.

Kryterium 3

Dzięki doświadczeniom z realizacji projektów w ramach perspektywy 2007-2013, a także szkoleniom w ramach POPT 2007-2013 istnieje zdolność administracyjna w zakresie OOS w instytucjach zaangażowanych we wdrażanie funduszy europejskich.

Warunek został spełniony poprzez zapewnienie zdolności instytucjonalnej umożliwiającego skuteczne wdrożenia i stosowanie unijnych przepisów w zakresie wdrażania dyrektyw EIA i SEA, w tym:

- a) Ustawa o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko z 3.10.2008 r. daje podstawy prawne funkcjonowania Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska (GDOŚ), nadzorowanego przez Ministra Środowiska i 16 regionalnych dyrekcji ochrony środowiska. Instytucje te zostały objęte wsparciem merytorycznym i organizacyjnym finansowanym z EFRR w ramach POPT 2007-2013 w celu wzmocnienia instytucjonalnego w zakresie zadań związanych z funkcjonowaniem obszarów Natura 2000 oraz ocenami oddziaływania na środowisko. Wsparcie w powyższym zakresie, jak również finansowanie wynagrodzeń zostało przewidziane w POPT 2014-2020.
- b) Zapewniono zdolność instytucjonalną w zakresie prowadzenia ocen oddziaływania na środowisko we właściwych instytucjach zarządzających i pośredniczących, dzięki możliwości realizacji szkoleń, udziału w konferencjach, pracach grup roboczych ze środków pomocy technicznej. Wsparcie w tym zakresie będzie kontynuowane w ramach polityki szkoleniowej poszczególnych instytucji.

V. Przewidywany termin spełnienia warunku: spełniony

WARUNEK OGÓLNY 7. Systemy statystyczne i wskaźniki rezultatu

Warunek	Kryteria wypełnienia	Spełnienie kryterium	Status warunku
<p>Istnienie podstawy statystycznej niezbędnej do przeprowadzenia ocen skuteczności i ocen oddziaływania programów.</p> <p>Istnienie systemu wskaźników rezultatu niezbędnych przy wyborze działań, które w najefektywniejszy sposób przyczyniają się do osiągnięcia pożądaných rezultatów, do monitorowania postępów w osiągnięciu rezultatów oraz do podejmowania ewaluacji oddziaływania</p>	<p>a) gotowe są rozwiązania w zakresie terminowego gromadzenia i agregowania danych statystycznych, uwzględniające następujące elementy:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ identyfikację źródeł i mechanizmów mających na celu zagwarantowanie walidacji statystycznej, ➤ uregulowania dotyczące publikacji i dostępności publicznej zagregowanych danych 	<p>Tak</p> <p>Tak</p> <p>Tak</p>	<p>Częściowo spełnione</p>
	<p>b) skuteczny system wskaźników rezultatu, obejmujący:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ wybór wskaźników rezultatu dla każdego programu, dostarczających informacji na temat przyczyn uzasadniających wybór działań z zakresu polityki finansowanych przez dany program, ➤ ustanowienie wartości docelowych dla tych wskaźników, ➤ spójność każdego wskaźnika z następującymi wymogami: odporność oraz walidacja statystyczna, jasność interpretacji normatywnej, reagowanie na politykę, terminowe gromadzenie danych. 	<p>Tak</p> <p>Częściowo spełnione</p> <p>Tak</p>	
	<p>c) gotowe są procedury zapewniające, że wszystkie operacje finansowane z programu stosują skuteczny system wskaźników.</p>	<p>Tak</p>	

I. Instytucje odpowiedzialne za wypełnienie warunku:

w zakresie lit. a, b: Główny Urząd Statystyczny, Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, Instytucja Zarządzająca Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Podlaskiego,

w zakresie lit. c: Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, Instytucja Zarządzająca Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Podlaskiego,

II. Zastosowanie warunku

Warunek ma zastosowanie do całego programu operacyjnego.

III. Sposób realizacji kryteriów

Kryterium 1

W zakresie **kryterium pierwszego** w programie operacyjnym przedstawiono odpowiednio agregowane dane, które uwzględniają dla każdego wskaźnika nazwę, źródło danych oraz jego wartość bazową i docelową.

Dane dla monitorowania i ewaluacji oceniające stan, skuteczność oraz wpływ wdrażania programów pochodzą z czterech głównych źródeł:

1. statystyki publicznej – w większości na poziomie monitorowania celów strategicznych;
2. danych zapewnianych przez administrację publiczną i instytucje międzynarodowe;
3. systemu SL 2014 – w stosownych przypadkach na poziomie monitorowania celów programowych;
4. badań własnych, tam gdzie istnieją deficyty informacyjne.

W przypadku wskaźników, których źródłem jest statystyka publiczna dostęp do danych ze statystyki publicznej jest otwarty, co określa Ustawa o statystyce publicznej z dn. 29 czerwca 1995 r. (z późn. zm.). Ponadto, Art. 13 ust. 6 ustawy wskazuje, że: „Prezes Głównego Urzędu Statystycznego jest obowiązany do udostępniania organom administracji rządowej i jednostkom samorządu terytorialnego danych dotyczących realizowanych przez nie zadań, w ujęciu odpowiednim do ustawowego usytuowania poszczególnych zadań publicznych”. Wskaźniki zbierane przez statystykę publiczną spełniają wysokie kryteria jakościowe i są zbierane zgodnie z rocznym planem – Programem Badań Statystycznych Statystyki Publicznej (PBSSP). Informacje z systemów monitorowania są publicznie dostępne poprzez Internet.

W zakresie wskaźników pochodzących spoza statystyki publicznej (np. z badań własnych) w procesie gromadzenia, analizy i udostępniania danych IZ zapewnia mechanizmy właściwej kontroli jakości danych i walidacji statystycznej.

Na poziomie wskaźników produktu niezbędne dane zapewni w okresie 2014-20 zmodernizowany i rozbudowany system SL 2014, podlegający oddzielnym uregulowaniom. Jedną z funkcjonalności systemu SL 2014 będzie ewidencjonowanie danych dot. EFS dot. uczestników według płci (zgodnie z wymogami załączników I i II do rozporządzenia w sprawie EFS).

Dodatkowo, w celu zwiększania menu wyboru adekwatnych wskaźników, MIR wspólnie z GUS podjął szereg działań zapewniających rozwój systemu statystycznego dla potrzeb monitorowania celów strategicznych polityki spójności. W dniu 18 grudnia 2012 r. został podpisany list intencyjny wyznaczający ramy współpracy, który pozwoli elastycznie reagować na zapotrzebowanie informacyjne. W ślad za listem powstał szczegółowy plan zawierający listę zadań do realizacji, w tym m.in. uruchomienie nowych badań statystycznych, zwiększenie prób już prowadzonych badań pozwalających na dezagregację terytorialną wskaźników. W ramach tej współpracy uruchomiono bazę STRATEG, w której znajdują się i są na bieżąco aktualizowane wskaźniki rezultatu na poziomie strategicznym, m.in. umowy partnerstwa oraz programów operacyjnych.

Kryterium 2

W zakresie **kryterium drugiego** (lit. b) w programie przedstawiono wskaźniki rezultatu, które:

- odzwierciedlają motywację, jaką kierowano się przy projektowaniu interwencji, tj. w przypadku EFRR obrazują pożądaną zmianę sytuacji społeczno-gospodarczej, a w przypadku EFS – pozwalają uchwycić zmianę sytuacji wspieranych podmiotów lub uczestników,
- posiadają określoną (skwantyfikowaną) wartość bazową, odnoszącą się do najnowszych dostępnych danych,

- posiadają wartość docelową, tj. dla EFRR wartość dla każdego wskaźnika rezultatu strategicznego została określona ilościowo lub jakościowo, w przypadku EFS – cele określone dla wskaźników odzwierciedlają stan jaki zaplanowano do osiągnięcia w wyniku interwencji,
- posiadają źródło danych oraz informacje o częstotliwości pozyskiwania danych,
- spełniają kryteria poprawności metodologicznej.

Zgodnie z zapisami instrukcyjnymi „Szablonu Programu Operacyjnego 2014-2020 w Polsce z komentarzem”, w tabeli nr 3 Programu poprawnie określa wskaźniki rezultatu, a w przypadku EFS w tabeli nr 4 - wspólne i specyficzne wskaźniki rezultatu, w tabeli nr 5 - wskaźniki produktu i w tabeli nr 6 - wskaźniki ram wykonania. W zakresie wskaźników rezultatu, dla których zidentyfikowano braki informacyjne (brak wartości bazowej i docelowej wskaźnika rezultatu strategicznego: „Odsetek obywateli korzystających z e-administracji (EAC)”) – w sekcji 9 w tabeli nr 24 Programu została umieszczona właściwa informacja o częściowym spełnieniu warunku ex-ante nr 7 oraz w tabeli nr 25 Programu - opis działań zmierzających do spełnienia odpowiedniego kryterium warunku wstępnego, wskazuje podmioty odpowiedzialne oraz harmonogram prac.

Kryterium 3

Dla spełnienia **kryterium trzeciego** (lit. c), stosowane są zapisy właściwych aktów prawnych (rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady, rozporządzenia wykonawcze KE) oraz wytyczne KE The programming period 2014-2020 guidance document on monitoring and evaluation - European Regional Development Fund and Cohesion Fund, oraz The programming period 2014-2020 guidance document on monitoring and evaluation – European Social Fund, stosowane zapisy ustawy z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014-2020 oraz zapisy instrukcyjne „Szablonu Programu Operacyjnego 2014-2020 w Polsce z komentarzem”.

Ponadto, procedury zapewniające, że wszystkie operacje finansowane z programu stosują skuteczny system wskaźników zapewnione są przez wytyczne MliR oraz procedury wewnętrzne poszczególnych Instytucji Zarządzających.

WARUNEK TEMATYCZNY 1. Wzmacnianie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji

Warunek	Kryteria wypełnienia	Spełnienie kryterium	Status warunku
1.1. Badania naukowe i innowacje: Istnienie krajowych lub regionalnych strategii na rzecz inteligentnej specjalizacji, zgodnie z krajowym programem reform, w celu zwiększenia wydatków na badania i innowacje ze środków prywatnych, co jest cechą dobrze funkcjonujących krajowych lub regionalnych systemów badań i innowacji.	Gotowa jest krajowa lub regionalna strategia na rzecz inteligentnej specjalizacji, która:	-	Częściowo spełniony
	1. opiera się na analizie SWOT lub podobnej analizie, aby skoncentrować zasoby na ograniczonym zestawie priorytetów badań i innowacji,	Częściowo spełnione	
	2. przedstawia działania na rzecz pobudzenia prywatnych inwestycji w badania i rozwój,	Częściowo spełnione	
	3. obejmuje mechanizm monitorowania.	Częściowo spełnione	
	(4) Przyjęto ramy określające dostępne środki budżetowe na badania i innowacje	Nie	

I. Instytucje odpowiedzialne za wypełnienie warunku:

Instytucją odpowiedzialną za spełnienie warunku jest Zarząd Województwa Podlaskiego, instytucją współpracującą – Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju

II. Zastosowanie warunku: RPOWP 2014-2020

III. Ryzyko niespełnienia warunku: średnie.

IV. Sposób realizacji kryteriów

Analiza przeprowadzona na zlecenie MIR przez ekspertów Banku Światowego w okresie luty-czerwiec 2013 r. w oparciu o ekspercki projekt Podlaskiej Strategii Innowacji opracowanej przez Uniwersytet w Białymstoku w roku 2012 wskazała, iż warunek ten w przypadku naszego regionu nie jest spełniony. W związku z tym Zarząd Województwa Podlaskiego podjął szereg działań związanych m.in. z aktualizacją Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020 oraz rozpoczął prace nad dokumentem wdrożeniowym do Strategii, co ma doprowadzić do spełnienia wymagań rozporządzenia ramowego na poziomie regionalnym.

Szerokie ramy strategiczne dla przyjęcia strategii inteligentnych specjalizacji na poziomie regionalnym zapewnią przyjęta we wrześniu 2013 r. Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020 (SRWP), która jest zgodna z zapisami Strategii Innowacyjności i Efektywności Gospodarki.

W celu spełnienia warunku ex ante na poziomie regionu podjęto prace nad przygotowaniem dokumentu implementacyjnego do SRWP w zakresie inteligentnych specjalizacji. Zgodnie bowiem z przyjętą organizacją procesu wdrażania SRWP na potrzeby realizacji celów Strategii tworzone będą programy/plany rozwoju.

Niniejszy opis przedstawia dotychczas wykonane prace oraz działania niezbędne do podjęcia, aby warunek ex ante został całkowicie spełniony i tym samym stanowi Action Plan wskazujący ścieżkę dojścia do pełnej realizacji warunku ex-ante.

Dotychczas podjęte działania celem wypełnienia warunku ex ante 1.1:

Za początek procesu zmierzającego do określenia inteligentnych specjalizacji (IS) województwa podlaskiego oraz spełnienia warunków wynikających z warunku ex ante należy uznać rozpoczęcie prac nad aktualizacją Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020 (SRWP). Uchwałą Nr XII/125/11 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 24 października 2011 r. w sprawie trybu, zasad i harmonogramu aktualizacji Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020 oraz Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Podlaskiego, zmienionej uchwałą Nr XXII/257/12 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 22 października 2012 r., Sejmik Województwa Podlaskiego rozpoczął prace nad aktualizacją Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego, przyjętej przez Sejmik Województwa Podlaskiego Uchwałą Nr XXXV/438/06 z dnia 30 stycznia 2006 r.

Przebieg prac nad aktualizacją SRWP został przedstawiony w aneksie nr 1 do Strategii (http://www.strategia.wrotapodlasia.pl/pl/strategia/o_strategii.htm). Jak wynika z zawartego w tym załączniku kalendarium, proces aktualizacji Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020 przebiegał przy zaangażowaniu szerokiego grona osób, instytucji, partnerów społecznych i gospodarczych. Byli oni angażowani w prace nad SRWP zarówno na etapie powstawania dokumentu (prace grup roboczych nad diagnozą, celami itp., tematyczne spotkania konsultacyjne dotyczące poszczególnych obszarów), jak i na etapie właściwych konsultacji społecznych. W trakcie przeprowadzonych konsultacji dokumentu kierowano się następującymi zasadami:

- partnerstwa – udział w procesie konsultacji społecznych umożliwiał współdziałanie, współdecydowanie i współodpowiedzialność w zakresie rozwoju regionalnego;
- powszechności – konsultacje społeczne skierowane zostały do szerokiego grona zainteresowanych, wśród których znaleźli się przedstawiciele podmiotów wszystkich szczebli: lokalnego, regionalnego i ogólnopolskiego;
- równości – wszystkie zgłaszane opinie były rozpatrywane na równych zasadach;
- jawności – wszystkie działania podejmowane w ramach konsultacji miały charakter jawny, a wszystkie etapy procesu, opinie i uwagi zostały udokumentowane.

Zaktualizowana Strategia stanowi duży sukces całego regionu, gdyż proces jej powstawania stał się przyczynkiem do nawiązania dyskusji i współpracy rozmaitych grup interesariuszy (w tym partnerów gospodarczych, administracji, nauki, organizacji pozarządowych) i rozwoju kapitału społecznego w województwie podlaskim.

W ramach prac nad SRWP przeprowadzono diagnozę stanu województwa, powołanych zostało 5 grup tematycznych, w tym w obszarze Gospodarki. W prace przedmiotowej grupy zaangażowane zostało szerokie grono interesariuszy – organizacje zrzeszające przedsiębiorców, IOB, uczelnie regionalne itp. Raporty przygotowane przez poszczególne grupy były przedmiotem szerszej dyskusji podczas spotkań konsultacyjnych. W ramach prac nad aktualizacją Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020 w regionie zdefiniowano następujące obszary inteligentnych specjalizacji:

- 1) EKO – zielone technologie (przetwórstwo rolno-spożywcze, life science, ekoinnowacje, ekorozwój, srebrna gospodarka),
- 2) BRAMA NA WSCHÓD – wykorzystanie istniejącego potencjału regionu (korzyści z położenia na zewnętrznej granicy UE, partnerstwo transgraniczne, gospodarka zorientowana na wschodnich sąsiadów, wspólne badania z uczelniami ze Wschodu).

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020 przyjęta dnia 9 września 2013 roku.

Obszary inteligentnych specjalizacji województwa podlaskiego nie zostały na tym etapie konkretnie zdefiniowane, jest to ogólne, szerokie określenie obszarów specjalizacji regionu, które wyraźnie bazują na potencjałach endogenicznych oraz mają charakter międzysektorowy. Należy podkreślić, iż wskazane specjalizacje nie ograniczają się tylko do zakresu B+R+I (nie wskazują szczegółowych technologii, nie ograniczają się do wysokich technologii), bowiem przewagi konkurencyjne regionu to nie zawsze kluczowe branże, przedsiębiorstwa czy technologie, ale czasami wizerunek, marka regionu, którą można wykorzystać do skutecznego konkurencyjnego inwestorów i turystów. Inteligentne specjalizacje są postrzegane także w wymiarze kształcenia, zasobów pracy, zaplecza naukowego.

Wyłonione w SRWP obszary specjalizacji ("Eco" i "East") zostały poprzedzone szerokimi analizami diagnostycznymi, doświadczeniami z poprzedniej Strategii, a także wynikają z wizji rozwojowej. Czynniki bezpośrednio i pośrednio związane z IS znajdują się w analizie SWOT w SRWP. W celu spełnienia warunku ex ante podjęto prace nad przygotowaniem dokumentu implementacyjnego w zakresie inteligentnych specjalizacji. Powołane zostały organy wskazane w SRWP jako odpowiedzialne za proces wdrażania Strategii, tj. Podlaskie Forum Terytorialne, Zespół Zadaniowy ds. realizacji strategii oraz grupy robocze ds. realizacji idei e-Podlaskie, OZE, ds. polityki klastrowej oraz ds. specjalizacji regionalnej gospodarki, których praca również będzie miała swój wkład w projekt programu wdrożeniowego dotyczącego specjalizacji regionu. Za monitorowanie regionalnej strategii inteligentnych specjalizacji odpowiedzialne będzie Regionalne Obserwatorium Terytorialne.

W drugiej połowie roku 2013 na zlecenie Komisji Europejskiej została przeprowadzona przez pana Jacka Walendowskiego z Technopolis Group analiza, która wskazała i potwierdziła, iż celem wypełnienia warunku ex ante należy dodatkowo opracować dokument o charakterze implementacyjnym do SRWP (Jacek Walendowski,

Assessment of the perspectives of Podlaskie (Poland) in the view of the development of a regional strategy for smart specialization, Technopolis Group, styczeń 2014). Zgodnie z założeniami SRWP prace nad programem specjalizacji regionalnych będzie prowadzony w modelu pełnej partycypacji ze strony partnerów społeczno-gospodarczych, na wszystkich etapach jego tworzenia.

Kryterium pierwsze

W SRWP wskazano wstępnie obszary inteligentnych specjalizacji oraz przeprowadzono analizę SWOT, której elementy bezpośrednio i pośrednio związane są z IS (np. czyste, różnorodne i mało zmienione środowisko przyrodnicze, wysoka konkurencyjność branży mleczarskiej, załączki ośrodków wzrostu w branżach: instrumenty medyczne, przemysł maszynowy). W procesie tworzenia RIS3 przygotowano pogłębioną diagnozę w obszarze: biznes-nauka-otoczenie oraz uszczegółowioną analizę SWOT koncentrującą się na kwestiach dotyczących IS. Analiza SWOT będzie elementem powstającego obecnie dokumentu wdrożeniowego do SRWP i posłuży do ostatecznego wyboru priorytetów badań i innowacji, przy zaangażowaniu możliwie szerokiego grona interesariuszy.

Kryterium drugie

Działania na rzecz pobudzenia prywatnych inwestycji w badania i rozwój zostaną uszczegółowione w powstającym obecnie dokumencie wdrożeniowym do SRWP. Odpowiedzi na pytania dotyczące najbardziej oczekiwanych i efektywnych instrumentów wsparcia, sieci współpracy w regionie oraz możliwości wpływu IS na pobudzenie rozwoju gospodarczego służą m.in. warsztaty organizowane z przedsiębiorcami, przedstawicielami nauki i IOB (proces „przedsiębiorczego odkrywania”).

Trwający w regionie proces "przedsiębiorczego odkrywania" jest koordynowany przez Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego. Koordynacja prac powołanej w dniu 4 sierpnia 2014 r. uchwałą Komitetu Sterującego SRWP Grupy roboczej ds. specjalizacji regionalnej gospodarki powierzona została Departamentowi Rozwoju Regionalnego. W skład ww. Grupy wchodzi:

- 1) Przewodniczący Grupy (Dyrektor Departamentu Rozwoju Regionalnego) oraz stały Zastępca Przewodniczącego (dr hab. Wojciech Dziemianowicz, prof. UW);
- 2) 2 przedstawiciele przedsiębiorców realizujących projekty B+R i posiadających działy B+R oraz opatentowane wyniki badań;
- 3) 2 przedstawiciele instytucji otoczenia biznesu (IOB), w tym fundacji, stowarzyszeń i innych organizacji działających na terenie województwa podlaskiego, których działalność statutowa dotyczy wsparcia przedsiębiorczości w regionie;
- 4) 2 przedstawiciele Parków Naukowo-Technologicznych;
- 5) 2 przedstawiciele stowarzyszeń/związków pracodawców w regionie;
- 6) 4 przedstawiciele środowiska naukowego w regionie;
- 7) przedstawiciel Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podlaskiego;
- 8) przedstawiciel klastrów regionalnych wskazany przez Grupę ds. polityki klastrowej.

Pierwsze spotkanie Grupy roboczej odbyło się w dniu 25 sierpnia 2014 roku, zaś w wyniku podjętych ustaleń rozpoczęto serię warsztatów tematycznych służących przygotowaniu programu wdrożeniowego. Grupy tematyczne pokrywają najważniejsze obszary gospodarki, w których widoczna jest konkurencyjność województwa i wysoki potencjał naukowo-badawczy. W trakcie pierwszego cyklu warsztatów ze środowiskiem biznesu, nauki i IOB podjęte zostały kwestie możliwości współpracy i zaangażowania się różnych partnerów w sieci innowacji, a także ogólnych oczekiwań wobec interwencji publicznej. Ich celem było wypracowanie wspólnej wizji i postulatów środowiska biznesu wobec interwencji publicznej oraz instytucji naukowych i innych instytucji otoczenia biznesu. Celem drugiego cyklu warsztatów było skonkretyzowanie oczekiwanych i najbardziej efektywnych instrumentów i form wsparcia dla IS w regionie; ocena efektów tego wsparcia z punktu widzenia zdolności regionu do absorpcji; opracowanie scenariuszy reakcji regionu na wsparcie IS – w kontekście rozbudowy łańcucha wartości.

Zgodnie z rekomendacjami KE celem warsztatów było również skonkretyzowanie, jakie obszary IS zostaną wybrane przez region jako priorytety polityki UE.

Kryterium trzecie

W SRWP opisany został system monitorowania Strategii, który będzie elementem szerszego systemu monitorowania polityki rozwoju. Zgodnie z Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego, Krajowe Obserwatorium Terytorialne, wspólnie z tworzonymi przez samorządy województw Regionalnym Obserwatoriami Terytorialnymi, przy wsparciu statystyki publicznej (GUS i Urzędów Statystycznych w województwach), stanowić ma podstawę zintegrowanego systemu analityczno-monitoringowego dedykowanego ocenie polityk rozwojowych, mających wpływ terytorialny. Monitorowaniu podlegać będzie m.in. realizacja programów i planów rozwojowych, poprzez które wdrażana będzie Strategia.

Zgodnie z SRWP za monitorowanie regionalnej strategii inteligentnych specjalizacji odpowiedzialne będzie Regionalne Obserwatorium Terytorialne. System monitorowania RIS3 w województwie podlaskim zostanie uszczegółowiony w powstającym dokumencie wdrożeniowym i będzie uwzględniał również możliwość pojawienia się nowych obszarów o wysokim potencjale wzrostu w kontekście IS. System monitoringu będzie opisywał także konieczne zadania oraz zakres prac (w tym wymagania finansowe), by rzetelnie oceniać rozwój IS, jak i innych obiecujących sektorów gospodarki. System monitorowania RIS będzie przewidywał cykliczne spotkania/warsztaty odpowiednich interesariuszy, które pomogą weryfikować przyjęte założenia.

Kryterium czwarte

W SRWP wskazane zostały ramy finansowe i źródła finansowe w odniesieniu do poszczególnych celów Strategii.

Ramy określające dostępne środki budżetowe na badania i innowacje zostaną określone w opracowywanym dokumencie RIS3.

V. Przewidywany termin spełnienia warunku: czerwiec 2015 r.

Warunek	Kryteria wypełnienia	Spełnienie kryterium	Status warunku
1.2. Infrastruktura badań i innowacji. Istnienie wieloletniego planu dotyczącego budżetu i priorytetów inwestycji.	Przyjęto orientacyjny wieloletni plan dotyczący budżetu i priorytetów inwestycji związanych z priorytetami UE oraz – w odpowiednich przypadkach – z Europejskim Forum Strategii ds. Infrastruktur Badawczych ESFRI).	Tak	Spełniony

I. Instytucje odpowiedzialne za wypełnienie warunku:

Ministerstwo Gospodarki, Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego

II. Zastosowanie warunku:

POIR, wszystkie RPO

III. Ryzyko niespełnienia warunku: -

IV. Sposób realizacji kryteriów

Warunek jest spełniony przez dokument Polska Mapa Drogowa Infrastruktury Badawczej, który został przyjęty w 2011 r. Realizuje on rekomendacje Europejskiego Forum Strategicznego Infrastruktur Badawczych (ESFRI) w tym zakresie. W 2012 r. opracowany został system finansowania projektów dużej infrastruktury badawczej objętych Mapą, który zakłada 10-letni (2013-2023) horyzont czasowy. Mapa została zaktualizowana w sierpniu 2014 r. Dodatkowo, poniżej przedstawiona została tabela prezentująca wieloletnie ramy finansowania inwestycji w infrastrukturę B+R.

Tabela zawiera szacunki dotyczące całości wydatków na finansowanie infrastruktury B+R, pochodzących z różnych źródeł. Podstawą prawną do ustalenia wydatków pochodzących ze środków europejskich (wraz z wymaganym wkładem krajowym) są programy operacyjne przyjmowane uchwałą Rady Ministrów (zgodnie z art., 14j ustawy z 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, Dz. U. 2006 nr 227 poz. 1658 z późn. zmianami). Natomiast dla wydatków pochodzących z budżetu państwa podstawą prawną są Wieloletnie Plany Finansowe Państwa, sporządzane na podstawie art. 103-108 ustawy z 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz.U. 2009 nr 157 poz. 1240 z późn. zmianami) i uchwalane przez Radę Ministrów.

Tabela została sporządzona w oparciu o następujące założenia:

- środki przeznaczone na finansowanie infrastruktury B+R wyniosą ok. 600 mln EUR, a kurs EUR-PLN przyjęty na potrzeby obliczeń to 4,2 PLN/EUR;
- zgodnie z zapisami Umowy Partnerstwa, wsparcie uzyskują projekty o możliwie wysokim stopniu finansowania ze środków prywatnych; na potrzeby obliczeń w tabeli zostały przyjęte pewne szacunki, jednak ostateczne proporcje finansowania zależą od wyników konkursu, w którym kryteria wyboru projektów preferować będą inwestycje angażujące najwyższe środki ze źródeł prywatnych;
- wkład własny w programach 2014-20 oznacza wkład własny rzeczowy lub finansowy wniesiony przez beneficjenta, który nie musi być wolny od pomocy publicznej.

Koordinacja EAC 1.2

Zgodnie z Umową Partnerstwa, inwestycje w projekty dotyczące infrastruktury badawczej sektora nauki są realizowane na poziomie krajowym, na podstawie PMDIB. Z poziomu regionalnego wspierana będzie jedynie infrastruktura badawcza uzgodniona w Kontrakcie Terytorialnym. W zakresie infrastruktury B+R Kontrakt

Terytorialny określa kluczowe z punktu widzenia rozwoju regionów przedsięwzięcia, przeznaczone do finansowania ze środków RPO, uzgodnione przez stronę rządową i samorządową.

Wykorzystanie Kontraktu Terytorialnego do uzgodnienia projektów z zakresu infrastruktury nauki będzie miało na celu koordynację działań podejmowanych na poziomie krajowym i regionalnym, w szczególności uniknięcie zjawiska wsparcia podobnych przedsięwzięć infrastrukturalnych w różnych regionach (w tym powielania infrastruktury już sfinansowanej w latach 2007-2013). W ocenie propozycji władz regionalnych zgłoszonych do KT dotyczących infrastruktury B+R na poziomie regionalnym uczestniczą przedstawiciele ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego, ministra właściwego ds. nauki oraz NCBiR.

W ramach Kontraktu Terytorialnego możliwe będzie uzgodnienie inwestycji przeznaczonych do sfinansowania w ramach RPO, przy spełnieniu kryteriów wynikających z Umowy Partnerstwa i zapewnieniu zgodności z regionalnymi inteligentnymi specjalizacjami, zarówno wpisanych na PMDiB, jak i przedsięwzięć nie wpisanych na PMDiB, ocenionych pod względem potencjału i doskonałości naukowej przez MNiSW i NCBR według jednolitych kryteriów zawartych w fiszce projektowej. Warunkiem uzyskania wsparcia będzie pozytywna weryfikacja fiszki, szczególnie w zakresie źródeł finansowania projektu, wkładu własnego oraz zapewnienia trwałości finansowania po zakończeniu projektu.

Wieloletni plan finansowania infrastruktury badawczej w Polsce (w mln PLN)											Podstawa prawna
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	
Zakup lub wytworzenie aparatury naukowo-badawczej oraz inwestycji budowlanych	210,4	166,4	170,5	174,8	179,2	185	190	195	200	205	Poddziałanie 10.1.2.1.1 Wieloletni Plan Finansowy Państwa 2014-2017 (kursywa na niebiesko – projekcja / szacunek MNiSW)
Finansowanie inwestycji w zakresie infrastruktury informatycznej nauki	27,2	30,1	30,1	30,2	30,2	30,3	30,3	30,4	30,4	30,5	Poddziałanie 10.1.2.2.1 WPFPP 2014-2017 (kursywa na niebiesko – projekcja / szacunek MNiSW)
XFEL i FAIR	20,6	51**	25**	0,3**	0,6**						Poddziałanie 10.2.2.2.1 WPFPP 2014-2017 (** - wysokość nakładów zależy od stopnia realizacji przedsięwzięć na który PL nie ma wpływu)
PO IG - środki europejskie	693	1049	1254								POIG
PO IG - wkład publiczny krajowy	122	185	221								POIG
PO IG - wkład prywatny	0	0	0								POIG
RPO – środki europejskie*	355	484	547								RPO
RPOs – wkład publiczny krajowy*	105	94	115								RPO
RPOs - wkład prywatny*	11	23	26								RPO
PO IR - środki europejskie				360	360	360	360	360	360	360	POIR (kursywa na niebiesko – projekcja/szacunek MNiSW)
PO IR - wkład własny				42	42	42	42	42	42	42	
PO IR - wkład prywatny				120	120	120	120	120	120	120	
RPO – środki europejskie				360	360	360	360	360	360	360	RPO (kursywa na niebiesko – projekcja/szacunek MNiSW)

RPOs – wkład własny		42	42	42	42	42	42	42	
RPOs - wkład prywatny		120	120	120	120	120	120	120	
Inne (w tym międzynarodowe)									Europejski Fundusz na Rzecz Inwestycji, Horyzont 2020

WARUNEK TEMATYCZNY 2. Zwiększenie dostępności, stopnia wykorzystania i jakości technologii informacyjno-komunikacyjnych

Warunek	Kryteria wypełnienia	Spełnienie kryterium	Status warunku
<p>2.1 Rozwój cyfrowy: Strategiczne ramy polityki w dziedzinie rozwoju cyfrowego w celu pobudzenia rynku przystępnych, dobrej jakości i interoperacyjnych usług, prywatnych i publicznych, wykorzystujących technologie informacyjno-komunikacyjne, a także aby przyspieszyć ich asymilację przez obywateli, grupy w trudnej sytuacji, przedsiębiorstwa i administrację publiczną, w tym inicjatywy transgraniczne.</p>	<p>Strategiczne ramy polityki rozwoju cyfrowego, na przykład w ramach krajowej lub regionalnej strategii na rzecz inteligentnej specjalizacji zawierają:</p> <ul style="list-style-type: none"> – budżet i priorytety działań określone na podstawie analizy SWOT lub podobnej analizy spójnej z tabelą wyników europejskiej agendy cyfrowej; – została przeprowadzona analiza równoważenia wsparcia dla popytu i podaży TIK; – wskaźniki miary postępów interwencji w takich dziedzinach jak umiejętności cyfrowe, e-integracja, e-dostępność, oraz postęp w zakresie e-zdrowia w granicach określonych w art.168 TFUE, spójne w stosownych przypadkach z istniejącymi odpowiednimi unijnymi, krajowymi lub regionalnymi strategiami sektorowymi; – ocenę potrzeb w zakresie budowania większego potencjału TIK 	<p>Tak</p> <p>Tak</p> <p>Tak</p> <p>Tak</p>	<p>Spełniony</p>

I. Instytucje odpowiedzialne za wypełnienie warunku

Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji

II. Zastosowanie warunku

POPC, wszystkie RPO

III. Ryzyko niespełnienia warunku: -

IV. Sposób realizacji kryteriów

Dokumenty spełniające warunek ex-ante:

1. Strategia Sprawne Państwo (SSP) przyjętą przez Radę Ministrów w dniu 12 lutego 2013 roku (<http://monitorpolski.gov.pl/mp/2013/136/1>), która stanowi ramy dla działań związanych ze zwiększeniem przejrzystości i efektywności administracji publicznej – zasady otwartego rządu w tym wzroście udostępniania zasobów sektora publicznego, podniesieniu sprawności instytucjonalnej państwa poprzez wykorzystanie nowoczesnych systemów informacyjno-komunikacyjnych oraz poprawę świadczenia usług publicznych w tym tych dotyczących wymiaru sprawiedliwości w oparciu o wykorzystanie TIK.
2. Program Zintegrowanej Informatyzacji Państwa przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 8 stycznia 2014 roku stanowiący dokument wykonawczy do SSP (<https://mac.gov.pl/projekty/program-zintegrowanej-informatyzacji-panstwa-do-2020-r>), określający działania zmierzające do dostarczenia społeczeństwu wysokiej jakości elektronicznych usług publicznych w administracji, na rynku pracy, w ochronie zdrowia, wymiarze sprawiedliwości oraz usług obejmujących bezpieczeństwo i powiadamianie ratunkowe, prowadzenie działalności gospodarczej, rozliczanie podatków, ubezpieczeń społecznych i udostępniania zasobów informacyjnych administracji i nauki.
3. Policy paper dotyczący cyfrowego rozwoju Polski do 2020 r., aktualizowany przez Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji. Dokument zbierający i uzupełniający zagadnienia z zakresu TIK poruszane we wszystkich strategiach zintegrowanych i prezentujący wizję rozwoju cyfrowego Polski do 2020 r. w zakresie dostępu do internetu

szerokopasmowego, usług dostępnych przy wykorzystaniu internetu i kompetencji cyfrowych. Dokument został przyjęty przez Komitet Rady Ministrów ds. Cyfryzacji w dniu 15 listopada 2012 r., a następnie został zaktualizowany przez MAC i ponownie przyjęty przez KRMC w dniu 21 maja 2014 r.

4. Plan Działań na rzecz wdrażania strategii „Sprawne Państwo 2020” przygotowany w marcu 2014 roku przez Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji, jako narzędzie wdrażania SSP w perspektywie do 2020 roku zawierający katalog zadań dotyczący realizacji działań związanych z e-usługami oraz zwiększeniem dostępności do zasobów informacyjnych sektora publicznego. Dokument ten został przyjęty 20 czerwca 2014 roku przez Komitet Koordynacyjny do spraw Polityki Rozwoju.

Kryterium 1

SSP zawiera część priorytetów dot. rozwoju cyfrowego: e-administracja, otwarte zasoby publiczne, dostęp do internetu szerokopasmowego, aspekty rozwoju społeczeństwa informacyjnego w Polsce. Szczegółowe priorytety w tych obszarach określone są w PZIP, który przedstawia też planowany budżet.

Kryterium 2

Wsparcie dla popytu na technologie teleinformatyczne (TIK) polega przede wszystkim na zwiększaniu zainteresowania obywateli i zwiększania ich umiejętności wykorzystania nowych technologii; kwestia podaży tylko częściowo wchodzi w zakres SSP (dostęp do internetu, usługi e-administracji). Analiza w odniesieniu do rozwoju e-administracji, w tym zapotrzebowania społecznego na jej usługi, kompetencji cyfrowych, została przeprowadzona w PZIP. Szczegółowa analiza dotycząca popytu i podaży w odniesieniu do dostępności sieci internetu znajduje się w NPS.

Kryterium 3

Wskaźniki monitorowania na poziomie strategicznym znajdują się w Strategii Sprawne Państwo. Uzupełnieniem i uszczegółowieniem w tym zakresie jest PZIP.

Kryterium 4

SSP odnosi się do kwestii potrzeb w zakresie budowy sieci szerokopasmowych (kierunek interwencji 5.6. Powszechna dostępność wysokiej jakości usług szerokopasmowego dostępu do Internetu). Dokumentem wspierającym jest program rozwoju – Narodowy Plan Szerokopasmowy. SSP wskazuje też, że jednym z wyzwań rozwojowych jest szerokie wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych w budowaniu sprawnego państwa. Znajduje to odzwierciedlenie przekrojowe we wszystkich 7 celach szczegółowych Strategii. Obecnie kluczowym elementem dla sprawnie funkcjonującego państwa jest pełne, kompleksowe i wszechstronne wykorzystanie nowych technologii informatycznych w celu uproszczenia usług i udostępnienia ich drogą elektroniczną. Z tego tytułu płynąć będą wymierne korzyści zarówno dla obywateli, jak i administracji publicznej. Ponadto dokumentem konkretyzującym w zakresie e-administracji jest Program Zintegrowanej Informatyzacji Państwa.

WARUNEK TEMATYCZNY 3 Przedsiębiorczość

Warunek	Kryteria wypełnienia	Spełnienie kryterium	Status warunku
3.1.Przeprowadzono konkretne działania wspierające promowanie przedsiębiorczości z uwzględnieniem programu „Small Business Act”	(1) wprowadzono działania mające na celu skrócenie czasu potrzebnego na rozpoczęcie działalności gospodarczej i zmniejszenie kosztów zakładania przedsiębiorstw, z uwzględnieniem celów programu „Small Business Act”;	Tak	Częściowo spełniony
	(2) wprowadzono środki mające na celu skrócenie czasu potrzebnego na uzyskanie licencji i pozwoleń na podjęcie i prowadzenie szczególnego rodzaju działalności w ramach przedsiębiorstwa, z uwzględnieniem celów programu „Small Business Act”;	Nie	
	(3) wprowadzono mechanizm monitorowania procesu wdrażania programu „Small Business Act” i oceny wpływu prawodawstwa na MŚP.	Nie	

I. Instytucje odpowiedzialne za wypełnienie warunku

Ministerstwo Gospodarki we współpracy z Ministerstwem Sprawiedliwości

II. Zastosowanie warunku

Ułatwienie rozpoczynania i prowadzenia działalności gospodarczej

III. Ryzyko niespełnienia warunku: niskie.**IV. Sposób realizacji kryteriów****Kryterium 1**

Dostęp do rejestracji własnej działalności gospodarczej dla osoby fizycznej oraz rejestracji spółki z ograniczoną odpowiedzialnością możliwy jest poprzez skorzystanie z portalu <https://prod.ceidg.gov.pl> (następuje przekierowanie do odpowiednich podstron).

- Rejestracja własnej działalności gospodarczej dla osoby fizycznej:

Rejestracja własnej działalności gospodarczej odbywa się elektronicznie poprzez wykorzystanie wniosku CEIDG-1 na portalu <https://prod.ceidg.gov.pl/ceidg.cms.engine/> prowadzonym (administrowanym) przez Departament Handlu i Usług Ministerstwa Gospodarki. **Rejestracja własnej działalności gospodarczej z wykorzystaniem wniosku CEIDG-1 jest darmowa.** Przedsiębiorca może podjąć działalność gospodarczą w dniu złożenia wniosku o wpis. **Wpis jest dokonywany nie później, niż następnego dnia roboczego po dniu wpływu do CEIDG poprawnego wniosku.**

Składany wniosek jest równocześnie:

- wnioskiem o uzyskanie, zmianę albo skreślenie wpisu w rejestrze REGON;
- zgłoszeniem identyfikacyjnym albo aktualizacyjnym do naczelnika urzędu skarbowego (NIP);
- oświadczeniem o wyborze formy opodatkowania podatkiem dochodowym od osób fizycznych;
- zgłoszeniem albo zmianą zgłoszenia płatnika składek do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych;

- oświadczeniem o kontynuowaniu ubezpieczenia społecznego rolników.

Platforma CEIDG umożliwia, oprócz rejestracji własnej działalności, również:

- wprowadzenie zmiany danych (aktualizacja);
- zawieszenie działalności gospodarczej bądź jej wznowienie;
- zakończenie działalności gospodarczej.

Osoba rejestrująca własną działalność gospodarczą musi dokonać swojego zgłoszenia, a także ewentualnych zatrudnionych pracowników do ubezpieczeń społecznych lub ubezpieczenia zdrowotnego. Proces ten następuje poza systemem rejestracji własnej działalności (wniosek do CEIDG), z wykorzystaniem platformy elektronicznej ZUS. Zgłoszenie ubezpieczonych do ZUS jest bezpłatne.

Dodatkowo, przyjęta przez Sejm RP w dniu 23 października 2014 r. ustawa o *ułatwieniu wykonywania działalności gospodarczej* znosi obowiązek uzyskiwania potwierdzenia zgłoszenia rejestracyjnego dla celów podatkowych, a tym samym obniża koszt prowadzenia działalności gospodarczej (koszt opłaty za rejestrację to 170 zł).

Podstawą dla ww. działań są przepisy ustawy o swobodzie działalności gospodarczej (Dz.U. 2004 Nr 173 poz. 1807):

- art. 29 dot. wpisu do Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej;
- art. 25.3 przewiduje obowiązek dokonania wpisu nie później niż następnego dnia roboczego po dniu wpływu wniosku do systemu teleinformatycznego CEIDG;
- art. 14.1 przewiduje możliwość rozpoczęcia działalności gospodarczej już w dniu złożenia wniosku.

- Rejestracja własnej działalności gospodarczej dla spółki z ograniczoną odpowiedzialnością:

Rejestracja sp. z o.o. odbywa się elektronicznie poprzez wykorzystanie systemu S24 na portalu <https://ems.ms.gov.pl/> prowadzonym przez Ministerstwo Sprawiedliwości.

System umożliwia elektroniczne wypełnienie formularza rejestracji spółki, który następnie jest przekazywany do sądu właściwego terytorialnie. **Koszt rejestracji spółki z ograniczoną odpowiedzialnością wynosi 500 zł. Czas trwania procesu rejestracji wynosi przeciętnie 1 dzień roboczy.**

Zawiązanie spółki nie wymaga wizyty u notariusza, jako że w stosunku do umowy spółki „internetowej” nie jest wymagana forma aktu notarialnego. W zamian za to przedsiębiorca uzyskuje umowę spółki zawieraną przy wykorzystaniu wzorca dostępnego podczas rejestracji spółki. Wzorec oferuje szereg możliwości personalizacji kształtu spółki dla jej właściciela.

Do powstania spółki nie jest wymagane wniesienie wkładów na pokrycie kapitału zakładowego przed rejestracją spółki. Pokrycie kapitału zakładowego powinno nastąpić nie później, niż w terminie 7 dni od dnia wpisania spółki z o.o. do rejestru i musi mieć postać tylko i wyłącznie wkładów pieniężnych.

W kierunku usprawnienia zasady jednego okienka w odniesieniu do spółek z o.o. idzie ustawa z dnia 26 czerwca 2014 r. o zmianie ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym oraz zmianie niektórych innych ustaw, która obowiązuje od 1 grudnia 2014 r.

Powyższe zmiany umożliwiają wprowadzenie rozwiązania polegającego na nadawaniu podmiotom wpisanym do Krajowego Rejestru Sądowego identyfikatora podatkowego NIP oraz numeru identyfikacyjnego REGON (na podstawie danych przekazanych z KRS do Centralnego Rejestru Podmiotów Krajowej Ewidencji Podatników i rejestru GUS) automatycznie po dokonaniu wpisu podmiotu do Krajowego Rejestru Sądowego, przy wykorzystaniu systemu teleinformatycznego. Nadane identyfikatory są także automatycznie zamieszczane w KRS bezpośrednio po ich nadaniu, bez konieczności wydawania przez sąd rejestrowy orzeczenia w tym zakresie. W praktyce moment wpisu podmiotu do Krajowego Rejestru Sądowego jest dniem, od którego można rozpocząć działalność, w tym działalność gospodarczą.

Działanie nowopowstającego podmiotu ogranicza się wyłącznie do obowiązku złożenia wniosku o wpis podmiotu do Krajowego Rejestru Sądowego. Informacje o podmiocie zawarte w KRS będą stanowiły podstawowy pakiet danych, z

których korzystać będą inne instytucje – urząd skarbowy, GUS i ZUS. Oznacza to, że urzędy między sobą będą mogły wymieniać dane dotyczące przedsiębiorcy.

Obowiązek zgłoszeniowy po stronie przedsiębiorcy został ograniczony do tzw. danych uzupełniających. Są to dane, które nie podlegają wpisowi do KRS, a są niezbędne dla Urzędu Skarbowego, Głównego Urzędu Statystycznego i Zakładu Ubezpieczeń Społecznych i będą uzupełniane przez podmiot, w późniejszym terminie, już po rozpoczęciu działalności. Chodzi o m.in. o dane takie, jak: numer rachunku bankowego, dane kontaktowe, przewidywana liczba zatrudnianych, które albo mają charakter danych „wrażliwych”, albo nie są podmiotowi jeszcze znane w chwili rejestracji w KRS. Przedsiębiorca będzie je zamieszczał na jednym formularzu i składał w ciągu 21 dni od wpisu do KRS w urzędzie skarbowym, który przekaże je do GUS i ZUS. Składanie danych uzupełniających w formie papierowej lub elektronicznej nie będzie wstrzymywało rozpoczęcia przez podmiot działalności, w tym działalności gospodarczej.

Wskutek wprowadzenia powyższych rozwiązań podmiot już w dniu dokonania wpisu do KRS otrzymuje identyfikator podatkowy NIP oraz numer identyfikacyjny REGON i może faktycznie rozpocząć prowadzenie działalności gospodarczej.

- Koszty związane z zakładaniem przedsiębiorstwa

W przypadku zalecenia dotyczącego obniżenia kosztów założenia nowego przedsiębiorstwa do 100 euro, zgodnie z *Przeglądem programu Small Business Act dla Europy*, należy zaznaczyć, że w Polsce 92% prowadzonych działalności należy do osób fizycznych, których rejestracja jest bezpłatna. Jedynie 8% stanowią osoby prawne i jednostki niemające osobowości prawnej, dla których koszt rejestracji spółki wykracza nieznacznie powyżej 100 euro i jest znacząco niższy niż średnia UE (zgodnie z *Arkuszem kalkulacyjnym SBA 2014*, opracowywanym przez KE, średni koszt założenia spółki w UE wynosi 318 euro).

Działania w ramach CT 3 skupiają się przede wszystkim na wsparciu rozwoju istniejących przedsiębiorstw z sektora MŚP, co jest zgodne ze stanowiskiem KE prezentowanym podczas negocjacji programów operacyjnych. Wsparcie w zakresie zakładania firm będzie jedynie elementem projektów w ramach instrumentów finansowych (fundusze kapitału podwyższonego ryzyka – przewidziane w PO IR oraz kilku RPO), czy platform startowych, realizowanych w ramach PO PW. W zasadzie jedynie w przypadku wsparcia poprzez fundusze kapitału podwyższonego ryzyka, powstające firmy będą na pewno przybierać formę spółek, co wynika ze specyfiki tego instrumentu.

Biorąc powyższe pod uwagę, działania, które bezpośrednio dotyczą zakładania spółek stanowią nieznaczny procent alokacji przeznaczony na CT 3.

Mając na uwadze powyższe oraz art. 19 Rozporządzenia PE i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r., który wskazuje, że warunki wstępne mają zastosowanie jedynie w takim zakresie, w jakim są niezbędne do efektywnego i wydajnego osiągnięcia szczegółowego celu w przypadku priorytetu inwestycyjnego lub priorytetu unijnego, a także mają bezpośredni i rzeczywisty związek z osiągnięciem tego celu oraz bezpośrednio wpływają na ten proces, kryterium dotyczące kosztów zakładania przedsiębiorstw w zasadzie nie powinno być stosowane do instrumentów planowanych w CT 3.

Instytucja wiodąca: MG (CEIDG), MS (S24)

Instytucja współpracująca: MPiPS, RCL i inne instytucje publiczne

Kryterium 2

Reglamentacja możliwości podjęcia działalności gospodarczej w Polsce oparta jest o zapisy ustawy o swobodzie działalności gospodarczej (Dz.U. 2004 Nr 173 poz. 1807) – Rozdział 4 Koncesje oraz regulowana działalność gospodarcza:

- art. 46 dot. **koncesji** (działalności związane z wydobywaniem kopalni, produkcją i obrotem bronią, obrót i przechowywanie nośników energii, gry hazardowe, przewozy lotnicze, programy TV);
- art. 65-66 dot. **wpisu do rejestru działalności regulowanej** (działalność w zakresie prowadzenia agencji zatrudnienia – pośrednictwa pracy, produkcja alkoholu, prowadzenie archiwum, produkcja biopaliw, usługi detektywistyczne, handel dewizami, leczenie zwierząt, praktyki lekarskie i dentystyczne, nasiennictwo, usługi pielęgniarstwa, usługi pocztowe, szkolenia z ochrony roślin, handel środkami ochrony roślin, telekomunikacja, transport ludności, transport Kolejowy, turystyka oraz produkcja tytoniu.
- art. 75.1 dot. **zezwoleń** (działalności związane z handlem alkoholem, usługami komunalnymi, usługi finansowe, bankowe i ubezpieczeniowe);

- art. 75.3 dot. **licencji** (transport drogowy i kolejowy);
- art. 75.4 dot. **zgody** (prowadzenie rozliczeń papierów wartościowych).

Zapisy ustawy o swobodzie działalności gospodarczej wyraźnie stwierdzają (art. 66), iż **wpis do rejestru działalności regulowanej następuje w terminie 7 dni** od momentu poprawnie złożonych dokumentów do organu prowadzącego taki rejestr. **Działalność regulowana obejmuje najczęściej podejmowane rodzaje aktywności ekonomicznej spośród tych obszarów, do których dostęp jest reglamentowany bądź ograniczany przez państwo.**

Uzyskanie licencji (art. 75.3) jest procedurą administracyjną zgodną z KPA, tj. decyzja powinna być wydana w ciągu 30 dni.

Wskazujemy przy tym na inne zapisy ustawy o swobodzie działalności gospodarczej (Dz.U. 2004 Nr 173 poz. 1807), dotyczące czasu wydania zgody na podjęcie działalności:

- art. 11.1: Właściwy organ jest obowiązany do załatwiania spraw przedsiębiorców **bez zbędnej zwłoki**;
- art. 11.4: Potwierdzenie (wpływu sprawy przedsiębiorcy) zawiera wskazanie daty wpływu oraz **terminu rozpatrzenia wniosku**.

Koncesje nie powinny być brane pod uwagę przy analizie spełnienia kryterium drugiego, gdyż aktywności nimi regulowane dotyczą obszarów związanych z ekologią, eksploatacją kopalin bądź obronnością państwa.

Dodatkowo, dnia 12 czerwca 2014 r. Prezydent RP podpisał ustawę o standaryzacji niektórych wzorów pism w procedurach administracyjnych, która umożliwi określenie i udostępnienie wzorów pism w formie dokumentów elektronicznych dla niektórych procedur administracyjnych. Dzięki temu wprowadzone zostały jednolite w skali kraju wzory pism, przede wszystkim dotyczące wydania zezwolenia, wpisu do rejestru czy wydania zaświadczenia. Celem jest przyspieszenie procedur administracyjnych, w tym czasu potrzebnego na uzyskanie dokumentów potrzebnych do rozpoczęcia działalności gospodarczej.

- Deregulacja zawodów

Ponadto bezpośrednio do spełnienia kryterium drugiego odnosi się działalność legislacyjna Ministerstwa Sprawiedliwości, która prowadzi **program deregulacji zawodów oraz aktywności gospodarczej w Polsce**:

- I transza - Ustawa z dnia 13 czerwca 2013 r. o zmianie ustaw regulujących wykonywanie niektórych zawodów - weszła w życie.
- II transza - Ustawa z dnia 9 maja 2014 r. o ułatwieniu dostępu do wykonywania niektórych zawodów regulowanych - podpisana przez Prezydenta RP w dniu 30 maja 2014 r.
- III transza - Projekt ustawy o zmianie ustaw regulujących warunki dostępu do wykonywania niektórych zawodów. Projekt ustawy został przekazany do Sejmu i w dniu 7 maja 2014 r. odbyło się jego I czytanie.

Trzy transze przygotowane w Ministerstwie Sprawiedliwości zawierają zapisy dotyczące łącznie aż 246 zawodów:

- Pierwsza transza – 51 zawodów,
- Druga transza – 91 zawodów,
- Trzecia transza – 104 zawody.

W odniesieniu do III transzy deregulacji zawodów – prace postępują zgodnie z założonym harmonogramem. Od samego początku prac nad deregulacją przyjęte zostało założenie o realizacji reformy w sekwencji trzech transz - ze względu na szeroki zakres materii i potrzebę przeprowadzenia wyczerpujących konsultacji społecznych. Projekt III transzy wpłynął do Sejmu 15 kwietnia 2014 r., pierwsze czytanie odbyło się 7 maja 2014 r. Przewiduje się, że ustawa zostanie ogłoszona na przełomie I/II kwartału 2015 r.

Instytucja wiodąca: MG, MS

Instytucja współpracująca: Instytucje publiczne zaangażowane w wydawanie koncesji lub zezwoleń (MG, MS, MF, MŚ, URE, UKE, KRRiTV, MIR, MSW, jst)

Kryterium 3

- Monitoring Small Business Act

Monitoring *Small Business Act* prowadzony będzie w ramach corocznego raportu *Przedsiębiorczość w Polsce*, opracowywanego przez Ministerstwo Gospodarki. Pierwsze sprawozdanie z monitorowania SBA zostało zawarte w

tegorocznej (12.) edycji raportu *Przedsiębiorczość w Polsce*, który ukazał się 1.10.2014 r. (opublikowany na stronie MG).

Raport „Przedsiębiorczość w Polsce” jest corocznie opracowywany i publikowany przez MG od 2003 r. (wszystkie edycje raportu są na stronie <http://www.mg.gov.pl/Analizy+i+prognozy/Przedsiębiorczosc>). Każdorazowo dokument publikowany jest również w formie książkowej i przekazywany adresatom zewnętrznym (m.in. ministerstwa, wybrane komisje sejmowe i senackie, partnerzy społeczni i gospodarczy).

- Konsultacje on-line

Platforma konsultacji online, która została uruchomiona w Ministerstwie Gospodarki w marcu 2013 r. i jest dostępna na stronie konsultacje.gov.pl, od kwietnia 2014 r. została objęta pilotażem rządowym - oprócz projektów Ministerstwa Gospodarki są w nim zamieszczane także wybrane inicjatywy pięciu innych ministerstw (Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji, Ministerstwa Finansów, Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, Ministerstwa Sprawiedliwości oraz Ministerstwa Zdrowia). Konsultowane są w szczególności projekty wzbudzające kontrowersje i duże zainteresowanie publiczne. **Trwają prace nad włączeniem pozostałych resortów do ww. platformy, w celu dalszego ułatwienia interesariuszom udziału w procesie legislacyjnym, w tym mikro, małym i średnim przedsiębiorstwom.** Planowane zakończenie powyższych prac do połowy 2015 r.

Jednocześnie wszystkie projekty aktów normatywnych i projekty założeń projektów ustawy, nad którymi toczą się prace, są udostępnione w **systemie informatycznym Rządowy Proces Legislacji, prowadzonym przez Rządowe Centrum Legislacji.**

- Ocena wpływu regulacji na sektor MSP

Test MŚP, zgodnie z obowiązującymi obecnie "Wytycznymi do Oceny Skutków Regulacji" z 2006 r., jest elementem obligatoryjnym oceny wpływu projektowanej regulacji na przedsiębiorstwa. Jest w nich jasno wskazane, że „szczególną uwagę należy zwrócić na analizę kosztów i korzyści dla przedsiębiorstw, zwłaszcza małych i średnich” i w sposób graficzny przedstawiony sposób działania w tym zakresie. Jeśli z analizy wynika, że regulacja będzie miała istotny wpływ na sektor MŚP, według Wytycznych należy zwrócić się o opinię do Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości.

Dodatkowo, zgodnie z Programem „Lepsze Regulacje 2015”, przyjętym przez Radę Ministrów 22 stycznia 2013 r., **opracowywane są nowe „Wytyczne do przeprowadzania Oceny Wpływu w rządowym procesie legislacyjnym”.** W dokumencie tym zostaną zintegrowane obecnie obowiązujące wytyczne z zakresu OSR i konsultacji publicznych. **Nowe Wytyczne będą uwzględniały potrzebę pogłębionej analizy wpływu regulacji na sektor MŚP i szczegółowo opisywały, jak jej dokonać, bazując m.in. na wytycznych KE.**

Zgodnie z projektem ‘Wytycznych...’ wpływ na sektor MŚP powinien być badany zawsze, jeżeli istnieje potencjalna możliwość, że problem i projektowane rozwiązania mogą dotyczyć tego sektora. Oznacza to, że odstępienie (zgodnie z zasadą proporcjonalności) od przeprowadzania wspomnianej analizy (tzw. Testu MŚP) powinno być wyraźnie uzasadnione. Podobnie jak wpływ na inne podmioty, Test MŚP powinien identyfikować liczbę podmiotów w poszczególnych grupach (również według wielkości zatrudnienia) oraz wpływ na każdą z wyróżnionych grup. Informacje wykorzystane w tym miejscu powinny zostać zweryfikowane w drodze konsultacji z przedstawicielami MŚP. Jeżeli projektowane rozwiązanie okaże się zbyt obciążające dla przedsiębiorstw z tego sektora należy rozważyć możliwość wyłączenia ich z części nakładanych przez nie obowiązków. Zarówno wyłączenia jak i ich brak należy uzasadnić.

Od stycznia 2014 r. obowiązują nowe wzory formularzy do Oceny Wpływu regulacji:

- formularz Testu regulacyjnego - przygotowywanego na etapie projektu założeń projektu ustawy,
- formularz Oceny Skutków Regulacji - opracowywanej na etapie projektu aktu normatywnego,
- formularz Oceny funkcjonowania ustawy (tzw. OSR ex post) – przeprowadzanej na etapie obowiązywania aktu prawnego.

W ww. formularzach wyszczególnione jest pole, w którym należy określić grupy podmiotów, na które wpływa dana regulacja, oszacować ich liczebność, ale także opisać sposób oddziaływania regulacji na te podmioty. Jedną z grup wskazywanych w niniejszym polu, stosownie do wskazówek wypełniania formularzy, są **mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa.**

Ponadto we wzorze Testu regulacyjnego i Oceny Skutków Regulacji znajduje się pole dotyczące oceny wpływu projektowanego rozwiązania na mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa, które jest kluczowe z punktu widzenia testu wpływu na sektor MŚP. Wpływ ten należy wykazać i oszacować (tam, gdzie to możliwe) w ujęciu pieniężnym, niepieniężnym i niemierzalnym w okresie 10 lat, wskazując jednocześnie konkretnie na czym to oddziaływanie będzie polegało. Szacowane skutki projektowanego rozwiązania na sektor MŚP będą następnie weryfikowane w ramach dokonywanych OSR ex post, zgodnie z Programem "Lepsze Regulacje 2015" i **nowym Regulaminem pracy Rady Ministrów**. W OSR ex post będą wskazywane faktyczne koszty i korzyści odnoszone przez małe i średnie przedsiębiorstwa w wyniku obowiązywania danej regulacji prawnej.

Szczegółowe i kompletne wypełnianie ww. pól, które stanowią wyraz przeprowadzenia analizy wpływu regulacji na sektor MŚP, będzie zapewnione dzięki **zespołom ds. OSR**, które zostały utworzone w każdym ministerstwie w celu zapewnienia wysokiej jakości Ocen Wpływu.

Dodatkowo, z uwagi na kluczowe znaczenie sektora MŚP dla gospodarki, zgodnie z Programem "Lepsze Regulacje 2015", zainicjowano pilotażowe wdrożenie pogłębionej analizy wpływu na ten sektor przez Ministerstwo Gospodarki we współpracy z Polską Agencją Rozwoju Przedsiębiorczości. Do końca 2015 r. pilotażem ma być objętych 10 projektów. Na podstawie wyników pilotażu zostaną określone dalsze działania w zakresie efektywnego wdrażania tego instrumentu w procesie tworzenia prawa.

Wśród działań wspierających sektor MŚP należy wymienić także powołanie przez Ministra Gospodarki Zespołu do spraw Doskonalenia Regulacji Gospodarczych, który jest organem pomocniczym Ministra oraz wspiera prace Pełnomocnika Rządu ds. deregulacji gospodarczych. Do zadań Zespołu należy m.in. identyfikacja barier prawnych rozwoju przedsiębiorczości i formułowanie propozycji działań służących ich likwidacji lub ograniczeniu, proponowanie rozwiązań w zakresie poprawy warunków podejmowania i prowadzenia działalności gospodarczej oraz poprawy jakości regulacji prawnych. W skład Zespołu wchodzi członkowie wskazani przez reprezentatywne organizacje pracodawców oraz organizacje reprezentujące środowisko prawnicze. Członkiem Zespołu jest m.in. przedstawiciel Związku Rzemiosła Polskiego, czyli organizacji pracodawców reprezentujących sektor małych i średnich przedsiębiorstw. Udział takiej organizacji w pracach Zespołu zapewnia wypracowywanie rozwiązań z uwzględnieniem specyfiki sektora MŚP i jego kluczowej roli dla gospodarki.

V. **Przewidywany termin spełnienia warunku:** 31.12.2015 r.

VI. **Plan działań na rzecz wypełnienia warunku**

Planowane działania	Termin realizacji	Instytucje odpowiedzialne
Wejście w życie ustawy o zmianie ustaw regulujących warunki dostępu do wykonywania niektórych zawodów - III transza deregulacji (kryterium II)	<u>01.05.2015 r.</u>	MS
Wdrożenie elektronicznej platformy konsultacyjnej dla innych resortów (ułatwienia interesariuszom udziału w procesie legislacyjnym, w tym mikro, małym i średnim przedsiębiorstwom).	<u>1.07.2015</u>	RCL/MG
Opracowanie (przyjęcie przez RM) wytycznych do przeprowadzania Oceny Wpływu w rządowym procesie legislacyjnym	<u>1.07.2015</u>	MG/KPRM
Zakończenie pilotażu w zakresie testu MŚP – pogłębiona analiza wpływu na MŚP	<u>31.12.2015</u>	PARP/MG

Cel tematyczny 4. Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach

Warunek	Kryteria wypełnienia	Spełnienie kryterium	Status warunku
4.1. Przeprowadzono działania promujące racjonalne kosztowo ulepszenie efektywnego końcowego wykorzystania energii oraz racjonalne kosztowo inwestycje w efektywność energetyczną przy budowaniu lub renowacji budynków.	(1) Działania służące zapewnieniu wdrożenia minimalnych wymagań dotyczących charakterystyki energetycznej budynków, zgodnie z art. 3, 4 i 5 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2010/31/UE1;	Tak	Częściowo spełniony
	(2) Działania konieczne do utworzenia systemu certyfikacji w odniesieniu do charakterystyki energetycznej budynków spójnego z art. 11 dyrektywy 2010/31/UE;	Nie	
	(3) Działania służące zapewnieniu planowania strategicznego w dziedzinie efektywności energetycznej, spójne z art. 3 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/27/UE2;	Tak	
	(4) Działania spójne z art. 13 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2006/32/WE1 w sprawie końcowego wykorzystania energii i usług energetycznych, aby zapewnić dostarczenie klientom końcowym indywidualnych liczników w zakresie, w jakim jest to możliwe technicznie, racjonalne finansowo i proporcjonalne w odniesieniu do potencjalnych oszczędności energii.	Tak	

I. Instytucje odpowiedzialne za wypełnienie warunku

Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju (kryterium 1 i 2), Ministerstwo Gospodarki (kryterium 3 i 4)

II. Zastosowanie warunku

POIiŚ, wszystkie RPO

III. Ryzyko niespełnienia warunku: -

IV. Sposób realizacji kryteriów

Dokumenty spełniające warunek ex-ante

1. Rozporządzenie Ministra Infrastruktury i Rozwoju z dnia 3 czerwca 2014 roku w sprawie metodologii obliczania charakterystyki energetycznej budynku i lokalu mieszkalnego lub części budynku stanowiącej samodzielną całość techniczno-użytkową oraz sposobu sporządzania i wzorów świadectw ich charakterystyki energetycznej.
2. Rozporządzenie Ministra Transportu Budownictwa i Gospodarki Morskiej zmieniające rozporządzenie w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki oraz ich usytuowanie – obowiązuje od 1 stycznia 2014 r.

3. Informacja w sprawie krajowego celu indykatywnego w zakresie efektywności energetycznej dla Polski ustalonego na podstawie art. 3 ust. 1 dyrektywy 2012/27/UE - przekazana przez Ministerstwo Gospodarki do Komisji Europejskiej.
4. Ustawa z dnia 10 kwietnia 1997 r. Prawo energetyczne wraz z aktami wykonawczymi.
5. Ustawa z dnia 29 sierpnia 2014 r. o charakterystyce energetycznej budynków (podpisana przez Prezydenta RP w dniu 8 września 2014 r.).

Kryterium 1

W dniu 3 czerwca 2014 r. zostało podpisane przez Ministra Infrastruktury i Rozwoju rozporządzenie w sprawie metodologii obliczania charakterystyki energetycznej budynku i lokalu mieszkalnego lub części budynku stanowiącej samodzielną całość techniczno-użytkową oraz sposobu sporządzania i wzorów świadectw ich charakterystyki energetycznej. Rozporządzenie weszło w życie w dniu 2 października 2014 roku. Rozporządzenie to wdraża postanowienia art. 3 oraz częściowo 11 w powiązaniu z załącznikiem I do dyrektywy 2010/31/UE.

Minimalne wymagania dotyczące charakterystyki energetycznej w celu osiągnięcia poziomów optymalnych pod względem kosztów, o których mowa w art. 4 dyrektywy, zostały określone w nowelizacji rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie (Dz. U. Nr 75, poz. 690, z późn. zm.). Wymagania te obowiązują od 1 stycznia 2014 r. W § 328 ust. 1a w/w rozporządzenia wskazano, że wymagania minimalne uznaje się za spełnione dla budynku podlegającego przebudowie, jeżeli przegrody oraz wyposażenie techniczne budynku podlegające przebudowie odpowiadają przynajmniej wymaganiom izolacyjności cieplnej określonym w załączniku nr 2 do rozporządzenia. Zatem w przypadku przebudowy zostały określone wymagania dla konkretnych przegród, np. dla okien, ścian zewnętrznych, dachów i stropodachów.

Poza tym art. 5 wdraża wyznaczenie optymalnego poziomu wymagań minimalnych w zakresie charakterystyki energetycznej oraz przekazane w dniu 3 czerwca 2013 r. Komisji Europejskiej Sprawozdanie ze wszystkich danych wyjściowych i założeń użytych do celów obliczenia optymalnego pod względem kosztów poziomów wymagań minimalnych dotyczących charakterystyki energetycznej i następnie jego uzupełnienie, które zostało przekazane KE we wrześniu 2014 r.

Kryterium 2

W związku z uchynieniem przepisów ustawy Prawo budowlane upoważniających do wydania rozporządzenia sprawie metodologii obliczania charakterystyki energetycznej budynku i lokalu mieszkalnego lub części budynku stanowiącej samodzielną całość techniczno-użytkową oraz sposobu sporządzania i wzorów świadectw ich charakterystyki energetycznej i przeniesieniem tych uregulowań do ustawy z dnia 29 sierpnia 2014 r. o charakterystyce energetycznej budynków (Dz. U. poz. 1200), a także oceną KE **w zakresie wdrożenia art. 11 dyrektywy 2010/31/UE obecnie procedowany jest projekt rozporządzenia w sprawie metodologii wyznaczania charakterystyki energetycznej budynku lub części budynku, sposobu sporządzania oraz wzorów świadectw charakterystyki energetycznej** na podstawie upoważnienia określonego w art. 15 ustawy o charakterystyce energetycznej budynków. Rozporządzenie ma zapewnić pełną zgodność z art. 11 dyrektywy 2010/31/UE, w zakresie:

- zaleceń dotyczących działań w związku z ważniejszą renowacją,
- zaleceń dotyczących działań w odniesieniu do poszczególnych elementów budynku niezależnie od ważniejszej renowacji,
- technicznej wykonalności zaleceń.

Art. 11 ust. 2 dyrektywy 2010/31/UE został wdrożony rozporządzeniem MIR w sprawie metodologii obliczania charakterystyki energetycznej budynku i lokalu mieszkalnego lub części budynku stanowiącej samodzielną całość techniczno-użytkową oraz sposobu sporządzania i wzorów świadectw ich charakterystyki energetycznej. Rozporządzenie to w dniu 3 czerwca br. zostało podpisane przez Ministra Infrastruktury i Rozwoju i weszło w życie dnia 2 października 2014 r. W załącznikach nr 3-5 do ww. rozporządzenia, na trzeciej stronie we wzorze świadectwa wskazano, że osoba uprawniona do sporządzenia świadectwa umieszcza informację, gdzie można uzyskać szczegółowe informacje dotyczące opłacalności ekonomicznej zawartych w świadectwie zaleceń oraz informację dotyczącą działań, jakie należy podjąć w celu wypełnienia zaleceń.

Art. 11 ust. 5 dyrektywy nie wymaga dodatkowego wdrożenia w trybie legislacyjnym. Zgodnie bowiem z art. 5 ust. 2a ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (Dz. U. z 2013 r., poz. 1409, z późn. zm.), w przypadku istniejących budynków poddawanych przebudowie lub przedsięwzięciu służącemu poprawie efektywności energetycznej w

rozumieniu przepisów o efektywności energetycznej, które są użytkowane przez jednostki sektora finansów publicznych w rozumieniu przepisów o finansach publicznych, zaleca się stosowanie urządzeń wykorzystujących energię wytworzoną w odnawialnych źródłach energii, a także technologie mające na celu budowę budynków o wysokiej charakterystyce energetycznej. Ponadto, zgodnie z art. 10. ust. 1 i 2 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o efektywności energetycznej (Dz. U. Nr 94, poz. 551, z późn. zm.), jednostka sektora publicznego, realizując swoje zadania, stosuje co najmniej dwa z niżej wymienionych środków poprawy efektywności energetycznej:

- umowa, której przedmiotem jest realizacja i finansowanie przedsięwzięcia służącego poprawie efektywności energetycznej;
- nabycie nowego urządzenia, instalacji lub pojazdu, charakteryzujących się niskim zużyciem energii oraz niskimi kosztami eksploatacji;
- wymiana eksploatowanego urządzenia, instalacji lub pojazdu na urządzenie, instalację lub pojazd, o których mowa w pkt 2, albo ich modernizacja;
- nabycie lub wynajęcie efektywnych energetycznie budynków lub ich części albo przebudowa lub remont użytkowanych budynków, w tym realizacja przedsięwzięcia termomodernizacyjnego w rozumieniu ustawy z dnia 21 listopada 2008 r. o wspieraniu termomodernizacji i remontów (Dz. U. z 2014 r., poz. 712);
- sporządzenie audytu energetycznego w rozumieniu ustawy z dnia 21 listopada 2008 r. o wspieraniu termomodernizacji i remontów eksploatowanych budynków w rozumieniu ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. - Prawo budowlane (Dz. U. z 2013 r., poz. 1409, z późn. zm), o powierzchni użytkowej powyżej 500 m², których jednostka sektora publicznego jest właścicielem lub zarządcą.

Tego typu obowiązki i zachęty bezpośrednio wpłyną na wypełnienie zaleceń zawartych w świadectwie charakterystyki energetycznej i nie ma potrzeby wprowadzania dodatkowych przepisów w tym zakresie w polskim prawie.

Kryterium 3

Kryterium spełnione poprzez przekazanie przez Ministerstwo Gospodarki do Komisji Europejskiej Informacji w sprawie krajowego celu indykatywnego w zakresie efektywności energetycznej dla Polski ustalonego na podstawie art. 3 ust. 1 dyrektywy 2012/27/UE.

Kryterium 4

Ustawa Prawo energetyczne w pełni wdraża postanowienia Dyrektywy 2006/32/WE. Dyrektywa 2006/32/WE w art.13 ust.1 wskazuje warunki, w których Państwa Członkowskie mają zapewnić, aby na tyle, na ile jest to technicznie wykonalne, uzasadnione finansowo i proporcjonalne do potencjalnych oszczędności energii, odbiorcy końcowi energii elektrycznej, gazu, centralnego ogrzewania lub chłodzenia oraz ciepłej wody użytkowej mieli możliwość nabycia po konkurencyjnych cenach indywidualnych liczników, które dokładnie oddają rzeczywiste zużycie energii przez odbiorcę końcowego i informują o rzeczywistym czasie korzystania z energii.

W odniesieniu do sektora ciepła, zgodnie z art. 3 ust 13, 13a i 13b ustawy Prawo energetyczne z dnia 10 kwietnia 1997 r. (Dz.U.2012.1059 j.t.) odbiorcą jest każdy, kto otrzymuje lub pobiera paliwa lub energię na podstawie umowy z przedsiębiorstwem energetycznym. Jednocześnie art. 45a ust 6 ustawy Prawo energetyczne precyzyjnie określa, iż w przypadku gdy wyłącznym odbiorcą paliw gazowych, energii elektrycznej lub ciepła dostarczanych do budynku jest właściciel lub zarządca budynku wielolokalowego, jest on odpowiedzialny za rozliczanie na poszczególne lokale całkowitych kosztów zakupu paliw gazowych, energii elektrycznej lub ciepła. Ponadto Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 15 stycznia 2007 r. w sprawie szczegółowych warunków funkcjonowania systemów ciepłowniczych określa m.in. warunki przyłączenia do sieci, w tym wymagania techniczne w zakresie przyłączenia do sieci urządzeń wytwórczych i instalacji odbiorców, sposób prowadzenia obrotu ciepłem, warunki świadczenia usług przesyłania, dystrybucji ciepła, prowadzenia ruchu sieciowego i eksploatacji sieci, zakres i sposób przekazywania informacji między przedsiębiorstwami energetycznymi oraz między przedsiębiorstwami energetycznymi a odbiorcami.

Na mocy ust. 1 Artykułu 13 Dyrektywy 2006/32/WE Państwa Członkowskie są zobowiązane do zapewnienia, by na tyle, na ile jest to technicznie wykonalne, uzasadnione finansowo i proporcjonalne do potencjalnych oszczędności energii, odbiorcy końcowi energii elektrycznej, gazu, centralnego ogrzewania lub chłodzenia oraz ciepłej wody użytkowej mieli możliwość nabycia po konkurencyjnych cenach indywidualnych liczników, które dokładnie oddają rzeczywiste zużycie energii przez odbiorcę końcowego (zarówno w przypadku wymiany liczników jak i podłączenia nowych liczników w nowych budynkach lub przy wykonaniu ważniejszych renowacji budynków).

Dla budynków oddanych do użytku po roku 2002 kwestie zaopatrzenia instalacji ciepłych w indywidualne liczniki ciepła reguluje rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych,

jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie (Dz. U. z dnia 15 czerwca 2002 r.). Zgodnie z tymi przepisami w budynkach z instalacją ogrzewczą wodną zasilaną z sieci ciepłowniczej powinny znajdować się urządzenia służące do rozliczania zużytego ciepła: ciepłomierz do pomiaru ilości ciepła dostarczanego do instalacji ogrzewczej budynku oraz urządzenia umożliwiające indywidualne rozliczanie kosztów ogrzewania poszczególnych mieszkań lub lokali użytkowych w budynku. W praktyce w budynkach wielolokalowych na wejściach ciepłych do lokali mieszkalnych montowane są indywidualne ciepłomierze, mierzące rzeczywistą ilość ciepła dostarczona do lokalu za pomocą instalacji ciepłej.

W budownictwie oddawanym do użytku przed rokiem 2002, a w szczególności w budownictwie wielolokalowym z lat 70-tych i 80-tych, nośniki ciepła są rozprowadzane w tzw. pionach grzewczych, które oprócz funkcji dystrybucji ciepła do grzejników i odbioru schłodzonego nośnika ciepła zostały zaprojektowane, poprzez odpowiednie rozmieszczenie i dobór parametrów technicznych, do częściowego ogrzewania mieszkań w tych budynkach. Jak pokazują pomiary prowadzone przez instytucje zajmujące się zagadnieniami rozliczania ciepła w budynkach wielolokalowych, ciepło emitowane przez piony grzewcze dostarcza często ponad połowę zapotrzebowania mieszkania na tą energię. Natomiast urządzenia wskaźnikowe są montowane miejscowo i szacują jedynie przybliżoną wartość emisji jednego grzejnika. Nie zapewniają one zbiorczego zestawienia informacji o zużyciu i zapotrzebowaniu mieszkania na ciepło, w tym z pionów grzewczych, którego z przyczyn technicznych nie można opomiarować.

Zgodnie z ust. 2. Artykułu 13 Dyrektywy 2006/32/WE Państwa Członkowskie zapewniają, by rachunki wystawiane przez dystrybutorów energii, operatorów systemu dystrybucji i przedsiębiorstwa prowadzące detaliczną sprzedaż energii opierały się na rzeczywistym zużyciu energii i były sformułowane w sposób jasny i zrozumiały dla odbiorców końcowych.

Należy zwrócić uwagę, że ustawa Prawo energetyczne z dnia 10 kwietnia 1997 r. (Dz.U.2012.1059 j.t.) w art. 3 ust 13, 13a i 13b definiuje odbiorcę (w tym odbiorcę końcowego) jako każdego, kto otrzymuje lub pobiera paliwa lub energię na podstawie umowy z przedsiębiorstwem energetycznym. W związku z powyższym w przypadku budynków wielolokalowych odbiorcą końcowym jest jego właściciel lub zarządca, i to on odpowiedzialny jest za rozliczenie na poszczególne lokale kosztów zakupu przede wszystkim ciepła oraz paliwa gazowego i energii elektrycznej zużywanych na cele wspólne (art. 45a ust. 6 ustawy Prawo energetyczne).

Warto podkreślić, że art. 45a ust. 4-12 ustawy Prawo energetyczne reguluje kwestie związane z rozliczaniem kosztów zakupu m.in. ciepła, co jest zgodne z postanowieniami Dyrektywy 2006/32/WE w tym zakresie.

Zgodnie z ust. 3. Artykułu 13 Dyrektywy 2006/32/WE Państwa Członkowskie zapewniają, by dystrybutorzy energii lub przedsiębiorstwa prowadzące detaliczną sprzedaż energii udostępniały odbiorcom końcowym wraz z rachunkami m. in. informacje o rzeczywistych aktualnych cenach oraz rzeczywistym zużyciu energii, również w porównaniu obecnego zużycia energii przez odbiorcę końcowego ze zużyciem za ten sam okres w roku poprzednim.

Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 17 września 2010 r. w sprawie szczegółowych zasad kształtowania i kalkulacji taryf oraz rozliczeń z tytułu zaopatrzenia w ciepło (Dz. U. z dnia 19 października 2010 r.) określa nie tylko szczegółowe zasady kształtowania taryf przez przedsiębiorstwa energetyczne zajmujące się wytwarzaniem, magazynowaniem, przetwarzaniem, przesyłaniem, dystrybucją lub obrotem ciepłem, ale również kalkulacji taryf dla ciepła oraz rozliczeń z tytułu zaopatrzenia w ciepło (analogiczne rozporządzenia funkcjonują dla rozliczeń w obrocie energią elektryczną oraz rozliczeń w obrocie paliwami gazowymi).

Ponadto należy podkreślić, iż Dyrektywa 2006/32/WE nie wymagała wykazania czy zastosowanie indywidualnych liczników nie jest technicznie wykonalne lub nie jest opłacalne. Taki obowiązek nakłada w art. 9 ust. 3 Dyrektywa 2012/27/UE, która mówi, że w przypadku gdy zastosowanie indywidualnych liczników nie jest technicznie wykonalne lub nie jest opłacalne, do pomiarów zużycia energii ciepłej na każdym grzejniku stosowane są indywidualne podzielniki kosztów ciepła, chyba że dane państwo członkowskie wykaże, że montaż takich podzielników kosztów ciepła nie byłby opłacalny (termin wdrożenia ust. 3 mija 31 grudnia 2016 r.).

W przypadku Polski wprowadzenie indywidualnych liczników na ciepło, m.in. ze względu na sposób rozprowadzania ciepła w już istniejących budynkach wielolokalowych, nie było technicznie wykonalne i uzasadnione finansowo.

Natomiast w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko obligatoryjnym elementem projektów dotyczących głębokiej modernizacji energetycznej budynków będzie założenie licznika (w tym indywidualnych w pomieszczeniach) ciepła, chłodu, ciepłej wody użytkowej, a także termostatów i zaworów podpionowych. Stanowiąc będzie koszt kwalifikowany.

V. Przewidywany termin spełnienia warunku: I połowa 2015 r.

VI. Plan działań na rzecz wypełnienia warunku

Planowane działania	Termin realizacji	Instytucje odpowiedzialne
Wydanie rozporządzenia w sprawie metodologii wyznaczania charakterystyki energetycznej budynku lub części budynku, sposobu sporządzania oraz wzorów świadectw charakterystyki energetycznej (obecnie zakończono zbieranie uwag do projektu rozporządzenia w ramach konsultacji publicznych)	I połowa 2015 r	Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju

Warunek	Kryteria wypełnienia	Spełnienie kryterium	Status warunku
4.3. Przeprowadzono działania promujące wytwarzanie i dystrybucję odnawialnych źródeł energii.	(1) Gotowe są przejrzyste systemy wsparcia, priorytetowy lub gwarantowany dostęp do sieci oraz pierwszeństwo w dystrybucji, jak również standardowe zasady odnoszące się do ponoszenia i podziału kosztów dostosowań technicznych, które to zasady zostały podane do publicznej wiadomości, zgodnie z art. 14 ust. 1, art. 16 ust. 2 oraz art. 16 ust. 3 dyrektywy 2009/28/WE.	Tak	Spełniony
	(2) Państwo członkowskie przyjęło krajowy plan działania w zakresie energii ze źródeł odnawialnych zgodnie z art. 4 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/28/WE.	Tak	

I. Instytucje odpowiedzialne za wypełnienie warunku

Ministerstwo Gospodarki

II. Zastosowanie warunku

POIiŚ, RPO

III. Ryzyko niespełnienia warunku: -

IV. Sposób realizacji kryteriów

Dokumenty spełniające warunek ex-ante

1. Ustawa z dnia 10 kwietnia 1997 r. Prawo energetyczne wraz z aktami wykonawczymi
2. Ustawa z dnia 21 marca 2014 r. o zmianie ustawy o biokomponentach i biopaliwach ciekłych oraz niektórych innych ustaw
3. Krajowy Plan Działań w zakresie energii ze źródeł odnawialnych, przyjęty uchwałą Rady Ministrów z dnia 7 grudnia 2010 r.
4. Polityka Energetyczna do 2030 roku

Kwestie związane z wdrożeniem dyrektywy 2009/28/WE w zakresie objętym warunkowością ex ante zostały doprecyzowane w polskim porządku prawnym poprzez przyjęcie ustawy o zmianie ustawy - Prawo energetyczne oraz niektórych innych ustaw (druk sejmowy nr 946) tj. tzw. „mały trójpak”. Ustawa ta weszła w życie w dniu 11.09.2013 r. oraz ustawy o zmianie ustawy o biokomponentach i biopaliwach ciekłych w zakresie wdrożenia schematów certyfikacji biokomponentów pod kątem kryteriów zrównoważonego rozwoju.

Niezależnie od wdrożenia postanowień dyrektywy 2009/28/WE, aktualnie projektowany jest nowy system wsparcia OZE w Polsce, który zawarty jest w dedykowanej ustawie dotyczącej OZE. Projekt ustawy został przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 8 kwietnia 2014 roku. Celem tego projektu jest objęcie całości problematyki dotyczącej wytwarzania energii z OZE (za wyjątkiem biokomponentów i biopaliw, które uregulowane są w odrębnej ustawie).

Kryterium 1

Kwestie związane z wdrożeniem dyrektywy 2009/28/WE w zakresie objętym warunkowością ex ante zostały doprecyzowane w polskim porządku prawnym poprzez przyjęcie ustawy o zmianie ustawy - Prawo energetyczne oraz niektórych innych ustaw (druk sejmowy nr 946) tj. tzw. „mały trójpak”. Ustawa ta została podpisana przez Prezydenta

RP w dniu 16 sierpnia 2013 r. i weszła w życie w dniu 11.09.2013 r. oraz ustawy o zmianie ustawy o biokomponentach i biopaliwach ciekłych w zakresie wdrożenia schematów certyfikacji biokomponentów pod kątem kryteriów zrównoważonego rozwoju.

Niezależnie od wdrożenia postanowień dyrektywy 2009/28/WE, aktualnie projektowany jest nowy system wsparcia OZE w Polsce, który zawarty jest w dedykowanej ustawie dotyczącej OZE. Projekt ustawy został przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 8 kwietnia 2014 roku. Celem tego projektu jest objęcie całości problematyki dotyczącej wytwarzania energii z OZE (za wyjątkiem biokomponentów i biopaliw, które uregulowane są w odrębnej ustawie).

Kryterium 2

Krajowy Plan Działań w zakresie energii ze źródeł odnawialnych został przyjęty w 2010 r.

Sprawozdanie z realizacji Krajowego Planu Działań w zakresie energii odnawialnej za lata 2011-2012 zostało przyjęte w trybie obiegowym przez Radę Ministrów w dniu 06.03.2014 r. Pismem z dnia 24 marca 2014 r. Ministerstwo Gospodarki przesłało sprawozdanie do Stałego Przedstawiciela RP przy UE z prośbą o przekazanie dokumentu do KE. Stałe Przedstawicielstwo RP przy UE przekazało do KE pismo w tej sprawie 31 marca 2014 r. w wersji elektronicznej, a oficjalnym pismem 3 kwietnia 2014 r.

Cel tematyczny 6. Zachowanie i ochrona środowiska oraz promowanie efektywnego gospodarowania zasobami

Warunek	Kryteria wypełnienia	Spełnienie kryterium	Status warunku
6.1. Gospodarka wodna: Istnienie – w odniesieniu do inwestycji wspieranych przez programy – a) polityki taryfowej w zakresie cen wody, przewidującej odpowiednie zachęty dla użytkowników, aby efektywnie korzystali z zasobów wodnych oraz b) odpowiedniego wkładu różnych użytkowników wody w zwrot kosztów za usługi wodne w stopniu określonym w zatwierdzonych planach gospodarowania wodami w dorzeczu.	– w sektorach wspieranych z EFRR i Funduszu Spójności państwo członkowskie zapewniło wkład różnych użytkowników wody w zwrot kosztów za usługi wodne w podziale na sektory, zgodnie z art. 9 ust. 1 tiret pierwsze dyrektywy 2000/60/WE, przy uwzględnieniu w stosownych przypadkach skutków społecznych, środowiskowych i gospodarczych zwrotu, jak również warunków geograficznych i klimatycznych dotkniętego regionu lub dotkniętych regionów;	Częściowo spełnione	Częściowo spełniony
	– przyjęcie planu gospodarowania wodami w dorzeczu dla obszaru dorzecza spójnego z art. 13 dyrektywy 2000/60/WE.	Nie	

Dokumenty spełniające warunkowość ex-ante

1. Nowelizacja ustawy prawo wodne (dla kryterium 1)

Decyzja odnośnie do likwidacji zwolnień z opłat za pobór wód, zgodnie z ustaleniami podjętymi przez Stały Komitet Rady Ministrów na posiedzeniu w dniu 2 października br., zostanie rozstrzygnięta na etapie prac nad projektem ustawy. Decyzja została podtrzymana przez Radę Ministrów w dniu 21 października 2014 r., na którym to posiedzeniu zostały przyjęte Założenia do projektu ustawy – Prawo wodne.

2. Aktualizacja planów gospodarowania wodami w dorzeczach (dla kryterium 1 i 2)

I. Instytucje odpowiedzialne za wypełnienie warunku

Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej / Ministerstwo Środowiska

II. Zastosowanie warunku (do jakich programów lub obszarów warunek ma zastosowanie)

PO IIŚ, RPO

III. Ryzyko niespełnienia warunku: średnie.

IV. Sposób realizacji kryteriów

Kryterium pierwsze – częściowo spełnione

W odniesieniu do inwestycji wspieranych przez EFRR i Fundusz Spójności (gospodarka wodno-ściekowa), **zwrot kosztów w sektorze komunalnym jest na odpowiednim poziomie**, określonym w zatwierdzonych planach gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy.

• Analiza zwrotu kosztów usług wodnych, z uwzględnieniem kosztów środowiskowych i zasobowych (o których mowa w Art. 9 ust. 1) dla sektorów: komunalnego, przemysłu i rolnictwa, została przeprowadzona zarówno w I. jak i w II. cyklu planistycznym.

- Podjęto również próbę oszacowania kosztów w tzw. pozostałych formach korzystania z wód – hydroenergetyka, żegluga, zarządzanie ryzykiem powodziowym.
 - W poszczególnych planach gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy w Polsce, zgodnie z załącznikiem VII RDW, znajduje się jedynie podsumowanie analiz, pełny dokument pn. *Analizy ekonomiczne korzystania z wód na obszarach dorzeczy w Polsce*, a także *Analiza polityki opłat za wodę*, zawierająca przegląd istniejącego w Polsce systemu opłat za pobór wód i zrzut ładunków zanieczyszczeń, zostały przesłane do KE w marcu 2010 r. wraz z raportem dotyczącym planów gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy.
 - W roku 2011 dokonano przeglądu metodyk i weryfikacji podejścia do opracowania analiz ekonomicznych korzystania z wód oraz szacowania kosztów środowiskowych i zasobowych (metodyki dostępne pod adresem: <http://rdw.org.pl/materialy-metodyki-i-opracowania.html>).
 - Ukończone zostały również prace związane z opracowaniem analiz ekonomicznych korzystania z wód w regionach wodnych i na obszarach dorzeczy, a także analizy kosztów środowiskowych i zasobowych, z wyodrębnieniem poszczególnych sektorów (komunalny, rolnictwo, przemysł, a także pozostałe formy korzystania z wód) na potrzeby II. cyklu planistycznego. **Obydwa opracowania zostały przekazane do KE bezpośrednio przez Ministerstwo Środowiska (w formie elektronicznej oraz pismem z dnia 31 marca br., znak: DZW-II-500-3/13269/14/MŻ). Będą one stanowić materiał źródłowy dla potrzeb aktualizacji planów gospodarowania wodami, podsumowanie wyników analizy ekonomicznej korzystania z wód, zgodnie z załącznikiem VII RDW oraz art. 114 ustawy Prawo wodne zostanie zawarte w aktualizacji PGW.**
 - Przyjęta metodyka szacowania kosztów środowiskowych i zasobowych w I. cyklu planistycznym została zawarta w dokumencie *Analizy ekonomiczne korzystania z wód na obszarach dorzeczy w Polsce* (2010 r.)
- Zmiana metodyki obliczeń dla kosztów zasobowych w II. cyklu planistycznym, połączona ze szczegółowymi badaniami terenowymi doprowadziła do uchwycenia i skwantyfikowania pewnego strumienia tych kosztów. Szczegóły opisane są w nowym opracowaniu dot. analiz ekonomicznych.

Zasada zwrotu kosztów usług wodnych jest realizowana na gruncie przepisów Prawo wodne (art. 113b ustawy - z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne (Dz.U. z 2012 r. poz. 145, z późn. zm.) oraz systemu opłat za korzystanie ze środowiska w ustawie Prawo ochrony środowiska.

- Użytkownicy wód w Polsce zobowiązani są do ponoszenia kosztów korzystania z zasobów wodnych poprzez uiszczanie opłat za pobór wód i zrzut ładunków zanieczyszczeń, na podstawie ustalanych corocznie przez Radę Ministrów stawek opłat, przyczyniając się w ten sposób do realizacji zapisów art. 9 RDW. W sektorze rolnictwa dodatkowo członkowie spółek wodnych oraz użytkownicy gruntów odnoszących korzyści z urządzeń spółek wodnych uiszczają składki na rzecz spółek wodnych. Spółki wodne przeznaczają te składki na wykonywanie zadań statutowych, tj. utrzymywania melioracji wodnych szczegółowych.
- Polityka w zakresie cen wody została w 2009 r. oceniona i podsumowana w dokumencie *Analiza polityki opłat za wodę*.
- Należy jednak mieć na uwadze, iż w polskim systemie prawnym funkcjonuje również system zwolnień z opłat, wynikający z ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska. Zwolnienia dotyczą pewnej części sektora rolnictwa (zwolnienie z opłat wody pobieranej do nawodnień i napełniania stawów rybnych, przy czym wykorzystanie do celów rolniczych wody z sieci komunalnych podlega normalnym płatnościom zgodnie z zasadą pełnego zwrotu kosztów) oraz przemysłu (hydroenergetyka – zwolnienie dotyczy wyłącznie zwrotnych poborów wody; pobory bezzwrotne są objęte opłatami we wszystkich obszarach działalności przemysłowej, dotyczy to również wód chłodniczych; zrzut ładunków zanieczyszczeń - tutaj przyrost temperatury - jest również objęty opłatami). **Zwolnienia z opłat za pobór wód nie dotyczą sektorów objętych wsparciem PO IiŚ i RPO.**

W związku z powyższym, w Polsce opracowane zostały założenia do nowej ustawy Prawo wodne, mające na celu m.in.: zapewnienie komplementarności polityce opłat za wodę, z uwzględnieniem zasady pełnego „zwrotu kosztów za usługi wodne”.

Zgodnie z założeniami do ustawy – Prawo wodne, propozycje zmian w zakresie opłat za wodę miały być uzależnione od rozstrzygnięcia Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej w sprawie, w której Komisja Europejska zarzuca Republice Federalnej Niemiec zawężenie pojęcia „usług wodnych” tylko do usług wodociągowo-kanalizacyjnych. W związku z wyrokiem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej w sprawie C-525/12, istnieją przesłanki do pozostawienia istniejącej polityki opłat w zakresie poboru wód. Decyzja odnośnie do likwidacji zwolnień z opłat za pobór wód, zgodnie z ustaleniami podjętymi przez Stały Komitet Rady Ministrów na posiedzeniu w dniu 2 października br., oraz Radę Ministrów (w dn. 21 października 2014 r.) zostanie rozstrzygnięta na etapie prac nad projektem ustawy.

Ponadto, PL zapewni wypełnienie zobowiązań wynikających z Planu działania w zakresie planowania strategicznego w gospodarce wodnej z 2013 roku i przeprowadzi reformę instytucjonalną oraz zapewni podejście do strategicznego zarządzania zasobami wodnymi w zgodności z RDW.

Kryterium drugie – niespełnione

Plany gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy w Polsce (PGW) zostały zatwierdzone przez Radę Ministrów 22 lutego 2011 r. Ich aktualizacja zgodnie z Ramową Dyrektywą Wodną oraz krajowym porządkiem prawnym nastąpi w 2015 r. Plany gospodarowania będą oparte na monitoringu i ocenie stanu wód zgodnej z Ramowa Dyrektywa Wodna. Wszelkie derogacje będą wystarczająco uzasadnione i opisane w planach. Ponadto, PL zapewni wypełnienie zobowiązań wynikających z 'Planu działania w zakresie planowania strategicznego w gospodarce wodnej' z 2013 roku i przeprowadzi reformę instytucjonalną oraz zapewni podejście do strategicznego zarządzania zasobami wodnymi w zgodności z RDW.

- W grudniu 2012 r. Komisja Europejska oceniła przyjęte dotychczas PGW, przedstawiając zalecenia do podjęcia działań w II. cyklu planistycznym. Zalecenia te są uwzględniane w ramach poszczególnych prac planistycznych II. cyklu, zmierzających do aktualizacji PGW. Aktualnie prowadzone są prace nad przygotowaniem projektów aktualizacji PGW, które zostaną przedłożone do konsultacji społecznych i będą podlegać strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko. Nowe plany będą w pełni zgodne z wymogami Ramowej Dyrektywy Wodnej, będą uwzględniać wyniki monitoringu stanu wód, zgodnie z Art. 8 RDW i opierać się na ocenie stanu jednolitych części wód, na podstawie danych monitoringowych za lata 2010-2012, zgodnie z załącznikiem V do RDW. Zaktualizowane plany gospodarowania wodami będą uwzględniać przedsięwzięcia infrastrukturalne mogące wywierać wpływ na stan wód i dla których możliwe jest zastosowanie odstępstw, zgodnie z art. 4 RDW.

- Jednocześnie, w związku z oczekiwaniami KE, strona polska zobowiązała się do opracowania przejściowych dokumentów w gospodarce wodnej, tzw. Masterplanów dla obszarów dorzeczy Wisły i Odry, stanowiących uzupełnienie obowiązujących PGW. Masterplany zostały opracowane i zatwierdzone w sierpniu br. (uchwała Rady Ministrów nr 172/2014 z dnia 26 sierpnia 2014 r. - w sprawie przyjęcia przejściowego dokumentu strategicznego - Masterplanu dla obszaru dorzecza Wisły oraz uchwała Rady Ministrów nr 173/2014 z 26 sierpnia 2014 r. - w sprawie przyjęcia przejściowego dokumentu strategicznego - Masterplanu dla obszaru dorzecza Odry). Dokonano w nich oceny projektów infrastrukturalnych z sektorów: ochrony przeciwpowodziowej, gospodarki wodnej, żeglugi śródlądowej i morskiej oraz hydroenergetyki (w zakresie ich wpływu na stan wód – w rozumieniu art. 4 RDW).

Plan działań na rzecz spełnienia warunku 6.1	Termin realizacji	Instytucje odpowiedzialne
Kryterium pierwsze - częściowo spełnione a) Przyjęcie nowej ustawy – Prawo wodne, Szczegółowy harmonogram: - skierowanie projektu ustawy – Prawo wodne do rozpatrzenia przez RM; - przekazanie uchwalonego przez RM projektu ustawy Prawo wodne do Marszałka Sejmu RP. Zakłada się, że przepisy ustawy wejdą w życie z dniem 1 stycznia 2016 r. , wraz z początkiem roku budżetowego.	I kwartał 2016 r. I kwartał 2015 r. II kwartał 2015 r.	Instytucja wiodąca: MŚ
b) Aktualizacja planów gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy w Polsce , zawierających podsumowanie analiz ekonomicznych korzystania z wód, przeprowadzonych w drugim cyklu planistycznym gospodarowania wodami: - przeprowadzenie Strategicznej Oceny Oddziaływania na Środowisko (SOOŚ) dla projektów aktualizacji PGW (wraz z przeprowadzeniem konsultacji społecznych); - opracowanie ostatecznych wersji aktualizacji PGW; - zatwierdzenie aktualizacji PGW przez RM; Przekazanie do KE raportu wraz z kopiami aktualizacji PGW planowane jest w I kw. 2016 r.	IV kw. 2015 r. kwiecień 2015 r. październik 2015 r. grudzień 2015 r.	Instytucja wiodąca: KZGW Instytucja współpracująca: MŚ

<p>Kryterium drugie – niespełnione Aktualizacja planów gospodarki wodami na obszarach dorzeczy w Polsce - przeprowadzenie SOOŚ dla projektów aktualizacji PGW (wraz z przeprowadzeniem konsultacji społecznych) - opracowanie ostatecznych wersji aktualizacji PGW - zatwierdzenie aktualizacji PGW przez RM</p> <p>Przekazanie do KE raportu wraz z kopiami aktualizacji PGW planowane jest w I kwartale 2016 r.</p>	<p>- IV kw. 2015 r.</p> <p>kwiecień 2015 r.</p> <p>październik 2015 r.</p> <p>grudzień 2015 r.</p>	<p>Instytucja wiodąca: KZGW Instytucja współpracująca: MŚ</p>
---	--	--

Warunek	Kryteria wypełnienia	Spełnienie kryterium	Status warunku
6.2. Gospodarka odpadami: Promowanie zrównoważonych gospodarczo i środowiskowo inwestycji w sektorze gospodarki odpadami, w szczególności poprzez opracowanie planów gospodarki odpadami zgodnych z dyrektywą 2008/98/WE oraz z hierarchią odpadów.	– zgodnie z wymogami art. 11 ust. 5 dyrektywy 2008/98/WE Komisji przekazano sprawozdanie z realizacji dotyczące postępów w osiąganiu celów określonych w art. 11 dyrektywy 2008/98/WE;	Tak	Częściowo spełniony
	– istnienie jednego lub kilku planów gospodarki odpadami zgodnie z wymogami art. 28 dyrektywy 2008/98/WE;	Nie	
	– istnienie programów zapobiegania powstawaniu odpadów, zgodnie z wymogami art. 29 dyrektywy 2008/98/WE;	Tak	
	– przyjęto środki niezbędne do osiągnięcia celów na 2020 r. dotyczących przygotowania do ponownego wykorzystania i recyklingu, zgodnie z art. 11 ust. 2 dyrektywy 2008/98/WE.	Nie	

Dokumenty spełniające warunkowość ex-ante

1. Sprawozdanie o wdrażaniu Dyrektywy ramowej o odpadach (2008/98/WE) - dla kryterium 1
2. Aktualizacja Krajowego planu gospodarki odpadami 2014 (Kpgo) - dla kryterium 2
3. Aktualizacja Wojewódzkiego planu gospodarki odpadami (wpgo) zawierająca plan inwestycyjny - dla kryterium 2
4. Krajowy program zapobiegania powstawaniu odpadów (Kpzpo) - dla kryterium 3

I. Instytucje odpowiedzialne za wypełnienie warunku

Ministerstwo Środowiska, Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego

II. Zastosowanie warunku (do jakich programów lub obszarów warunek ma zastosowanie)

PO IIŚ, RPO

III. Ryzyko niespełnienia warunku: średnie.

IV. Sposób realizacji kryteriów

Kryterium pierwsze - spełnione

27 września 2013 r. sprawozdanie o wdrażaniu dyrektywy ramowej o odpadach zostało wysłane przez eDAMIS (Electronic Data Files Administration and Management Information System) w formie plików, a 30 września 2013 r. został wypełniony w tym systemie formularz zawierający dane liczbowe ze sprawozdania.

Kryterium drugie – niespełnione

Spełnienie kryterium polega na uchwaleniu i notyfikowaniu KE Krajowego planu gospodarki odpadami (Kpgo) i wojewódzkich planów gospodarki odpadami (wpgo) zgodnych z wymaganiami art. 28 dyrektywy 2008/98/WE.

Polska zdecydowała się na aktualizację dotychczasowych planów gospodarki odpadami ze względu na zmianę podejścia do systemu gospodarki odpadami komunalnymi. W tym celu Ministerstwo Środowiska opracuje wytyczne do aktualizacji krajowego oraz wojewódzkich planów gospodarki odpadami wraz z planami inwestycyjnymi stanowiącymi załącznik do wojewódzkich planów. Krajowy Plan **zostanie zaktualizowany do końca 2015 r.**, a wojewódzkie plany gospodarki odpadami **zostaną opracowane do końca 2016 r.**

W celu realizacji powyższego zadania planuje się, że wytyczne zostaną opracowane przez Ministerstwo Środowiska przy udziale Grupy Roboczej ds. Gospodarki Odpadami działającej w ramach ENEA („Partnerstwo: Środowisko dla Rozwoju” - krajowa sieć organów środowiskowych oraz instytucji zarządzających funduszami unijnymi.). W skład ww. grupy wejdą: Ministerstwo Środowiska, Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, urzędy marszałkowskie (odpowiedzialne za opracowywanie wojewódzkich planów gospodarowania odpadami oraz instytucje zarządzające regionalnymi programami operacyjnymi), Główny Inspektor Ochrony Środowiska, Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska wraz z Regionalnymi Dyrekcjami Ochrony Środowiska.

Wytyczne powinny zawierać rekomendacje, etapy i sposób postępowania zmierzające do opracowania krajowego i wojewódzkich planów gospodarki odpadami. Wytyczne powinny określić, w jaki sposób będą gromadzone dane na temat strumieni i ilości odpadów wytwarzanych w województwach, a także dane dotyczące wielkości istniejących instalacji, w tym planowanych do zamknięcia. Będą to dane wyjściowe do analizy potrzeb inwestycyjnych w regionach i działań, które muszą zostać podjęte w celu osiągnięcia celów określonych w dyrektywach.

Wytyczne zostaną opracowane do końca pierwszego kw. 2015 r. Dane będą pochodzić m.in. ze sprawozdań z realizacji wojewódzkich planów gospodarki odpadami, oraz z centralnej i wojewódzkiej bazy danych dotyczącej wytwarzania i gospodarowania odpadami. Obecnie w Ministerstwie Środowiska trwają prace nad utworzeniem nowej Bazy danych o produktach i opakowaniach oraz o gospodarce odpadami, która zgodnie z art. 238 ust. 1 ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach (Dz. U. poz. 21, z późn. zm.) powinna zostać utworzona do 23 stycznia 2016 r.

Pierwszym etapem będzie sporządzenie krajowego planu gospodarki odpadami, który będzie zawierał strategię wdrażania dyrektyw UE oraz osiągnięcie celów na rok 2020 z uwzględnieniem roku 2030. Krajowy Plan oceni obecny stan wdrażania dyrektyw UE, istniejącą infrastrukturę oraz wskaże kierunki działań niezbędnych do podjęcia w poszczególnych województwach w celu zapewnienia spójnej sieci gospodarowania odpadami zaplanowanej zgodnie z hierarchia postępowania z odpadami. Krajowy plan będzie określał również ewentualne potrzeby w skali kraju (instalacje o znaczeniu ponad wojewódzkim) w zakresie infrastruktury niezbędnej do pełnego zagospodarowania poszczególnych rodzajów odpadów.

Krajowy plan zostanie zaktualizowany w terminie do końca 2015 r. Następnie na podstawie krajowego planu gospodarki odpadami zostaną opracowane plany wojewódzkie. Plan wojewódzkie będą realizować działania określone w krajowym planie, a także będą stanowić podstawowy dokument planistyczny w sektorze gospodarki odpadami w województwach. Potrzeby inwestycyjne zidentyfikowane w planach wojewódzkich zostaną zawarte w planach inwestycyjnych zatwierdzanych następnie przez Ministra Środowiska. Będą one podstawą do wydatkowania środków publicznych zarówno unijnych (POLiŚ i RPO), jak i krajowych (fundusze ochrony środowiska).

Zakłada się, że do końca 2016 r. zostanie przeprowadzona aktualizacja wojewódzkich planów gospodarki odpadami wraz z opracowaniem planów inwestycyjnych w zakresie gospodarki odpadami komunalnymi. Wojewódzkie plany gospodarki odpadami będą opiniowane przez Ministra Środowiska, a plany inwestycyjne – zatwierdzane, co zapewni ich spójność z polityką państwa, a tym samym pozwoli na osiągnięcie celów wynikających z prawa UE.

Dotychczas zrealizowano następujące działania:

- **Działania legislacyjne:**

1) Senacka Komisja Środowiska, na podstawie art. 76 ust. 1 Regulaminu Senatu, wniosła o podjęcie postępowania w sprawie inicjatywy ustawodawczej dotyczącej projektu ustawy o zmianie ustawy o odpadach oraz niektórych innych ustaw. Treść przedmiotowej zmiany ustawy została zapisana w druku senackim 615 z dnia 24 kwietnia 2014 r. Projekt ustawy wprowadza obowiązek dokonania aktualizacji wojewódzkich planów gospodarki odpadami (wpgo) wraz z opracowaniem planów inwestycyjnych, stanowiących załącznik do wpgo, najpóźniej do końca 2015 r. Zgodnie z projektem ustawy, plan inwestycyjny będzie określał potrzebną infrastrukturę wraz z mocami przerobowymi przeznaczoną do zagospodarowania odpadów komunalnych i remontowo-budowlanych, zapewniającą osiągnięcie celów wyznaczonych w przepisach prawa Unii Europejskiej;

2) Senat RP w dniu 7 sierpnia 2014 r. podjął uchwałę w sprawie wniesienia do Sejmu projektu ustawy o zmianie ustawy o odpadach oraz niektórych innych ustaw;

3) Opracowano projekt rozporządzenia Ministra Środowiska określającego sposób i formę sporządzania wojewódzkiego planu gospodarki odpadami oraz wzór planu inwestycyjnego, który został poddany wstępnym konsultacjom w ramach resortu środowiska.

- **Działania organizacyjne:**

Działania związane z postępowaniem z nielegalnymi składowiskami odpadów wskazywane są regularnie w planach gospodarki odpadami – krajowym i wojewódzkim.

Ponadto zgodnie z art. 26 ust. 1 ustawy z dnia 14 grudnia 2012 (Dz. U. z 2013 r. poz. 21, z późn. zm.) posiadacz odpadów jest obowiązany do niezwłocznego usunięcia odpadów z miejsca nieprzeznaczonego do ich składowania lub magazynowania. Natomiast zgodnie z art. 148 ust. 1 ustawy o odpadach, w przypadku gdy zarządzający składowiskiem odpadów nie wystąpił z wnioskiem o wyrażenie zgody na zamknięcie składowiska odpadów lub jego wydzielonej części, a zachodzą następujące okoliczności:

1) składowisko odpadów lub jego wydzielona część nie spełnia wymogów technicznych lub formalnych określonych w przepisach prawa lub

2) w wyniku przeprowadzonej kontroli wojewódzki inspektor ochrony środowiska stwierdzi, że na składowisku odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne, na którym są składowane odpady komunalne, co najmniej od roku nie są przyjmowane odpady, lub

3) pojemność składowiska odpadów, określona w zatwierdzonej instrukcji prowadzenia składowiska odpadów, została zapełniona

– właściwy organ, sporządza ekspertyzę dotyczącą zamknięcia składowiska odpadów lub jego wydzielonej części oraz nową instrukcję prowadzenia składowiska odpadów.

Na tej podstawie właściwy organ wydaje decyzję o zamknięciu składowiska odpadów lub jego wydzielonej części (z urzędu).

- **Inne działania:**

W 2013 r. zlecono ekspertyzę mającą na celu przegląd instalacji do mechaniczno–biologicznego przetwarzania odpadów istniejących w Polsce. W ramach ekspertyzy dokonano analizy w zakresie istniejących mocy przerobowych instalacji do mechaniczno–biologicznego przetwarzania odpadów. W ramach ekspertyzy przeprowadzono ankietyzację oraz wizytację instalacji MBP, których celem była ocena ich efektywności w zakresie ograniczenia składowania odpadów komunalnych ulegających biodegradacji oraz uzyskanie informacji dotyczących przepływu strumieni odpadów, ich ilości i rodzajów. Realizacja III etapu ekspertyzy ma na celu przygotowanie oceny stosowanych rozwiązań pod kątem spełnienia wymagań wynikających z obowiązującego prawodawstwa unijnego i krajowego.

Przygotowana ekspertyza będzie mogła stanowić potencjalne źródło informacji i danych analitycznych potrzebnych do przygotowania zaktualizowanych planów gospodarki odpadami.

Szczegółowe działania jakie zostaną podjęte w celu spełnienia kryterium zostały także opisane w Tabeli: Plan działań na rzecz spełnienia warunku 6.2.

Dodatkowo informacje nt. działań zrealizowanych oraz tych, które mają zostać podjęte w celu realizacji kryterium 2 zostały szczegółowo opisane w Załączniku do Planu działań RP w celu wypełnienia kryteriów 2 i 4 dla warunku wstępnego 6.2. (gospodarka odpadami), który to dokument został przekazany KE.

Kryterium trzecie - spełnione

Na poziomie krajowym Kpgo 2014 spełnia wymagania art. 29 dyrektywy 2008/98/WE – zgodnie z ustawą o odpadach zawiera część poświęconą zapobieganiu powstawaniu odpadów, w której są zawarte poziomy odniesienia (diagnoza stanu aktualnego - dane dotyczące ilości wytwarzanych odpadów), a także opisane i ocenione istniejące środki zapobiegania powstawaniu odpadów. W rozdziale 5 określono kierunki działań w zakresie zapobiegania powstawaniu odpadów. Natomiast w harmonogramie (rozdział 6) zaproponowano kolejne zadania dotyczące zapobiegania powstawaniu odpadów (np. w zakresie prac naukowo-badawczych).

W związku ze stwierdzonymi brakami w wpgo w zakresie zapobiegania powstawaniu odpadów, został opracowany, jako odrębny dokument **Krajowy program zapobiegania powstawaniu odpadów (Kpzpo), obejmujący zarówno działania na poziomie krajowym, jak i województw. Dokument został przyjęty przez Radę Ministrów 26 czerwca 2014 r. i przekazany Komisji Europejskiej.**

Kryterium czwarte – niespełnione

Wypełnienie tego kryterium będzie związane z podjęciem przez Polskę następujących działań (i przedstawienie ich w dokumentach typu: plany gospodarki odpadami lub sprawozdanie z transpozycji i wdrażania dyrektywy 2008/98/WE, o którym mowa w kryterium 1) warunkowości ex-ante:

- a) Przeprowadzenie prac legislacyjnych umożliwiających realizację celów roku 2020:
 - wprowadzenie przepisów dotyczących nowego systemu gospodarki odpadami komunalnymi (już zrealizowane);
 - wzmocnienie instrumentów finansowych;
- b) Skuteczna egzekucja prawa;
- c) Realizowanie kampanii informacyjno-edukacyjnych (na poziomie Ministerstwa Środowiska i gmin), budowa spójnej sieci gospodarowania odpadami zaplanowanej zgodnie z hierarchią postępowania z odpadami.

Szczegółowe działania jakie zostaną podjęte w celu spełnienia kryterium zostały opisane w Tabeli: Plan działań na rzecz spełnienia warunku 6.2.

Dodatkowo informacje nt. działań zrealizowanych oraz tych, które mają zostać podjęte w celu realizacji kryterium 4 zostały szczegółowo opisane w Załączniku do Planu działań RP w celu wypełnienia kryteriów 2 i 4 dla warunku wstępnego 6.2. (gospodarka odpadami), który to dokument został przekazany KE.

Dotychczas zrealizowano następujące działania:

- 1) Reforma systemu gospodarki odpadami komunalnymi poprzez nowelizację przepisów ustawy z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach – nowy system zaczął funkcjonować na terenie całej Polski od 1 lipca 2013 r. – ustawa wprowadziła nowy system gospodarki odpadami komunalnymi poprzez przekazanie gminom odpowiedzialności za organizowanie systemu gospodarki odpadami komunalnymi na swoim terenie. W nowym systemie obowiązuje selektywne zbieranie odpadów u źródła m.in. poprzez odbieranie odpadów surowcowych z gospodarstw domowych i tworzenie punktów selektywnego zbierania odpadów dla mieszkańców. W ustawie przewidziano również model naliczania opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi pobieranej przez gminy od właścicieli nieruchomości.
- 2) W ustawie z dnia 13 czerwca 2013 r. o gospodarce opakowaniami i odpadami opakowaniowymi (Dz. U. z 2013 r. poz. 888), która weszła w życie z dniem 1 stycznia 2014 r., wprowadzono przepisy obligujące organizacje odzysku (działające w imieniu wprowadzających produkty w opakowaniach) do uwzględnienia odpadów opakowaniowych pochodzących z gospodarstw domowych w uzyskiwanych przez nie poziomach odzysku i recyklingu odpadów opakowaniowych. Udział odpadów opakowaniowych pochodzących z gospodarstw domowych w uzyskanych przez organizacje poziomach docelowo ma wynieść 50% w roku 2020 (rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 12 marca 2014 r. w sprawie rocznych poziomów odzysku i recyklingu odpadów opakowaniowych pochodzących z gospodarstw domowych (Dz. U. poz. 412) określa w tym zakresie cele pośrednie na poszczególne lata do 2020 r., począwszy od 32% w 2014 r.). Tym samym wprowadzający produkty w opakowaniach będą za pośrednictwem organizacji odzysku współfinansować system zbierania i zagospodarowania odpadów opakowaniowych powstających w gospodarstwach domowych.
- 3) Ustawa z dnia 13 czerwca 2013 r. o gospodarce opakowaniami i odpadami opakowaniowymi wprowadza obowiązek finansowania przez wprowadzających produkty w opakowaniach oraz działające w ich imieniu organizacje odzysku publicznych kampanii edukacyjnych w zakresie prawidłowego postępowania z odpadami opakowaniowymi, możliwym wpływie odpadów opakowaniowych na środowisko i zdrowie ludzi, dostępnych systemach zwrotu, zbierania i odzysku, w tym recyklingu, odpadów opakowaniowych, w tym kampanie w środkach masowego przekazu, ulotki i broszury informacyjne, plakaty, konkursy, konferencje oraz imprezy o charakterze informacyjno-edukacyjnym, określając przy tym wysokość środków finansowych, jakie na ten cel corocznie muszą ponieść te podmioty.
- 4) Ustawa z dnia 13 czerwca 2013 r. o gospodarce opakowaniami i odpadami umożliwia tworzenie przez wprowadzających produkty w opakowaniach oraz podmioty przetwarzające odpady opakowaniowe, w porozumieniu z Ministrem Środowiska, odrębnych systemów zbierania odpadów opakowaniowych z zastosowaniem dodatkowych instrumentów finansowych, takich jak kaucja (depozyt) za opakowania. Ustawa nie narzuca obowiązku tworzenia takich systemów, mając na uwadze potencjalne zagrożenia, jakie takie systemy mogą stanowić m.in. dla swobodnego przepływu towarów pomiędzy krajami członkowskimi UE. Podjęto decyzji o przeprowadzeniu szczegółowych analiz, co do możliwości wprowadzenia systemu depozytowego dla niektórych rodzajów odpadów opakowaniowych.
- 5) Ustawa z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach zawiera przepis art. 105, który wskazuje, że odpady przed umieszczeniem na składowisku odpadów poddaje się procesowi przekształcenia fizycznego, chemicznego, termicznego lub biologicznego, włącznie z segregacją, w celu ograniczenia zagrożenia dla życia i zdrowia ludzi lub

dla środowiska oraz ograniczenia ilości lub objętości składowanych odpadów, a także ułatwienia postępowania z nimi lub prowadzenia odzysku. Zatem zgodnie z art. 105 ustawy o odpadach, zmieszane odpady komunalne nie mogą trafić na składowisko bez przeprowadzenia ww. procesów, co jest tożsame z funkcjonowaniem zakazu składowania zmieszanych odpadów komunalnych. Ponadto przyjęte zgodnie z prawem UE kryteria dopuszczania odpadów do składowania wymuszają również poddanie wspomnianym procesom zmieszanych odpadów komunalnych.

- 6) Przejęcie przez gminy organizacji i nadzoru nad systemem gospodarowania odpadami komunalnymi, w tym pobieranie opłat od mieszkańców, określanie standardów dla firm odbierających odpady komunalne i zlecanie im zamówień w tym zakresie, a także kontrola jakości usług świadczonych przez wyłonione firmy, kontrola przestrzegania przepisów dotyczących postępowania z odpadami komunalnymi przez mieszkańców, również na terenach wiejskich.
- 7) Tworzenie przez gminy systemów selektywnego zbierania odpadów komunalnych, w tym bioodpadów, ustalanie standardów dla selektywnego zbierania odpadów, określanie podmiotów odpowiedzialnych za dostarczenie odpowiednich pojemników oraz worków do selektywnego zbierania odpadów komunalnych, określanie kryteriów kontroli selektywnego zbierania przez podmioty działające na zlecenie gmin.
- 8) Tworzenie przez gminy miejsc selektywnego zbierania odpadów komunalnych, w tym odpadów zielonych oraz WEEE – Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej zapewnia dofinansowanie na tworzenie takich miejsc.
- 9) Promowanie selektywnego zbierania odpadów komunalnych przez mieszkańców poprzez ustalenie niższych opłat za odbieranie odpadów selektywnie zbieranych – średnio na terenie Polski w 2013 r. opłaty za odbieranie odpadów selektywnie zbieranych były o 50% niższe niż opłaty za odbieranie odpadów zmieszanych.
- 10) Możliwość wprowadzania przez gminy zwolnień przedmiotowych, np. w przypadku kompostowania bioodpadów w przydomowych kompostownikach.
- 11) Możliwość finansowania etatów dedykowanych gospodarce odpadami komunalnymi w samorządach ze środków z opłat za gospodarowanie odpadami komunalnymi pobieranymi od właścicieli nieruchomości - w latach 2011-2014 większość samorządów utworzyło nowe etaty dedykowane organizacji i kontroli systemu gospodarki odpadami komunalnymi oraz zwiększeniu egzekucji prawa i wydatkowaniu środków krajowych i unijnych na inwestycje w zakresie gospodarki odpadami.
- 12) Monitorowanie uzyskiwania określonych poziomów recyklingu i przygotowania do ponownego użycia papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła oraz ograniczenia masy odpadów komunalnych przez podmioty odbierające odpady komunalne oraz samorzady gminne – zobowiązanie gmin do kontrolowania podmiotów odbierających odpady.
- 13) Działania edukacyjne - w latach 2013-2014 Ministerstwo Środowiska przeprowadziło następujące kampanie informacyjne:
 - a) ogólnopolska kampania edukacyjno-informacyjna w Internecie naszesmieci.pl – cel: informowanie o zmianie przepisów w zakresie gospodarowania odpadami komunalnymi, nowych zasad opłaty za odbieranie odpadów komunalnych oraz informacja na temat segregacji odpadów – utworzenie strony internetowej oraz mailing materiałów informacyjnych dla gmin;
 - b) ogólnopolska kampania edukacyjno-informacyjna w telewizji i Internecie dotycząca racjonalnego wykorzystania zasobów „Ekodzieciaki.pl” – cel: wyrobienie wśród dzieci nawyku segregowania odpadów komunalnych i oszczędzania zasobów w domu.

W 2014 r. prowadzona jest ogólnopolska kampania edukacyjno-informacyjna w telewizji i Internecie promująca właściwe postępowanie z odpadami – cel: promowanie idei segregacji odpadów – kampania telewizyjna (spoty oraz lokowanie idei w popularnych serialach), Internet (promocja strony www.naszesmieci.pl – oficjalnej strony dla mieszkańców dotyczącej systemu gospodarki odpadami, udostępnianie infografik).

Ponadto kampanie edukacyjno-informacyjne na temat segregacji odpadów i systemu opłat za odbieranie odpadów komunalnych w latach 2011-2013 prowadziły wszystkie gminy w Polsce. Kampanie te opierały się na dystrybucji ulotek, publikacji materiałów w lokalnych mediach (w kampanie te włączali się przedsiębiorcy działający na lokalnych rynkach, np. Ikea w Gdańsku).

- 14) Wraz z wprowadzeniem nowych przepisów (w latach 2011-2013) udzielono gminom wsparcia w zakresie realizacji nowego systemu gospodarki odpadami komunalnymi poprzez:

- a) uruchomienie podstrony www.mos.gov.pl/komunalne, na której umieszczane są aktualne interpretacje przepisów prawnych oraz materiały, które mogą być przydatne gminom we wprowadzaniu nowego systemu;
 - b) zlecenie wykonania podręcznika dla gmin „Wytyczne dla gmin dotyczące wdrażania systemu gospodarowania odpadami komunalnymi”, zawierającego wskazówki i informacje przydatne gminom w projektowaniu nowego systemu, który został umieszczony na stronach Ministerstwa Środowiska i przekazany w formie elektronicznej do urzędów, przygotowano i umieszczono również przewodnik dla gmin w zakresie selektywnego zbierania i gospodarowania odpadami komunalnymi, w tym odpadami ulegającymi biodegradacji;
 - c) współpraca z wojewódzkimi funduszami ochrony środowiska i gospodarki wodnej w zakresie możliwości wsparcia finansowego dla gmin we wdrażaniu nowego systemu gospodarki odpadami komunalnymi;
 - d) zatrudnienie zespołu ekspertów, wspierających gminy we wdrażaniu nowego systemu gospodarki odpadami komunalnymi;
 - e) wsparcie w działaniach edukacyjnych i informacyjnych (przygotowanie spotów, plakatów, ulotek, krótkich filmów, infografik);
 - f) przygotowanie przewodnika zawierającego zestaw dobrych praktyk w obszarze komunikowania zmiany systemu gospodarowania odpadami oraz konieczności sortowania odpadów.
- 15) Przeprowadzono szkolenia m.in. dla policji i inspekcji ochrony środowiska w zakresie zagospodarowania odpadów w 2010 r. Podobne szkolenie planowane jest na rok 2015. Jednocześnie na bieżąco prowadzone są spotkania z przedstawicielami administracji lokalnej oraz z wojewódzkimi inspektoratami ochrony środowiska dotyczącymi tych problemów.
- 16) W zakresie zwiększenia opłat za składowanie odpadów dokonana została analiza obecnie obowiązujących stawek opłat za składowanie odpadów. Wskazano 87 rodzajów odpadów (odpadów komunalnych oraz innych odpadów, w odniesieniu do których Polska jest zobowiązana uzyskiwać określone poziomy zbierania, odzysku i recyklingu (opakowania, sprzęt elektryczny i elektroniczny, baterie i akumulatory, pojazdy wycofane z eksploatacji)), dla których konieczny jest znaczący wzrost opłaty za korzystanie ze środowiska. Docelowa stawka opłaty za składowanie tego typu odpadów została przyjęta na poziomie 270 zł. Wysokość jednostkowej stawki opłaty za umieszczenie niektórych rodzajów odpadów na składowisku odpadów na poziomie 270 zł za Mg jest stawką, która jednoznacznie wskazuje, że dla wybranych rodzajów odpadów metoda unieszkodliwiania poprzez składowanie jest wysoce niepożądana i te rodzaje odpadów powinny zostać poddane innym procesom przekształcania i stawka została zaproponowana na poziomie wystarczająco wysokim, na jakim pozwala przyjąć tę stawkę wysokość górnej jednostkowej stawki opłaty za umieszczenie odpadów na składowisku, wynikająca z ustawy – Prawo ochrony środowiska.

Przed reformą systemu gospodarowania odpadami komunalnymi, wprowadzoną nowelizacją ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach w 2011 r. w Polsce funkcjonował system, w którym w większości przypadków opłata za odbieranie odpadów była uzależniona od ilości oddawanych odpadów (liczonej w workach lub pojemnikach). Ze względu na fakt, że mieszkańcy, szukając oszczędności, pozbywali się odpadów w sposób niezgodny z prawem (wyrzucanie do miejsc do tego nieprzeznaczonych, spalanie w paleniskach domowych) zrezygnowano z takiego kształtu systemu. Obecnie, aby zapobiec takim praktykom opłata pobierana od mieszkańców jest niezależna od ich faktycznie wytwarzanej ilości. Natomiast w kampaniach edukacyjnych zachęca się mieszkańców do ograniczania ilości wytwarzanych odpadów. Zachęca się również gminy do promowania działań ograniczających wytwarzanie odpadów, np. poprzez promowanie przydomowych kompostowników.

Nie wyklucza się w perspektywie kilku – kilkunastu lat możliwości wprowadzenia zasady PAYT, ale na obecnym etapie istotne jest wyrobienie w społeczeństwie nawyku oddawania odpadów do legalnego systemu zbierania.

W zakresie wprowadzenia podatku od spalania odpadów i przetwarzania w instalacjach mechaniczno-biologicznego przetwarzania, w celu zwiększenia opłacalności recyklingu, w 2016 r. planowane jest przeprowadzenie analizy systemu gospodarki odpadami komunalnymi. Przewiduje się, że do tego czasu zostanie w pełni wdrożony system gospodarki odpadami komunalnymi. Celem ww. analizy będzie ocena skuteczności funkcjonowania systemu gospodarki odpadami oraz efektu wprowadzonych zmian w wysokości stawek opłat za składowanie odpadów. Analiza powinna wskazać kierunki dalszych działań (np. dalsze zwiększanie opłat za składowanie odpadów lub konieczność podjęcia innych działań mogących wpłynąć na wzrost wymaganych poziomów recyklingu i odzysku, np. wprowadzenie opłaty za korzystanie ze środowiska w przypadku mechaniczno-biologicznego przetwarzania odpadów lub spalania odpadów). Zatem w obliczu braku wystarczającej infrastruktury technicznej w zakresie zagospodarowania odpadów innego niż składowanie, **wcześniejsze przeprowadzenie przedmiotowej analizy oraz ustanawianie nowych instrumentów finansowych, wydaje się niezasadne.**

Zgodnie z przepisami ustawy – Prawo ochrony środowiska dotyczącymi redystrybucji opłat i kar za korzystanie ze środowiska, wpływy z opłat za składowanie odpadów są przekazywane do funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej oraz zasilają budżety gmin i powiatów. Wpływy z opłat są przeznaczane m.in. na rozwój infrastruktury dotyczącej zbierania i zagospodarowania odpadów.

Tabela. Plan działań na rzecz spełnienia warunku 6.2.

Plan działań na rzecz spełnienia warunku 6.2.	Termin realizacji	Instytucje odpowiedzialne
<p>Kryterium drugie: Szczegółowy harmonogram:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Wprowadzenie ustawowego obowiązku sporządzania przez zarządy województw planów inwestycyjnych w zakresie gospodarki odpadami komunalnymi, które będą stanowić załączniki do wojewódzkich planów gospodarki odpadami 2. Wydanie rozporządzenia określającego sposób i formę sporządzania wojewódzkiego planu gospodarki odpadami oraz wzór planu inwestycyjnego 3. Opracowanie wytycznych dla sporządzenia planów gospodarki odpadami 4. Spotkania z przedstawicielami urzędów marszałkowskich dotyczące problematyki warunku wstępnego (ex ante), mające na celu wsparcie prac w zakresie aktualizacji wojewódzkich planów gospodarki odpadami i przygotowania planów inwestycyjnych 5. Powołanie grupy roboczej z udziałem przedstawicieli urzędów marszałkowskich, MlIR i MŚ 6. Aktualizacja Krajowego planu gospodarki odpadami, po dokonaniu analizy sprawozdań z realizacji dotychczasowych wojewódzkich planów gospodarki odpadami, z uwzględnieniem sprawozdania z realizacji krajowego planu gospodarki odpadami oraz prac nad nowelizacją dyrektyw w zakresie gospodarki odpadami 7. Aktualizacja wojewódzkich planów gospodarki odpadami wraz z opracowaniem planów inwestycyjnych w zakresie gospodarki odpadami komunalnymi 	<p>Zakończenie realizacji: IV kw. 2014 r.</p> <p>Zakończenie realizacji: I kw. 2015</p> <p>II kw. 2015 r.</p> <p>Cykliczne spotkanie – średnio raz na kw.;</p> <p>Zakończenie realizacji: IV kw. 2015..</p> <p>IV kw. 2014 r.</p> <p>IV kw. 2015 r.</p> <p>IV kw. 2016 r.</p>	<p>Parlament</p> <p>Ministerstwo Środowiska</p> <p>Ministerstwo Środowiska</p> <p>Ministerstwo Środowiska</p> <p>Ministerstwo Środowiska/Rada Ministrów</p> <p>Marszałek Województwa Podlaskiego/ Sejmik Województwa Podlaskiego</p>
<p>Kryterium czwarte: Szczegółowy harmonogram:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Nowelizacja ustawy z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach 2. Wprowadzenie standardów segregacji odpadów komunalnych obowiązujących w całym kraju – rozporządzenie w sprawie obowiązku selektywnego zbierania niektórych odpadów komunalnych oraz szczegółowego sposobu selektywnego zbierania wybranych frakcji odpadów 3. Wydanie rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie opłat za korzystanie ze środowiska, które będzie również obejmowało podwyższenie opłat dla strumieni odpadów, które powinny być poddane recyklingowi 4. Uchwalenie nowej ustawy o zużytym sprzęcie elektrycznym i elektronicznym zobowiązującej zbierających zużyty sprzęt, przed 	<p>IV kw. 2014 r.</p> <p>Zakończenie realizacji: II kw. 2015 r.</p> <p>Zakończenie realizacji: IV kw. 2015 r.</p> <p>Okres realizacji: 2014 r. – I kw. 2015 r.</p>	<p>Parlament RP</p> <p>Ministerstwo Środowiska</p> <p>Ministerstwo Środowiska/ Rada Ministrów</p> <p>Parlament RP</p>

<p>przekazaniem zużytego sprzętu prowadzącemu zakład przetworzenia zapewni, w miarę możliwości, do wyselekcjonowania w punkcie zbierania zużytego sprzętu przeznaczonego do przygotowania go do ponownego użycia oraz wprowadzającej przepisy zobowiązujące sprzedawców do odbioru z miejsca dostawy zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego (door-to-door)</p>		
<p>5. Wydanie nowego rozporządzenia w sprawie wzorów sprawozdań o odebranych odpadach komunalnych oraz realizacji zadań z zakresu gospodarowania odpadami komunalnymi – w celu poprawienia jakości pozyskiwanych danych dotyczących odpadów komunalnych, z uwzględnieniem odpadów opakowaniowych</p>	<p>Zakończenie realizacji: Grudzień 2015 r.</p>	<p>Ministerstwo Środowiska</p>
<p>6. Wydanie rozporządzenia dotyczącego audytu na podstawie art. 51 ustawy z dnia 13 czerwca 2013 r. o gospodarce opakowaniami i odpadami opakowaniowymi (Dz. U. z 2013 r. poz. 888)</p>	<p>Realizacja w latach: 2014-2015</p>	<p>Ministerstwo Środowiska</p>
<p>7. Zorganizowanie eksperckich spotkań z jednostkami samorządu terytorialnego i przedsiębiorcami oraz przeprowadzenie kampanii informacyjnej dotyczącej upowszechnienia informacji nt. konieczności i potrzeby podwyższenia stawek opłat za składowanie odpadów</p>	<p>Zakończenie realizacji: IV kw. 2015 r.</p>	<p>Ministerstwo Środowiska</p>
<p>8. Wzmocnienie dodatkowych systemów zbierania odpadów, w tym odpadów komunalnych poprzez możliwość finansowania innych form zbierania odpadów np. różnego rodzaju obwoźnych punktów zbierania, akcyjnego zbierania poszczególnych rodzajów odpadów, itp.</p>	<p>Zakończenie realizacji: Listopad 2016 r.</p>	<p>Ministerstwo Środowiska podstawa prawna, Gminy – działania organizacyjne</p>
<p>9. Działania edukacyjne: Przeprowadzenie kampanii, której główny obszar komunikacyjny skierowany jest do mieszkańców i dotyczy promocji recyklingu oraz selektywnego zbierania odpadów komunalnych i przydomowego kompostowania odpadów komunalnych (m.in. upowszechnienie informacji o korzyściach z nowego systemu gospodarowania odpadami i zasadach jego funkcjonowania, kreowanie mody na segregowanie odpadów komunalnych, zwiększenie motywacji do segregowania)</p>	<p>Realizacja w latach: 2015-2016; Zakończenie realizacji: Listopad 2016 r.</p>	<p>Ministerstwo Środowiska – kampania ogólnopolska, Gminy – kampanie lokalne</p>
<p>10. Opracowanie programu akredytacyjnego dla audytorów, którzy zgodnie z przepisami ustawy z dnia 13 czerwca 2013 r. o gospodarce opakowaniami i odpadami opakowaniowymi, przeprowadzać będą audyty przedsiębiorców przetwarzających odpady opakowaniowe oraz wywożących poza terytorium kraju odpady opakowaniowe do ich przetworzenia</p>	<p>Realizacja w latach: 2014-2015</p>	<p>Polskie Centrum Akredytacyjne we współpracy z Ministerstwem Środowiska</p>
<p>11. Wprowadzenie do priorytetów finansowania Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz Wojewódzkich Funduszy Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej pilotażowych projektów związanych ze zbieraniem i przetwarzaniem odpadów ulegających biodegradacji</p>	<p>Realizacja w latach: 2015- 2016; Zakończenie realizacji: Listopad 2016 r.</p>	<p>Minister Środowiska, Marszałkowie Województw</p>
<p>12. Opracowanie zasad i zakresu audytu wewnętrznego, któremu, zgodnie z przepisami ustawy z dnia 13 czerwca 2013 r. o gospodarce opakowaniami i odpadami opakowaniowymi (Dz. U. z 2013 r. poz. 888), będą podlegać przedsiębiorcy prowadzący przetwarzanie odpadów opakowaniowych o zdolnościach przetwarzania przekraczających 400 Mg oraz wywożący poza terytorium kraju odpady opakowaniowe do przetworzenia o masie przekraczającej 400 Mg; celem audytu będzie sprawdzenie wiarygodności danych dotyczących masy przetworzonych odpadów opakowaniowych</p>	<p>Realizacja w latach: 2014-2015</p> <p>IV kw. 2014 r. – przekazanie projektu do notyfikacji technicznej KE styczeń 2015 r. – wejście w życie</p>	<p>Ministerstwo Środowiska</p>
<p>13. Zwiększenie możliwości dokonywania odzysku odpadów</p>		<p>Ministerstwo</p>

budowlano-rozbiórkowych w związku z przyjęciem nowego rozporządzenia w sprawie odzysku odpadów poza instalacjami i urządzeniami	rozporządzenia	Środowiska
---	----------------	------------

Cel tematyczny 7. Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszej infrastruktury sieciowej

Warunek	Kryteria wypełnienia	Spełnienie kryterium	Status warunku
7.1. Transport: Istnienie kompleksowego planu/ planów lub kompleksowych ram w zakresie inwestycji transportowych zgodnie z instytucyjną strukturą państw członkowskich (z uwzględnieniem transportu publicznego na szczeblu regionalnym i lokalnym), które wspierają rozwój infrastruktury i poprawiają łączność z kompleksową i bazową siecią TEN- T.	(1) Istnienie kompleksowego planu/ planów transportu lub ram w zakresie inwestycji transportowych spełniających wymogi prawne dotyczące strategicznej oceny oddziaływania na środowisko	Nie	Niespełniony
	(2) Istnienie kompleksowego planu/ planów transportu lub ram w zakresie inwestycji transportowych określających wkład w jednolity europejski obszar transportu zgodnie z art. 10 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1315/2013, w tym priorytetów w zakresie inwestycji w: <ul style="list-style-type: none"> – bazową i kompleksową sieć TEN-T, w których przewiduje się inwestycje w ramach EFRR i Funduszu Spójności, oraz – wtórną łączność. 	Nie	
	(3) Istnienie kompleksowego planu/ planów transportu lub ram w zakresie inwestycji transportowych określających identyfikację odpowiedniej ilości realistycznych i zaawansowanych w przygotowaniu projektów, które mają być wspierane w ramach EFRR i Funduszu Spójności	Nie	
	(4) Istnienie kompleksowego planu/ planów transportu lub ram w zakresie inwestycji transportowych określających działania mające na celu zapewnienie zdolności instytucji pośredniczących i beneficjentów do realizacji projektów	Nie	

I. Instytucje odpowiedzialne za wypełnienie warunku

Zarząd Województwa Podlaskiego

II. Zastosowanie warunku

RPOWP 2014-2020

III. Sposób realizacji kryteriów

Dokumenty spełniające warunki ex-ante

Regionalny plan rozwoju transportu wypełniający warunkowość ex-ante dla CT7 (w trakcie opracowywania)

Przy opracowaniu regionalnego planu transportowego zostaną wykorzystane następujące dokumenty:

1. Strategia Rozwoju Transportu do 2020 r. (z perspektywą do 2030 r.) (dalej: SRT),
2. Dokument Implementacyjny do Strategii Rozwoju Transportu do 2020 r. (z perspektywą do 2030 r.) (dalej: DI),
3. Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020 (dalej: SRWP),
4. Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podlaskiego (w trakcie opracowywania),
5. Plan zrównoważonego rozwoju publicznego transportu zbiorowego dla Województwa Podlaskiego.

Kryterium 1

Projekt regionalnego planu transportowego zostanie przyjęty zgodnie z wymogami *ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko*, zgodnie z którą polityki, strategię, plany lub programy w dziedzinie m.in. transportu opracowywane lub przyjmowane przez organy administracji, wyznaczające ramy dla późniejszej realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko wymagają przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.

Projekt regionalnego planu transportowego, wraz z prognozą oddziaływania na środowisko, podlegać będzie opiniowaniu przez właściwe organy odpowiedzialne za kwestie środowiskowe. Zostanie także zapewniona możliwość udziału społeczeństwa w strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko.

Przy opracowaniu regionalnego planu transportowego zostaną wzięte pod uwagę ustalenia zawarte w prognozie oddziaływania na środowisko, opinie organów odpowiedzialnych za kwestie środowiskowe oraz rozpatrzone zostaną uwagi i wnioski zgłoszone w drodze konsultacji społecznych.

Regionalny plan transportowy wraz z prognozą oddziaływania na środowisko będą podane do publicznej wiadomości.

Kryterium 2

Regionalny plan transportowy będzie zawierał listę inwestycji regionalnych w perspektywie 2014-2020 przyczyniających się do realizacji celów założonych w planie oraz celów szczegółowych interwencji w obszarze transportu opisanych w RPO Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020, a także celów określonych w SRT polegających na zwiększeniu dostępności transportowej oraz poprawie bezpieczeństwa uczestników ruchu i efektywności sektora transportowego, przez tworzenie spójnego, zrównoważonego i przyjaznego użytkownikowi systemu transportowego w wymiarze krajowym, europejskim i globalnym.

Zapewniona zostanie, tam gdzie to możliwe, komplementarność projektów realizowanych na poziomie regionalnym z projektami szczebla krajowego, które ujęte zostały w DI. Inwestycje wskazane w DI są zgodne z wytycznymi w zakresie rozwoju sieci TEN-T określonymi w Rozporządzeniu nr 1315/2013. Planowane inwestycje stanowią połączenie najważniejszych węzłów i połączenia z innymi krajami.

W odniesieniu do przedsięwzięć dot. połączeń drugorzędnych realizowane będą inwestycje zarówno na poziomie regionalnym jak i krajowym (zgodnie z DI).

Kryterium 3

W regionalnym planie transportowym przedstawione zostaną listy projektów, ze wskazaniem beneficjenta, kosztu całkowitego projektu oraz planowanego źródła unijnego współfinansowania. Ponadto, będzie określony wstępny harmonogram realizacji projektów ze wskazaniem terminów realizacji następujących etapów: opracowania Studium Wykonalności, uzyskania decyzji środowiskowej, ogłoszenia pierwszego przetargu na roboty budowlane oraz zakończenia robót.

W związku z wymogiem priorytetyzacji projektów w planie, planowane przedsięwzięcia zostaną przedstawione wg uzyskanej liczby punktów (oceniane m. in. według natężenia ruchu, ważności drogi, gotowości projektu do realizacji, poprawy połączeń z przejściami granicznymi itp.).

Kryterium 4

Regionalny plan transportowy będzie zawierał opis działań do zrealizowania przez beneficjentów mających na celu osiągnięcie przez nich zdolności do efektywnego przygotowania i realizacji zidentyfikowanych projektów transportowych. W przypadku projektów zarządzanych przez podmioty krajowe, w regionalnym planie transportowym znajdzie się odniesienie do działań z zakresu zwiększenia zdolności administracyjnych przewidzianych w DI.

Zdolność instytucjonalna instytucji zaangażowanych we wdrażanie Programu zostanie uwzględniona w RPOWP 2014-2020, w szczególności dotyczy to beneficjentów projektów, dla których w ramach pomocy technicznej przewidziano działania ukierunkowane na podnoszenie kompetencji.

IV. Przewidywany termin spełnienia warunku: kwiecień 2016 r.

Warunek	Kryteria wypełnienia	Spełnienie kryterium	Status warunku
7.2. Kolej: Istnienie w kompleksowym planie/ kompleksowych planach lub ramach dotyczących transportu wyraźnej części dotyczącej rozwoju kolei zgodnie z instytucyjną strukturą państw członkowskich (z uwzględnieniem transportu publicznego na szczeblu regionalnym i lokalnym), która wspiera rozwój infrastruktury i poprawia łączność z kompleksową i bazową siecią TEN-T. Inwestycje obejmują tabor, interoperacyjność oraz rozwijanie potencjału.	(1) Istnienie w kompleksowym planie/planach lub ramach dotyczących transportu części odnoszącej się do rozwoju kolei spełniającej wymogi prawne dotyczące strategicznej oceny oddziaływania na środowisko	Nie	Niespełniony
	(2) Istnienie w kompleksowym planie/planach lub ramach dotyczących transportu części odnoszącej się do rozwoju kolei identyfikującej odpowiednią ilość realistycznych i zaawansowanych w przygotowaniu projektów (wraz z harmonogramem i budżetem)	Nie	
	(3) Działania mające na celu zapewnienie zdolności instytucji pośredniczących i beneficjentów do realizacji projektów	Nie	

I. Instytucje odpowiedzialne za wypełnienie warunku

Zarząd Województwa Podlaskiego

II. Zastosowanie warunku

RPOWP 2014-2020

III. Sposób realizacji kryteriów

Dokumenty spełniające warunki ex-ante

Regionalny plan rozwoju transportu wypełniający warunkowość ex-ante dla CT7 (w trakcie opracowywania)

Przy opracowaniu regionalnego planu transportowego zostaną wykorzystane następujące dokumenty:

1. Strategia Rozwoju Transportu do 2020 r. (z perspektywą do 2030 r.) (dalej: SRT),
2. Dokument Implementacyjny do Strategii Rozwoju Transportu do 2020 r. (z perspektywą do 2030 r.) (dalej: DI),
3. Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020,
4. Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podlaskiego (w trakcie opracowywania),
5. Plan zrównoważonego rozwoju publicznego transportu zbiorowego dla Województwa Podlaskiego.

Kryterium 1

Projekt regionalnego planu transportowego będzie zawierał część odnoszącą się do rozwoju kolei. Regionalny plan rozwoju transportu zostanie przyjęty zgodnie z wymogami ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o

ocenach oddziaływania na środowisko, zgodnie z którą polityki, strategię, plany lub programy w dziedzinie m.in. transportu opracowywane lub przyjmowane przez organy administracji, wyznaczające ramy dla późniejszej realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko wymagają przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.

Projekt regionalnego planu transportowego, wraz z prognozą oddziaływania na środowisko, podlegać będzie opiniowaniu przez właściwe organy odpowiedzialne za kwestie środowiskowe. Zostanie także zapewniona możliwość udziału społeczeństwa w strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko.

Przy opracowaniu regionalnego planu transportowego zostaną wzięte pod uwagę ustalenia zawarte w prognozie oddziaływania na środowisko, opinie organów odpowiedzialnych za kwestie środowiskowe oraz rozpatrzone zostaną uwagi i wnioski zgłoszone w procesie konsultacji społecznych.

Regionalny plan transportowy wraz z prognozą oddziaływania na środowisko będą podane do publicznej wiadomości.

Kryterium 2

W regionalnym planie transportowym przedstawiona zostanie lista projektów kolejowych, ze wskazaniem beneficjenta, kosztu całkowitego projektu oraz planowanego źródła unijnego współfinansowania. Ponadto, będzie określony wstępny harmonogram realizacji projektów ze wskazaniem terminów realizacji następujących etapów: opracowania Studium Wykonalności, uzyskania decyzji środowiskowej, ogłoszenia pierwszego przetargu na roboty budowlane oraz zakończenia robót.

W związku z wymogiem priorytetyzacji projektów w planie, planowane przedsięwzięcia zostaną przedstawione wg uzyskanej liczby punktów (gdzie oceniano m. in. gotowość projektu do realizacji).

Kryterium 3

Regionalny plan transportowy będzie zawierał opis działań do zrealizowania przez beneficjentów mających na celu osiągnięcie przez nich zdolności do efektywnego przygotowania i realizacji zidentyfikowanych projektów transportowych. W przypadku projektów zarządzanych przez podmioty krajowe (PKP PLK), w regionalnym planie transportowym znajdzie się odniesienie do działań z zakresu zwiększenia zdolności administracyjnych przewidzianych w DI.

Zdolność instytucjonalna instytucji zaangażowanych we wdrażanie Programu zostanie uwzględniona w RPOWP 2014-2020, w szczególności dotyczy to beneficjentów projektów, dla których w ramach pomocy technicznej przewidziano działania ukierunkowane na podnoszenie kompetencji.

Cel tematyczny 8 Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników

Warunek	Kryteria wypełnienia	Spełnienie kryterium	Status warunku
8.1 Została opracowana i jest realizowana aktywna polityka rynku pracy w świetle wytycznych dotyczących zatrudnienia ¹	Służby zatrudnienia mają możliwość zapewnienia i faktycznie zapewniają zindywidualizowane usługi, oraz aktywne i zapobiegawcze środki rynku pracy na wczesnym etapie, które są otwarte dla wszystkich osób poszukujących pracy, przy jednoczesnym koncentrowaniu się na grupach znajdujących się w niekorzystnej sytuacji, w tym osobach ze społeczności zmarginalizowanych.	Tak	Spełniony
	Służby zatrudnienia mają możliwość zapewnienia i faktycznie zapewniają systematyczne i przejrzyste dla wszystkich informacje na temat nowych miejsc pracy oraz nieustanną analizę rynku pracy w celu określenia zmian strukturalnych zapotrzebowania na zawody i umiejętności.	Tak	
	Służby zatrudnienia utworzyły formalne lub nieformalne ustalenia dotyczące współpracy z odpowiednimi zainteresowanymi podmiotami.	Tak	

I. Instytucje odpowiedzialne za wypełnienie warunku

Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej

II. Zastosowanie warunku

Warunek ma zastosowanie do celu tematycznego 8, w tym przede wszystkim priorytetu inwestycyjnego 8.vii.

III. Ryzyko niespełnienia warunku: niskie

IV. Sposób realizacji kryteriów

Opis spełnienia warunku 8.1 należy analizować łącznie z opisem spełnienia warunku 8.3. By uniknąć powtarzania informacji odnoszących się do tych samych kryteriów, w opisie warunku 8.1 wskazano głównie działania wynikające z obecnie obowiązującej ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, natomiast w opisie warunku 8.3 - działania, które wynikają z jej nowelizacji.

Kryterium 1 spełnione

Obecnie obowiązująca ustawa o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy weszła w życie w dniu 20 kwietnia 2004 roku. Do chwili obecnej miały miejsce cztery jej nowelizacje. Zakończono prace nad piątą nowelizacją (podpis Prezydenta - 24.04.2014).

Obecna ustawa o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku reguluje współpracę urzędów pracy z bezrobotnymi, w tym znajdującymi się w szczególnej sytuacji na rynku pracy oraz poszukującymi pracy, a także osobami niezarejestrowanymi w urzędach pracy. Przepisy ustawy określają też, że urzędy pracy zobowiązane są przygotować indywidualny plan działania dla bezrobotnych znajdujących się w szczególnej sytuacji na rynku pracy. Pozostałym osobom urzędy pracy mogą również zaoferować pomoc poprzez przygotowanie IPD (Art. 34 a ustawy o promocji...).

Indywidualne Plany Działania (IPD) w Polsce są obowiązkowe dla osób bezrobotnych, które pozostają nieprzerwanie co najmniej 180 dni od dnia rejestracji w urzędzie pracy, a IPD nie został przygotowany dla nich wcześniej i należą do następujących kategorii: nie ukończyły 25 roku życia, mają powyżej 50 lat, nie posiadają kwalifikacji zawodowych, nie posiadają doświadczenia zawodowego, po odbyciu kary pozbawienia wolności nie podjęły zatrudnienia.

Zasady świadczenia zindywidualizowanych usług rynku pracy ujednoliciło rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dn. 14 września 2010 r. w sprawie standardów i warunków prowadzenia usług rynku pracy. Ponadto rozporządzenie to określiło minimalne wymagania w zakresie liczby pracowników zatrudnianych w urzędach pracy, którzy realizują usługi rynku pracy (pośrednik pracy, doradca zawodowy etc), co powinno pozytywnie wpłynąć na zwiększenie dostępu do tych usług.

Ponadto, Ustawą z dnia 19 grudnia 2008 r. o zmianie ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2008 r., Nr 6, poz. 33) wprowadzono instytucję programów specjalnych (Rozdział 13 a ustawy o promocji...), które zostały zdefiniowane, jako zespół działań mających na celu dostosowanie posiadanych lub zdobycie nowych kwalifikacji i umiejętności zawodowych oraz wsparcie zagrożonych likwidacją lub istniejących i tworzonych miejsc pracy.

Programy specjalne umożliwiają urzędowi pracy finansowanie niestandardowych działań wspierających zatrudnienie bezrobotnych i poszukujących pracy, w sposób uwzględniający indywidualne potrzeby tych osób. Działania te mogą być realizowane przez urzędy pracy samodzielnie lub we współpracy z innymi organami, organizacjami i podmiotami zajmującymi się problematyką rynku pracy.

Programem specjalnym obejmuje się w pierwszej kolejności bezrobotnych będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy oraz dodatkowo pozostałych bezrobotnych i niektóre kategorie osób poszukujących pracy.

Innowacyjnością programów specjalnych jest możliwość łączenia ustawowych usług i instrumentów rynku pracy ze specyficznym elementem wspierającym zatrudnienie, które wspomagają proces aktywizacji i stwarzają większe szanse na zatrudnienie. Elementy specyficzne mogą obejmować w szczególności zakup środków trwałych, materiałów i usług niezbędnych w procesie aktywizacji zawodowej lub utrzymaniu miejsc pracy, co oznacza że katalog wydatków jest otwarty. Jednocześnie łączna kwota wydatków poniesionych na specyficzne elementy wspierające zatrudnienie, związane z realizacją programu specjalnego, nie może przekroczyć 20% wysokości środków Funduszu Pracy, przeznaczonych na realizację programu specjalnego. Otwarty katalog wydatków stwarza możliwość ostatecznego dopasowania formy wsparcia inicjatorom programów specjalnych, jednakże ten element programu powinien zostać opisany wraz z podaniem uzasadnienia potrzeby jego zastosowania, a także z podaniem przewidywanych skutków dla zatrudnienia lub utrzymania miejsc pracy. Planowane do zastosowania w programach specjalnych elementy specyficzne wspierające zatrudnienie, z których skorzystają uczestnicy programu specjalnego, mają przede wszystkim na celu zlikwidowanie barier zatrudnieniowych, a także powinny umożliwić podjęcie czy też utrzymanie zatrudnienia po zakończeniu uczestnictwa w zainicjowanym i zrealizowanym programie specjalnym.

Obowiązki pracodawców, którzy planują lub dokonują redukcji zatrudnienia wynikające z *ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy* reguluje art. 70, zgodnie z którym pracodawca zamierzający zwolnić co najmniej 50 pracowników w okresie 3 miesięcy jest obowiązany uzgodnić z powiatowym urzędem pracy właściwym dla siedziby tego pracodawcy lub ze względu na miejsce wykonywania pracy zakres i formy pomocy dla zwalnianych pracowników, dotyczące w szczególności:

1. pośrednictwa pracy;
2. poradnictwa zawodowego;
3. szkoleń;
4. pomocy w aktywnym poszukiwaniu pracy.

Ponadto, w przypadku zwolnienia monitorowanego pracodawca jest obowiązany podjąć działania polegające na zapewnieniu pracownikom przewidzianym do zwolnienia lub będącym w trakcie wypowiedzenia lub w

okresie 6 miesięcy po rozwiązaniu stosunku pracy lub stosunku służbowego usług rynku pracy realizowanych w formie programu.

Kryterium 2 spełnione

Kryterium jest spełnione przez upowszechnianie ofert pracy w siedzibach urzędów (art. 36 ustawy o promocji (...)) oraz automatyczne ich przekazywanie przez system SYRIUSZ obsługujący powiatowe urzędy pracy, do Centralnej Bazy Ofert Pracy – internetowej bazy ofert pracy.

Informacje o ofertach pracy zgłaszanych przez pracodawców do powiatowych urzędów pracy są automatycznie przekazywane do Centralnej Bazy Ofert Pracy (www.psz.praca.gov.pl) za pośrednictwem systemu operacyjnego SYRIUSZ obsługującego te urzędy. Internetowa baza ofert pracy CBOP to serwis stworzony i udostępniony powiatowym urzędem pracy przez ministra właściwego do spraw pracy.

System operacyjny obsługujący wojewódzkie urzędy pracy to WUP Viator, który umożliwia wymianę danych z systemem operacyjnym Syriusz. Wymiana danych pomiędzy urzędami powiatowymi i wojewódzkim umożliwia przekazywanie informacji o ofertach pracy w kraju i za granicą, prowadzenie bieżącej statystyki oraz usprawnia obsługę klientów korzystających z usług rynku pracy.

Viator działa zgodnie z założeniami od 1 lipca 2012 r., natomiast w ramach umowy na utrzymanie go w sprawności i rozwoju (umowa CRZL) jest doskonalony zgodnie z potrzebami użytkowników z WUP-ów i MPiPS. Będzie doskonalony także w ramach następnych umów utrzymaniowych i zmian prawnych.

Ponadto, funkcjonuje Centrum „Zielona Linia” www.zielonalinia.gov.pl, które zapewnia poprzez portal internetowy dostęp do aktualnej bazy ofert pracy zgłaszanych bezpośrednio przez pracodawców jak również przez publiczne służby zatrudnienia. W ramach Zielonej Linii funkcjonuje system 7/24 oferowania informacji poprzez „call center”.

Dostęp do większych możliwości zatrudnienia w krajach UE/EOG i Szwajcarii jest zapewniony poprzez rozwinięte usługi sieci EURES dostępne w wojewódzkich i powiatowych urzędach pracy i związane głównie z międzynarodowym pośrednictwem pracy i informowaniem o warunkach życia i pracy w ww. krajach. Oferty pracy polskich pracodawców zarejestrowane w powiatowych urzędach pracy w systemie SYRIUSZ są transferowane do Centralnej Bazy Ofert Pracy, a następnie przekazywane z tej bazy na portal EURES Komisji Europejskiej.

Dzięki tym nowoczesnym narzędziom, z których korzystają osoby poszukujące pracy, bezrobotni oraz pracodawcy następuje systematyczna poprawa dostępu do informacji o ofertach pracy oraz pomocy świadczonej przez urzędy pracy. Rozwiązania te sprzyjają także poprawie wizerunku publicznych służb zatrudnienia jako nowoczesnej, przyjaznej i sprawnie działającej organizacji.

Ponadto, ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. nr 69 z 2008 r., poz. 415, art. 8, ust. 1 pkt 3 i art. 9, ust.1 pkt 9) zobowiązuje Publiczne Służby Zatrudnienia (PSZ) do opracowywania analiz rynku pracy, w tym prowadzenie monitoringu zawodów deficytowych i nadwyżkowych (w tym celu tworzone są np. Obserwatoria Rynku Pracy przy WUP). Dzięki temu możliwe jest pozyskanie istotnych informacji dotyczących m.in. poziomu i struktury bezrobocia czy potrzeb kadrowych pracodawców. Monitoring służy również koordynacji szkoleń bezrobotnych oraz jako baza do kształtowania oferty edukacyjnej (ze szczególnym uwzględnieniem szkół zawodowych). Takie rozwiązanie wspomaga sieć PSZ w określaniu oferty usług i instrumentów adekwatnej do lokalnych uwarunkowań oraz indywidualnych potrzeb.

W 2012 r. zakończyła się realizacja projektu „Opracowanie nowych zaleceń metodycznych prowadzenia monitoringu zawodów deficytowych i nadwyżkowych na lokalnym rynku pracy” finansowanego w ramach EFS. W trakcie realizacji projektu wypracowano nowe zalecenia metodyczne prowadzenia monitoringu zawodów deficytowych i nadwyżkowych na lokalnym rynku pracy; przeszkolono 405 pracowników urzędów pracy zajmujących się monitoringiem zawodów deficytowych i nadwyżkowych na szczeblu centralnym, regionalnym i lokalnym. W celu wdrożenia wypracowanych zaleceń metodycznych MPiPS, w ramach środków Funduszu Pracy, prowadzi pracę mające na celu opracowanie narzędzia informatycznego umożliwiającego wykorzystanie przez urzędy pracy nowej metodologii monitoringu zawodów. Niniejsze narzędzie zostanie udostępnione przez MPiPS po zakończeniu pilotażu (planowany I kwartał 2015 r.)

Kryterium 3 spełnione

Ustawa o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy z dn. 20 kwietnia 2004 r. reguluje współpracę urzędów pracy z:

- pracodawcami: W Publicznych Służbach Zatrudnienia, tworzących ogólnopolską sieć urzędów pracy, pracodawca krajowy ma zapewnioną pomoc m.in. w zakresie doboru kandydatów na stanowisko zgłoszone w krajowej ofercie pracy oraz w jego rozwoju zawodowym lub rozwoju zawodowym wskazanych przez niego pracowników. Pomoc pracodawcy reguluje *Ustawa o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy* jak również akt wykonawczy do tej ustawy, tj. rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 14 września 2010 r. *w sprawie standardów i warunków prowadzenia usług rynku pracy*. Pracodawcy, którzy utworzyli fundusz szkoleniowy (założyli odrębne konto z przeznaczeniem na szkolenia) mogą ubiegać się o częściową refundację ze środków Funduszu Pracy kosztów szkolenia własnych pracowników (na podstawie art. 69. ust 1. ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy). Ponadto, publiczne służby zatrudnia we współpracy z pracodawcami organizują staże i przygotowanie zawodowe dorosłych - bezrobotni nabywają umiejętności praktyczne do wykonywania pracy bezpośrednio u pracodawców.

- instytucjami szkoleniowymi i innymi partnerami społecznymi (art. 6 oraz Rozdział 8 ustawy o promocji (...)): W Polsce można mówić o forum współpracy PSZ / pracodawcy i inni partnerzy społeczni, jakim są Rady Zatrudnienia - jest to ciało opiniotwórcze dla PSZ. Na poziomie centralnym jest Naczelna Rada Zatrudnienia i odpowiednio wojewódzkie i powiatowe rady zatrudnienia. Są to ciała opiniotwórczo-doradcze ministra właściwego ds. pracy, marszałków województw i starostów powiatów. Sieci sformalizowane porozumieniem o trójstronnej współpracy realizujące konkretne działania istnieją w Polsce jedynie w pojedynczych przypadkach, np. WUP Kraków.

Współpraca powiatowych urzędów pracy z instytucjami szkoleniowymi polega na kontraktowaniu szkoleń bezrobotnych i poszukujących pracy (w oparciu o rozpoznanie potrzeb szkoleniowych pracodawców). Szkolenia są zlecane na warunkach określonych w rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 14 września 2010 r. *w sprawie standardów i warunków prowadzenia usług rynku pracy* oraz na zasadach określonych przez prawo zamówień publicznych. Przepisy ww. rozporządzenia mają na celu m.in. zapewnienie wysokiej jakości i efektywności zleconych szkoleń. Powiatowe urząd pracy jednocześnie monitorują przebieg zleconego instytucji szkolenia, w szczególności przez: wizytację zajęć, analizę dokumentacji szkolenia, analizę wyników ankiet wypełnianych przez uczestników szkolenia.

Ponadto we współpracy z instytucjami szkoleniowymi jest tworzony Rejestr Instytucji Szkoleniowych. Jest to narzędzie pozwalające na gromadzenie i upowszechnianie informacji o instytucjach szkoleniowych działających na rynku usług edukacyjnych w Polsce.

- z agencjami zatrudnienia: Zgodnie z art. 61b *ustawy o promocji (...)* starosta może zawrzeć z agencją zatrudnienia umowę na doprowadzenie skierowanego bezrobotnego będącego w szczególnej sytuacji na rynku pracy do zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu pracy przez okres co najmniej roku. Umowa określa m.in. termin zawarcia umowy o pracę z bezrobotnym, warunki, tryb przekazania środków Funduszu Pracy przysługujących agencji zatrudnienia (i ich wysokość).

Nowelizacja ustawy o promocji zatrudnienia (...) wprowadza rozwiązanie umożliwiające dostęp tych osób do działań aktywizacyjnych świadczonych przez podmioty zewnętrzne - realizatora działań aktywizacyjnych.

Marszałek województwa będzie mógł zlecać w ramach środków Funduszu Pracy wykonanie działań aktywizacyjnych dla długotrwale bezrobotnych, realizatorom działań aktywizacyjnych.

Wynagrodzenie przysługujące realizatorowi działań aktywizacyjnych za aktywizację skierowanych do niego bezrobotnych będzie uzależnione od osiąganego przez realizatora wskaźnika skuteczności zatrudnieniowej oraz wskaźnika utrzymania w zatrudnieniu.

- z ośrodkami pomocy społecznej (art. 50 ustawy o promocji (...)): Bezrobotnych korzystających ze świadczeń pomocy społecznej, powiatowy urząd pracy w okresie 6 miesięcy od dnia utraty prawa do zasiłku z powodu upływu okresu jego pobierania, a w przypadku bezrobotnych bez prawa do zasiłku w okresie 6 miesięcy od dnia rejestracji na wniosek ośrodka pomocy społecznej może skierować do uczestnictwa w kontrakcie socjalnym, indywidualnym programie usamodzielnienia, lokalnym programie pomocy społecznej, o których mowa w przepisach o pomocy społecznej, lub uczestnictwa w indywidualnym programie zatrudnienia socjalnego, o którym mowa w przepisach o zatrudnieniu socjalnym. W takim przypadku powiatowy urząd pracy oraz ośrodek pomocy społecznej są obowiązane informować się wzajemnie o planowanych działaniach wobec bezrobotnych w trybie określonym w zawartym porozumieniu.

Należy także wskazać, że w projekcie ustawy o zmianie ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy oraz niektórych innych ustaw znalazł się zapis dotyczący współpracy Akademickich Biur Karier oraz Centrów Informacji i Planowania Kariery Zawodowej w zakresie opracowania, aktualizacji i upowszechniania informacji zawodowych o zasięgu lokalnym i regionalnym.

Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej współpracuje z Ministerstwem Nauki i Szkolnictwa Wyższego (MNiSW) w zakresie rozwoju Akademickich Biur Karier, tj.:

- W 2012 r. Minister pracy wystosował apel do Marszałków województw, by podległe im wojewódzkie urzędy pracy intensywniej współpracowały z ABK. Kluczową rolę tej współpracy mają odgrywać Centra Informacji i Planowania Kariery Zawodowej, Regionalne Obserwatoria Rynku Pracy i Agencje Zatrudnienia.
- We wrześniu 2012 r. Ministrowie obu resortów wystosowali list do rektorów polskich uczelni, w którym zawarta była prośba o wspieranie ABK w realizacji zobowiązań wynikających z ww. zadań ustawowych ABK, a także w zakresie realizacji i promowania programu „Twoja Kariera – Twój Wybór”.
- W grudniu 2012 r. odbył się Kongres Akademickich Biur Karier i jednostek uczelnianych odpowiedzialnych za „Monitorowanie karier zawodowych absolwentów-dobre praktyki” zorganizowany przez MNiSW, Uniwersytet Warszawski oraz Rzecznika Praw Absolwenta. Celem tego kongresu była wymiana dobrych praktyk oraz omówienie problemów w zakresie wdrażania systemu monitoringu losów zawodowych absolwentów. Druga edycja Kongresu Akademickich Biur Karier odbyła się w grudniu 2013r.

W ramach reformy szkolnictwa wyższego, w celu zapewnienia lepszego dostosowywania programów kształcenia do potrzeb rynku pracy, w 2011 r. zobowiązano uczelnie do monitorowania karier zawodowych swoich absolwentów. Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego przygotowało projekt nowelizacji ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym przekazany pod obrady Rady Ministrów. W ramach tej nowelizacji planowane jest m.in. stworzenie ogólnopolskiego systemu monitorowania karier zawodowych absolwentów.

W celu poprawy efektywności działań adresowanych do osób bezrobotnych konieczne jest wdrożenie rozwiązań ułatwiających inicjowanie i realizację działań gwarantujących kompleksowe wsparcie w celu przywrócenia na rynek pracy bezrobotnych, którzy z powodu swoich deficytów i dysfunkcji są oddaleni od rynku pracy. Nowelizacja ustawy o promocji zakłada dwa równorzędne sposoby aktywizacji osób bezrobotnych oddalonych od rynku pracy, na które składać się będą:

- I. zlecenie działań aktywizacyjnych - przekazanie obsługi bezrobotnych podmiotom zewnętrznym zwiększy dostępność do zindywidualizowanych usług niezbędnych w procesie aktywizacyjnym (Rozdział 13c znowelizowanej ustawy o *promocji (...)*- Zlecenie usług aktywizacyjnych)

oraz

- II. program PAI – w ramach, którego bezrobotny otrzyma wieloaspektowe wsparcie mające na celu przezwyciężenie istniejących deficytów i pomoc w podjęciu zatrudnienia (Rozdział 12a znowelizowanej ustawy o *promocji (...)* - Program Aktywizacja i Integracja. Więcej w pkt. 8.3.

Ustawa z dnia 14 marca 2014 r. o zmianie ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 598) weszła w życie w dniu 27 maja 2014 r., z wyjątkiem przepisu zawierającego upoważnienie do wydania rozporządzenia w sprawie refundacji wynagrodzeń pracowników młodocianych, przepisu dotyczącego finansowania ze środków Funduszu Pracy kosztów wynagrodzeń pracowników nowo zatrudnionych w powiatowych urzędach pracy do obsługi projektów współfinansowanych z EFS oraz przepisów dotyczących prac interwencyjnych i robót publicznych, które weszły w życie z dniem 1 lipca 2014 r. Natomiast z dniem 1 stycznia 2015 r. wchodzi w życie m.in. przepisy ustawy dotyczące pośrednictwa pracy w ramach EURES prowadzonego przez OHP oraz dotyczące udostępniania danych przez ZUS publicznym służbom zatrudnienia.

Ponadto, opublikowane zostały następujące rozporządzenia:

- 1) Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej w sprawie rad rynku pracy (Dz. U. poz. 630)
- 2) Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej w sprawie profilowania pomocy dla bezrobotnego (Dz. U. poz. 631)
- 3) Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej w sprawie wzoru wniosku o akredytację do prowadzenia pośrednictwa pracy w ramach sieci EURES (Dz. U. poz. 632)

4) Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej w sprawie programów specjalnych (Dz. U. poz. 638)

5) Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej w sprawie przyznawania środków z Krajowego Funduszu Szkoleniowego (Dz. U. poz. 639)

6) Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej w sprawie dodatku do wynagrodzenia dla pracowników publicznych służb zatrudnienia oraz Ochotniczych Hufców Pracy (Dz. U. poz. 640)– ww. rozporządzenia weszły w życie z dniem 27 maja 2014 r.,

7) Z dniem 27 maja 2014 weszło również w życie rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej w sprawie szczegółowych warunków realizacji oraz trybu i sposobów prowadzenia usług rynku pracy (Dz. U. poz. 667), z wyjątkiem jego przepisów dotyczących pośrednictwa pracy w ramach EURES prowadzonego przez OHP, które wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 2015 r.

Dodatkowo opublikowane zostały rozporządzenia związane ze zmianą rodzaju pomocy publicznej:

8) z dniem 18 kwietnia 2014 r. weszło w życie rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 11 kwietnia 2014 r. w sprawie przygotowania zawodowego dorosłych (Dz. U. poz. 497);

9) z dniem 30 czerwca 2014 r. weszły w życie:

a) rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 24 czerwca 2014 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie przyznawania środków na podjęcie działalności na zasadach określonych dla spółdzielni socjalnych (Dz. U. poz. 845),

b) rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 24 czerwca 2014 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie dokonywania z Funduszu Pracy refundacji kosztów wyposażenia lub doposażenia stanowiska pracy dla skierowanego bezrobotnego oraz przyznawania środków na podjęcie działalności gospodarczej (Dz. U. poz. 846);

10) z dniem 1 lipca 2014 r. weszły w życie:

a) rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 24 czerwca 2014 r. w sprawie organizowania prac interwencyjnych i robót publicznych oraz jednorazowej refundacji kosztów z tytułu opłaconych składek na ubezpieczenia społeczne (Dz. U. poz. 864),

b) rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 25 czerwca 2014 r. w sprawie refundowania ze środków Funduszu Pracy wynagrodzeń wypłacanych młodocianym pracownikom (Dz. U. poz. 865).

W celu wdrożenia przepisów ww. aktów pranych opracowano i zamieszczono na stronie internetowej publicznych służb zatrudnienia:

– ujednolicony tekst ustawy o promocji zatrudnienia (...) oraz tekst nowelizacji wraz z komentarzem,

– kierunkowe wytyczne (12 materiałów) dot. najistotniejszych rozwiązań w reformie rynku pracy.

Warunek	Kryteria wypełnienia	Spełnienie kryterium	Status warunku
8.2. Praca na własny rachunek, przedsiębiorczość i tworzenie przedsiębiorstw: Istnienie strategicznych ram polityki na rzecz nowych przedsiębiorstw sprzyjających włączeniu społecznemu	Kryterium 1 Gotowe są strategiczne ramy polityki na rzecz wspierania nowych przedsiębiorstw sprzyjających włączeniu społecznemu obejmujące następujące elementy: – wprowadzono działania mające na celu skrócenie czasu potrzebnego na rozpoczęcie działalności gospodarczej i zmniejszenie kosztów zakładania przedsiębiorstw, z uwzględnieniem celów programu Small Business Act;	Tak	Spełniony
	Kryterium 2 – wprowadzono działania mające na celu skrócenie czasu potrzebnego na uzyskanie licencji i pozwoleń na podjęcie i prowadzenie szczególnego rodzaju działalności w ramach przedsiębiorstwa, z uwzględnieniem celów programu Small Business Act;	Tak	
	Kryterium 3 – działania łączące odpowiednie usługi rozwoju przedsiębiorstw i usługi finansowe (dostęp do kapitału), w tym – w razie konieczności – kontakty w celu zaangażowania grup lub obszarów w niekorzystnej sytuacji	Tak	

I. Instytucje odpowiedzialne za wypełnienie warunku

Ministerstwo Gospodarki / Ministerstwo Sprawiedliwości / Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej

II. Ryzyko niespełnienia warunku: niskie

III. Sposób realizacji kryteriów

Ramy strategiczne w zakresie wsparcia przedsiębiorstw, w tym sprzyjających włączeniu społecznemu, zapewniają następujące dokumenty:

1. Program Rozwoju Przedsiębiorstw przyjęty przez Radę Ministrów 8 kwietnia 2014 r. (<http://www.mg.gov.pl/Wspieranie+przedsiębiorczosci/Polityki+przedsiębiorczosci+i+innowacyjnosci/Program+Rozwoju+Przedsiębiorstw>) (działania horyzontalne skierowane do wszystkich rodzajów przedsiębiorstw)
2. Program „Lepsze regulacje 2015” (<http://www.mg.gov.pl/Prawo+dla+przedsiębiorcy/Program+Lepsze+regulacje+2015>) (działania horyzontalne ukierunkowane na polepszenie warunków prowadzenia działalności gospodarczej)
3. Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej (<http://dokumenty.rcl.gov.pl/MP/rok/2014/pozycja/811>).

Kryterium 1

Kryterium spełnione poprzez następujące rozwiązania funkcjonujące w krajowym porządku prawnym:

a) Rejestracja własnej działalności gospodarczej dla osoby fizycznej:

Rejestracja własnej działalności gospodarczej odbywa się elektronicznie poprzez wykorzystanie wniosku CEIDG-1 na portalu <https://prod.ceidg.gov.pl/ceidg.cms.engine/> prowadzonym (administrowanym) przez Departament Handlu i Usług Ministerstwa Gospodarki. Rejestracja własnej działalności gospodarczej z wykorzystaniem wniosku CEIDG-1 jest darmowa. Przedsiębiorca może podjąć działalność gospodarczą w dniu złożenia wniosku o wpis. Wpis jest dokonywany nie później, niż następnego dnia roboczego po dniu wpływu do CEIDG poprawnego wniosku.

Składany wniosek jest równocześnie:

- wnioskiem o uzyskanie, zmianę albo skreślenie wpisu w rejestrze REGON;
- zgłoszeniem identyfikacyjnym albo aktualizacyjnym do naczelnika urzędu skarbowego (NIP);
- oświadczeniem o wyborze formy opodatkowania podatkiem dochodowym od osób fizycznych;
- zgłoszeniem albo zmianą zgłoszenia płatnika składek do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych;
- oświadczeniem o kontynuowaniu ubezpieczenia społecznego rolników.

Platforma CEIDG umożliwia, oprócz rejestracji własnej działalności, również:

- wprowadzenie zmiany danych (aktualizacja);
- zawieszenie działalności gospodarczej bądź jej wznowienie;
- zakończenie działalności gospodarczej.

Osoba rejestrująca własną działalność gospodarczą musi dokonać swojego zgłoszenia, a także ewentualnych zatrudnionych pracowników do ubezpieczeń społecznych lub ubezpieczenia zdrowotnego. Proces ten następuje poza systemem rejestracji własnej działalności (wniosek do CEIDG), z wykorzystaniem platformy elektronicznej ZUS. Zgłoszenie ubezpieczonych do ZUS jest bezpłatne.

Obowiązkiem przedsiębiorcy jest dokonanie zgłoszenia w Urzędzie Skarbowym, jeżeli będzie on płatnikiem podatku VAT (najpóźniej w dniu poprzedzającym dzień rozpoczęcia sprzedaży towarów lub świadczenia usług objętych VAT). Opłata za rejestrację wynosi 170 zł.

Podstawą dla ww. działań są przepisy ustawy o swobodzie działalności gospodarczej (Dz.U. 2004 Nr 173 poz. 1807):

- art. 29 dot. wpisu do Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej;
- art. 25.3 przewiduje obowiązek dokonania wpisu nie później niż następnego dnia roboczego po dniu wpływu wniosku do systemu teleinformatycznego CEIDG;
- art. 14.1 przewiduje możliwość rozpoczęcia działalności gospodarczej już w dniu złożenia wniosku.

b) Rejestracja własnej działalności gospodarczej dla spółki z ograniczoną odpowiedzialnością:

Rejestracja sp. z o.o. odbywa się elektronicznie poprzez wykorzystanie systemu S24 na portalu <https://ems.ms.gov.pl/> prowadzonym przez Ministerstwo Sprawiedliwości.

System umożliwia elektroniczne wypełnienie formularza rejestracji spółki, który następnie jest przekazywany do sądu właściwego terytorialnie. Koszt rejestracji spółki z ograniczoną odpowiedzialnością wynosi 600 zł. Czas trwania procesu rejestracji wynosi przeciętnie 1 dzień roboczy.

Zawiązanie spółki nie wymaga wizyty u notariusza, jako że w stosunku do umowy spółki „internetowej” nie jest wymagana forma aktu notarialnego. W zamian za to przedsiębiorca uzyskuje umowę spółki zawieraną przy wykorzystaniu wzorca dostępnego podczas rejestracji spółki. Wzorzec oferuje szereg możliwości personalizacji kształtu spółki dla jej właściciela.

Do powstania spółki nie jest wymagane wniesienie wkładów na pokrycie kapitału zakładowego przed rejestracją spółki. Pokrycie kapitału zakładowego powinno nastąpić nie później, niż w terminie 7 dni od dnia wpisania spółki z o.o. do rejestru i musi mieć postać tylko i wyłącznie wkładów pieniężnych.

Kryterium 2

Reglamentacja możliwości podjęcia działalności gospodarczej w Polsce oparta jest o zapisy ustawy o swobodzie działalności gospodarczej (Dz.U. 2004 Nr 173 poz. 1807) – Rozdział 4 Koncesje oraz regulowana działalność gospodarcza:

- art. 46 dot. koncesji (działalności związane z wydobywaniem kopalin, produkcją i obrotem bronią, obrót i przechowywanie nośników energii, gry hazardowe, przewozy lotnicze, programy TV);
- art. 65-66 dot. wpisu do rejestru działalności regulowanej (działalność w zakresie prowadzenia agencji zatrudnienia – pośrednictwa pracy, produkcja alkoholu, prowadzenie archiwum, produkcja biopaliw, usługi detektywistyczne, handel dewizami, leczenie zwierząt, praktyki lekarskie i dentystyczne, nasiennictwo, usługi pielęgniarstwa, usługi pocztowe, szkolenia z ochrony roślin, handel środkami ochrony roślin, telekomunikacja, transport ludności, transport Kolejowy, turystyka oraz produkcja tytoniu.
- art. 75.1 dot. zezwoleń (działalności związane z handlem alkoholem, usługami komunalnymi, usługami finansowymi, bankowymi i ubezpieczeniowymi);
- art. 75.3 dot. licencji (transport drogowy i kolejowy);
- art. 75.4 dot. zgody (prowadzenie rozliczeń papierów wartościowych).

Zapisy ustawy o swobodzie działalności gospodarczej wyraźnie stwierdzają (art. 66), iż wpis do rejestru działalności regulowanej następuje w terminie 7 dni od momentu poprawnie złożonych dokumentów do organu prowadzącego taki rejestr. Działalność regulowana obejmuje najczęściej podejmowane rodzaje aktywności ekonomicznej spośród tych obszarów, do których dostęp jest reglamentowany bądź ograniczany przez państwo.

Uzyskanie licencji (art. 75.3) jest procedurą administracyjną zgodną z KPA, tj. decyzja powinna być wydana w ciągu 30 dni.

Wskazujemy przy tym na inne zapisy ustawy o swobodzie działalności gospodarczej (Dz.U. 2004 Nr 173 poz. 1807), dotyczące czasu wydania zgody na podjęcie działalności:

- art. 11.1: Właściwy organ jest obowiązany do załatwiania spraw przedsiębiorców bez zbędnej zwłoki;
- art. 11.4: Potwierdzenie (wpływu sprawy przedsiębiorcy) zawiera wskazanie daty wpływu oraz terminu rozpatrzenia wniosku.

Koncesje nie powinny być brane pod uwagę przy analizie spełnienia kryterium drugiego, gdyż aktywności nimi regulowane dotyczą obszarów związanych z ekologią bądź obronnością państwa.

Ponadto bezpośrednio do spełnienia kryterium drugiego odnosi się działalność legislacyjna Ministerstwa Sprawiedliwości, która prowadzi program deregulacji zawodów oraz aktywności gospodarczej w Polsce.

W dniu 11 marca br. Rada Ministrów przyjęła przygotowany w Ministerstwie Sprawiedliwości projekt ustawy o zmianie ustaw regulujących warunki dostępu do wykonywania niektórych zawodów regulowanych (tzw. III transza deregulacji). Projekt ustawy obejmuje 101 zawodów podlegających siedmiu Ministrom – poza Ministrem Sprawiedliwości są to: Minister Finansów, Gospodarki, Spraw Wewnętrznych, Rolnictwa, Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Środowiska.

Do drugiego kryterium odnosi się również pośrednio Program „Lepsze regulacje 2015”. Program ten został przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 22 stycznia 2013 r. Realizacja Programu „Lepsze Regulacje 2015” polepsza otoczenie prawne dla wszystkich podmiotów prowadzących działalność gospodarczą. Program nie jest skierowany jedynie do podmiotów sprzyjających włączeniu społecznemu.

Należy podkreślić, iż realizacji działań Programu wymaga współpracy pomiędzy różnymi instytucjami odpowiedzialnymi za tworzenie regulacji gospodarczych w Polsce.

W ramach działań podejmowanych przez resorty są rozwiązania, które mają na celu skrócenie czasu i kosztów rozpoczynania działalności gospodarczej (np. procedowana w ramach projektu ustawy o ułatwieniu wykonywania działalności gospodarczej propozycja zniesienia opłaty 170 zł za rejestrację dla celów VAT). Są to też działania uwidocznione w raporcie Doing Business w subindeksie Starting a business (np. zniesienie liczby organów, do których należy się zgłosić, rozpoczynając działalność gospodarczą – połączenie zgłoszenia do Państwowej Inspekcji Pracy z Państwową Inspekcją Sanitarną).

Kryterium 3

Kryterium zostało spełnione przez przyjęcie przez rząd Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej (12.08.2014 r.). KPRES określa kierunki działań, które będą podejmowane w okresie 2014-2020 m.in. w celu zapewnienia dostępu do wysokiej jakości usług rozwojowych dla przedsiębiorstw społecznych jak również w celu poprawy dostępu do kapitału dla tych przedsiębiorstw.

Dokument zawiera diagnozę sytuacji sektora ekonomii społecznej i przedsiębiorstw społecznych, uwzględniającą różnicowanie form prawnych przedsiębiorstw społecznych, wskazując na obszary deficytowe, które wymagają wzmocnienia.

W KPRES zaplanowano działania mające zapewnić przedsiębiorstwom społecznym dostęp do usług zwiększających ich kompetencje w zakresie zarządzania przedsiębiorstwem i z uwzględnieniem wielu różnorodnych aspektów funkcjonowania przedsiębiorstwa (finanse, podatki, planowanie strategiczne i inne). Poprawienie dostępu do tych usług ma na celu zwiększyć stabilność przedsiębiorstw społecznych i wspierać ich rozwój.

Jednocześnie równoległe do działań z zakresu edukacji finansowej i biznesowej dla przedsiębiorstw społecznych w KPRES zaplanowano działania na rzecz poprawy dostępu do kapitału dla przedsiębiorstw społecznych. Dokument zakłada rozwój zwrotnych instrumentów finansowych uwzględniający różnorodność tych instrumentów, wynikającą z różnorodności potrzeb rozwojowych poszczególnych przedsiębiorstw społecznych.

Zgodnie z KPRES usługi wspierające rozwój istniejących przedsiębiorstw społecznych będą realizowane w sposób zintegrowany z działaniami o charakterze animacyjnym (pobudzanie osób i podmiotów do tworzenia przedsiębiorstw społecznych) i inkubacyjnych (wyposażenie w wiedzę i kompetencje potrzebne do utworzenia i prowadzenia przedsiębiorstwa społecznego).

KPRES zakłada także bezzwrotne wsparcie finansowe umożliwiające stworzenie przedsiębiorstw społecznych, a tym samym miejsc pracy w przedsiębiorstwach społecznych. Działania w zakresie wsparcia dotacyjnego będą skorelowane z działaniami inkubacyjnymi.

Projekt KPRES został opracowany przez Zespół ds. Rozwiązań Systemowych w Zakresie Ekonomii Społecznej, działający przy MPIPS. W skład Zespołu wchodzi przedstawiciele administracji publicznej, podmiotów, działających w obszarze ekonomii społecznej, jednostek samorządu terytorialnego, środowisk naukowych.

KPRES pokazuje kluczowe kierunki interwencji publicznej mające służyć tworzeniu jak najlepszych warunków dla rozwoju ekonomii społecznej i przedsiębiorstw społecznych.

KPRES jest dokumentem tworzącym ramy do programowania wsparcia w obszarze ekonomii społecznej na lata 2014-2020. Ma on umożliwić realizację działań na rzecz ekonomii społecznej w wymiarze prawnym, organizacyjnym, finansowym i edukacyjnym, zapewniając zgodność i komplementarność działań z nowymi programami operacyjnymi na poziomie krajowym i regionalnym. Na jego podstawie MPIPS zaplanowało interwencję w zakresie ekonomii społecznej z poziomu centralnego. Jednocześnie stanowi on podstawę rekomendacji dla regionów w zakresie kierunków planowania wsparcia w niniejszym obszarze.

KPRES składa się z:

- Diagnozy –uwzględnia kontekst strategii Europa 2020, kontekst EFS, kontekst krajowego programowania strategicznego, opisuje stan rozwoju ekonomii społecznej (w tym stan organizacji obywatelskich, stan spójności w Polsce), stan finansów ekonomii społecznej, jakościową ocenę wsparcia oraz wnioski z diagnozy. Wnioski te dotyczą m. in.: rosnącego znaczenia problematyki ekonomii społecznej na poziomie europejskim, czy też niewykorzystanego potencjału ekonomii społecznej, łączącego w sobie elementy o charakterze prozatrudnieniowym, integracyjnym, tworzącego rozwój lokalny, dostarczającego usług użyteczności publicznej i tworzącego niezbędny kapitał społeczny.
- KPRES jest ukierunkowany na wzmocnienie sektora ekonomii społecznej, które jednakże nie jest celem w samym sobie, a ma przyczynić się do realizacji krajowych celów rozwojowych, m.in. takich jak zwiększenie zatrudnienia, szczególnie osób z grup trudno zatrudnialnych. Podmioty ekonomii społecznej i przedsiębiorstwa społeczne są z natury pracodawcą zorientowanym na zatrudnienie niniejszych grup lub na realizację usług ważnych społecznie.
- Cele – cel nadrzędny KPRES brzmi: W roku 2020 ekonomia społeczna stanowi ważny czynnik wzrostu zatrudnienia, spójności społecznej oraz rozwoju kapitału społecznego. Cel strategiczny KPRES natomiast wskazuje, że: do roku 2020 podmioty ekonomii społecznej staną się ważnym elementem aktywizacji osób w

trudnej sytuacji na rynku pracy oraz dostarczycielem usług użyteczności publicznej działającymi we wspólnotach samorządowych. Zaś cele operacyjne dotyczą: wzmocnienia roli podmiotów ekonomii społecznej we wspólnotach samorządowych, powstania i utrzymania 35 tys. miejsc prac w przedsiębiorstwach społecznych, wzrostu skuteczności mechanizmów zarządzania i koordynacji polityki ekonomii społecznej, wzrostu kompetencji w obszarze ekonomii społecznej w społeczeństwie.

- Priorytety: I. Ekonomia społeczna na społecznie odpowiedzialnym terytorium; II. Działania regulacyjne w zakresie ekonomii społecznej; III. System wsparcia ekonomii społecznej; IV. Włączenie ekonomii społecznej do głównego nurtu polityk publicznych na poziomie krajowym i regionalnym; V. Edukacja dla ekonomii społecznej.
- Założenia dotyczące monitorowania realizacji KPRES – proponowany system monitorowania rozwoju przedsiębiorczości społecznej opiera się na następujących założeniach: standaryzacji danych i narzędzi, publicznej prezentacji danych, uzupełnianiu i wykorzystywaniu dostępnych danych, agregowalności, dezagregacji, porównywalności danych na każdym poziomie.

Problematyka ekonomii społecznej jest również zawarta w Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego oraz Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego (w zakresie aktywnej integracji osób zagrożonych wykluczeniem społecznym).

Ponadto, tematyka przedsiębiorczości społecznej została także uwzględniona w Programie Rozwoju Przedsiębiorstw do 2020 r. Jednym z instrumentów wsparcia przedsiębiorczości określonych w Programie Rozwoju Przedsiębiorstw jest instrument: Przedsiębiorstwa społeczne: wzrost innowacyjności i efektywności (Priorytet 3.1: Zrównoważona gospodarka).

Instrument zakłada: ułatwienie dostępu do zwrotnych instrumentów finansowych (pożyczek, poręczeń) dedykowanych dla przedsiębiorstw społecznych, zapewnienie dostępu do dotacji na założenie przedsiębiorstwa społecznego, wprowadzenie rozwiązań prawnych, definiujących przedsiębiorstwo społeczne oraz warunki jego funkcjonowania, zapewnienie trwałego systemu wsparcia dla przedsiębiorstw społecznych, obejmującego dostęp do szkoleń i doradztwa w zakresie działalności ekonomicznej, inicjowanie procesów integracji, kooperacji i samoorganizacji przedsiębiorstw społecznych na potrzeby wzajemnego wsparcia i wymiany doświadczeń, takich jak klastry oraz promocji oznakowań i certyfikatów, mogących mieć zastosowanie do towarów i usług wytworzonych przez przedsiębiorstwa społeczne, inicjowanie tworzenia partnerstw międzysektorowych pomiędzy przedsiębiorstwami społecznymi a sektorem administracji publicznej, biznesu oraz pozarządowym.

W Priorytecie 1.2: Finansowanie innowacyjności Programu Rozwoju Przedsiębiorstw wskazane są działania na rzecz poprawienia dostępu przedsiębiorstw do finansowania pochodzącego zarówno ze środków publicznych, jak również prywatnych, dostosowanych do etapu życia danego przedsiębiorstwa i jego potrzeb.

W PRP wskazano działania na rzecz m.in. funduszy VC, wsparcia sieci „Aniołów Biznesu”, zmian w systemie podatkowym, utworzenie systemu finansowych instrumentów zwrotnych skierowanych na zakup nowoczesnych technologii, maszyn oraz urządzeń.

Należy podkreślić, iż ww. działania odnoszą się do wszystkich przedsiębiorstw, nie tylko do podmiotów należących do sektora przedsiębiorczości społecznej.

Warunek	Kryteria wypełnienia	Spełnienie kryterium	Status warunku
8.4 Aktywne i zdrowe starzenie się: Została opracowana polityka dotycząca aktywnego starzenia się w świetle wytycznych dotyczących zatrudnienia.	Właściwe zainteresowane strony są zaangażowane w opracowywanie polityki aktywnego starzenia się i związane z nią działania następcze z myślą o utrzymaniu starszych pracowników na rynku pracy i promowanie ich zatrudnienia;	Tak	Częściowo spełniony
	Państwo członkowskie przygotowało działania mające na celu promowanie aktywnego starzenia się.	Nie	

I. Instytucje odpowiedzialne za wypełnienie warunku

Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej

Ministerstwo Zdrowia

II. Zastosowanie warunku

Warunek ma zastosowanie do celu tematycznego 8, w tym przede wszystkim priorytetu inwestycyjnego 8.vi.

III. Ryzyko niespełnienia warunku: niskie

IV. Sposób realizacji kryteriów

Kryterium 1

Działania związane z aktywnym i zdrowym starzeniem się realizowane są przez podmioty na poziomie centralnym (ministerstwa oraz agencje rządowe), a także na poziomie regionalnym przez instytucje koordynujące wydatkowanie środków z EFS (urzędy marszałkowskie oraz urzędy wojewódzkie), jednostki samorządu terytorialnego czy też organizacje pozarządowe. Przedstawiciele wszystkich tych podmiotów byli zaangażowani w pracę nad poszczególnymi dokumentami.

Program *Solidarność Pokoleń 50+* (odnowiony program - przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 24 grudnia 2013 r., <http://www.mpips.gov.pl/seniorzyaktywne-starzenie/program-solidarnosc-pokolen/>), Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego (SRKL, <http://isip.sejm.gov.pl/Download?id=WMP20130000640&type=2>) oraz Założenia Długofalowej Polityki Senioralnej (ZDPS, przyjęte przez Radę Ministrów 24 grudnia 2013 r., <http://www.mpips.gov.pl/seniorzyaktywne-starzenie/zalozenia-dlugofalowej-polityki-senioralnej-w-polsce-na-lata-20142020/>) zostały poddane konsultacjom zarówno wewnątrz, jak i międzyresortowym oraz konsultacjom społecznym. Zawartość dokumentów omówiono w opisie spełnienia kryterium.

Odnowiony Program *Solidarność Pokoleń 50+* jak i ZDPS, powstały przy zaangażowaniu:

a) Rady ds. Polityki Senioralnej – powołanej w lutym 2013 r. jako organ pomocniczy Ministra Pracy i Polityki Społecznej, wspierający go w opracowaniu ZDPS. Do stałego udziału w jej pracach zostali zaproszeni przedstawiciele ministerstw oraz centralnych organów administracji publicznej jak również przedstawiciele organizacji jednostek samorządu terytorialnego, organizacji trzeciego sektora oraz eksperci.

b) Rady Społecznej 50+ - powołanej w kwietniu 2013 r. jako organ pomocniczy Ministra Pracy i Polityki Społecznej, wspierający go w opracowaniu Programu. Do stałego udziału w jej pracach zostali zaproszeni m.in.

przedstawiciele środowisk naukowych, organizacji pozarządowych, związków zawodowych, resortów oraz centralnych i regionalnych organów administracji publicznej.

W programie bardzo mocno podkreśla się, iż działania na rzecz aktywności zawodowej osób w wieku 50+ wymagają współpracy wielu jednostek i instytucji i z tego względu istnieje konieczność sprostania takim wyzwaniom, jak:

- niewystarczająca spójność, współpraca i koordynacja działań różnych podmiotów odpowiedzialnych, jak i wspierających aktywizację osób 50+ na poziomie krajowym i regionalnym (zarówno horyzontalna, jak i wertykalna),
- niewystarczające zaangażowanie partnerów społecznych w politykę rynku pracy i prowadzone działania aktywizacyjne,
- niewykorzystany potencjał organizacji pozarządowych i podmiotów ekonomii społecznej w działaniach służących aktywizacji zawodowej i zatrudnieniu osób 50+,
- brak uwzględniania kwestii polityki zdrowotnej w prowadzonej polityce rynku pracy oraz współpracy na poziomie lokalnym w tym zakresie,
- niewystarczająca współpraca szeregu instytucji mających wpływ na sytuację na lokalnym rynku pracy, brak skoordynowanych działań różnych podmiotów odpowiedzialnych jak i wspierających aktywizację osób 50+ na poziomie regionalnym/lokalnym.

Jednym z celów odnowionego Programu *Solidarność Pokoleń 50+* jest więc rozwój współpracy na rzecz wzrostu zatrudnienia, w tym stworzenie i rozwijanie stałych form współpracy i koordynacji działań rządu, samorządów regionalnych, organizacji pracodawców, związków zawodowych, reprezentacji organizacji pozarządowych, reprezentacji podmiotów ekonomii społecznej, środowisk naukowych i mediów w sferze aktywizacji zawodowej i zatrudnienia osób w wieku 50+.

Ważne jest też to, że planuje się zaangażowanie interesariuszy nie tylko na etapie tworzenia, ale także na etapie realizacji i monitorowania Programu *Solidarność Pokoleń 50+*. Planuje się, że Rada Społeczna będzie funkcjonowała do czerwca/lipca br., a ramy dalszej współpracy z partnerami społecznymi i różnymi interesariuszami zostaną określone w późniejszym okresie.

Syntetyczne podsumowanie spełniania kryterium pierwszego przedstawia poniższa tabela:

Lp.	Kryterium	Ocena spełniania	Krótkie uzasadnienie
1.	<i>Relevant stakeholders are involved in the design and follow-up of active ageing policies with a view to retaining elderly workers on the labour market and promote their employment</i>		
1a.	<i>There is a clear identification of all actors involved.</i>	✓	Program <i>Solidarność Pokoleń 50+</i> przewiduje: -stworzenie i rozwijanie stałych form współpracy i koordynacji działań: rządu, samorządu, organizacji pracodawców, związków zawodowych, reprezentacji organizacji pozarządowych, reprezentacji podmiotów ekonomii społecznej, środowisk naukowych i mediów, -realizację istotnych działań nie tylko przez rząd, ale też przez urzędy marszałkowskie oraz urzędy wojewódzkie, jednostki samorządu terytorialnego czy też organizacje pozarządowe.
1b.	<i>Relevant stakeholders are involved in the design and follow-up of active ageing policies</i>	✓	Program <i>Solidarność Pokoleń 50+</i> został przygotowany przy udziale Rady Społecznej 50+. Planuje się zaangażowanie interesariuszy także na etapie realizacji i monitorowania programu.

Kryterium 2

Kryterium wypełniają następujące dokumenty:

- Strategię Rozwoju Kapitału Ludzkiego,
- Program Solidarność Pokoleń. Działania dla zwiększenia aktywności zawodowej osób w wieku 50+ (kluczowy dokument),
- Policy paper dla ochrony zdrowia na lata 2014-2020 - Krajowe Ramy Strategiczne,
- Założenia Długofalowej Polityki Senioralnej w Polsce na lata 2014-2020,
- Rządowy Program na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych na lata 2014-2020 (<http://www.mpips.gov.pl/seniorzyaktywne-starzenie/rzadowy-program-asos/>),
 - Strategię Rozwoju Kapitału Społecznego (<http://isip.sejm.gov.pl/Download?id=WMP20130000378&type=2>).

Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego (SRKL) została przyjęta przez Radę Ministrów w czerwcu 2013 r. Strategia określa główne działania służące rozwojowi kapitału ludzkiego i wzrostowi aktywności zawodowej w Polsce w perspektywie całego życia. Jest w związku z tym dokumentem nadrzędnym w stosunku do dwóch kolejnych, a jednocześnie wskazuje na ważne działania, które są istotne z punktu widzenia aktywnego i zdrowego starzenia się i które muszą być podejmowane wobec osób w różnym wieku, nie tylko osób starszych.

Głównym celem SRKL jest rozwijanie kapitału ludzkiego poprzez wydobywanie potencjałów osób w taki sposób, by mogły w pełni uczestniczyć w życiu społecznym, politycznym i ekonomicznym na wszystkich etapach życia. Jednym z celów szczegółowych SRKL jest natomiast wydłużenie aktywności zawodowej i zapewnienie lepszej jakości funkcjonowania osób starszych. Strategia zakłada w tym obszarze m.in.: upowszechnienie dostępu do opieki instytucjonalnej nad dziećmi do lat 3 oraz do wychowania przedszkolnego, harmonizację specjalnych systemów emerytalnych z systemem powszechnym, stworzenie warunków do rozwoju „srebrnej gospodarki”, promowanie edukacji osób starszych, zarówno w wymiarze formalnym, jak i pozaformalnym, zwłaszcza z uwzględnieniem rozwoju kompetencji cyfrowych, zwiększenie dostępności oraz podniesienie jakości usług społecznych adresowanych do osób starszych poprzez wsparcie działań samopomocowych oraz tworzenie sieci wyszkolonych wolontariuszy, poprawienie dostępności do ambulatoryjnych i szpitalnych świadczeń zdrowotnych w zakresie geriatry, rozwój systemu usług adresowanych do osób niesamodzielnych i ich rodzin, w tym rozwój opieki długoterminowej, rozwój i upowszechnianie wiedzy i rozwiązań wspomagających tworzenie zdrowych i bezpiecznych warunków pracy dla osób starszych.

Program Solidarność Pokoleń. Działania dla zwiększenia aktywności zawodowej osób w wieku 50+ został przyjęty w 2008 roku i realizowany jest w latach 2008-2020. Celem programu jest wzrost wskaźnika zatrudnienia osób w wieku 55-64 lat do poziomu 50%, poziomu określonego w Strategii Lizbońskiej. Program w sposób kompleksowy odnosi się do problemu niskiej aktywności zawodowej osób starszych i obejmuje m.in. wspieranie pracodawców w zakresie wdrażania strategii zarządzania wiekiem, zmiany legislacyjne dotyczące m.in. obniżenia pozapłacowych kosztów pracodawców zatrudniających osoby po 50 roku życia, realizację zdrowotnych programów profilaktycznych, wsparcie osób bezrobotnych i poszukujących pracy, wprowadzanie rozwiązań promujących uczestnictwo w szkoleniach pracowników po 50 roku życia, czy też zniesienie możliwości przechodzenia na wcześniejszą emeryturę.

W okresie od 2008 do 2013 roku większość założonych w Programie działań zostało zrealizowanych. W szczególności obniżono koszty pracy dla osób powyżej 50. roku życia poprzez obniżenie składek na Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych oraz kosztów wynagrodzeń za czas choroby ponoszonych przez pracodawców. Wprowadzono emerytury pomostowe i bardzo istotnie ograniczono możliwości korzystania z wcześniejszych emerytur. Od 2013 r. stopniowo podnoszony jest ustawowy wiek emerytalny kobiet i mężczyzn –do 67 roku życia dla obu płci (w przypadku mężczyzn będzie on osiągnięty w 2020 r. a w przypadku kobiet w 2040 r.).

Odnowiony Program Solidarność Pokoleń 50+ został przyjęty Uchwałą Nr 239 Rady Ministrów z dnia 24. grudnia 2013 r. i opublikowany w Monitorze Polskim 4 lutego 2014 r. (Poz. 115).

Zaktualizowana została diagnoza Programu, zweryfikowane zostały też jego cele (m.in. w zakresie uwzględnienia specyficznych działań wspierających osoby po 60 roku życia na rynku pracy, w związku z wprowadzonym stopniowym wydłużaniem wieku emerytalnego). Rewizja programu została podjęta w związku

z procesem porządkowania dokumentów strategicznych w Polsce oraz sformułowaniem długookresowej i średniookresowej strategii rozwoju Polski, a także strategii zintegrowanych, wobec czego działania na rzecz osób w wieku 50+ powinny wynikać z priorytetów i kierunków działań określonych w tych dokumentach. Wprowadzone zmiany miały na celu dostosowanie zakresu i sposobu realizacji Programu do propozycji wdrażania programów operacyjnych dot. EFS w perspektywie finansowej 2014-2020.

Nowe cele szczegółowe programu obejmują:

Cel 1. Dostosowanie kompetencji oraz podniesienie kwalifikacji osób 45+ z perspektywy potrzeb rynku pracy

Cel 2. Rozwój kultury organizacji i środowiska pracy bardziej przyjaznych pracownikom w wieku 50+

Cel 3. Zwiększenie skuteczności i efektywności działań promujących zatrudnienie i aktywność zawodową

Cel 4. Wspieranie idei aktywnego i zdrowego starzenia się

Cel 5. Rozwój współpracy na rzecz wzrostu zatrudnienia osób 50+

Cel 6. Transfery społeczne wspierające aktywność zawodową osób w wieku przedemerytalnym

W Ministerstwie Pracy i Polityki Społecznej przygotowano też *Założenia Długofalowej Polityki Senioralnej w Polsce na lata 2014 – 2020*. Projekt ZDPS został przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 24 grudnia 2013 r

Założenia Długofalowej Polityki Senioralnej w Polsce na lata 2014-2020 są dokumentem ramowym, wyrazem kompleksowego ujęcia problematyki wynikającej ze starzenia się społeczeństwa w Polsce i obejmuje zestaw konkretnych działań niezbędnych do podjęcia w obszarach takich jak m.in. samodzielność i zdrowie, w tym rozwój systemu usług opiekuńczych dla osób niesamodzielnych, aktywność społeczna osób starszych, w tym edukacyjna, wolontariat, zaangażowanie obywatelskie, uczestnictwo w kulturze, jak również aktywność zawodowa, relacje międzypokoleniowe. ZDPS adresowane są do szerokiego grona odbiorców, w tym do władz publicznych wszystkich szczebli, sektora prywatnego oraz pozarządowego i partnerów społecznych.

ZDPS stanowią komponent systemowy Rządowego Programu na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych na lata 2012 – 2013 (ASOS), który ma być kontynuowany w ramach *Rządowego Programu na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych na lata 2014-2020*. Celem programu ASOS jest wspieranie aktywności społecznej osób w wieku 60+.

W zakresie działań niezwiązanych wprost z rynkiem pracy, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej odwołuje się do zapisów Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego (SRKS) przyjętej przez Radę Ministrów w marcu 2013 r. Jeden z celów tej strategii dotyczy poprawy mechanizmów partycypacji społecznej i wpływu obywateli na życie publiczne. Strategia zakłada w szczególności rozwój i wzmocnienie zorganizowanych form aktywności obywatelskiej oraz wzmocnienie integracji i solidarności społecznej.

Przedstawione powyżej dokumenty strategiczne w sposób kompleksowy podchodzą więc do kwestii aktywnego i zdrowego starzenia się. Z jednej strony bowiem rozpatrują ten problem w całym cyklu życia, a z drugiej strony obejmują kwestie funkcjonowania osób starszych nie tylko na rynku pracy. Takie a nie inne ujęcie tej materii w dokumentach strategicznych jest też zgodne z przyjętą w Polsce hierarchią i logiką uporządkowania dokumentów strategicznych.

Opracowywanie odnowionego *Programu Solidarność pokoleń 50+* oraz ZDPS było ściśle koordynowane w ramach MPiPS. Należy zauważyć, że pierwszy z dokumentów koncentruje się bardziej na aktywności zawodowej i jej różnych uwarunkowaniach, zaś drugi zwraca większą uwagę na szerszy wymiar funkcjonowania osób starszych w społeczeństwie, także po zakończeniu aktywności zawodowej i ze szczególnym uwzględnieniem aktywności społecznej, edukacyjnej i obywatelskiej osób starszych. Obie inicjatywy są więc komplementarne wobec siebie i się uzupełniają, a razem z ASOS, SRKL i SRKS tworzą kompleksowy, spójny system promowania aktywnego i zdrowego starzenia się w Polsce.

O spójności polityki w obszarze aktywnego i zdrowego starzenia się świadczy także fakt przekazania do konsultacji międzyresortowych oraz społecznych obu dokumentów w jednym pakiecie, tak by umożliwić potencjalnym odbiorcom uzyskanie całościowego obrazu polityki państwa w tym obszarze.

Z kolei *Policy paper dla ochrony zdrowia na lata 2014-2020 - Krajowe Ramy Strategiczne* zawiera analizę systemu opieki zdrowotnej w Polsce. Dokument ten obejmuje szczegółowy opis poszczególnych poziomów świadczenia usług medycznych, w tym sposób funkcjonowania podstawowej opieki zdrowotnej, ambulatoryjnej opieki specjalistycznej oraz opieki szpitalnej, jak również zawiera opis systemu powszechnego ubezpieczenia

zdrowotnego w Polsce. W *Policy paper* zostały wskazane kluczowe problemy ochrony zdrowia w Polsce przy jednoczesnym określeniu koncepcji ich rozwiązania za pomocą konkretnych narzędzi implementacji.

Pierwsza część „*Policy paper dla ochrony zdrowia na lata 2014-2020*” - *Krajowe Ramy Strategiczne* zawiera pogłębioną diagnozę epidemiologiczno-demograficzną oraz diagnozę systemu opieki zdrowotnej z wykazaniem problemów i potrzeb właściwych dla całego kraju i poszczególnych województw Polski. W diagnozie opisano między innymi zawarte w wytycznych KE do warunkowości *ex ante* zagadnienia dotyczące organizacji świadczeń zdrowotnych, zasoby kadrowe w systemie opieki zdrowotnej oraz zasoby infrastrukturalne systemu opieki zdrowotnej w Polsce w ujęciu krajowym i regionalnym. Nierówności w zdrowiu wykazano w załączniku nr 1 w postaci graficznej tzw. boxplotów (mapping poszczególnych województw).

W dokumencie zawarta jest analiza SWOT, która stanowi podstawę opisanej w dokumencie logiki interwencji w latach 2014-2020 - przejrzystego opisu **celów, kierunków interwencji** oraz **narzędzi implementacyjnych** finansowanych zarówno z budżetu środków krajowych jak i z budżetu środków europejskich. Opis projektowanych na lata 2014-2020 działań poprzedzony jest analizą doświadczeń z realizacji działań finansowanych w obecnej perspektywie finansowej.

W drugiej części, strategiczno-wdrożeniowej, *Policy paper* określono cele długoterminowe oraz cele operacyjne, jak również narzędzia implementacji, które przyczynią się do:

- Rozwoju profilaktyki zdrowotnej, diagnostyki i medycyny naprawczej ukierunkowanego na główne problemy epidemiologiczne w Polsce
- Przeciwdziałania negatywnym trendom demograficznym poprzez rozwój opieki nad matką i dzieckiem oraz osobami starszymi
- Poprawy efektywności i organizacji systemu opieki zdrowotnej w kontekście zmieniającej się sytuacji demograficznej i epidemiologicznej oraz wspierania badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji w ochronie zdrowia,
- Wsparcia systemu kształcenia kadr medycznych w kontekście dostosowania zasobów do zmieniających się potrzeb społecznych.

Kryterium zostanie spełnione po zakończeniu prac nad *Policy paper* (kompleksowe informacje na temat sposobu zakończenia prac nad dokumentem znajdują się w opisie dla warunku *ex ante* 9.3)

Syntetyczne podsumowanie spełniania kryteriów przedstawia poniższa tabela:

Lp.	Kryterium	Ocena spełniania	Krótkie uzasadnienie
2.	<i>A Member State has measures in place to promote active ageing:</i>		
2a.	<i>There is an analysis of the labour market situation of older workers and an identification of the main reasons for poor performance in the area of active ageing</i>	✓	Zaktualizowana została diagnoza Programu <i>Solidarność Pokoleń 50+</i> .
2b.	<i>There is a clear identification of, and link with, the measures proposed.</i>	✓	Program proponuje konkretne kierunki interwencji jasno powiązane z celami i priorytetami.
2c	<i>There are measures in place to maintain the employability of older workers.</i>	-	Jednym z celów interwencji jest rozwój kultury organizacji i środowiska pracy bardziej przyjaznych pracownikom w wieku 50+ przez dostosowanie kompetencji oraz podniesienie kwalifikacji osób

			<p>45+ z perspektywy potrzeb rynku pracy.</p> <p>Dodatkowo, w ramach Policy paper przewidziano interwencję, która ma przyczynić się do utrzymania aktywności zawodowej starszych pracowników. Zakłada ona m.in. realizację programów profilaktycznych, programów rehabilitacji medycznej ułatwiających powroty do pracy, programów ukierunkowanych na eliminowanie zdrowotnych czynników ryzyka w miejscu pracy czy wsparcie podmiotów leczniczych udzielających świadczeń zdrowotnych na rzecz osób dorosłych dedykowanych chorobom, które są istotną przyczyną dezaktywacji zawodowej.</p>
2d.	<p><i>There are measures in place to eliminate obstacles to working longer and/or there are incentives in place to working longer</i></p>	-	<p>Jednym z celów interwencji jest stopniowe ograniczanie alternatywnych dróg dezaktywacji zawodowej z wykorzystaniem systemu świadczeń społecznych oraz wydłużanie efektywnego wieku emerytalnego.</p> <p>Dodatkowo, w ramach Policy paper przewidziano interwencję, która ma przyczynić się do utrzymania aktywności zawodowej starszych pracowników. Zakłada ona m.in. realizację programów profilaktycznych, programów rehabilitacji medycznej ułatwiających powroty do pracy, programów ukierunkowanych na eliminowanie zdrowotnych czynników ryzyka w miejscu pracy czy wsparcie podmiotów leczniczych udzielających świadczeń zdrowotnych na rzecz osób dorosłych dedykowanych chorobom, które są istotną przyczyną dezaktywacji zawodowej.</p>

V. Przewidywany termin spełnienia warunku: I połowa 2015 r.

VI. Plan działań na rzecz wypełnienia warunku

Zaplanowane działania/kamienie milowe	Termin realizacji	Instytucje odpowiedzialne
<i>Modyfikacje Policy paper</i>		
<p>Uzupełnienie Policy paper dla ochrony zdrowia na lata 2014-2020. Krajowe ramy strategiczne. Dokument zostanie zweryfikowany w kontekście uwag zgłoszonych przez KE na spotkaniu w dniu 16 października 2014 r. w kwestiach takich jak:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Skoordynowane działania celem poprawy dostępu do opieki zdrowotnej ▪ Działania proefektywnościowe w sektorze zdrowotnym ▪ System monitorowania i przeglądu 	31 stycznia 2015	Ministerstwo Zdrowia

<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ramy określające zasoby budżetowe <p>- z uwzględnieniem niezbędnych zmian, które zostaną wprowadzone w kolejnych latach zgodnie z polskim prawodawstwem i polityką Rządu RP w zakresie ochrony zdrowia.</p>		
Przekazanie w trybie roboczym poprawionej wersji Policy paper do Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju	28 lutego 2015	Ministerstwo Zdrowia
Podjęcie działań proceduralnych mających na celu przyjęcie Policy paper przez Kierownictwo Ministerstwa Zdrowia	28 lutego 2015	Ministerstwo Zdrowia
Przyjęcie Policy paper przez Kierownictwo Ministerstwa Zdrowia	31 marca 2015	Ministerstwo Zdrowia
Podjęcie działań proceduralnych mających na celu przyjęcie Policy paper przez właściwe władze na poziomie krajowym	31 marca 2015	Ministerstwo Zdrowia
Konsultacje międzyresortowe	30 kwietnia 2015	Ministerstwo Zdrowia
Przyjęcie Policy paper przez właściwe władze na poziomie krajowym	30 czerwca 2015	Ministerstwo Zdrowia

Warunek	Kryteria wypełnienia	Spełnienie kryterium	Status warunku
8.5 Przystosowywanie pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian: Istnienie polityk sprzyjających przewidywaniu i dobremu zarządzaniu zmianami i restrukturyzacją.	Gotowe są instrumenty mające na celu wspieranie partnerów społecznych i władz publicznych w opracowywaniu i monitorowaniu proaktywnych podejść do zmian i restrukturyzacji, które obejmują działania:		Spełniony
	(1) Działania służące promowaniu przewidywania zmian: <ul style="list-style-type: none"> – działania umożliwiające długofalowe planowanie, adaptacyjność i zatrudnialność – narzędzia umożliwiające przewidywanie zapotrzebowania na kwalifikacje 	Tak	
	(2) Działania służące promowaniu przygotowania procesu restrukturyzacji i zarządzania nim: <ul style="list-style-type: none"> – działania służące przygotowaniu i zarządzaniu procesem restrukturyzacji są podejmowane na wczesnym etapie – dostępne jest indywidualne wsparcie dla zwalnianych pracowników – w proces restrukturyzacji są zaangażowane wszystkie zainteresowane strony, w tym: władze lokalne i regionalne, partnerzy społeczni, firmy i ich dostawcy 	Tak	

I. Instytucje odpowiedzialne za wypełnienie warunku

Ministerstwo Gospodarki

Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej

II. Zastosowanie warunku

Warunek ma zastosowanie do celu tematycznego 8, w tym przede wszystkim priorytetu inwestycyjnego 8.v

III. Ryzyko niespełnienia warunku: niskie

IV. Sposób realizacji kryteriów

Kryterium 1

Warunek zostanie spełniony przed wszystkim poprzez przyjęcie Programu "Polityka Nowej Szansy" przez Radę Ministrów, za który odpowiada Ministerstwo Gospodarki (<http://bip.mg.gov.pl/node/20367>).

„Polityka Nowej Szansy” jest dokumentem, który w sposób spójny i całościowy reguluje kwestię wspierania przedsiębiorstw przechodzących proces restrukturyzacji oraz przedsiębiorstw znajdujących się w szeroko rozumianym kryzysie. Dokument obejmuje zagadnienia związane z:

- a) prewencją niewypłacalności, polegającą na promowaniu strategicznego podejścia do zarządzania firmą oraz zastosowaniu różnego rodzaju instrumentów wczesnego ostrzegania przed mogącymi nastąpić sytuacjami kryzysowymi w przedsiębiorstwie,
- b) wspieraniem przedsiębiorstwa znajdującego się w kryzysie, zarówno poprzez stworzenie rozwiązań prawnych umożliwiających szybką i mało kosztowną procedurę upadłościową (likwidacja przedsiębiorstwa) oraz wsparcie finansowe przeznaczone na ratowanie i restrukturyzację (naprawa, układ) oraz
- c) wsparcie doradcze, informacyjne, psychologiczne dla przedsiębiorców na etapie ponownego podejmowania działalności gospodarczej.

Ministerstwo Gospodarki publikuje również regularnie (raz na kwartał) raporty na temat stanu gospodarki, które odnoszą się m.in. do sytuacji ekonomiczno-finansowej podmiotów gospodarczych oraz miesięczne informacje o wynikach w gospodarce. Badania te są podstawą do formułowania długofalowych strategii rozwoju gospodarki, w tym do podejmowania decyzji w zakresie wsparcia branż i sektorów notujących spadek rentowności oraz znajdujących się w trudnej sytuacji ekonomicznej.

Stworzone zostały również dodatkowe instrumenty, które pozwalają na efektywne antycypowanie zmian dokonujących się w gospodarce oraz na realizację działań prewencyjnych na poziomie mikro i makroekonomicznym. Działania te będą realizowane w ramach kontynuacji projektu „Instrument Szybkiego Reagowania” (realizowanego w ramach PO KL w latach 2009-15). Planowane jest wykorzystanie metod i narzędzi prowadzenia monitoringu gospodarki i uruchamiania interwencji o charakterze prewencyjnym, w tym m.in.:

- prowadzenie cyklicznych badań pozwalających prognozować zmiany dynamiki kluczowych trendów mikro- i makroekonomicznych, zachodzących na poziomie gospodarki oraz określonych branż/sektorów;
- interpretacja wyników ww. badań oraz ocena potencjalnych zagrożeń dla gospodarki - mogących wywoływać negatywne skutki w sektorach/branżach i działających w nich przedsiębiorstwach - realizowana będzie przez panel interpretacyjny, w którym udział wezmą niezależni eksperci - przedstawiciele instytucji finansowych, branż/sektorów oraz uczelni wyższych;
- przedstawianie rekomendowanych działań mających wpływ na kształtowanie polityki prewencyjnej na poziomie krajowym i regionalnym. Na poziomie regionalnym, wyniki prowadzonych badań będą wyznaczały kierunki i zakres wsparcia prewencyjnego skierowanego do przedsiębiorstw;
- wykorzystanie narzędzia autodiagnozy, które pozwala pojedynczemu przedsiębiorcy na ocenę swojej kondycji finansowej. Narzędzie on-line pomoże w identyfikowaniu potencjalne zagrożenia dla kondycji finansowej firm (nie zastąpi ono rzetelnej i niezależnej analizy, a jedynie będzie ją wspierać);
- prowadzenie działań świadomościowych skierowanych do przedsiębiorstw, które mają na celu wskazanie korzyści i sposobów przewidywania i radzenia sobie z sytuacjami kryzysowymi oraz racjonalnego podejścia do zagadnienia porażki biznesowej.

Kluczową rolę w zakresie wspomagania procesów decyzyjnych w skali lokalnej i regionalnej odgrywają wojewódzkie Obserwatoria Rynku Pracy (prowadzone przez Wojewódzkie Urzędy Pracy), które monitorują zmiany społeczno-gospodarcze zachodzące na poziomie regionu, a także Regionalne Obserwatoria Terytorialne, których powołanie wiąże się z nową koncepcją polityki rozwoju wynikającą z Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego. Do głównych zadań ROT należy m.in.:

- prowadzenie bieżących analiz i ewaluacji polityk publicznych,
- prowadzenie badań i analiz strategicznych dot. aktualnej sytuacji, trendów rozwojowych i prognozowania zmian społeczno-gospodarczych zachodzących w regionie,
- prowadzenie prac diagnostycznych na potrzeby działalności operacyjnej i planowania strategicznego,
- wspieranie budowy odpowiedniego systemu monitorowania procesów rozwojowych w regionie i efektów prowadzonej polityki rozwoju w ujęciu terytorialnym,
- tworzenie scenariuszy dla przyszłości i dostarczenie informacji umożliwiających wybór najlepszej ścieżki rozwoju,

- współpraca ze wszystkimi instytucjami systemu monitorowania polityki regionalnej w regionie wspierającymi zarządzanie polityką.

Dodatkowo, na poziomie regionalnym realizowane są działania o charakterze reaktywnym (np. programy typu outplacement), stanowiące odpowiedź na występujące problemy oraz sytuacje kryzysowe przedsiębiorstw przechodzących proces restrukturyzacji.

Aktualnie funkcjonuje lub jest planowane do wdrożenia szereg narzędzi, które pozwalają na prognozowanie zapotrzebowania na kwalifikacje i kompetencje w perspektywie długofalowej

Badanie Bilans Kapitału Ludzkiego (BKL) obejmuje prowadzenie cyklicznych, ogólnopolskich badań obszarów, które mają wpływ na kompetencje na rynku pracy, w tym identyfikowanie potrzeb w zakresie zatrudnienia i umiejętności - gromadzenie informacji i danych na temat podaży i popytu na rynku pracy.

Badanie obejmuje zarówno pracodawców, jak i analizy ofert pracy, badania ludności, firm i instytucji szkoleniowych oraz analizy kierunków kształcenia. Wyniki prowadzonych badań są udostępniane za pośrednictwem strony internetowej www.bkl.parp.gov.pl, zarówno w formie raportów, jak i baz danych, wszystkim zainteresowanym osobom i instytucjom. Z baz danych korzystają przede wszystkim przedstawiciele jednostek analitycznych pracujących w centralnych i regionalnych instytucjach publicznych. Dostęp do wyników badania mają wszystkie zainteresowane osoby i instytucje rynku pracy (urzędy pracy i instytucje szkoleniowe), partnerzy społeczni i gospodarczy, instytucje systemu oświaty i szkolnictwa wyższego, przedsiębiorcy.

Dzięki temu badaniu możliwe jest przeprowadzanie badań kompetencji występujących na rynku pracy, tak, by instytucje zaangażowane w Polsce w opracowywanie i realizację projektów szkoleniowo-doradczych mogły opierać swoje działania programowe na rzetelnych informacjach o lukach kompetencyjnych na rynku pracy oraz aktualnych i prognozowanych potrzebach szkoleniowych przedsiębiorstw.

Badanie jest prowadzone zarówno na poziomie krajowym, jak i regionalnym (16 województw).

Badanie Bilansu Kapitału Ludzkiego w Polsce będzie kontynuowane w ramach perspektywy finansowej 2014-2020. Wyniki BKL stanowiąc będą podstawę do prowadzenia polityki publicznych związanych z podnoszeniem jakości kapitału ludzkiego na polskim rynku pracy.

W 2012 r. zakończyła się realizacja projektu „Opracowanie nowych zaleceń metodycznych prowadzenia monitoringu zawodów deficytowych i nadwyżkowych na lokalnym rynku pracy” finansowanego w ramach EFS. W trakcie realizacji projektu wypracowano nowe zalecenia metodyczne prowadzenia monitoringu zawodów deficytowych i nadwyżkowych na lokalnym rynku pracy; przeszkolono 405 pracowników urzędów pracy zajmujących się monitoringiem zawodów deficytowych i nadwyżkowych na szczeblu centralnym, regionalnym i lokalnym. W celu wdrożenia wypracowanych zaleceń metodycznych MPiPS, w ramach środków Funduszu Pracy, prowadzi pracę mającą na celu opracowanie narzędzia informatycznego umożliwiającego wykorzystanie przez urzędy pracy nowej metodologii monitoringu zawodów. Planuje się że niniejsze narzędzie zostanie udostępnione przez MPiPS w II/III kwartale 2014 roku.

Ponadto, realizowany jest projekt systemowy PO KL „Analiza procesów zachodzących na polskim rynku pracy i w obszarze integracji społecznej w kontekście prowadzonej polityki gospodarczej”. Projekt da wsparcie instytucjom rynku pracy poprzez dostarczenie i rozwój systemu analizowania, monitorowania i prognozowania sytuacji na rynku pracy w kontekście prowadzonej polityki społeczno-gospodarczej. Projekt wypracuje założenia i rekomendacje oraz modelowe rozwiązania o charakterze systemowym. Powstanie narzędzie, zintegrowany system prognostyczno-informacyjny umożliwiający prognozowanie zatrudnienia według grup zawodów, podregionów i sektorów.

System ma służyć, po pierwsze, lepszemu dostosowaniu kwalifikacyjno-zawodowego pomiędzy podażową i popytową stroną rynku pracy, a po drugie, zwiększeniu skuteczności działań podejmowanych przez instytucje edukacyjne i instytucje rynku pracy, w szczególności publiczne służby zatrudnienia. Docelowo system będzie generował prognozy zatrudnienia do 2020 roku w przekroju grup zawodów (zgodnie z Klasyfikacją Zawodów i Specjalności na potrzeby rynku pracy), sektorów ekonomicznych i podregionów (NUTS II).

Głównym źródłem danych statystycznych w badaniu jest Bank Danych Lokalnych GUS dostarczający wiarygodnych i powszechnie dostępnych danych dla analiz przekrojowych.

Z zintegrowanego systemu prognostyczno-informacyjnego, korzystać będą przede wszystkim instytucje rynku pracy (zwłaszcza publiczne służby zatrudnienia, agencje zatrudnienia oraz instytucje szkoleniowe), a także instytucje: pomocy społecznej, edukacyjne oraz organa administracji rządowej oraz samorządowej. Jego

odbiorcami będą w przyszłości także osoby pozostające bez pracy, które uzyskają źródło informacji, w jakim kierunku powinny się przekwalifikować. W dłuższej perspektywie system będzie adresowany także bezpośrednio do osób poszukujących pracy oraz ludzi młodych, planujących dopiero karierę zawodową i stojących przed wyborem kierunku kształcenia. System prognozowania zatrudnienia wyposażony jest również w narzędzie prognostyczne dostępne on-line na stronie www.prognozowaniezatrudnienia.pl System będzie gotowy do końca 2014 roku.

Kryterium 2

Warunek zostanie spełniony przed wszystkim poprzez przyjęcie Programu "Polityka Nowej Szansy" przez Radę Ministrów, za który odpowiada Ministerstwo Gospodarki (<http://bip.mg.gov.pl/node/20367>).

Dokument „Polityka Nowej Szansy” określa pakiet działań na rzecz przedsiębiorców znajdujących się w trudnej sytuacji ekonomicznej. Należą do nich:

- opracowanie i uruchomienie narzędzia on-line, które pomoże przedsiębiorcy dostrzec odpowiednio wcześniej ewentualne problemy w prowadzeniu działalności gospodarczej, w tym zagrożenie niewypłacalnością; jak również będzie stanowiło instrument popularyzacji działań restrukturyzacyjnych,
- zapewnienie przedsiębiorcy, który znalazł się w sytuacji kryzysowej, możliwości uzyskania wsparcia w celu opracowania planu rozwoju działalności;
- upowszechnianie oraz ułatwienie dostępu do szkoleń z zakresu zarządzania ryzykiem, zarządzania zmianą, itp. w następstwie wyników uzyskanych w drodze badania dotyczącego systemu przewidywania zmiany gospodarczej;
- uruchomienie usług informacyjnych i doradczych dla przedsiębiorców w zakresie zarządzania zmianą, zarządzania finansami, itp. w następstwie wyników uzyskanych w drodze badania dotyczącego systemu przewidywania zmiany gospodarczej;
- promocja zróżnicowanych źródeł finansowania działalności gospodarczej oraz źródeł finansowania restrukturyzacji.

Dodatkowo, 23 listopada 2013 r. weszła w życie ustawa z dnia 11 października 2013 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z ochroną miejsc pracy, przygotowana przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej. Celem ustawy jest umożliwienie przedsiębiorcom, skorzystania ze wsparcia polegającego na finansowaniu z Funduszu Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych świadczeń na rzecz ochrony miejsc pracy pracowników zagrożonych zwolnieniami w sytuacji gdy przejściowo pogorszyły się warunki prowadzenia działalności gospodarczej u tych przedsiębiorców, oraz umożliwienie tym przedsiębiorcom skorzystania z dofinansowania z Funduszu Pracy kosztów szkolenia pracowników. Ustawa zawiera niektóre instrumenty sprawdzone wcześniej w ustawie z dnia 1 lipca 2009 r. o łagodzeniu skutków kryzysu ekonomicznego dla pracowników i przedsiębiorców, które ustalone były z partnerami społecznymi w trakcie dialogu prowadzonego w ramach Trójstronnej Komisji do Spraw Społeczno-Gospodarczych.

Pomoc kierowana do przedsiębiorców na świadczenia na rzecz ochrony miejsc pracy dla pracowników zagrożonych zwolnieniami oraz na dofinansowanie kosztów szkolenia tych pracowników ma na celu poprawę sytuacji ekonomicznej firmy. Przewidziana w ustawie pomoc finansowa ma charakter bezzwrotny i jest udzielana na zasadach pomocy *de minimis* przyznanej zgodnie z warunkami dopuszczalności pomocy *de minimis*, z której będą mogli skorzystać wyłącznie przedsiębiorcy w rozumieniu art. 4 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej.

Ze środków Funduszu Pracy dofinansowywane są koszty szkoleń pracowników objętych przestojem ekonomicznym lub obniżonym wymiaru czasu pracy, w szczególności koszty:

- należności przysługujących instytucji szkoleniowej z tytułu szkolenia;
- przejazdów związanych z udziałem w szkoleniach;
- badań lekarskich lub psychologicznych niezbędnych do rozpoczęcia szkolenia;
- obowiązkowego ubezpieczenia przez instytucję szkoleniową pracownika od następstw nieszczęśliwych wypadków powstałych w związku ze szkoleniem oraz w drodze do miejsca szkolenia i z powrotem.

Dodatkowo, funkcjonuje Instrument Szybkiego Reagowania składający się z dwóch podsystemów, tj.:

1) Systemu Wczesnego Ostrzegania

2) Systemu Wczesnego Reagowania.

System Wczesnego Ostrzegania (SWO) obejmuje badania sytuacji przedsiębiorstw w celu identyfikacji przesłanek do udzielenia im wsparcia. Podstawowym zadaniem Systemu Wczesnego Ostrzegania jest określenie poziomu ryzyka wystąpienia w skali gospodarki krajowej oraz w poszczególnych jej sektorach takich zakłóceń, które uzasadniają podejmowanie przez rząd i jego agendy szczególnych działań prewencyjnych i pomocowych. Zakłócenia te są identyfikowane w sferze mikro- i makroekonomicznej. Podejście SWO zawiera dwa mechanizmy ostrzegawcze: prognozy i oceny makroekonomiczne o horyzoncie 6 kwartałów oraz narzędzia analizy mikroekonomicznej o horyzoncie ok 12 m-cy (mikroekonomiczne prognozowanie upadłości przedsiębiorstw z większym wyprzedzeniem jest – co potwierdzają doświadczenia międzynarodowe – mniej skuteczne). Prognozowanie w obszarze mikroekonomicznym ma za zadanie konkretyzowanie ostrzeżeń – lokalizacji branżowej, a także szacunku wartości straty w przypadku zrealizowania się prognozy. Powyższe terminy wydają się dostateczne dla podjęcia z dostatecznym wyprzedzeniem decyzji i działań przez sprawny sektor rządowy na poziomie Systemu Wczesnego Reagowania.

System Wczesnego Reagowania (SWR) obejmuje działania dotyczące wdrażania narzędzi interwencyjnych. Na system ten składa się ogół działań, jakie występują od momentu stwierdzenia stanu zagrożenia (sygnalizacji ze strony Systemu Wczesnego Ostrzegania), poprzez podjęcie decyzji o uruchomieniu interwencji (działania prewencyjne), realizację interwencji aż po ocenę jej efektów. Doświadczenia zebrane przez PARP wskazują, że firmy, które na odpowiednio wczesnym etapie zostały objęte wsparciem w zakresie reagowania na symptomy spowolnienia, mogą – dzięki dobremu programowi naprawczemu albo rozwojowemu – istotnie poprawić własną sytuację i ograniczyć perspektywę gorszych wyników lub upadłości. Pomoc pozwala firmom zniwelować luki strategiczne, zmodyfikować strategię oraz poczynić różnego rodzaju kroki restrukturyzacyjne czy rozwojowe, które pomagają wrócić na ścieżkę wzrostu albo na nią wejść. W procesie naboru firm do usługi, wykorzystywane są, tzw. modele predykcji bankructwa. Ich zadaniem jest ujawnienie symptomów pogarszającej się sytuacji ekonomiczno-finansowej przedsiębiorstw, w tym zwłaszcza odnoszących się do możliwego pojawienia się zagrożenia bankructwem, a w dalszej kolejności upadłością. Modele te cechują się wysoką sprawdzalnością – powyżej 90% - i pozwalają zidentyfikować symptomy bankructwa (czy występują i jaką mają siłę) w okresie od jednego do dwóch lat przed ich wystąpieniem.

Kwestia wsparcia pracowników objętych zwolnieniami grupowymi została kompleksowo uregulowana na gruncie przepisów prawa krajowego. Zgodnie z art. 8 ust. 1 ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy do zadań samorządu województwa w zakresie polityki rynku pracy należy inicjowanie i realizowanie przedsięwzięć mających na celu rozwiązanie lub złagodzenie problemów związanych z planowanymi zwolnieniami grup pracowników z przyczyn dotyczących zakładu pracy.

Zgodnie z art. 70 pracodawca zamierzający zwolnić co najmniej 50 pracowników w okresie 3 miesięcy jest obowiązany uzgodnić z powiatowym urzędem pracy właściwym dla siedziby tego pracodawcy lub ze względu na miejsce wykonywania pracy zakres i formy pomocy dla zwalnianych pracowników, dotyczące w szczególności:

- pośrednictwa pracy;
- poradnictwa zawodowego;
- szkoleń;
- pomocy w aktywnym poszukiwaniu pracy.

Ponadto, w przypadku zwolnienia monitorowanego pracodawca jest obowiązany podjąć działania polegające na zapewnieniu pracownikom przewidzianym do zwolnienia lub będącym w trakcie wypowiedzenia lub w okresie 6 miesięcy po rozwiązaniu stosunku pracy lub stosunku służbowego usług rynku pracy realizowanych w formie programu.

W przypadku mobilności pracowników, zgodnie z nowelizacją ustawy o promocji zatrudnienia (...) - art. 66 n: „Na wniosek bezrobotnego do 30 roku życia starosta, na podstawie umowy, może przyznać bon na zasiedlenie w związku z podjęciem przez niego poza miejscem dotychczasowego zamieszkania zatrudnienia, innej pracy zarobkowej lub działalności gospodarczej,

Wsparcie na rzecz realizacji programów typu outplacement przewidziane jest również na poziomie regionalnym, w ramach projektów finansowanych ze środków EFS. W tym przypadku pomoc kierowana jest do pracowników zwolnionych, przewidzianych do zwolnienia i zagrożonych zwolnieniem z zakładu pracy.

Dodatkowo, w przypadku programów outplacementowych, pracodawca nie musi spełniać warunków zwolnień grupowych określonych w ustawie o promocji zatrudnienia).

Interwencja EFS przewidziana na poziomie regionalnym będzie ukierunkowana na bezpośrednie wsparcie przedsiębiorstw przechodzących procesy restrukturyzacyjne i ich pracowników. Narzędziem skierowanym ściśle do tej grupy są tzw. programy typu outplacement, tj. programy aktywizacji zawodowej osób, które zostały zwolnione z przyczyn zakładu pracy, a także osób przewidzianych do zwolnienia i zagrożonych zwolnieniem. Celem outplacementu jest pomoc pracownikom w odnalezieniu się na rynku pracy, a także wsparcie w zakresie mobilności zawodowej i poszukiwania zatrudnienia. Outplacement może obejmować szeroki wachlarz instrumentów i usług rynku pracy, w tym zwłaszcza: doradztwo psychologiczne, doradztwo zawodowe, pomoc w szukaniu nowego miejsca pracy, określenie optymalnej ścieżki rozwoju zawodowego, finansowanie szkoleń, kursów doszkalających, doradztwo i pomoc finansową w zakresie rozpoczęcia własnej działalności gospodarczej, pomoc w podjęciu zatrudnienia w miejscu oddalonym od miejsca zamieszkania, itp. Outplacement jest jednocześnie programem kompleksowym, który stanowi zestaw uzupełniających się działań, mających na celu wsparcie pracownika i pracodawcy w procesie restrukturyzacji.

Działania realizowane w tym zakresie przez samorząd województwa będą stanowiły kontynuację programów wdrażanych w latach 2007-2013 i będą w dużym stopniu wykorzystywać doświadczenia zdobyte w tym okresie. Jednym z instrumentów, które charakteryzowały się największą skutecznością były tzw. projekty szybkiego reagowania, w ramach których operator świadczący usługi na rzecz zwalnianych pracowników pozostawał cały czas w trybie gotowości do świadczenia wsparcia - w zależności od potrzeb występujących w danym momencie.

Projekty typu outplacement będą również komplementarne do działań podejmowanych na poziomie ogólnopolskim, związanych z budową systemu wczesnego ostrzegania i szybkiego reagowania na zmiany gospodarcze i będą ukierunkowane na wsparcie przedsiębiorcy, który znalazł się w sytuacji kryzysowej w zakresie lepszego dostosowania się do zmian gospodarczych.

Proces planowania i zarządzania zmianą w przedsiębiorstwie obejmuje aktywne włączenie pracowników w proces zmian. Szczególną rolę w tym zakresie przypisuje się dialogowi pracodawca-pracownicy. W drodze dialogu społecznego, prowadzonego na różnych szczeblach, wprowadzane są nowe formy i metody organizacji pracy, zarządzania oraz planowania strategicznego w celu lepszego wykorzystanie zasobów ludzkich oraz zwiększenia potencjału adaptacyjnego przedsiębiorstw.

W Polsce funkcjonuje obecnie szereg instytucji, których działanie ukierunkowane jest na dialog i współpracę z partnerami, której celem jest wzmocnienie konkurencyjności przedsiębiorstw, zachowanie istniejących miejsc pracy oraz równowagi pomiędzy elastycznością i konkurencyjnością a bezpieczeństwem zatrudnienia. Tym samym zapewnione są instrumenty promujące zarządzanie zmianą oraz ułatwiające przygotowania do procesów restrukturyzacyjnych.

Do tych instytucji należą m.in. Trójstronna Komisja ds. Społeczno-Gospodarczych (działająca na podstawie ustawy) oraz trójstronne zespoły branżowe – ciała o charakterze trójstronnym (rząd – pracodawcy – pracownicy), którym zadaniem jest wspólne wypracowywanie rozwiązań w sprawach kontroli nad zmiennymi czynnikami społeczno-ekonomicznymi w skali makro i mikro. Na poziomie regionalnym funkcjonują dwa rodzaje instytucji dialogu społecznego, które mogą kształtować warunki sprzyjające dobremu zarządzaniu zmianami i restrukturyzacja:

– Wojewódzkie Komisje Dialogu Społecznego (działające na podstawie ustawy o Trójstronnej Komisji i WKDS), biorące udział w procesie formułowania zasad i priorytetów regionalnych strategii rynku pracy, jak również rozpatrujące sprawy społeczne lub gospodarcze, powodujące konflikty między pracodawcami i pracownikami – w celu zachowania spokoju społecznego.

– Wojewódzkie Rady Zatrudnienia (działające na podstawie ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy), stanowiące organ opiniotwórczo-doradczy marszałka województwa w zakresie polityki rynku pracy, do których zadań należy m.in. inspirowanie przedsięwzięć zmierzających do pełnego i produktywnego zatrudnienia w województwie, opiniowanie kryteriów podziału środków Funduszu Pracy dla samorządów powiatowych danego województwa na finansowanie programów dotyczących promocji zatrudnienia, składanie wniosków i wydawanie opinii w sprawach dotyczących kierunków kształcenia, szkolenia zawodowego oraz zatrudnienia w województwie.

Na poziomie zakładu pracy w procesy restrukturyzacyjne zaangażowane mogą być rady pracownicze, działające na podstawie ustawy o informowaniu pracowników i przeprowadzaniu z nimi konsultacji.

Dodatkowo dialog realizowany może być poprzez zawieranie układów zbiorowych pracy (na poziomie zakładu pracy, jak i w formie ponadzakładowej) - przepisy zawarte w dziale XI Kodeksu pracy - oraz konsultacje i opiniowanie, będące realizacją uprawnień organizacji partnerów społecznych wynikających z ustawodawstwa ich dotyczącego (ustawa o związkach zawodowych, ustawa o organizacjach pracodawców).

Cel tematyczny 9 Promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją

Warunek	Kryteria wypełnienia	Spełnienie kryterium	Status warunku
9.1. Istnienie i realizacja krajowych strategicznych ram polityki na rzecz ograniczania ubóstwa mających na celu, w świetle wytycznych w sprawie zatrudnienia, aktywne włączenie osób wykluczonych z rynku pracy ¹ .	Gotowe są krajowe strategiczne ramy polityki na rzecz ograniczania ubóstwa, które mają na celu aktywne włączenie i które:	Tak	Spełniony
	(1) zapewniają wystarczające podstawy do opracowywania polityk ograniczania ubóstwa i monitorowania zmian;	Tak	
	(2) zawierają środki pomagające w osiągnięciu krajowego celu dotyczącego walki z ubóstwem i wykluczeniem społecznym (zgodnie z definicją w krajowym programie reform), co obejmuje promowanie możliwości trwałego zatrudnienia wysokiej jakości dla osób najbardziej zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym osób ze społeczności marginalizowanych;	Tak	
	(3) angażują w zwalczanie ubóstwa właściwe zainteresowane strony;	Tak	
	(4) w zależności od rozpoznanych potrzeb – zawierają działania umożliwiające przejście od opieki instytucjonalnej do opieki zapewnianej przez społeczności lokalne	Tak	
	(5) Na wniosek i w uzasadnionych przypadkach zainteresowane strony otrzymają wsparcie przy składaniu wniosków dotyczących projektów oraz przy wdrażaniu wybranych projektów i zarządzaniu nimi.	Tak	

I. Instytucje odpowiedzialne za wypełnienie warunku

2. Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej
3. Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju (w zakresie kryterium 5)

II. Zastosowanie warunku

Warunek ma zastosowanie do:

4. EFS (Priorytet Inwestycyjny 9.i *Aktywne włączenie, w tym z myślą o promowaniu równych szans oraz aktywnego uczestnictwa i zwiększaniu szans na zatrudnienie*)
5. EFRR (Priorytet inwestycyjny 9a *Inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną, które przyczyniają się do rozwoju krajowego, regionalnego i lokalnego, zmniejszania nierówności w zakresie stanu zdrowia, promowania włączenia społecznego poprzez lepszy dostęp do usług społecznych, kulturalnych i rekreacyjnych oraz przejścia z usług instytucjonalnych do usług na poziomie społeczności lokalnych*, 9b *Wsparcie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności na obszarach miejskich i wiejskich*)

III. Ryzyko niespełnienia warunku: niskie

IV. Sposób realizacji kryteriów

Warunek i kryteria 1-4 zostały spełnione poprzez *Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020: Nowy Wymiar Aktywnej Integracji*.

Kryterium 1

W celu zapewnienia zintegrowanego podejścia do redukcji ubóstwa, zgodnie z celem przyjętym w Strategii Europa 2020 powstał dokument p.n. *Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020: Nowy Wymiar Aktywnej Integracji*, który stanowi również uszczegółowienie i uzupełnienie dokumentów strategicznych, w szczególności celu szczegółowego 3 Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020 (SRKL), w zakresie objętym warunkiem ex-ante.

Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020. Nowy wymiar aktywnej integracji jest programem rozwoju (w rozumieniu ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju) i stanowi załącznik do Uchwały Rady Ministrów. Jest to dokument o charakterze operacyjno-wdrożeniowym, ustanowiony w celu realizacji średniookresowej strategii rozwoju kraju – „Strategii Rozwoju Kraju 2020” oraz Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego, Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego, Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego oraz innych strategii rozwoju. Wyodrębnienie problematyki ubóstwa i wykluczenia społecznego jest wyrazem nowej metodologii programowania rządu. Program został zapowiedziany w przyjętym przez Radę Ministrów w kwietniu 2013 r. Krajowym Programie Reform na rzecz realizacji strategii Europa 2020 (Aktualizacja KPR 2013/2014) i stanowi realizację krajowej polityki społecznej, w szczególności celu szczegółowego 3 Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020, jak również w zakresie objętym warunkiem 9.1 warunkowości ex ante dla EFS, dotyczącym istnienia i realizacji krajowych strategicznych ram polityki na rzecz ograniczania ubóstwa i aktywnej integracji osób wykluczonych.

Kryterium 2

Proponowane w dokumencie działania odpowiadają na zidentyfikowane w analizie wyzwania i przyczyniają się do osiągnięcia celu jakim jest redukcja ubóstwa.

Dla osiągnięcia celu głównego wyznaczono pięć celów szczegółowych oraz sześć priorytetów zawierających działania. Zarówno cele jak i priorytety są związane i wynikają z diagnozy. Diagnoza zawiera główne obszary społeczne i grupy zagrożone ubóstwem i wykluczeniem społecznym zaś wszystkie działania zaplanowane w dokumencie mają wpływ na osiągnięcie w 2020 roku celu głównego.

Do badania stopnia osiągnięcia celu głównego i celów szczegółowych opracowane zostały wskaźniki, pozwalające badać wpływ realizacji poszczególnych Działań na ograniczanie ubóstwa i wykluczenia społecznego. Przy każdym Działaniu został wskazany harmonogram realizacji Działania, indykatoryjne źródła finansowania do 2020 roku oraz koordynatorzy instytucjonalni, co zapewnić ma spójne wdrożenie Programu i jego monitorowanie. System monitorowania Programu opiera się na następujących założeniach: standaryzacji danych i narzędzi; publicznej prezentacji danych; uzupełnianiu i wykorzystywaniu dostępnych danych; agregowalności, dezagregacji, porównywalności danych stron na każdym poziomie. Do zbierania i analizowania danych wykorzystane zostaną m. in. narzędzia wypracowane w ramach projektów POKL. W regionach za gromadzenie danych i przeprowadzanie badań regionalnych odpowiedzialne będą Obserwatoria Integracji Społecznej (OIS), które funkcjonują przy Regionalnych Ośrodkach Polityki Społecznej. Na poziomie krajowym w monitoring Programu włączona zostanie Krajowa Platforma Badawcza (podmiot partnerski złożony z przedstawicieli administracji rządowej partnerów społecznych i organizacji obywatelskich oraz ekspertów). Od 2015 roku corocznie będzie powstawał raport o postępie realizacji Programu.

Kryterium 3

W walkę z ubóstwem zostały zaangażowane wszystkie strony/interesariusze: jednostki samorządu terytorialnego, jednostki administracji centralnej, organizacje obywatelskie.

W pracach nad dokumentem wzięli udział przedstawiciele Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, które koordynowało prace nad jego utworzeniem. Ponadto w pracach wzięły udział lub swoje uwagi złożyły: Ministerstwo Zdrowia, Ministerstwo Edukacji Narodowej, Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, Ministerstwo Finansów i inne resorty, jak również eksperci organizacji obywatelskich i instytucji naukowych. Projekt Krajowego Programu został skierowany do uzgodnień międzyresortowych oraz do szerokich konsultacji społecznych m.in. do ok. 50 organizacji pozarządowych. Konsultowany był na forum Centrów Integracji

Społecznej oraz prezentowany i dyskutowany na wielu spotkaniach w Polsce. Z uwagi na charakter dokumentu ,który zawiera działania z szeroko rozumianej polityki społecznej w zakresie walki z ubóstwem i przeciwdziałaniem wykluczeniu społecznemu, konsultacje społeczne trwały od lipca do grudnia 2013 r. W czasie konsultacji uwagi, opinie i rekomendacje zgłosiły zarówno resorty jak również jednostki samorządu terytorialnego oraz organizacje pozarządowe.

Zarządzanie Programem będzie realizowane poprzez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej. Ważnym elementem procesu zarządzania będą Krajowa Platforma Badawcza mająca charakter publiczno-społeczny realizująca działania analityczne i wspierająca prace eksperckie na rzecz MPiPS oraz Ogólnopolska Platforma Usług Społecznych jako partnerstwo publiczno-społeczne działająca na rzecz standaryzacji usług społecznych, współpracy publiczno-społecznej w ramach realizacji usług oraz prowadząca działalność edukacyjno-doradczą w zakresie wdrażania standardów usług społecznych.

Kryterium 4

Obszary dotyczące deinstytucjonalizacji zostały uwzględnione w Krajowym Programie Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020. Problematyka deinstytucjonalizacji pojawia się już w części diagnostycznej Programu, następnie zaś widoczna jest w zapisach dotyczących planowanych działań. Są to m. in.:

- Działania na rzecz deinstytucjonalizacji oraz promocji i rozwoju systemu wspierania rodziny i pieczy zastępczej:
 - kształcenie i doskonalenie zawodowe kadr systemu wspierania rodziny i pieczy zastępczej świadczących usługi na rzecz dzieci i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym,
 - wsparcie rozwoju rodzinnych form pieczy zastępczej i podwyższanie wieku oraz zmniejszenie liczby dzieci w placówkach opiekuńczo-wychowawczych (idea deinstytucjonalizacji pieczy zastępczej została ugruntowana w ustawie z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2013 r. poz. 135, z późn. zm.), która weszła w życie 1 stycznia 2012 r. i która położyła nacisk na rozwój rodzinnych form pieczy zastępczej oraz zmniejszanie liczby dzieci i podwyższanie wieku dzieci w placówkach opiekuńczo-wychowawczych (wprowadzone zmiany mają charakter etapowy - standardy dotyczące placówek zakładają że z dniem 1 stycznia 2020 r. wiek dzieci w placówkach opiekuńczo - wychowawczych nie będzie niższy niż 10 lat, natomiast placówki opiekuńczo-wychowawcze z początkiem 2021 r. uzyskają standard 14-osobowy);
 - rozwój placówek wsparcia dziennego poprzez tworzenie nowych i rozwój już istniejących placówek wsparcia dziennego w gminach i powiatach;
 - kształcenie i doskonalenie osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą, rodzin zastępczych, osób prowadzących rodzinne domy dziecka oraz dyrektorów placówek opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego jak również kandydatów na asystentów rodziny.
- Przygotowanie zmian do ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych w zakresie opracowania i testowania systemu usług asystenckich wspierających aktywność społeczną i zawodową osób niepełnosprawnych (m.in. badania, analizy, testowanie rozwiązań w zakresie usług asystenckich dla osób niepełnosprawnych).
- Wsparcie rodzin w zakresie świadomego rodzicielstwa – obejmujące działania doradcze, edukacyjne i opiekuńcze oraz wsparcie asystentów rodzin – poprzez organizowanie zintegrowanych działań organizacji i podmiotów zajmujących się m.in. wsparciem rodzin w pełnieniu ról opiekuńczo – wychowawczych w celu zapobiegania umieszczeniu dzieci w pieczy zastępczej oraz wsparciem rodzin w celu umożliwienia dzieciom będących w pieczy zastępczej powrotu do rodzin biologicznych.
- Rozwój systemu opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 – dążenie do upowszechnienia zróżnicowanych form opieki (sprawowanej w żłobkach, klubach dziecięcych, przez dziennych opiekunów oraz nianie) przede wszystkim poprzez zwiększenia dostępności terytorialnej i finansowej opieki nad dziećmi.
- Wsparcie pomiotów leczniczych, w zakresie tworzenia i rozwoju form medycznej opieki środowiskowej
- Wsparcie merytoryczne i finansowe dla rozwoju i tworzenia dziennych domów pomocy dla osób starszych w środowiskach lokalnych poprzez:
 - zapewnienie niezbędnej liczby miejsc w dziennych domach pomocy w regionie, określonej na podstawie diagnozy potrzeb pomocy społecznej; co z jednej strony obniży koszty obsługi opieki jak również zapewni wyższy komfort dla osób potrzebujących;
 - zapewnienie realizacji usług otwartych (terenowych) przez dzienne domy pomocy – np. w formie dowożenia posiłków do potrzebujących bądź świadczenia usług opiekuńczych;

- wsparcie finansowe dla przebudowy, rozbudowy i modernizacji obiektów poprzez połączenie wsparcia budżetowego wsparcia zakresie tworzenia lokali socjalnych, mieszkań chronionych, noclegowni i domów dla bezdomnych, w tym wprowadzenie możliwości dofinansowania budowy, remontu, kupna lokali z przeznaczeniem na dzienne domy pomocy

W Polsce system pomocy społecznej, ochrony zdrowia, edukacji, rynku pracy i inne systemy społeczne oparte są na zasadzie równego traktowania, solidarności społecznej oraz zapewnienia obywatelom równego dostępu do wszelkiego rodzaju świadczeń finansowanych ze środków publicznych (np. fakt istnienia ubezpieczenia zdrowotnego nie powoduje blokowania możliwości skorzystania z placówek ochrony zdrowia- regulują to odrębne przepisy). Zaplanowane w Programie rozwiązania mają na celu, w myśl tej zasady, zarówno umożliwienie, jak również poprawę możliwości do skorzystania z usług skierowanych do zainteresowanych stron, w tym szczególnie do osób ubogich i zagrożonych wykluczeniem społecznym i nie zostały wpisane w Programie żadne ograniczenia uniemożliwiające uczestnictwo w Działaniach Programu.

Kryterium 5

W perspektywie finansowej 2014-2020 swoją działalność kontynuowała będzie Sieć Punktów Informacyjnych Funduszy Europejskich (PIFE), która zapewni potencjalnym beneficjentom dostęp do kompleksowej informacji o funduszach europejskich. W tym zakresie będzie współpracować z punktami kontaktowymi przy instytucjach pośredniczących. Punkty sieci PIFE będą się znajdowały na terenie całego kraju. Dodatkowo w celu zwiększenia dostępu do informacji o Funduszach Europejskich organizowane są mobilne punkty informacyjne w miejscowościach, w których nie ma siedziby PIFE.

Sieć świadczy szerokie usługi informacyjne dotyczące programów operacyjnych realizowanych w ramach Narodowej Strategii Spójności. Od 2014 r. obejmuje także swoim zakresem programy operacyjne w ramach Umowy Partnerstwa oraz świadczy usługi informacyjne uzupełniające o programach polityki rolnej i rybackiej.

Zakres usług Sieci obejmuje:

- diagnozę klienta – zaklasyfikowanie pomysłu na projekt do konkretnego priorytetu i działania w programie finansowanym z Funduszy Europejskich,
- informowanie o warunkach, kryteriach i procedurach przyznania dotacji,
- przedstawienie „krok po kroku” procesu ubiegania się o dofinansowanie w tym: przekazanie danych kontaktowych do instytucji, które przyznają dotacje zgodnie ze zdiagnozowanym pomysłem na projekt,
- pomoc beneficjentom ostatecznym w znalezieniu odpowiedniego projektu,
- usługi informacyjne i szkoleniowe przy przygotowywaniu wniosków/projektów – obejmuje wsparcie w zakresie przygotowywanego wniosku/projektu oraz szkolenia organizowane przed przeprowadzonym konkursem w ramach danego działania,
- pomoc w realizacji projektów - zakres tej usługi obejmuje pomoc przy problemach pojawiających się w trakcie realizacji projektów np. zasady konkurencyjności przy ponoszeniu wydatków, zasady dokumentowania realizowanych przedsięwzięć,
- wstępną pomoc w rozliczaniu projektów, zakres tej usługi obejmuje informowanie o etapach, procedurach, wymaganych dokumentach, terminach związanych z procesem rozliczania projektu, informowanie o wymogach przy opisywaniu dokumentów finansowo-księgowych, oraz wstępne doradztwo dla beneficjentów przy wypełnianiu wniosków o płatność pod względem formalnym poprzez objaśnianie instrukcji wypełniania i przygotowania dokumentu,
- indywidualne konsultacje u klienta, polegające na tym, że po wcześniejszym zaplanowaniu, specjaliści ds. funduszy europejskich świadczyć będą usługi informacyjne u klienta. Zakres usług będzie taki sam jak dla konsultacji w punkcie. Indywidualne konsultacje u klienta są możliwe w przypadku, gdy klient jest osobą z niepełnosprawnością.
- organizowanie spotkań informacyjnych oraz szkoleń dla beneficjentów i potencjalnych beneficjentów, w tym tematycznych, np. dotyczących możliwości dofinansowania z FE dla osób prowadzących działalność gospodarczą,
- organizowanie spotkań informacyjnych, szkoleń dla beneficjentów i potencjalnych beneficjentów,
- organizowanie Mobilnych Punktów Informacyjnych polegających na pełnieniu dyżurów specjalistów ds. funduszy europejskich w miejscowościach, w których PIFE nie ma siedziby.

Usługi świadczone są bezpłatnie oraz dostępne dla każdego zainteresowanego.

Warunek	Kryteria wypełnienia	Spełnienie kryterium	Status warunku
9.3. Zdrowie: Istnienie krajowych lub regionalnych strategicznych ram polityki zdrowotnej w zakresie określonym w art. 168 TFUE, zapewniających stabilność gospodarczą	1) Gotowe są krajowe lub regionalne strategiczne ramy polityki zdrowotnej, które zawierają:	Nie	Niespełniony
	2) skoordynowane działania poprawiające dostęp do świadczeń zdrowotnych;	Nie	
	3) działania mające na celu stymulowanie efektywności w sektorze opieki zdrowotnej poprzez wprowadzanie modeli świadczenia usług i infrastruktury;	Nie	
	4) system monitorowania i przeglądu.	Nie	
	5) Państwo członkowskie lub region przyjęły ramy określające szacunkowo dostępne środki budżetowe na opiekę zdrowotną oraz efektywną pod względem kosztów koncentrację środków przeznaczonych na priorytetowe potrzeby opieki zdrowotnej.	Nie	

I. Instytucje odpowiedzialne za wypełnienie warunku

Ministerstwo Zdrowia

II. Zastosowanie warunku

Warunek ma zastosowanie do **celu tematycznego 9**, w tym przede wszystkim **priorytetu inwestycyjnego 9.iv** (EFS) *ułatwianie dostępu do przystępnych cenowo oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych leżących w interesie ogólnym* oraz **priorytetu inwestycyjnego 9.a** (EFRR) *inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną, które przyczyniają się do rozwoju krajowego, regionalnego i lokalnego, zmniejszania nierówności w zakresie stanu zdrowia, promowania włączenia społecznego poprzez lepszy dostęp do usług społecznych, kulturalnych i rekreacyjnych oraz przejścia z usług instytucjonalnych na usługi na poziomie społeczności lokalnych*.

III. Ryzyko niespełnienia warunku: niskie

IV. Sposób realizacji kryteriów

Kryterium 1

Ramy polityki zdrowotnej państwa wyznaczają przyjęte akty prawne regulujące system opieki zdrowotnej w Polsce oraz zapisy zawarte w przyjętych przez rząd dokumentach strategicznych:

- Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności <http://monitorpolski.gov.pl/mp/2013/121>
- Średniookresowej Strategii Rozwoju Kraju Polska 2020 <http://monitorpolski.gov.pl/mp/2012/882/1>
- Strategii „Sprawne Państwo 2020” <http://monitorpolski.gov.pl/mp/2013/136/1>
- Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego <http://dokumenty.rcl.gov.pl/MP/rok/2013/pozycja/640>

- Strategii Innowacyjności i Efektywności Gospodarki Dynamiczna Polska 2020
<http://monitorpolski.gov.pl/mp/2013/73/1>.

Strategiczne ramy polityki w obszarze zdrowia na poziomie regionalnym wyznaczają:

- Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, miasta, obszary wiejskie,
<http://monitorpolski.gov.pl/MP/2011/s/36/423>
- Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa na lata 2012-2020
<http://www.monitorpolski.gov.pl/mp/2012/839/1>

oraz przyjęte we wszystkich województwach zaktualizowane strategie rozwoju województw do roku 2020:

- Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego
http://www.umwd.dolnyslask.pl/fileadmin/user_upload/Rozwoj_regionalny/SRWD/SRWD_2020-final.pdf
- Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego http://www.kujawsko-pomorskie.pl/pliki/strategia/20131024_strategia/SRW.pdf
- Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020
http://www.bip.lublin.pl/um/upload/pliki/559_zalacznik.pdf
- Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego
http://www.bip.lubuskie.pl/system/obj/14608_SRWL_2020_z_zalacznikami_1.pdf
- Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020
http://dziennik.lodzkie.eu/WDU_E/2013/1881/akt.pdf
- Strategia Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020
<http://www.wrotamalopolski.pl/NR/rdonlyres/9088090A-7683-48EE-833E-635C341C2EFD/879306/uchwala183zal.pdf>
- Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do 2030 r. Inteligentne Mazowsze
http://www.mbpr.pl/user_uploads/image/PRAWA_MENU/STRATEGIA%20ROZWOJU%20WOJEWODZTWA%20MAZOWIECKIEGO%20DO%20ROKU%202030/SRWM_do_2030.pdf
- Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego do 2020 r.
http://umwo.opole.pl/docs/uchwala_sejmiku_województw11.pdf
- Strategia Rozwoju Województwa Podkarpackiego 2020
http://www.umwp.podkarpackie.pl/attachments/article/2634/Strategia%20Województwa%20Podkarpackiego_28.08.2013.pdf
- Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020
http://www.strategia.wrotapodlasia.pl/pl/ps2/var/resources/154/248/4/srwp_2020_1.pdf
- Strategia Rozwoju Województwa Pomorskiego 2020
http://www.pomorskie.eu/res/strategia2020/pomorskie_srwp2020.pdf
- Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+”
<http://bip.slaskie.pl/dokumenty/2013/07/09/1373369697.pdf>
- Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do roku 2020
<https://bip.sejmik.kielce.pl/dopobrania/2013/3123/uchwala.nr.XXXIII.589.13.pdf>
- Strategia Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Województwa Warmińsko-Mazurskiego do roku 2025
<http://strategia2025.warmia.mazury.pl/artykuly/72/strategia-2025.html>
- Strategia Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do roku 2020. Wielkopolska 2020
http://www.wrpo.wielkopolskie.pl/zalaczniki1/2013/Zaktualizowana_Strategia_RWW_do_2020.pdf
- Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020
http://bip.wzp.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=25668:uchwaa-nr-xlii48210-sejmiku-województwa-zachodniopomorskiego&catid=589:2010a&Itemid=387

Warunek zostanie spełniony przede wszystkim dzięki dokumentowi pt. „Policy paper dla ochrony zdrowia na lata 2014-2020” - Krajowe Ramy Strategiczne – jest to dokument o charakterze strategiczno-wdrożeniowym,

opracowany przez Ministerstwo Zdrowia, stanowiący podsumowanie i przełożenie na konkretne działania przyjętych przez Rząd dokumentów strategicznych zawierających zapisy dotyczące polityki zdrowotnej Polski. Należy zaznaczyć, że kluczowe elementy strategiczne Policy Paper uzyskały akceptację Rady Ministrów w ramach istniejących strategii (cele i kierunki interwencji wynikają z tzw. strategii zintegrowanych, reformy - z obowiązujących lub projektowanych aktów prawnych, narzędzia implementacji – są analogiczne jak w programach operacyjnych przyjmowanych przez Radę Ministrów). Warto podkreślić, że nowe podejście dotyczące zarządzania rozwojem Polski charakteryzuje odejście od wąskiego, sektorowego spojrzenia - na rzecz integracji obszarów oraz przenikania się różnych zjawisk i procesów. Dlatego w nowym systemie zarządzania rozwojem Polski przewidziano DSRK 2030, SRK 2020 i 9 strategii zintegrowanych - nie uwzględniono wśród strategii zintegrowanych odrębnej strategii dotyczącej ochrony zdrowia. Policy Paper zatem nie może być 10 strategią zintegrowaną przyjętą przez RM.

Policy Paper został przyjęty przez Kierownictwo Ministerstwa Zdrowia w dniu 10 września 2014 r. oraz pozytywnie zaopiniowany przez Komitet Koordynacyjny ds. Polityki Rozwoju w dniu 17 września 2014 r. Jednakże w związku z zastrzeżeniami Komisji Europejskiej prace nad dokumentem będą kontynuowane, przewidywane zakończenie prac nad Policy paper to połowa 2015 roku.

Policy paper zawiera opis obowiązujących rozwiązań i wdrażanych zmian wynikających z krajowej polityki w sektorze zdrowia w zakresie treści dotyczących spełnienia kryteriów warunkowości ex ante.

Policy paper dla ochrony zdrowia na lata 2014-2020 - Krajowe Ramy Strategiczne zawiera analizę systemu opieki zdrowotnej w Polsce. Dokument ten obejmuje szczegółowy opis poszczególnych poziomów świadczenia usług medycznych, w tym sposób funkcjonowania podstawowej opieki zdrowotnej, ambulatoryjnej opieki specjalistycznej oraz opieki szpitalnej, jak również zawiera opis systemu powszechnego ubezpieczenia zdrowotnego w Polsce. W Policy paper zostały wskazane kluczowe problemy ochrony zdrowia w Polsce przy jednoczesnym określeniu koncepcji ich rozwiązania za pomocą konkretnych narzędzi implementacji.

Pierwsza część „Policy paper dla ochrony zdrowia na lata 2014-2020” - Krajowe Ramy Strategiczne zawiera pogłębioną diagnozę epidemiologiczno-demograficzną oraz diagnozę systemu opieki zdrowotnej z wykazaniem problemów i potrzeb właściwych dla całego kraju i poszczególnych województw Polski. W diagnozie opisano między innymi zawarte w wytycznych KE do warunkowości ex ante zagadnienia dotyczące organizacji świadczeń zdrowotnych, zasoby kadrowe w systemie opieki zdrowotnej oraz zasoby infrastrukturalne systemu opieki zdrowotnej w ujęciu krajowym i regionalnym. Nierówności w zdrowiu wykazano w załączniku nr 1 w postaci graficznej tzw. boxplotów (mapping poszczególnych województw).

W dokumencie zawarta jest analiza SWOT, która stanowi podstawę opisanej w dokumencie logiki interwencji w latach 2014-2020 - przejrzystego opisu celów, kierunków interwencji oraz narzędzi implementacyjnych finansowanych zarówno z budżetu środków krajowych jak i z budżetu środków europejskich. Opis projektowanych na lata 2014-2020 działań poprzedzony jest analizą doświadczeń z realizacji działań finansowanych w obecnej perspektywie finansowej.

W drugiej części, strategiczno-wdrożeniowej, Policy paper określono cele długoterminowe oraz cele operacyjne, jak również narzędzia implementacji, które przyczynią się do:

- Rozwoju profilaktyki zdrowotnej, diagnostyki i medycyny naprawczej ukierunkowanego na główne problemy epidemiologiczne w Polsce
- Przeciwdziałania negatywnym trendom demograficznym poprzez rozwój opieki nad matką i dzieckiem oraz osobami starszymi
- Poprawy efektywności i organizacji systemu opieki zdrowotnej w kontekście zmieniającej się sytuacji demograficznej i epidemiologicznej oraz wspierania badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji w ochronie zdrowia,
- Wsparcia systemu kształcenia kadr medycznych w kontekście dostosowania zasobów do zmieniających się potrzeb społecznych.

Kryterium 2

Policy paper zawiera opis obowiązujących rozwiązań i wdrażanych zmian wynikających z krajowej polityki w sektorze zdrowia w zakresie treści dotyczących spełnienia kryterium 2.

W Policy paper została opisana organizacja świadczeń opieki zdrowotnej (w części I Analiza i diagnoza) w szczególności już obecnie wdrażane rozwiązania poprawiające dostęp do świadczeń opieki zdrowotnej. Szczegółowo omówiono organizację świadczeń z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej, ambulatoryjnej opieki zdrowotnej. Zostały także wskazane kluczowe problemy i potrzeby systemu opieki zdrowotnej w Polsce w ujęciu krajowym i regionalnym przy jednoczesnym określeniu koncepcji ich rozwiązania za pomocą wdrażanych i planowanych do wdrożenia reform, jak również konkretnych narzędzi implementacji, które ukierunkowane są na poprawę organizacji opieki zdrowotnej, W szczególności opisano działania pro jakościowe dedykowane dla podmiotów wykonujących działalność leczniczą, w każdym obszarze opieki zdrowotnej (podstawowej opieki zdrowotnej, ambulatoryjnej opieki specjalistycznej, leczenia szpitalnego etc.), jak również wykorzystanie organizacji opieki koordynowanej do polepszenia jakości i efektywności dostawy publicznych usług zdrowotnych, co ma szczególne znaczenie dla wzmocnienia organizacji dostępności do kompleksowej obsługi pacjentów i przeciwdziałaniu fragmentacji opieki nad pacjentem. Ponadto, zaplanowane i opisane w Policy paper działania przyczynią się do lepszego wykorzystania i efektywnego geograficznego alokowania zasobów systemu, co zostanie osiągnięte m.in. poprzez system koordynacji inwestycji infrastrukturalnych oraz stymulowanie kształcenia przed i podyplomowego kadr medycznych oraz także poprzez wsparcie przedsięwzięć analitycznych przyczyniających się do poprawy systemu monitorowania potrzeb zdrowotnych i stałej poprawy analizy zapotrzebowania na kadry medyczne, infrastrukturę oraz identyfikację „białych plam” w opiece zdrowotnej. Poprawie wykorzystania zasobów systemu służyć będą również m.in.: działania związane z upowszechnieniem wymiany elektronicznej dokumentacji medycznej, wykorzystaniem telemedycyny, wykorzystaniem systemów rejestrowych i systemów klasyfikacji, udostępnianiem informatycznych narzędzi wsparcia efektywnego zarządzania systemem ochrony zdrowia oraz rozwój kompetencji cyfrowych świadczeniodawców i świadczeniobiorców.

W odniesieniu do zagadnienia dotyczącego dostępu fizycznego dla osób niepełnosprawnych i starszych należy podkreślić, iż kryterium zostało spełnione poprzez uchwalenie i wejście w życie ustawy z dnia 3 grudnia 2010 r. o wdrożeniu niektórych przepisów Unii Europejskiej w zakresie równego traktowania. Ponadto przepisy nakładające obowiązek zapewniania dostępności dla osób niepełnosprawnych, odnoszące się do środowiska fizycznego oraz informacji, komunikacji i różnych innych usług, są zawarte w wielu ustawach (np. w ustawie – Prawo budowlane, ustawie – Prawo o ruchu drogowym, ustawie o transporcie kolejowym, ustawie – Prawo telekomunikacyjne, ustawie – Prawo pocztowe, ustawie – Prawo zamówień publicznych, ustawie – o języku migowym i innych środkach komunikowania się, ustawie – Kodeks wyborczy) i aktach wykonawczych do wielu ustaw. Prowadzone są działania na rzecz zapewniania dalszego postępu w tym zakresie, obejmujące m.in. rozpoznawanie potrzeb w obszarze niezbędnych zmian prawa i poprawy jego wdrażania, jak również kontynuowanie propagowania idei uniwersalnego projektowania. Od 2010 roku organizowane są przez Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych ogólnopolskie konferencje nt. uniwersalnego projektowania oraz upowszechniane publikacje na temat stosowania tej koncepcji. W odniesieniu do funduszy strukturalnych i inwestycyjnych kwestie dostępności dla osób z niepełnosprawnościami uregulowane zostały w *Agendzie działań na rzecz równości szans i niedyskryminacji w ramach funduszy unijnych 2014-2020*.

W zakresie dotyczącym dostępu do leków należy podkreślić, że ustawa o refundacji obowiązująca od 1 stycznia 2012 r. wprowadzona w celu wdrożenie dyrektywy Rady 89/105/EWG z dnia 21 grudnia 1988 r. dotyczącej przejrzystości środków regulujących ustalanie cen na produkty lecznicze przeznaczone do użytku przez człowieka oraz włączenia ich w zakres krajowego systemu ubezpieczeń zdrowotnych, nakłada na ministra właściwego do spraw zdrowia obowiązek dysponowania środkami publicznymi, mając na uwadze uzyskanie jak największych efektów zdrowotnych w ramach dostępnych środków publicznych wynoszących 17% całkowitego budżetu przeznaczanego na ochronę zdrowia. Środki te przeznaczone są do zaspokojenia potrzeb w zakresie

ochrony zdrowia wszystkich obywateli we wszystkich stanach klinicznych. Obowiązujące w Polsce prawo zobowiązuje do podejmowania decyzji dotyczących alokacji publicznych zasobów systemowych w oparciu o jednolite, powtarzalne i przejrzyste kryteria stosowane wobec zróżnicowanych potrzeb zdrowotnych wielu grup polskich pacjentów.

W Policy paper opisane zostały także inne pozostałe działania potwierdzające spełnienie kryterium dotyczącego poprawienia dostępu do usług zdrowotnych np. wprowadzony został nowy rozdział dotyczący zarządzania informacją medyczną, przedstawiający planowane działania w celu usprawnienia dostępu do e-zdrowia.

Kryterium 3

Policy paper zawiera opis obowiązujących rozwiązań i wdrażanych zmian wynikających z krajowej polityki w sektorze zdrowia w zakresie treści dotyczących spełnienia kryterium 3

Poprawa efektywności w sektorze opieki zdrowotnej jest jednym z celów operacyjnych w **Policy paper dla ochrony zdrowia na lata 2014-2020 - Krajowe Ramy Strategiczne**. W dokumencie opisano także sposób, w jaki narzędzia Polityki Spójności powiązane są z reformami systemu ochrony zdrowia, które przyczynią się do stymulowania efektywności w sektorze, w tym m. in.:

- a) wdrożenie *ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej* (weszła w życie 1 lipca 2011 r.). Ustawa kompleksowo reguluje sytuację prawną podmiotów udzielających świadczeń zdrowotnych. Wprowadza ona m.in. nową terminologię oraz systematykę podmiotów wykonujących działalność leczniczą, a także przewiduje możliwość tworzenia podmiotów leczniczych w formie spółek kapitałowych. Kluczową z punktu widzenia efektywności systemu ochrony zdrowia zmianą jest prawne uregulowanie przekształcenia samodzielnego publicznego zakładu opieki zdrowotnej - SPZOZ - w spółkę kapitałową.
- b) nowelizacja z dnia 11 października 2013 r. oraz 21 marca 2014 r. ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych. W ramach pierwszej nowelizacji zwiększono gwarancję jakości świadczeń opieki zdrowotnej - poprzez określenie w ustawie pojęcia ciągłości i kompleksowości udzielanych świadczeń opieki zdrowotnej, służących jako kryteria oceny ofert złożonych w postępowaniu o zawarcie umowy z NFZ o udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej. Ponadto, dokonano modyfikacji zasad kontraktowania świadczeń zdrowotnych, w celu zwiększenia efektywności kosztowej świadczeń opieki zdrowotnej (usprawniono postępowania odwoławcze w postępowaniach o zawarcie umów, wprowadzono możliwość przedłużenia okresu obowiązywania umów o udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej itp.). Druga nowelizacja wprowadziła rozwiązania ukierunkowane na poprawę efektywności w podstawowej opiece zdrowotnej. Rozszerzono możliwość udzielania świadczeń zdrowotnych w POZ przez lekarzy pediatrów i lekarzy internistów.
- c) istotne zmiany w systemie wprowadziła Ustawa z dnia 28 kwietnia 2011 r. o systemie informacji w ochronie zdrowia (Dz.U. nr 113, poz. 657, z późn. zm.). Określiła ona organizację i zasady działania systemu informacji w ochronie zdrowia oraz wprowadziła rozwiązania, mające na celu zwiększenie efektywności systemu ochrony zdrowia. Ponadto tworzony jest System Informacji Medycznej (SIM) oraz dziedzinowe systemy teleinformatyczne. Dodatkowo utworzono Platformę udostępniania on-line usług i zasobów cyfrowych rejestrów medycznych (tzw. Platforma on-line). W finalnej fazie tworzenia jest Elektroniczna Platforma Gromadzenia, Analizy i Udostępnienia Zasobów Cyfrowych o Zdarzeniach Medycznych (tzw. Platforma P1).
- d) w obszarze kształcenia kadr ustawą z dnia 28 kwietnia 2011 r. o zmianie ustawy o zawodach lekarza i lekarza dentystry ([Dz.U. z 2011 r. Nr 113, poz. 658](#)) zmieniono dotychczasowy system kształcenia przeddyplomowego lekarzy i lekarzy dentyistów. Zgodnie z wprowadzonymi zmianami, studenci, którzy rozpoczęli studia 1 października 2012 roku kształceni są według nowego systemu kształcenia

podyplomowego. Zamiast osobnego stażu podyplomowego, szkolenie praktyczne zostało włączone do programu studiów, a od 2013 r. Lekarski Egzamin Końcowy (LEK) i Lekarsko-Dentystyczny Egzamin Końcowy (L-DEK) zastąpiły odpowiednio Lekarski Egzamin Państwowy (LEP) i Lekarsko-Dentystyczny Egzamin Państwowy (L-DEP). Reforma kształcenia objęła także zmiany w systemie szkolenia specjalizacyjnego lekarzy i lekarzy dentystów poprzez opracowanie i wdrożenie systemu kształcenia modułowego.

- e) Istotne zmiany dokonały się także w kształceniu pielęgniarek i położnych - od dnia 24 sierpnia 2015 r. obowiązywać będzie nowe *rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 12 grudnia 2013 r. w sprawie wykazu dziedzin pielęgniarstwa oraz dziedzin mających zastosowanie w ochronie zdrowia, w których może być prowadzona specjalizacja i kursy* (Dz. U. 2013 poz. 1562) gwarantujące elastyczność i uniwersalność wykorzystania specjalizacyjnego kształcenia podyplomowego w ochronie zdrowia. Jednym z efektów reformy będzie zmniejszenie liczby dziedzin specjalizacyjnych. Przed reformą szkolenia specjalizacyjne dla pielęgniarek i położnych były zbyt zawężone tematycznie co ograniczało możliwości wykonywania przez pielęgniarki i położne specjalistycznych zadań w różnych rodzajach świadczeń.
- f) tzw. pakiet kolejkowy i onkologiczny, stanowiący zbiór przepisów wprowadzających istotne zmiany w systemie ochrony zdrowia w Polsce. Pakiet tworzą znowelizowane w dniu 22 lipca 2014 r. trzy ustawy: o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, o konsultantach w ochronie zdrowia, o zawodach pielęgniarki i położnej. Jednym z kluczowych założeń reformy jest zapewnienie pacjentom onkologicznym kompleksowej opieki na każdym etapie choroby oraz wprowadzenie rozwiązań zwiększających dostęp do świadczeń onkologicznych i poprawiających standard opieki nad pacjentem onkologicznym. Zakłada się wprowadzenie zmian w zakresie zasad prowadzenia list oczekujących na świadczenia opieki zdrowotnej, ukierunkowane na rozwiązanie problemów wynikających z nieprawidłowego prowadzenia list oczekujących.
- g) W związku z opisaną powyżej reformą w ramach tzw. pakietu onkologicznego i kolejkowego, który m.in. przewiduje zwiększenie uprawnień zawodowych pielęgniarek i położnych, zaplanowano zmianę obowiązujących standardów kształcenia dla tych grup zawodowych na studiach pierwszego i drugiego stopnia. W standardach tych zostaną rozszerzone szczegółowe efekty kształcenia w zakresie wiedzy i umiejętności w ramach farmakologii oraz doboru stosownych metod diagnostycznych w poszczególnych stanach klinicznych. Nowe standardy kształcenia będą obowiązywały od roku akademickiego 2015/2016.

W ramach niniejszych zmian planuje się wprowadzenie map potrzeb zdrowotnych. Będą one służyć do analiz bieżącej i prognozowanej sytuacji demograficznej i zdrowotnej ludności, z uwzględnieniem posiadanych zasobów i infrastruktury medycznej, jak również wskazywać prognozowane potrzeby w zakresie konsumpcji świadczeń zdrowotnych, stanowiąc tym samym wyznacznik priorytetów w zakresie kontraktowania świadczeń zdrowotnych oraz narzędzie umożliwiające podejmowanie racjonalnych decyzji inwestycyjnych. Regionalne Mapy Potrzeb Zdrowotnych będą tworzone dla każdego z województw (z uwzględnieniem sytuacji w poszczególnych powiatach) i będą zawierały opis potrzeb zdrowotnych ludności na poziomie powiatu i województwa w oparciu o analizy i prognozy epidemiologiczno-demograficzne, analizę wyposażenia w infrastrukturę medyczną (dane ilościowe i jakościowe) oraz stopnia jej wykorzystania a także analizę zachowań ludności (migracje w celu zaspokojenia potrzeb zdrowotnych). W oparciu o mapy regionalne tworzona będzie Ogólnopolska Mapa Potrzeb Zdrowotnych, uzupełniona o całościową analizę polskiego systemu opieki zdrowotnej (tzn. uzupełniona m.in. o analizę świadczeń zapewnianych na poziomie krajowym). Pierwsze mapy potrzeb zdrowotnych powstaną w 2015 r. **Zakładany harmonogram poszczególnych prac w zakresie mapowania potrzeb zdrowotnych został przedstawiony w tabeli na końcu opisu warunku.**

Mapy będą podstawą definiowania przez wojewodów tzw. **priorytetów polityki zdrowotnej**, określających, które z potrzeb zdrowotnych zawartych w mapach mają charakter priorytetowy. Mapy oraz priorytety polityki zdrowotnej będą następnie wykorzystywane w procesie kontraktacji świadczeń zdrowotnych. NFZ podczas

kontraktowania świadczeń będzie uwzględniać wnioski płynące z map oraz potrzeby wskazane przez wojewodów w priorytetach polityki zdrowotnej, a następnie odzwierciedlone w rocznych **planach zakupów świadczeń**. Zapewni to przeprowadzenie ww. procesu z pkt widzenia popytu, a nie podaży świadczeń.

Mapy będą także podstawą wydania przez wojewodę (korzystając z wiedzy eksperckiej Wojewódzkich Rad do Spraw Potrzeb Zdrowotnych) **opinii o celowości planów inwestycyjnych** (podejmowania nowych inwestycji oraz tworzenia na danym obszarze nowych podmiotów wykonujących działalność leczniczą oraz jednostek lub komórek organizacyjnych przedsiębiorstwa podmiotu leczniczego udzielających świadczeń zdrowotnych finansowanych ze środków publicznych). Opinia o celowości inwestycji nie będzie stanowić promesy kontraktu z NFZ, będzie jednak skutkowałą przyznaniem większej liczby pkt w procesie kontaktowania świadczeń. Opinia stanowić będzie również narzędzie planowania podaży świadczeń w taki sposób, aby przeciwdziałać żywiołowemu rozwojowi infrastruktury medycznej, który nie uwzględnia rzeczywistych potrzeb w tym zakresie, na danym obszarze. Będzie również zwiększać pewność inwestora, że jego inicjatywa w zakresie rozwoju danej działalności jest uzasadniona ekonomicznie.

.Należy podkreślić, że wsparcie z EFSI będzie realizowane w oparciu o mechanizm koordynacji, którego celem jest zapewnienie skutecznego (dostosowanego do zdefiniowanych potrzeb) i efektywnego (w szczególności kosztowo) wykorzystania funduszy europejskich, dedykowanych ochronie zdrowia.

Głównym narzędziem koordynacji jest Komitet Sterujący ds. koordynacji interwencji EFSI w sektorze zdrowia, który powołuje i prowadzi minister właściwy ds. zdrowia. Komitet na bieżąco analizuje kwestie związane z ochroną zdrowia, w szczególności pod kątem zapewnienia skuteczności i efektywności podejmowanych interwencji ze środków UE, osiągnięcia oczekiwanych rezultatów oraz wpływu realizacji Planu działań na cele Policy Paper oraz cele UP i PO.

Warunkiem koniecznym dla podejmowania interwencji jest ich zgodność z uzgodnionym przez Komitet Sterujący Planem działań w sektorze zdrowia (Plan działań). Plan działań – bezpośrednio powiązany z UP oraz uwzględniający inwestycje podejmowane ze środków krajowych – zawiera m.in. listę potencjalnych projektów utworzoną po analizie pod kątem komplementarności i efektywności kosztowej propozycji przedstawionych przez IZ, zasady dotyczące trybów i kryteriów wyboru projektów. Skoordynowaniu podlegać będzie także podejście do problematyki pomocy publicznej w ramach wsparcia sektora zdrowia. Zadaniem Komitetu Sterującego będzie również zapewnienie spójności zasad dla EFSI z mechanizmami mającymi zastosowanie dla wydatków krajowych, określającymi plany potrzeb zdrowotnych.

Wybór projektów będzie oparty o dane wynikające z map potrzeb zdrowotnych oraz Wojewódzkich Planów Działania Systemu Państwowego Ratownictwa Medycznego (WPDSPRM). Projekty dotyczące infrastruktury w zakresie opieki szpitalnej będą kwalifikowalne do wsparcia ze środków EFRR w ramach POIS wyłącznie po przygotowaniu map potrzeb zdrowotnych w dziedzinie medycyny oraz rodzaju świadczeń zbieżnym tematycznie z zakresem danego projektu Projekty dotyczące infrastruktury w zakresie opieki szpitalnej w ramach Regionalnych Programów Operacyjnych będą certyfikowane do wsparcia ze środków EFRR także wyłącznie po przygotowaniu map potrzeb zdrowotnych w dziedzinie medycyny oraz rodzaju świadczeń zbieżnym tematycznie z zakresem danego projektu Bezpośrednio po przyjęciu Planu działań, kwalifikowalne będą projekty dotyczące infrastruktury służącej działalności leczniczej o zasięgu ogólnokrajowym i charakterze unikalnym w skali kraju, a także inwestycje z zakresu POZ i AOS oraz opieki środowiskowej i deinstytucjonalizacji opieki medycznej.

Inwestycje będą realizowane wyłącznie w podmiotach leczniczych posiadających umowę na świadczenie usług opieki zdrowotnej finansowanych w ramach publicznego systemu ubezpieczeń zdrowotnych. W przypadku poszerzenia działalności, wymagane będzie zobowiązanie do posiadania ww. umowy najpóźniej w kolejnym okresie kontraktowania świadczeń po zakończeniu realizacji projektu.

Podejmowane będą wyłącznie inwestycje zweryfikowane zidentyfikowanymi deficytami i potrzebami uwzględniającymi sytuację demograficzną i epidemiologiczną (odpowiednio identyfikowaną na poziomie województwa – w zależności od specyfiki podmiotu leczniczego i oferowanych przez niego usług) oraz faktycznym zapotrzebowaniem i dostępnością infrastruktury ochrony zdrowia na danym obszarze.

Kryterium 4

Policy paper zawiera opis obowiązujących rozwiązań i wdrażanych zmian wynikających z krajowej polityki w sektorze zdrowia w zakresie treści dotyczących spełnienia kryterium 4

W dokumentach strategicznych zaplanowano kierunki interwencji odpowiadające na zidentyfikowane problemy systemu opieki zdrowotnej w Polsce, w szczególności mające na celu poprawę dostępu do wysokiej jakości świadczeń zdrowotnych, zwiększenie efektywności systemu ochrony zdrowia, zmniejszenie nierówności w zdrowiu, poprawę dostępu do e-zdrowia, rozwój alternatywnych wobec opieki instytucjonalnej form opieki środowiskowej dla osób przewlekle chorych, starszych, niesamodzielnych, dostosowanie kadr medycznych do potrzeb systemu opieki zdrowotnej, rozwój profilaktyki i promocji zdrowia.

Ponadto, operacjonalizację celów zawartych w ww. dokumentach strategicznych zawarto w dokumentach implementacyjnych, których realizacja będzie monitorowana, takich jak np.

- Plan działań na rzecz wdrażania SSP w perspektywie do 2020 roku
- Dokument Implementujący do Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego (DI SRKL),
- dokument pn. Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu, <http://dokumenty.rcl.gov.pl/M2014001078701.pdf>
- dokument pn. Założenia Długofalowej Polityki Senioralnej na lata 2014-2020 (<http://dokumenty.rcl.gov.pl/MP/rok/2014/pozycja/118>),
- dokument pn. Program Solidarności Pokoleń. Działania dla zwiększenia aktywności zawodowej osób w wieku 50+ (<http://dokumenty.rcl.gov.pl/MP/rok/2014/pozycja/115>).

W dokumentach strategicznych zawierających strategiczne kierunki interwencji dla zdrowia zawarte są wskaźniki kontekstowe monitorujące długookresowe cele w tym obszarze. Na potrzeby monitorowania wartości wskaźników kontekstowych w ramach projektu GUS powstała baza wskaźników kluczowych w ramach Systemu Monitorowania Rozwoju STRATEG, która znacząco przyczyni się do jeszcze efektywniejszego wykorzystania zasobów informacyjnych statystyki publicznej w procesie monitorowania i ewaluowania szeroko rozumianego rozwoju społeczno-gospodarczego. Ponadto, realizacja strategii podlega procesowi strategicznego monitorowania poprzez wprowadzenie dla wszystkich podmiotów zaangażowanych w realizację DSRK, ŚSRK i 9 strategii zintegrowanych obowiązków sprawozdawczego w formie rocznych sprawozdań na temat postępów realizacji działań (warunek dotyczący zapewnienia systemu monitorowania i przeglądu).

Ponadto w **Policy paper dla ochrony zdrowia na lata 2014-2020 - Krajowe Ramy Strategiczne** zawarty jest rozdział opisujący system monitorowania i przeglądu działań wdrażających cele strategiczne wraz ze wskaźnikami produktu i rezultatu projektowanych działań. Monitoring wdrażania poszczególnych celów, jak również wyznaczenie głównych wyzwań dla poszczególnych podmiotów zaangażowanych w proces jego realizacji będzie odbywać się, jak już wspomniano, w oparciu o prace Komitetu Sterującego do spraw koordynacji interwencji EFSI w sektorze zdrowia.

W Policy paper opisano system koordynacji planowanych działań na poziomie kraj – region i mechanizmy zapewniające maksymalizację skuteczności i efektywności wdrażanych w latach 2014-2020 działań.

Koordynacja działań podejmowanych w poszczególnych celach tematycznych jest zapewniona w sposób instytucjonalny:

- wiodąca rola ministra właściwego ds. zdrowia w tworzeniu i aktualizacji ram strategicznych dla sektora ochrony zdrowia poprzez wyznaczanie głównych kierunków działań oraz
- wiodąca rola ministrów ds. rozwoju regionalnego oraz ds. zdrowia w zakresie określania głównych kierunków i obszarów interwencji podejmowanej w ramach programów operacyjnych służących realizacji polityki spójności.

Komplementarność i koordynacja działań realizowanych w poszczególnych celach tematycznych zostanie również zapewniona za pomocą odpowiednich mechanizmów w procesach wdrożeniowych (np. Komitet Sterujący do spraw koordynacji interwencji EFSI w sektorze zdrowia, wytyczne horyzontalne określające ramy dla realizacji interwencji w poszczególnych obszarach). Powyższe rozwiązania zapewnią realizację spójnej

interwencji zarówno pomiędzy poszczególnymi celami tematycznymi, jak również pomiędzy działaniami podejmowanymi na poziomie krajowym i regionalnym.

W celu koordynacji wsparcia w obszarze zdrowia powołany zostanie Komitet Sterujący do spraw koordynacji interwencji EFSI w sektorze zdrowia, którego rolą będzie:

- uzgadnianie dla każdego programu operacyjnego na poziomie krajowym i regionalnym Planów działań dotyczących ochrony zdrowia, z uwzględnieniem projektów realizowanych ze współfinansowania krajowego;
- dokonywanie oceny efektywności i skuteczności wykorzystania funduszy strukturalnych w sektorze zdrowia;
- opracowywanie rozwiązań służących efektywnemu wdrażaniu środków funduszy strukturalnych w sektorze zdrowia;
- weryfikowanie i akceptowanie propozycji projektów pozakonkursowych w sektorze zdrowia;
- ewaluacja Planów działań i wydawanie rekomendacji dla instytucji zarządzających programami operacyjnymi w części dotyczącej sektora zdrowia;
- przygotowywanie opinii, rekomendacji, wytycznych, podręczników itp. jako elementu harmonizacji podejmowanych działań.

W skład Komitetu wchodzić będą m. in. przedstawiciele następujących instytucji: Ministerstwa Zdrowia, Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju, samorządowych władz wojewódzkich, Narodowego Funduszu Zdrowia (w tym oddziałów wojewódzkich), Centrum Monitorowania Jakości w Ochronie Zdrowia, Centrum Systemów Informacyjnych Ochrony Zdrowia, a także łącznie 3 przedstawiciele podmiotów reprezentujących organizacje pacjenckie, organizacje pracodawców i organizacje pracowników - w randze stałych obserwatorów. Przewodniczący może zapraszać do udziału w pracach Komitetu Sterującego w charakterze obserwatorów, bez prawa głosu, osoby niebędące członkami Komitetu Sterującego.

Istotnym instrumentem w zakresie monitoringu jest możliwość zlecenia przez MZ przeglądu jakości i zgodności podejmowanych działań finansowanych ze środków publicznych służących realizacji celów określonych w Policy paper. MZ corocznie przygotowuje raport oceniający stan realizacji poszczególnych celów. Dodatkowo, na wniosek Komitetu Sterującego do spraw koordynacji interwencji EFSI w sektorze zdrowia możliwe będzie zlecenie badań ewaluacyjnych i ekspertyz w zakresie dotyczącym realizowanych celów. Ponadto, w 2018 r. zostanie przeprowadzony śródkresowy przegląd założeń „Policy paper dla ochrony zdrowia na lata 2014-2020”, który stanie się podstawą ewentualnej korekty jego zapisów.

Kryterium 5

Policy paper zawiera opis obowiązujących rozwiązań i wdrażanych zmian wynikających z krajowej polityki w sektorze zdrowia w zakresie treści dotyczących spełnienia kryterium 5.

Strategia Rozwoju Kraju 2020 wyznacza ramy określające dostępne środki budżetowe dla realizacji priorytetowych kierunków strategicznej interwencji w obszarze ochrony zdrowia. Zgodnie z zapisami SRK 2020 planowane jest zwiększenie nakładów w obszarze ochrony zdrowia. Precyzyjnie adresowana profilaktyka, zmniejszenie liczby zachorowań i zgonów poprzez profilaktykę chorób cywilizacyjnych, a w szczególności chorób o najwyższym wskaźniku umieralności, wymagać będzie zwiększenia wydatków na ochronę zdrowia do 6,1% PKB w roku 2020. Wzrost nakładów w obszarze ochrony zdrowia z 5,1% PKB w 2011 r. do 6,1% PKB w 2020 r. związany będzie z reorientacją wydatków w tym obszarze. Przewiduje się wzrost wydatków na usługi w zakresie zdrowia publicznego o 1,2 pkt proc, wzrost wydatków na B+R w zdrowiu o 0,1 pkt proc oraz wzrost wydatków na produkty, urządzenia i sprzęt medyczny o 0,2 pkt proc. W związku z powyższym, wzrosnie udział w wydatkach rozwojowych wydatków na ochronę zdrowia z 30,2 % w 2011 r. do 33,9 % w 2020 r.

Ponadto, warunek dotyczący istnienia ram zapewniających odpowiednie środki budżetowe na zadania z zakresu ochrony zdrowia wypełnia także ujęcie powyższych wydatków jako wydatków rozwojowych w ramach Wieloletniego Planu Finansowego Państwa (WFPF) w części dotyczącej działań rozwojowych - dokument stanowi odzwierciedlenie priorytetów i głównych kierunków interwencji ŚSRK oraz realizujących je strategii w perspektywie wieloletniej.

W związku z uwagą KE dodatkowo w Policy paper dla ochrony zdrowia na lata 2014-2020 - Krajowe Ramy Strategiczne uwzględniono rozdział opisujący ramy finansowe: dostępne środki budżetowe na opiekę zdrowotną ze szczególnym wykazaniem efektywnej pod względem kosztów koncentracji tych środków na priorytetowe potrzeby opieki zdrowotnej. Ponadto, w dokumencie opisane są środki finansowe przeznaczone na wykazane w jednym z załączników do ustawy budżetowej, programy wieloletnie odnoszące się do sektora ochrony zdrowia - stanowiące instrumenty wdrożeniowe dla ww. dokumentów strategicznych. Takie rozwiązanie wynika z konieczności zapewnienia finansowania (*de facto* wieloletniego) istotnych, z punktu widzenia interesów państwa, działań.

Ponadto należy podkreślić, że opisane w Policy paper zmiany w zakresie organizacji i funkcjonowania systemu ochrony zdrowia zmierzają w kierunku zwiększenia roli POZ i AOS w ww. systemie, a ich odzwierciedlenie znajduje się już planie finansowym NFZ na 2015 rok, w którym przewidziano wzrost finansowania opieki przedszpitalnej, przy jednoczesnym zmniejszeniu poziomu wydatków na rzecz opieki szpitalnej. W odniesieniu do szpitalnictwa, warto również zwrócić uwagę na spadek poziomu zobowiązań wymagalnych szpitali, zmniejszenie liczby łóżek szpitalnych oraz dostosowanie ich struktury do aktualnych potrzeb.

V. Przewidywany termin spełnienia warunku: II połowa 2016 r.

VI. Plan działań na rzecz wypełnienia warunku

Zaplanowane działania/kamienie milowe	Termin realizacji	Instytucje odpowiedzialne
Komitet Sterujący do spraw koordynacji Europejskich Funduszy Strukturalnych i Inwestycyjnych (EFSI)		
Ustanowienie Komitetu Sterującego (który będzie koordynował interwencję EFSI w sektorze opieki zdrowotnej) z przedstawicielem organizacji pacjenckich jako członkiem.	31 marca 2015	Ministerstwo Zdrowia Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju

Modyfikacje Policy paper		
<p>Uzupełnienie Policy paper dla ochrony zdrowia na lata 2014-2020. Krajowe ramy strategiczne. Dokument zostanie zweryfikowany w kontekście uwag zgłoszonych przez KE na spotkaniu w dniu 16 października 2014 r. w kwestiach takich jak:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Skoordynowane działania celem poprawy dostępu do opieki zdrowotnej ▪ Działania proefektywnościowe w sektorze zdrowotnym ▪ System monitorowania i przeglądu ▪ Ramy określające zasoby budżetowe <p>- z uwzględnieniem niezbędnych zmian, które zostaną wprowadzone w kolejnych latach zgodnie z polskim prawodawstwem i polityką Rządu RP w zakresie ochrony zdrowia.</p>	31 stycznia 2015	Ministerstwo Zdrowia
Przekazanie w trybie roboczym poprawionej wersji Policy paper do Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju	28 lutego 2015	Ministerstwo Zdrowia
Podjęcie działań proceduralnych mających na celu przyjęcie Policy paper przez Kierownictwo Ministerstwa Zdrowia	28 lutego 2015	Ministerstwo Zdrowia
Przyjęcie Policy paper przez Kierownictwo Ministerstwa Zdrowia	31 marca 2015	Ministerstwo Zdrowia
Podjęcie działań proceduralnych mających na celu przyjęcie Policy paper przez właściwe władze na poziomie krajowym	31 marca 2015	Ministerstwo Zdrowia
Konsultacje międzyresortowe	30 kwietnia 2015	Ministerstwo Zdrowia
Przyjęcie Policy paper przez właściwe władze na poziomie krajowym	30 czerwca 2015	Ministerstwo Zdrowia
Mapowanie potrzeb zdrowotnych (potrzeby zdrowotne, świadczenia, infrastruktura, zasoby ludzkie)		
Na poziomie krajowym istnieje mechanizm koordynacji, który zapewnia (1) zgodność pomiędzy	31 marca 2015	Wojewodowie, Ministerstwo

16 istniejącymi mapami dla systemu Państwowego Ratownictwa Medycznego (Wojewódzkie Plany Działania Systemu Państwowego Ratownictwa Medycznego, zgodnie z ustawą o Państwowym Ratownictwie Medycznym i właściwymi rozporządzeniami) - mapy już istnieją (podlegają aktualizacji), (2) całościową spójność w zakresie świadczeń ratownictwa medycznego udzielanych na bazie infrastruktury regionalnej i ponadregionalnej.		Zdrowia
Wprowadzenie systemu audytowego dla leczenia onkologicznego – system monitorowania udzielania świadczeń zdrowotnych w zakresie onkologii (POZ, AOS, lecznictwo szpitalne).	31 stycznia 2015	Ministerstwo Zdrowia, NFZ, świadczeniodawcy
Wprowadzenie systemu publikacji wyników w ramach systemu audytowego dla leczenia onkologicznego.	31 marca 2015	Ministerstwo Zdrowia, NFZ
Sporządzenie „map potrzeb” dla onkologii i kardiologii obejmujących elementy systemu na poziomie POZ, AOS, lecznictwa szpitalnego (projekt nr POKL.02.03.03-00-010/14 finansowany z EFS w ramach POKL 2007-13). Mapy zostaną przygotowane w następującym porządku (1) mapy potrzeb, (2) mapy świadczeń, (3) mapy infrastruktury zdrowotnej uwzględniające tworzoną infrastrukturę lub infrastrukturę użytkowaną (4) mapy dostępnych zasobów ludzkich.	31 grudnia 2015	Ministerstwo Zdrowia
Przeszkolenie kadry zarządzającej podmiotami leczniczymi i przedstawicieli samorządu terytorialnego z korzystania z informatycznej implementacji wypracowanych rozwiązań w zakresie map dla potrzeb kardiologicznych oraz onkologicznych.	31 grudnia 2015	Ministerstwo Zdrowia
Sporządzenie map potrzeb zdrowotnych, o których mowa w ustawie o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (zakładających prognozowanie liczby pacjentów, wykorzystanie oraz potrzeby w zakresie infrastruktury i zasobów finansowych w lecznictwie szpitalnym)	30 kwietnia 2016	Ministerstwo Zdrowia
Stworzenie „map potrzeb” dla innych chorób obejmujących wszystkie elementy systemu t.j. POZ, AOS, lecznictwo szpitalne (w ramach projektu planowanego do realizacji z EFS w ramach PO WER). Mapy powinny być uzupełnieniem map potrzeb zdrowotnych utworzonych na podstawie ustawy o	31 grudnia 2016	Ministerstwo Zdrowia województwie , wojewódzkie rady ds. potrzeb zdrowotnych, Narodowy

<p>świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych i przygotowane w następującym porządku (1) mapy potrzeb, (2) mapy świadczeń, (3) mapy infrastruktury zdrowotnej uwzględniające tworzoną infrastrukturę lub infrastrukturę użytkowaną, (4) mapy dostępnych zasobów ludzkich.</p> <p>Kamienie milowe i szczegółowy zakres zostanie przedstawiony w Policy Paper.</p> <p>Mapy będą przygotowywane w kolejności wynikającej z istotności danej choroby dla kosztów systemu oraz dla ograniczeń w dostępności do świadczeń (listy oczekujących).</p>		<p>Instytut Zdrowia Publicznego – Państwowy Zakład Higieny (planowany udział w szkoleniu)</p>
<p>Aktualizowanie i udoskonalanie map potrzeb zdrowotnych obejmujących onkologię, kardiologię oraz inne choroby dla których mapy zostaną przygotowane w ramach funkcjonowania całości systemu mapowania potrzeb (potrzeby pacjentów, świadczenia, infrastruktura, zasoby ludzkie), obejmujące wszystkie jego elementy (POZ, AOS, lecznictwo szpitalne) – po 2016 r. jako proces ciągły.</p>	<p>31 grudnia 2016</p>	<p>Ministerstwo Zdrowia, województwie we współpracy z wojewódzkimi radami ds. potrzeb zdrowotnych, Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego – Państwowy Zakład Higieny</p>

Cel tematyczny 10. Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie

Warunek	Kryteria wypełnienia	Spełnienie kryterium	Status warunku
10.1. Przedwczesne zakończenie nauki: Istnienie strategicznych ram polityki na rzecz ograniczenia przedwczesnego zakończenia nauki w zakresie nie wykraczającym poza zakres określony w art. 165 TFUE.	Gotowy jest system gromadzenia i analizowania danych i informacji dotyczących przedwczesnego zakończenia nauki na odpowiednich szczeblach, który: – zapewnia wystarczające podstawy do opracowywania ukierunkowanych polityk i umożliwia monitorowanie rozwoju sytuacji.	Tak	Spełniony
	Gotowe są strategiczne ramy polityki dotyczące przedwczesnego zakończenia nauki, które: – opierają się na dowodach;	Tak	
	– obejmują właściwe sektory edukacji, w tym wczesny rozwój dziecka, są skierowane w szczególności do grup w trudnej sytuacji, w których występuje największe ryzyko przedwczesnego zakończenia nauki, w tym do osób ze społeczności marginalizowanych, i poruszają kwestię środków zapobiegawczych, interwencyjnych i wyrównawczych;	Tak	
	– obejmują wszystkie sektory polityki oraz zainteresowane podmioty, które są istotne dla rozwiązania kwestii przedwczesnego zakończenia nauki.	Tak	

I. Instytucje odpowiedzialne za wypełnienie warunku

Ministerstwo Edukacji Narodowej

II. Zastosowanie warunku

Warunek ma zastosowanie do celu tematycznego 10, przede wszystkim do priorytetu inwestycyjnego 10.i

III. Ryzyko niespełnienia warunku: niskie.

IV. Sposób realizacji kryteriów

Polska należy do liderów UE w ograniczaniu zjawiska wczesnego kończenia nauki (ESL).

Polska posiada ramy polityki dotyczącej ograniczania zjawiska ESL. Ramy te są zgodne z treścią zalecenia Rady UE z 28.06.2011 r. Działania związane z realizacją tych ram są określone w strategiach rozwoju, w tym zwłaszcza w SRKL (przyjętej w czerwcu 2013 r.), łącznie z dodatkowym dokumentem strategicznym pn. „Perspektywa uczenia się przez całe życie”, wynikającym ze zobowiązań UE. W „Perspektywie” uwzględniono cel z zakresie obniżania wskaźnika ESL z 5,3% (2009) do 4,5% (2020). „Perspektywa” została przyjęta przez Radę Ministrów 10 września 2013 r.

W obu dokumentach nie tworzy się odrębnych rozdziałów dotyczących ograniczenia zjawiska ESL. Przewiduje się natomiast zestaw działań, które z jednej strony podporządkowane są celom wynikającym z diagnozy wyzwań dla polityki edukacyjnej w Polsce (ograniczania zjawiska ESL nie zaliczono do najważniejszych wyzwań, m.in. dlatego, że Polska należy od dłuższego czasu do liderów w tym zakresie w UE), a z drugiej strony zgodne są z działaniami zalecanymi w ww. dokumencie Rady UE z 28.06.2011 r. w zakresie: (1) gromadzenia i analizowania odpowiednich danych; (2) działań zapobiegających ESL zanim problem się pojawi; (3) działań interwencyjnych realizowanych możliwie najszybciej, gdy problem staje się widoczny; (4) działań kompensacyjnych, gdy problemu w swoim czasie nie udało się ograniczyć i trzeba to nadrobić na stosunkowo późnych etapach kształcenia.

Takie podejście łączy realizację zobowiązań europejskich w dziedzinie edukacji ze specyfiką uwarunkowań edukacji w Polsce. Wyrazem tej specyfiki jest to, że Polska nie otrzymywała zaleceń Rady UE dotyczących krajowego programu reform (CSR) odnoszących się do potrzeby ograniczenia zjawiska ESL.

Kryterium 1

Gotowy jest system gromadzenia i analizowania danych. Wdrażany od 2005 r. System Informacji Oświatowej (SIO) umożliwia monitorowanie na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym realizacji trzech zakresów obowiązkowej edukacji: (1) rocznego obowiązkowego przygotowania przedszkolnego, (2) obowiązku szkolnego (do ukończenia gimnazjum, czyli szkoły na poziomie ISCED 2 i najpóźniej do ukończenia 18 roku życia), (3) obowiązku nauki (do ukończenia 18 roku życia).

Pozwala to na identyfikację zagrożeń wpływających na kończenie nauki przez osoby w wieku 18-24 lat, które mają wykształcenie co najwyżej na poziomie gimnazjum, czyli zjawiska tzw. wczesnego kończenia nauki (ESL). Identyfikacja tych zagrożeń prowadzona jest od 5 roku życia, tj. od wieku obowiązkowego wychowania przedszkolnego i trwa przez wszystkie poziomy i rodzaje kształcenia - do ukończenia 18 roku życia. Tym samym identyfikacja zagrożeń obejmuje kształcenie od poziomu ISCED 0 do ISCED 3. Obejmuje też kształcenie ogólne, zawodowe, specjalne, a także w szkołach publicznych i niepublicznych. Od 2011 r. trwają prace nad modernizacją SIO, których celem jest m.in. uzyskiwanie indywidualnych danych o uczniach na podstawie unikatowego numeru identyfikacyjnego. Od połowy roku 2012 system ten jest stopniowo wdrażany. Modernizowane SIO umożliwia lepsze diagnozowanie przyczyn zjawiska ESL. Mechanizm ten opiera się na przetwarzaniu indywidualnych danych dotyczących ww. grup dzieci, młodzieży i młodych osób dorosłych. Dane o nich można analizować w dowolnym układzie terytorialnym oraz z podziałem na typy szkół i placówek edukacyjnych. W SIO znajduje się również szereg danych kontekstowych, np. o skali zidentyfikowanego niedostosowania bądź zagrożenia niedostosowaniem społecznym. Mimo tego, że w SIO nie przewiduje się gromadzenia indywidualnych danych o uczniach bezpośrednio dotyczących np. statusu społecznego oraz wyznania, to jednak jest wystarczająca liczba danych kontekstowych, które umożliwią szersze niż dotychczas analizy, mówiące o:

- całej drodze edukacyjnej z określeniem typu szkoły, do której uczęć uczęszcza i profilu kształcenia,
- rodzaju oddziałów m.in. ogólnodostępnych, specjalnych lub terapeutycznych, do których uczęszcza uczeń,
- promocji lub jej braku,
- miejscu zamieszkania oraz korzystania z dowozów,
- korzystaniu z indywidualnego programu lub toku nauki,
- korzystaniu z dodatkowej bezpłatnej nauki języka polskiego oraz nauki języka i kultury kraju pochodzenia,
- spełnianiu obowiązku przygotowania przedszkolnego, obowiązku szkolnego lub obowiązku nauki poza szkołą,
- uczestniczeniu w nauce języka mniejszości narodowej, etnicznej lub języka regionalnego z określeniem tego języka,
- korzystaniu z przedłużonego okresu nauki,
- miejscu odbywania praktycznej nauki zawodu (w przypadku kształcenia zawodowego), statusie młodocianego pracownika,
- ukończeniu lub nieukończeniu szkoły i uzyskaniu lub nieuzyskaniu dyplomu,
- uczestniczeniu w dodatkowych zajęciach rozwijających zainteresowania i uzdolnienia,

- korzystaniu z pomocy materialnej o charakterze motywacyjnym i socjalnym.

Ponadto, należy pamiętać, że system ten wspomaga nadzorowanie przez odpowiednie organy realizacji trzech rodzajów obowiązkowej edukacji (obowiązkowego przygotowania przedszkolnego, obowiązku szkolnego i obowiązku nauki). Polska należy do zaledwie kilku państw UE, gdzie obowiązki te trwają najdłużej (od 5 do 18 roku życia).

W roku 2014 będzie możliwe prowadzenie analiz statystycznych z użyciem ww. danych indywidualnych.

Dotychczasowe wyniki badania zjawiska kończenia nauki lub przerywania nauki w okresie ww. obowiązków w zakresie edukacji, pokazują, że problem ten dotyczy stosunkowo małej liczby dzieci i młodzieży. Ta stosunkowo niewielka liczba nie ma wyraźnie określonych cech grup docelowych. Na przykład - problem ten nie ma cech wyraźnego skoncentrowania terytorialnego, nie jest też silnie powiązany na szerszą skalę z określonymi grupami społecznymi, np. z mniejszościami narodowymi lub etnicznymi, z imigrantami.

Kryterium 2

Gotowe są strategiczne ramy polityki dotyczące ograniczania zjawiska przedwczesnego kończenia nauki, na które składają się działania zapobiegawcze, interwencyjne i kompensacyjne, które mogą mieć wpływ na dalszą poprawę wartości wskaźnika ESL. Działania te są obecne w przyjętych przez Radę Ministrów strategiach rozwoju (przede wszystkim w SRKS (<http://isip.sejm.gov.pl/Download?id=WMP20130000378&type=2>) i SRKL (<http://isip.sejm.gov.pl/Download?id=WMP20130000640&type=2>). Podobny charakter mają też zapisy w ww. „Perspektywie uczenia się przez całe życie”. W związku z ograniczoną skalą problemu ESL w Polsce, najistotniejsze dla ograniczenia tego zjawiska w Polsce są działania zapobiegające. W konsekwencji w ww. dokumentach strategicznych kładzie się nacisk przede wszystkim na działania tego rodzaju.

Kryterium 3

W ramach przeciwdziałania ESL w polskim systemie oświaty główny nacisk i inwestycje są kierowane na rozwój niesegregacyjnych cech głównego nurtu edukacji, w tym szczególnie na: upowszechnienie wczesnej edukacji, zwiększenie elastyczności procesu kształcenia ogólnego oraz zawodowego, podniesienie jakości kształcenia dzieci i młodzieży. Do ważnych działań w tym zakresie należy także: zorientowanie kształcenia ogólnego na kształcenie kompetencji kluczowych, w tym kompetencji cyfrowych, indywidualizacja procesu kształcenia, wdrażanie nowego modelu kształcenia zawodowego, wzmocnienie funkcji prewencyjnej w szkołach, integracyjne podejście do kształcenia dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

Przewiduje się również działania w zakresie wczesnej interwencji oraz działania kompensacyjne. Działania te są wymienione w SRKL oraz w „Pespektywie”.

W zakresie interwencji podkreśla się rolę interwencji możliwie najwcześniejszej, zaraz po wykryciu pierwszych objawów zagrożeń, w tym nawet przed kształceniem na poziomie ISCED 0.

Działania na rzecz kompensacji zjawiska ESL określone są w ramach wsparcia młodzieży w dokończeniu nauki w systemie szkół dla dorosłych lub w rozwijanym systemie kwalifikacyjnych kursów zawodowych. W ramach tych systemów młodzież otrzymuje oferty kształcenia i szkolenia tzw. „drugiej szansy”. Skuteczność tych systemów podwyższa m.in. to, że zapewniają one możliwość bezpłatnego uzupełniania wykształcenia w publicznych placówkach edukacyjnych dla dorosłych. Działania kompensacyjne uzupełnianie są w systemie promocji zatrudnienia i instytucji rynku pracy. Zaletą podejścia do interwencji i kompensacji w ww. strategiach jest podejście zintegrowane, tj. nieograniczające się jedynie do stosowania narzędzi o charakterze edukacyjnym, ale łączenie tych narzędzi ze wsparciem w innych zakresach, w tym przede wszystkim wsparciem rodzin, w których wychowują się dzieci i młodzież zagrożone zjawiskiem ESL.

Kryterium 4

Horyzontalne podejście do zagadnienia ESL, właściwa identyfikacja działań na rzecz przeciwdziałania temu zjawisku w projektowanych strategiach rozwoju, a następnie wdrażanie tych działań przez odpowiednie resorty w kooperacji z innymi interesariuszami, gwarantują zaangażowanie wszystkich kluczowych podmiotów w realizację polityki państwa w tym obszarze. Monitorowanie zjawiska ESL, m.in. z wykorzystaniem zmodernizowanego SIO, jest istotne dla polityki prowadzonej w tym zakresie przez władze samorządu terytorialnego.

Warunek	Kryteria wypełnienia	Spełnienie kryterium	Status warunku
10.3. Uczenie się przez całe życie: Istnienie krajowych lub regionalnych strategicznych ram polityki w zakresie uczenia się przez całe życie, w zakresie określonym w art. 165 TFUE.	Gotowe są krajowe lub regionalne strategiczne ramy polityki w zakresie uczenia się przez całe życie, które obejmują działania:	Tak	Spełniony
	(1) mające na celu wspieranie rozwoju i łączenia usług na potrzeby programu uczenia się przez całe życie, w tym ich wdrażania, i podnoszenia kwalifikacji (tj. potwierdzanie kwalifikacji, doradztwo, kształcenie i szkolenie) oraz zapewnienie zaangażowania i partnerstwa właściwych zainteresowanych stron;	Tak	
	(2) mające na celu świadczenie usług rozwoju umiejętności poszczególnych grup docelowych, w przypadku gdy nadano im priorytetowy charakter w krajowych lub regionalnych strategicznych ramach polityki (na przykład dla młodych ludzi odbywających szkolenie zawodowe, dorosłych, rodziców powracających na rynek pracy, osób o niskich kwalifikacjach i osób starszych, migrantów, a także innych grup w niekorzystnej sytuacji, w szczególności osób z niepełnosprawnościami);	Tak	
	(3) mające na celu zwiększenie dostępu do programu uczenia się przez całe życie, z uwzględnieniem starań na rzecz skutecznego wdrożenia narzędzi przejrzystości (na przykład europejskich ram kwalifikacji, krajowych ram kwalifikacji, europejskiego systemu transferu osiągnięć w kształceniu i szkoleniu zawodowym, europejskich ram odniesienia na rzecz zapewnienia jakości w kształceniu i szkoleniu zawodowym);	Tak	
	(4) mające na celu poprawę adekwatności kształcenia i szkolenia względem rynku pracy oraz dostosowanie ich do potrzeb określonych grup docelowych (na przykład młodych ludzi odbywających szkolenia zawodowe, dorosłych, rodziców powracających na rynek pracy, osób o niskich kwalifikacjach i osób starszych, migrantów, a także innych grup w niekorzystnej sytuacji, w szczególności osób z niepełnosprawnościami).	Tak	

I. Instytucje odpowiedzialne za wypełnienie warunku

Ministerstwo Edukacji Narodowej

Instytucje współpracujące: Członkowie Międzyresortowego Zespołu ds. spraw uczenia się przez całe życie, w tym Krajowych Ram Kwalifikacji: MPiPS, MNiSW, MG, MIR, MSZ, KPRM oraz władze regionalne (SRW)

II. Zastosowanie warunku

Warunek ma zastosowanie do celu tematycznego 10, przede wszystkim do priorytetu inwestycyjnego 10.iii

III. Ryzyko niespełnienia warunku: niskie.

IV. Sposób realizacji kryteriów

Problematyka uczenia się przez całe życie jest zagadnieniem horyzontalnym, które pojawia się we wszystkich strategiach rozwoju kraju (w tym zwłaszcza w *Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego*, ale również w *Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego*). Każda ze strategii określa działania na rzecz uczenia się przez całe życie oraz jego efektów – rozwoju kompetencji i kwalifikacji osób według swojej właściwości, niemniej ramy dla tych działań wskazuje *Perspektywa uczenia się przez całe życie*. *Perspektywa* jest ważnym dokumentem programowym określającym **strategiczne ramy polityki w zakresie uczenia się przez całe życie (LLL)** oraz zapewniającym spójność działań realizowanych bądź planowanych do realizacji w Polsce w ww. obszarze.

Perspektywa ma status dodatkowego dokumentu strategicznego wynikającego z przyjętych przez Polskę zobowiązań międzynarodowych w zakresie ustanowienia europejskiego obszaru LLL, a także osiągnięcia celów zdefiniowanych w strategii Europa 2020. Dokument został przyjęty przez Radę Ministrów 10 września 2013 roku.

Perspektywa została przygotowana przez powołany przez Prezesa Rady Ministrów *Międzyresortowy Zespół do spraw uczenia się przez całe życie, w tym Krajowych Ram Kwalifikacji*. Zespół składa się z przedstawicieli kluczowych dla obszaru LLL resortów, w tym Ministerstwa Edukacji Narodowej, Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego, Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, Ministerstwa Gospodarki, Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju. Przyjęcie takiego rozwiązania gwarantuje współodpowiedzialność wszystkich resortów za ostateczny kształt polityki LLL w Polsce.

Główny cel działań polityki LLL w Polsce został określony w *Perspektywie* jako: **Dzieci i młodzież dobrze przygotowane do uczenia się przez całe życie oraz osoby dorosłe poszerzające i uzupełniające swoje kompetencje i kwalifikacje odpowiednio do stojących przed nimi wyzwań w życiu zawodowym, społecznym i osobistym.**

Działania przewidziane w *Perspektywie* zostały skoncentrowane wokół 5 obszarów interwencji:

1. Kreatywność i innowacyjność osób
2. Przejrzysty i spójny krajowy system kwalifikacji
3. Różnorodna i dostępna oferta form wczesnej opieki i edukacji
4. Kształcenie i szkolenie dopasowane do potrzeb zrównoważonej gospodarki, zmian na rynku pracy i potrzeb społecznych
5. Środowisko pracy i zaangażowania społecznego sprzyjające uczeniu się przez całe życie.

Dwa pierwsze dotyczą całego obszaru uczenia się, w tym wszystkich obszarów strategii rozwoju w części dotyczącej kompetencji i kwalifikacji osób. Pierwszy, zorientowany jest na wzmocnienie działań mających wywołać wzrost innowacyjności i kreatywności osób. Procesy edukacyjne promujące kreatywność i innowacyjność powinny być spójne z systemami identyfikacji, oceny i potwierdzania efektów uczenia się, tj. nadawania im statusu kwalifikacji. Mają to podkreślić działania zorientowane na osiągnięcie drugiego celu. Drugi cel dotyczy wszystkich kwalifikacji nadawanych w Polsce.

Ostatnie trzy cele są odpowiedzią na diagnozę najsłabiej rozwiniętych obszarów uczenia się w Polsce, to znaczy: wczesnej opieki i edukacji w okresie poprzedzającym obowiązkowe kształcenie (3), dostosowania kształcenia i szkolenia do potrzeb gospodarki (4) oraz uczenia się dorosłych (5).

Ramy czasowe *Perspektywy* odnoszą się do okresu 2014 - 2020.

Dodatkowo, warunek został spełniony przez przyjęcie *Dokumentu Implementacyjnego SRKL* przez Komitet Koordynacyjny ds. Polityki Rozwoju w dn. 4 czerwca 2014 r. Dokument implementacyjny stanowi narzędzie do realizacji celów określonych w *Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego*, w tym celu głównego: **rozwijanie kapitału ludzkiego poprzez wydobywanie potencjałów osób, tak aby mogły one w pełni uczestniczyć w życiu społecznym, politycznym i ekonomicznym na wszystkich etapach życia.**

Kryterium 1

Działania mające na celu wspieranie rozwoju i łączenia usług na potrzeby programu uczenia się przez całe życie, w tym ich wdrażania, i podnoszenia kwalifikacji (tj. potwierdzanie kwalifikacji, doradztwo, kształcenie i szkolenie) oraz zapewnienie zaangażowania i partnerstwa właściwych zainteresowanych stron;

Perspektywa uczenia się przez całe życie wyznacza główne kierunki polityki, która obejmuje działania na rzecz:

- uczenia się w różnych kontekstach (formalnym, pozaformalnym i nieformalnym)
- uczenia się we wszystkich etapach życia, począwszy od najmłodszych lat do późniejszego starości
- identyfikacji, oceny i potwierdzania zdobytych w toku takiej edukacji efektów uczenia się.

Działania w powyższym zakresie zostały przewidziane w ramach wszystkich celów operacyjnych wskazanych w ww. dokumencie (cele od 1 do 5).

Obejmują one kompleksowo wszystkie formy uczenia się, wszystkie okresy w rozwoju człowieka i poziomy efektów uczenia się (od przedszkola, przez edukację podstawową, gimnazjalną i ponadgimnazjalną, szkolnictwo wyższe, jak i kształcenie osób dorosłych), a jednocześnie są ukierunkowana na zapewnienie spójności między tymi formami, etapami i poziomami uczenia się.

Analogiczne podejście zastosowane zostało w ramach Dokumentu Implementacyjnego SRKL, zgodnie z którym narzędzia, czyli działania służące realizacji SRKL, zostały przyporządkowane do poszczególnych etapów życia człowieka: 1) wczesne dzieciństwo, 2) edukacja szkolna, 3) edukacja na poziomie wyższym, 4) aktywność zawodowa, uczenie się dorosłych, rodzicielstwo, 5) starość. Taka struktura ma umożliwić realizację założeń strategii w nowatorskim podejściu, zakładającym powiązanie cyklu życia z cyklem kariery.

W związku z tak szeroko ujętym zakresem interwencji polityki uczenia się przez całe życie, zdefiniowanym w *Perspektywie* realizacja poszczególnych działań wymaga zaangażowania wielu podmiotów. W ramach powyższego dokumentu podkreślona została konieczność zapewnienia współpracy rządu, samorządu terytorialnego i zawodowego, pracodawców, pracobiorców, organizacji obywatelskich oraz podmiotów oferujących kształcenie i szkolenie (przykładowo: w ramach celu 1 zaplanowane zostały działania ukierunkowane na ustanowienie tradycji partnerskiego dialogu w tworzeniu programów kształcenia i szkolenia na wszystkich etapach edukacji z udziałem przedstawicieli z zakresu określonych dziedzin wiedzy, pracodawców, pracobiorców, społeczeństwa obywatelskiego i osób uczących się - działanie 1.1. Z kolei w ramach celu 5 planowane jest rozwijanie mechanizmów koordynacji działań na rzecz uczenia się dorosłych – działanie 5.1). Działania w powyższym zakresie przewidziane zostały również w ramach Dokumentu implementacyjnego SRKL (Narzędzie 44 Rozwijanie skutecznego mechanizmu koordynacji działań resortów na rzecz uczenia się dorosłych).

Perspektywa Uczenia się przez całe życie określa również kierunki wzmocnienia i rozwoju narzędzi i instytucji służących zbieraniu danych i opracowywaniu analiz pozwalających na prowadzenie skutecznej polityki (*evidence-informed policy*). W szczególności mają być prowadzone regularne badania reprezentacyjne kompetencji (wykorzystujące doświadczenie i podejście badań PISA i PIAAC). Dodatkowo zostanie wzmocniony system analiz i prognoz zapotrzebowania na kwalifikacje w gospodarce. Działania w powyższym zakresie przewidziane zostały w ramach celu 1 (działanie 1.6 *Tworzenie polityki opartej na faktach*).

Ponadto, przewiduje się, że całość polityki LLL będzie regularnie monitorowana przez ww. Zespół Międzyresortowy ds. uczenia się przez całe życie, w tym Krajowych ram Kwalifikacji, oraz przez zespoły wdrażania poszczególnych strategii rozwoju w części dotyczącej rozwoju kompetencji i kwalifikacji, która ma charakter horyzontalny i jest zaznaczona we wszystkich strategiach rozwoju.

Zgodnie z zapisami DI SRKL do 2020 roku planowane jest stworzenie efektywnego i spójnego systemu monitorowania i ewaluacji rozwoju oświaty, uwzględniający procesy, warunki oraz efekty uczenia się, pozwalający na formułowanie rekomendacji dotyczących kierunków dalszego rozwoju edukacji. System ten będzie stanowił solidną i trwałą podstawę dla prowadzenia polityki edukacyjnej wykorzystującej dane i opracowania analityczne oraz wspieranej otwartą debatą publiczną (Narzędzie 19 Rozwój systemu monitorowania oświaty.)

Kryterium 2

Działania mające na celu świadczenie usług rozwoju umiejętności poszczególnych grup docelowych, w przypadku gdy nadano im priorytetowy charakter w krajowych lub regionalnych strategicznych ramach polityki (na przykład dla młodych ludzi odbywających szkolenie zawodowe, dorosłych, rodziców powracających na rynek pracy, osób o niskich kwalifikacjach i osób starszych, migrantów, a także innych grup w niekorzystnej sytuacji, w szczególności osób z niepełnosprawnościami);

Perspektywa oraz powiązane z nią Strategie Rozwoju wśród grup docelowych, wymagających szczególnego wsparcia, wskazują:

- dzieci nieobjęte wczesną opieką i edukacją,
- młodzież ze szkół zawodowych,
- bezrobotnych młodych osób dorosłych,
- bezrobotnych i nieaktywnych ekonomicznie osób pod koniec wieku produkcyjnego,
- nieaktywnych edukacyjnie i społecznie seniorów.

Uzasadnienie dla wyboru tych grup zostało zaprezentowane w diagnozie uczenia się na kolejnych etapach życia i kariery (Perspektywa, s. 7-26).

Działania zaplanowane w *Perspektywie* stanowią odpowiedź na wyzwania zdefiniowane w diagnozie (dotyczy to działań przewidziane w celach 3, 4 i 5, które zostały ukierunkowane na wsparcie najstabilniej rozwiniętych obszarów kształcenia się w Polsce).

Kryterium 3

Działania mające na celu zwiększenie dostępu do programu uczenia się przez całe życie, z uwzględnieniem starań na rzecz skutecznego wdrożenia narzędzi przejrzystości (na przykład europejskich ram kwalifikacji, krajowych ram kwalifikacji, europejskiego systemu transferu osiągnięć w kształceniu i szkoleniu zawodowym, europejskich ram odniesienia na rzecz zapewnienia jakości w kształceniu i szkoleniu zawodowym);

Konieczność opracowania i skutecznego wdrożenia narzędzi ułatwiających dostęp do uczenia się przez całe życie podkreślona została w ramach celu 2 *Perspektywy* ukierunkowanego na zapewnienie przejrzystego i spójnego krajowego systemu kwalifikacji. Do głównych działań w tym zakresie należy zaliczyć m. in.:

- opracowanie i wdrożenie nowego instrumentu systematyzowania kwalifikacji z różnych sektorów w Polsce i porównywania ich z kwalifikacjami w państwach UE (Krajowe Ramy Kwalifikacji) zgodnie z zasadami stanowiącymi europejskie ramy kwalifikacji (działanie 2.1.)
- standaryzowanie opisu kwalifikacji w krajowym systemie kwalifikacji, jako efektów uczenia się, w tym przede wszystkim tworzenie krajowego rejestru kwalifikacji (działanie 2.4)
- wdrażanie zasad na rzecz jakości kwalifikacji z uwzględnieniem zasad stanowiących Europejskie Ramy Kwalifikacji oraz ustaleń Procesu Kopenhaskiego i Procesu Bolońskiego (działanie 2.5)

Opracowanie i przyjęcie przez Rząd oraz Grupę Doradczą ds. ERK (EQF Advisory Group) Raportu Referencyjnego http://ec.europa.eu/eqf/documentation_en.htm stanowi podstawę do wdrożenia działań służących realizacji tego celu.

Działania w powyższym zakresie przewidziane zostały również w ramach Dokumentu Implementacyjnego SRKL (narzędzie nr 45 *budowa Polskiej Ramy Kwalifikacji jako części europejskiej przestrzeni uczenia się przez całe życie i spójnej z Europejską Ramą Kwalifikacji*), zgodnie z którym do 2020 r. zintegrowany zostanie krajowy system kwalifikacji, w tym wdrożona zostanie Polska Rama Kwalifikacji i Zintegrowany Rejestr Kwalifikacji.

Ponadto, w ramach celu 5 *Perspektywy Środowisko pracy i zaangażowania społecznego sprzyjające uczeniu się* wskazany został szereg działań, które mają na celu zwiększeniu udziału osób dorosłych w edukacji. Działania ukierunkowane na zwiększenie uczestnictwa osób dorosłych w edukacji wskazane zostały w ramach narzędzia nr 44 oraz 46 DI SRKL.

Jednocześnie, należy mieć na uwadze, że w Polsce, poza osobami dorosłymi, które w niskim stopniu uczestniczą w różnych formach kształcenia i szkolenia ma znaczących liczebnie grup mających utrudniony dostęp do edukacji. Wyjątek stanowi edukacja przedszkolna, gdzie przeszkodą jest brak dostatecznie rozwiniętej infrastruktury. Dlatego też jeden z celów strategicznych wymienionych w *Perspektywie* dotyczy zwiększenia dostępu do edukacji przedszkolnej.

Kryterium 4

Działania mające na celu poprawę adekwatności kształcenia i szkolenia względem rynku pracy oraz dostosowanie ich do potrzeb określonych grup docelowych (na przykład młodych ludzi odbywających szkolenia zawodowe, dorosłych, rodziców powracających na rynek pracy, osób o niskich kwalifikacjach i osób starszych, migrantów, a także innych grup w niekorzystnej sytuacji, w szczególności osób z niepełnosprawnościami).

Działania ukierunkowane na dostosowanie kształcenia i szkolenia do zapotrzebowania, jakie kreuje rynek pracy zdefiniowane zostały w ramach celu 4 *Perspektywy Kształcenie i szkolenie dopasowane do potrzeb zrównoważonej gospodarki, zmian na rynku pracy i potrzeb społecznych* oraz narzędzia nr 12 wskazanego w ramach DI SRKL.

W ramach tego celu podkreślona została przede wszystkim konieczność ukierunkowania działań na wyposażenie uczestników procesów edukacyjnych w kompetencje kluczowe, niezbędne do poruszania się po rynku pracy czy też zmiany ścieżki edukacyjnej lub zawodowej. Powyższe wyzwanie znajduje odzwierciedlenie w działaniu 4.1 *Poprawa poziomu kompetencji kluczowych jako efektu kształcenia ogólnego, kształcenia i szkolenia zawodowego oraz kształcenia na poziomie wyższym.*

W ramach zdefiniowanego na poziomie *Perspektywy* celu 4 zaplanowane zostały również działania ukierunkowane na *podnoszenie atrakcyjności i elastyczności kształcenia i szkolenia zawodowego (działanie 4.2)*. Wśród kluczowych kierunków interwencji wskazane zostało m. in. rozwój elastycznych form oraz treści kształcenia i szkolenia zawodowego, rozwijanie współpracy szkół z ich otoczeniem czy tworzenie w szkołach i placówkach kształcenia zawodowego warunków zbliżonych do rzeczywistego środowiska pracy. *Perspektywa* wskazuje również na potrzebę podnoszenia i aktualizowania kwalifikacji nauczycieli kształcenia i szkolenia zawodowego (działanie 4.5).

Wśród strategicznych kierunków interwencji polityki uczenia się przez całe życie w Polsce wskazane zostało również *wzmocnienie zaangażowania pracodawców w kształcenie zawodowe młodzieży oraz w podnoszenie kompetencji i podwyższanie kwalifikacji pracowników i poszukujących pracy*. Zapewnienie współpracy pomiędzy systemem edukacji, szkolnictwa wyższego a rynkiem pracy umożliwi dostosowanie programów kształcenia i szkolenia do zmian społeczno-gospodarczych oraz zapotrzebowania na kwalifikacje, które kreuje rynek pracy. Będzie to możliwe dzięki stworzeniu systemu identyfikacji potrzeb kwalifikacyjno-zawodowych na rynku pracy we współpracy m. in. pracodawcami. Zakres planowanej interwencji został szczegółowo opisany w ramach działania 4.3 *Perspektywy*.

Perspektywa wskazuje również na konieczność podjęcia działań ukierunkowanych na wyposażenie uczestników procesów kształcenia i szkolenia w praktyczne umiejętności, niezbędne do podjęcia zatrudnienia (działanie 4.4 *Rozwijanie kształcenia i szkoleń zawodowych opartych na wykonywanej pracy*). Jednocześnie, obszarem zmian w celu dostosowania systemu kształcenia i szkolenia do rynku pracy jest system oceny osiągnięć w kształceniu i szkoleniu zawodowym, który powinien umożliwiać potwierdzanie efektów uczenia się zdobytych w sposób inny niż formalny (działanie 4.6 *Modernizacja systemu oceny osiągnięć w kształceniu i szkoleniu zawodowym*). Uzupełnieniem działań w powyższym zakresie powinno być:

- rozwijanie poradnictwa edukacyjnego i zawodowego przez całe życie (działanie 4.8)
- rozwijanie edukacji dla zrównoważonego rozwoju (działanie 4.9)
- tworzenie zasobów wiedzy (działanie 4.10)

Z uwagi na niski wskaźnik uczestnictwa w kształceniu i szkoleniu osób dorosłych, działania ukierunkowane na upowszechnienie uczenia się dorosłych, w tym dostosowanie tego typu kształcenia do zmieniających się warunków gospodarczych zostały wyodrębnione w ramach oddzielnego celu strategicznego *Perspektywy* (cel 5 *Środowisko pracy i zaangażowania społecznego sprzyjające uczeniu się dorosłych*). Wśród głównych działań wskazane zostało m. in. tworzenie systemu potwierdzania efektów uczenia się innego niż formalne (działanie 5.2), rozwijanie modelu uczenia się dorosłych, którego podstawą jest uczenie praktyczne (działanie 5.3),

promowanie dobrych praktyk uczenia się dorosłych, rozwijanie systemu wsparcia przedsiębiorców w zakresie szkolenia i kształcenia pracowników czy upowszechnienie popytowych sposobów finansowania kształcenia i szkolenia osób dorosłych (działanie 5.11). Działania ukierunkowane na zwiększenie uczestnictwa osób dorosłych w edukacji wskazane zostały w ramach narzędzia nr 44 oraz 46 DI SRKL.

Perspektywa kładzie również silny akcent na wspieranie edukacji osób z utrudnionym dostępem do edukacji, w zwłaszcza z grup defaworyzowanych na rynku pracy, takich jak osoby bezrobotne i poszukujących pracy, niepełnosprawne oraz inne (działanie 5.6, 5.7, 5.9, 5.10).

Jednocześnie podkreślone zostało, że efektywność tych działań zależy od współodpowiedzialności wszystkich resortów (działanie 5.1), a także rozwijania partnerstw z JST, pracodawcami, pracownikami, organizacjami społecznymi na rzecz edukacji (działanie 5.8). Konieczność zapewnienia współpracy pomiędzy ww. podmiotami wskazana została również w ramach DI SRKL, który zakłada m. in. powołanie Rady Programowej ds. Kompetencji, w skład której wejdą przedstawiciele sektora przedsiębiorstw, organizacji przedsiębiorców, przedstawiciele szkół, instytucji i firm szkoleniowych, przedstawiciele kluczowych Ministerstw (MEN, MNiSW, MG, MPiPS) oraz Sektorowych Rad ds. Kompetencji (narzędzie nr 42). Efektem tych działań powinno być dostosowanie systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy.

Zgodnie z zapisem DI SRKL (narzędzie nr 42 *stworzenie jednolitego systemu prognozowania i monitorowania popytu na pracę*) do 2020 roku planowane jest również stworzenie jednolitego systemu prognozowania zmian sytuacji na rynku pracy oraz popytu i podaży pracy, który będzie w stanie dostarczać niezbędnych informacji do podejmowania decyzji w zakresie polityki edukacyjnej. Jednocześnie planuje się podjąć działania ukierunkowane na doskonalenie i upowszechnianie metod i narzędzi określania zapotrzebowania na kwalifikacje na lokalnych i regionalnych rynkach pracy.

Warunek	Kryteria wypełnienia	Spełnienie kryterium	Status warunku
10.4 Istnienie krajowych lub regionalnych strategicznych ram polityki na rzecz zwiększania jakości i efektywności systemów kształcenia i szkolenia zawodowego w zakresie określonym w art. 165 TFUE.	Gotowe są krajowe lub regionalne strategiczne ramy polityki zwiększania jakości i efektywności systemów kształcenia i szkolenia zawodowego w zakresie określonym w art. 165 TFUE, które obejmują następujące środki:	Tak	Spełniony
	(1) na rzecz lepszego dostosowania systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy w ścisłej współpracy z odpowiednimi zainteresowanymi stronami, w tym za pomocą mechanizmów prognozowania umiejętności, , dostosowania programów nauczania oraz umocnienia rozwoju systemu nauczania poprzez pracę w różnych formach;	Tak	
	(2) szkolenia zawodowego, w tym poprzez stworzenie krajowego podejścia do zapewnienia jakości kształcenia i szkolenia zawodowego (na przykład zgodnie z europejskimi ramami odniesienia na rzecz zapewnienia jakości w kształceniu i szkoleniu zawodowym) oraz wdrożenie narzędzi służących przejrzystości i uznawaniu, na przykład europejskiego systemu transferu osiągnięć w kształceniu i szkoleniu zawodowym (ECVET).	Tak	

I. Instytucje odpowiedzialne za wypełnienie warunku

Ministerstwo Edukacji Narodowej

II. Zastosowanie warunku

Warunek ma zastosowanie do celu tematycznego 10, przede wszystkim do priorytetu inwestycyjnego 10.iv

III. Ryzyko niespełnienia warunku: niskie.

IV. Sposób realizacji kryteriów

Podstawowe dokumenty zapewniające spełnienie warunku, które zostały już przyjęte to:

- Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności (DSRK) - dokument określający główne trendy, wyzwania oraz koncepcję rozwoju kraju w perspektywie długookresowej, przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 5 lutego 2013 r.
- Strategia Rozwoju Kraju 2020 (SRK 2020) - dokument stanowiący aktualizację Strategii Rozwoju Kraju 2007-2015, przyjęty 25 września 2012 r. przez Radę Ministrów.
- Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020 (SRKL) jako jedna ze strategii rozwoju realizujących średnio i długookresową strategię rozwoju kraju, przyjęta przez Radę Ministrów 18 czerwca 2013 r.

Kryterium 1

1 września 2012 w szkołach ponadgimnazjalnych zawodowych rozpoczęło się wdrażanie modernizacji systemu kształcenia zawodowego i ustawicznego, wynikające z wejścia w życie ustawy z dnia 19 sierpnia 2011r. o zmianie ustawy o systemie oświaty (Dz. U. Nr 205, poz. 1206). W wyniku prac Zespołu opiniodawczo-doradczego powołanego przez Ministra Edukacji Narodowej w czerwcu 2008 r. i skupiającego głównych interesariuszy kształcenia zawodowego, w systemie edukacji zawodowej wprowadzono takie zmiany, aby wiedza i umiejętności nabywane w procesie kształcenia umożliwiały osobom uczącym się odnalezienie swojego miejsca na rynku pracy zgodnie z potwierdzonymi kwalifikacjami, jak najbliższymi zapotrzebowaniu pracodawców, w tym:

- zmodyfikowano klasyfikację zawodów szkolnictwa zawodowego (zawody podzielono na kwalifikacje /252/, możliwe do uzyskania zarówno w szkołach, jak i w formach pozaszkolnych (kursowych), co pozwoli młodzieży i dorosłym na elastyczne nabywanie i uzupełnianie wiedzy i umiejętności zawodowych,
- wprowadzono nową podstawę programową kształcenia w zawodach (uwzględniając oczekiwania pracodawców opisano w języku efektów uczenia się wiadomości i umiejętności zawodowe oraz tzw. kompetencje miękkie)
- wzmocniono praktyczny aspekt kształcenia zawodowego oraz stworzono możliwość lepszej współpracy szkół zawodowych i pracodawców (wprowadzono wymóg uzyskania opinii wojewódzkiej i powiatowej rady zatrudnienia przed uruchomieniem kształcenia w danym zawodzie, zwiększono możliwości włączania się pracodawców w proces kształcenia i egzaminowania),
- zmodernizowano system egzaminów zawodowych (ujednolicono wymagania w zakresie kształcenia i egzaminowania, zwiększono aspekt praktyczny egzaminu zawodowego w technikum, otwarto system egzaminowania na efekty uczenia się uzyskane poza formalnym systemem kształcenia /możliwość walidacji kompetencji nabytych w toku doświadczenia zawodowego/
- uelastyczniono system kształcenia zawodowego (umożliwiono szybsze reagowanie szkół na zmieniające się potrzeby rynku pracy poprzez organizowanie form kursowych – kwalifikacyjnych kursów zawodowych dla osób dorosłych/

W ostatnich latach odsetek uczniów zasadniczych szkół zawodowych uczących się w ramach tzw. przygotowania zawodowego młodocianych pracowników, tj. w polskim odpowiedniku kształcenia dualnego, znaczenie wzrósł i osiągnął 61% w roku szkolnym 2012/2013, w porównaniu z 53% w roku szkolnym 2009/2010.

W październiku 2013 r. MEN rozpoczęło cykl regionalnych spotkań z pracodawcami upowszechniających współpracę szkół zawodowych z biznesem poprzez włączenie pracodawców w proces kształcenia i egzaminowania.

Proces wdrażania zmian w kształceniu zawodowym wprowadzonych z dniem 1 września 2012 r. zakończy się w roku 2017. Działania mające na celu doskonalenie nowego modelu kształcenia zawodowego w ramach nowej perspektywy finansowej potrwać do roku 2023. Działania planowane na lata 2013-2015 przewidują:

- doskonalenie kadry zarządzającej i nauczycieli szkół zawodowych w oparciu o wyniki monitorowania, w zakresie wdrażania podstawy programowej kształcenia w zawodach oraz prowadzenia ewaluacji wewnętrznej procesu wdrażania
- organizację spotkań regionalnych z przedstawicielami pracodawców poświęconych prezentacji przykładów dobrych praktyk współpracy szkół zawodowych z otoczeniem gospodarczym oraz promujących większe zaangażowanie środowiska pracodawców w proces kształcenia zawodowego i egzaminowania
- włączenie pracodawców w system potwierdzania kwalifikacji w zawodach poprzez tworzenie ośrodków egzaminacyjnych oraz powierzanie pracodawcom funkcji egzaminatorów
- upowszechnienie kształcenia na kwalifikacyjnych kursach zawodowych,
- udostępnienie organizatorom pozaszkolnych form kształcenia ustawicznego multimedialnych kursów do prowadzenia zajęć na odległość

–przeprowadzenie szkoleń dla przedstawicieli wszystkich szkół gimnazjalnych z zakresu realizacji doradztwa edukacyjno-zawodowego

–doskonalenie podstawy programowej kształcenia w zawodach w oparciu o wyniki monitorowania.

Institucja wiodąca we wdrażaniu zmian: MEN.

Institucje współpracujące: KOWEŻiU, CKE, OKE, kuratoria oświaty, placówki doskonalenia nauczycieli, jednostki samorządu terytorialnego

Kryterium 2

W ramach systemu oświaty funkcjonuje system nadzoru pedagogicznego jako narzędzie zapewniania jakości procesu kształcenia, obejmujące również szkoły prowadzące kształcenie zawodowe (VET). Określa ono wymagania dla szkół i placówek prowadzących kształcenie zawodowe. Uzupełnieniem tego narzędzia są tzw. standardy jakości kształcenia zawodowego, opracowane jako krajowe podejście do wdrożenia inicjatywy EQAVET. Standardy te stanowią dobrowolne narzędzie, które może być wykorzystywane przez dyrektorów i nauczycieli szkół i placówek prowadzących kształcenie zawodowe przy podejmowaniu działań mających na celu podnoszenie jakości pracy, zwiększenie efektywności prowadzonego kształcenia oraz poprawę wizerunku szkoły lub placówki. Ponadto 26 września 2012 r. przy Krajowym Ośrodku Wspierania Edukacji Zawodowej i Ustawicznej powołano krajowy punkt referencyjny ds. zapewniania jakości i promocji kształcenia zawodowego.

W związku z konkursem ogłoszonym w 2011 r. przez Komisję Europejską adresowanym do Narodowych Agencji Programu „Uczenie się przez całe życie”, przy Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji powołano grupę krajowych ekspertów w zakresie europejskiego systemu transferu osiągnięć w kształceniu i szkoleniu zawodowym (ECVET). Celem projektu jest utworzenie platformy do dyskusji i wymiany doświadczeń pomiędzy decydentami i ekspertami oraz innymi zainteresowanymi stronami na temat możliwości i sposobu wdrożenia systemu ECVET w Polsce.

Działania związane z implementacją systemu ECVET ujęto również w dodatkowym dokumencie strategicznym „Perspektywa uczenia się przez całe życie”

Institucja wiodąca we wdrażaniu zmian: FRSE. Institucje współpracujące: MEN, KOWEŻiU, kuratoria oświaty, placówki doskonalenia nauczycieli, jednostki samorządu terytorialnego

***Opinia krajowych organów ds.
równości ws. zasady równości szans,
zapobiegania dyskryminacji
oraz zasady równości płci***

KANCELARIA PREZESA RADY MINISTRÓW
SEKRETARZ STANU
PEŁNOMOCNIK RZĄDU
DS. RÓWNEGO TRAKTOWANIA

DRR-1.410.65.2014

Agnieszka Kozłowska-Rajewicz

DRR
2014-03-20

Warszawa, 24 marca 2014 r.

BPRT - 440-34(12) 14/BW

DRR-1
2014-03-24

Pan
Jarosław Zygmunt Dworzański
Marszałek Województwa Podlaskiego

Szanowny Panie Marszałku,

w nawiązaniu do pisma z dnia 3 marca 2014 r. znak DRR-I.410.65.2014 zawierającego prośbę o przedstawienie opinii na temat projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020 poniżej przedstawiam, co następuje.

Opisany w dokumencie sposób realizacji zasad horyzontalnych, w tym równości szans i zapobiegania dyskryminacji oraz równości płci, wskazuje na stosowanie ww. zasad na każdym etapie wdrażania Programu, co jest warunkiem koniecznym ich przestrzegania.

Jednocześnie kwestią zasługującą na pozytywne podkreślenie jest założenie, że niwelowanie nierównej pozycji kobiet i mężczyzn na rynku pracy przebiegać będzie w Programie łącznie z niwelowaniem nierówności między płciami we wszystkich pozostałych obszarach życia społecznego.

Z poważaniem,

Agnieszka Kozłowska - Rajewicz
A. Kozłowska-Rajewicz

Pełnomocnik Rządu do Spraw Równego Traktowania

Obywatelskie podsumowanie programu

The summary of the Regional Operational Programme for the Podlaskie Voivodeship 2014-2020

<p>Programme description</p>	<p>Main objectives</p> <p>The Programme aims to: wzrost konkurencyjności gospodarki kształtowanej w oparciu o regionalne specjalizacje.</p> <p>Funding priorities</p> <p>The Programme will focus on 9 main priorities:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Podniesienie konkurencyjności gospodarki regionu poprzez wsparcie inwestycji oraz kształtowanie otoczenia biznesowego przyjaznego innowacyjności; • Wzrost przedsiębiorczości oraz wzrost poziomu aktywności zawodowej mieszkańców regionu; • Podniesienie kompetencji na rzecz poprawy konkurencyjności gospodarki; • Poprawa atrakcyjności regionu poprzez podniesienie zewnętrznej i wewnętrznej dostępności komunikacyjnej; • Upowszechnienie gospodarki niskoemisyjnej we wszystkich sektorach na rzecz poprawy bilansu energetycznego; • Ochrona potencjału endogenicznego regionu jakim jest duża różnorodność biologiczna i dobry stan środowiska przyrodniczego; • Zwiększenie spójności społecznej w regionie poprzez walkę z ubóstwem i politykę włączenia społecznego; • Podnoszenie standardów funkcjonowania infrastruktury społecznej i zmniejszenie nierówności w dostępie do usług publicznych; • Wzmocnienie kapitału społecznego i wysokie zaangażowanie społeczności w rozwój lokalny; <p>Expected impacts (examples of most important result/output indicators)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wzrost o 0,19 p.p. nakładów sektora przedsiębiorstw na działania B+R w relacji do PKB w woj. podlaskim; • Wsparcie 150 przedsiębiorstw w zakresie działalności B+R); • Wsparcie 90 przedsiębiorstw w celu wprowadzenia produktów nowych dla firmy; • Utworzenie 2 088 miejsc pracy w ramach udzielonych
-------------------------------------	--

	<p>z EFS środków na podjęcie działalności gospodarczej;</p> <ul style="list-style-type: none">• Umożliwienie 1 302 osobom opiekującym się dziećmi do lat 3 powrotu na rynek pracy ;• Uzyskanie kwalifikacji lub nabycie kompetencji przez 1 518 nauczycieli oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu objętych wsparciem;• Objęcie 5 234 dzieci dodatkowymi zajęciami zwiększającymi ich szanse edukacyjne w edukacji przedszkolnej;• Dopuszczenie 168 pracowni przedmiotowych w szkołach i placówkach oświatowych w celu prowadzenia nauczania metodą eksperymentu;• Uzyskanie kwalifikacji lub nabycie kompetencji przez 1 837 osób o niskich kwalifikacjach, objętych wsparciem;• Nabycie kompetencji (w tym kluczowych) lub uzyskanie kwalifikacje po opuszczeniu programu przez 24 232 uczniów, w tym uczniów szkół zawodowych;• Przebudowanie lub zmodernizowanie 88 km dróg;• Przebudowanie lub zmodernizowanie 48 km linii kolejowych;• Wzrost o 14,5 p.p. udziału energii ze źródeł odnawialnych w końcowym zużyciu energii brutto;• Wybudowanie 2 737 jednostek wytwarzania energii elektrycznej z OZE;• Wybudowanie 3 912 jednostek wytwarzania energii cieplnej z OZE;• Osiągnięcie poziomu 12,2% odpadów zbieranych selektywnie w relacji do ogółu odpadów;• Wzrost udziału ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków do 73,58%;• Utrzymanie udziału powierzchni obszarów chronionych w powierzchni ogółem na poziomie 32%;• Objęcie wsparciem 12 098 osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym w celu uzyskania przez nie kwalifikacji, poszukiwania lub podjęcia pracy;• Objęcie wsparciem 4 294 osoby zagrożone ubóstwem i wykluczeniem społecznym w zakresie usług zdrowotnych oraz usług społecznych świadczonymi w interesie ogólnym;• Zwiększenie do 66% udziału dzieci w wieku przedszkolnym objętych wychowaniem przedszkolnym;• Wzrost zdawalności praktycznych egzaminów zawodowych przez uczniów techników do poziomu 72,6% oraz uczniów zasadniczych szkół zawodowych - 85,9%;• Zmniejszenie o 0,8 p.p. udziału osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem;
--	--

	<ul style="list-style-type: none"> Zrealizowanie 12 Lokalnych Strategii Rozwoju;
Managing Authority contact details	Zarząd Województwa Podlaskiego Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego ul. Kardynała Stefana Wyszyńskiego 1 15-888 Białystok e-mail: kancelaria@wrotapodlasia.pl http://www.wrotapodlasia.pl Telefon: 85 66 54 549 Fax: 85 66 54 567

1. General economic data on the region

General economic data		
<i>Indicator</i>	<i>Year</i>	<i>Value</i>
Region capital		Białystok
Total area (km ²)	2013	20 187,02 km ²
Population (thousands)	2013	1 195,00
Population density	2013	59,00
GDP per capita (current prices)		28 485
Poland=100	2011	71,80%
(EU27=100)		47%
Unemployment rate	2012	14,7%

2. Regional Operational Programme for the Podlaskie Voivodeship 2014-2020

In 2015, the European Commission approved the regional development programme for the CCI 2014PL16M2OP010 region "the Operational Programme for the Podlaskie Voivodeship". The total budget of the programme is around EUR 1 213,59 million and the European Union assistance through the ERDF amounts to **EUR 872,21 million** and through ESF amounts to **EUR 341,37 million** (approximately 1,47% of the total EU money invested in Poland under Cohesion policy 2014-2020).

2.1. The main specific objectives (the changes sought) of the OP.

- Zwiększone zastosowanie innowacji w przedsiębiorstwach sektora MŚP oraz zwiększona aktywność badawczo-rozwojowa przedsiębiorstw;
- Zwiększenie aktywności i mobilności zawodowej oraz zdolności do zatrudnienia osób bezrobotnych, biernych zawodowo oraz innych grup, które znajdują się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy;
- Wzrost samozatrudnienia i przedsiębiorczości mieszkańców woj. podlaskiego;
- Zwiększenie aktywności zawodowej i zatrudnienia wśród osób sprawujących opiekę nad dziećmi do lat 3 lub nad osobami z niepełnosprawnościami;

- Podniesienie jakości oferty edukacyjnej w zakresie kształcenia ogólnego ukierunkowanej na rozwój kompetencji kluczowych i umiejętności uniwersalnych oraz rozwijanie indywidualnego podejścia do ucznia, szczególnie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi;
- Wzrost upowszechnienia wysokiej jakości edukacji przedszkolnej wśród dzieci w wieku przedszkolnym;
- Podniesienie kompetencji uczniów szkół zawodowych zwiększających szanse na regionalnym rynku pracy;
- Zwiększona dostępność transportowa regionu w ruchu drogowym oraz w ruchu kolejowym;
- Zwiększony udział rozproszonej produkcji energii ze źródeł odnawialnych;
- Wzrost udziału odpadów zebranych selektywnie;
- Zwiększony odsetek ludności korzystającej z systemu oczyszczania ścieków zgodnego z dyrektywą dotyczącą ścieków komunalnych;
- Zwiększenie aktywizacji społecznej i zawodowej osób znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na rzecz poprawy i wzmocnienia ich zdolności do zatrudnienia;
- Lepsze warunki kształcenia zawodowego i ustawicznego;
- Poprawa dostępności i wystandaryzowanie usług społecznych w obszarze ochrony zdrowia i usług socjalnych;
- Wzrost partycypacji społecznej w realizacji lokalnych strategii rozwoju;

2.2 Priority axes of the OP

Breakdown of ESI Funds allocation by priority area (in EUR)

No.	Priority Axes	TO/IPs	European Union funding	National counterpart (public)	Total funding	% of total allocation
1.	Wzmocnienie potencjału i konkurencyjności gospodarki regionu	TO 1/ IP 1a, IP 1b TO 3/ IP 3a, IP 3c, TO 8/ IP 8b	237 597 214	41 928 921	279 526 135	19,58
2.	Przedsiębiorczość i aktywność zawodowa	TO 8/ IP 8i, IP 8iii, IP 8iv, IP 8v, IP 8vi	84 088 663	14 839 176	98 927 839	6,93
3.	Kompetencje i kwalifikacje	TO 10/ IP 10i, IP 10iii, IP 10iv	129 830 000	22 911 177	152 741 177	10,70
4.	Poprawa dostępności transportowej	TO 7/ IP 7b, IP 7d	223 000 000	39 352 942	262 352 942	18,38
5.	Gospodarka niskoemisyjna	TO 4/ IP 4a, IP 4b, IP 4e, IP 4c	193 923 315	34 221 762	228 145 077	15,98
6.	Ochrona środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami	TO 6/ IP 6a, IP 6b, IP 6d	47 000 000	8 294 118	55 294 118	3,87
7.	Poprawa spójności społecznej	TO 9/ IP 9i, IP 9iv, IP 9v	59 000 000	10 411 765	69 411 765	4,86
8.	Infrastruktura dla usług użyteczności publicznej	TO 2/IP 2c TO 6/IP 6c TO 9/ IP 9a, IP 9b, IP 9d TO 10/IP 10a	170 696 685	30 122 945	200 819 630	14,06

9.	Rozwój lokalny	TO 9/IP 9vi	25 268 206	1 329 906	26 598 112	2,08
10.	Technical assistance		43 191 794	7 622 082	50 813 876	3,56
	Total value of Programme		1 213 595 877	211 034 794	1 424 630 671	100,00

Allocation per TOs

TO	ERDF	% of total allocation	ESF	% of total allocation	Total
1	75 567 214	6,22	0,00	0,00	75 567 214
2	21 906 685	1,80	0,00	0,00	21 906 685
3	144 800 000	11,93	0,00	0,00	144 800 000
4	193 923 315	15,98	0,00	0,00	193 923 315
5	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
6	56 500 000	4,66	0,00	0,00	56 500 000
7	223 000 000	18,38	0,00	0,00	223 000 000
8	17 230 000	1,42	84 088 663	6,93	101 318 663
9	102 890 000	8,48	84 268 206	6,94	187 158 206
10	36 400 000	3,00	129 830 000	10,70	166 230 000
Technical assistance	0,00	0,00	43 191 794	3,56	43 191 794
Total	872 217 214	71,87	341 378 663	28,13	1 213 595 877

2.2 Thematic concentration requirements:

Założone w RPOWP 2014-2020 poziomy koncentracji dla województwa podlaskiego, jako regionu słabo rozwiniętego, pozwalają zachować wymagane poziomy koncentracji wsparcia określone przez rozporządzenia unijne. W ramach RPOWP 2014-2020 wsparcie zostało skoncentrowane na interwencjach przynoszących największą wartość dodaną w odniesieniu do realizacji unijnej strategii na rzecz inteligentnego, zrównoważonego wzrostu sprzyjającego włączeniu społecznemu, z uwzględnieniem najważniejszych wyzwań terytorialnych dla województwa podlaskiego.

Poziomy koncentracji środków RPOWP 2014-2020 na poszczególne cele tematyczne przedstawiają się następująco:

- na cele tematyczne CT1 - Wzmacnianie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji, CT2 - Zwiększenie dostępności, stopnia wykorzystania i jakości TIK, CT3 - Wzmacnianie konkurencyjności MŚP, CT4 – Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach, przeznaczają się 436,20 mln euro, co stanowi 50,01% alokacji EFRR przeznaczonej na Program;
- na cel tematyczny 4 przeznaczają się 193,92mln euro, co stanowi 22,23% alokacji EFRR przeznaczonej na Program;
- na cel tematyczny 9 (EFS) - Promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją przeznaczają się 84,27 mln euro, co stanowi 24,68% alokacji EFS przeznaczonej na Program.

Dodatkowo w ramach RPOWP 2014-2020 ponad 60% alokacji środków EFS na Program, tj. 206,4 mln euro, zostało przeznaczone na następujące pięć priorytetów inwestycyjnych:

- PI 8i Dostęp do zatrudnienia dla osób poszukujących pracy i osób biernych zawodowo, w tym długotrwale bezrobotnych oraz oddalonych od rynku pracy, także poprzez lokalne inicjatywy na rzecz zatrudnienia oraz wspieranie mobilności pracowników (alokacja 37 mln euro);

- PI 9i Aktywne włączenie, w tym z myślą o promowaniu równych szans oraz aktywnego uczestnictwa i zwiększaniu szans na zatrudnienie (alokacja 37,2 mln euro);
- PI 10i Ograniczenie i zapobieganie przedwczesnemu kończeniu nauki szkolnej oraz zapewnianie równego dostępu do dobrej jakości wczesnej edukacji elementarnej oraz kształcenia podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego, z uwzględnieniem formalnych, nieformalnych i pozaformalnych ścieżek kształcenia umożliwiających ponowne podjęcie kształcenia i szkolenia (alokacja 40,77 mln euro);
- PI 10iii Wyrównywanie dostępu do uczenia się przez całe życie o charakterze formalnym, nieformalnym i pozaformalnym wszystkich grup wiekowych, poszerzanie wiedzy, podnoszenie umiejętności i kompetencji siły roboczej oraz promowanie elastycznych ścieżek kształcenia, w tym poprzez doradztwo zawodowe i potwierdzanie nabytych kompetencji (alokacja 27,95 mln euro)
- PI 10iv Lepsze dostosowanie systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy, ułatwianie przechodzenia z etapu kształcenia do etapu zatrudnienia oraz wzmacnianie systemów kształcenia i szkolenia zawodowego i ich jakości, w tym poprzez mechanizmy prognozowania umiejętności, dostosowania programów nauczania oraz tworzenia i rozwoju systemów uczenia się poprzez praktyczną naukę zawodu realizowaną w ścisłej współpracy z pracodawcami (alokacja 61,1mln euro).

Zgodnie z Rozporządzeniem 1301/2013, kraje członkowskie są zobligowane przeznaczyć minimum 5% krajowej alokacji EFRR na realizację zintegrowanych działań na rzecz zrównoważonego rozwoju miejskiego, które w przypadku Polski będą realizowane przy pomocy instrumentu – Zintegrowane Inwestycje Terytorialne (ZIT). W przypadku RPOWP 2014-2020 na realizację ZIT dla obszaru funkcjonalnego ośrodka wojewódzkiego (M. Białystok) przeznaczone zostały środki w wysokości 76 mln euro, co stanowi 6,26% alokacji na program.

2.3 Planned use of financial instruments:

W ramach RPOWP 2014-2020 nie wyklucza się wsparcia w formie instrumentów finansowych lub pomocy zwrotnej, przy czym zastosowanie IF musi zostać poprzedzone przeprowadzeniem analizy ex-ante.

2.4 Integrated Territorial Investments/CLLD:

Zintegrowane Inwestycje Terytorialne (ZIT)

Zintegrowane Inwestycje Terytorialne to narzędzie służące realizacji strategii terytorialnych w szczególności działania służące zrównoważonemu rozwojowi miast wojewódzkich i obszarów powiązanych z nimi funkcjonalnie, stanowiących jeden z kluczowych Obszarów Strategicznej Interwencji (OSI). W ramach SRWP 2020 jako obszary strategicznej interwencji tj. obszary województwa podlaskiego, gdzie dostrzegana jest potrzeba realizacji celów strategicznych, by wzmocnić potencjały regionu lub zlikwidować jego słabości, w ramach których zastosowanie zostanie narzędzie ZIT wskazano teren Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego (BOF), w skład którego, zgodnie z rekomendacjami Podlaskiego Biura Planowania Przestrzennego, wchodzi 10 gmin: Białystok, Choroszcz, Czarna Białostocka, Dobrzyniewo Duże, Juchnowiec Kościelny, Łapy, Supraśl, Turośń Kościelna, Wasilków i Zabłudów, w których mieszka 1/3 ludności regionu. Białystok jako stolica regionu stanowi najsilniejszy biegun wzrostu, gdzie występują najsilniej procesy suburbanizacyjne wymagające współdziałania władz sąsiadujących gmin. SRWP wskazuje na dalszy rozwój funkcji metropolitalnych stolicy województwa, w tym funkcji o charakterze gospodarczym, naukowym, społecznym oraz dotyczących dostępu do usług publicznych wyższego rzędu. ZIT BOF przyjął formę stowarzyszenia, którego członkami są ww. gminy. Podstawą wsparcia działań realizowanych w formule ZIT w ramach RPOWP 2014-2020 będzie Strategia ZIT, uzgodniona z IZ oraz zaopiniowana przez MIR.

Realizacja ZIT BOF w ramach RPOWP 2014-2020 będzie finansowana z EFRR oraz EFS, a koszty operacyjne funkcjonowania ZIT będą finansowane z PO PT 2014-2020. Dodatkowym źródłem wsparcia Strategii ZIT miast wojewódzkich i powiązanych z nimi funkcjonalnie obszarów będą środki PO IIŚ 2014-2020 oraz PO PW 2014-2020, służące jako źródło wsparcia wybranych, niezbędnych

projektów komplementarnych wynikających ze Strategii ZIT, uzgodnionych pomiędzy Związkiem ZIT i właściwymi IZ.

Szacunkowa kwota wsparcia z EFRR dla zintegrowanych przedsięwzięć z zakresu zrównoważonego rozwoju Białegostoku i jego obszaru funkcjonalnego wynosi 76 000 000 euro, w tym 67 183 805 euro ze środków EFRR oraz 8 816 195 euro ze środków EFS. W sumie udział alokacji na ZIT BOF w całości alokacji na RPOWP 2014-2020 stanowi 6,26%.

Rozwój lokalny kierowany przez społeczność (RLKS)

Rozwój lokalny kierowany przez społeczność jest jednym z instrumentów wspierających rozwój terytorialny w perspektywie finansowej 2014-2020, umożliwiającym lokalnym społecznościom inicjowanie i realizację w sposób partycypacyjny działań rozwojowych odpowiadających na wyzwania społeczne, środowiskowe i gospodarcze danego obszaru.

W RPOWP 2014-2020 realizacja instrumentu RLKS będzie odbywała się w formule bezpośredniej, zgodnie z którą przewiduje się realizację jedno lub wielofunduszowych LSR, zgodnie z zasadami wskazanymi w UP. Po dokonaniu przeglądu śródkresowego IZ może podjąć decyzję o rozszerzeniu formuły wdrażania instrumentu o elementy formuły pośredniej. Nie dopuszcza się realizacji LSR obejmujących tylko jedną gminę. Instrumentowi RLKS została dedykowana jednofunduszowa oś priorytetowa, w ramach której przewidziano realizację priorytetu inwestycyjnego 9vi Strategii rozwoju lokalnego realizowane przez społeczność finansowanego z EFS. Dodatkowo w formule RLKS wdrażany będzie priorytet inwestycyjny 9d Inwestycje dokonywane w kontekście strategii na rzecz rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność finansowany z EFRR w ramach Osi priorytetowej VIII. Instrument RLKS będzie realizowany przez Lokalne Grupy Działania (LGD) zobligowane do przygotowania i realizacji zintegrowanej i wielosektorowej lokalnej strategii rozwoju (LSR), zaprojektowanej przy udziale wszystkich partnerów z uwzględnieniem lokalnych potrzeb i potencjału obszaru objętego jej działaniem. Dzięki możliwości opracowania wielofunduszowych LSR, działania realizowane poprzez RLKS w województwie podlaskim mogą być finansowane z czterech funduszy (EFRR, EFS, EFROW, EFMR), każdorazowo z zachowaniem zasad właściwych dla danego funduszu. Wybór Lokalnych Grup Działania do realizacji Lokalnych Strategii Rozwoju zostanie dokonany w oparciu o wspólne kryteria wyboru przez wspólny komitet wybierający na poziomie regionalnym. W ramach umowy o realizacji LSR zostanie określone zaangażowanie każdego funduszu. W RPOWP 2014-2020 na realizację instrumentu RLKS przewidziano alokację: 30 mln euro z EFRR oraz 25,27 mln euro ze środków EFS.

2.5 Indicative amount of support to be used for climate change objectives:

Przewidywalna alokacja, która ma być wykorzystywana do realizacji celów dotyczących zmian klimatu w ramach RPOWP 2014-2020 wynosi 214 932 760 euro, co stanowi 17,71% całkowitej alokacji programu operacyjnego. W ramach poszczególnych osi, szacunkowa wartość alokacji przedstawia się następująco:

Oś priorytetowa	Indykatorywna alokacja, która być wykorzystywana do realizacji celów dotyczących zmian klimatu (EUR)	Udział w całkowitej alokacji programu operacyjnego (%)
Oś I Wzmocnienie potencjału i konkurencyjności gospodarki regionu	7 460 464	0,61
Oś II Przedsiębiorczość i aktywność zawodowa	5 000 000	0,41
Oś III Kompetencje i kwalifikacje	5 000 000	0,41
Oś IV Poprawa dostępności transportowej	25 200 000	2,08
Oś V Gospodarka niskoemisyjna	165 352 296	13,62
Oś VI Ochrona środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami	4 920 000	0,41
Oś VII Poprawa spójności społecznej	0	0
Oś VIII Infrastruktura dla usług użyteczności	0	0

publicznej		
Oś IX Rozwój lokalny	2 000 000	0,16
Oś X Pomoc techniczna	0	0
RAZEM	214 932 760	17,71

2.6 Major projects:

Indicative list of major projects – nie dotyczy

Project name	Body responsible for implementation	Decision amount (mln EUR)	EU co-financing (mln EUR)

The summary of the Regional Operational Programme for the Podlaskie Voivodeship 2014-2020

<p>Programme description</p>	<p>Main objectives</p> <p>The Programme aims to: wzrost konkurencyjności gospodarki kształtowanej w oparciu o regionalne specjalizacje.</p> <p>Funding priorities</p> <p>The Programme will focus on 9 main priorities:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Podniesienie konkurencyjności gospodarki regionu poprzez wsparcie inwestycji oraz kształtowanie otoczenia biznesowego przyjaznego innowacyjności; • Wzrost przedsiębiorczości oraz wzrost poziomu aktywności zawodowej mieszkańców regionu; • Podniesienie kompetencji na rzecz poprawy konkurencyjności gospodarki; • Poprawa atrakcyjności regionu poprzez podniesienie zewnętrznej i wewnętrznej dostępności komunikacyjnej; • Upowszechnienie gospodarki niskoemisyjnej we wszystkich sektorach na rzecz poprawy bilansu energetycznego; • Ochrona potencjału endogenicznego regionu jakim jest duża różnorodność biologiczna i dobry stan środowiska przyrodniczego; • Zwiększenie spójności społecznej w regionie poprzez walkę z ubóstwem i politykę włączenia społecznego; • Podnoszenie standardów funkcjonowania infrastruktury społecznej i zmniejszenie nierówności w dostępie do usług publicznych; • Wzmocnienie kapitału społecznego i wysokie zaangażowanie społeczności w rozwój lokalny; <p>Expected impacts (examples of most important result/output indicators)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wzrost o 0,19 p.p. nakładów sektora przedsiębiorstw na działania B+R w relacji do PKB w woj. podlaskim; • Wsparcie 150 przedsiębiorstw w zakresie działalności B+R); • Wsparcie 90 przedsiębiorstw w celu wprowadzenia produktów nowych dla firmy; • Wsparcie 981 MŚP dotacjami na kapitał obrotowy w
-------------------------------------	--

	<p>związku z COVID-19;</p> <ul style="list-style-type: none">• Wsparcie 30 MŚP w formie instrumentów finansowych na wydatki inwestycyjne lub kapitał obrotowy w związku z COVID-19;• Utworzenie 2 088 miejsc pracy w ramach udzielonych z EFS środków na podjęcie działalności gospodarczej;• Objęcie 13 500 osób wsparciem w zakresie zwalczania lub przeciwdziałania skutkom pandemii COVID-19;• Umożliwienie 1 107 osobom opiekującym się dziećmi do lat 3 powrotu na rynek pracy;• Uzyskanie kwalifikacji lub nabycie kompetencji przez 1 518 nauczycieli oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu objętych wsparciem;• Objęcie 5 234 dzieci dodatkowymi zajęciami zwiększającymi ich szanse edukacyjne w edukacji przedszkolnej;• Doposażenie 168 pracowni przedmiotowych w szkołach i placówkach oświatowych w celu prowadzenia nauczania metodą eksperymentu;• Uzyskanie kwalifikacji lub nabycie kompetencji przez 1 837 osób o niskich kwalifikacjach, objętych wsparciem;• Nabycie kompetencji (w tym kluczowych) lub uzyskanie kwalifikacje po opuszczeniu programu przez 24 099 uczniów, w tym uczniów szkół zawodowych;• Przebudowanie lub zmodernizowanie 88 km dróg;• Przebudowanie lub zmodernizowanie 48 km linii kolejowych;• Wzrost o 14,5 p.p. udziału energii ze źródeł odnawialnych w końcowym zużyciu energii brutto;• Wybudowanie 2 737 jednostek wytwarzania energii elektrycznej z OZE;• Wybudowanie 3 912 jednostek wytwarzania energii cieplnej z OZE;• Osiągnięcie poziomu 12,2% odpadów zbieranych selektywnie w relacji do ogółu odpadów;• Wzrost udziału ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków do 73,58%;• Utrzymanie udziału powierzchni obszarów chronionych w powierzchni ogółem na poziomie 32%;• Objęcie wsparciem 12 098 osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym w celu uzyskania przez nie kwalifikacji, poszukiwania lub podjęcia pracy;• Objęcie wsparciem 4 294 osoby zagrożone ubóstwem i wykluczeniem społecznym w zakresie usług zdrowotnych oraz usług społecznych świadczonymi w interesie ogólnym;• Zwiększenie do 66% udziału dzieci w wieku przedszkolnym objętych wychowaniem przedszkolnym;• Wzrost zdawalności praktycznych egzaminów
--	--

	<p>zawodowych przez uczniów techników do poziomu 72,6% oraz uczniów zasadniczych szkół zawodowych - 85,9%;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Objęcie 44 podmiotów wsparciem w zakresie zwalczania lub przeciwdziałania skutkom pandemii COVID-19; • Wsparcie 12 podmiotów leczniczych w związku z pandemią COVID-19; • Zmniejszenie o 0,8 p.p. udziału osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem; • Zrealizowanie 12 Lokalnych Strategii Rozwoju;
Managing Authority contact details	<p>Zarząd Województwa Podlaskiego Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego ul. Kardynała Stefana Wyszyńskiego 1 15-888 Białystok e-mail: kancelaria@wrotapodlasia.pl http://www.wrotapodlasia.pl Telefon: 85 66 54 549 Fax: 85 66 54 175</p>

1. General economic data on the region

General economic data		
<i>Indicator</i>	<i>Year</i>	<i>Value</i>
Region capital		Białystok
Total area (km ²)	2013	20 187,02 km ²
Population (thousands)	2013	1 195,00
Population density	2013	59,00
GDP per capita (current prices)		28 485
Poland=100 (EU27=100)	2011	71,80% 47%
Unemployment rate	2012	14,7%

2. Regional Operational Programme for the Podlaskie Voivodeship 2014-2020

In 2015, the European Commission approved the regional development programme for the CCI 2014PL16M2OP010 region "the Operational Programme for the Podlaskie Voivodeship". The total budget of the programme is around EUR 1 213,59 million and the European Union assistance through the ERDF amounts to **EUR 872,21 million** and through ESF amounts to **EUR 341,37 million**

(approximately 1,47% of the total EU money invested in Poland under Cohesion policy 2014-2020). After changing the programme in 2020 the European Union assistance through the ERDF amounts to EUR 877,58 million and through ESF amounts to EUR 336,01 million.

2.1. The main specific objectives (the changes sought) of the OP.

- Zwiększone zastosowanie innowacji w przedsiębiorstwach sektora MŚP oraz zwiększona aktywność badawczo-rozwojowa przedsiębiorstw;
- Zwiększenie aktywności i mobilności zawodowej oraz zdolności do zatrudnienia osób bezrobotnych, biernych zawodowo oraz innych grup, które znajdują się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy;
- Wzrost samozatrudnienia i przedsiębiorczości mieszkańców woj. podlaskiego;
- Zwiększenie aktywności zawodowej i zatrudnienia wśród osób sprawujących opiekę nad dziećmi do lat 3 lub nad osobami z niepełnosprawnościami;
- Podniesienie jakości oferty edukacyjnej w zakresie kształcenia ogólnego ukierunkowanej na rozwój kompetencji kluczowych i umiejętności uniwersalnych oraz rozwijanie indywidualnego podejścia do ucznia, szczególnie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi;
- Wzrost upowszechnienia wysokiej jakości edukacji przedszkolnej wśród dzieci w wieku przedszkolnym;
- Podniesienie kompetencji uczniów szkół zawodowych zwiększających szanse na regionalnym rynku pracy;
- Zwiększona dostępność transportowa regionu w ruchu drogowym oraz w ruchu kolejowym;
- Zwiększony udział rozproszonej produkcji energii ze źródeł odnawialnych;
- Wzrost udziału odpadów zebranych selektywnie;
- Zwiększony odsetek ludności korzystającej z systemu oczyszczania ścieków zgodnego z dyrektywą dotyczącą ścieków komunalnych;
- Zwiększenie aktywizacji społecznej i zawodowej osób znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na rzecz poprawy i wzmocnienia ich zdolności do zatrudnienia;
- Lepsze warunki kształcenia zawodowego i ustawicznego;
- Poprawa dostępności i wystandaryzowanie usług społecznych w obszarze ochrony zdrowia i usług socjalnych;
- Wzrost partycypacji społecznej w realizacji lokalnych strategii rozwoju;

2.2 Priority axes of the OP

Breakdown of ESI Funds allocation by priority area (in EUR)

No.	Priority Axes	TO/IPs	European Union funding	National counterpart (public)	Total funding	% of total allocation
1.	Wzmocnienie potencjału i konkurencyjności gospodarki regionu	TO 1/ IP 1a, IP 1b TO 3/ IP 3a, IP 3c, TO 8/ IP 8b	235 929 001	41 634 530	277 563 531	19,44
2.	Przedsiębiorczość i aktywność zawodowa	TO 8/ IP 8i, IP 8iii, IP 8iv, IP 8v, IP 8vi	89 416 948	15 779 462	105 196 410	7,38
3.	Kompetencje i kwalifikacje	TO 10/ IP 10i, IP 10iii, IP 10iv	123 356 403	21 768 777	145 125 180	10,16
4.	Poprawa dostępności transportowej	TO 7/ IP 7b, IP 7d	225 420 000	39 780 000	265 200 000	18,57
5.	Gospodarka niskoemisyjna	TO 4/ IP 4a, IP 4b, IP 4e, IP 4c	187 839 947	33 148 226	220 988 173	15,48

6.	Ochrona środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami	TO 6/ IP 6a, IP 6b, IP 6d	42 340 000	7 471 765	49 811 765	3,49
7.	Poprawa spójności społecznej	TO 9/ IP 9i, IP 9iv, IP 9v	56 080 000	9 896 471	65 976 471	4,62
8.	Infrastruktura dla usług użyteczności publicznej	TO 2/IP 2c TO 6/IP 6c TO 9/ IP 9a, IP 9b, IP 9d TO 10/IP 10a	186 053 578	32 832 985	218 886 563	15,33
9.	Rozwój lokalny	TO 9/IP 9vi	23 968 206	1 261 485	25 229 691	1,97
10.	Technical assistance		43 191 794	7 622 082	50 813 876	3,56
	Total value of Programme		1 213 595 877	211 195 783	1 424 791 660	100,00

Allocation per TOs

TO	ERDF	% of total allocation	ESF	% of total allocation	Total
1	67 277 534	5,54	0,00	0,00	67 277 534
2	21 906 685	1,81	0,00	0,00	21 906 685
3	152 441 836	12,56	0,00	0,00	152 441 836
4	187 839 947	15,48	0,00	0,00	187 839 947
5	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
6	51 376 221	4,23	0,00	0,00	51 376 221
7	225 420 000	18,57	0,00	0,00	225 420 000
8	16 209 631	1,34	89 416 948	7,37	105 626 579
9	118 607 749	9,77	80 048 206	6,60	198 655 955
10	36 502 923	3,01	123 356 403	10,16	159 859 326
Technical assistance	0,00	0,00	43 191 794	3,56	43 191 794
Total	877 582 526	72,31	336 013 351	27,69	1 213 595 877

2.2 Thematic concentration requirements:

Założone w RPOWP 2014-2020 poziomy koncentracji dla województwa podlaskiego, jako regionu słabo rozwiniętego, pozwalają zachować wymagane poziomy koncentracji wsparcia określone przez rozporządzenia unijne. W ramach RPOWP 2014-2020 wsparcie zostało skoncentrowane na interwencjach przynoszących największą wartość dodaną w odniesieniu do realizacji unijnej strategii na rzecz inteligentnego, zrównoważonego wzrostu sprzyjającego włączeniu społecznemu, z uwzględnieniem najważniejszych wyzwań terytorialnych dla województwa podlaskiego.

Poziomy koncentracji środków RPOWP 2014-2020 na poszczególne cele tematyczne przedstawiają się następująco:

- na cele tematyczne CT1 - Wzmacnianie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji, CT2 - Zwiększenie dostępności, stopnia wykorzystania i jakości TIK, CT3 - Wzmacnianie konkurencyjności MŚP, CT4 – Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach, przeznacza się 429,47 mln euro, co stanowi 48,94% alokacji EFRR przeznaczonych na Program;

- na cel tematyczny 4 przeznaczają się 187,94 mln euro, co stanowi 21,40% alokacji EFRR przeznaczonych na Program;
- na cel tematyczny 9 (EFS) - Promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją przeznaczają się 80,05 mln euro, co stanowi 23,82% alokacji EFS przeznaczonych na Program.

Dodatkowo w ramach RPOWP 2014-2020 ponad 60% alokacji środków EFS na Program, tj. 208,05 mln euro, zostało przeznaczone na następujące pięć priorytetów inwestycyjnych:

- PI 8i Dostęp do zatrudnienia dla osób poszukujących pracy i osób biernych zawodowo, w tym długotrwale bezrobotnych oraz oddalonych od rynku pracy, także poprzez lokalne inicjatywy na rzecz zatrudnienia oraz wspieranie mobilności pracowników (alokacja 49,13 mln euro);
- PI 9i Aktywne włączenie, w tym z myślą o promowaniu równych szans oraz aktywnego uczestnictwa i zwiększaniu szans na zatrudnienie (alokacja 35,56 mln euro);
- PI 10i Ograniczenie i zapobieganie przedwczesnemu kończeniu nauki szkolnej oraz zapewnianie równego dostępu do dobrej jakości wczesnej edukacji elementarnej oraz kształcenia podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego, z uwzględnieniem formalnych, nieformalnych i pozaformalnych ścieżek kształcenia umożliwiających ponowne podjęcie kształcenia i szkolenia (alokacja 40,23mln euro);
- PI 10iii Wyrównywanie dostępu do uczenia się przez całe życie o charakterze formalnym, nieformalnym i pozaformalnym wszystkich grup wiekowych, poszerzanie wiedzy, podnoszenie umiejętności i kompetencji siły roboczej oraz promowanie elastycznych ścieżek kształcenia, w tym poprzez doradztwo zawodowe i potwierdzanie nabytych kompetencji (alokacja 27,95 mln euro)
- PI 10iv Lepsze dostosowanie systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy, ułatwianie przechodzenia z etapu kształcenia do etapu zatrudnienia oraz wzmacnianie systemów kształcenia i szkolenia zawodowego i ich jakości, w tym poprzez mechanizmy prognozowania umiejętności, dostosowania programów nauczania oraz tworzenia i rozwoju systemów uczenia się poprzez praktyczną naukę zawodu realizowaną w ścisłej współpracy z pracodawcami (alokacja 55,17 mln euro).

Zgodnie z Rozporządzeniem 1301/2013, kraje członkowskie są zobligowane przeznaczyć minimum 5% krajowej alokacji EFRR na realizację zintegrowanych działań na rzecz zrównoważonego rozwoju miejskiego, które w przypadku Polski będą realizowane przy pomocy instrumentu – Zintegrowane Inwestycje Terytorialne (ZIT). W przypadku RPOWP 2014-2020 na realizację ZIT dla obszaru funkcjonalnego ośrodka wojewódzkiego (M. Białystok) przeznaczone zostały środki w wysokości 76 mln euro, co stanowi 6,26% alokacji na program.

2.3 Planned use of financial instruments:

W ramach RPOWP 2014-2020 nie wyklucza się wsparcia w formie instrumentów finansowych lub pomocy zwrotnej, przy czym zastosowanie IF musi zostać poprzedzone przeprowadzeniem analizy ex-ante.

2.4 Integrated Territorial Investments/CLLD: *Zintegrowane Inwestycje Terytorialne (ZIT)*

Zintegrowane Inwestycje Terytorialne to narzędzie służące realizacji strategii terytorialnych w szczególności działania służące zrównoważonemu rozwojowi miast wojewódzkich i obszarów powiązanych z nimi funkcjonalnie, stanowiących jeden z kluczowych Obszarów Strategicznej Interwencji (OSI). W ramach SRWP 2020 jako obszary strategicznej interwencji tj. obszary województwa podlaskiego, gdzie dostrzegana jest potrzeba realizacji celów strategicznych, by wzmocnić potencjały regionu lub zlikwidować jego słabości, w ramach których zastosowanie zostanie narzędzie ZIT wskazano teren Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego (BOF), w skład którego, zgodnie z rekomendacjami Podlaskiego Biura Planowania Przestrzennego, wchodzi 10 gmin: Białystok, Choroszcz, Czarna Białostocka, Dobrzyniewo Duże, Juchnowiec Kościelny, Łapy, Supraśl, Turośń Kościelna, Wasilków i Zabłudów, w których mieszka 1/3 ludności regionu. Białystok jako stolica regionu stanowi najsilniejszy biegun wzrostu, gdzie występują najsilniej procesy

suburbanizacyjne wymagające współdziałania władz sąsiadujących gmin. SRWP wskazuje na dalszy rozwój funkcji metropolitalnych stolicy województwa, w tym funkcji o charakterze gospodarczym, naukowym, społecznym oraz dotyczących dostępu do usług publicznych wyższego rzędu. ZIT BOF przyjął formę stowarzyszenia, którego członkami są ww. gminy. Podstawą wsparcia działań realizowanych w formule ZIT w ramach RPOWP 2014-2020 będzie Strategia ZIT, uzgodniona z IZ oraz zaopiniowana przez MIR.

Realizacja ZIT BOF w ramach RPOWP 2014-2020 będzie finansowana z EFRR oraz EFS, a koszty operacyjne funkcjonowania ZIT będą finansowane z PO PT 2014-2020. Dodatkowym źródłem wsparcia Strategii ZIT miast wojewódzkich i powiązanych z nimi funkcjonalnie obszarów będą środki PO IiŚ 2014-2020 oraz PO PW 2014-2020, służące jako źródło wsparcia wybranych, niezbędnych projektów komplementarnych wynikających ze Strategii ZIT, uzgodnionych pomiędzy Związkiem ZIT i właściwymi IZ.

Szacunkowa kwota wsparcia dla zintegrowanych przedsięwzięć z zakresu zrównoważonego rozwoju Białegostoku i jego obszaru funkcjonalnego wynosi 76 000 000 euro, w tym 67 360 247 euro ze środków EFRR oraz 8 639 753 euro ze środków EFS. W sumie udział alokacji na ZIT BOF w całości alokacji na RPOWP 2014-2020 stanowi 6,26%.

Rozwój lokalny kierowany przez społeczność (RLKS)

Rozwój lokalny kierowany przez społeczność jest jednym z instrumentów wspierających rozwój terytorialny w perspektywie finansowej 2014-2020, umożliwiającym lokalnym społecznościom inicjowanie i realizację w sposób partycypacyjny działań rozwojowych odpowiadających na wyzwania społeczne, środowiskowe i gospodarcze danego obszaru.

W RPOWP 2014-2020 realizacja instrumentu RLKS będzie odbywała się w formule bezpośredniej, zgodnie z którą przewiduje się realizację jedno lub wielofunduszowych LSR, zgodnie z zasadami wskazanymi w UP. Po dokonaniu przeglądu śródkresowego IZ może podjąć decyzję o rozszerzeniu formuły wdrażania instrumentu o elementy formuły pośredniej. Nie dopuszcza się realizacji LSR obejmujących tylko jedną gminę. Instrumentowi RLKS została dedykowana jednofunduszowa oś priorytetowa, w ramach której przewidziano realizację priorytetu inwestycyjnego 9vi Strategii rozwoju lokalnego realizowane przez społeczność finansowanego z EFS. Dodatkowo w formule RLKS wdrażany będzie priorytet inwestycyjny 9d Inwestycje dokonywane w kontekście strategii na rzecz rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność finansowany z EFRR w ramach Osi priorytetowej VIII. Instrument RLKS będzie realizowany przez Lokalne Grupy Działania (LGD) zobligowane do przygotowania i realizacji zintegrowanej i wielosektorowej lokalnej strategii rozwoju (LSR), zaprojektowanej przy udziale wszystkich partnerów z uwzględnieniem lokalnych potrzeb i potencjału obszaru objętego jej działaniem. Dzięki możliwości opracowania wielofunduszowych LSR, działania realizowane poprzez RLKS w województwie podlaskim mogą być finansowane z czterech funduszy (EFRR, EFS, EFRROW, EFMR), każdorazowo z zachowaniem zasad właściwych dla danego funduszu. Wybór Lokalnych Grup Działania do realizacji Lokalnych Strategii Rozwoju zostanie dokonany w oparciu o wspólne kryteria wyboru przez wspólny komitet wybierający na poziomie regionalnym. W ramach umowy o realizacji LSR zostanie określone zaangażowanie każdego funduszu. W RPOWP 2014-2020 na realizację instrumentu RLKS przewidziano alokację: 30 mln euro z EFRR oraz 23,97 mln euro ze środków EFS.

2.5 Indicative amount of support to be used for climate change objectives:

Przewidywalna alokacja, która ma być wykorzystywana do realizacji celów dotyczących zmian klimatu w ramach RPOWP 2014-2020 wynosi 207 539 250,40 euro, co stanowi 17,10% całkowitej alokacji programu operacyjnego. W ramach poszczególnych osi, szacunkowa wartość alokacji przedstawia się następująco:

Oś priorytetowa	Indykatorywna alokacja, która być wykorzystywana do realizacji celów dotyczących zmian klimatu (EUR)	Udział w całkowitej alokacji programu operacyjnego (%)
-----------------	---	--

Oś I Wzmocnienie potencjału i konkurencyjności gospodarki regionu	7 052 316,40	0,58
Oś II Przedsiębiorczość i aktywność zawodowa	5 000 000,00	0,41
Oś III Kompetencje i kwalifikacje	5 000 000,00	0,41
Oś IV Poprawa dostępności transportowej	24 600 000,00	2,03
Oś V Gospodarka niskoemisyjna	159 606 948,80	13,15
Oś VI Ochrona środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami	4 279 985,20	0,35
Oś VII Poprawa spójności społecznej	0	0,00
Oś VIII Infrastruktura dla usług użyteczności publicznej	0	0,00
Oś IX Rozwój lokalny	2 000 000,00	0,16
Oś X Pomoc techniczna	0	0,00
RAZEM	207 539 250,40	17,10

2.6 Major projects:

Indicative list of major projects – nie dotyczy

Project name	Body responsible for implementation	Decision amount (mln EUR)	EU co-financing (mln EUR)